PORTRÉ

„A SZÉPSÉG AZ ARÁNYOKON MÚLIK"

Interjú Pálos Frigyes prépost, őrkanonok úrral

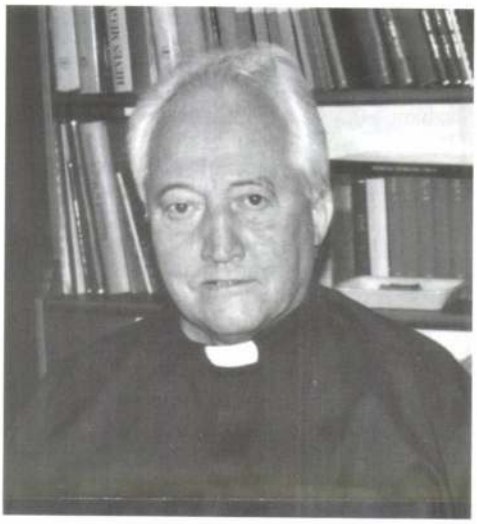

Pálos Frigyes neve ismerősen cseng, úgy is mondhatnám, közismert a műemlékekkel, egyházművészettel foglalkozók körében. A Váci Egyházmegyei Gyűjteményben – melynek igazgatója – kerestem fel egy beszélgetésre, hogy a gazdag életút egyes állomásait sorra vegyük, és e tanulságos életpályával az olvasókat megismertessük.

– Mikor és honnan, hogyan történt az indulás?

– Kispesten születtem 1924. január 23-án. A Kispesti Deák Ferenc Gimnáziumban érettségiztem 1942 júniusában, és ugyanezen év szeptemberében megkezdtem tanulmányaimat a Váci Szemináriumban. A Teológia sikeres elvégzése után, 1947. június 22-én szenteltek pappá.

Pestújhelyre kerültem káplánnak, és heti 36 órában hittant tanítottam. A pestújhelyi templom 1927-ben épült, tervezője Kismarty Lechner Loránd építész, Lechner Gyula festő fia volt, aki a Műegyetemet Budapesten végezte, majd Olaszországban folytatott művészeti tanulmányokat. 1908-tól műegyetemi tanársegéd, majd adjunktus, 1937-től műegyetemi intézeti tanár volt. „Alkotásait a magyar hagyományok és a korszerű építészeti törekvések összehangolása jellemzi" – olvashatjuk a Művészeti Lexikonban. Főbb művei között tarják számon a pestújhelyi római katolikus templomot, amely valóban igényesen tervezett és kivitelezett épület, bár műemléki védettségnek nem örvend. Ami engem mint fiatalembert megfogott, pontosan ez az igényesség és az egységesség kívül-belül. A tervezőnek mindenre volt gondja: a teljes belső berendezés, beleértve még a kilincseket is, az ő tervei szerint készült. Még teológus koromban ismerkedtem meg Décsei Géza prépposttal, aki a pestszenterzsébeti Árpádházi Szent Erzsébet-főplébánia plébánosa, művészetekben jártas, igen művelt férfiú volt. Atyai barátsága haláláig elkísért. Tőle kaptam az első indításokat az egyházművészet felé, ráterelte a figyelmemet egy számomra új világra. Például ajándékozott nekem egy Kőszeghy-féle ötvösjegy-határozót, amelynek segítségével tanulmányoztam a kelyheket.

– Pestújhelyről hová vezetett az út?

– 1950-ben a kecskeméti plébániára helyeztek. A kinevezési irat szerint a Kecskeméti Tanítóképző hittantanára lettem, ebben a minőségben az utolsó, mert a hittanoktatást rövidesen megszüntették. Kecskeméten egy új világ fogadott. A késő barokk stílusú Nagytemplom 1774–1806 között épült, berendezése is XVIII. századi. Jó néhány értékes egyházi ötvöstárgyat találtam, meglehetősen rossz állapotban, melyek közül néhányat sikerült megjavíttatnom Décsei Géza ötvösének, Iván Istvánnak a segítségével. Így például egy barokk ezüstfüstölőt és a hozzá tartozó naviculát, amely hajócska formájú tömjéntartó edény, egy aspersoriumot (szenteltvíztartó edény). Ekkor kezdtem fafaragással foglalkozni.

Sándy Gyula

Mv 2005/1

Winkler Gábor

VITA A SOPRONI DEÁK TÉR „HELYREÁLLÍTÁSÁRÓL"*

(Rombolni vagy megtartani és gazdagítani?)

Az elmúlt hónapokban élénk vita bontakozott ki Sopronban a Deák tér jövőjével kapcsolatban. A disputa előzménye: a város pályázaton jelentős összeget nyert a tér újjáépítésére. A pályázatnak része volt a tér megújítását szolgáló engedélyezési terv, mely annak rendje-módja szerint elkészült, és megvalósítására a helyi önkormányzat építési engedélyt is szerzett. Az építést engedélyező határozatot a Deák tér hat lakója megfellebbezte. Nem egyedi történetről van szó, érdemes bővebben szólni róla.

Legelőbb valamit magáról a soproni Deák térről. A híres városvédő tudós és lokálpatrióta, dr. Heimler Károly egykori szűkszavú, de mindenképpen megbízható leírása szerint a tér „a Képezde utcától délkeleti irányban az Erzsébet Egyetem ág. h. evang. hittudományi karának épületéig terjed. A Bánfalvi v. Rákpatak beboltozása által (1880–90) keletkezett; 540 m hosszú és 60 m széles. A hittudományi kar épülete előtti részt 1931-ben boltozták be. … A tér északi oldalát a Képezde utcától az Erzsébet utcáig korábban »Langezeilengraben«-nek nevezték, az Erzsébet utcától a régi kórházig (egyetem mögött) terjedő részt pedig »Szedres«-nek nevezték." Ha a tér keletkezését 1880-tól számítjuk, akkor kora kerek százhuszonöt év. A Deák tér tehát – legalábbis így vélik az itt lakók – „történeti kert".

A Deák tér a patak részleges beboltozása után hamarosan a gazdag soproni polgárok – tehetős középosztály – kedvelt lakóhelyévé vált. A XIX. században emelt épületek a kor helyi historizáló építészetének legmagasabb színvonalát mutatják. A házak tervezői között az akkori közép-európai építészet legnevesebb képviselőit (Otto Hofer, Ludwig Schöne, Hauszmann Alajos) és a szigorú és késő historizmus jeles helyi alkotóit (Schiller János, Schneider Márton, Schármár János) egyaránt megtaláljuk. Nyugodtan állíthatjuk, hogy a Deák tér nyugati részének térfalát alkotó házak nagyobb része, közöttük a Lenck-villa, Liszt Ferenc Múzeum vagy a Felsőbb Leánygimnázium – ma a Nyugat-magyarországi Egyetem Alkalmazott Művészeti Intézete – a magyar építészettörténet szempontjából sem érdektelen.

A Deák tér keleti szakasza az 1920-as évek végétől lépésről lépésre épült ki. A korai modern legjobb helyi és fővárosi építészei működtek közre az előkelő lakóházak megtervezésében – elég, ha Schármár Károly, Füredi Oszkár, Winkler Oszkár és Hárs György nevét említem. A teret keleten lezáró reprezentatív „teológiaépület" Sándy Gyula építész életművének egyik kiemelkedő alkotása. A tér délnyugati szakasza az átépítések következtében ma kevésbé karakteres, a „GYSEV-palota" (tervező: Rauscher Miksa) saroképülete azonban e térszakasznak is markáns jelleget ad.

A százhuszonöt éves Deák tér – otthonos városi park – kertészeti kialakítása egyidős a térfalat alkotó épületekkel. Ahogy az épületek, úgy a tér parkosítása, kertépítészete is több ütemben valósult meg. Minden egyes szakasz korának – és a határoló térfalak épületeinek – stílusát követi: az architektúra és a park tökéletes összhangban van egymással. Az épületek és a park harmonikus egységet alkotnak, és egyfajta „összművészeti alkotásként" – monumentális városépítészeti együttes – képviselnek figyelemre méltó művészeti értéket.

A Deák tér megújítását tervező építész és kerttervező abból a tényből indult ki, hogy a tér növényzete a gondos és folyamatos karbantartás hiányában már hosszabb ideje rossz állapotba került. Emellett az eredeti park építészeti elemei közül nem egyet – így a hatalmas neobarokk vízmedencét – jó egy évtizede értelmetlenül elpusztították. A tervezők úgy ítélték meg: a parknak új és egységes, XXI. századi arculatot kell adni. Terveikben nagy, burkolt felületeket alakítottak ki: széles, szögletes medencéket, földbe süllyesztett épületeket.

A soproni polgárok ezzel szemben úgy találták, hogy a Deák tér főbb építészeti-parképítészeti vonásait, kertészeti és építészeti motívumait az elmúlt százhuszonöt évben megőrizte. Szerencsés módon egykori kialakításával kapcsolatban gazdag városképi anyag, képek, térképek, fotók és egyéb ábrázolások állnak rendelkezésre. A tér hiteles helyreállítása tehát megfelelő történeti kutatással, a Velencei Charta (1964) által megkövetelt pontossággal és hitelességgel megvalósítható.

---

* Megjelent az Értékmentő 2005/1. számában.

KÓSA ZOLTÁN SZÉCHER ÚTI HÁZA.

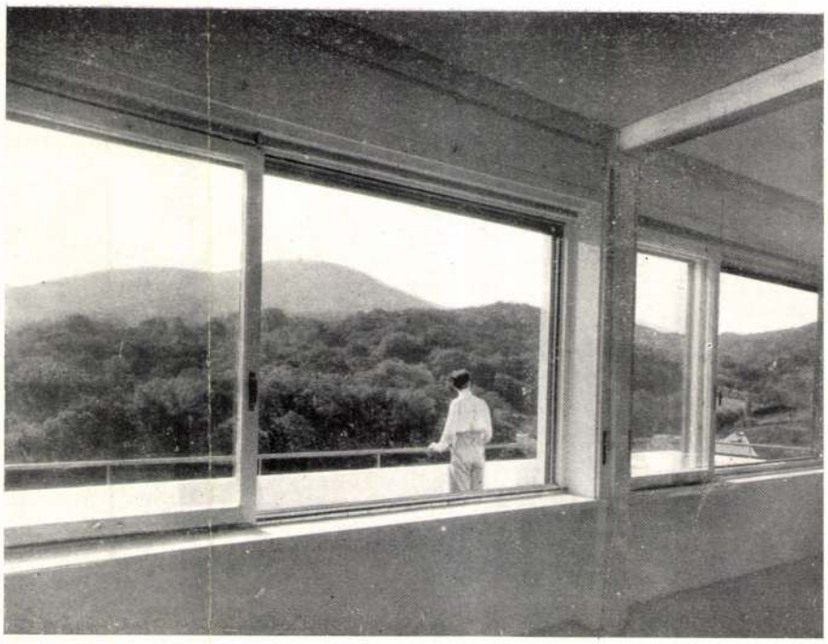

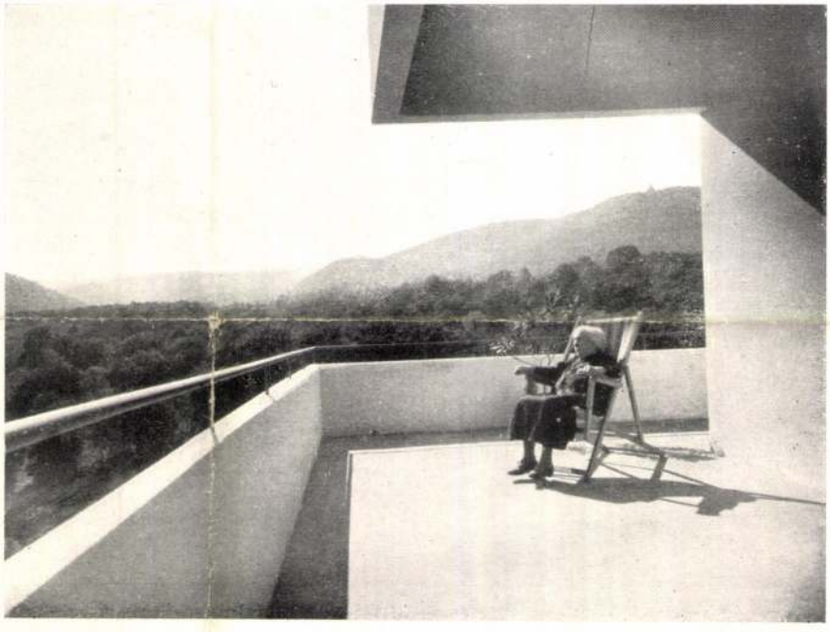

1. folyosó
2. és 5. szoba
3. raktár
4. mosókonyha
6. teakonyha
7—8. kamra
9. alsó terrasz
10. légcsatorna

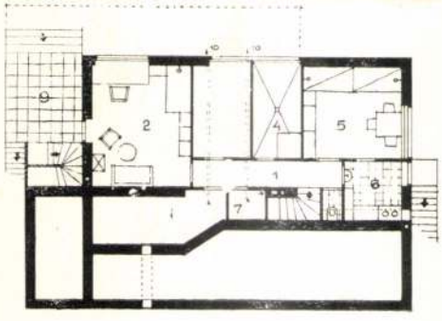

1. belépő
2. előtér
3. konyha
4. élelmiszer szekrény
5. 6. ebédlő nappali
7. 8. háló
9. fürdő
10. öltöző
11. középső terrasz
12. garázs
13. napozó és zuhany
14. sí- és ródli-kamra

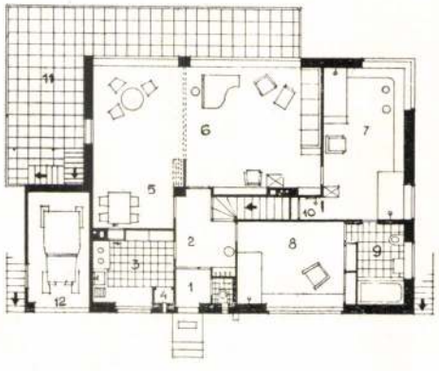



BÁLINT ÉS SÁNDORI: CSALÁDI LAKÓHÁZ A RÓZSADOMBON.

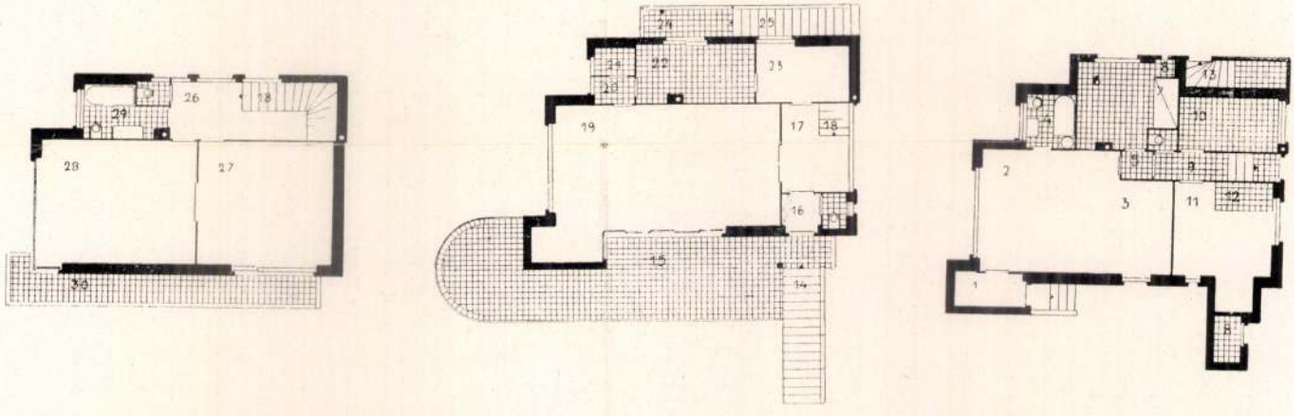

Rózsadomb tetején épült és két lakást tartalmaz. A földszinti alaprajzot dominálja a nagyszoba, mely a terrasz felé derékszögben megtört, ajtaja harmónikaszerűen kinyitva szerves összefüggést biztosít a szoba és terrasz között. A lakóhelyiségek mindenütt mellékhelyiségekkel vannak a viharoldalról védelmezve. Emeletre kerültek a hálószobák végigmenő erkéllyel. Építtető kívánságára a belső lépcső úgy készült, hogy egy esetleg utóbb építendő felső dolgozószobához feljáró-lépcső létesítésére mód nyíljon. Alagsorban van egyszoba hálófülkés komplett kis lakás. A három lakás tüzelőkamrái a garázzsal egybeépített külön épületben. A homlokzaton sötét színűre égetett klinker tégla és halvány zöld színű nemesvakolat van.

Kettős üvegezésű acélablakok, harmonika rendszerű acélajtó Márkus Lajos vasszerkezetek gyárából.

A kőművesmunkát Rothauser Lajos végezte. Az épület vízvezeték, csatorna, melegvíz-, gázberendezési és bádogos munkáit Jónás László műszaki, egészségügyi és központi fűtés berendező vállalata készítette.



Portálsorok a Petőfi Sándor-utcában.



Foto: Kozelka.

Mit lehet tenni a kirakatok ablakain jelentkező ködpára és jégvirág ellen.

Ez a nem örvendetes jelenség akkor támad, ha nagy hőmérsékleti különbség van a bolt és a külvilág levegője között. Az üvegtabla belső részén homályos részek keletkeznek. Ennek következtében a kirakatban kiállított tárgyak láthatatlanná válnak. A köd vízgőztől terhes levegő, amely a fölösleges vizet kis vízgömböcskék alakjában tartalmazza. A kirakatablakra rakódott gömböcskék, félgömbök visszatükröződő felülettel homályosítják el azt. Egy négyzetméter üvegfelületre körülbelül százmillió ilyen gömböcske rakódik le és így százmilliószor veti vissza a fényforrást. A fényvisszaverődés olyan nagy hatású, hogy a kirakat teljesen átláthatatlan.

Ha az üvegtáblák lehülése külső behatás következtében erősödik, akkor a belső felületen jégvirágok keletkeznek.

A homályosulást úgy akadályozhatjuk meg, ha a levegő alulról áramlik felfelé, lent meleg és száraz legyen, hogy a hideg üveg felületen „jóllakjon", mert akkor, miközben azt érinti,





Hármas sorportál az Erzsébet-körúton. Tervezte: Bálint és Sándori. Kivitelezte: Márkus Lajos Foto: Bánó. 123

Tér és Forma
1935. 4. sz.

Bálint és Sándor

Pál épületei

1007. MÁRTÁSOS-CSÉSZE ALJJAL, u.
Kina, XVIII. sz. e. — Saucière,
in Kobaldblau. China, A. XVIII.

1008. MÁRTÁSOS-CSÉSZE, hasonló a I
No 1007. China, A. XVIII. Jh.

1009. KÉT DISZEDÉNY, porcellán, bro
arany, keretben, szinesen páros j
Porzellan, in Bronzefassung, in Fo

1010. BONBONNIÉRE, porcellán, hajlo
tetején pásztorjelenet. Bronz fogl
der geschweiften Wandung Goldkar
XIX. Jh.

1011. FEKVŐ BAJAZZÓ (Aschermittw
modern. — Liegender Bajazzo (A

1012. KÉT NAGY VÁZA, porcellán, t
netek. Kina, XIX. sz. — Zwei g

1013. NÉGY CSÉSZE ALJJAL, porce
Vier Schalen mit Untertassen, Po

1014. HAT DESSZERTTÁNYÉR, porcel
Dessertteller, Porzellan, mit Blum

1915. KANNA ÉS CUKORTARTÓ PEF

teralak, testén karcolt rajzu aranyalapon szines kép pásztor
ei Prunkgefässe, Porzellan, kraterförmig, auf goldradiertem
um 1830.

cellán, testén frizalakban szines tájkép. Bécs, 1829—31. —
, Porzellan. Wien, 1829—31.

tányér, 4 áttört peremü tányér, 3 ovális tál, 2 négyzetes,
levesestál, 1 födeles mártáscsésze, 1 mártáscsésze aljjal és
virágdisszel. Bécs, 1849. — Service, Porzellan, 46 Teller,
d, 3 ovale Schüsseln, 2 viereckige, 4 runde, 2 Salatschüs-
2 Saucière und 2 Salzbehälter. Wien, 1849.

arabeszkes peremdisszel és Heroldfestésü szines kinai jele-
litő tálka, egy teatartó, egy ötszögü cukortartótálka és két
sen, 1730—35. — Teeservice, Porzellan, mit Heroldmalerei.
0—35. Illusztr. XXIII. tábl.

les, aranyozott bronzszáru fogantyuval. Talapzata triposz-
al és gyümölcsökkel, a kanna gömbös testén szines virág-
Meissen, 1750—60. — Teerechaud, Porzellan, der Sockel
t Blumendekor. Meissen, 1750—60. Illusztr. XXII. tábl.

US ALAKJÁVAL, szines porcellán, a triposzalaku és dom-
y puttó ül, oldalain és a hordó két végén en camaieu táj-
ül, magasra emelt jobbjában pohár. Meissen, 1750 k. —
n, mit Landschaften en camaieu. Meissen, um 1750.
Illusztr. XXII. tábl.

~~Bálint és~~ Sándori

Pál

Bálint és Sándori építészek,
VII. Király-u. 51. 228-550

Bptavb. 1940. sept.
u 1942. jan

Balán, Ismt Balnes nevan élött.
Balnsch Edn sallesmester, Ujpest.

Sándori Pál

~~Bálint és~~ Sándori

Pál

Céd

épitészek

l.

Erdős József:

40 családi ház.

Bálint és Sándori

épitészek tervezetei.

Miskolc, é. n.

könyvtáramban

~~Bálint és Sándori~~ Pál

ied

„Két tehetséges fiatal
építész munkáitól al-
bumot szerkesztett"
Erdős József hírlapíró.

Az Erdős szerkesztésében
megjelent könyv címe:

Bálint és Sándori:
40 családi ház.
(Budapest, 1933)

Ismertetve:
Építőmunka
1933. 5. szám

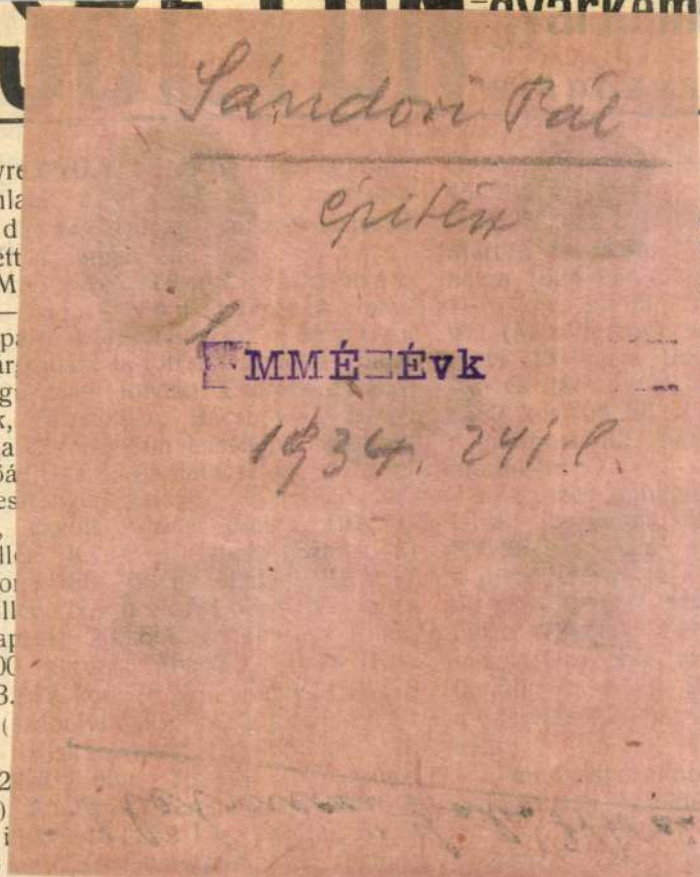

-gyárkémény

ok

évre
ajánla
rö d
égett
(M
a—
bbp
ytár
ang
lők,
Baja
előá
apes
lér,
fill
coro
fill
udap
163.
l. (
sa
12
le)
l., i
3 ö

szarva
Márto
4 kor.
lezőbe
ill., a
zrer
z end
2 kor.
háza) a
orjá
a 12

ra an
yula)
ós
dobo
án (B
fill.,
orosh
á n y
1203

szük
ára:
sak a
119

or. 05 fillérrel.
atok döntés alatt állanak.
t. (Raktár épités Vágsellye kedd állomáson.) A máv Vág-Tardoskedd állomásán épitendő rakllitási munkáinak biztositására a máv. jobbparti üzletvezetősége március ést tartott Ajánlatot tettek: Sprinzl sony) 29.544 kor. 58 fill, Fuchs encsén) 28.745 k. 36 f., Binetter vitra) 25.714 k. 67 f., Holota Dezső r) 26.401 k. 70 f., Kallós és

32 és nagyszenasi 28 h
békéssámsoni 18 házhoz
való szállitással 120·99
házhoz és csak Gyomára v
kor., a szarvasi 22 házhoz
berényi 12 és dobozi 17
Kismányaifedélc
csak a cserépre és pedig
gádorosi 32, a szarvasi 2
és dobozi 17 házhoz 299 k
Ferenc (Orosháza) csak a
szállitva az orosházai 22

ER REDŐNYGYAROS VI., Csengery-u. 65/A. Telef

és műlakatos.

(Dohány-utca sarok.)

Készit műkovács, vas és réz porta
csillárokat és minden e szakmába
vas és fémipari műtárgyakat.
Tervek és költségvetések in

pp Mátyás (Kisteremia) 38.713 kor. 47 fill., Farkas és
ntal (Nagykomlós) 4%, csonyi 38.493 kor. 07 fill., Fa
remia) 5%, Schieszler Somogyi 39.153 kor, 22 fillérrel.
% árengedéssel. Az épitkezésre Faragó és So
eremiai épitőmester ajánkapott megbizást.
23044 kor. 15 fill. árban. **Nagybecskerek.** (Utburkolás.) A
zás.) Ujvidék sz. kir. pancsovai áll. közut 64·755—64 955
us 6-án árlejtést tartott kaszának cyklops kőburkolattal leendő
varhoz vezető uton és a a nagybecskereki m. kir államépitész
sitendő 17,000 m² aszfalt március 1-én árlejtést tartott.
álatairа. Ajánlatot tettek: tettek: Kovács Mór (Temesvár) c
faltgyár 163507 kor. szállitásra Topolovecen vaggonba r
zfalt r. t. 207250 kor. kor., Szetele István (Józseffalva) ugy
na és 232750 korona, a helyszinére szállitva 170 kor.-val vagg
halt Comp. 241107 Az ajánlatokat döntés végett felterje
eramiai gyár r.t. kereskedelemügyi ministeriumhoz.
tiv 202340 koronával. **Szekszárd.** (Műtárgyak épitése
tént. szárd—simontornyai th. közut 23,
rendezések.) A váci szelvényében létesitendő 6.00 m. ny. va
azgatósága az intézetben hid és ugyanezen közut 23.065 km. s
özőkonyha és gőzmosóda ben és a varsád-uzdi közut 11.670 km. s
sára március 4-én ben létesitendő 0.60 m. ny. 2 drb.
ltot a következő buda- áteresztő épitésére a tolnamegyei m. k
ndl János a mosódára épitészeti hivatal március 2-án
őkonyhára 17,108 kor., tartott. Ajánlatot tettek:
gépgyár művek az összes munkára: Quell János
kor. 60 fill., Fischer 4·14%, Fork György (Hőgyész) 5·7%,
8 kor., Knuth Károly Ödön és Friedmann Árpád (Esz
r., a mosódára 25.617 egységáraikból 5·5%, árengedéssel, vas
ára 18,790 kor., 82 fill., 11.345 kor. 60 fillérrel, Frick János
ltődére 25,629 kor., iregh) 7% árengedéssel;
és testvére a főző- az alépitményi munkára: Quel
52 fill., Körting 4·5% árengedéssel;
24.329 kor. 30 fill. a vasfelszerkezeti munkára: [illegible]

Sándori Pál

Sándori Pál építész iroda, VII.
Király-u. 51. O140-995
Lakása, VII. Dob-u. 108. 425-656

Bptávb 1940 szept.

Laisd Balint
Karoly

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37.) dísztermében

és

f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) dísztermében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"

címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"** címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

Sándori

építész

Bálint és Sándori:

40 családi ház. Szer-
kesztette Erdős József.
(Budapest, 1933)

Ismertetve:
Építőmunka
1933. 5. szám.

Sándory

épitész

Műcsarnok

1933. nemz. képzm. Eiáll.

15, 16.

Sandvart-család

A német-alföldi eredetű Sandrartok népes családjának őse, Jacob (1630—1708) Frankfurtban tevékenykedett; egyik fia, Joachim (1668—1691) szintén sok magyar csataképet készített.[290] A Sandrartok temérdek munkája ismeretes, krónikákban és önálló lapokon.

Ambcosta

75. l.

Sándy

S. 2. *Gyula*, építész, * Eperjes 1868 júl. 25. Tanulmányait a budapesti műegyetemen végezte, azután Steindl

Imre, majd Pecz Samu műtermeiben dolgozott. A bpesti felső építőipariskola tanára volt, jelenleg műegyetemi ny. r. tanár. Első díjat nyert a köztisztviselők szövetkezete üzletházának tervpályázatán, a breznóbányai ág. ev. templom toronytervpályázatán, a Budapesti (budai) Tornaegylet korcsolyacsarnokának tervpályázatán stb. 1906. a szőllai vásárcsarnok nemzetközi pályázatán pályaművét a második díjjal jutalmazták. S. tervei alapján épült a budapesti krisztinavárosi postapalota, Heinrich A. és fiai budapesti üzletháza, a nagykomjáti, irai, hódmezővásárhely—újvárosi ref., kővegyi, pohorellai, kispesti, gödi, kaposvári, beledi templomok, a hódmezővásárhelyi gimnázium, szemkórház, kaszinó stb. Ezeken kívül Foerk Ernővel, majd Orbán Ferenccel közösen számos köz- és magánépületet tervezett Budapesten és a vidéken. 1928. elnyerte a Képzőművészeti Társulat építészeti nagydíját.

S. Gy. II. 402 f

Gyulai: Vörösmarty életrajza VII.270.

Sándy Gyula

1904

Sándy Gyula. Írta Ezrey. Vállalkozók Lapja, febr. 10.

Művészet 1904. 142 l.

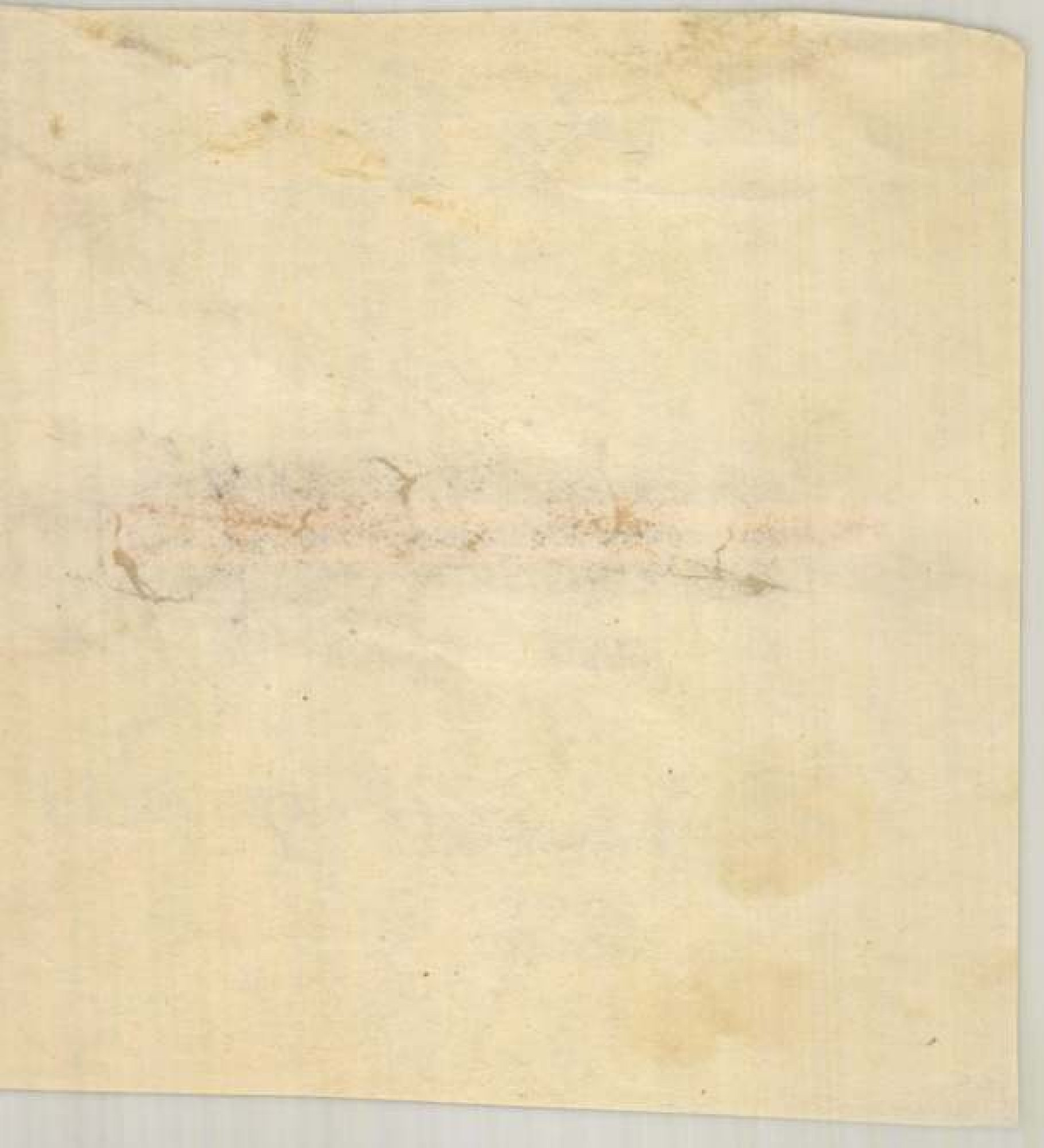

Sándy Gyula építészmérnök

Magyar Életrajzi Lexikon

Sándy Gyula (Eperjes, 1868. jul. 25. — Bp., 1953. jun. 12.): épitészmérnök, müegyetemi tanár. Tanulmányait a József Müegy.-en végezte 1891-ben, majd az I. sz. középitéstani tanszéken müködött mint tanársegéd. 1899-től 1914-ig a felső iparisk. tanára, 1914-től 1938-ig a müegy. épületszerkezeti tanszékének tanára, [illegible]—24. évében a mérnök- és épitészkar [illegible]. Tervezői munkáját Steindl Imre és Pecz Samu mellett kezdte. Nagyszámu középületet, templomot és lakóépületet épitett, s terveivel számos hazai (42) és külföldi (8) pályadijat nyert. Templomterveiben a felvidéki pártázatos reneszansz stilust igyekezett érvényre juttatni. Legismertebb munkái a Krisztina köruti, a zágrábi és az ujpesti postapalota. Oktatói müködését az épületszerkezetek korszerü fejlődésének figyelemmel kisérése és a hallgatók munkájának megfelelő jegyzetekkel, ábragyüjteményekkel való segitése jellemezte. Kerek negyedszázados müködése alatt több mint ezer épitészmérnök került ki a kezei alól. — F.m. Ujabb és különlegesebb épületszerkezetek (Bp., 192o); Épületszerkezettani táblák (Bp., é.n.) stb. — Irod. Széll László: S.Gy.(Az ÉKME Évk. 1955—56.)



SÁNDY GYULA
MŰEGYETEMI PRODÉKÁN
A BUDAI POSTAPALOTA TERVEZŐJE
(FÜHRER ILUS RAJZA)

Postaházak.

A budai postapalota.

Azok között az intézmények között, amiket a négy és félévig tartó pusztító háború, a még pusztítóbb forradalom, sőt az ugyanannyira pusztító békeszerződés hazánkban tönkre tett, a m. kir. posta állott leghamarabb talpra.

1923. év tavaszán nyilvános tervpályázatot hirdetett a budai postapalota tervezésére. A pályázaton 25 terv érkezett be, amelyen az I. díjat és a tervezéssel való megbízást *Sándy* Gyula építész, műegyetemi tanár nyerte el. Tervei alapján, még 1923. év őszén, megkezdték az építkezést.

Az épület az e célra megszerzett területnek csak kisebbik részét foglalja el, számítván arra, hogy későbbi fejlődés esetén újabb nagyszabású épületet lehessen emelni s a mostanival kapcsolatba lehessen hozni.

Az épület legfontosabb részét a gépkapcsolású telefon-központ képezi, 10.000 előfizető részére berendezve. A Krisztina-körút járdája alatt futnak össze az e célra szolgáló kábelek. E kábelek egy tágas aknán át befutnak az épület pinceszakaszába és innen egy lejtő közvetítésével egy földszinti helyiségbe kerülnek a kábelkötések felbontása céljából. E teremből a mennyezeten át egy felsőbb terembe kerülnek, ahol gépek, rendezőállványok és akkumulátor-kamrák vannak elhelyezve. E fölött, a III. és IV. emeleten van a tulajdonképpeni gépkapcsoló-terem.

Az épület alaprajzi beosztása középfolyosós és ettől jobbra-balra elrendezett szobasoros-rendszer. Ezáltal minden helyiség jól megközelíthető. Az emeletsorok megközelítésére öt lépcsőház, egy páter noster felvonó és két kombinált személy- és teherfelvonó szolgál. A Krisztina körútról egy kényelmes kocsibehajtó vezet az udvarba, ezzel pendant egy ugyancsak tágas hivatali bejárat az előcsarnokba és főlépcsőházba. Külön, közvetlen bejárat vezet a Csaba-utca sarkán elhelyezett postahivatalba s az ezzel szimmetrikus fekvésű postás könyvtárba.

Az udvarról nyílnak a különböző anyagraktárak, a garázs és bélyegelosztó helyiségek, ahol egy értékcikk-tresszor van elhelyezve. E helyiségek azonban a posta átszervezése következtében egyéb célokra szolgálnak A vezérigazgatói szobák a Krisztina-körúti homlokzaton képzett erkéllyel bővülnek ki. A vendégszobák, étkező-helyiségek és a 200 m² alapterületű gyülésterem az épület legfelső emeletén nyertek elhelyezést.

Tekintettel a hegyoldali fekvésre, az épületnek elég sok helyisége van föld alatt. Ezeket az aknákon keresztül *luxferprizmák* közvetítésével kellett megvilágítani. Minthogy ezen helyiségeknek falai sok helyütt földparttal érintkeznek, azok *nedvességelleni elszigetelése* olyképpen történt, hogy a pincepadlók kétrétegű betonburkolatot kaptak, melyek közé vastag aszfaltréteg van közbeiktatva. A függélyes szigetelés ugyancsak aszfaltréteg közbeiktatásával történt.

Az épület fővázát vasbetonszerkezetek képezik. A körítőfalak az utcán és és az udvaron portlandcementbe rakott téglafalazattal készültek. A belső főfalak csak vasbetonpillérek és ezek fölötti főgerendákból állnak. A válaszfalak gipsztáblafalak.

SÁNDY GYULA

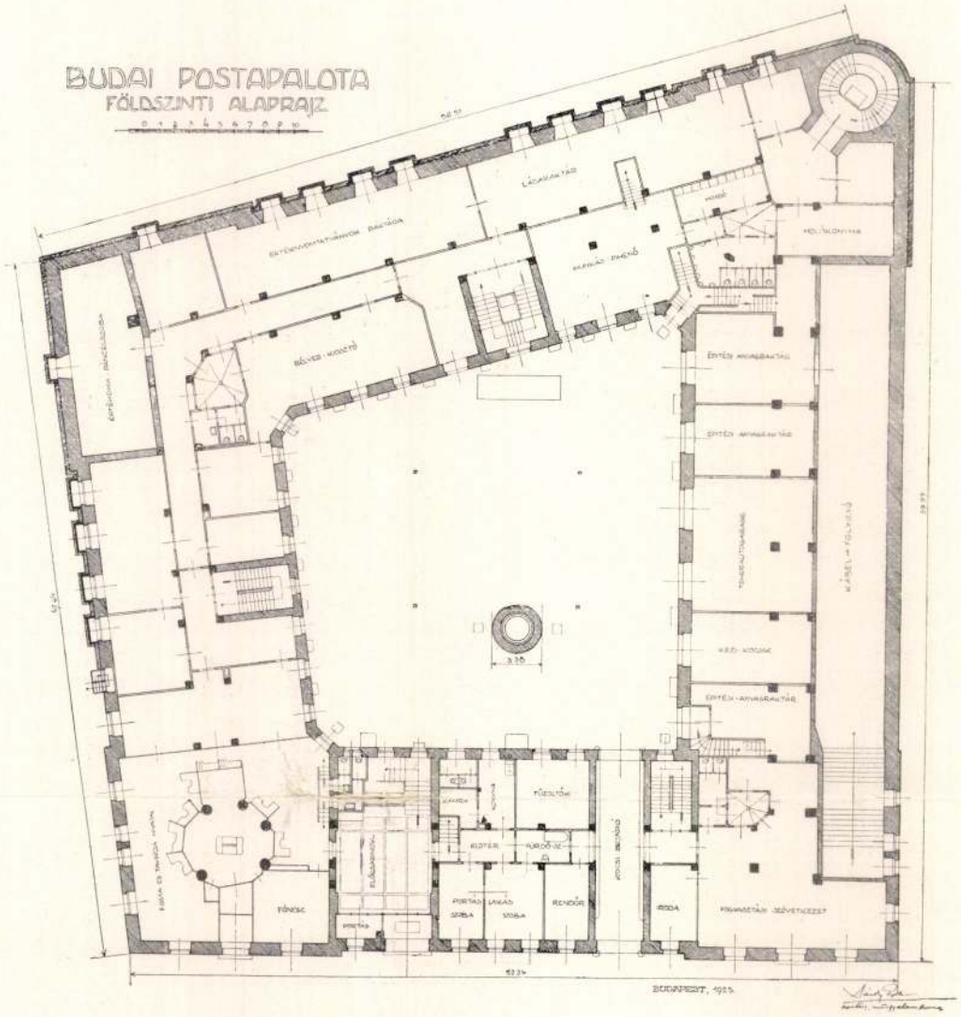

FÖLDSZINTI ALAPRAJZ

A BUDAI POSTAPALOTA

SÁNDY GYULA

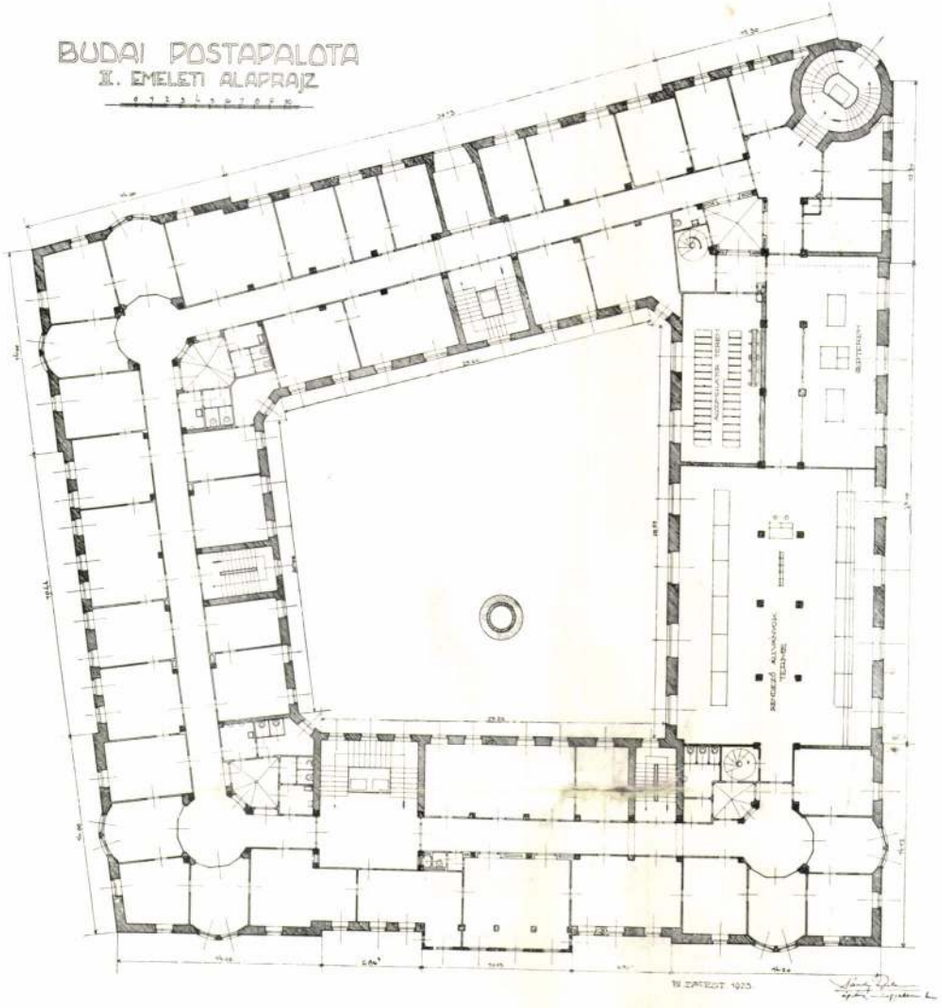

II. EMELETI ALAPRAJZ

A BUDAI POSTAPALOTA

SÁNDY GYULA

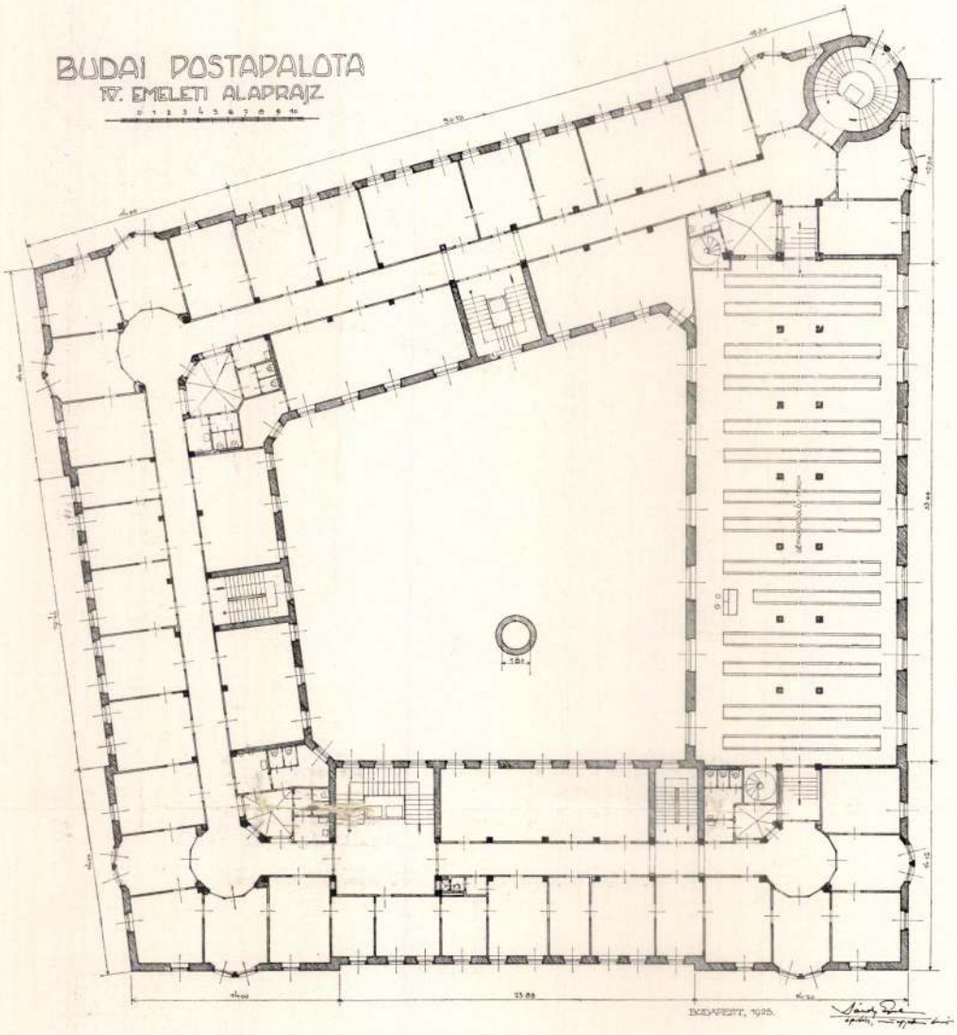

IV. EMELETI ALAPRAJZ

A BUDAI POSTAPALOTA

SÁNDY GYULA

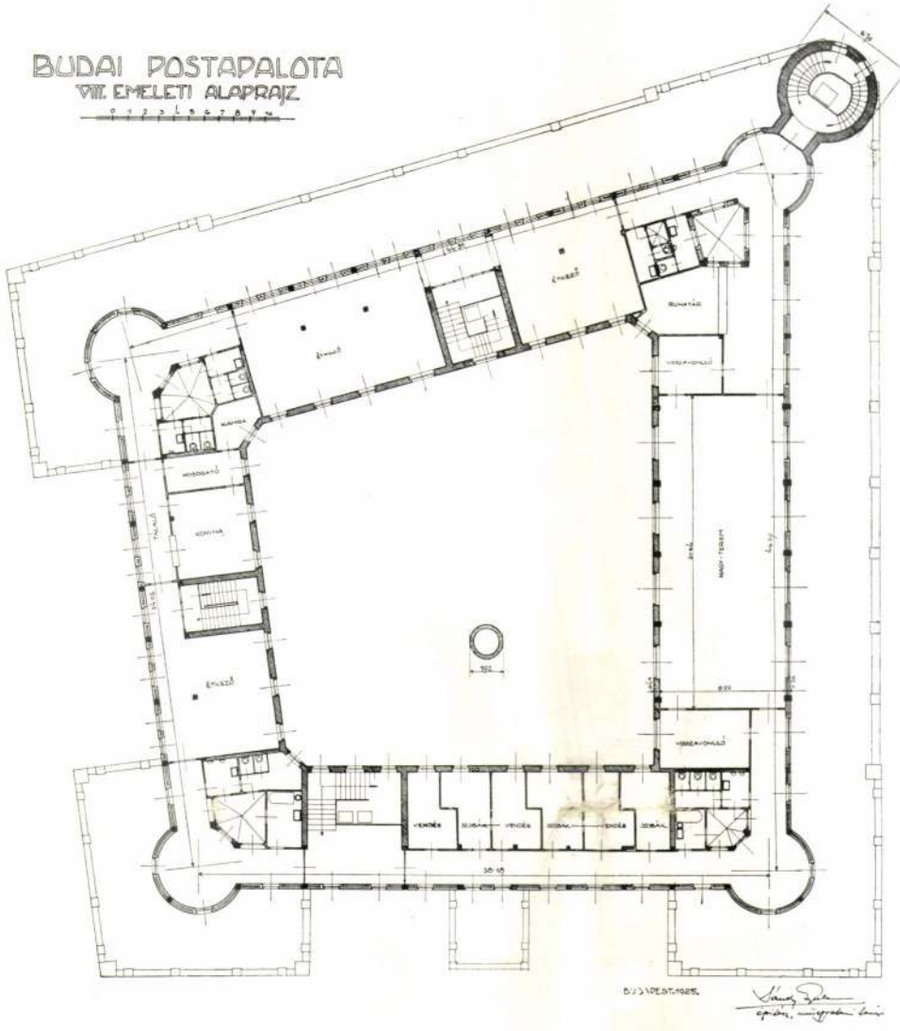

VIII. EMELETI ALAPRAJZ

A BUDAI POSTAPALOTA

SÁNDY GYULA

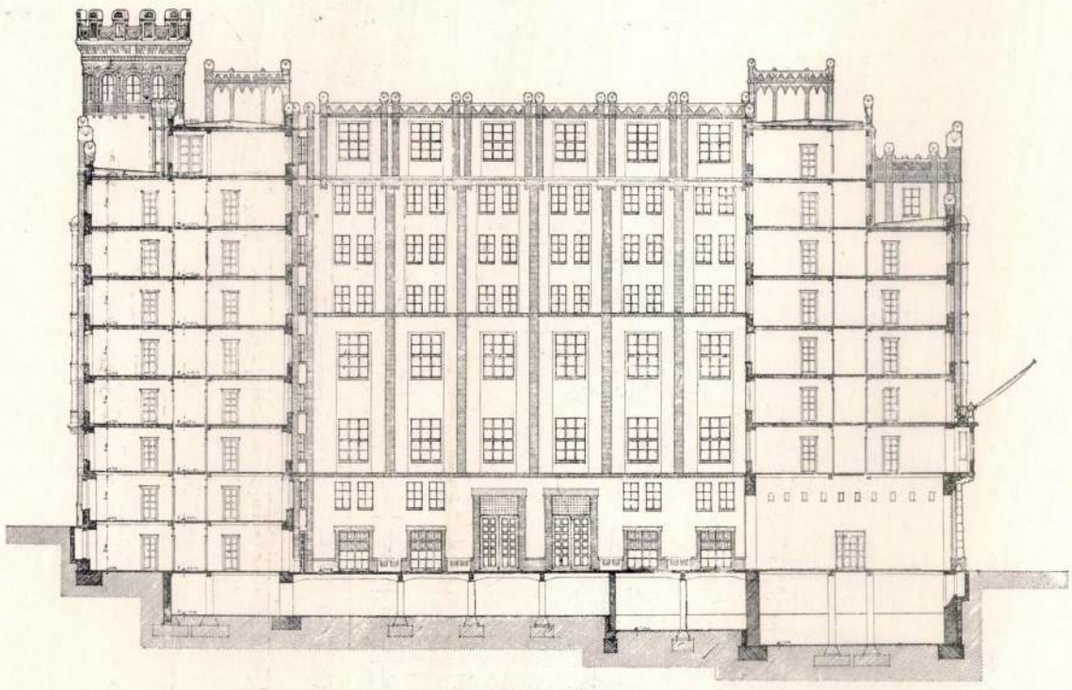

OLDALHOMLOKZAT

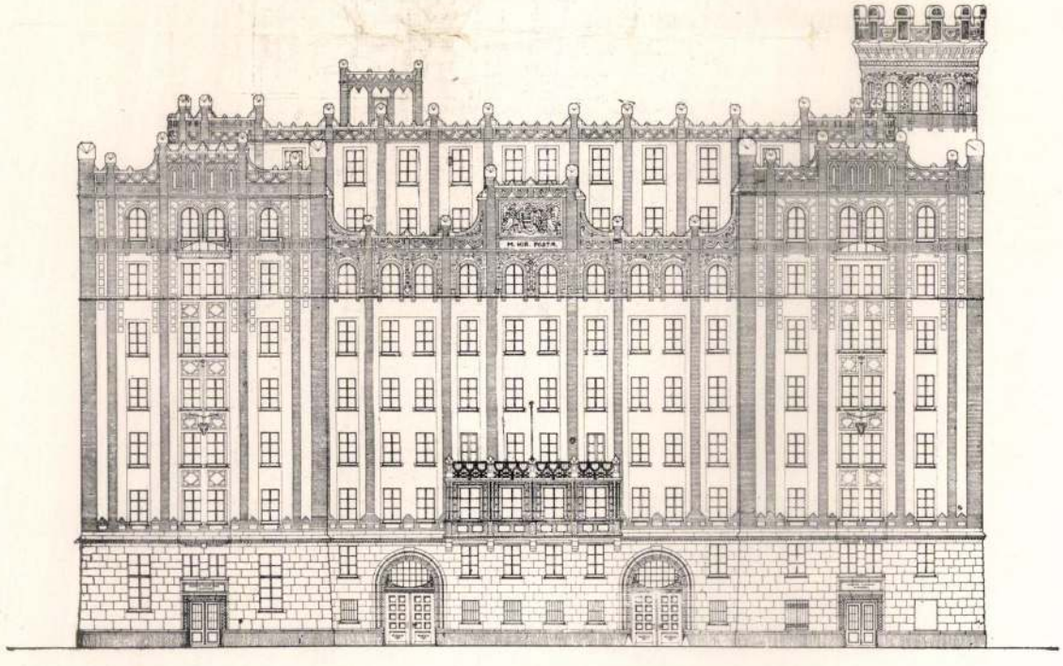

METSZET

A BUDAI POSTAPALOTA

SÁNDY GYULA

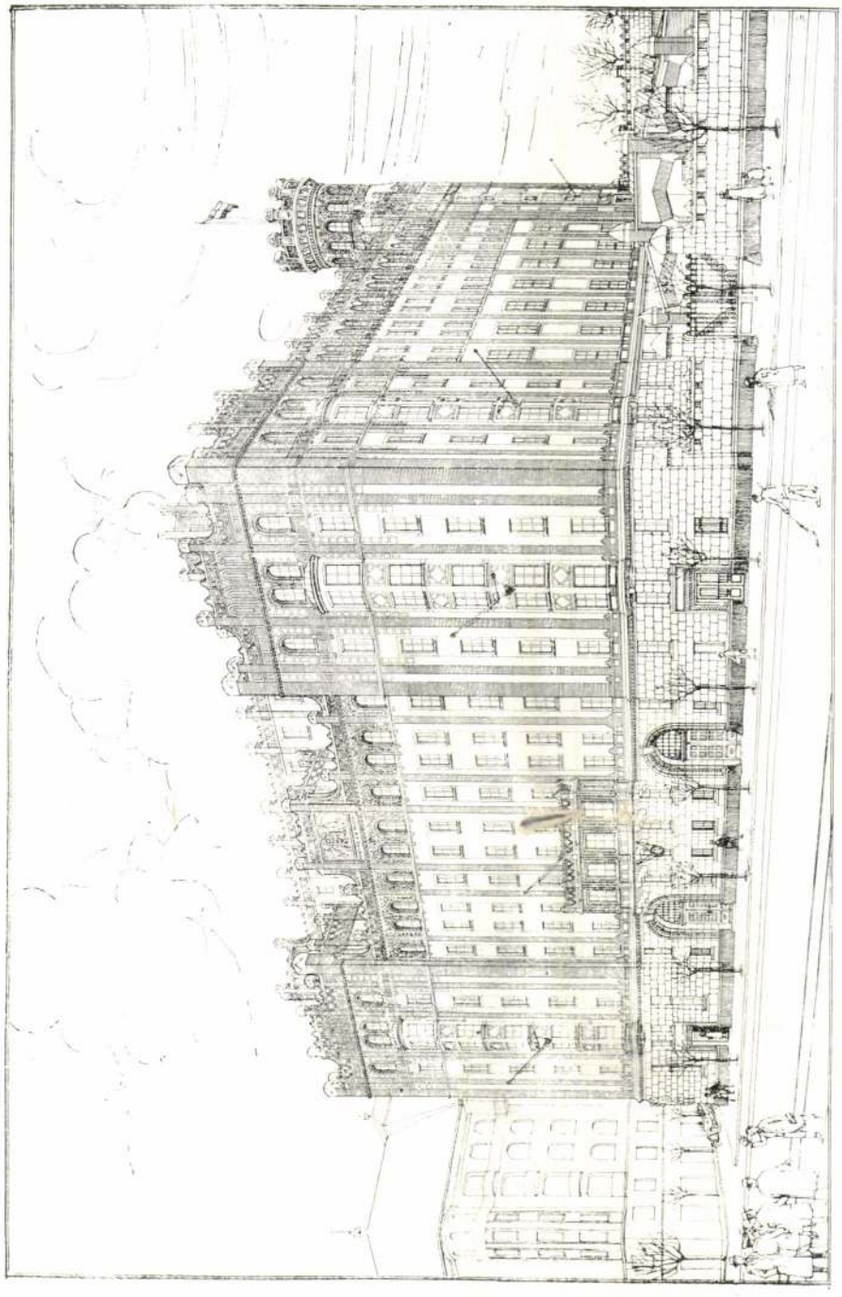

TÁVLATI KÉP

A BUDAI POSTAPALOTA

SÁNDY GYULA

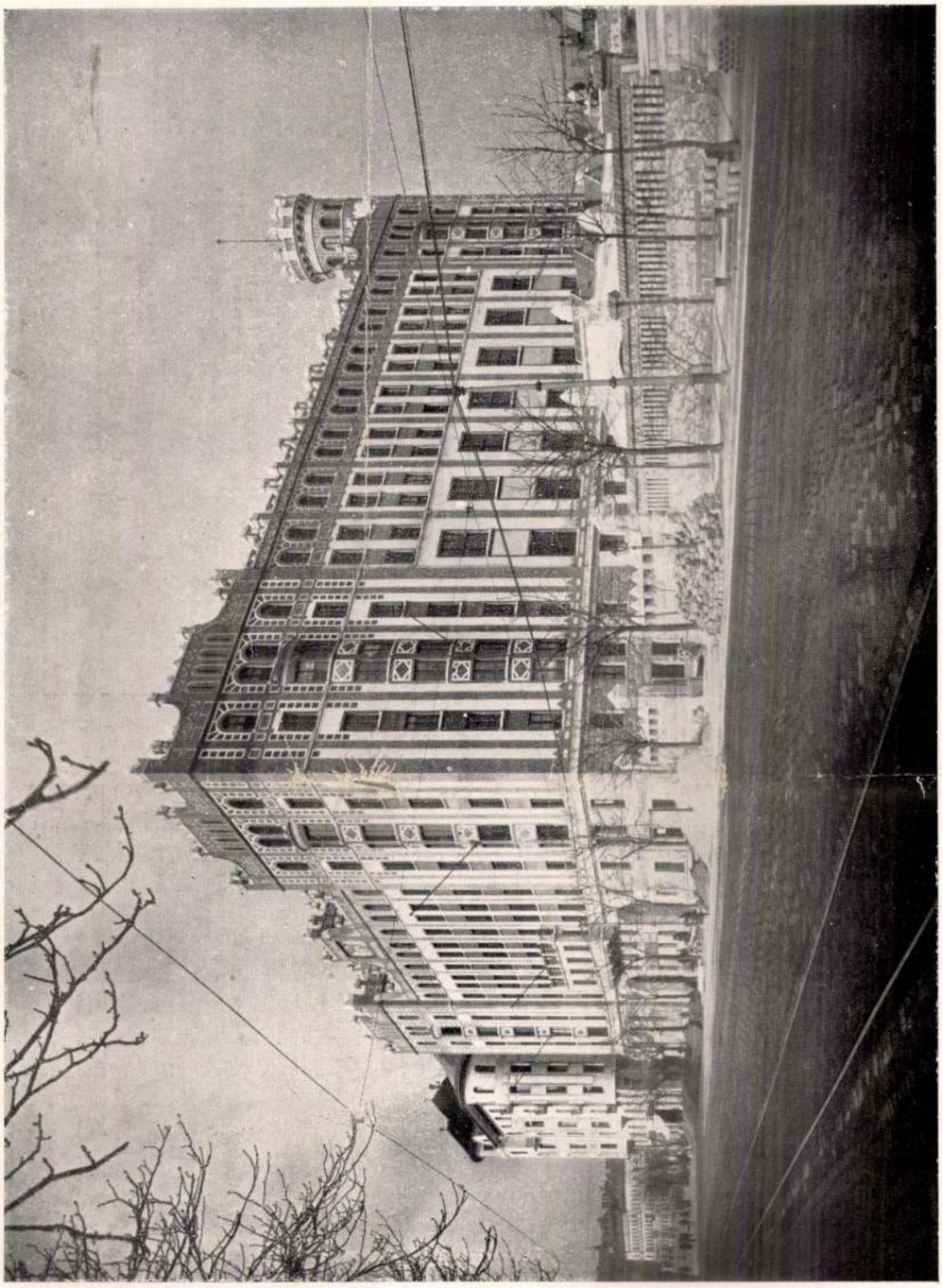

FŐHOMLOKZAT

A BUDAI POSTAPALOTA
ÉPÍTETTÉK: DÁVID JÁNOS ÉS FIAI ÉPÍTŐMESTEREK

SÁNDY GYULA



SAROKKIKÉSZÍTÉS

BUDAI POSTAPALOTA
(A SZOBRÁSZMUNKA BORY JENŐ MÜVE)

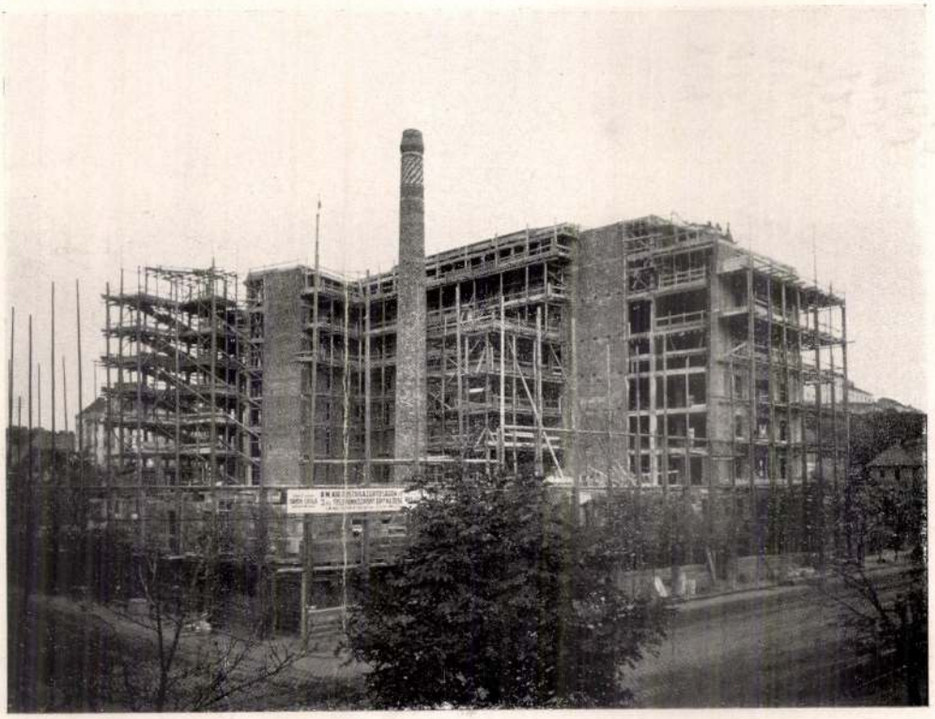

A BUDAI POSTAPALOTA ÉPÍTÉS KÖZBEN

A mennyezetek részben *Hennebique*-rendszerű vasbetonfödémek, részben *Pfeiffer*-födémek.

Tekintve, hogy az épület fölött padlástér nincs, a lefödések terrászszerűen képeztettek ki. A nedvesség és a hődifferenciák elleni védekezés *parafakő-betétekkel* és ennek vörösrézlemezekkel való burkolásával történt. A hivatalos helyiségek legtöbbjében és a kapcsoló-termekben *linoleum padlóburkolatok*, egyéb helyiségekben *terazzó-burkolatok* készültek.

A főhomlokzat közepén hazánknak majolikából készült címere helyeztetett el.

A kb. 74.000 m³ beépített kubaturájú építmény föld-, kőműves- és elhelyezőmunkáit és a fentebb említett vasbetonszerkezeteket *Dávid János és Fia* építőmesterek készítették.

A tető parafakő-fedését, a válaszfalakat és a fűtőcsövek szigetelését a *Parafakőgyár R.-T.* készítette;

az asztalosmunkát, és pedig az összes ablakokat *Kopfensteiner Testvérek* szombathelyi asztalosárú-gyára, az összes ajtókat *Sorg Antal* kőbányai asztalosárúgyára és a posta belső berendezéseit stb. a *Dunaharaszti faipari és kereskedelmi r.-t.* végezték.

A fentebb említett bevilágító aknarácsokat és luxferprizmákat *Haas és Somogyi* cég;

a páter nostert *Haverland* Antal;

az összes mázolómunkákat *Steinhausel és Kölber*;

a linoleumburkolatokat *Elsinger M. J. és Fiai* készítették.

SÁNDY 1. *Gyula*, festő, * Tálya 1827, † Budapest 1894. Eperjesen, Kassán, végül Budapesten működött mint rajztanár. 1859-től a Pesti Műegyletben, majd a Műcsarnokban állított ki arc- és tájképeket (Arco Constantino Rómában, Ferenczy volt műhelye Rimaszombatban, Tanulmányfő stb). Az 1860-as években számos illusztrációt készített a Vasárnapi Újság részére. Képei vannak a kassai és poprádi múzeumban.

E. G. II.
4081

Varózi Rózkönyvtár I. 158.

1906. XII. 19.

Az ev. ref. collegium nagyklárának Debreczen: a kötelespéldányok kimutatása tudomásul volgál. Hajlandó-e a ktár könyvanyagával résztvenni az Akadémiák által kezdeményezett nemzetközi kölcsönforgalomban? (985/1906.)



T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Sándy Lyuba

Thieme Becker

XXIX. 400. l.

(Lyka)

Sándy Gyula

rajztanár

az 1867/68. tanévtől kezdve az alábbi intézetben a zabadkeszi és miertani rajztanára volt. 1871-ben a budai kir. kath. főgymnasium hoz helyeztek át.

Ruby József: Az eperjesi kir. kath. főgymnasium története a jezsuitarend eltörlésétől a jelenkorig. (1773–1890)

Az eperjesi kir. kath. főgymnasium 1889–90. tanévi értesítője. Eperjes 1890. 41. l. 42. l.

Kapd.

Dr. Szentiványi Gyula úrnak

Budapest.

Lágymányos utca

Sandro

olasz nobrász

Sárospatak

l.

Varju Elemér

Magyar várak

Bp. ém. (1932?)

140 l.

Thorma: **Az aradi vértanuk**	Aquarell-facsimile
— Ugyanaz passepartoutval	
— **Október elsején**	Heliogravure

Oldal	A műlap nagysága		Árak koronákban			
	margó nélkül	margóval	21	2, 3, 36	26, 29, 32, 35	10, 11, 14, 16, 17, 20, 24, 28, 34, 37
			számú keretben felszerelve			
63	33×48	48×63	—	—	—	—
61	21½×25½	40×50	—	—	—	—
46	42×31	80×60	—	—	—	—
8	98×72	—	80	80	84	88
8	78×58	—	—	48	54	58
65	43×72	80×110	—	82	86	90
14	66×90	—	56	62	66	72
69	105×74	—	74	82	86	90
69	79×63	—	44	48	54	58
69	68×55	—	40	44	48	50
69	51×39	—	36	38	42	46
69	79×63	—	44	48	54	58
69	68×55	—	40	44	48	50
65	43×74	—	44	46	48	56
18	25×21½	50×40	—	—	—	—
22	65×88	—	50	54	58	62
7	34×54	72½×96	—	62	66	72
7	46×74	—	66	72	76	84
14	46×74	—	66	72	76	84
34	61×110	—	56	62	66	72
10	80×58	—	46	48	54	58
	78×57	102×75	—	72	76	84

MŰVÉSZI MAGYAR

1021



A múlt században egyik legjellegzetesebb gyűjtési tárgy volt a pipa. Magyar vidéki kúriák, kastélyok, módosabb polgárházak voltak híresek pipagyűjteményükről — a »pipatórium«-ról.

Elődeink a pipát kétségtelenül a törököktől vették át. Előbb főként agyagpipákat gyártottak. Messze földön becsülték tartóssága miatt a vörös vagy feketére égetett agyagból készült debreceni és selmeci pipát. Ezeket a fazekasmeste-

1. Tajtékpipa a millennium évéből, kupakján Hungária jelképes alakjával, a pipatest és a szárlyuk közötti áthidaláson a hét vezér figuráival. Adler faragása. 2. Bronzpipa. 3. Borostyánpipa. 4. Vadászjelenettel díszített tajtékpipa. 5. Növényi motívumokkal és figurával díszített tajtékpipa. 6. Meisseni porcelánpipa. 7. Hántolt nautilus-kagylóból készült pipa. 8. Vízzsákos pipa porcelánból. 9. Színes porcelánpipa. 10. István királyt,



















ésnek is nevezzük. Különösen a Duna—Tisza közén terjedt el. A kétszintű termesztés napjainkban veszít a jelentőségéből, mert a gyümölcsfák beárnyékolják a szőlőt, és csökken a szőlő cukortartalma, ugyanakkor a közteskent ültetett szőlő megakadályozza a gyümölcsfák gépesített ápolását, növényvédelmét.

A házikertek típusainak áttekintése után az érdekelt olvasó megkérdezheti:

Melyiket érdemes választanom?

Felelős válasz csakis a *helyi* viszonyok és tapasztalatok figyelembevételével adható. Az éghajlati, a domborzati és a talajadottságokon kívül a közgazdasági tényezőket is szem előtt kell tartani. A házikertben *elsősorban olyan növényeket termesszünk, amelyekből szövetkezeti és állami nagygazdaságaink a nagy szüreti munkaerő-szükséglet és egyéb okok miatt egyelőre nem tudják kielégíteni a belföldi és az exportszükségleteket. Ilyen növény a szamóca, a málna, a piros- és a feketeribiszke, a meggy, a cseresznye, a kajszi stb.* A házikertből kívánatos kielégíteni a család szükségletét a hellyelközzel nagyon is nehezen szállítható és gyorsan romló gyümölcs- és zöldségnövényekből. De nem célszerű a házikertben termeszteni azokat a terményeket, amelyek jól tárolhatók, és amelyeknek mind a termesztése, mind a kínálata a szövetkezeti és az állami gazdaságok, illetőleg a kereskedelmi szervek kebelében nagyban és olcsón biztosítva van. Ilyenek a dió, a mandula, a mogyoró, a tárolásra kényes téli alma és téli körte, illetőleg a tömegzöldség, a téli káposzta, a száraz borsó, a száraz bab, a burgonya, a borszőlő stb.

A házikerti kertészkedéssel kapcsolatban

a föltételek biztosítása

is nagyon fontos. A növényi szaporítóanyagnak, a gyümölcs- és szőlőoltványoknak, a zöldség-vetőmagvaknak, a műtrágyáknak és a növényvédő-szereknek, a szakkönyveknek és a kerti eszközöknek a biztosítására nagy erőfeszítést tesz a SZÖVOSZ, az Agrotröszt és a többi országos szerv, illetőleg vállalat. Gazdasági fejlődésünk során bizonyára egyre több állami és szövetkezeti üzem gyárt majd olcsó és praktikus kismotoros kerti gépeket, talajművelő, permetező- stb. gépeket (máris keresettek volnának — csak éppen kínálat nincs belőlük), és ezek újabb lendületet adnak majd a házi kertészkedésnek.

Kisebb-nagyobb fáradozásunk és anyagi áldozatunk azonban csakis akkor hasznosul, ha munkánkat megfelelő *szaktudással* és *körültekintéssel* végezzük. Ebben kívánunk olvasóink segítségére lenni e nyitó cikkünket követő *sorozattal*. Persze, mi tagadás, a kedves olvasóinkat érdeklő összes kérdésre még egy cikksorozatban sem lehet választ adni, ezért kérdéseikkel levélben keressék meg szerkesztőségünket, hogy azokra esetenként különféle szakemberek adják majd meg az érdemi választ.

Dr. Gyuró Ferenc
egyetemi docens,
a mezőgazdasági tudományok kandidátusa
(Kertészeti és Szőlészeti Főiskola)

Fólia alatti zöldség-, illetve szamócahajtatás a házikertben



Szőlő és gyümölcsös, kétszintes termesztésben



Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Sándy Erzsébet

ÉLET ÉS TUDOMÁNY

1968 JAN 26

PIPÁK

BESZÉLŐ KÉPEK

12



rek kezdetben mellékesen csinálták, csak a dohányzás nagyobb arányú elterjedésével fejlődött virágzó kisiparrá a pipakészítés. A pesti polgárok 1689. évi lajstromában szereplő nevekből arra lehet következtetni, hogy a lakosok közül már többen foglalkoztak pipakészítéssel, például Pfeiffenmacher Lukács vagy Pipatsináló Ferenc.

A pipaipart nagyon fellendítette, amikor a művészi kiképzésre kiválóan alkal-

Arpád vezért és Zrínyit ábrázoló fapipa. 11. Achátból készült pipa. 12. Elefántcsontpipa. 13. Antik elemekkel díszített tajtékpipa. 14 Kőpipa. 15. Mitológiai jelenetet (Európát elragadja a bika) ábrázoló tajtékpipa. 16. A vérszerződés jelenetét ábrázoló tajtékpipa. Donáth faragása. 17. Fapipa a vérszerződés jelenetével. 18. Vajk (István király) megkeresztelését ábrázoló tajtékpipa. Spiro faragása



15

13



16

14

17



18

MŰVÉSZI MAGYAR PIPÁK

mas *tajtékot* kezdték használni. A tajtékfaragók igazi művészeknek érezték magukat, ezért nem is tömörültek céhekbe, mint a többi pipakészítők, mesterségük szabad pálya volt, akár a festőké, szobrászoké. A tajtékfaragás valóban művészi munkát igényelt pontos, gondos, aprólékos technikájával. A XVIII. század végén és a XIX. század elején híres pipametsző volt Pesten Cserha Károly, Spiro Antal és András, Pécsi Sebestyén, Krisch Demeter. A Görögországból származó Spiro család csaknem egy évszázadig űzte ezt a mesterséget.

A XIX. század közepétől kezdve már egészen komoly üzleti vállalkozás lett a pipakészítés. A műhelyek — amelyekben a pipafaragókon kívül a kupakok készítésére ezüstműveseket is alkalmaztak — maguk is árusították készítményeiket. A mai Engels tér környékének egyik mellékutcája abban az időben a Pfeiffenhandler Gasse (Pipaárus utca) nevet viselte. A század második felében Adler Fülöp és fia, Donáth Sándor meg Martiny Henrik pesti műhelyéből kerültek ki különösen művészi készítmények. Több gyönyörű pipájuk Bárczy István egykori budapesti polgármester kb. 800 pipából álló gyűjteményében maradt meg, aki mintegy ötezer darabból válogatta össze őket. Ez a gazdag anyag alkotja a törzsét ma a Magyar Nemzeti Múzeum világhírű pipagyűjteményének, amelyből néhány szép darabot itt bemutatunk.

A gyűjtemény nagyobb része tajtékpipa, de találunk benne agyagból, porcelánból, elefántcsontból, borostyánból, korallból, kagylóból, bronzból és kőből

[redacted]

te az egész magyar történelem megelevenedik a pipák faragványain. A millennium idején a pipakészítők szívesen ábrázolták a honfoglalás, a honalapítás jeleneteit. Kedvelt téma volt a vérszerződés, Vajk megkeresztelése. A történelem nagyjai közül Hunyadi János, Dugovics Titusz, Mátyás király, II. Rákóczi Ferenc ábrázolása gyakori. Hálás téma volt a francia forradalom, a 48-as magyar forradalom. A kiegyezés utáni korban a Habsburg-ház tagjainak ábrázolása vált divatossá.

Sokszor a díszes pipák is ösztönözték az embereket a dohányzásra. Jókai Mór 1869-ben egyik képviselőházi felszólalásában jelentette ki, hogy »sok ember lett már az által dohányos, hogy egy szép pipát kapott ajándékba«.

S végül a nép humorát is érdemes megemlíteni. Szerdafalván Verai János ilyen tréfás sírfeliratot szerkesztett egy elhunyt barátjának, aki szenvedélyes dohányos volt:

»Itt nyugszol, nyugodjál jó Kupakos János
Te voltál falunkban a legjobb dohányos,
Életedben hamúvá sok dohányt égettél,
Magad is végre csak hamuvá lettél.
Kihűlt a pipád, kihűlt a tetemed,
egy rövid szivarért írtam e versemet.«

Sándy Erika
muzeológus

19. Francia forradalmi jelenetet ábrázoló tajtékpipa, kupakján „Trencsén –1800" felirattal. 20. Lovas és gyalogos katonát ábrázoló fapipa. 21. Gyümölcsöt áruló nőt ábrázoló tajtékpipa. 22. Ámor alakjával díszített tajtékpipa. 23. Hármas fejű pipa.



Szent Dávid királynak és prófétának száz ötven Soltári. A Francziai Noták s' Versek szerint Magyar Versekre fordittattak 's rendeltettek Szenczi Molnár Albert által. 1386+104 l., 8° régi márványozott borjubőrk., aranyozással, bordákkal . . . . . 80.—

A használat nyomaival, de egyébként szép, teljes példány. Szabó I 1336

151 Szent Biblia. Az-az: Istennek Ó és Újj Testamentomában foglaltatott egész Szent Irás, Melly Magyar-nyelvre fordittatott Károli Gáspár' által', És mostan tizen-ötödször e' kis formában kibotsáttatott. Nyomtattatott Ultrajectumban Reers W. János által 1765-dik Esztendőben. 1197+104 l., 8° festett borjubőrk., diszes renaissance arany nyomással mindkét táblán, hátán bordákkal és arany nyomással, aranymetszéssel . . . . . 60.—

152 Szent Biblia, az-az istennek ó és új testamentomában foglaltatott egész szent irás. Magyar nyelvre fordíttatott Károli Gáspár által. És most, harmad-szor e' kis formában, magok tulajdon költségekkel és betüikkel kinyomtattatták. Basileában, Im-Hof Rudolf János, és a' fia 1770. esztendőben. 860+288+94 l., 8°, borjúbőrk., fakult aranyozással, mindkét tábláján Debrecen város címerével (zászlós bárány) . . . . . 40.—

669/670 l. kitépve.

BIRKEN, SIGM. V.

153 Der Vermehrte Donau-Strand Mit allen seinen Ein- und Zuflüssen, angelegenen Königreichen, Provintzen, Herschafften und Städten, auch dererselben Alten und Neuen Namen, vom Ursprung bis zum Ausflusse: in Dreyfacher Land-Mappe vorgestellet auch samt kurtzer Verfassung einer Hungar- und Türckis. Cronik und des Anno 1663. und 1664 geführten Türkenkrieges. Mit 50 Figuren der vornehmsten Städt und Vestungen an der Donau in Kupfen hervor gegeben und verlegt von Jacob

Sandrart, Kupferstecher und Kunsthändler in Nürnberg. [Nürnberg] 1684. 231 p. 12° modern félbőrk. . . . . 30.—

38 rézmetszettel, köztük Pozsony, Győr, Pápa, Komárom, Pannonhalma, Palota, Fülek, Nógrád, Visegrád, Veszprém, Sziszek, Kanizsa stb. képével.

BONFINII ANTONII

154 Rervm Vngaricarvm Decades Qvatvor, Cvm Dimidia. Qvarvm Tres priores, ante annos XX, Martini Brenneri Bisstriciensis industria editae, iamque diuersorum aliquot codicum manuscriptorum collatione multis in locis emendatiores: Quarta vero Decas, cum Quinta dimidia, nunquam antea excusae, Joan. Sambuci Tirnauiensis, Caes. Maiest. Historici, etc. opera ac studio nunc demum in lucem proferuntur: Vna cum rerum ad nostra usque tempora gestarum Appendicibus aliquot, quorum seriem uersa Pagina indicabit. Accessit etiam locuples. Rerum et verborum toto Opere memorabilium Index. Cum Caes. Maiest. gratia et privilegio ad annos sex. Basileae Ex Officina Oporiniana. 1568. Colophon: Basileae, Per Bartholomaevm Franconem, Et Pavlvm Qvecum, Svmptibus Partim Svecessorvm Oporini, Partim Sigismundi Feirabent: Anno Domini 1568. Mense Martio. 12+923 l. + 7 sztlan lev., folio, 8°, régi félbőr, sarkokkal . . . . 40.—

Széles margójú, kissé vízfoltos, de egyébként kitűnő karban levő példány. Szabó III/I 570

BONNFINIUS, ANTHONIUS

155 Des allermechtigsten Kunigreichs inn Ungern, wahrhafftige Chronick und anzeigung, wie das anfang, auff- und abgang genommen, wie auch das vilfaltig anfechtung und uberfal gelitten, unnd andern Nationen schwerlich zugefügt, unnd sich der Türkischen angriff, so lang bisz zu unsern zeytten, so Ritterlich erwert hat. Durch Anthonium Bonnfinium, inn dreiszsig Büchern imm Latin beschryben, und yetzt durch Hieronimum Boner Schultheisz zu Colmar, inn disz volgendt Tütsch bracht, auch aller Bücher innhalt, mit lustigen Figuren anzeigt und für ougen gestelt. Basel: Winther 1545. 380 p.

T. 2279.

al megerősitett várostól balra a
tén malmok vannak és az épületek
elték ki. Felirata
NFKIRCHEN

Ziegeter thor és befejezése: 7.

.4 : 8.6 cm.
and, Nürnberg 1684.

Pécs.

A kőfalakkal és bástyákk
Muhlbach so 50 geng gehet men
közül a jezsuita templomot em
fölül középütt: [redacted] FV
jobbra: 183.
leiró szövegének kezdete: 1.
Ieusiter Ort.

Rm., mér. a vk. 7
Birken: Donau Str
131-91-55.

Sandrart Jacob (?)

Palota. T.663.

A középtért elfoglaló vár kapujához hid csatlakozik, a háttérbeli hegyen erőd látszik, az előtért pedig kanyargó út szeli. Felirata [illegible]
fölül középütt: PALOTA
jobbra: 59.

Rm., mér. a vk. 6.1: 10.8 cm.

Birken: Donaustrand, Nürnberg 1684.

Birken

Székesfehérvár. T. 6418.

Az előtért a bástyákkal és köröndökkel megerősitett város foglalja el, melytől jobbra a török temető köti le figyelmünket, a háttérben pedig a Sárvizen túl a hegyek közt középütt Vaczon épületei bontakoznak ki. Felirata

fölül középütt: STVLWEISSENBVRG.
jobbra: 69.

magyarázó szövegének kezdete: 1. Thum Kirche és befejezése: 12. Turck Begrebnis.

Rm., mér. a vk. 6: 21.2 cm.
Birken: Donaustrand, Nürnberg 1684.

140-95

Briken

T. 5435.

foglalja el, a hegyes háttérben
tünnek föl. Felirata fölül

l. Neutra fl. és befejezése

8 cm.
berg 1686.

Birken

T5433.

foglalja el, a hegyes háttérben
i tünnek föl. Felirata fölül kö-

1. Neutra flu, befejezése; 3.

2 cm.
nberg 1684.

Birken

Érsekujvár.

Az előtért a vár látképe
pedig Nyitra városának tornyai
középütt:

NEVHÁVSL.

a jobbsarokban 56.
magyarázó szövegének kezdete:
3. Bisch. Stadt Nitria.

Rm., mér. a vk. 6.3: 10.
Birken: Donaustrand Nürn

140-95

Birken

Érsekujvár.

Az előtért a vár látképe
pedig Nyitra városának tornya
zépütt:

NEVHAVSL.

a jobbsarokban: 55.
magyarázó szövegének kezdete:
Bisch: Statt Nitria.

Rm., mér. a vk. 6.2: 11.
Birken: Donaustrand, Nü

140-95

Nagy-Várad. T. 6044.

Az előtért elfoglaló vártól és várostól jobbra háromkerekü malom van, a háttérben hegyek hullámzanak, az előtérben pedig kőfallal körülvett erőd köti le figyelmünket. Felirata fölül:

WARDEIN.

a felső jobbsarokban: 84.
magyarázó szövegének kezdete: 1. Vestung és befejezése: 6.
Klein Keres.

Rm., mér. a vk. 6: 21.5 cm.
Birken: Donaustrand, Nürnberg 1684.

140-95

Temesvár. T. 888.

A középtért a bástyákkal és köröndökkel megerősitett vár és város foglalja el, az előtérben a Temes háromkerekü malmot hajt, a háttért pedig hegyek képezik. Felirata

fölül középütt: TEMESWAR

jobbra: 90.

magyarázó szövegének kezdete: 1. Schloss és befejezése: 7. Temes fl.

Rm., mér. a vk. 6 : 10.5 cm.

Birken: Donaustrand, Nürnberg 1688.

Tokaj. T. 960.

Az előtért a város és a bástyákkal megerősitett vár foglalja el, melynek kapujához a Bodrogon át vezető czölöpös hid csatlakozik, mig a kanyargó utat egy alak élénkiti; a háttérben pedig a hegyek tövében balra a Tisza partján város köti le figyelmünket. Felirata ~~fölül és~~

fölül középütt: TOKAY.
jobbra: 79.

magyarázó szövegének kezdete: 1. Stadt és befejezése: 6. Weinberge.

Rm., mér. a vk. 6: 10.5 cm.
Birken: Neu verm. Donaustrand, Nürnberg 1684.

Zerin-vár. T. 1036.

A középtért a bástyákkal megerősitett város foglalja el, a hová a Murán át hid vezet, a háttér hegyes vidék, az előtérben pedig balra ház tünik szemünkbe. Felirata

fölül középütt: SERINWAR

jobbra: XIII 73.

magyarázó szövegének kezdete: 1. Muer fl. és befejezése: 3. Proviant hauss.

Rm., mér. a vk. 6 : 10.5 cm.

Birken: Donaustrand, Nürnberg 1684.

Vácz. T.997.

A középtért a köröndökkel és bástyákkal megerősitett város és vár foglalja el, az előtért a Duna szeli, melyen innen Szent Endre szigete van, a hegyes háttérben pedig jobbra Novigrad bontakozik ki. Felirata

fölül középütt: WEITZEN.
jobbra: 62.

magyarázó szövegének kezdete: 1. Statt és befejezése: 7. Türck Begräb.

Rm., mér. a vk. 6.1: 11.2 cm.

Birken: Donaustrand, Nürnberg 1684.

Vácz. T. 999.

A középtért a köröndökkel és bástyákkal megerösitett város és vár foglalja el; az előtért a Duna szeli, melyen innen Szent Endre szigete van; a hegyes háttérben pedig jobbra Novigrad bontakozik ki. Felirata

fölül középütt: WEITZEN.
jobbra: 64.

magyarázó szövegének kezdete: 1. Stadt és befejezése: 7. Turck Begrabnis.

Rm., mér. a vk. 6: 10.6 cm.
Birken: Donaustrand, Nürnberg 1684.

Visegrád. T.1025.

Az előtérben van a város és vár, a középtérben a Duna mentén Maros épületei bontakoznak ki, a háttért pedig hegyek képezik. Felirata

fölül középütt: VICEGRAD.
jobbra: 63.

magyarázó szövegének kezdete: 1. Vestung és befejezése: 4. Donau fl.

Rm., mér. a vk. 6: 10.7 cm.

Birken: Donaustrand, Nürnberg 1684.

Visegrád. T. 1023.

Az előtérben van a város és vár, balra a Duna mentén Maros épületei bontakoznak ki, a háttért pedig hegyek képezik. Felirata fölül ~~középütt~~

középütt: VICEGRAD.
jobbra: 61.

magyarázó szövegének kezdete: 1. Vestung és befejezése: 4. Donau flus s.

Rm., mér. a vk. 6.2: 11.2 cm.

Birken: Donau Strand, Nürnberg 1684.

Komárom. T. 2316.

A látképben feltüntetett vár és város felé az előtérből hajóhid vezet át a Dunán, mig a háttérben hegyek hullámzanak. Felirata fölül:

COMORA

magyarázó szövegének kezdete: 1. Städtlein oder Marck és befejezése 9. Insel Schütt.

Rm., mér. a vk. 7.4 : 8.9 cm.
Birkens: Donaustrand, Nürnberg 1684.
131-91-93.

Komárom. T. [illegible] 930.

A középtérben lévő vár és város felé a bástyákkal megerősitett őrháztól hajóhid vezet a Dunán át, mig a háttérben hegyek látszanak. Felirata fölül:

COMORA.

a jobbsarokban: 55.
magyarázó szövegének kezdete: 1. Städtlein od. Markt. és befejezése: 9. Insel Schütt.

Rm., mér. a vk. 6.2: 10.8 cm.

Birken: Donau Strand, Nürnberg 1684.

Komárom. T. 2315.

A középtérben lévő vár és város felé a bástyákkal megerősitett őrháztól hajóhid vezet a Dunán át, mig a háttérben hegyek látszanak. Felirata fölül:

COMORA.

a jobbsarokban: 54.
magyarázó szövegének kezdete: 1. Stättlein oder Markt. és
befejezése: 9. Insel Schütt.

Rm., mér. a vk. 6.2: 11.2 cm.
Birken: Donau Strand, Nürnberg 1684.

135-91-94.

Kanizsa. T. 483.

A középtért a bástyákkal megerősitett város foglalja el, melynek épületei felett a mecsetek tornyai uralkodnak, jobbra pedig padló vezet a háttér felé. Felirata fölül középütt:

CANISCHA

a jobb sarokban: 74.
magyarázó szövegének kezdete: 1. Vorstatt és befejezése: 4. Seite gegen Serinwar.

Rm., mér. a vk. 5.9 : 10.8 cm.
Birken: Donaustrand, Nürnberg 1684.

Novigrád. T. 641.

A várhegy tövében lévő várost bástyák és köröndök védelmezik, kapujához hid csatlakozik, az előtérben pedig balra kihajtott csonka fatörzs van. Felirata [illegible]
fölül középütt: NOVIGRAD
jobbra: 62.

Rm., mér. a vk. 6.1 : 10.6 cm.

Birken: Donaustrand, Nürnberg 1684.

Gyula. T. 348.

A középtért a bástyákkal megerősitett vár és város foglalja el, mig a hegyes háttérben erődök látszanak. Felirata a felhők közt:

GYVLA

jobbra: 86.
magyarázó szövegének kezdete: 1. Städt, befejezése: 5. See Zarkat.

Rm., mér. a vk. 6.1 : 10.8 cm.
Birken: Donaustrand, Nürnberg 1684.

Győr. T.338.

A bástyákkal megerősitett város épületei fölött a tornyok uralkodnak, a háttérbeli hegyek közt a Vestung S. Martinsberg látszik, az előtérben pedig két csolnak közlekedik, mig a parton romok köztik le figyelmünket. Felirata fölül középütt:

RAB.

jobbra : 51.
magyarázó szövegének kezdete: 1. Teutsche Kirch és befejezése 11. Wienerthor.

Rm., mér. a vk. 6.2: 10.8 cm.
Birken: Donaustrand, Nürnberg 1684.

Szolnok. T. 854.

A bástyákkal és köröndökkel megerősitett váron innen középütt romok kötik le figyelmünket, a háttérben pedig a Tiszán túl hegyek látszanak. Feliratai

fölül középütt: ZOLNOK
jobbra: 83

magyarázó szövegének kezdete: 1. Stadt és befejezése: 6. Teysse fl.

Rm., mér. a vk. 6 : 10.8 cm.
Birken: Donaustrand, Nürnberg 1684.

Sziszek. T. 838.

Az előtért a bástyákkal és őrtornyokkal megerősitett vár foglalja el, melyen innen a Szávát áthidalták, a háttérben pedig a templomokon túl hegyek látszanak. Felirata

fölül középütt: SISSEK
jobbra: 93.
leiró szövegének kezdete: 1. Saw fl. és befejezése: 4.
Plat vom alten Siscia.

Rm., mér. a vk. 6 : 10.5 cm.
Birken: Donaustrand, Nürnberg 1684.

Szigetvár. T. 820.

A középtért a bástyákkal megerősitett vár és város foglalja el; az előtérben a folyót áthidalták; a háttérben pedig hegyek látszanak. Felirata:

fölül középütt: SIGETH

jobbra: 76.

magyarázó szövegének kezdete: 1. Vestung és befejezése: 6. Alm fl.

Rm., mér. a vk. 6 : 10.5 cm.

Birken: Neu verm. Donaustrand, Nürnberg 1684.

Szent-Márton. T. 799.

A középtérbeli hegy tetején van a vár, az előtérben községbeli házak képeznek különböző csoportot, a háttérbeli hegyek közt jobbra erőd látszik. Felirata fölül

középütt: S. MARTINSBERG.
és jobbra: 58.

Rm., mér. a vk. 6.1: 10.8 cm.

Birken: Donaustrand, Nürnberg 1684.

Sabacz. T. 757.

Az előtérben látjuk a bástyákkal és köröndökkel megerősitett várat, a melynek kapujához jobbról czölöpökön nyugvó hid vezet, a háttérben pedig a hegyek tövében város bontakozik ki. Felirata

fölül középütt: SABAZ
jobbra: 96.
magyarázó szövegének kezdete: 1. Saw fl. és befejezése: 4. Bozwtha fl.

Rm., mér. a vk. 6 : 10.5 cm.

Birken: Donaustrand Nürnberg 1684.

Pécs. T. 2279.

A kőfalakkal és bástyákkal megerősitett várostól balra a Muhlbach so 50 geng gehet mentén malmok vannak és az épületek közül a jezsuita templomot emelték ki. Felirata
fölül középütt: FVNFKIRCHEN
jobbra: 183.
leiró szövegének kezdete: 1. Ziegeter thor és befejezése: 7. Ieusiter Ort.

Rm., mér. a vk. 7.4 : 8.6 cm.
Birken: Donau Strand, Nürnberg 1684.
131-91-55.

LX. Tábla.



Poszt Ádám háza, Németboly





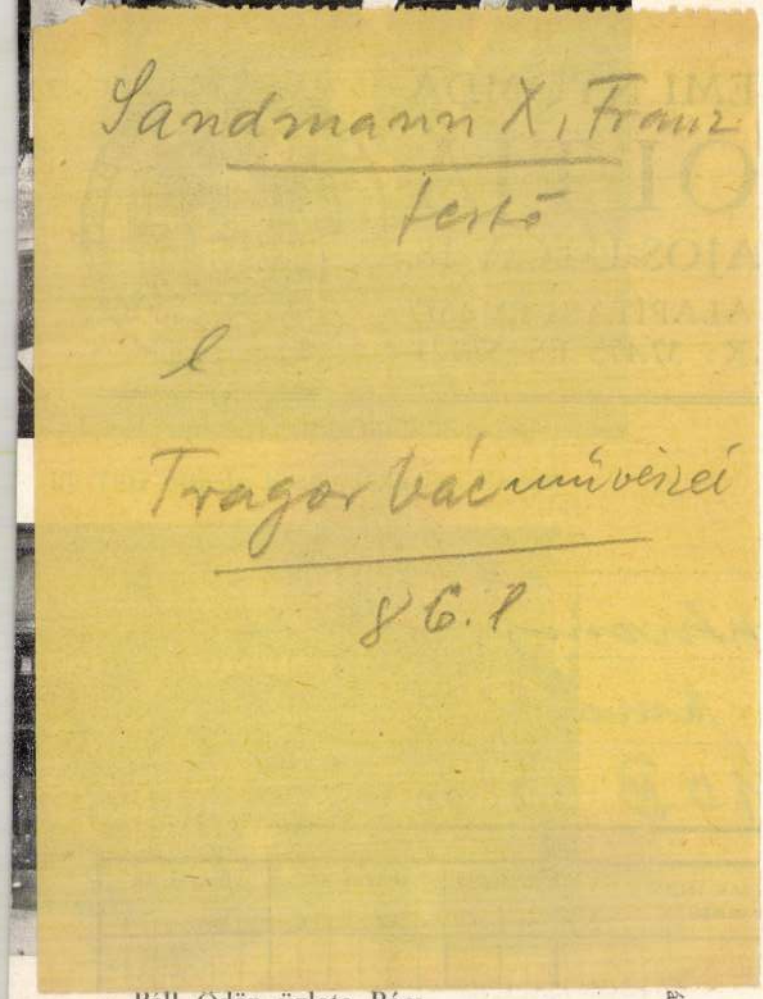

Sandmann X, Franz

festő

l

Tragor Vác művészet

86.1

Páll Ödön üzlete Pécs

ábla.

onsalétromból ... ... = 26·250%
ztből ... ... = 8·400%
lából ... ... = 0·350%

100·000%

1·60.

ámú újdinamit összetétele 45% zselatin és porok; fajsúlya 1·44—1·50.

er Károly feltalálta leghatásosabb I-ső számú egyrészei:

oglicerin, 11% famálladék, 7% faliszt és salétrom.

05 *C*°-nál gyúl meg. Mióta a Nobel dinamit-ság a St.-Lambrechtközségben (Stájerország) ő rhexit-gyárat megváltotta, azóta II., III. és exitet hoznak forgalomba.

tásoknál csak a II-ik számút használják, étele:

glicerin és 50% keverőpor;

kat készítik 25% fűrészporból, 74% nát-ól és 1% szódából.

atása valamivel csekélyebb a dinamiténál lhető az utóbbi robbantó anyaggal együtt a Nobel dinamit-részvénytársaságnál.

y a jégrobbantásoknál gyakran a közös sz csapatai is részt vesznek, ezek pedig goznak, szükségesnek tartjuk ennek össze-jdonságait is röviden megismertetni.

előállítására a trinitrokrezol-amonsóját elyet akként készítenek, hogy a trinitro-ó oldatát töményített ammoniak-oldattal

természetes állapotában finom, világos-en és szagtalan, keserű ízű por, melyben

Vedani, Alessandro

laid

Pálrenmagy

9. l.

25. l.

4. tabla



T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36

Vedano, Alessandro da

hadi épitész

Eger vára XVI. sz

irod

Magg

38. l.



Dr.
hoz be
összegű
folytatá
a szemé
keinek
különös
rendele
tette az
irányú
A végr
nyeiről
előadás
évf. 1—
séget sz

A buda

Dr.
magánt
nika (p
végezte

nak rövid kivonata az Orvosi Hetilap tudományos közleményeinek sorában (LXXVIII. évf. 43. sz.) jelent meg. A regeneratív csontfejlődéssel kapcsolatos eredményeit az Orvosi Nagyhét keretében a Sebésztársaság Nagygyűlésén május 29-én „A callus minőségének befolyásolása a mechanikai viszonyok megszabásával fejlődéstani és kísérleti vizsgálatok alapján" című előadásában ismertette, a regeneratív csontfejlődésre vonatkozó készítményeit pedig a Magyar Pathológusok Társaságának nagygyűlésén mutatta be „A regeneratív csontfejlődés szöveti képe húzásos és nyomásos viszonyok között" címen. Hasonló tárgyról az Anatomische Gesellschaft 1935 augusztusában Jénában tartott kongresszusán is tartott előadást.

Dr. Putnoky Gyula (1901, Körmöcbánya, Bars m., ref.), egyetemi magántanár félösszegű ösztöndíjjal a II. sz. Kórbonctani és Kísérleti Rákkutató Intézetben (prof. Balogh) végezte azon vizsgálatait, amelyekkel a rák laboratóriumi diagnosztizálhatóságának problémáját igyekezett közelebb hozni a megoldáshoz. A vonatkozó tudományos irodalomban kimerítő tájékozódást szerezve folytatta az 1932/33. tanévben magyar állami ösztöndíjasként a berlini egyetemi kórtani intézetben megkezdett ezirányú munkásságát kísérleti állatok megfigyelése és a klinikák által rendelkezésére bocsátott rákos és más betegekből származó anyagok laboratóriumi vizsgálata útján. Munkásságának eredményeképen befejezte „Complementumkötési kísérletek rákos anya-

Sandvart Jakob

l.

Bar Eger

8. l.

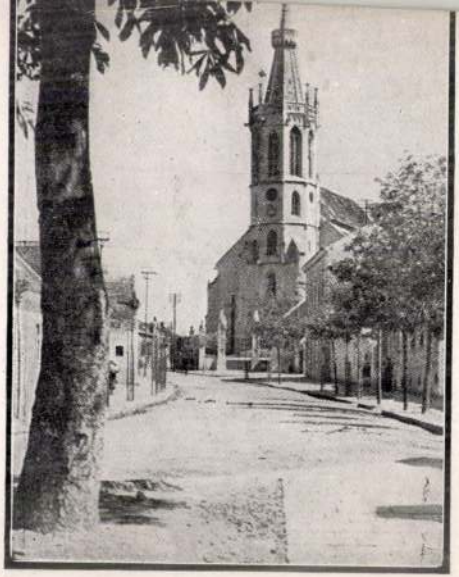

Sopron. A Szt. Mihály pleb. templom. XIII. sz.



Sopron. Várostorony a Kolostor-utca felől.

MDK

Sándori

Bálint és Sándori: Családi ház a Hermina uton. Repr.
Bálint és Sándori: Hermina-úti családi ház alaprajza. Repr.

Tér és Forma, 1934. 9.sz. 259, 260.lap
(Uj házak - uj épitès?)

MDK

Sándori

Bálint és Sándori: A rózsadombi családi ház alaprajzai. Repr.

Tér és Forma, 1934. 9.sz. 259.lap
(Uj házak - uj épitès?)

Sandrart J.

rézin

Zrínyi Miklós a költő és
hadvezér arcképe lovon,
háttérben Zrínyivárral
Rézm. XVII. sz.

Gróf Zrínyi Péter (helytelen
Miklós) arcképe, lovon
háttérben Zrínyivárral
Rézm. fametsű

Zrínyi Miklós arcképe
Rézm. fametsű

Zrínyi-család

46-l.

Beszédes Kálmán: Az esztergomi érseki képtár. Esztergom, II., 1875., 44. szám. — Maszlaghy: Az esztergomi érseki képtár. Új Magyar Sion, VII., 1876., 36. l. — Földváry István: Az esztergomi érseki képtár. Fővárosi Lapok, XIII., 1876., 760. l. — —ó: Az esztergomi hercegprímási képtár. Magyar Korona, III., 1879., 20. szám. — Rényi 22. l. — Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 770. l. — Kőrösy: Esztergom. Esztergom, 1887., 238. l. — Maszlaghy II., 188. szám. — Esztergom vármegye ... Bp. é. n. 176. l. — Gerevich: Az Újság. 1916., júl. 20., 4. l. — Lepold—Homor 97. l. — Gerevich PA, 249. l. — Rónay, Maria: Die Schätze des Christlichen Museums in Esztergom. A Műgyüjtő, V., 1931., 8. l. — Lepold—Lippay 56. l.

ELSHEIMER, ADAM (német festő, 1578—1610)

Menekülés Egyptomba (140. kép)

Márvány, olaj, 17·5×35 cm.

Az Esterházy-gyüjteményből, majd Bubics Zsigmond tulajdonából.

Rényi 19—20. l. — Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 766. l. — Kőrösy: Esztergom. Esztergom, 1887., 238. l. — Maszlaghy II., 358. szám. — Esztergom vármegye ... Bp. é. n. 176. l. — Gerevich: Az Újság, 1916., júl. 20., 4. l. — Lepold—Homor 97. l. — Gerevich PA, 246—247. l. — Lepold—Lippay 56. l.

FABER, LEOPOLD (osztrák festő, 1760—1820 körül)

115

Sandrart

Apafi Mihály (levon)

Sandrart metszete, Pécs, Hoffbibliothek

MTÉ: Deák F.: Béldi Pál, 54 l.

Vocabulary

Réimetpet, méretei a vonalt

Metpette: Sandrar

Ltpa 301

...ercznek 31. 6: 26 sa reilapnak

... T.

Érsekujvár. T.269. II.

A középtérben szemléljük a térrajzban feltüntetett és az ostromló csapatoktól körülvett vár térrajzát melyhez magyarázó szöveg van adva: A. Die Vestung Neuheusel kezdettel és G. Des Feindes Werck und Aprochien befejezéssel; az előtérben keresztény és török lovasok harczolnak; jobbra pedig Érsekujvár környékéről térképet nyerünk. Felirata:

WARHAFTIGE ABBILDUNG DER BELAGERUNG DER BERÜMBTEN GRANTZ VESTUNG
NEUHEUSEL WIE DIE SELBE
von einem Ingenieur daselbst abgerissen und von hoher hand ist
Communiciret worden.

és leiró szövege után: In Nürnberg zu finden bey Jacob Sandrart 1663.

Rm., mér. a rl. 28.5: 36.4 cm.

legalól jobbra: Illmo & Excellmo DN. DN. GOTTLIEB S.R.I. Com. ac DN. à WINDISCHGRÄTZ L. Bar. in Waldst.
& im Thal, DN in Trautmansdorf Heredit. Stab. Mag. Duc. Stir. S. Caes. Maj. Consiliario Imp. Aul. etc. hic Herculis nostri posthumus Icon,
ceu Theseo suo, sese D. D. D. manu humill. Clientis Iacobi Sandrart Calcogr.
balra: 1. Schantz Serinwar....8. Draw fl.

Rm., mér. a rl. 36.7: 26.1 cm.

Strozzi Péter. 10699.

Jobbra fordultan ágaskodó lovon, vértben és jobbkezében parancsnoki pálczával. Feje fölött a megnyilt felhők között látható Ámorettek koszorút és pálmát tartanak. A háttér „Serinwár" környéke a törökök és keresztény csapatok küzdelmével. Felirata:

ILLmo EXCmo DN. DN. PETRUS COMES DE STROZZI etc. S. CAES. MAI.
EXERC ANTITURC
CAMPI MARESCHALLo GEN. LOCUMT. etc.

ez alatt: Novus Germaniae Hercules, dum se, murum Murae fluminis, Marti
Osmanico opponit, jam Victor à Morte victus V. Eid. Iun. MDCLXIV.
továbbá: Unsers Adlers Donnerkeil, Hand Minerven, Martis Degen,
Helden Spiegel, Tugend Muster Freundschaft-Regul, Suaden Mund,
Christen Schutz und Türcken Trutz! muste den ein Schuss erlegen,
Der das Ehrenziel, mit Pfeilen Hoher Thaten, treffen kund?

Fama! lerne du, den Ruhm dieses Teutschen Samsons, singen.
In den Waffen siegend starbe, der dess Krieges Zier gelebt.
Seiner Leich, den Eichen Krantz, die Erlösten Bürger bringen
Selbst die Ehre, sein Gebeine, gantz in Lorbeerlaub begräbt.

Szent Gothard. T. 344.

A háttérben balra látjuk szent Gotthardot, az előtérben pedig Montecuculi parancsnoksága alatt a keresztények küzdenek a törökökkel, kiket a bal felől közeledő huszárok a vízbe szoritanak. Fölül RAIMOND C. MONTECUCULI General der Christen és AHMET BASSA Türkischer Gross Vezier tojásdad alakú mellképei szemlélhetők. Az

Eigentliche Abbildung und Beschreibung der remarquablen Victorie der Christl. Haupt Armee, wider den Erbfeind, in Nider-Hungarn, A. 1664, den I. Aug. N.C. erhalten

czimű és In Nürnberg, zu finden bey Jacob Sandrart, Kupferstecher jelzésü képnek magyarázó szövege a lebegő mondatszalagon: 1. Der Christen Lager kezdetű és 6. Ungerische Huszaren befejezésű.

Rm., mér. a rl. 19.6: 29 cm.

s „C. Ein Paradeys Vogel" befejezésű magyarázó szöveg után: „Zu finden in Nürnberg bei Jacob Sandrart Kupferstecher".

Rézmethet, méretei a vonalkeretnek 29.4 : 26.1 cm.

Ltsa 278.

Achmet szultán:

Egész alak, jobbra fordult lovon. Jobb kezét csipőjére tesszi s baljával nyugtra álló lovának kantárszárát fogja. Fején a török korona van ormán nagy smaragddal s paradicsom madár farkkal; bajusza kicsiny s szakála leberetvált. Bokáig érő köntösét derekán öv szorítja s palástja lebernyeges. A hátterben: „Constantinopel auf Türkisch Stampol genant" (látható), melyhez magyarázat van adva: „1. Türck: Keys: Pallast" kezdettel és „7. Kirch von Mahomet Bassa" befejezéssel. Felirata a kép alatt:

„Sultan Achmet Chan Turcarum Tyrannus"

ez után nyolcz sorban:

„Mach dich groß du Frefel Wütrich! Christus grösser ist, als du.
Du nichtswehrter Menschen Wurm! darfst du Gottes Sohn vernichten.
Er ist Ewig: du bist sterblich. ob Er dir noch sihet zu:
bald Er deinen frechen Stolz schrecklich rächen wird und richten.
Prang mit den geraubten Kronen, du verfluchter Welt-Tyrann
Es ist schon ein Nasen Ring, dir Senacherib, geschmidet.
Biet der Allmacht Trutz, du Onmacht! Es wird Jesus seyn der Mann
Der dir tritt auf deinen Hals seine Christenheit befriedet."

s a koronához tartozó: „A. Wahre abbildung der Türckischen Cron"... kezdetű

Térkép. T. 2916.

A koronás magyar czimerrel diszitett és az iránytüvel jelzett lapnak felirata, alól jobbra a talapzaton, a mely mellett két párbeszédet tartó allegorikus alak áll:

Neue
Land Tafel von Hungarn
und dessen incorporirten Königreichen und Provinzen auss den
besten Wappen verfertigt und
gebessert
Zufinden in Nürnberg, bey
Jacob Sandrart.

a talapzat alján: Gott steVre DeM bLVtgIrIgen Türken antIChrIst mig fölül DIE FUNF UND VIERZIG KÖNIGE IN HUNGARN és DIE XIX TURKISCHE KEYSER van felsorolva.

Rm., mér. a rl. 36 : 55 cm.

27-92-97.

Érsekujvár. T.245.

A NEUTRA FLUS jobbpartján van a vár térrajza, melyet az ostromló seregek vesznek körül. A folyó egyik ága három kereku vizimalmot najt. Felirata fölül balra a hadi ékitménynyel diszitett keretben:

Plan von den Attaquen
vor NEUHEUSEL benebender Circumvalation und Regimenter so nach abmarschender Haupt Armée die Belagerung Continuiret und den
9/19 Augusti 1685 den Ort sturmmender Hand Erob.

a felső jobbsarokban: P. 283.
alól jobbra: I. Sandrard Excud.

Rm., mér. a vk. 22.1: 17.2 cm.

Érsekujvár. T. 246.

A NEUTRA FLUS jobbpartján van a vár térrajza, melyet az ostromló seregek vesznek körül. A folyó egyik ága háromkerekü vizimalmot hajt. Felirata fölül balra a hadi ékitménynyel diszitett keretben:

Plan von den Attaquen
vor NEUHEUSEL benebender Circumvalation und Regimenter so nach abmarschender Haupt Armée die Belagerung Continuiret und den
9/19 Augusti 1685 den Ort sturmmender Hand Erob.

a felső jobbsarokban: P. 283.
alól jobbra: I. Sandrard Excud.

Szín.Rm., mér. a vk. 22.1: 17.2 cm.

Abafi Mihály:

Egész alak, lóhaton. Jobb kezében gombos buzogányát s baljában lovának kantársiárát tartja. Rövid hajat, bajuszt s körszakált hord. Prémes mentéjét vállra retetten viseli, vértjé alól köntösének alja kilátszik, nadrágja szük s czizmája magas szárú. Oldalán kard lóg s a nyereg kapájánál pisztolyok vannak. A hegyes hátterben: „Clausenburg" – on innen katonák állítvák csatarendbe. Felirata czimertől megszakítva a kép alatt két sorban:

„Michael Abaffi D: G: Princeps Transylvaniae, Part: Reg: Hung: Dominus Et Siculor: Comes"

ezután nyolcz sorban:

Kluger Siebenbürger Fürst wanckest du in zweiffel dencken,
Ob du zu der Sonne dich oder Monden sollest lencken?
Bey der Sonn ist Licht und Leben, bey dem Monden finstre Nacht:
Schaue wie der Mond erbleichet, wann der Sonnen Krafft erwacht.
Lass nicht Geyr an Adler's Stell' in die güldne Berge nisten;
Noch dein Segenfettes Land werden eine Tartarwüsten:
Trau Gott; wend dich zu der Rechten; bleib bey deinen Christen stehn,
Lass im Flucht die Türckenböcke, Linckshin mit dem Teuffel gehn."

végre legalól: „In Nurnberg zu finden bey Jacob Sandrart Kupferstecher."

Reimethet, meretei a vonalkeretnek 31.1: 25.6 c/m.

Ltsa 599.

Sandrart Jacob

Batthyányi Adám:

Egész alak, jobbra fordult lovon. Jobb kezében réteges buzogányát s baljában ágaskodó lovának kantárszárát tartja. Sisakját forgó dipíti s kipödrött bajuszt és körszakált hord. Kaczagányát a siél kapiael, vértjé alól köntösének alja kilátszik, nadrágja szűk s csizmája magas szárú. Térdénél pisztolyát s czombja alatt egyenes kardját látjuk. A hátterben lovas csata dúl s a fönt lebegő mondatszalagon: „Deo Favente" olvasható. Felírata a kép alatt:

„Com: Adamus De Budian, S.C.M. Cons: Cam: Exerit: Hung: Dux Generalis"

ezután négy sorban:

„Dieses ist Grav Budian abgestaltet nach dem Leben; der Verstand und Dapferkeit, die in seinen Blicken schweben,
haben seines Mutes Bildnis durch die weit gebreite Welt, in berühmten Heldenthaten, schon vor längsten dargestellt:
Täglich sicher Ungerland, die geschlagne Türcken Schaaren jagen in die leichte Flucht, von Graf Budians Husaren.
Canisch kan nichts, Buda (Stat Ofen) bidmet, dann der Budianisch Held schröckt das Türckisch Ungeziffer aus dem schönen Ungerfeld."

s legalól: „In Nurmberg zu finden bey Jacob Sandrart Kupferstecher."

Reimethet, meretei a vonalkeretnek 31.7: 25.; s a reilapnak 36.8: 25.8 Vm.

Ltsa 737.

Sandrart Jakab

rézmetszö.

1. Erla. (Eger). 12° Lásd Birken S. Donaustrand 1684. 29. ábra. metsz. Sandrart Jakab. 1)

2. Plan von den Attaquen vor Neuhausel (Érsekujvár) beneben der Circumvalation u. Regimenter ... den Ort 1685. erobert. J. Sandrart Excud. – K. folio. szinezett. A Neuvermehrte Donau-Strand 283. sz. alatt. 2)

3. Wahrhaftige Abbildung der Belägerung der berühmten Gräntzvestung Neuhausel. Nürnberg bey Jacob Sandrart 1663. 3) (Fénykönyomatban bemutatva)

---

1) Bubics Magyarországi várak stb.

2) u. o. 16. l 3) u. o. 17. l. 4) u. o. 18. l. 14. l

4.) Plan von den Attaquen vor Neuhausel. Neben Circumvalation und Regimenter – so die Belagerung continuirt und 9. 19. Augusti 1685 erobert. – K. f. J. Sandrart exc. 4)

Erdös

festō.

Emericzy Andor

festō.

XVIII. st.



ILLUSTRISSIM, HEROS PETRUS. COMES Â SERINI ETC · TURCORUM VICTOR.

Zier mit Köpfen dein Derin war, die da Lästern Gottes Sohn. Du solst an die Sternen reiten, Gottes Geist, Uns gebe Buß!
Kenne fort! auf dapffren wegen nach des Sieges grüner Kron. daß nit unser Böses thun, deiner Thaten Glück vermindert.
Theurer held, thu wie du thust, sey todt oder Uberwinder, Blinckt der Ritter Arm Serini: muß der Monde in dem Fahn.
Fama dir, mit Ihrem Fittich flügelt einen Pegasus: Sultan Achmets gantz verblassen. Gott zeucht dir den Harnischan.

In Nürnberg zu finden bey Jacob Sandrart.

Zrinyi Péter.

Om I.

ugyan nem tudta, nem is igen akarta megtartani (1664 június 30); de Szent-Gotthárdnál, midőn a török a Rábán át akart törni (aug. 1), a nagyvezért úgy megverte, hogy az Vasváron azonnal békét kötött (aug. 10). Különben is a béke kedvező volt a törökre nézve. Birtokában hagyta Érsek-Ujvárt s a mit Erdélytől elfoglalt: Lippát, Lugost, Karánsebest, Nagy-Váradot és vasallusát, Apaffy Mihályt, elismerte erdélyi fejedelemnek.

Bécsben készséggel kaptak az alkalmon, hogy a török részéről fenyegető veszélyt elhárítsák, mert nyugoton már nagyra emelkedett a franczia hatalom, mely XIV. Lajos alatt a Habsburg-ház hatalmának megtörését tűzte ki főczéljául. Keleten, Magyarországon — mondák — néhány megye, nyugoton a császári korona forog a koczkán. De a magyaroknak Magyarország volt a legfontosabb. Mikor reményeiket, melyeket Zrinyi Miklós győzelmei magasra fokoztak, a vasvári béke megcsalta, kezdtek más eszközökről, önsegélyről gondoskodni. *Zrinyi* Miklós ugyan a király és haza nagy kárára férfikora delén — 46 éves volt — meghalt; vadkan ölte meg egy vadászaton (1664 nov. 18); de elvtársai: *Wesselényi* Ferencz nádor, ki 30 évnél tovább harczolt különféle téren az uralkodó házért és a katholikus vallásért; *Nádasdy* Ferencz országbíró, Esterházy Miklós veje s az országnak egyik legeszesebb és leggazdagabb férfia, és *Zrinyi* Péter, bátyja után bán, és hős, mint ő, de nem higgadt, nem önzetlen, nem államférfiú, — mint „az országnak első oszlopai", szövetkeztek (1666 decz. 19), hogy „Magyarország és a magyar nemzet veszedelembe jutott állapotának" „valami szabados uton eleit" vegyék, „nehogy végső romlásra" jusson. De az eszközökkel, sőt még a czéllal sem tudtak tisztába jönni. Francziaország és Törökország közt haboztak, de sehol sem tudtak semmire sem menni. Wesselényi halála (1667 márcz. 27) után magán érdek elválasztá Zrinyit Nádasdytól. Nádasdy visszavonúlt. Zrinyi, hogy Bécsben befolyást szerezzen, mindent bevallott. De, mikor látta, hogy azért mégsem hallgatnak szavára, egy kalandos horvát kapitánya tanácsára Törökországba küldött segítségért, követének hazug, vérmes híreire 1670. év tavaszán fegyvert fogott, hogy némely országos sérelmeknek orvoslást szerezzen és a maga számára engedményeket csikarjon ki. Magához vonta sógorát, *Frangepán* Ferenczet, és vejét, *I. Rákóczy* Ferenczet, ki atyjának halála után anyjával, az utolsó Báthory-sarjjal, magyarhoni jószágaira vonúlt és katholizált, és most a felvidéken kitűzte a felkelés zászlóját, melyhez a tiszai megyék azonnal csatlakoztak. Horvátországot azonban nem tudta magával ragadni Frangepán, és maga Zrinyi,



NICOLAUS COMES SERINI. DUX EXERCITUS HUNGARICI CONTRA TURCOS GENERALISSIM, ETC:

Dieses ist der Held Serini recht warhaftig von Gesichte: Dessen Wunderthaten helle strahlen, gleich dem Sonnen Liechte;
Der das wilde Türken trotzen in den Staub der Erden leget, und mit Wut erhitztem Sebel wie ein Donner niderschläget.
Wie dort Pharao im Meere macht Er in der Müer ersäufen, als des Gottes volks Heerführer, Mahumeds verfluchten Haufen;
Gott zerbreche durch Ihn ferner Achmets Macht und Mörderwaffen: daß er in Konstantinopel nimmer könne sicher schlaffen.

In Nürmberg zu finden bey Iacob Sandrart

Zrinyi Miklós a költő.

Om I.

mert nagy idő óta ez volt az első eset, hogy magyar tett valamit, a mi támadáshoz hasonlított, a mi pedig török részről úgy szólván mindúntalan napi renden volt. Nem is szűnt meg a török e kis vár lerontását követelni, míg a formális béke tartott; mikor pedig a háború kitört, fegyverrel akarták megvenni, de Zrinyi visszaverte őket. Azután a dunántúli magyar fölkelés élére állott, és nem rajta múlt, hogy Érsek-Újvárt meg nem menthette. Őszszel Csáktornyára visszatértében 16.000 török-tatár követte, hogy aztán pusztítani, rabolni a Muraközbe és Stiriába törjön. Zrinyi Miklós erről hírt vőn, s a Mura mentében lesett reájuk. 1663 november 27-ikén hajnalban, mikor háromszáz lovasával a parton czirkált, 2000 tatárra bukkant, kik ép akkor keltek át a Murán és feléje tartottak. Hirtelenében csak néhány szóval buzdíthatta katonáit és támadott. A tatárság nyílzáporral fogadta, de csakhamar hátat fordított és a Murába rohant, hol, összebonyolódva azokkal, kik még csak át akartak kelni, sem úszni, sem futni, sem ellenállni nem tudott, és rakásra hullott a magyarok, horvátok fegyvere alatt, mert foglyot, Zrinyi parancsára, nem volt szabad ejteni. Ló, ember annyi volt a folyóban, hogy a vizet alig lehetett látni, s a török főseregmaga is, bátorságát vesztve, egy pár órai ágyuzás után végképen elvonúlt. Ugyanez időtájt (okt. 26) Zrinyi Péter a tengermelléken, az ottocsáczi hegyek közt — 2500 emberrel tízezer ellen — a boszniai basát verte meg, ki Krajnába, Friaulba akarta vinni pusztító fegyvereit. Következett ezután a téli hadjárat (1664 január 23—február 15), melyet Zrinyi Miklós Bécsben, a katonai intéző körök ellenvetései daczára, kierőszakolt, hogy a törökökben kárt tegyen és megjelenésüket a harcztéren az 1664-iki hadjáratban késleltesse. Kilenczezer német mellett ugyanannyi magyar gyűlt zászlói alá; közöttük Esterházyak, Sennyeyek, Batthyány, Erdődy, Draskovics. Berzencze, Babocsa meghódoltak neki. Turbek, a dervis kolostor, Szigetvár mellett, a melyben Szolimánnak szíve és belső részei voltak eltemetve, a lángok martalékává lett. Pécs városa magyar kézre került, csak vára állott ellen, s a mi a hadjárat főczélja volt: az eszéki hídat, melyet Szolimán épített, s a melyen át úgy szólván egy század óta özönlöttek be az országba a török hadak és hurczoltattak ki, rablánczra fűzve, a magyar fajnak száz meg száz ezerei — a sereg szintén fölégette. A Zrinyiek neve ünnepeltté lőn egész Európában s a következő évi hadjáratban (1664 május) a nagyvezér egyenesen ő ellenök fordúlt. De már akkor Montecuccoli is — német, franczia segélycsapatokkal — nagyobb erővel állott vele szembe. Új-Zrin várát

1164—1166. Vele

A XIV. szá

1164. *Investitura.*

Tengeri hajón van ábráz
mással szemben teljes ornatus
Kissé előre hajolnak és gyűrűt t
négy páva, a melyek közül kett
lehajlik, csipked gránátalmát. L
marczangolja a hatalmába kerí

Mészkődombormű, méretei 10
Vétetett 1894 szeptember 22-én L.
359·20 K-án.— Elszámoltatott 189
— Az elszámolásra nézve lásd az 1
az 1895 május 15-iki 22919 sz. n
számolást jóváhagyta az 1900 nov
és az 1901 augusztus 26-iki 373 e

Jegyzet. L. az 1896-iki lajstr
— Preisliste № 21.

III 3

Pl
Vá 1894

Landrat Jacob

li.

Glaser Karlsruhe

171. l.

59, 446, 448, 470,

659.22

ÖTVENEDIK ÉVFOLYAM 1—4. SZÁM. 1926 JANUÁR 1—15.



ÉPITŐ IPAR
ÉPITŐ MŰVÉSZET

A budapesti építőipari szakmák ipartestületei, a Hadviselt Mérnökök, Építészek és Műszaki Tisztek Nemzeti Szövetsége, Budapesti Ácsmesterek Ipartestülete, az Építőmesteri Képzettség megvizsgálására szervezett bizottságának hivatalos lapja.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Egész évre 12 pengő=150000 K, félévre 6 pengő=75000 K. Egyes szám ára 5000 K. Postacsekkszám: 49197. Hirdetési díj: milliméterenkint 2000 K

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FÁBIÁN GÁSPÁR

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, I., Ménesi-ut 7/c TELEFON: JÓZSEF 132—95.

Jubileumot ülünk.

Ötven évvel ezelőtt, az akkori építészek és mérnökök szine-java — a magyar hazának legragyogóbb nevei: egy Ybl Miklós, Weber Antal, Steindl Imre, Hauszmann Alajos, Hieronymi Károly, Lechner Lajos, Tolnay Lajos, Schlick Béla és a többiek összeállottak, huszan és megindították a nagy Ney Béla szerkesztése alatt lapunkat, mely akkor homlokán „Az Épitési Ipar" nevet hordotta.

Erre a nagy kezdetre, mely tulajdonképen a hazai műszaki irodalomnak is első kiindulása volt, lehetetlen meghatódottság nélkül visszapillantani.

Nagy, monumentális embereket adott az Isten 50 évvel ezelőtt a magyar Hazának, akik olyan alkotásokkal irták be magukat a történelem elévülhetetlen lapjaira, melyeket az utókor csak bámulni tud, de elérni képtelen.

Ez a kor és ez a néhány nagy név az nekünk magyaroknak, ami volt Itáliának a XVI. század eleje, a Michel Angelok, Leonardo da Vincik kora.

Az „Épitő Ipar—Épitő Művészet" ezen nagy férfiaknak volt legkedvesebb gyermeke, melyet szerettek, dédelgettek, támogattak, nagyrabecsültek, pedig az még eleinte kicsiny volt és szerény.

Miért? Mert ez volt az ő hatalmas, elérhetetlen működésüknek szárnya, harsonája, hirvivője, megörökitője. Jól tudták azt ezek a nagy, történelmi értékü férfiak, hogy hiába alkotnak ők bármily nagyot és dicsőt, az alig ismert szegény Hazában, ha nincs orgánum, mely azt publikálja, ismertté tegye itthon és külföldön egyaránt. A régieknek még a neve is feledésbe ment, sok megcsodált műről senki sem tudja már, hogy ki volt a létrehozója.

De ötven év óta minden valamirevaló alkotásról tudjuk, ki volt a mestere, mert az „Épitő Ipar—Épitő Művészet" hü krónikása volt mindannak, ami szép és nagyszabásu mü ez országban létesült.

És ez volt lapunk fennmaradásának egyik legfőbb rugója, de egyszersmind legnagyobb értékü sikere is. És ez az, ami miatt az „Épitő Ipar—Épitő Művészet"-nek továbbra is fenn kell maradnia, hisz oly hivatást tölt be, melyet semmi más szerv vagy orgánum be nem képes tölteni.

Az „Épitő Ipar—Épitő Művészet" összegyüjtője, feltárója, a jövő számára megőrzője mindannak, ami a magyar épitészet terén, fontos és értékes történik.

Ebből a szemszögből kell tehát az „Épitő Ipar—Épitő Művészet"-et minden magyar épitésznek tekinteni és nem szabad közömbösen elhaladni mellette, mert mindnyájan elenyészünk, de nevünknek és alkotásainknak van megőrzője és ez lapunk, mely immár 50 éve teljesiti ama szent és dicső kötelességét és fogja teljesiteni a következő ötven évben is.

Azonban az „Épitő Ipar—Épitő Művészet"-nek történelmi hivatottsága nem merül ki eme magasztos feladat végzésében. Ha jubileumi számunk illusztris iróinak közleményeit olvassuk, látjuk, hogy lapunk nyomán a műszaki élet minden ágában uj élet fakadt.

Ime egy jól megalapozott időszerü, hézagot betöltő lapnak nagyszerü hatása! A lap körül tömörülő műszaki kiválóságok megalkotják az épitőipar-képzést, magyarrá teszik az épitőipar nyelvét, uj életet visznek az elavult épületszerkezetekbe, lendületbe hozzák az egész magyar műszaki életet.

Látjuk, hogy műszaki lap nélkül nincs előrehaladás sem épitőművészetben, sem épületszerkezetekben. És mert

utóbbiaknak mindig fejlődniök kell, igy mindig szükség lesz az „Épitő Ipar—Épitő Művészet“ hiradásaira, cikkeire, tanulmányaira.

Tehát lapunknak eme második hatalmas hivatása egyben megjelöli az utat is, melyet követnünk kell.

Végül nem éppen lekicsinylendő szempont az irógeneráció nevelése sem. Ha végigfutjuk az „Épitő Ipar—Épitő Művészet“ évfolyamait, azt látjuk, hogy ez a lap a nehéz törésü magyar ugaron valóságos csodákat művelt. Ezrekre rug azok száma, kik lapunk hasábjain léptek ki a nyilvánosságra és a műszaki irodalom jeles művelőivé váltak.

Most, mikor tulajdonképen örömünnepet ülünk, nincs helyén a panaszkodás. Pedig de sokat kellene. Mi bizunk a magyar épitészi karban, hogy nem hagyja cserben azt az alkotást, melyet nagyjaink ötven év előtt alapoztak meg, mely gyönyörü sudárba szökkent, melyet a háboru — mint minden kulturalkotást — tönkretett, melyet azonban óriási erőfeszitéssel ismét a régi keretekbe iparkodunk felfejleszteni.

Ezt a nagy, nehéz munkát csak lelkes, megértő, önzetlen férfiakkal leszünk képesek elvégezni és hála Isten, az „Épitő Ipar—Épitő Művészet“ ilyen irógárdával dicsekedik. Az ő kipróbált közreműködésükkel bizton megyünk a második félszázad felé.

Dr. Fábián Gáspár.

Az „Épitő Ipar“ 50 éves jubileumára

Irta: *Sándy Gyula* müegyetemi tanár.

Ferenczy István szobrász nagybátyám egyik jelszava jut eszembe, ha lelki szemeim elé kivánom idézni az „Épitő Ipar“ 50 év előtti megindulását:

„Az éjjeli havat kell annak törni, aki kora téli reggel elsőnek indul utra.“

Megindult mégis ily nehézségek között ez a lap is utjára — és milyen maradandó nyomokat taposott hazai épitőiparunk és épitőművészetünk mesgyéin! Egyik hathatós terjesztője volt többek között a fejlődő épületszerkezeteknek. Ha végigszemlélünk ma egy oly épületet, ami 50 év előtt épült, vagy, ha megfigyeljük egy lebontásra kerülő épitmény napfényre kerülő szerkezeteit, láthatjuk, hogy mekkorát változott az, ugy beosztásában, mint anyagainak összeállitásában. Egy jól szerkesztett szaklap nagyban ápolta ezt a fejlődést.

Ugyszólván első pillanatra láthatjuk, hogy a tervezők 50 év előtt legtöbbnyire számitások nélkül, csupán jól kipallérozott finom érzékükkel állapitották meg egy épitmény alapjainak, főfalainak méreteit; ezek tulnyomóan terméskő- és téglából vegyesen épült falak voltak, a szerkezeteket uralta az a hatás, amit az 1811-iki tüzvész és az 1838-iki árviz gyakorolt és amit a tüzbiztonsági és árvizbiztonsági elvek alapján a Szépészeti Bizottság, majd 1871-ben a Közmunka Tanács első, ideiglenes épitésügyi szabályzataikban állapitott meg.

A födémek az épületek földszintjén többnyire boltozottak voltak (csehsüveg, keresztbolt vagy donga), a felsőbb emeleteken, különösen a padlástér alatt, csapos gerenda. Utóbbit kiterjedten alkalmazták vastartók között is, ami csakhamar elavult, mert ennek hátrányai mutatkoztak (csekély felvekvés, az összecsapozás és a középső gerendák beiktatásának nehézségei). Készültek vastartók közötti boritott és béléses gerendaszerkezetek is, mig a vakgerendásak kezdenek elmaradni a gyakorlatból és fellép a vastartók közötti boltozat: a poroszsüveg, ugyanez boltövek között is. Vasbetonnak és rabitzszerkezeteknek még nyoma sincs.

A födélszékek még kiterjedten készülnek a mult század elejei dült székes szerkezettel, de jobb épitészek már alkalmazzák az álló és bakdúcos-, a torokgerendásak helyett a szelemenes szerkezeteket, de mindezeket még sokkal vaskosabb alakban, mint napjainkban; a függesztővázasak sokszor helytelen kimerevitéssel készülnek, ami maga után vonja a kötőgerendák lehajlását. A főpárkányok sokszor faragott kő függlemezekkel épülnek, amiket a födélszerkezet nehezit le, ez sokszor baleseteket okoz a födélszék leégése alkalmával. A kőpárkányzatot utánzó papárkány is gyakori, aminek maradványai mai napig sem küszöbölődtek ki. Gazdag gipszdiszitések vannak a párkányok alján és a homlokzatok, előcsarnokok felületein. Ebben az időben kezdik elhagyni a mászható kémények épitését, ehelyett az emeletenkint külön vezetett, szük orosz kémények épitését honositották meg. Elhagyták a közös tüzfalak és a tüzfalakban szolgalmi jogok alapján előforduló ablakok épitését.

A födélhéjazat tulnyomóan cserép, a jobb épületeknél természetes pala, de még igen sok egyszerü lakóházat fednek a fővárosban is fazsindellyel. Hófogó nincs, de fellépnek az első fekvő padlásablakok.

A lépcsők még gyakran gyámolitottak a jobbfajta bérházakban, csupán a félkör- és köralakuak készülnek lebegő szerkezettel, öntött vaskorláttal, a pihenők öntöttvas konzolokkal alátámasztva. Ily öntöttvas vagy kőkonzolok tartják az udvarokban körülfutó, többnyire vörösmárvány lemezekből készült függő folyosókat is, ami tipikusan budapesti bérház jelleget eredményez.

Ajtó- és ablakkeretek igen gyakran készültek még, bár csak egyszerübb alakban, faragott kőből, amiket már eredetileg, vagy későbbi javitómunkák alkalmából bevakoltak. Fellépnek az első külső-belső befelé nyiló ablakok, legtöbbnyire belső ablaktáblákkal, amik bélés szekrényekbe nyilnak. Szép mázoló munkák, tölgyfaerezések szokásosak. A fehér mennyezetek helyett gazdagon festett plafonok határolják felül a szobákat. Stukmunkákat utánzó, bordürös és középrozettás szobafestőmunkák szokásosak. Különösen a lépcsőházakban és előcsarnokokban akartak az épitészek gazdag hatásokat elérni, amidőn allegórikus, figurális, freskóképeket vagy ilyenek utánzatait alkalmazták.

A szerelőmunkák még nagyon primitivek. A vizszolgáltatás még sok helyen kutból történik vagy a Dunáról lajtos kocsikon, puttonokban hordják a vizet a lakásokba ivás, főzés, mosás és mosdás céljára. A szennyvizeket az épület egyes helyein alkalmazott kiöntő medencék utján juttatják a szabad folyókákba, itt-ott már földalatti falazott csatornákba. A klozettek a lakástól elkülönitve, távolabbi helyen, folyosók végén csoportositva létesültek. Villanyvilágitásnak még hire sincs, de gázvezetékek már létesülnek. Igy mutatkozik egyes épületekben központi fütés is (Akadémia, Vámház, budai főgimnázium), de még primitivebb kályhás rendszerek, padlóvezetékek, egyes helyeken légfütés. A kapuktól zsinegekkel, drótokkal huzogató csengők szóltak az udvarba vagy a házmester lakásához.

Mennyi uj épületszerkezettel, épületbeosztással ismertette meg olvasóit, épitőiparosainkat az *épitőművészettel* mindenkor párosult *„Épitő Ipar“*, melynek megvolt mindenkor hivatott szerkesztő gárdája, támogató közönsége — kivánom és remélem, hogy meglesz ezentul is és hasábjain 50 év mulva a mi elavult épületszerkezeteinken fog elmélkedni egyik utódunk.

~~Foerk Ernő~~, Sándy Gyula

Schodits lajos

XI. TEREM

391. Breznóbányai új torony ♥
Szinezett tollrajz. Tervezték: Foerk Ernő és Sándy Gyula ♥

392. Pohorellai r. kath. templom ♥
Vízfestmény. Tervezte: Sándy Gyula ♥

393. Kövegyi r. kath. templom ♥
Vízfestmény. Tervezte: Sándy Gyula ♥

394. Tüköry-család sírbolt és kápolna terve ♥
Tollrajz. Tervezték: Foerk E. és Sándy Gy.

395. A breznóbányai ág. ev. templom új tornya ♥
Fénykép és szinezett tollrajz. Tervezték: Foerk Ernő és Sándy Gyula ♥

396. Ferenczy István szobrász siremléke a rimaszombati templom falánál ♥
Vízfestmény. Tervezte: Sándy Gyula ♥

397. Nagykőrösi torony homlokzata ♥
Vízfestmény. Tervezték: Foerk Ernő és Sándy Gyula ♥

Iparmuv. Társ. egyházm. kiáll. 1908. szept (Muer)

417. Zombori legényegylet épületének homlokzata
Vízfestmény. Tervezte: Foerk Ernő

418. Nagyszebeni templom távlata
Vízfestmény. Tervezte: Foerk Ernő

419. Szegedi Erzsébet-emléktemplom vázlata
Vízfestmény. Tervezte: Foerk Ernő

420. Tompai r. kath. templom homlokzatai, alaprajza és metszete
Vízfestmény. Tervezte: Foerk Ernő

421. Vállyi mauzoleum távlata
Vízfestmény. Tervezte: Schodítsch Lajos

422. Kőbányai ev. ref. templom főhomlokzata
Vízfestmény. Tervezte: Schodítsch Lajos

423. Szegedi fogadalmi templom
Pályaterv. Vízfestmény. Tervezte: Schodítsch Lajos

424. Szegedi fogadalmi templom hosszmetszete
Pályaterv. Vízfestmény. Tervezte: Schodítsch Lajos

Sándy Gyula, építész M.D.K.

tervei szerint építendő hódmező vásárhelyi ev. ref templom és paplakra vonatkozó versenytárgyalást máre 5-én fogjár megtartani.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1898. XIX évf.

febr. 16. sz. 6. old.

M.D.K.

Sándy Gyula, építész

elkészítette a kódmező-násárhelyi szemkórház tervét 35.000 frt. költségkerettel.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1896. XVII. évf.

nov. 24. sz. 2. old.

M.E.K.

Sándy Gyula, építész

és Orbán Ferenc tervezték a pécsi főmipari szakiskolát.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1914. XXXV. évf.
ápr. 22. sz. 12. old.

MDK

Sándory és Bálint építész

Bp. városépitési problémái. Vállalkozók Lapja, 1933. nov. 16.

MDK

Sándory Pál épitész

Filmszinház, pasztell
Ötszobás családi ház, rajz

Műcsarnok, 1933.nemzetk.képzőm.kiáll.
15, 16. l.

MDK

Sándory épitész

Bp. városépitési problémái. Vállalkozók Lapja,
1933. nov. 16.

MDK

Sándori Pál iparművész, épitész

Bálint és Sándori: A Klein M. Henrik ezüst-
árúgyár pavillonja a Bpesti Nemzetk.Vásá-
ron.

Képzőművészet, 1933. 156.l. Képpel.

MDK

Sándori Pál

Az "Uj Idők" családi ház tervp.-án 1.dijat nyert Bálint Károly és Sándori Pál.

Magy.Épitőművészet, 1930. 10-11.sz. 32.1. műszaki rajzokkal.

MDK

Sándori Pál műépitész

Bálint és Sándori Pál műépitészek: Bp. VII. Király u. 51.

Rosner sireml. Képekkel.

MDK

Sándori Pál,ép.

a közgyülés megejtett választása alapján 2 évre a tisztikar tagja lett, mint számvizsgáló.

A [illegible].sz. tisztujító közgyülése. 1934 máj.29.
Vállalkozók Lapja. Bp.1934 jun.6. LV.évf. 45-46.sz.
4.1.

MDK

Sándori, ép.mérn.

Bálint, ép.m.-el közösen tervezett 6 féle tervet.

/A MMÉE -ben állandó intézmény lesz e kiállitás.
Két illusztr./ / III.és VII.lapon./

Dr. Ny.L .: A"Hogyan Epitsünk?" kiáll. a Nemzetközi Vásáron.

MM ÉE Közlönye. 1933.máj.6. III.-VIII.l.

MDK

Sándori építész

Negyven családiház. Vállalk. Lapja, 1933.aug.lo. 4.l.

MDK

Sándori

Családi ház a Rózsadombon. Bálint és Sándori terve. Repr.

Tér és Forma, 1934. 9.sz. 258.lap

MDK

Sándori Pál

Bálint és Sándori Pál két villájának képe. Repr.

Sinkentikau. (Tokyo) 1934.okt.szám.

MDK

Sándori Pál épitész

Tér és Forma, 1936. 38.l.

MDK

Sándori Pál épitész

Bálint és Sándori Pál épitészek: Albrecht kir. herceg nyaralója Balatonszéplakon.

Tér és Forma, 1935. 25.1. Képpel.

MDK

Sándori Pál építészmérnök

Az Uj Idők családi villájának tervp.-an
az első dij nyertesei: Bálint Károly és
Sándori Pál építészmérnökök.
A rózsadombi villa. Repr.

Cikk: Az Uj Idők családi villájának tervp.

Uj Idők, 1930. XXXVI. 45.sz. 567, 568.lap
alaprajzokkal

MDK

Sándori és Bálint

Elek A.: A jövő Budapestje. Bpest városépitési problémáinak kiáll. A Pesti Városháza 1933. 1. sz. 14-15.l.

M.D.K.

Sándori és Bálint: építészek

Terve a Budai Szép Művészeti Társulat építőművészeti kiállításán a Társulat bronzérmét nyerte el.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1935. LVI. évf.
jan. 16. sz. 8. old.

MDK

Sándori épitész

Sinkentikau (Tokyó) c. japán épitőművészeti folyóirat átvette lenti lap 1934.okt.9. sz.-ban megjelent Bálint és Sándori épitészek két villájának egy-egy felvételét.

Tér és Forma, 1935. 1.sz.

MDK

Sándori épitész

Tér és Forma, 1934. 258, 259, 260, 261.l.

MDK

Sándori okl. épitészmérnök

Sándori és Bálint: Balatonlidói villatervek. Repr.

Szabójegyzetek. lapszám nincs.

MDK

Sándori épitész

Tér és Forma, 1934. 9.sz. (Uj házak. - Uj épités?)

MDK

Sándori

Bálint és Sándori: Családi lakóház a Rózsadombon. Repr.

Építőmunka, 1934. 6-10.sz. 134.l.

MDK

Sándori épitész

Erdős József: 40 családi ház. Bálint és Sándori épitészek tervezetei.
Miskolc, é.n.

Sándory

építész

A budai Szépmüvészeti Társaság épitőmüvészeti kiállitásának dijkiosztó bizottsága odaitélte a bronzérmet.

Magyarság
1935.I.17.

MDK

Sándori

Hármas sorportál az Erzsébet-körúton.
Tervezte: Bálint és Sándori. Repr.

Tér és Forma, 1935. 4.sz. 123.lap

Sándori épitész

Bp, bérházak

Tér és Forma, 1936 IX. 34

MDK

Sándori műépitész

Családi lakóház a Hermina uton.
Tervezték: Bálint és Sándori műépitészek.
Repr.

Épitőmunka, 1934. 3.sz. 58.l.

A fenti napra összehívott közgyűlést határozatlanképtelenség esetén

június hó 26-án, délután 6 órakor

a camponai ásatások bemutatásával *Nagytétényben tartjuk meg. Erre külön meghívót nem küldünk.*

Találkozás a Szent Gellért-téri HÉV. állomáson. Indulás pont 5 órakor. A közgyűlés színhelye a nagytétényi állami iskola. Az ásatásokat, részben helyszíni bemutatással ***Paulovics István*** tagtársunk ismerteti.

Az ásatások megtekintése után a nagytétényi halászcsárdában társasvacsora.

Az Elnök

~~Bábintes~~ Sándori Pál

okl. építészmérnökök
Bpest VII. Király u. 57.

Balatonlidói villa-
tervek, repr.

Szabó jegyzetek

lapszám nincs

ı t a t á s

ıdapest, IX. Hőgyes Endre-utca 10. /
ıisztérium. Művészeti célok támogatása.

ır m a vasuti menetjegy váltására jo-
vre való kiállitását.

ány Lerótt kiállitási illeték	Tóritést kiegészi- tő összeg	Jegyzet
5.	6.	7.

Sándori Pál

~~Bálint és Sándor~~

II. díj

1

Reklamcikk

1932. 5. l.

Sándori Pál, építés

L. Alpár Ignác

Puszlai L. A magyar építészeti múzeum 35

Magyar

Építőművészet Bp. 1983 83/2

JACOB SANDRART, rézmetsző

A Sandrart-féle lovas ábrázolást alakitotta át a Johann Hoffmannnál megjelennt nagyméretü metszet ismeretlen müvésze/Katalógus VI./.Az öltözet gazdagabb, nyugatiasabb Buzogány helyett pisztoly.A háttér nem Csáktornya, de lovascsata.Az arc Widemann hatás.Ez a tipus Abraham Aubry metszetében Frankfurtból és ismeretlentől Németalföldről ismeretes./Katalógus VI/1.ésVI/2./.182.old

GENNERNÉ WILHELMB GIZELLA: Zrinyi Péter arcképei
177.old

FOLIA ARCHAEOLOGICA, XXI. A Magy. Nemz. Múz. Évkonyve
1970. Bpest

.2	–	–	–	–	–	–	9645 ↓779
3.6	–	–	–	–	–	–	9646 ↓779
0	–	–	–	–	–	–	9648 ↓779
3	–	–	–	–	–	–	J. 5099 781
							3 2

Sándori Vilmos

Bobrán

kall. kiáll. a Művészházban.

Az Ujság. 1911. szept. 23.

(c.a.: Italo Brass és Sándori Vilmos.)

10 esztendeje él Olaszországban a Garda-tó partján, még sohasem szerepelt itthon.

MDK

Sándory és Bálint

Filmszinház nézőtere, paszt. rajz

Ötszobás családi lakóház, rajz

Nemz. Képzőműv. kiáll. Műcs. 1933. ápr.
8 l.

~~Bálint és~~ Sándory Pál

K

építészek
Műcsarnok
1933. nemz-képzm-Eiáll.
15,16.

Filmszínház, vasszek
Ötszobás családi ház
rajz

MDK

Sándory, ép.

Bálint ép.-el együtt tervezte :

Filmszinház nézőtere. Pasztel. Rajz.
Ötszobás csal. lakóház. "

Ep.Mücs.-MIKT. -Nemz.Képzőmüv.kiáll. /Rend.M.Kir. V
és Közokt.Min./ 1933 ápr.19.-máj.25. Kép.tm. 8.1.

Sándory

Filmszinház nézőtere, pasztell

Ötszobás családi lakóház, rajz

Micsarnok 1933. Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

SÁNDORI Pál ép.

HADIK András: A modern építészet a magyar építészeti múzeumban. = Műemlékvédelem, XXXV.évf.1.sz. 1991
61.p
Hagyatéka

Sándy Gyula
építész

lásd.

Lex Magy Tars
487. b. l.

veszteségnél nem egyéb, — mert az élet, a tót nemzet élete, mást mutat.

Letagadhatatlan jelek vannak azonban arra nézve, hogy a feltörekvő tót ifjúság ezeket a tót nemzet súlyos helyzetéért felelőssé teszi és a tót közéletből ki akarja szorítani. Az ifjúság megérezte, hogy a nemzeti lét és a korszellem más irányokat és más energiát követelnek, mint amilyent a cseh-tót nemzetegység tót exponensei a tótságra diktáltak. A nemzeti létkérdés, a nép exisztenciális problémái, a terület teljes gazdasági lerombolása, a nemzeti kultúra lemorzsolódása — az általános nemzeti pusztulás nyomasztó hangulatát idézte elő a tót népterületen. Ebben a hangulatban gyökerezik a tót ifjúság meggyőződése, mely ebből a rettenetes zuhanásból az egészséges nacionalizmus segítségével nemzeti eszméletre térítést kísérel meg. Azok a tót politikusok, akik az elmult félévben a cseh-tót nemzetegységesítési rendszerrel erőteljesebben szembeszálltak, minden bizonnyal a néphangulatnak, a már érett ifjúság véleményének felismerésével sodortattak gyorsabb és elszántabb tempóra.

[1] „Národnie Noviny" 1932 febr. 19.

Sándy Gyula

Gyöll

Genthon István: Háború utáni középiséretünk stílusa.
Magyar Szemle
1933. XVII. 360. l.

MATOLCSY MÁTYÁS

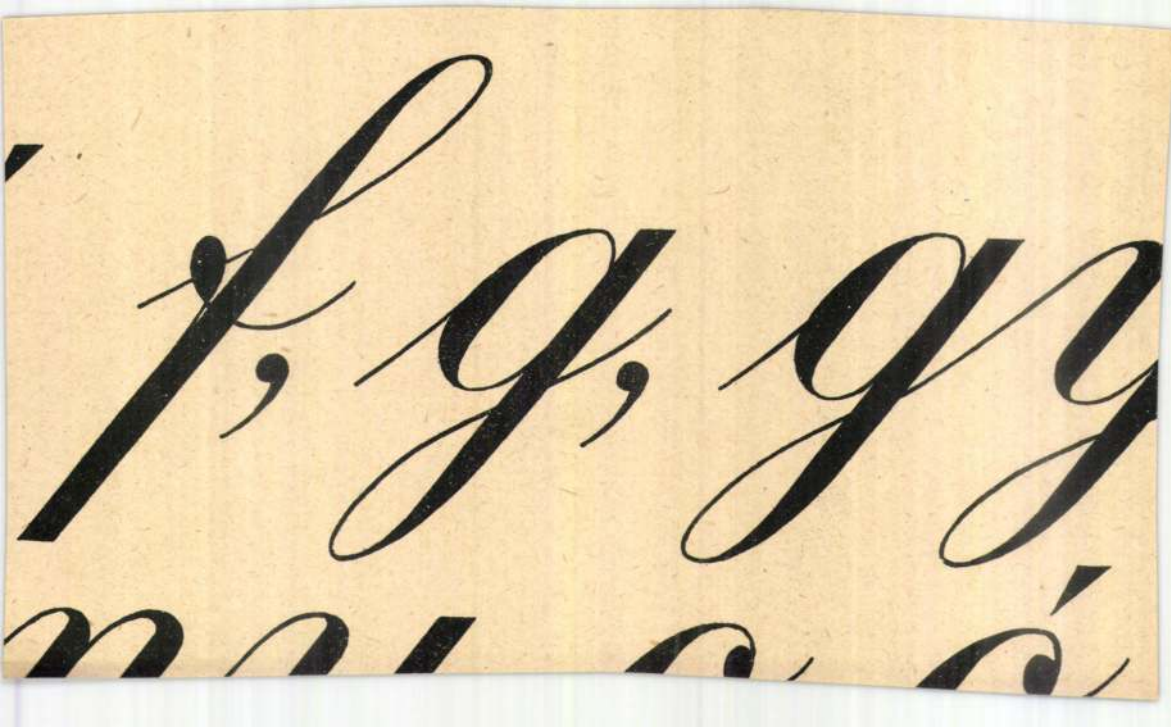

Sándy Gyula

wód

Ki-Kicsoda?

710 l.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter

10648 szám.



BUDAPEST 037 APR -8 11 5

Műemlékek orsz. Bizotts. tér. Elv.

Hivatalból.
özszolgálati ügyben.
Dij átalányozva.

BUDAPEST

IV. Rákos

Sándy Gyula

íród

Váljubal

110. l.

Dr.vitéz Nagy Zoltán felolva

1937.március 25. Budapest II

. . Bessenyey,Kazinczy
korábban elélt magyar szelle
tést ért meg. A müvészet még
XVIII.században,mint az iroc
lyi udvar, az egyház és a fő
szet mecénásai lenni.

Sándy Gyula

Élet. arch.

Válfuhal

229, 230. l.

231 l.

SÄNDTL (Šandtl) Domenico Üfarnyó

1657 - ben dolgozik a Pálffyaknak Bécsben

Ars 1997/1-3. 235.

A város a XVI-XVII. sz. beli erődítményeinek alap
levéltárban; maradványaik a Garam felőli oldalán
kaputorony, a Szent János nevű vasutállomással
négyszögletes bástya a déli-keleti sarkon s körf
keresztalakú lőrésekkel; az északi oldalon a
mögött egy átalakított kerek bástya s körfal részle
erődítmények övezetének északkeleti sarkában
régibb vár terül el.

A vár

Körfalaiból csak az északi és keleti oldalon m
részletek. Délnyugati oldalán a várkapu erőd külső
kapunyílással, a nagy kapunyílás csúcsíves,
felvonóhíd lánczainak csigái megmaradtak.
négyszögletes s szintén csúcsíveskori. A kaputoron

SANDTNER, Johann Nepomuk

Passau - dom, 1706

Ans 1997/1-3 235

alakos faragványok; Ipolyi szerint a hét főbűnt a
szentély első két támasztó pillére között csúcsíve
Szt. András kőszobra, a keret szamárhátívének
angyali üdvözlet két szobra a XVI. sz. elejéről, szi
második és harmadik támasztó pillér közö
homokkőtábla cripta clausa /?/ felirattal s bárdkös
eredető bevágásokkal. A templom északi ho
szentély falán három csúcsíves ablak halhóly
művekkel.

A templom déli előcsarnoka földszint
csillagboltozatos s falképekkel ékes. A boltozat cz
négy evangelista álló alakja s Szent Jeromos és
alakja látható, az oldalfalakon Szent Erzsébet
valamint Szent László átfestett alakja s két újonna

SANDTNER, Jakob Christoph Gerta

Porsay, 1705 – Szt. Anna-Zápolna-dom

An 1997/1-3. 234-235.

ok külső falán

eskedő és neje
önn köríves
brázoló ovális
legalul kettős
t s mezőiben
nt ábrázol, a
gybefont J. S.

homokkőből.
ngyal czímert
retben felirat,
bfej.

SANDTNER, Urban Rönüves

Trencsény, 1703.
Nagyszombat

Ars 1997/1-3. 235.

ezekhez falazott épületek padlásán védőfolyosó
amelynek egyik befalazott ajtaja a Szent Ker
padlása s a Mátyás-ház legfelső emeletének közös
megvan, egy másiknak nyoma ezzel szemben a
oldalán látható.

A várudvar közepén áll;

A r. k. plébánia templom

Eredetileg egyhajós csúcsíveskori kőépület
háromoldalú apszissal, oldalán kápolnákkal a XV
századból, nyugati tornya emeletének románkori al
ítélve jóval régebbi időkből. A templomot a XVII
az 17761. tűzvész után újból beboltozták.

A középkori részletei: a torony, földszinti csarn
századbeli jellegű bordás keresztboltozat, enne

M.D.K.

Sands James /1811-1841/

646. Pesth vom Ofner Festungsberge gesehen. Ender Thomas rajza után. Acélmetszet 15.8x25 papir.
647. Pesth. Der Ausländungsplatz.* Ender Thomas rajza után. Acélmetszet 16x26 papir.

Elvesztek. /Főv. Tört. Muzeum/

(*Nyilván zibásan írva az érdekben)

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. V. füzet.
45. 1.
MUMOK. Bp. 1952.

Szentgyörgy Jenő festőművész
Halászok
Nemzeti Szalon, 1930. ápr.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
139-1908. sz.
Lányok majolikái 2.

A m.kir.vallás és köz
8930 sz.a.kelt s a IX.ker.állampé
mása=

A komlóskeresztesi Sárosmegy
költségeire kilencszáz /900/ ko
az állampénztárt, hogy ez össz
nökének hivatalos nyugtatványa
ge mellett, fizesse ki és a vall
ban kiadáskén számolja el.

Sandre, Martin us kőmüves M.D.K.

1553-ban az ostrom alatt megrongálódott vár helyreállitásán dolgozik

Détshy Mihály: Munkások és mesterek az egri vár épitékezésein 1493 és 1596 között 177.l.

Az Egri Muzeum Évkönyve I. 1963.

Sandre, Gregorius de Kőmüves M.D.K.

1553-ban az ostrom alatt megrongálódott vár helyreállitásán dolgozik

Détshy Mihály: Munkások és mesterek az egri vár épitkezésein 1493 és 1596 között 177.l.

Az Egri Muzeum Evkönyve I. 1963.

MDK

Sands

Pest látképe a budai várból nézve

Schoen Csillaggyűjt. 1976. 43 1

Sands, J.

acélmetsző

l.

Schoen Pest-Buda

62. l.

többször

Münsterberg H. I. 16.

1906. II. 23.

A nagyszebeni erdélyi Kárpát-egyesület alapszabályainak az egyesület választmánya részéről 1900 évi április hó 12-én kiállított kötelezvénynek kért hiteles másolata megküldetik. (63/1906.)

Sands J.

U. 4233. 62. l.

Vörösrét töredék, lemezes VIII. 87.

Sands J

Laid

Lam 1887 25 l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök
alá

Sands I.

Laid

=

Bmk. 93

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191..... év

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ....

nevü munkástársamat szóbelileg megbizta

Kelt ....., 191.....

.....

tanu.

.....

tanu.

Sandrart rézmetsző

Nürnbergi. ~~Tro~~ Troyen metszetét vette alapul. Ez egészen Antwerpenig követhető.
1960 old

Cennerné Wilhelmb Gizella; Zrinyi Miklós, a költő arcképeinek ikonográfiája. 187.o.

Folia Archaeologica. XVI.1964. Képzőmüv. Alap Kiadóváll. Epest

Sandrart Jakob

rezin

l.

Tragorvácművenci

281.

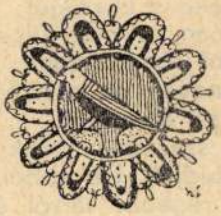

Jakob Sandrart

Dilich Wilhelm kompozicióí alapján készített látképet Egerről

Voit Pál s.th. Heves megye műemlékei II. kötet. Magyarország műemléki topográfiája VIII. kötet. Budapest, 1972.

371

Sandrart, Jacob

I. Apaffy Mihályt ábrázoló

rézmetszete 1662/64.-ben Zárult

(Magyar Történelmi Képcsarnok)

– repro –

Magyarországi reneszánsz és barokk
Akadémiai Kiadó 1975 Bp.

314. old.

Sandrart, Jacob

Dunaföldvárt ábrázoló térképét /térképeit/ emliti és értékeli

Bendefy László: Dunaföldvár régi földvára.
Müemlékvédelem, 1974.2.sz. 65-71.l.

Vedani, Alessandro

Perenyi Péter építése
sárospataki vár

Hekler M. M. Tört

122. l.

Grácsi múzeum VIII. 112

Vedani, Alessandro

hadi mérnök
kir. épitész
l. XVI. 22

Jászbmuzéok

1938-1943. 84. l.



és Kam. Szállitó

Muzeum krt 1

Vedani, Alessandro

sarópataki vár-
kastély

Cród
2
Heklerling

92. l.

Dr BOTZENHARDT JÁ

BUDAPEST, III., LAJOS

Tekintetes kir. Törvény

Szentiványi Gyula minist. h
Dezső tanár kibocsáló é
hivatalnok forgató Cpe

az A) alatt eredetben becsatolt Og
februar hó 14 n kelt s 190
400 kor. — fill.-ről kiállitott váltó

Alperes ek fizetési kötelezettség
közlés daczára eleget nem tevén, folyamod

Vedano, Alessandro
da

l.

Maggi Agrà
267. C.



Sandri, Alessandro

építész XVI. sz.

lásd mint

Vedani Sándor

Magyar Művészet

1926. 242. l



MINISZTÉRIUM MAGYAR VÁLLA
OSZTÁLYA 1920. DEZ. 29. KÖN.

irodavezető

ottsága részére junius havi kiküldetési
címén 2,486.876 milliárd pengőt, azaz:
nhatbilliónyolcszázhetvenhat milliárd
6 titkár kezéhez a m.postatakarékpénz-
nnal utaljon ki.
46.évi junius hó 26.-án.

A miniszter rendeleteéből:

dr.Pogány Károly s.k.

miniszteri tanácsos

éül:



M.D.K.

Sándri Péterné

VÁTERV

Parád, Sziget u. 10. sz. népi lakóház helyreállításnak tervezöje

Müvezetö: Waigand Mária

Rövid hirek

Müemlékvédelem, 1964/3. 189. l.

Alexandri

Olasz kőmíves

1560-ban Perényi Gábor A.-nak
Sárospatak felső határában levő
házát ajándékozza. Illetve ezt az
ő nevére vatja. Az adomány levelet
Gábor azokért a hűs szolgálatokért
állitotta ki, mégeket A. Perényi
Péternek a pataki vár és más
várak felépítése alkalmával tett.
Divald megállapitása szerint eszakitáliai
mintak után dolgozó s technikáját tekintve
masodrendu kőfaragó volt.

Dessewffy Lindor. Patak vára
és birtokosai Ott lejátszott élet-
történetének nehány adatai.
Temesvár. 1901 15.17. l.

Ivód

Dl. 297.331 ll

.....-i m. kir. posta- és távirda-pénztár.

Nyugta

azaz: ..... Korona

mely összeget, mint évi ..... K lakpénzemből az 190 ..... évi

Alexander Sandrini

Lapicidae 1541.
Sárospatakivár

Grod

Om V(a) 150 l

magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191..... év

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbiztar

Kelt ....., 191..... é

.....

tanu.

.....

tanu.

Sandro

XVI 2

laid

Brsolt III. 422
423

_____ *műhely.*

őnökség!

_____ hó____n történő kifize-

_____ indokából személyesen meg nem

_____ szamu_____

.

i _____ hó_____

_____

sajátkezű aláírás és munkásszám.

M.D.K.

Gregorius de Sandre

Az 1553-ban emlitett kőmüves Valtellinában, az Adda folyó mellett született.

Bétsky Mihály: Munkások és mesterek az egri vár épitkezésein 1493 és 1596 között. I. közl. 180. o.

Az Egri Múz. Évkönyve. I. Eger, 1963

M.D.K.

Gregorius de Sandre

1553 elején Joannes Antonius de Valtelina kőművesmester segéde.

Détshy Mihály: Munkások és mesterek az egri vár építkezésein 1493 és 1596 között. I. közl. 177. o.

Az Egri Múz. Évkönyve. I. Eger. 1963

M.D.K.

Martinus de Sandre

1583 elején Joannes Antonius de Valtelina Kőművesmester segéde.

Dótshy Mihály: Munkások és mesterek az egri vár épitkezésein 1493 és 1596 között. I. közl. 1771. o.

Az Egri Múz. Évkönyve. I. Eger, 1963

Sandra, Martino di Giorgio M.D.K.

olasz kőművesmester

Vallelina mester mellett
1553-tól dolgozott az egri várban.

Heves megye müemlékei I irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 394. old.

M.D.K.

Martinus de Sandre

Az 1553-ban említett kőműves Valtellinában, az Adda folyó mellett született.

Détshy Mihály: Munkások és mesterek az egri vár építkezésein 1493 és 1596 között. I. közl. 180. o.

Az Egri Múz. Évkönyve. I. Eger, 1963

Sandri, Alessandro

vedanói mester
egri szereplése.

Banfi Florio

Századok 1935. 729.

Pataki Vidornál ez
valószínűleg mint Ve-
danói Alessandro,
vagy Alessandro ve-
danói mester szerepel.
A fenti formában
helyesbítendő

Alexandri

(Sandri v. Sandro)
olasz Eőfarogó

l -

Divald Kornél

A sárospataki vár:
Bp. 1902. 35, 36. l.

A-nál indikálva!

Visegrad, asatas.

43

zágos Bizottsága

ány { száma: 53423/1943. III./1 19
kelte: III. 10. 1943
beérkezése: III. 22. 1943

ek száma:

elintézett szám:

záma: 285/1943.

záma:

Sandri, Alessandro

Egr XVI. 4

laid okv.

Szaradok

1935 229 l.

Megdönti Pataki

Vidor adatait

A fiatal szobrán ~~néhe~~
rövid idő alatt nagyjel
tőségű változáson mé
keresztül. Igazi kiserl
vívódó, kékely lélek. E
szobrai diszéretre méltó
anatómiai tudással,
ugrólékos naturalizmusá
is finom kompozicionál
érzékkel készültek. Ké
évelőtt tanulmányúton
Görögországban és Itália
Nem annyira a görög, vagy
mai szobrok, mint in
az archaikus görög világ
Roma mintetikus lelkise
művéni karaktere ~~gyak~~
hozott elhatározó válto

Sandro olasz

építész

a Sárospataki vár

építésze a XVI. szá-

zadban

l.

Divald Magyarnyvenul

192. l.

Sandrart, Jakob

nürnbergi réznetszö és mükereskedö adta ki 1684-ben-a következö művet

Birken, Sigmund

Der vermehrte Donau, Strand etc. c. művet Nürnberg, 1684. egyebekkön magyar vaszépekkel 12-rét

Majláth tört kiáll

18-l.

94-l.

Több kiadást ért. A metszetek Sandrart keszítette

polgármester

SELMECZ ÉS BÉLABÁNYA SZ. KIR. VÁROS
TÖRVÉNYHATÓSÁGÁNAK TANÁCSA

Sandrart, J., rézmetsző II. 217

Sandrart, Jacob, vézmetsző IV. 221, 222,

Sandrart, Jacob, (rézmetző) IV. 224.

Sandrart, Jacob, Teutsche II. 218.

Sandvart Jacob

rejmetsö

U. 4233. 6. l.

Ujvidéki DMKE nyilvántartás

VIII. 233.

Sandrart Jakab, rézmetsző V. 25.

Sandrart, Jacob

Gerevich - Genthon

A magy. tört. Képes

könyve.

Bpest, 1935

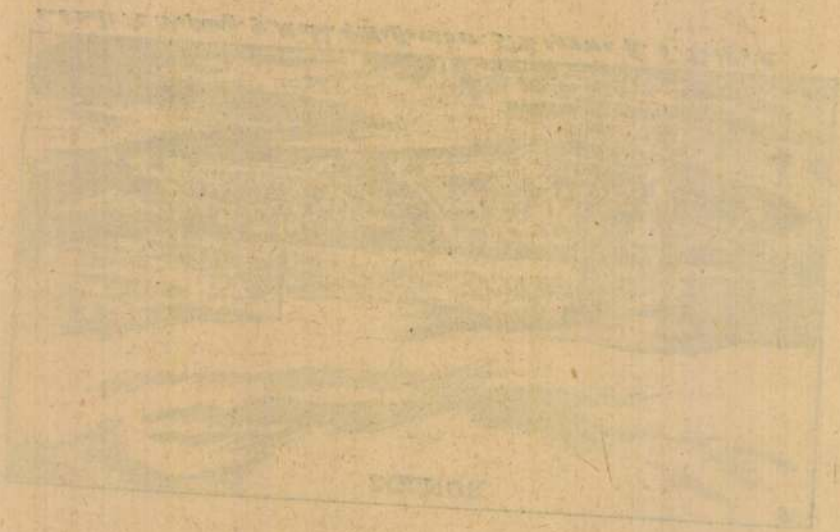

MDK

Sandrart, Johann Jacob

rézkarca az esztergomi várról.
1683-84.

/repr./

AHA.1956. Tom.III. Fasc.1-4. 15.1. Balogh:La Capella Bakócz di Esztergom. 1-198.

Sandrart, Johann Jakob

metsző MDK

1684-es metszetén a kápolna teljesen török-kös külsőt kapott.

12.o.

Repr.: Az esztergomi vár látképe 1683-1684.

III.kép.

A metszet leírása .111.o.

Balogh Jolán: Bakócz kápolna

Sandrart

Nürnbergi – lovasképeiben felhasználta
Schnitzer kompozícióját

Cannerné: A Frinzi család 1966. 15. o.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Jacob Sandrat

rézmetsző.

(Könyv)

Birken, Sigmund von: Neu vermehrter Donau Strand, mit allen seinen Ein und Zuflüssen, angelegenen Königreichen etc. von Ursprung biss zum Ausflusse in derifacher Land-Mappe vorgestellt; auch mit einer kurtz-verfasstten continuirten Hungarischen- und Turkischen Chronik, sammt 70 Kupfern .... Hervorgegeben und verleget von Jacob Sandrat Kupfer-Stecher und Kunsthänder in Nürnberg

Gedruckt im Jahre 1684.

II-Aufl. 1688. 12° E. muka 6 kiadást ért. 37. magyar varos képével.

Sandrart J.

1. Párkányi csata allegorikus kép, jel J. J. Sandrart fecit. Az imperialis sas villámmal sujtja a török tábort.

2. Párkányi csata. 1683. okt 6án az esztergomi vár és Párkány hűséges képével, előtérben a török őrház körüli öldöklő harcz. Erős tiszta nyomat, metszette Sandrart J. Hosszu folio. 1)

---

1) Bubics: Magyarországi várak. Bpest 1880.

(23. l.

Cellini, Andrea

szobrász

XV. szárad.

Jacob Sandrart.

Eigentliche Abbildung und Beschreibung der remarquablen Victorie der Christl. Haupt-Armee bey St. Gotthard 1664 den 1. Aug. erhalten. Egykorú rézmetszet a csata gr. Montecuccoli és Achmet Basa arcképei alul két hasábú magyarázat. Nürnberg bey Jacob Sandrart, Kupferstecher.

Rubics. Magyarország várai 61. l.

Sandvart Zakab

Apafi Mihaj lohatn
bizzogamnyal Ezeben
szembenezve, ahát-
szerben kolozsvár
sm folio
Alul az Apafi cimerrel
comb erdely cimerrel
elvalasztott 2 sor
latin es 4 sor ~~nemet~~
szöveg.
Kiadta fenti Nurmberg-
ben

Sandvart Jacob

Laid

Mykärfa II. 8 l.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhe

Miután keresményemnek 191...

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételér

nevü munkástársamat szóbelileg megb

Kelt ....., 191...

.....

tanu.

.....

tanu.

Sandrart
Tejm.

Cairo

Mus. és Egyet. ét.
1910. 224. l

őreálliskola igazgatóságától.

esitő.

..... osztályu tanuló a

.....

.....

l elégtelen előmenetelt tanusitott.

.....

..... hó .....

osztályfő.

ıre Szeged.

Sandrart

réxm

laid

Museum és Könyvt. Ét.

1910. 97. l.

A szegedi m. kir. állami fő

Érte

.....

.....

.....

.....*tantárgyakbó*

Magaviselete .....

Szeged, 191..... *év* .....

Látta az atya vagy helyettese:

Sandvart

Läs d.

Unnr és könyvt. ért.
1910. 24. l.

reálliskola igazgatóságától.

sitő.

..... *osztályu tanuló a*

.....

.....

l elégtelen előmenetelt tanusitott.

.....

..... *hó*.....

osztályfő.

mre Szeged.

Sandrart Jakob

laid

Bmk 12

..... *mühely.*

elyfőnökség!

...év ..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

e ..... számu .....

biztam.

..... évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Sandrart Jakob

Casd

Perlajst 55.

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

lélyezem:

k vagy helyettesének
láírása.

. — Endrényi Imre, Szeged.

Sandrart Jacob

laid
=

Perlajst 50 l
57 l
52 l

..... nevü munkás igazolta.

a művezető aláírása.

élyezem:

: vagy helyettesének
láírása.

. — Endrényi Imre, Szeged.

Sandrart Jakab

Lösa

Perlajst 51 l
52
55
58

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191 .... év

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ...

nevü munkástársamat szóbelileg megbizta

Kelt ....., 191.... (

.....

tanu.

.....

tanu.

MDK

Sándy Gyula és Foerk Ernő

A kultuszminiszterium pályaterve. Építészeti rajz

A szegedi fogadalmi templom pályaterve. Építészeti rajz

KMTárs. 1906. tav. kiáll. kat. 43.l.

MDK

Sándy Gyula és Foerk Ernő

A szegedi fogadalmi templom pályaterve. Építészeti rajz

KMTárs. 1906. tav. kiáll. kat. 43.l.

M.D.K.

Sándy Gyula, építész

a Népszövetségi Palota tervével szerepel a XII. Nemzetközi Építészkongresszus alkalmából a Nemzeti Szalónban rendezett kiállításon

Vállalkozók Lapja. Bp. 1930. évf.

szept. 6. sz. 1. old.

M.D.K.

Sándy Gyula, műegy-tanár

tervei szerint készült a diósgyőr-vasgyári evangélikus templom építése

Vállalkozók Lapja. Bp. 1935. LVII. évf.

okt. 16. sz. 5. old.

M.D.K.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1935. LVII. évf.

sz. old.

MDK

Sándy Gyula

biráló bizottsági tag

Pályázatok eredményei
MM és ÉE Közl. 1924. VII. 6. 93 l.

elye : .....

Sándy Gyula

MDK

A genfi népszövetségi palota madártávlatból

Műcsarnok 1928 tavaszi kiállitás

Sándy Gyula MDK

Genfi népszövetségi palota pályaterve

Mücsarnok 1928 tavaszi kiállitás

Sándy Gyula, építész M.D.K.

terverte Vácott az evang. egyház bérház- és templom épületét (1 fh.)

Vállalkozók Lapja, XLIC. évf. 1628.

dec. 12. sz. VII old.

Sándy Gyula, építész

M.P.K.

ismertette a Nérnőrégletben az általa tervezett budai [Krisztina-körüti] pósta palotát és telefonhőrpontot.

XII. 9. 2

Vállalkozók Lapja, Bp. 1925. XLVI. évf.

nov. 25. sz. 4. old.
dec. 9. 2.

MDK

Sándy Gyula

A Képzőművészeti Társulat épitészeti nagydiját Sándy Gyula nyerte el "A genfi népszövetségi palota" távlati képével.

Kézdi Kovács László: Egy év története.

Évk.KMT. 1929. 18.1.

M.D.K.

Sándy Gyula, építész-tanár

tervei szerint új református templom épül Mátyásföldön.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1936. LVII. évf.

febr. 26 sz. 6. old.

Sándy Gyula építési

M.D.K.

tervei szerint a budapesti ref. egyház háromemeletes bérházat építtet a Farkas-téren [ma Szilágyi Dezső tér].

Vállalkozók Lapja, Bp. 1898. XIX évf.
jun. 15.sz. 4. old.

Sándy Gyula, építész M.D.K.

tervét 200 frt-os juta-
lomra javasolták az Uj épü-
let telkének rendezésére hi-
vert pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1896. XVII. évf.

dec. 1. sz. 4. old.

JACOB SANDRART, rézmetsző

Matthaeus Lorenz Ultzmayr, bécsi rézmetsző az 1663/64-es év több sikeres lapját kompilálta Zrinyi Pétert ábrázoló művén./Katalógus III/a/. Sanrart lovasképét vette mintáú l, de prémes bundában, mint Miklóst e mű párdarabján. A ló lába alatt fekvő török holttest is az ő hatása. A háttér harcosait ismeretlen frankfurti mestertől vette át. 182.old. 22.jegyz.

SENNYEY KILIÁN GIZELLA: Zrinyi Péter arcképei 177.old

FOLIA ARCHAEOLOGICA, XXI. A Magy. Nemz. Múz. Évkönyve 1970. Budapest

JACOB SANDRART, rézmetsző

Zrinyi Péter portréjányál a Sandrart lap sisakját és arctipusát vette alapul az a németalföldi mester, aki a GILLIS HENDRICX kiadásban megjelent félalakos portrét készitette/Katalógus VII.-2.ábra/Péter képmása a szkásos beállitás ellenére is természethübb, mint Miklósnak ugyanennél a kiadónál megjelent metszete. 181.old. 20. jegyz. 2.ábra. 183.old. Fekete repr.

CENNERNÉ WILHELMB GIZELLA: Zrinyi Péter arcképei 177.old

FOLIA ARCHAEOLOGICA, XXI. A Magy. Nemz. Múz. Évkönyve 1970. Bpest

JACOB SANDARRT, rézmetsző

JACOB SANDRART, rézmetsző

Zrinyi Péter portréjának a Sandrart lap sisakját és arctipusát vette alapul az a németalföldi mester, aki a GILLIS HENDRICX kiadásban megjelent félalakos portrét készitette/Katalógus VII.-2.ábra/Péter képmása a szkásos beállitás ellenére is természethübb, mint Miklósnak ugyanennél a kiadónál megjelent metszete. 181. old. 20. jegyz.

JENNINGS WILHELMB GIZELLA: Zrinyi Péter arcképei 177. old

FOLIA ARCHAEOLOGICA, XXI. A Magy. Nemz. Múz. Évkönyve 1970. Bpest

JACOB SANDRART, rézmetsző

JACOB SANDRART, rézmetsző

PÉTER

Zrin-i Miklósról készitett lovasképe, háttérben Csáktorn-a és Uj-Zrin-ivár./Katalógus III./.A metszeten csak az arcvonásokat változtatta meg a rajzoló, minden egyébb egyezik Zrin-i Miklósnak, a költőnek képmásával, a felirat-on végzett némi módositások kivételével. 181.old 17.jegyz

[illegible] ILMSLMB GIZELLA: Zrinyi Péter arcképei 177.old

FOLIA ARCHAEOLOGICA, XXI. A Magy. Nemz. Múz. Évkönyve 1970. Bpest

Jaco

JACOB SANDRART, rézmetsző

Az ő ábrázolását vette alapúl az anémetalföldi mester aki a GILLIS HENRICX kiadás ban megjelent portrét készitette Zrinyi Péterrőlés természethübb, mint Zrinyi Miklósról ugyanennélx a kiadónál megjelent metszete Zrinyi Miklósról. 181.old. 20.jegyz

CENNERNÉ WILHELMB GIZELLA: Zrinyi Péter arcképei 177.old

FOLIA ARCHAEOLOGICA, XXI. A Magy. Nemz. Múz. Évkönyve 1970. Bpest

JACOB SANDRART, grafikus

Katalógus III/1. Lovaskép Sandrart portréja után, egyező, kicsinyitett beállitásban. Rézmetszet, 25+16.4 cm. 166?/64. Szignatúra: I. Renner fec. MTKos. 4701. 188.old

GERNERNÉ WILHELMB GIZELLA: Zrinyi Péter arcképei 177.old

FOLIA ARCHAEOLOGICA, XXI. A Magy. Nems. Múz. Évkönyve 1970. Bpest

JACOB SANDRART, grafikus

Katalógus III. Egészalak balra vágtató paripán, háttérben Csáktornya és Uj-Zrinyivár látképe. Zrinyi Miklós portréjának csupán az arcvonásokban és a felirat némely részén eltérő változata. Rézmetszet. 35.8+26.3 cm. 166 z. Szignatúra: In Nurnberg zu finden bey Iacob Sandrart. MTKcs. 4700. 188. old

CENNERNÉ WILHELMB GIZELLA: Zrinyi Péter arcképei 177. old

FOLIA ARCHAEOLOGICA, XXI. A Magy. Nemz. Múz. Évkönyve. 1970. Bpest

JACOB SANDRART, rézmetsző

Székesfehérvárnak 1688-ban történt visszafoglalására készült érmek egyike Carl Gustav Ambling nürnbergi rázmetsző müvére megy vissza. A Birken krónika metszeteit valószinüleg ő készitette, bár a könyv cimlapja Sandrart, Ambling mesterének nevét emliti. E münek 1664-i első kiadásában Szfehérvárról nincs metszet. 48.old. 10.jegyz.

FITZ JENŐ: Székesfehérvár ábrázolása XVII.századi emlékérmeken 46.old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY. LIV-LV.évf. 1955-1956. Akad.Kiadó, Bpest. 1956

JACOB SANDRART, grafikus

Katalógus III/3. Lovaskép, az alak Sandrart portréja után, a háttérben csatajelenet, az előtérben fekvő török holttest Zrínyi Miklóst, mint a Mura menti csata vezérét bemutató Sandrart-lap után. Rézmetszet, 1663/64. Szignatúra: Zu finden in Wienn bey/Matthaeo Lorentz Ultzmayr/ Kupferstechern. A századfordulón Ernst Lajos gyüjteményében. 188.old

[illegible] WILHELM GIZELLA: Zrínyi Péter arcképei 177.old

FOLIA ARCHAEOLOGICA. A Magy. Nemz. Múz. Évkönyve. XXI. 1970. Bpest

JACOB SANDRART, grafikus

Katalógus III/2. Lovaskép Sandrart portréja után, egyező, kicsinyitett beállitásban. Rézmetszet, 16+11.4 cm. 166?/64. Szignatúra: Th, van Merlen ~~wx~~ Antverpiae.
MTKos. 4702. 188.old VaM

GENNERNÉ WILHELMB GIZELLA: Zrinyi Péter arcképei
177.old

FOLIA ARCHAEOLOGICA. A Magy.Nemz.Múz.Évkönyve. XXI.
1970. Bpest

JACOB SANDRART, grafikus

Katalógus VI/3. Lovaskép, öltözetben és fegyverzetben a Hofmann-féle, beállitásban a Sandrat-féle Portré után. Zrinyi Miklós a költő és Montecuccoli lovasképével egy lapon. Rézmetszet, 17.9+13.9 cm. 1664. Denkmal Serinischer Höldenthaten.../S.I.1664/c.mü cimlapján. OSzK. App.H.2071. 189.old

CENNERNÉ WILHELMB GIZELLA: Zrinyi Péter arcképei 177.old

FOLIA ARCHAEOLOGICA. A Magy. Nemz. Múz. Évkönyve. XXI. 1970. Bpest

Sandrart Jacob

l.

Szent György Céh

XXXV. aukc. (1917)

140 sz



EXPOSITIONS AMBULANTES D' ARTISTES HONGROIS

DOLF, KOSZTA JÓZSEF, KUNFFY LAJOS,
VÁN, VASZARY JÁNOS, VASS ELEMÉR.

festőművészek elhatározták, hogy
űvészeti kiállitásokat rendeznek
jlesztik és terjesztik a magyar mű-
nül értékes részét. Ezen cél további
en elhatároztuk egyenkint kifestett,
ámozott, s mappába foglalt művészi
rebocsájtását. A 9 műlap famentes
ezeket magába foglaló sorszámozott
orgalomba nem kerülnek. Egy mappa
100 pengő.

y jelentőségü kulturális eseményt
tudomására adni szerencsénk van,

Sandrart

řezní

C.

Tragor Václava

91, 92, 94, 97 · l

Csiszolt csontkorcsolyák

X. 49

Sandrart

l.

Dornyaytalaivark

52. l.
60.
63.
64
65.
66.
67. l.

Czegledi Munkásotthon népkat.

X. 217

l o s l e l e t

izetendő illetékek észrevett csonkitása

ya és kelte:

cott:

okirattal?

Sandvart, J.

l.

Harsanyi

51. l.

222. 12

Ebrámalasi nyarutatnyvány



„EUROPA"
film-, könyv-, lapterjesztő- és
könyvkiadó r. t.
Bp, V., Rothermere-. 12.
Telefon: 127-837.

Sandrart, J. J. de

l.

Harsányi

44. l.

130 sz

Zelejny

Sandrart Jakab

vérm

l'Hendviselet

126, 146, 195. l.

Sandrart Jakab

l. Harsanyi

67. l. 52 st

Mus. s. Kiz. Ert.

1910. 224 l.



„EUROPA"
film-, könyv-, lapterjesztő- és
könyvkiadó r. t.
Bp, V., Rothermere-u. 12.
Telefon: 127-837.

Sandrart Jakab

Apafi Mihály
lovas képmása.
Fenti rézm.
repr.

Deák Béldi

54. l. után

stb.
és
yépü

Sandrart Jakab

reim.

l.

Kilaggi: Magy. nemzet

tört. VII. 703. l.

Laas

Sandrart, Jacob

l.

Förv. Kömpt. Enk
V. 1935. 60. l. 70. l.

T. 55.

er Festung Belgrad czimü lapon egyes
t von der Donau Seiten és Die
r jelzéssel, valamint a házak te-
a vonatkozó egyéb megjegyzésekkel.

snak 22.7: 37.2 cm.

Sandrart, Jacob

nürnbergi festő és rézmi.

Pest látképe északkelet felől; rézm.

Megjelent Theophilus Urbinus: Türkische Städtebüchlein. Nürnberg 1664.

Kremnicznek 153, 154. l. - 162, 209. l.

Sándy Gyula építész

Pesti Hírlap. 1932. jún. 15. 3

Most készült el...

Sándy Gy. festő

A festménye R. kombat múzeum

Magyar Minerva III. 1903-04

585 l.

Sándy Gyula, építész

Művészet, II., 1903. 426.

Kitüntetések.

Sándy Gyula, épitész

Müvészet, II., 1903. 335.

Kitüntetések.

Sáady Gyula épitész

MŰVÉSZET
I.évf. 1902.
354.
"Pályázatok"

Sándy Gyula, épitész

Müvészet, II., 1903. 426.

Kitüntetések

Sándy Gyula építész

Tér és Forma, 1929

II. évf. 344-349.

K. M.: Sándy Gyula munkái.

Építészet - világi

Postapalota — Budapest, Kristina-város
és Újpest — Sándy Gyula

Tér és Forma, 1929

II. évf. 344-349.
K. M.: Sándy Gyula munkái.

Építészet - egyházi

Ev. templom - kispest, Kaposvár,
Pohorella — Sándy Gyula

Tér és Forma, 1929

II. évf. 344-349.
K.M.: Sándy Gyula munkái.

Építészet - egyházi

Templom - Kisgöd - Sándy Gyula

Tér és Forma, 1929. II. cöf.

344.- 349. o.

K.M.: Sándy Gyula munkái.

Építészet – világi

Korcsolya csarnok – Budapest, Kassa – Sándy Gyula

Tér és Forma, 1929

II. évf. 344–349.

K.M.: Sándy Gyula munkái.

Művészi díj: Köztisztviselők tagyasztási Szövelkezete áruház-terpalyázata

Sándy Gyula

Művészet V. évf. 1906. 212. l.

Építészet - világi

Fa- és kőnipariskola - Pécs -

Sándy Gyula

Tér és Forma, 1929

II. évf. 344-349.

K.H.: Sándy Gyula munkái.

~~Toerk és~~ Sándy Kerle

nincs
ved

vród
a
Magyar Pályázatok

1906. 10. n. (A szege-
di fogadalmi templom
pályatervei, mű szaki
vajzokkal)

Egyik III-dij-at nyert
másik tervük díjat
nem nyert

1904. június 30. 206

Felterjesztés: a tolnavármegyei múzeum könyvtári osztályának rendszabályterevezetére tett jegyzetek közöltetnek (301/1904.)

MDK

Sándy és Orbán, épitészek.
Bpest.

irod.

Magyar Epitömüvészet. 1911. 1.sz. /I.Fehérvári-uti iskola, Budapest. /

SÁNDY GYULA

Az Irodalmi és Művészeti Tanács tiszteletbeli tagja.

Képzőművészet, 1934. 187.oldal

M.D.K.

Sándy Gyula, építés

harmadik díjat nyert a Várhegy keleti lejtőjének rendezésére kiírt teropályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1941. LXII. évf.

nov. 6. sz. 4. old.

MDK

Sándy Gyula

MMÉE mü- és középitési szakosztályok ülése dec. 18-án. Épitő Ipar 1911. dec. 24. 549.l.

Sándy Gyula, építész

M.D.K.

Förk Ernővel közösen tervei 1000 koronás harmadik díjat nyertek a Palics-fürdő kiépítésére kiírt pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1906. XXVII. évf.

március 21. sz. 10. old.

Sándy Gyula, építész M.D.K.

és Förk Ernő körös terve első díjat nyert a nagykörösi ref. templom toronysisakjára kiírt pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1906. XXVII. évf.

máj. 1. sz. 8. old.

M.D.K.

Sándy Gyula, építés

1500 koronás első díjat nyert a magyar kőrtisztviselők fogyasztási szövetkezete áruházának jelyjaratán

Vállalkozók Lapja, Bp. 1906. XXVII. évf.

jun. 6. sz. 9. old.

Sándy Gyula, építész M.D.K.

és Förh Ernő tervei szerint a brezsóbányai ev. egyház-körség új templomtornyot épittet.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1906. XXVII. évf.

márc. 28. sz. 7 old.

M.D.K.

Sándy Gyula, építész

2000 koronás második díjat nyert Szófia félmillió frankos épitendő körpouti vásárcsarnokára kiirt nemzetközi tervpályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1906. XXVII. évf.
Sept. 26. sz. 4. old.

M.D.K.

Sándy Gyula, építész

tervét fogadta el a bíráló bizottság a nagykőrösi ref. templom körüli pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1906. XXVII. évd. aug. 1. sz. 10. old.

M.D.K.

Sándy Gyula, építez

tervei alapján felépítendő hódmező vásárhelyi ref. fő-gimnázium, a tornacsarnok és a szolgálati lakásra vonat-kozólag az egyházkörség hi-vta az árlejtést.

Vállalkozók Lapja, Bp.1896. XVII.évf.

máj. 12. sz. 2. old.

M.D.K.

Sándy Gyula, építés

első díjat (300 frt.-t) nyert a nagy. kérn. és Ep. egylet homokvidéki borpincékre kiírt pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp.1895. XVI.évf.

ápr. 9. sz. 3 old.

M.D.K.

Sándy Gyula épitész

A kijelölt terület beépitési javaslatai a tervpályázat kiirása /1966/ elött

Uj evangelikus templom terve , / 1938/ repr.

Szmetana György: A Szegedi Olajközpont tervpályázat városépitészeti értékelése

Magyar Épitőmüvészet 1967/5. 2.1.

Sándy Gyula, építés M.D.K.

második díjat nyert az ezredéves kiállítás I. n. (Andrássy-uti) kapujára kiírt pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp.1898. XVI.évf.

ápr. 2. sz. 3. old.

M.D.K.

Sándy Gyula, építész

második (300 frt-os) díjat nyert a hódmező-vásárhelyi főgimnáziumra kiírt pályázaton. (Az első díjat nem adták ki.)

Vállalkozók Lapja, Bp. 1895. XVI. évf.
Szept. 17. sz. 2. old.

ifj. Sáredy Gyula, építés

M.D.K.

300 koronás első díjat nyert a cement- és gipsz-pallórból építendő nyaralóra kiírt tervpályázatban, minek alapján egy díjon pavillont az 1896-iki országos kiállításon fel is fogunk építeni.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1894. XV. évf.
jan. 16. sz. 3. old.

MDK

Sándy Gyula építész

épületszerkzettani tansz.

Kotsis I: Adatok a bpi ...Müegy etemen folyó építészneveléshez. Építészhallgtervk 6 l.

MDK

Sándy és Orbán építész

3. em. iskola

Magánép. eng. Bp. Épitő Ipar, 1910, okt. 2.
304 1.

Diószegi V.

LAKODALOM SZÖVEGKÖNYVE

"Hivás a menyasszonyná

Dicsértessék a Jézus szents
Aldásával legyen ez a hajlé
Melyet bőven ad rá a joság
Ezt kivánja szivünk mindeni
A vőlegény urnak vagyok én
Aki megbizást lelkemre köt
S általunk mátkáját kéreti
Legyen követének sikeres a
Amint megbeszélték a multk
A szent szertartás a jövő

MDK

Sándy Gyula épitész

MMésEEKözl. 1929. VIII.4. 187. l.

Sándy Gyula, építész

M.D.K.

Wälder Gyulával közösen készített tervével a váci rokkant-telepre kiírt pályázaton Ibl. díjat nyert.

Építőipar - Építőművészet, Bp.1917.évf. 44. sz.
271. old.

MDK

Sándy Gyula

A marosvásárhelyi agrártakarékpénztár uj ~~X~~ épülete, épitészeti rajz

Mücsarnok 1904/5 téli kiáll.

MDK

Sándy Gyula és Förk Ernő

A pozsonyi posta és táviróház pályaterve, építészeti rajz

Műcsarnok 1904/5 téli kiáll.

MDK

Sándy Gyula

a Képzőművészeti Társulat épitészeti nagydiját a genfi népszövetségi palota tervének adta ki

A Tavaszi Tárlat dijnyertesei. Képzőművészet 1928. 8-9.sz. 109.l.

MDK

Sándy Gyula

az alábbi páylázaton pályamunkáját
2ooo pengős III. dijjal jutalmazták

Kiadták a Vároldal rendezésére kiirt tervpályázat dijait. Magyar Nemzet 1941. szept. 21. 11.1.

.

MDK

Sándy Gyula

A Népszövetségi palota terve, repr.

Bierbauer V.dr.: A háboru előtti Budapest építészete. Évk, KMT. 1929. 159.l.

MDK

Sándy Gyula

Építészeti tervek:
A Szabadság-tér déli homlokzatának palyaterve. Mgt.
A budai postapalota.
A beledi evangélikus templom. Mgt.

Műcsarnok, 1930/31. jub.kiáll. 28.lap

Sándy Gyula

Épitészeti tervek:
A genfi népszövetségi palota pályaterve.
A társulati épitészeti nagydij nyertese.
Mgt.
Az Erzsébet sugárút torkolatának pályaterve. Mgt.

Műcsarnok, [redacted] 1930/31. jub. kiáll. 26.lap

MDK

Sándy Gyula

Sándy Gyula és Förk Ernő: Előtanulmány a budapesti Erzsébet-örökimádás templomához. Építészeti rajz. Mgt.

Műcsarnok, 1904. tav. Kiáll. 35.lap

MDK

Sándy Gyula

Sándy Gyula és Förk Ernő: Előtanulmány a budapesti Erzsébet-örökimádás templomához. Építészeti rajz. Mgt.

Sándy Gyula és Förk Ernő: Előtanulmány a budapesti Erzsébet-örökimádás templomához. Építészeti rajz. Mgt.

Műcsarnok, 1904. tav. kiáll. 36.lap

MDK

Sándy Gyula

Sándy Gyula és Förk Ernő: A fiumei tengerészeti akadémia pályaterve. Építészeti rajz. Mgt.
Sándy Gyula és Förk Ernő: Előtanulmány a budapesti Erzsébet-örökimádás templomához. Építészeti rajz. Mgt.

Műcsarnok, 1904. tav. kiáll. 36.lap

MDK

Sándy Gyula

Förk Ernő és Sándy Gyula: Breznóbányai toronyterv. Épitészeti rajz. Mgt.
Sándy Gyula és Förk Ernő: Breznóbányai toronyterv. Épitészeti rajz. Mgt.

Műcsarnok, 1904. tav.kiáll. 36.lap

MDK

Sándy Gyula

Budafoki evang.templom. Repr. és alaprajz.
Tengelici evang.templom.Repr. " "

Györgyi újmagyép. II. 124, 125.lap

MDK

Sándy Gyula épitész, műegyetemi r.tanár

A budai új postapalota. Terv.: Sándy Gyula
Repr.
Távlati kép, III-ik em.alaprajz. V.-ik em.
alaprajz, Krisztina-köruti homlokzat.,
Keresztmetszet. Repr.

Műmelléklet az Épitő Ipar - Épitő Művészet
1926, I. 1-15-i 50 éves jub.sz.

MDK

Sándy Gyula műegyetemi tanár

A budai távbeszélő központ tervp.-án
I. dijat nyert.

Dr.Fábián Gáspár: A budai távbeszélő ...

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1923.Jul.1.
85-86.lap

M.D.K.

Sándy Gyula, épitész, egyetemi tanár

a II. kongresszusi téma /Épitészi kamarák és épitész érdektársulások/ albizottságának alelnöke

XII. Congrès International des Architectes Budapest 1930. Compte-rendu. Bp.1931. 19.old.

Sándy Gyula, építész M.D.K.

műegyetemi tanár, irodájával együtt résztvett a Kongresszus Végrehajtóbizottságának munkájában.

XII. Congrès International des Architectes Budapest. Compte-rendu. Bp.1931. 17.old.

MDK

Sándy Gyula, épitész

a választmány tagja lett.

A végrehajtó bizottság tisztikarának kialakitása. 1929 ápr. 22.-én.

Nemzetközi épitész kongresszus Budapesten.
MMÉE Közlön, Bp. 1929 máj.26. 135, 136. l.

MDK

Sándy Gyula

Izsáki borpince. Tervezte:Sándy Gyula. Repr.
Szabadszállási borpince. Tervezte: Sándy Gyula. Repr.

Tér és Forma, 1938. 4.sz. 103, 105.lap

Sándy Gyula épitész M.D.K.

müegyetemi tanár,

Kaposvár, evangelikus templom Harsányi Gézával közösen alkott terve, 1925.

Zádor Mihály: Kaposvár, Ip. 1964. 245.l.

M.D.K.

Sándy Gyula, épitész

Wälder Gyulával közösen készitett tervével a váci rokkantstelepre kiirt pályázaton második (Ybl-)dijat nyert.

Épitőipar - Épitőművészet, Bp.1917.évf. 29.sz. 180.old.

Sándy

építőművész

Képzőművészeti Társulat jubiláris kiállitása - a Mücsarnokban - elsőrangu építészi tervekkel szerepel.

Esti Kurir
1930.XII.20.

Sándy Gyula
építőművész

Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállitása - a Műcsarnokban - az épitészeti részben szerepel nagyobb terjedelemben.-

Magyarság
1930.XII.21.

Sándy Gyula, építész M.D.K.

a budai reálisholát és a Várat ábrázoló festményeivel vett részt a Bpesti látképekre kiírt pályázaton

Vállalkozók Lapja, Bp. 1885. VI évf.

jan. 7. sz.

Sándy Gyula
épitész

Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállitása - a Mücsarnokban - a genfi népszövetségi palota s a budapesti Erzsébet sugárut torkolatának pályaiterveivel vesz részt.

Pesti Hirlap
1930.XII.21.

Sándy Gyula
építész

Kisztina kst.-i postaépület.

Rados: Magyar építészettört 326.
Műszaki Kiadó 1971.

Sándy Gyula

Templom-terve, a Magy.Képzőm.Egy.jub.kiáll.-án.

P.H.934.XII.12.

Sándy Gyula.

építőművész.

A szegedi Fogadalmi templom-
tér tervpályázat bírálóbizottsága-
nak tagja.

Pesti Napló, 1928. febr. 26.

Sándy Gyula

aláírása is szerepel annak a fényképnek a hátlapján, mely W. Gropius budapesti látogatása alkalmából, 1934.febr.5-én készült.

Bodri Ferenc: Gropius pesti fényképe. - Magyar Építőművészet, 1970.1.sz. 54. l.

SÁNDY GYULA

ÉPITÉSZ.

JELEN VOLT WALTER GROPIUS ELŐADÁSÁN A MAGYAR MÉRNÖK ÉS ÉPITÉSZ EGYLET BUDAPESTI SZÉKHÁZÁBAN, 1934. ~~FEBR.~~ 3-ÉN.

BODRI FERENC: GROPIUS PESTI FÉNYKÉPE.

MAGYAR ÉPITŐMŰVÉSZET, 1990/1. 54. LAP.

Sándy Gyula

A Tanácsköztársaságig a Műegyetem Építészeti Osztályához csupán hat tanszék tartozott; ezek közül Sándy Gyula az épületszerkezeti tanszéket vezette.

Major Máté: Építészetünk ügye a Tanácsköztársaság idején. - Magyar Építőművészet, 1969. 3.sz. 50-51.l.

M.D.K.

Sándy Gyula, építész

c. Förh Ernő két közös
tervvel pályázat a bzernó-
hányai áp. ev. torony pályá-
zatán, ahol az 1500 koronás
első c. az 500 koronás máso-
dik díjat is ők nyerték el

Vállalkozók Lapja, Bp. 1903. XXIV évf.

nov. 18. sz. 6. old.

Sándy Gyula (1827-1894)

A debreceni mikovgyák (1863, rajz, szepró)

Kiss Sándor: Magyarország történetének képeskönyve 1849-1945 (Bp. 1969)

28 old.

~~Foerkei~~ Sándy Gyula

[illegible]
cédl

Magyar Pályázatok
1906. 9. sz. (A pozsonyi vigadó pályatervei, műnaki rajzokkal)

díjat nem
nyertek

~~Fakupa~~ VII. 138.

Sandrart, Jacob

Szolnok látképe 1664-
ből. Repr.

Gerevich Tibor-Genthon

István: A magyar
történelem képeskönyve.
Bpest, 1935. 172. l.

Sandvart, Jacob

Gerevich - Genthon

A magy. tört. Eljes-
könyve.

Bpest, 1935

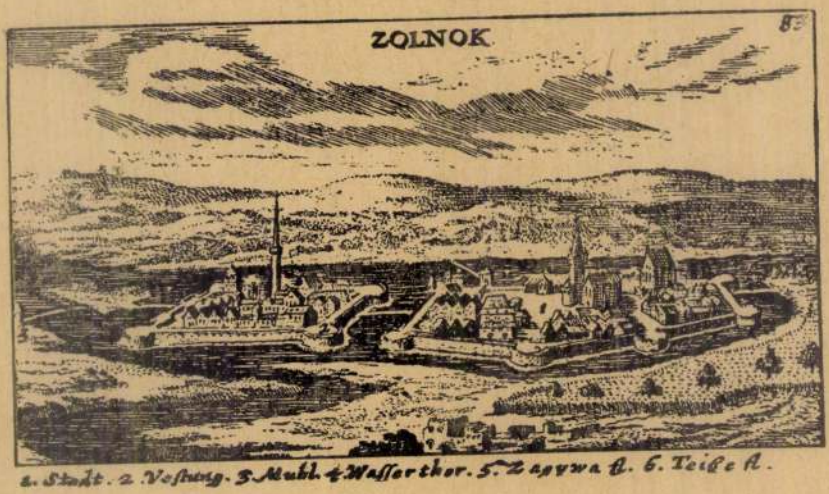

Szolnok. Jacob Sandrart metszete 1664-ből, mely a város régibb, gótikus épitményeit és az új török városrészt jól mutatja.

Becsületes megtaláló

Szavunkra, példás rend jellemzi
Kedves Beszkártunk házatáját:
Közzétette a villamoson
Elveszített tárgyak listáját.

Pénztárca, töltőtoll, karóra,
Borotvakészlet, gyöngykaláris,
Fülbevalók, egy férfinadrág,
S cipők, méghozzá több félpár is!

S hogy a fejét a villamoson
Még senki sem hagyta el, annak
Egy oka van — könnyű rájönni —
...Nincs ott hely ekkora darabnak.

Bényi Kálmán

— Az újvidéki Balkán-intézet ülése. Újvidékről jelentik, hogy a keleti kereskedelmi főiskola mellett működő Balkán-intézet a magyar-bolgár társaság részvételével felolvasóülést tartott. Julov Jenő főiskolai tanár, az intézet vezetője megnyitó beszédet mondott. Móricz Kálmán, a külügyi intézet és a magyar-bolgár társaság elnöke a magyar-bolgár kapcsolatokat ismertette, Mijatev Péter a magyar-bolgár kulturális tevékenységről, Spóner Sándor az újvidéki nemzeti kikötő szerepéről, vitéz Nagy Iván pedig a macedón kérdésről beszélt.

— A segédhivatali tisztviselők országos szövetsége most tartotta évi rendes közgyűlését Czettler Jenő felsőházi tag, fővédnök részvételével. Stverteczky József országos elnök megnyitójában megemlékezett a magyar hősökről, akik életüket adták a hazáért és a harcoló honvédekről. Beszéde további során kartársi összefogásra buzdította a megjelenteket. Utána Somogyi János főtitkár ismertette a határozati javaslatokat. Foglalkozott a helyzetjavítás kérdésével, a rendőrségi segédhivatali tisztviselők, valamint a kórházi tisztviselők helyzetével, a kezelői és a díjnok-kérdéssel, az Otba-ellátással, a vasúti igazolványok ügyével és még számos időszerű segédhivatali problémával. Bejelentette, hogy a helyzetjavítás érdekében emlékirattal fordultak illetékes helyre. A határozati javaslathoz Valent János, Belián Béla és Gyarmati Pál szóltak hozzá. Czettler Jenő dr. fővédnök válaszában megnyugtatta a felszólalókat, hogy a felhozott kérelmeket más kívánságokkal együtt az illetékesek tudomására hozza. Zsolnay Zoltán titkár az évi jelentést olvasta fel, amelyben mindenre kiterjedően ismertette a szövetség széleskörű munkásságát. A népes gyűlés az elnök zárószavaival ért véget.

— Halálos ítélet Debrecenben. Debrecenből jelentik: A balmazujvárosi csendőrség a közelmultban többrendbeli sertéslopás bünügyében nyomozást folytatott s ennek során a bűncselekmények egyik gyanusítottja, Lajter Imre 28 éves balmazujvárosi napszámos ismeretlen körülmények között eltűnt. A közelmult napokban kiderült, hogy Lajter Imrét december 22-én Juhász József előre megfontolt szándékkal apjával, Juhász Jakab gazdasági cselédjével egyetértésben és annak közreműködésével három fejszecsapással meggyilkolta. Minthogy a gyilkosságot az elsötétítés ideje alatt követték el, az ügy a rögtönítélő bíróság elé került. Hétfőn tárgyalta a debreceni törvényszék Fövényessy-tanácsa idősb Juhász Jakab vádlott ügyét. Juhász Jakab és a tanuként Debrerenbe hozott Juhász József beismerő vallomást tettek. A rögtönítélő bíróság bünösnek mondotta ki Juhász Jakabot bünsegédi bűnrészesi minőségben elkövetett gyilkosság büntettében s ezért halálra ítélte. Az elitélt kegyelemért folyamodott. Juhász József ügyében a tárgyalást Kolozsváron tartják meg.

— A tisztifőorvos jelentése a főváros közegészségügyi állapotáról. Csordás Elemér tisztifőorvos a részletes jelentésben ismerteti a főváros márciusi közegészségügyi állapotát és beszámol arról, hogy Budapesten az elmúlt hónapban az élve születések száma 2319 volt, elhúnytak 1734-en. A halandóság a halálokok szerint a következőképpen oszlik meg: fertőző ragályos betegségben 219, cukorbetegségben 21, rákban 147, idegbetegségben 147, szervi szívbajban 53, tudőgyulladásban 129, végelgyengülésben 55, erőszakos körülmények közül pedig 81 egyén halt meg. A halálos öngyilkosságok száma 16, baleset következtében 53-an, egyéb erőszakos eset következtében pedig 12-en hunytak el. Beszámol a tisztifőorvos a fertőző ragályos megbetegedéséről is és közli, hogy márciusban hastifuszban 36-an, vörhenyben 467-en, roncsoló toroklobban 73-an, szövődményes influenzában 42-en, trahomában 5-en, járványos agygerinchártyalobban 9-en, paratifuszban 3-an és tifuszban 10-en betegedtek meg. Megemliti a tisztifőorvos, hogy a mult hónapban Budapestre érkezett 46 tifuszos beteg.

Halálozás

Primóczi *Szentmiklóssy* Pál nyug. ezredes életének 73-ik évében, április 5-én, Budapesten meghalt. Temetése április 7-én, szerdán délután fél 5 órakor lesz a Kerepesi-úti temető halottasházából.

Pillsy Ernőné dr.-né, szül. *Kernács* Mária április 4-én Budapesten elhúnyt. Április 7-én, szerdán délután ½5 órakor temetik a Kerepesi-úti temető halottasházából.

Steinburgi *Pildner* Ottó nyug. Ksod-főfelügyelő és Beszkárt-h. igazgató temetése április 8-án, csütörtökön délután ½5 órakor lesz a Kerepesi-temető halottasházából.

Színház, Film, Művészet

Megkezdték a „Szépanyám" próbáit a Nemzeti Színházban

A Nemzeti Színházban megkezdték *Zilahy* Lajos *Szépanyám* című darabjának a próbáit. Az újdonság főszereplője *Bajor* Gizi lesz, aki egy engedékenységre ellenére is *energikus s hűségében élete végéig kitartó asszonyt játszik.* Amikor a történet megkezdődik, *hét gyermek anyja*, férje azonban elhagyja; Párisba megy, ahol a nagy forradalom zajában *egy francia nőhöz köti életét.* Feleségével levélben tudatja, hogy többé nem tér vissza, *az asszony azonban nem veszti el hitét.* Kimegy Párisba a férje után, de eredmény nélkül kell hazatérnie. A darab, amely a francia forradalom korabeli magyar középosztály életét mutatja be, azzal végződik, hogy a feleség hite és kitartása *nem hiábavaló.*

A végleges szereposztás: Zedreghy Bálint, az orvosi és fizikai tudományok professzora — *Timár* József, Petronella, a felesége — *Bajor* Gizi, a helytartótanács tagja — *Lehotay* Árpád, református szuperintendens-püspök — *Balázs* Samu, Petronella testvérnénje — *Gobbi* Hilda, vármegyei tollnok és poéta — *Ungváry* László, a selyemeresztő bogarak kurátora — *Bodnár* Jenő, a filozófia professzora — *Major* Tamás, a betűmásoló a sóházban — *Turányi* Alajos, a kirurgus — *Makláry* Zoltán. A további szerepeket *Biró* Anna, *Bakó* Márta, *Szabó* Sándor, *Forgách* Antal, *Lukács* Margit, *Iványi* Irén, *Pethes* Sándor, *Matány* Antal, *Koltay* Gyula, *Cserényi* Adél, *Kabók* Győző és *Baksa Soós* László játsszák. *A bemutató április 25-én lesz.*

*** Jubileum a Madách Színházban.** Molière „Képzelt beteg" és „Versaillesi rögtönzés" című vígjátéka kedden este érte meg a Madách Színházban 175-ik előadását. A darabok továbbra is az eredeti szereposztásban, Várkonyi Zoltánnal, Tapolczai Gyulával, Turay Idával, Sennyey Verával, Szakáts Zoltánnal, Szemere Verával és Baló Elemérrel a főszerepben kerülnek előadásra.

*** Magyar színdarab Memelben.** Memeli jelentés szerint az ottani városi színház április 8-án bemutatja Bihary Klára „A másik anya" című vígjátékát. A magyar darabot Karl Lerbs fordította német nyelvre.

*** „A pék felesége".** Rövidesen a közönség elé kerül „A pék felesége" című francia film, amely a hírek szerint rendkívüli eseménye lesz az évadnak. Jean Giono regénye alapján Marcell Pagnol rendezte az újdonságot, amely a mindennapi kenyér és a szerelem csodálatosan szép történetét viszi vászonra s cselekményének színhelye az eldugott provancei kis falu, szereplői pedig a falunak jellegzetes alakjai. Az öregedő pékmestert Raimu, a fiatal feleséget egy előttünk ismeretlen fiatal francia színésznő, G. Leclerc alakítja.

Ma S. Lászlóffy Margit

zongoraestje Vigadó ½7. (Harmónia rendezés)

*** Turay Ida a Fővárosi Operettszínházban.** Turay Ida, aki jelenleg a Madách Színházban vendégszerepel, április második felében kiválik az együttesből és a Fővárosi Operettszínházban lép fel, Szilágyi László—Orbók Attila „Egy boldog pesti nyár" című zenés vígjátékában. A Turay szerepeltetése miatt a két színház között felmerült vitás kérdésben választott bíróság döntött s a népszerű komika ennek a döntésnek következményeképpen vállalta el az Operettszínház ujdonságának egyik női főszerepét.

*** Balázs Árpád-emlékkönyv.** Papp Viktor ízléses könyvecskében gyüjtötte össze azokat a megemlékezéseket, amelyek Balázs Árpáddal, a halhatatlan magyar nótaszerzővel foglalkoznak. Igy többek között helyet kapott a könyvben Ravasz László püspök két beszéde, amelyeket a temetésen és az első emlékünnepen mondott, azután többek között vitéz Balogh Károly, Barényi Ferenc, Brisits Frigyes, Saly Árpád beszédei, majd annak a rádióelőadásnak szövege, amelyet Papp Viktor olvasott fel egy évvel ezelőtt. Ezek a megható megemlékezések méltóképpen értékelik Balázs Árpád zeneköltészetét, amely jelentékeny helyet biztosít számára a magyar nótaszerzés történetében. Találóan jellemzi egyik méltatója, aki ezt mondja róla: „Emberi egyénisége Isten teremtő kedvének ajándéka... Dalaival az emberek lelkében a legmélyebb együttzengést keltette, mert el tudta mondani, ami elmondhatatlan: milyen mély a magyar bánat, milyen örök a szerelem, mennyire sajog az elválás és milyen boldog a megérkezés. Akik vele énekeltek, magyarabbá lettek." Papp Viktor könyve örökszép emléket jelent minden Balázs-nóta kedvelő számára.

*** Felvidéki est Pécsen.** A felvidéki egyesületek szövetsége, a pécsi kisebbségi intézettel együtt, a pécsi katolikus kör dísztermében felvidéki estet rendezett. Faluhelyi Ferenc egyetemi tanár, a kisebbségi intézet igazgatója üdvözölte a vendégeket, majd Flachbart Ernő debreceni egyetemi tanár tartott előadást „A hungarizmus eszméje Felsőmagyarországon" címmel. Dohnányi Ernő cisz-moll szonátáját a szerző és Zathureczky Ede hegedűművész játszotta, nagy sikerrel. Jankovich Marcell „Pozsonyi emlékek" címmel tartott előadást. Ezután ismét Dohnányi Ernő és Zathureczky Ede jelent meg a dobogón; Beethoven-számok után a közönség meleg ünneplésben részesítette őket.

*** A „Magyar Művészetért" kiállítás.** A kormányzóné legmagasabb védnöksége alatt működő a „Magyar Művészetért mozgalom" május 15-től rendezi negyedik kiállítását, amelyen résztvehet minden magyar képzőművész, akinek beküldött művét a bírálóbizottság elfogadja. Minden művész négy művét küldheti be, amelyek közül az egyik lehet régebbi alkotás is, amely azonban az utóbbi öt évben kiállítva nem volt. A kiállításra szánt műveket a rendezőbizottság a következő napokon veszi át: április 29-én azok festményeit, akiknek neve A—L betűkkel, április 30-án pedig azokét, akiknek neve M—Z betűkkel kezdődik. Az összes szoborműveket május 1-én veszik át. Minden művet törzskönyvi lappal kell ellátni, amely a Műcsarnokban vásárolható.

*** Magyar zongoraművész Rómában.** Dániel Ernő, a fiatal magyar zongoraművész sikeres hangversenyt adott Rómában a Bosso-hangversenyteremben. Műsorát, amelyet magyar, német és olasz szerzők műveiből állított össze, az előkelő közönség tetszéssel fogadta.

*** Sárdy János ária- és dalestje.** Világhírű művészeknek kijáró hatalmas érdeklődés és zsúfolt nézőtér várta a pesti Vigadó nagytermében Sárdy János ária- és dalestjét. Ennek az érdeklődésnek tekintélyes része bizonnyal inkább a filmek népszerű amorozojának, mint az operaénekesnek szólott, s igy kétszeresen dicséretes, hogy a rokonszenves tenorista műsorának nagyobbik felét mégis értékes, magasrendű művekből állította egybe. Elsőnek Händel-, Pergolese-, Mozart- és Schubert-műveket, majd operaáriákat énekelt és csak a műsor második felében tett engedményeket a könnyebb műfaj javára. Kellemesen csengő hangján behízelgő melegséggel és megkapó kifejezőkészséggel közvetítette a művek tartalmi hangulatú szépségeit. A hangversenyen Jancsin Ferenc, az Operaház hangversenymestere működött közre. Fénylő tónusával, színes hegedűhangjával különösen a virtuóz-darabok megszólaltatásában remekelt. Földes László a vérbeli zongorakísérő fogékony alkalmazkodásával, nagyon stilusosan látta el a zongorakíséretet. (L).

*** A „Latyi Matyi" a rádióban.** Április 11-én másodszor közvetíti a rádió a Fővárosi Operettszínházból Pintér Zoltán és Dolecskó Béla „Latyi Matyi" című gyermekoperettjét, amely immár 50-ik előadásához közeledik. A második rádióközvetítés alkalmából a színház az előadásra meghív egy sereg jótanulót és hadiárvát.

*** Nemzetközi keskenyfilmkongresszus Zágrábban.** Május közepén nemzetközi keskenyfilmkongresszust rendeznek a horvát fővárosban. A tanácskozásokon Németország, Olaszország, Magyarország, Horvátország, Bulgária, Szlovákia és Románia képviselői vesznek részt.

*** Szilassy László katonafilm főszerepében.** A Hunnia zuglói műtermében most készül az „Anyámasszony katonája" című filmújdonság Ráthonyi Ákos rendezésében. A katonavígjáték főszerepét Szilassy László játssza; ő a gyáva ujonc, akiből később a katonaélet talpig férfit farag. A többi nagyobb szerepet Pelsőczy Irén, Mály Gerő, Vaszary Piri, Bilicsi Tivadar és Juhász József játsszák az új katonafilmben, amelynek felvételeit előreláthatóan egy hét mulva fejezik be.

*** A Mansz leányköre** április 10-én, szombaton délután 6 órai kezdettel „Az ifjúságé a jövő" címmel hangversenyt rendez a zeneművészeti iskola kamaratermében. A műsoron fiatal tehetségek szerepelnek, akik a legkiválóbb magyar költők és zeneszerzők műveiből adnak elő. A leánykör a tiszta jövedelmet hadiárvák megsegítésére fordítja.

Bánky Róbert három évre szegedi színigazgató

Szeged, április 6.

Szeged város színügyi bizottságának ülésén *Tóth* Béla dr. helyettes polgármester bejelentette, hogy vitéz *Bánky* Róbert a most lejáró egyéves színházi szerződésének három évre való meghosszabbítását kérte. Minthogy *a város hatósága és közönsége Bánky Róbert színházvezetésével meg van elégedve*, a bizottság úgy határozott, hogy pályázat mellőzésével vitéz Bánky Róbertet *további három évre megbizza a színház vezetésével.* A város évi 30.000 pengő készpénzt szavazott meg az igazgatónak s a fütési és világitási költségek beszámitásával *összesen körülbelül évi 100.000 pengő támogatásban részesiti a társulatot.*

Képkiállitás Győrben a szépművészeti muzeum anyagából

Győr, április 6.

A kultuszminisztérium tudomány- és művészetpolitikai bizottsága Győrben tartotta ülését abból az alkalomból, hogy a szépművészeti múzeum értékes anyagából Győrben képkiállítást rendeztek. Az ülésen vitéz *Haász* Aladár dr. miniszteri osztályfönök elnökölt; Győr város részéről jelen volt *Polniczky* Lipót főispán, *Koller* Jenő polgármester, *Valló* István dr. helyettes polgármester, *Bay* Ferenc főlevéltárnok és *Jeney* Ferenc dr. A bizottság *sorra vette Győr város valamennyi művészeti és tudománypolitikai kérdését.* Szóbakerült a városi múzeum létesitésének és elhelyezésének ügye is. *Harsányi* Lajos kanonok azt indítványozta, hogy kitünő magyar írókkal *irassanak száz elbeszélést magábafoglaló művet*, amely a magyar nép előtt szépirodalmi formában ismerteti a nemzet ezeréves történetét. Vitéz Haász Aladár a terv kiviteléhez a miniszter támogatását helyezte kilátásba.

Hangverseny a svéd napok keretében

A budapesti svéd napok keretében hétfőn este a zeneművészeti főiskola nagytermében *a magyar-svéd társaság hangversenyt rendezett.* Az elökelő közönség soraiban megjelent *Tasnádi Nagy* András, a képviselőház elnöke, *Karafiáth* Jenő ny. miniszter, *Wlassits* Gyula báró államtitkár, *Walter* Emil követségi tanácsos, a külügyminisztérium sajtóosztályának h. vezetője, továbbá C. Ivan *Danielsson* svéd követ vezetésével a budapesti svéd követség tisztikara teljes számban és még igen sokan mások a magyar politikai, társadalmi és zenei élet elökelőségei közül.

A nagy érdeklődéssel kisért hangversenyen a *székesfővárosi zenekar* müködött közre *Rajter* Lajos vezényletével. A müsor első felében magyar müvek (Erkel, Bartók, Dohnányi) csendültek fel, majd Einar *Beyron* és Brita *Herzberg* svéd kamaraénekesek *Soderman-, Alfven-, Rangström-, Peterson-Berger-* és *Sjögren*-dalokat tolmácsoltak, igen nagy tetszést aratva. Előadásra került azonkivül *Larsson és De Frumerie* két zenekari müve is. A magyar közönség rokonszenvvel és szives érdeklődéssel hallgatta a nálunk sokszor kevéssé ismert svéd zene legjelesebb képviselőinek izelitőül bemutatott muzsikáját és elismeréssel tapsolta meg a kiváló svéd énekespárt.

*** Kivánsághangverseny Szolnokon.** A nemzeti munkaközpont szolnoki csoportja a városi színházban nagysikerü kivánsághangversenyt rendezett. A rendezőség vendégül látta a szolnoki vöröskereszt-kórházban ápolt sebesült honvédeket. A hangversenyen többek között felléptek Barabás Sári operaénekesnő, Korényi Sári előadóművésznő, Halmos István népdalénekes, a budapesti rajkózenekar és a szolnoki cigányzenészek. A teljes bevételt a hadbavonultak hozzátartozóinak megsegítésére fordítják.



Boldog kacagás, féktelen jókedv:

AZ ELSŐ RANDEVU

Főszereplő:

Danielle Darrieux

Premier MA! RÁDIUS

PRO PATRIA

Pádár István tartalékos zászlós 29 éves korában a keleti harctéren hősi halált halt.

— A pápa különkihallgatáson fogadta Ciano grófot. Rómából jelentik: XII. Pius pápa különkihallgatáson fogadta Ciano gróf szentszéki olasz nagykövetet és feleségét, valamint három gyermeküket. A Szentatya nagy szivélyességgel elbeszélgetett a Ciano-család tagjaival, majd Ciano Edda grófnénak és a gyermekeknek rózsafüzért ajándékozott.

— A keleti területeken katonai szolgálatot teljesítő nők ezentul egyenruhát fognak viselni. Berlinből jelenik: A „Die Heeresverwaltung" című lap közlése szerint a megszállt keleti területeken katonai szolgálatot teljesítő nők ezentul egyenruhát fognak viselni. A katonai hiradós szolgálatban alkalmazott nők már eddig is egyenruhát viseltek. A lap a továbbiak során rámutat arra, hogy a katonai közigazgatás rendkívüli kiterjesztése céljából további női alkalmazottakra van szükség. A katonai közigazgatásban alkalmazandó nőket külön iskolai kiképzésben részesitik erre a célra. 25—45 éves korig vesznek fel nőket ilyen szolgálatra.

— Valóságos népvándorlás indult meg Brazíliában. Brazilia történetében, mint az United Press jelenti Cearaból, most indult meg a legnagyobb népvándorlás az Amazon déli területein. Az északi államokból tizezerszámra szállitják el a munkásokat az Amazon folyó déli vidékeire, ahol gumiültetvényeken fogják őket alkalmazni. Cearaból az ültetvényekig több mint 2000 kilométernyi az út és az utazás hosszú ideig tart. Különösen indián munkásokat alkalmaznak, mert ezek legkönnyebben elviselik a vidék lázt terjesztő klimáját és megelégszenek egy kevés maniokával és maroknyi kukoricával.

— Egy amerikai telefonosnő különös bosszúja. *Newyorkból jelentik: Detroit városában egy telefonosnő találkozót beszélt meg udvarlójával, aki jelenleg katonai szolgálatot teljesit. A katona nem jelent meg a megbeszélt helyen és a telefonosnő bosszúból, felsőbb parancsra hivatkozva, az összes kaszárnyákba telefonált, hogy riadót rendeljenek el. Néhány pere mulva hangszóróval felszerelt rendőri autók száguldottak a város utcáin, a rádió megszüntette műsorát és szintén közölte, hogy az összes katonák haladéktalanul kötelesek visszatérni kaszárnyáikba. A telefonosnő különös bosszúja következtében kétezer szabadságolt katonának romlott el a szabad délutánja.*

— Szlovákiából menekült zsidók rejtegetéséért elitéltek egy földbirtokost és egy ügyvédjelöltet. A Kuria Bán-tanácsa helybenhagyta Deutsch Henrik sátoraljaújhelyi földbirtokos és Alexander Ödön dr. ügyvédjelölt 500, illetve 1000 pengős pénzbüntetését, amelyet bünpártolás vétsége miatt azért szabtak ki, mert nevezettek az elmult év márciusában Szlovákiából menekült több zsidónak menedéket adtak és élelemmel is ellátták őket.

— A tábla felemelte a csomagfosztogató postaszolgák büntetését. A budapesti büntetőtörvényszék nemrégiben Nagy Lajos és Weszeli Lajos postaszolgákat fejenkint másfélévi börtönre itélte a postacsomagok fosztogatásáért. Orgazdájuk, Gyergyó Pál csarnoki árus héthónapi börtönt kapott. A tábla az elsőbiróság ítéletének megsemmisitésével Nagy és Weszeli büntetését fejenkint háromévi fegyházra emelte fel, Gyergyó Pált pedig kétévi és kéthónapi fegyházbüntetéssel sujtotta. A tábla súlyosbító körülménynek vette a vádlottak terhére, hogy cselekményüket hosszabb időn át folytatólagosan követték el és főként, hogy bünselekményükkel a magyar posta megbizhatóságát és jóhirét is veszélyeztették.

— Harmincezer szakiskolás szervezkedik a nemzeti munkaközpontban. Közel 30.000 azoknak az ipari szakiskolát végzetteknek a száma, akik fontos szerepet töltenek be az iparban, mint tisztviselők, munkavezetők és szakmunkások. Ez a hatalmas tömeg a nemzeti munkaközpont keretében szervezkedik és érdekképviseletet alapit. Az alakuló közgyülést most tartották a Baross-székházban 650 kiküldött jelenlétében. A közgyülés hódoló táviratot intézett Horthy Miklós kormányzóhoz, majd vitéz Marton Béla országgyülési képviselő, országos elnök intézett buzdító beszédet a szakiskolát végzettekhez.

— Anyaghiány miatt egyelőre nem épül fel a kisvárosháza. A főváros, mint annakidején megirtuk, a házinyomda, a városházi tüzoltóság és több más hivatal elhelyezésére külön intézményépület emelését határozta el a központi városházával szomszédos Madách Imre-úton. A magasépitési ügyosztály az épitkezésekre vonatkozó versenytárgyalásokat már 1941 szeptemberében megtartotta. Mivel a versenytárgyalások óta sem sikerült a mostani anyaghiány miatt a kisvárosháza épitkezését megkezdeni, a polgármester most az épitkezések bizonytalan időre való elhalasztását javasolja.

Napi hirek

A budapesti középiskolákban 9 órakor kezdődik a tanitás

A hivatalos lap szerdai száma közli a középiskolai tanitási időnek későbbre való helyezéséről szóló rendeletet. A budapesti tankerületi főigazgató rendelete szerint azokban az iskolákban, ahol a tanulóknak legalább 25 százaléka villamost vesz igénybe, hogy az iskolába eljusson, be kell vezetni a tanitási időnek 9 órakor való kezdését. Tekintve, hogy Budapesten alig van olyan közép-, középfokú vagy szakiskola, amelyet a tanulók túlnyomó része ne villamoson közelitene meg, a gyakorlatban a rendelet azt jelenti, hogy valamennyi ilyen iskolában 9 órakor kezdődik a tanitás.

— Kádár Levente belügyi államtitkár Kolozsváron. Kádár Levente belügyi államtitkár Esztergár Lajos pécsi polgármester, Fischer Béla baranyavármegyei nyug. főispán és Diószeghy Erzsébet bárónő szociális felügyelő kíséretében Kolozsvárra érkezett, hogy a tizes szervezet munkáját tanulmányozza. Az államtitkár Incédy-Joksmann Ödön főispán és Keledy Tibor polgármester társaságában megjelent a kolozsvári városháza tanácstermében, ahol Keledy Tibor polgármester, majd utána Puskás Lajos, a tizes szervezet elnöke részletesen ismertette a „tizedesek" munkáját. Kádár Levente kijelentette, hogy a tizes szervezet munkájának példaadását országos szempontból is fontosnak tartja.

— Politikai gyülések. Ember Sándor országgyülési képviselő az elmult napokban meglátogatta a választókerülete szentendrei-szigeti községeit: Szigetmonostort, Pócsmegyert és Tahitótfalut, ahol a magyar élet pártja nagyválasztmányi ülésén vett részt és tájékoztatta választóit az időszerü kül- és belpolitikai kérdésekről. Sopronban Hőgyészi Pál főispán a Mép-szervezet legutóbbi ülésén bejelentette, hogy Varga József miniszter lemondása után is megtartja soproni mandátumát. A bejelentést a nagyszámban megjelent párttagok osztatlan tetszéssel fogadták. Gacs János országgyülési képviselő Teleki Pál gróf emlékét elevenitette fel, Donáth György országgyülési képviselő pedig Magyarország háborúutáni helyzetével foglalkozott.

— Ritka születési évforduló. Özv. Sándy Gyuláné, János Deák Paulin, nyug. 48-as honvédfőhadnagy özvegye, néhai Ferenczy István, a nagy magyar szobrászművész unokája hétfőn ünnepelte születésének századik évfordulóját. A szép jubileumon a családtagok nagyszámban vettek részt, köztük Sándy Gyula müegyetemi tanár családjával, leánya, néhai Hegyeshalmy Lajos volt kereskedelmi miniszter özvegye, ezeknek gyermekei, Konkoly-Thege Kálmán országgyülési képviselő felesége, Árkay Ferenc ny. államtitkár felesége, Alszeghy Béla Máv-igazgató felesége, Hegyeshalmy Zoltán vállalati igazgató, Horváth Barna egyetemi tanár felesége, Konok Tamás ezredes felesége, Sándy Róbert müszaki főtanácsos, a dédunokák közül ott volt vitéz Csch Kálmánné, alezredes neje, ifj. Sándy Lajos dr. székesfővárosi tanácsjegyző és két ükunoka. A ritka családi ünnepen Haypál Béla budai református lelkész mondott imát és a nagyszámú leszármazottak között Urvacsorát osztott.

— Közel 2000 kislakás épül a fővárosban. Fridrich Lajos tanácsnok, a főváros magasépitési ügyosztályának vezetője részletes jelentésben számol be a kislakásépitkezés második részletéről. Ismerteti, hogy a kislakásépitkezések első része 1939 őszén indult meg és 1940 novemberéig 1186 kislakás készült el. Az olcsóbérü kislakásépitkezések második részének lebonyolitását 1941-ben kezdték meg és a nehézségek ellenére is sikerült az épitkezések nagy részét befejezni. A Szél-utca 7 szám alatt háromemeletes épületben 56 lakás készült el. Az Alsóerdősor-utcában és a Szövetség-utcában két háromemeletes utcai és egy kétemeletes udvari épületben 72 lakás készült el. A Vágóhíd-utca és Nádasdy-utca sarkán két háromemeletes épületet épitettek 160 lakással. Ugyancsak a Vágóhíd-utca és a Lenkei-utca sarkán hat kétemeletes épület készült, összesen 144 lakással. A Gyarmat-utca és Ujvidék-utca sarkán egy háromemeletes házat épitettek fel 79 lakással. A Hamzsabégi-úton négy, egyenként kétemeletes lakóház épült egy fürdőházzal. A lakások száma itt 182. A beszámoló végül ismerteti, hogy az Oti-tól felvett 20 milliós beruházási kölcsönből összesen 1878 kislakás készül.

— Negyvenéves jubileumát ülí a Rákóczi-kollégium. A Rákóczi-kollégium április 11-én ünnepli fennállásának negyvenéves fordulóját. Április 10-én ünnepélyes litánia lesz, amelyen a szentbeszédet Hamvas Endre budapesti érseki helytartó mondja. Április 11-én délelőtt 10 órakor Drahos János esztergomi érseki helytartó nagymisét celebrál, közben a rádió közvetitésével Beresztóczy Miklós pápai kamarás, miniszteri tanácsos prédikál. A szentmisén megjelenik Szinyei-Merse Jenő kultuszminiszter is. Délelőtt negyed 12-kor Mészáros János prelátuskanonok és Vejtey Ferenc nyugalmazott miniszteri osztályfőnök elnökletével diszgyülést tart az intézetet fenntartó egyesület. Délután 6 órakor ünnepi diszelőadást rendeznek.

— Ghyczy Jenő villásreggelije a német birodalmi diákvezér tiszteletére. A Magyar Távirati Iroda jelenti: Gustav Adolf Scheel körzetvezető, német birodalmi diákvezér és kísérete tiszteletére kedden délben Ghyczy Jenő rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, a külügyminiszter állandó helyettese villásreggelit adott, amelyre hivatalosak voltak: Dietrich von Jagow német követ, Werkmeister és Köhler követségi tanácsosok, Tasnádi Nagy András, a képviselőház elnöke és a magyar-német társaság elnöke, Szinyei Merse Jenő vallás- és közoktatásügyi miniszter, Fáy István államtitkár, Béldy Alajos altábornagy, az ifjúság országos vezetője, továbbá a vallás- és közoktatásügyi minisztérium, valamint a külügyminisztérium több főtisztviselője, a magyar nemzeti diákszövetség tanárelnöke és a diákszövetség vezetői.

— Megünneplik a Muravidék felszabadulásának második évfordulóját. A Muravidéken nagy lelkesedéssel készülnek a felszabadulás második évfordulójának megünneplésére. Muraszombatban a Muravidék összes társadalmi egyesületeinek bevonásával a vendvidéki magyar közművelődési egyesület rendez ünnepséget. Az ünnepi beszédet Grősz József szombathelyi megyéspüspök mondja. Beszélni fog még vitéz Szücs István, Vas vármegye főispánja, Mikola Sándor felsőházi tag és Hartner Nándor országgyülési képviselő. Az ünnepséget április 18-án tartják.

— Polchy István temetése. Nagy részvét mellett temették el Beregszászon Polchy István dr. közjegyzőt, aki a húszéves elnyomatás alatt a magyar nemzeti párt alapító elnöke volt. A temetésen résztvettek: Pataky Tibor államtitkár, vitéz Illés Gábor tábornok, Pécsy Szabolcs nyug. főispán, Bartók Gyula református püspök, Fekésházy Zoltán nyug. alispán és igen sokan a városi és megyei előkelőségek közül. Bary Gyula esperes méltatta az elhunyt nagy hazafi érdemeit, a sirnál pedig Zudor Jenő beregszászi lelkész mondott imát. A magyar nemzeti párt nevében Korláth András dr. nyug. főispán búcsúzott, megemlékezve az elhunyt törhetetlen magyarságáról, amely miatt a kommün alatt is börtönt szenvedett, de mindig töretlen hittel bizott a magyar feltámadásban.

— Enyedy Andor református püspök az összetartásról. Rimaszombatban a honvédárvák javára matinét rendeztek. Az ünnepi beszédet Enyedy Andor, a tiszáninneni református egyházkerület püspöke mondotta a magyar összetartásról. Hangoztatta, hogy a háborút a népszövetség által elültetett gyülölködés idézte elő. A magyarságnak összetartásra van szüksége: gyógyitani, épiteni, alkotni kell a nemzet javára. Szabó Zoltán országgyülési képviselő, egyházkerületi főjegyző a magyar élet folytonosságáról emlékezett meg. A müsorszámok között nagy sikert arattak a sárospataki regősök.

— Budapest és Mohács között megindulnak a személyhajójáratok. A dunagőzhajózási társaság magyarországi képviselősége közli, hogy Budapest és Mohács között a személyhajójáratokat idén a következőképpen nyitja meg: Első menet Budapestről Mohácsra szombaton, április 10-én. Első menet Mohácsról Budapestre vasárnap, április 11-én. A személyhajók Budapestről a Ferenc József-hídi személyhajó-állomásról Mohácsra péntek kivételével naponta 20 órakor, Mohácsról Budapestre szombat kivételével naponta 12 órakor indulnak. Pénteken ugyanebben az időben lefelé és szombaton felfelé a Mefter hajója jár. A gyorsárufelvétel a Ferenc József-hídi hajóállomáson április 10-én kezdődik.

— Vasárnap 56 millió márkánál többet gyüjtöttek Németországban a háborús télisegély-akcióra. Berlinből jelentik: A háborús télisegély-akció javára rendezett gyüjtés hetedik vasárnapján a gyüjtés eredménye 56,179.600 márka volt. Ekkora összeget eddig még egyetlen gyüjtési napon sem értek el. Az előző év megfelelő gyüjtési napjával szemben ez az összeg 18 millió márkával, vagyis 47.52 százalékkal több.

— A vöröskereszt XIV. kerületi fiókja a honvédcsaládokért. A vöröskereszt budapesti XIV. kerületi fiókja április 11-én, vasárnap délelőtt háromnegyed 11 órai kezdettel az Erzsébetvárosi Színházban neves művészek közreműködésével a honvédcsaládok segélyezésére matinét rendez.

Számos női bajnál gyakran igen nagy megkönnyebbülést szerez reggel éhgyomorra egy félpohárnyi természetes „Ferenc József" keserüvíz azáltal, hogy a belek tartalmát gyorsan felhigitja és akadálytalanul kiüriti, az anyagcsereforgalmat pedig hathatósan elömozditja. Kérdezze meg orvosát!

Magyar hős

Példaadó vitézségével tüntette ki magát a szovjet ellen vivott harcokban Plul Kálmán kardpaszományos őrmester. Az 1942 szeptember 9 és 10 között Uryw mellett lefolyt támadásban mint szakaszparancsnok elsőnek törte át szakasza élén az ellenség védővonalát. A bolsevisták ekkor ellentámadásba mentek át, amelyet harckocsirohammal nyitottak meg. Plul karpaszományos őrmester, bár semmiféle páncélelhárító fegyvere sem volt, az egyik harckocsi közelébe férkőzött, majd hirtelen kődgyertyát dobott reá. Ezzel megfosztotta a szovjet harckocsi vezetőjét a látás lehetőségétől és a harckocsi pillanatok alatt rá is futott az egyik aknára és felrobbant. Plul karpaszományos őrmester az ellenség megrendülését felhasználva, tovább folytatta támadását és több szovjetföldérilőt megsemmisitett. Bátorságával és hősies harcával máltán vivta ki elöljárói és bajtársai elismerését.

A tangóharmonika kiváló szakemberei és óriási választék Sternberg hangszergyárban, Rákóczi-út 60.

Hirek Horvátországból

Zágráb, április 6.

A horvát belügyminiszter három hirdetményt tett közzé. Az egyik szerint *a szerémmegyei Ruma és Vredni községek között ismeretlen tettesek két ustasa járőrtagot megöltek.* Ha a tettesek a törvényes határidőn belül nem kerülnek elő, *a tuszok közül a rendőrség által kijelölendő két kommunistát ki fognak végezni.* A másik hirdetmény hasonló szankciókat közöl *a Veröce város elleni partizán-támadás* során áldozatul esett mozdonyvezető meggyilkolása miatt. A harmadik hasonló tartalmú hirdetmény egy Ruma és Putinci helységek között megölt *járőrkatona meggyilkolása* miatt helyez hasonló szankciókat kilátásba.

A horvát rögtönitélő biróság halálra itélte Franya Lovrics katonát, mert eladta puskáját s a pénzt saját céljaira fordította. Halálra itélte a biróság Mirko Bosnyákovics usztasaőrvezetőt is, mert revolverrel agyonlőtt egy tizenhároméves diákot. Végül halálra itélte a rögtönitélő biróság Hazim Nuhefendics katonát, mert szabadságáról nem tért vissza a katonai szolgálatba, azonkivül ellopott egy tehenet s a pénzt saját céljaira költötte el. Mind a három halálos ítéletet végrehajtották.

A két és fél hónap óta zárva tartott textilüzleteket most újra megnyitották Horvátországban. A lakosság annyira megrohanta az üzleteket, hogy az emberek sorokban állnak az üzletek előtt pontkönyvecskéikkel. A közönség megnyugtatására a lapok közlik, hogy felesleges a sorbanállás, mert elegendő textiláru áll rendelkezésre az igények kielégitésére.

A napokban érkeztek meg Horvátországba a németországi élelmiszerszállitmányok. Háromezer tonna burgonya és százötven tonna cukor érkezett, amely nyomban szétosztásra került. Még e hó folyamán négyezer vagúti kocsi burgonya és ezer kocsi cukor jön Németországból Horvátországba.

— Franciaországban megszünt a levélboritték. *Párisból jelentik: Franciaországban papirtakarékosság okából rendeletileg megszüntették a levélboritték használatát. Megállapitották ugyanis, hogy a levélpapir megfelelő összehajtogatásával és leragasztásával bizalmas leveleket is továbbitani lehet boritték nélkül.*

— A világitásra használható petróleum mennyiségének újabb megállapitása. A világitásra felhasználható petróleum mennyiségét április hónaptól kezdve a székesfőváros polgármestere úgy állapitotta meg, hogy a petróleum árusitásával foglalkozó kereskedő a fogyasztónak a beváltásra kerülő utalványok egy-egy szelvényére április, május és junius hónapban fél-fél liter, havonkint tehát összesen egy liter petróleumot szolgáltasson ki. A szelvényeket a következő időpontban lehet beváltani. Az 1. számút április 1—15 között, a második számút április 16—30, a harmadikat május 1—15 között, a 4-iket május 16—31, az 5-iket junius 1—15, a 6-ikat pedig junius 16—30 között.

Házasság

Szerdahelyi *Dayka Éva* és lófő Iisznyói *Damó Elemér* főhadnagy április 7-én délután fél 7 órakor tartják esküvőjüket a Bolyai János müszaki akadémia (Budapest, II., Hidegkuti-út 23) protestáns kápolnájában. Az esketést *Soltész Elemér* püspök végzi.

Szlatek Ella (Kovászna) és *Balczár Gyula* százados (Diósgyör) április 6-án tartották esküvőjüket Borszéken. (Minden külön értesités helyett.)

Sándy Gyula

építész.

A zágrábi országos jelzálogbank tervpályázaton 600 koronáért megvette a zsüri a „Rustika" jel' gés művet, nelynek szerzői Sándy Gyula és Fork Ernő.

Művészet, 1903 - 141. l.

A nagy kanizsai fogymnasium és rendház tervpályázatára érkezett 20 terv közül Fork Ernővel közösen készített művét a biráló bizottság első sorban megvételre ajánlotta.

Művészet, 1903. 426. l.

A breznóbányai ág. ev. templom toronyterv pályázatára 12 pályaterv érkezett be. A biráló bizottság az 1500 koronás első díjat és az 500 koronás második díjat Sándy Gyula és Fork Ernő terveinek ítélte s a kivitel is reájuk bizatott.

Művészet, 1904. 426. l.

Felavatták az Országos Tűzharcos Szövetség budapesti székházát

Budapest főváros a Magyar Tűzharcos Szövetség rendelkezésére bocsátotta Wesselényi-utca 49. sz. ingatlanát, amelyet most avattak fel. Az ünnepségen megjelent *Ullein-Reviczky Antal* r. követ és megh. miniszter, sajtófőnök, valamint *Homonnay Tivadar* főpolgármester is.

Az ünnepség kezdetén vitéz gróf *Takách-Tolvay József* elnök először megszemlélte a kivonult bajtársi és levente diszalakulatokat, majd elhelyezték az épület homlokzatán a Kormányzó hitvese által adományozott szalaggal diszitett Országos Tüzharcos zászlót.

Az uj székház udvarán *Kosztolányi Gusztáv* a székházlétesitő bizottság ellenőre ismertette a székház történetét és tolmácsolta a bajtársak kérését, hogy vitéz gróf Takách-Tolvay József országos elnöklésének tizenharmadik esztendejét bronz mellszoborral szeretnék a székházban megörökiteni.

Gróf Takách-Tolvay József felszólalásában hangsulyozta, hogy az Országos Tüzharcos Székház nem a mának, nem a holnapnak, hanem az örök magyarság részére készült, mert tudnivaló — mondotta többek között —, hogy háboru volt és lesz mindaddig, amig ember él a földön és ezért a tüzharcos generációk sohasem halnak ki.

Beszéde végén felkérte *Hauser Ignác* plébánost, hogy részesitse egyházi áldásban az uj Tüzharcos Székház alá tartozó bajtársakat.

Az egyházi megáldás után vitéz *Kertész Elemér* országos ügyvezető alelnök hódoló szavakkal emlékezett meg a Legelső Tüzharcosról, a Szövetség örökös fővédnökéről, a Kormányzóról, akit javaslatára az ünnepségről táviratban köszöntöttek. Ugyancsak üdvözlő táviratot küldtek a miniszterelnöknek, a honvédelmi miniszternek és a belügyminiszternek.

Finn tanszék felállitását javasolja a budapesti egyetemen egy finn egyetemi tanár

Helsinki, jun. 28. (MTI) Kettunen Lauri egyetemi tanár Magyarországról visszatért Finnországba. Magyarországon Kettunen a Pázmány Péter Tudományegyetemen a finn nyelv előadója volt Sajtónyilatkozatában igen meleg hangon méltatta a magyarországi finn-magyar kulturális munkát és rámutatott a finn irók müveiből kiadott sok irodalmi értékü munkára. A finn nyelv tanszékét Budapesten már a jövő tanévben fel lehet állitani, mert tudomása szerint az Egyetem pártolóan válaszolt a finn kormány érdeklődésére.

Kettunen hangsúlyozta, hogy Helsinkiben is fel kellene állitani a magyar tanszéket, ugyanolyat, mint amilyen Stockholmban már működik. Hangsúlyozta a Budapesti Finn Intézet felállitásának szükségességét is. Nehéz szivvel búcsúzott attól az országtól, mondotta végül Kettunen tanár, ahol a világ legbarátibb érzelmü emberei élnek.

Finnországi levelek

Irta Trócsányi Zoltán

Kereken három évtizeddel ezelőtt, 1911-ben és 1912-ben leforditottam finn tudósoknak magyar tudósokhoz intézett leveleit és Szász Károly Urániájában, folytatásokban közzétettem. Szemelvényesen forditottam le és csak azokat a részleteket közöltem, amelyek a müvelt nagyközönség szélesebb rétegeit is érdekelhették. E levelek teljesen feledésbe mentek, talán senki sem emlékszik már rájuk. Ezért ma, amikor a finn-magyar nyelvrokonságon és a kölcsönös rokonszenven felül külpolitikai érdekek is összekapcsolnak bennünket, különös érdeklődésünkre tarthatnak számot e hetvennyolcvan évvel ezelőtt irt levelek s ezek politikai vonatkozásu részletei.

E levelek küldői Finnország tudományos, irodalmi és politikai életének vezéralakjai voltak, nevüket nálunk legfeljebb a nyelvtudósok ismerik, de otthon kalapot emel a földmüvelő paraszt is, ha meghallja például Yrjö Koskinen-nek, a finn történetirás atyamesterének, a „Buzogányháboru", „A finn nemzet története" cimü müvek szerzőjének a nevét.

A sok finn levél közül azért választottam ki éppen Yrjö Koskinen leveleinek vázlatos ismertetését, mert a levelek irói között ő a legjelentékenyebb s az általa leirt eseményeknek és politikai nyilatkozatainak ma elgondolkoztató időszerüségük van.

A finn-magyar kapcsolatok kezdete

1867 január 18-án kelt levelében örömének ad kifejezést a fölött, hogy Finnország és Magyarország között végre-valahára néminemü gondolatcsere kezdődött. „Szemünk szivesen fordul Magyarország felé — irja Hunfalvy Pálhoz intézett levelében —, hol a nép a mi fajtánk s államviszonyai nagyrészben hasonlatosak a mieinkhez. Szembetlő körülmény, hogy a magyaroknak és nekünk egy és ugyanaz a hivatásunk a világtörténelemben: kötelességünk megmutatni, hogy a turáni emberfajnak is van tehetsége és ereje a független müveltség és állami helyzet megteremtésére. Éppen azért örömünkre szolgál tudni, hogy a testvéri kezet, melyet mi az északi sarkvidék havas széleiről nyujtunk a Kárpátokon-túliaknak, testvériesen fogadják..."

„Nagyon fontos — irja 1868 február 8-i levelében —, hogy Magyarország a maga nemzetiségeit lecsillapitsa s ezzel a pánszlávizmus lába alatt elpusztitsa a talajt, mert az én felfogásom szerint Magyarországnak az a jövendő hivatása, hogy nevelése alá vegye a szomszédos népeket, a románokat, szerbeket és lengyeleket. Ez lenne nézetem szerint a jövő déli monarchiája."

A pánszlávizmus veszedelme fenyegette Finnországot is, Magyarországot is s Koskinen sokat foglalkozik leveleiben hazájának s hazánknak a szláv népekhez való viszonyával, valamint Európa ujjárendezésével. Azt jósolja, hogy az Osztrák-Magyar Monarchia német része előbb-utóbb beolvad a Németbirodalomba. A csehek oroszszimpátiája nem őszinte, de annál nyilvánvalóbb a német hatalomtól való félelmük. A Monarchia lazulása hamarosan elkövetkezik s amint St. René Taillandier irta akkoriban a „Revue des deux Mondes"-ban, úgy gondolja ő is, hogy a bomlás folyamatának megindulásában az első lépes lesz a dualizmusnak szövetséggé átalakulása s ennek az uj államépületnek a magyarok állambölcsesége fog uj erőt adni.

E gondolatára leveleiben ujra meg ujra visszatér s 1870-ben már olyan államszövetséget jósol, melybe beletartoznának a délszlávok, románok, csehek és lengyelek is. Magyarországnak ebben az uj alakulatban nevelő hivatása lenne s iskolája kiterjedhetne Litvániáig s a lettekig s ezeken keresztül a magyarok és finnek kezet nyujthatnának egymásnak. „De mind ezeket a mi szemünk nem láthatja biztosan előre s nem merném biztotani Önt arról, hogy nekem próféta-léiek adatott" — mentegetődzik jóslatáért Koskinen.

Éhinség és áttelepülés Magyarországra

1867. Végzetes esztendő. Finnországban elfagy a termés. Nincs mit enni. A lakosság éhhalálnak néz elébe. Európaszerte kongatják a vészharangot a veszedelembe jutott finnek megsegitésére. Megindul a gyüjtés, de a szállitás lassu, nehézkes s mire a könyöradományok megérkeznek, az emberek ezrei pusztulnak éhen.

Megindul a gyüjtés nálunk is. Kemény Zsigmond „Pesti Naplója" hatásos cikkekben buzditja olvasóit az adakozásra. „A Pesti Napló segélygyüjtési szándékáról már értesültünk, — irja Koskinen 1867. november 25-én — s örömmel vettük, hogy rólunk, távoli, északi rokonokról megemlékeznek. Nem az ajándék nagysága, hanem a baráti kéz, mely azt felénk nyujtja, kedves nekünk. Nézetem szerint a pénzt olyan módon lenne a legalkalmasabb ide juttatni, hogy vesznek valami hamburgi, lübecki, vagy londoni váltót s azt küldik el nekünk. . . . Hamburgban ugyanis irodája van a finn banknak s a frankfurti Rothschild céggel is van összeköttetésünk... Hajh, hogyha a magyarok földje közelebb volna! Ilyen kemény időkben sok finn lakos hajlandó lenne elköltözni hazájából, ami távolról sem kivánatos, de ha már kivándorolnak, azt szeretném, ha Önökhöz mennének!"

Ez az ötlet Koskinennél nem futó ábránd, bár ő annak mondja. Mert mindjárt meg is mondja, hogyan lehetne megvalósitani. Valami irtatlan, feltúratlan terület is megfelelne nekik, a finn bevándorlók itt letelepülnének, házakat épitenének s a még feltöretlen földet megmüvelnék. Papot hozulról kapnának, hogy ne maradjanak lelki gondozás nélkül s erkölcsi életükkel, munkájukkal bebizonyitanák, hogy nincs ok szégyenkezni a hyperboreusokkal való rokonság miatt.

De van Koskinennek más elképzelése is az anyagi kapcsolatok kiépitésére: vásároljon Magyarország Finnországtól iparcikkeket: finom és durva vásznat, szőrpokrócot, padlószőnyeget, vesszerszámokat, amelyeket Finnországban már éppen oly jól gyártanak, mint Angliában, papirost, és a finn ipar legnagyobb büszkeségét, a fából épitett hajókat... Tengeri úton mindezeket könnyü volna eljuttatni Magyarországra.

A hozzánktelepités gondolata abbamaradt, de a Bosznia-Hercegovinába áttelepités érdekében akkoriban történtek komoly lépések. Járt is lenn finn bizottság, de ez az éghajlati viszonyok s a viz hiánya miatt a tervet céltalannak találta. Szó volt arról is, hogy Finnország egész lakossága költözzék ki Kanadába. Ez a terv sem valósult meg. A mostoha természeti viszonyok miatt azonban egyéni vállalkozásból többszázezer finn mégis kivándorolt Amerikába.

Yrjö Koskinennek a magyar-finn gazdasági kapcsolatokra vonatkozóan felvetett terveiből akkoriban semmi sem valósult meg. A magyarországi segélymozgalom is igen sovány eredménnyel zárult. Koskinen 1868 febr. 8-án kelt levelében kétszáztiz német márkáról szóló váltóért mond köszönetet. Ezt az összeget szétosztotta annak a két helységnek lakosai között, amelyekben az inség a legnagyobb volt. „A nyomor igazán rettenetes nálunk, — irja — s a hagymáz úgy arat, mint a pestis. Isten sujtoló keze keményen nehezedik most országunkra. De csodálatos lelkierővel viseli népünk ezt a megpróbáltatást s a bűncselekmények nem szaporodtak."

Az éhinséges tél is elmult végre s 1868 junius 22-én már megkönnyebbülten irja tudósitásnak is beillő levelét Hunfalvyhoz. „Ha véletlenül még emlékszik rám, bizonyára azt hiszi, hogy meghaltam s el vagyok temetve. Ez nem is lett volna nehéz, mert mi eddig a halál árnyékában bolyongtunk mind. Az inséges népből ezrek dőltek jobbra, ezrek balra. Még azokban a néposztályokban is, amelyek az éhinségtől kevesebbet szenvedtek, szörnyen dühöngött a vész. Papok és orvosok az első sorokban harcoltak. Általában ritka az a család, melyben a tifusz nem szedett áldozatokat . . . Az időjárás kikeletétől kezdve igen kedvező s a zöld vetés . . . megerősödött . . . a nép megmenekült a végpusztulástól."

E finn levelek, melyeknek néhány adatát fentebb ismertettem, a százéves finn-magyar barátság első tanuságai. Ezekben vetődik föl először a finn-magyar politikai együttmüködés, a gazdasági kapcsolatok megteremtésének a gondolata, amely azóta részben megvalósult, részben a reménybeli megvalósulás útján halad. Sok minden egyébről is van bennük szó. Érdemes volna egész terjedelmükben leforditani és közzétenni őket.

Bérelt gépkocsin mentek betörni

Vasárnap hajnalban négy óra tájban gépkocsi állt meg a Thököly-ut 80. számu ház előtt. Három férfi lépett ki a kocsiból, majd eltünt a ház udvara felé vezető uton. Egyszerre csak kiáltozás hallatszott a ház udvaráról.

— Betörők, fogják meg!

A három férfi a gépkocsi felé rohant, a vezető azonban elindította kocsiját és sorsukra hagyta őket. A három férfi erre más irányba menekült el a néptelen hajnali utcán.

Kiderült, hogy a három férfi betörést kisérelt meg. Az udvar felől, a házban levő Klein-féle füszerüzlet hátsó ajtaján hatoltak be és árut csomagoltak össze a raktárban, majd a pénzszekrényt, amelyben háromezer pengő volt, szintén ki akarták vinni az utcára, hogy a gépkocsira emeljék. Egy lakó azonban észrevette a betörést és segitségért kiáltott. A betörők erre zsákmányukat hátrahagyva, elmenekültek. Közben jelentkezett egy járókelő, aki följegyezte a gépkocsi rendszámát.

A rendőrségen ezen a nyomon elindulva megállapitotta, hogy a gépkocsi egy gépkocsiszinből való. Detektivek mentek oda. A kocsimosó elmondotta nekik, hogy hajnali négy óra előtt három ismeretlen férfi árukihordásra bérelte a gépkocsit. A garázsmester őt bizta meg, hogy menjen a Thököly-ut és a Stefánia-ut sarkára. Ő odavitte a három férfit, de mikor a kiáltozást hallotta, rögtön sejtette, hogy betörőkkel van dolga. Otthagyta tehát őket és visszavitte a kocsit a gépkocsiszinbe. A kocsimosó részletes személyleirást adott a betörőkről. A rendőrség a személyleirások alapján keresi a gépkocsis betörőket.



Mese a boldog békevilágból

Irta Molnár Ákos

A hóhér krumplit hámozott.

Délelőtt tizenegy felé járt az idő. Jó meleg volt a konyhában, vidám jazz-zene hallatszott a rádióból, az asszony mosott és a szétáradó gőzök a hóhér piros gunyája alá hatolva, jólesően simogatták köszvényes, öreg csontjait.

De a hóhér elégedetlenül dünnyögött:

— Ejha, micsoda hóhér vagyok én . . . Hol krumplit hámozok, hol borsót válogatok, hidd el anyjuk, nem is vagyok én már hóhér...

— Dehogy nem vagy te hóhér, édes egy párom . . . — mondta szeliden a néni. — Az vagy te a javából . . . Ki tehet arról, hogy most minden iparban nagy a munkanélküliség? Mindenfajta mesteremberre rájár a rúd mostanában...

De a hóhér csak nem nyugodott.

— Eh mit, — mondta haragosan és elzárta a rádiót. — Ha még soká tart ez a tespedés, engem uccse, leteszem a félelmetes, szép ruhámat — gyönge szeme volt a két jó öregnek s igy nem látták, hogy bizony alaposan kifakult, megkopott a szép biborruha — leteszem, meglásd, aztán elfogadom a Könyvkiadó Rt. ajánlatát és beállok könyvügynöknek... Ugy ám! Meglátod, ráfanyalodok én még arra, hogy rábeszéljem olvasásra az embereket, holott kinek kell könyv manapság?

— Nono . . . — igyekezett csillapitani férjét az öregasszony — ott azért még nem tartunk . . . Van még mit apritanunk a tejbe, aztán jönnek még majd a finom kis pintyőkék és kezdődik ujra a régi, finom élet . . .

— Pintyőkék, pintyőkék . . . — zsörtölődött az öreg — elrepültek a pintyőkék és nem jönnek vissza soha... Hej pedig, amikor én még fiatal voltam...

Pintyőkéknek hivták maguk között azokat az urakat, akiknek fejét a hóhér, hogy betöltse hivatását, egyetlen gyors mozdulattal elválasztotta törzsüktől. De rossz idők jártak, a pintyőkék megbicsakolták magukat, nem akartak jelentkezni és a hóhér lelke mélyén nem is igen bánta, hogy munka nélkül teng-leng a világban. És ez volt a legszomorubb a dologban. Csak zsörtölődött, elégedetlenkedett, mutatta, hogy nincs inyére a krumplihámozás meg miegymás, de titokban szerfölött örvendezett az ő szivében, hogy amig nem akad munkája, addig büszkén viselheti a szép piros ruhát, addig ijedten térnek ki utjából az emberek — a jámborabb fajta még keresztet is vet, ha meglátja —, addig átadják neki a helyüket a tömött villamosban, addig ő a rettegett, szigoru rém, a halál első segédje: a hóhér!

Ha azonban egyszer a városba repül egy pintyőke!

Ha egyszer elő kell vennie pallosát, a rozsdát levakarni róla, élét megfenni, a nehéz szerszámot felsuhintani a levegőbe és visszalenditeni, hogy egyetlen csapással lenyiszszantsa a pintyőke fejecskéjét, mely átkozottul kemény csontokkal van egybeforrva: akkor itt a könyörtelen, meztelen tragédia! Akkor kiderül, hogy a rideg halálember ártalmatlan öreg bácsi, akinek gémberedett, köszvényes tagjai még alaposan nyujtózkodni se tudnak, nemhogy fellenditenék a sulyos acélpallost a levegőbe. Akkor kiderül, hogy visszavonhatatlanul és végérvényesen beköszöntött a vég és itt az unalmas, dicstelen öregség, ahonnét már csak lefelé visz az ut, egyenes, kikerülhetetlen irányban . . .

Ekkor toppant be váratlanul a király fullajtárja.

A pecsétes levelet úgy olvasta a hóhér, mintha a tulajdon halálos iteletét olvasná.

„. . . megparancsoljuk, hogy kedvelt hivünk . . . itt és itt . . . ekkor és ekkor megjelenjék . . . a törvényes rendelkezések egymásutánjának miként szerint . . . a XVII—457. szakasz 35. cikkelye értelmében . . . és November Jeromos bünös fejét levágva . . . stb., stb."

A hóhér egy pillanatig elrévedezett a sámlin ülve és a pecsétes iratot komoran lógatta a térde között.

— Nem is örülsz, édesapa? — lelkendezett a néni, kezét összecsapva. — Itt a pintyőke, a kedves kis pintyőke és nem is örülsz? . . .

Ekkor a hóhér, ez a ravasz szinész, tettetett rugékonysággal felpattant ültéből, szerencse, hogy a sarka nagyot koppant a konyha köpadlóján és ilyenformán nem lehetett hallani fájdalmas szisszenését, amely elhagyta ajkát a hirtelen mozdulat következtében.

— Hej, dehogy nem örülök, anyjuk, — és megforgatta az öregasszonyt a dereka körül — tyüh, de boldog vagyok . . . Csak elgondolkoztam egy kicsit, nagyon ismerősnek tetszik ez a név . . . November Jeromos . . . Mintha alsóztam volna ezzel az emberrel a kávéházban, — és az állát megdörgölte — vagy csak kibicelt? . . . Nem tudom. No mindegy: pintyőke az pintyőke, punktum. (Persze akkor hallotta életében először ezt a nevet.)

Felesége előtt mutatta a jókedvét, de bizony a nagy darab, zötyögős csontu öregember testében-lelkében didergett, mialatt a derült, napfényes délelőttön a pintyőkéje felé bandukolt, pallosával, melyet a vállára vetett, mint munkába vonuló aratók a kaszát. Itt-ott megsüvegelték, mások — mint mondották — keresztet vetettek láttára, vagy kitértek utjából: mindenképpen fontos és dicső személyiségnek érezte magát a hóhér. Csak ne feszengne a mellében az a fájdalmas, keserü megismerés, hogy: utoljára! És látta magát a könyvügynökök fekete, zord egyenruhájában, amint fegyverével, az aktatáskával, ajtóról-ajtóra totyog, az utcán bezzeg nem kapják le előtte süvegüket az emberek, de annál többen térnek ki utjából, mert könyvügynökkel senki se szeret találkozni. Vanitatum vanitas, gondolta bánatosan a hóhér, lebbenő pitypang az emberi élet, talán a dicsőség az, ami felér az ifjusággal és ime, ettől is megfosztja a sors . . .

A cellában gondosan megtapogatta, megvizsgálta November Jeromos fejét. Nehéz fej volt: a kis tömzsi emberkének, aki rémületében félholtan türte a szakavatott vizsgálatot, alig volt nyaka. A hóhér gondterhesen szemlélgette. Bezzeg valamikor, sasszemének elég volt egyetlen pillantás, hogy kimérje a fejelválasztó müvelet legcélszerübb módozatát.

— Hm . . . hm . . . ilyen rossz pintyőkét se láttam világéletemben... Mi a bűne, kérem?

De November Jeromos csak hápogott, a foglár az ujságiró, a borbély, a halottkém és a karmester, akik körülötte álltak, mondták el helyette, hogy kávéültetvényes az istenadta és az a bűne, hogy nem teljesitette a kávétröszt parancsát, miszerint ezermillió zsák kávét dobjon a tengerbe.

— Miért dobta volna a tengerbe? — álmélkodott a hóhér.

— Hogy a kereskedők ne adhassák olcsón a kávét. November ur még azzal is sulyosbitotta helyzetét, — mondta méltatlankodva a borbély — hogy a sok fölösleges kavet szét akarta osztani a szegények között.

— És ezért kell elválasztani a fejét a törzsétől? — kérdezte mélységes csodálkozással a hóhér.

— Természetesen, — jegyezte meg az ujságiró. — Mert ha a piacra dobja a kávéját, a tömegkinálat csökkenti az árakat, a részvénytársaságok nem fizetnek osztalékot, a gyárak beszüntetik az üzemüket, ami növeli a munkátlanok számát. Nyilvánvaló, hogy November ur a közre kártékony tevékenységet fejt ki..

— De ha az árak csökkennek, akkor sok ember vásárol olcsón kávét, ahelyett, hogy kevesen vennék a drágát. A haszon ugyanaz marad!

A többiek tiszteletteljesen elmosolyodtak.

— Dehogy, dehogy, nem ugy van az...

A hóhér dühösen femordult.

— Halljak! Ne vezessenek engem az orromnál fogva! Most mondták, hogy November ur a szegények közt akarta szétosztani a kávéját. A szegenyek amugy se vásárolnak kávét, tehát hogy a fenébe rontotta volna az árakat, ha kiosztják köztük, amit ugyse vettek volna meg... Csak több értelme volna ennek a humánus cselekedetnek, mint hogy a halakat táplálják a kávéval?

— Csakhogy... ugyanis... hátha illetékteleneknek is jutott volna a kávéból...? Vagy hátha a szegények eladták volna a porciójukat?

A hóhérnak merész ötlete támadt.

Merész és ragyogó ötlete, amelynek segitségével megtartja, sőt nö-

Délamerikai furcsaságok

Öreg barátommal, a fiatal és karcsú svéd ujságíróval, aki eddig csupán négyszer hajózta be a világot, egyidőben sokszor és szenvedélyesen italoztuk át az, éjszakákat és ilyenkor, reggelre mindig megtudtam egyet s mást népek, nemzetek, városok és országok olyan szokásairól, melyeket sehol semmiféle lexikonban nem böngészhetünk ki. Ha aztán a fergeteg, mely most ki tudja hány ezerkilométeres sebességgel rohan az életünkön át, eléri azokat a pontokat, melyekről Harold mesélt, emlékeim között mindig találok egy csokorra való csudavirágot.

Az argentinai forradalom Dél-Amerika felé fordította érdeklődésünket, feljegyzem hát ennek a földrésznek néhány színes foltját.

*

Ha a kíváncsi utazó Buenos Aires temetőjébe, a „La Recoleta"-ba látogat el, hirtelen azt hiszi, hogy megbolondult. Nagytakarítási lázban égő háziasszonyok seregét találja ott, akik rézkilincset fényesítenek, lépcsőket sikálnak, szőnyegeket porolnak, hófehérre keményített csipkefüggönyöket cserélnek ki az ablakokon, virágcserepeket rendezgetnek és olajlámpákat tisztogatnak. Nincs az a milliomos argentin férfi vagy nő, akinek ne volna leghőbb vágya, hogy ebben a fényűző temetőben pihenhesse ki élte fáradalmait. Száz évre bérelik itt nyugvóhelyeiket a boldog halandók és fehér és rózsaszín gránitból építik meg családjuk számára a mauzóleumot, amely leginkább pazar nyári villához hasonlít. Ezeknek a „villáknak" a pincéjében, csodálatosan faragott koporsóikban fekszenek a halottak, miközben a kegyeletes unokák és dédunokák portörlővel és seprűvel fölszerelve őrködnek a felső lakosztályok kifogástalan rendje fölött...

*

Ha valaki üzletet akar kötni, mindenek előtt arra kell ügyelnie, hogy ezt ne árulja el mindjárt belépésekor. A jómodor és a hagyomány ugyanis előírják, hogy a vendéglátó előbb megmagyarázza a vendégnek, hogy látogatását a hét legnagyobb eseményének tekinti. Karonfogva vezeti a diványhoz, leülteti és elkezdi kávéval traktálni. Teljesen közömbös dolgokról kell ilyenkor beszélgetni és csak a harmadik-negyedik csésze után engedi meg az illem, hogy a látogató egy óvatos megjegyzést kockáztasson meg a küszöbönálló üzletről. A gyakorlott braziliai ügynökök játszi könnyedséggel iszonak meg egy munkanap leforgása alatt 40—50 csésze feketét. (Mi most szívesen felosztanánk ezt a mennyiséget egy egész hónapra is!)

*

A még ismeretlen és rendszerint rendkívül vad indián törzsekkel nem valami könnyű az ismerkedés... A braziliai kormány azért a legtöbb esetben jól bevált cselhez folyamodott: csalétekkel igyekszik a bizalmatlan vadakat magához édesgetni. E célból az őserdők legmagasabb fáira léceket szereltetett, melyen egy-

---

veli hirnevét, és kiválóan elleplezi szégyenletes visszavonulását dicső mesterségétől.

Lelkében elömlött az aranyos derü, valósággal ugy érezte magát, mint egy ifju leányka, ha szerelmése megkéri a kezét. Örömét gondosan eltitkolva, bőszen felordított.

— Hát nem, azt a kutyafáját! Azt már nem! Ilyen derék embert, mint November Jeromos, nem nyaka... illetve nem fosztok meg leghasznosabb testrészétől. — A hóhér vérbenforgó szemmel, kitárt karral állt a cella közepén, ezüstösen ősz haja, mint kefesörte meredt az ég felé. — Nem, ezerszer nem! Világgá kiáltom, szerkesztő ur, jegyezze fel: ilyen becstelenségre igazi hóhér nem kapható! Sutba dobom inkább fegyverem, leteszem díszes öltönyöm és inkább könyvügynök leszek, de nem választom el fejét a törzsétől annak a November Jeromosnak, aki a szegények között akarta szétosztani a kávéját...

És meg se várva a feleletet, kirohant a cellából.

*

A hóhér jól számitott. Már a délutáni lapok öles betükkel hirdették a jó szivét, könyörületét, ólombetüikkel valóságos dicsfényt, öntöttek feje köré, az emberek ujjal mutogattak rá és a szegények — akik szegények, oly kevés jósággal beérik — a köntöse szegélyét csókolgatták, ha a könyvügynökök siralmas egyenruhájában megjelent az utcán.

De a boldogtalan November Jeromost mégis kivé... illetve elvégezték rajta azt a bizonyos műveletet.

Mert hóhér, az aztán akad manapság elég.

egy őrszem áll. Hivogató és barátí szavakat kiált esténkint az őr és kis ajándékokat aggat a fákra. A frissen vágott utakon kilométerenkint találnak a vadak ilyen ajándékokat. Néha csodálatos hatást ér el egy hangszóró zenéje és egy egész törzs merészkedik bámész szemekkel a fa közelébe, hogy az angyali hangokat élvezze. Gyakori eset azonban, hogy a mérgezett nyilak az őr füle mellett fúródnak a lécbe. 1910-ben kezdték meg ezt a szelídítő munkát és idáig az őserdő felét sikerült csak pacifikálni. Részben a törzsek vadságát, részben pedig a braziliai őserdők végtelenségét bizonyítja ez.

*

Rio de Janeiróban egy tárgy nem lehet sem túl kicsi, sem túl nagy ahhoz, hogy a négerek ne a fejükön viseljék! Mindennapos látvány a tagbaszakadt, csokoládébarna fickó, amint fején egy hajókoffert egyensúlyoz, három másik kézipoggyásszal tetézve. Vidáman beszélget a barátjával, aki viszont levelet visz a postára. Egyet. A levél persze a fején van és hogy ne fújja le az esti szellő, jó nagy kővel rögzíti oda.

*

Limában, Peru fővárosában az egyik legelőkelőbb útvonalon minden szombat délután nagy korzózás folyik. A fiatalemberek és a lányok azonban nem sétálhatnak egymás mellett, mint mifelénk, vagy bárhol másutt a világon, hanem a férfiak a két gyalogjárón szorongnak sűrű sorokban, a szende szűzek meg a kocsiúton kelletik magukat. Csillogó szemmel és vágyódástól eltorzult kézmozdulatokkal kísérik imádottjaik sétáját a gavallérok, de a könnyűvérű déli város szigorú erkölcsei nem engedik meg, hogy akár csak egy szót is szóljanak szivük választottjához!

*

A bolíviai amarya-indiánok a világnak talán legerősebb és legügyesebb férfiai a futás és tehérhordás terén. Képesek egy vágtató ló mellett rohanni, anélkül, hogy akár csak egy percre is megpihennének. Ilyen adottságok mellett még a legmodernebb szállítási intézmények sem tudnak velük vetélkedni, tehát az amaryak Bolíviában minden szállítmányt a maguk számára kaparintanak meg. A jéggyáraknak is komoly vetélytársai ezek az indiánok, mert éjjelenkint felmásznak a hegyi gleccserekhez, ott óriási jégtömböket hasítanak ki és ezeket még a sötétség leple alatt hozzák a városokba, a koránkelő háztartási alkalmazottak örömére.

*

A Chile és Argentina között valamikor dúló háborúnak megmaradt ágyú- és puskagolyóiból békeszerető asszonyok 25 évvel ezelőtt egy „Krisztus az Andokon" című óriásszobrot öntettek. A szobor a két ország határán áll. Kiterjesztett karjaival a Krisztus-figura mintegy a két ország közötti örök békét jelképezi a 3000 méteres hágó magasságában. Alig pár hónapja azonban egyik chilei ujságban éleshangú cikk jelent meg, mely szerint szégyenletes dolog, hogy a Megváltó félig hátatfordít Chilének. A heves vérmérsékletű olvasóközönség azonnal bombázni kezdte levelekkel mind a szerkesztőséget, mind a hatóságokat. Háborút kezdtek emlegetni Argentinával és régi sérelmeket elevenítettek fel. Szerencsére Santiagóban egy riporternek eszébe jutott, hogy az „El Christo" azért fordul arccal Argentina felé, mivel a békére az Andoknak ezen a felén jobban kell ügyelni az argentinók szeleburdisága miatt. A végén egész Dél-Amerika jót mulatott a béka-egér harcon, beleértve Argentinát és Chilét is. Ezzel az ügy a lovagiasság szabályai szerint befejeződött.

Kinevezések és előléptetések a MÁV-nál

Vasárnapi számunkban már beszámoltunk a MÁV-nál történt igazgatóhelyettesi kinevezésekről.

Az államvasutak elnöke a főiskolás tisztviselők státusában a IV. fiz. oszt. 3. fiz. fokozatába julius 1-től kezdődő hatállyal dr. *Baczoni István* (létszám felett), *Rozinay Miklós*, dr. *Horváth Ferenc*, dr. *Kolwek János* főtanácsosi elnevezéssel és jelleggel felr. tanácsosokat főtanácsosokká, *Felkai János* műsz. főtan. eln. és jell. felr. műsz. tanácsost műsz. főtanácsossá, *Zimándy József*, dr. *Kolleth Sándor*, dr. *Polgár Sándor*, dr. *Rozgonyi István*, dr. *Révész Ferenc*, dr. *Dusnoki Imre* főtan. eln. és jell. felr. tanácsosokat főtanácsosokká nevezte ki.

Az érettségizett tisztviselők státusában a IV. fiz. oszt. 3. fiz. fokozatába nevezte ki *Czeglédy Jenő*, *Horváth Aladár*, *Bóka János* (létszám felett). *Kondor János*, *Vlaszaty Ádám* főfelügyelői eln. és jell. felr. felügyelőket, *König József* felügyelőt (létszám felett) főfelügyelőkké, *D. Tóth János* és *Katona Endre* műsz. főtanácsosoknak az igazgatóhelyettesi elnevezést és a III. fiz. oszt. jellegét adományozta. A főiskolás tisztviselők státusában műsz. főtan., ill. főtan. elnevezést és a IV. fiz. oszt. jelleget *Nádas Ödön*, *Csorna Dezső*, *Szigethy József*, dr. *Boilla Gyula*, dr. *Vezsenyi Pál*, dr. *Simányi József*, dr. *Szeverényi Szilveszter* tanácsosoknak, míg a IV. fiz. oszt. jellegét *Kónya László*, *Eőri Fintor Zoltán*, *Szalay István* és *Molnár László* műsz. főtan. eln. felr. műsz. főtanácsosoknak és műsz. főtan. elnevezést engedélyezett *Korompai Kálmán* műsz. tanácsosnak.

Az érettségizett tisztviselők státusában főfelügyelői elnevezést és a IV. fiz. oszt. jellegét adományozta *Molnár Ede*, *Fejes János*, *Garbaisz Géza*, *Pálosi A. József* és *Péczeli Pál* felügyelőknek.

A Magyar Dunántuli Villamossági Részvénytársaságnál a főiskolás tisztviselők státusába a IV. fiz. oszt. 3. fiz. fokozatába *Budai Károly* műsz. főtan. eln. és jel. felr. műsz. tanácsost műsz. főtanácsossá nevezte ki.

„Vannak törekvések, hogy szétválasszák a kereszténységet és a magyarságot"

Vasárnap országszerte megünnepelték Szent László emlékét

Az egész országban megünnepelték vasárnap a szent katonakirály: Szent László emlékét szenttéavatásának 750. és Biharvárad alapitásának 850. évfordulója alkalmából. A fővárosban az Országos Nemzetvédelmi Bizottság keretében működő emlékbizottság az Akadémia dísztermében rendezett ünnepséget. Vitéz *Benke József* ny. tábornok bevezető beszédében hangsulyozta, nagy magyarjainknak köszönhetjük, hogy a magyar nemzet a Duna medencében ezer év óta nemcsak él, de igen fontos európai hivatást is tölt be. Ma is az ősi példákból kell erőt meriteni. Dr. *Horváth Jenő* egyetemi tanár Szent László király nemzetpolitikai jelentőségéről tartott előadást.

Délután disztáborozás volt a Nemzeti Sportcsaknokban. Itt *Uzdóczy-Zadravecz István* ny. tábori püspök mondott ünnepi beszédet.

— Szent László — mondotta többek között — látta azt a veszélyt, amely a magyarságot fenyegeti és az idegen kereszténységet, a magyarra rákényszerített idegenséget magyar kereszténységgé tudta tenni önmaga példájával az egész nemzetben, ugyannyira, hogy *Szent László óta Magyarországon kereszténynek lenni annyi, mint magyarnak lenni és magyarnak lenni annyi, mint kereszténynek lenni.* Szent László világa és befolyása a magyar életbe nem befejezett történelem akkor, midőn a szétválasztás korszakát vagy napjait éljük, amidőn *vannak eszmék, gondolatok, törekvések arra, hogy szétválasszák a kereszténységet és a magyarságot.* Szent László kiáltja bele ujra a magyar közéletbe, hogy *a kettő egy és nem lehet itt csak kereszténynek lenni és csak magyarnak lenni, hanem a kettőt együtt kell élni,* érezni, érte vérezni és meghalni.

Mennyi kenyeret és lisztet kapunk julius elsejétől?

A főváros közélelmezési ügyosztálya közli, hogy julius elsejétől kezdve a hatósági jegy ellenében kiszolgáltatható kenyérfejadagot az egész ország területén naponként és személyenként 20 dekában, a lisztből vagy száraztésztafélékből kiszolgáltatható fejadagot pedig havonként és személyenként 2 kilogrammban állapitották meg. Az utóbbi fejadagból másfél kilogrammot finom lisztben, fél kilogrammot egységes kenyérlisztben kell kiszolgáltatni.

Szeptember elsejétől kezdve a lisztvagy száraztésztafejadag havonként és személyenként 2.8 kilogrammra emelkedik. Ebből 2 kiló 10 dekát finom lisztben, 70 dekát egységes kenyérlisztben kell kiszolgáltatni.

A kenyérpótfejadag a nehéz testi munkások, a terhes és szoptatós anyák részére naponta 35 deka, a testi munkások részére pedig 15 deka.

A vendéglátóipari üzemekben julius elsejétől kezdve egy kenyérváltójegy ellenében 5 dekás súlyú kenyeret kell kiszolgáltatni, tekintet nélkül a váltójegyen feltüntetett mennyiségre.

Egy darab lisztváltójegy (tésztajegy) ellenében továbbra is 3 deka lisztből készült ételt kell kiszolgáltatni, azonban a heti lisztszelvény ellenében julius 1-től kezdve nem 13, hanem 16 darab lisztváltójegyet, szeptember 1-től kezdve pedig 23 darab lisztváltójegyet szolgáltatnak ki.

Azokban a községekben és városokban, ahol a közellátási miniszter a vizeszsemlye előállítását és kiszolgáltatását megengedte, *julius 1-től kezdve egy darab kenyérváltójegy ellenében egy darab, legalább 4.4 dekagramm és legfeljebb 4.5 dekagramm súlyú zsemlyét kell kiszolgáltatni.*

Három öreg

Beszélgetések a régi szép időkről és a hosszu élet titkairól

Minden kulturnép tisztelettel veszi körül az idősebbeket, de e mellé a tisztelet mellé mindig odafurakodik egy kis kiváncsiság is. Szeretünk a multról szemtanuk szájából hallani, ez az egyik oka a kiváncsiságnak, de a tudatalatti, amivel ritkán hozakodunk elő nyiltan, szeretnénk kifürkészni a hosszu élet titkát.

Talán ez a cél vezette a Központi Statisztikai Hivatalt is, amikor országszerte kikérdezte a 90 évesnél idősebbeket. Számos kérdésre kellett felelniök a kiosztott kérdőiveken. A mai kor embere a statisztika technikájával kisérli meg bizonyitani, hogy az ilyen, vagy amolyan élet nyujt-e több valószinüséget a száz esztendő megközelitésére.

Az öregek általában csendesek és hallgatagok. Kilencven éven felül szeretik, ha korukat emlegetik, de kevésbbé, ha e hosszu kor titka után érdeklődünk. Mosolyogva válaszolgatnak különféle kérdéseinkre. Fölényesen, ahogyan fölényes mosollyal kisérik a „fiatalok" minden igyekezetét, amellyel az öregség titkait el akarják lesni.

Fölkerestünk három öreget azok közül, akik közel járnak a száz esztendőhöz, vagy éppenséggel már be is töltötték azt.

A 100 esztendős

özv. Sándy Gyuláné hoz vezetett első utunk. Sándy Gyula műegyetemi tanár édesanyja, férje 48-as főhadnagy volt. Nyolc unokája, kilenc dédunokája, két ükunokája él s egyenes leszármazottainak száma a házastársak nélkül huszonnégy.

Kedves, öregségében is telt arcu asszony. Első látásra ugy megszereti az ember, hogy legszivesebben nagymamának szólitaná.

Kora miatt csak lassan mozog, karonfogva sétál, de szellemileg teljesen friss és fiatalos. Szája körül állandó, kedves, titokzatos mosoly ül. Azok közé az öregek közé tartozik, akik száz esztendejük alatt összegyüjtött bölcseségük magaslatáról messze elnéznek az egész élő emberiség feje fölött.

Nem lepi meg semmi.

— Hallom háboru van megint — mondja Sándyné.

Megint. Igen, hiszen 1843 óta már volt néhány. Most ismét háboru van. Majd elmulik ez is. Hiszen minden elmult, amire emlékezik.

— Öt éves voltam, mikor kitört a szabadságharc — mondja révedező tekintettel. — Azokra a napokra jól emlékszem. Szüleimmel Rimaszombaton voltunk, a város hirtelen megtelt katonasággal, nagy volt a sürgésforgás s engem Rőcére vittek. Csak amikor elcsendesedett a város, akkor kerültem vissza.

A legérdekesebb élménye után érdeklődünk.

Egy pillanatra megtorpan, látszik, hogy száz esztendő emlékei közül nehéz a legérdekesebbet kiválasztani.

— Sok érdekeset megértem — mondja — de talán a legcsodálatosabb élményem a gőzvasut volt. Akkor szinte forradalmat szitott. Voltak vonatpártiak és ellenzők, akik kézzellábbal tiltakoztak a gőzvasut ellen, mert — ugymond — a gőzvasuton való utazás árt az egészségnek, a mozdonyból kipattanó szikra meg felgyujtja a vetést. Én bizony vonatpárti voltam s később be is utaztam csaknem egész Európát rajta.

— Híres embert kit ismert?

— Ferenczy István nagybátyám volt s igy sok művész megfordult a házunknál. Férjem is festegetett, azt beszélik, hogy egyik festménye ihlette Munkácsy Mihályt „Hunyadi László bucsuja" cimü nagy művének megfestésére. A művésztársaságból még különösen Fáy András szerettem.

Azután váratlanul megkérdezi:

— Ujságiró?

— Igen.

— Azok mind huncut emberek — mondja mosolyogva. — Ugy is tudom, mit fog kérdezni, azért hát eléje vágok a kérdésnek s megmondom, hogy nincs ám semmi különös ebben a szaz esztendőben. Anyám is 91 éves volt mikor meghalt. Családi vonás ez, semmi más...

Második látogatásunk

a 91 éves

Weis Károly ny. kuriai tanácselnöknek, Weis István ny. államtitkár édesapjának szólt.

Az idős ur meglepő szellemi és testi frisseséget árul el. Megjelenésében, mozgásában is sokkal fiatalabbnak látszik kortársainál.

Egész életében embersorsok irányitója volt. Először ügyvéd, azután Munkács város polgármestere, majd a legszebb birói állásból, a Kuria tanácselnöki székéből vonult nyugalomba 71 éves korában.

— Olyan munkaerőt érzek magamban, hogy akármelyik pillanatban be mernék ülni ismét a birói székbe — mondja vidáman.

— A legérdekesebb élményem? Talán maga a XX. század s általában az, hogy ma is ilyen egészségben élek. Magam is csodálkozom ezen a hosszu életkoron, mert bizony az én gyermekkoromban a hatvanéves emberek már aggastyánok voltak.

— Reméljük, hogy egészségben éri meg méltóságod a száz esztendőt.

— Az utolsó tiz esztendő a legnehezebb, mondják, — tréfálkozik mosolyogva. — Hanem ifjukoromra emlékeztet ez a mostani háboru is. Akkor volt ugyanis az orosz-török háboru s én a véleményében megoszlott magyar társadalomnak sok beszédemben hirdettem, hogy nekünk határozottan a törökök oldalán van a helyünk, az orosszal szemben. A világháboru is, de ugy érzem, hogy a mostani idők is engem igazolnak.

FERENC JÓZSEF KESERŰVÍZ

Szeme felcsillan s ebben a pillanatban elhisszük, hogy most is ugy tudna itéletet hozni, mint husz évvel ezelőtt.

— A munka, az idealizmus és az ideálért folytatott küzdelem adott erőt egész életemben s ritka egészséget is.

Még egyszer a szemébe nézünk a 91 éves öregurnak s azzal a meggyőződéssel bucsuzunk, hogy a munkakedvvel párosult idealizmus a hosszu élet elengedhetetlen feltétele.

Végül

a 97 éves

özv. Szöllőssy Gyuláné, szül. Mihalovits Vilmát kerestük fel. A mult század társadalmi életének egyik tündöklő csillaga volt s ma is kifogyhatatlan az akkori idők epizódjainak elbeszélésében.

Gondolatmenete már meg-meg szakad, de testileg csodálatosan mozgékony. Minden reggel maga süti ki hajtincseit, ahogy azt talán már 80 esztendeje teszi, végigolvassa a reggeli ujságot s maga teriti meg az asztalt, vidáman jár-kel a lakásban.

Arca jóságos, szelid és csodálkozó; a „Piroska meg a farkas" meséjének nagyanyójára emlékeztet.

— Legszebb emlékem nincs, csak a szép emlékek hosszú-hosszú sorozata. Milyen más világ volt akkor — sóhajt — s magábanvéve az a világ a legszebb emlék. Gondtalanságban telt fiatalságom, sokan versengtek kezemért s esténként szebbnél-szebb nóták csendültek fel az ablakom alatt.

Arca huncutkás mosolyra huzódik, aztán váratlanul régi, igen régi melódiát dudol.

— Ez volt ám a szép nóta, nem a maiak — mondja egy kis megvetéssel a hangjában, aztán halkan hozzáteszi — ha nem szégyelleném, hát még ma is táncraperdülnék.

Családtagjai mondják, hogy szilveszterkor, amikor Gyula diák búcsúja után felcsendült az első keringő, bizony még fordult egyet-kettőt nyugalmazott ezredes fiával, a 96 éves asszony.

— Legszebb emlékeim közé tartoznak a Munkácsy Mihállyal töltött órák, ki udvarlóm volt s kitől még most is őrzöm azt a legyezőt, amelyre egy kocsisfigurát rajzolt.

— A hosszú élet titka? — kérdezzük.

— Nagyon szerettem élni. Ragaszkodtam az élethez, de hogy ennyi évet megértem, azt egyedül csak Isten kegyelmének köszönhetem, nincs annak különösebb titka, nem lehet azt eltanulni senkinek.

Amint hazafelé ballagunk, összezünk: egészséges családban kell születnie annak, aki száz esztendőt akar élni, ragaszkodnia kell az élethez s nagy ideálok kell fütsék kifogyhatatlan munkakedvre, de mindenekfelett Isten különös kegyelme kell ahhoz, hogy ezt a magas kort meg is érhesse.

Dr. Máday Béla.

Politikai élet

A horvát követ távozása. Gay Ivo horvát követ távozik Budapestről. Sajnálattal fogadjuk bucsuzását, bár tudjuk, hogy jövendő munkakörében is megőrzi azt a barátságot, amelyet velünk szemben tanusitott. Ő volt az uj, független Horvátország első követe nálunk. A legjobb szándékkal ápolta azt a jóviszonyt, amely — kétévtizedes megszakitás után — régi erejében mutatkozott a magyarság és a horvát nép között. Visszaidézte azt a szellemet, amely Szent László királyunk idejében s azóta is hosszabb időkön át összekötötte a két népet. Ezt elősegitette kiváló egyénisége s az, hogy magyarul is kitünően beszélt és igy működésének hivatalos körén tul is sok barátot szerzett ujjászületett hazájának.

Érdekes felszólalások a kisgazdapárt baranyai választmányi ülésén. A Független Kisgazda, Földmüves és Polgári Párt megkezdte a párt újjászervezését. Az első vasmegyei választmányi ülés Pécsett volt. Az ülést *Nagy Ferenc* országgyülési képviselő nyitotta meg nagyszabásu politikai beszéddel. „A legfontosabb most — mondotta többek között — az erős és alkotni vágyó lélek. Minden magyarnak akarni kell a haladást és fejlődést. Meg kell szüntetni a gyülölség világát. Akik hibáztak, azoknak félre kell állniok. Távol kell tartani minden befolyást, amely idegenből jön". Ezután *Tildy Zoltán*, a párt ügyvezető elnöke beszélt: „Volt idő — mondotta —, amikor mozgalmunk magasra ivelt ebben az országban és ha nem lettek volna mesterséges akadályok, élre kerültünk volna, nem azért, hogy uralkodjunk, hanem hogy szolgáljunk. A legutóbbi négy év volt legnehezebb időszakunk. Öntudatosan hallgattunk ezalatt az idő alatt a nagy nyilvánosság előtt, a parlament bizottságaiban azonban előre tekintve, mindig megmondottuk véleményünket. Most mozgalmunk kilép a porondra. Most soraikba hivtuk azokat az értelmiségi rétegeket is, akik átérzik, hogy a magyar föld az első. Elmondom itt is: a mi mozgalmunk alapköve a régi: a magyar falura, a magyar népre és a magyar földre támaszkodunk. A magyar nép azonban szivesen látja azokat, akiknek önzetlenségéről meg van győződve. Nem lehet ebben az országban virágzó, boldog élet, csak akkor, hogyha a föld népe boldogul és ha a nemzeti társadalom tiszta magyarságon alapszik".

FERENC JÓZSEF KESERŰVIZ

met-olasz harccsoportok állandó harcok közben húzódtak vissza északra és e mozdulatok során a hadiszempontból fontos berendezések tervszerű elpusztítása után kiürítették Sfaxot és Kairouant.

A légihaderő közelharci repülőgép-kötelékei támogatták csapataink hadműveleteit és meglepetésszerű mélytámadásokban nagy veszteségeket okoztak az ellenségnek.

Egyes ellenséges repülőgépek a vasárnapi nap folyamán behatoltak a megszállott nyugati vidékre, egészen a birodalom határáig. Öt repülőgépet lelőttünk.

Angol torpedóvető és bombázó repülőgépek a Biscayai-öbölben sikertelen támadást intéztek egy könnyű német tengeri haderőktől biztosított hajókaraván ellen. A támadás során két torpedóvető és három bombázó repülőgépet lelőttünk.

A megszállott nyugati vidékek és Norvégia partjai előtt könnyű német tengeri haderők megsemmisítettek további négy repülőgépet.

Egy német búvárnaszád a Földközi-tenger nyugati részén megtámadott egy hadihajóköteléket, elsülyesztett egy a Fiji-osztályba tartozó 8000 tonnás cirkálót és megtorpedózott egy rombolót.

Róma, április 12.

A *vasárnap* kiadott olasz hadijelentés ezeket mondotta:

A tuniszi harctereken a tengelycsapatok védelmi hadmozdulatai jó rendben folynak.

A középső szakaszon a légierő hatásos támogatásával visszavertük az ellenséges páncélos erőknek egy hatalmas támadását. Az ellenség 60 harckocsit vesztett.

Bombázó repülőink hatásosan tevékenykedtek ellenséges támaszpontok és kikötők ellen. Az olasz és a német vadászrepülők négy ellenséges repülőgépet lelőttek. Két másik repülőgépet a Földközi-tengeren lőttek le légiszállítmányokat kísérő repülőgépeink.

Angol-amerikai repülőalakulatok bombatámadást intéztek Nápoly, Cagliari és La Maddalena ellen. Nápolyban néhány épület részben beomlott. A lakosság köréből négyen életüket vesztették, 34-en pedig megsebesültek. Vadászrepülőgépeink három négymotoros bombázót a tenger fölött lelőttek. Egy negyediket a légvédelmi ütegek pusztítottak el.

A másik két helységben az áldozatok számát még nem állapították meg.

Hétfőn délután 2 órakor a Stefani-iroda az *olasz főhadiszállás* következő újabb *hivatalos jelentését* tette közzé:

A tuniszi hadszíntéren az olasz és német csapatok új állásaik felé történt hadmozdulataik során kiürítették Sfaxot és Kairavuant. A déli szakaszon előretolt ellenséges osztagok harckocsiktól támogatott előrenyomulását visszavertük. Légikötelékeink az ellenséges arcvonalak mögött fekvő központokat támadtak; német vadászgépek öt Spitfire-gépet lőttek le.

Vasárnap délután amerikai négymotoros-kötelékek bombákat dobtak le Nápoly, Trapani és Marsala felett. Lakóházakban érzékeny károkat okoztak. a polgári lakosság köréből mindössze négy halott és 22 sebesült áldozatot jelentettek. Vadászgépeink Nápolynál hat, Trapaninál két ellenséges repülőgépet lőttek le; további négy repülőgépet a légvédelmi ütegek pusztítottak el, mégpedig kettőt Nápoly, egyet Messina és egyet Pozzallo felett.

A vasárnapi jelentésben említett Cagliari ellen intézett légitámadás során a légvédelmi ütegek két repülőgépet lőttek le, amelyek egyike Sano Eliától délre, a másik a város környékén zuhant le. Négy saját repülőgépünk nem tért vissza támaszpontjára.

Washington, április 12.

Az amerikai haditengerészeti minisztérium közölte, hogy mintegy héthónapi szünet után *ismét német tengeralattjárók tűntek fel az Egyesült Államok keleti partvidékének közelében.* Ezt a tény abból állapították meg, hogy április első napjaiban a mult év augusztus óta először újra elsülyesztettek egy szövetséges szállítógőzöst a parti vizeken.

A 100 esztendős Sándy Gyuláné beszél életéről...

Beszámoltunk arról, hogy *özv. Sándy* Gyuláné, János Deák Paulin *nyugalmazott 48-as honvédfőhadnagy özvegye most ünnepelte születésének 100-ik évfordulóját.* A ritka családi ünnepen *Haypál* Béla budai református lelkész mondott imát és a nagyszámú leszármazottak között úrvacsorát osztott.

Felkerestük az idős úriasszonyt fiának, *Sándy* Gyula műegyetemi tanárnak a lakásán. A professzor úr arról nevezetes a többi között, hogy *ő tervezte a főváros egyik legmodernebb épületét, a budai postapalotát.* Sándy Gyuláné a Toldi Ferenc-utca 20. számú ház első emeletén lakik gondozónőjével és minden nap átkisérik Sándy műegyetemi tanár lakására, aki a szomszédban lakik ugyanazon az emeleten. Látogatásunk alkalmával is éppen karonfogva hozzák a hajlotthátú úriasszonyt Sándy Gyula felesége és a gondozónő. *Lassan tipegve közeledik, megöregedett arca élénken piros. Teljesen egészséges, csupán a látása gyenge.*

Amikor közlöm vele, hogy az *Uj Magyarság* szerencsekívánatát hoztam el a ritka születésnap alkalmából, kedvesen, elhárítóan feleli:

— *Nem olyan nagy dolog az, hogyha valakiből öregasszony lesz...*

Első meglepetésem az, hogy *rendkívül folyamatosan beszél, elevenséggel, hallása kifogástalan.* Megkérdezem tőle, hogy mikor volt utoljára beteg.

Friss hangon vágja rá:

— *1872-ben megkaptam a kolerát.* Járvány volt akkor Budapesten. Azelőtt hímlőben betegedtem meg. *Azóta hál Istennek nem volt soha semmi bajom, még hülésem sem.*

Szinte dicsekedve teszi hozzá:

— *Soha életemben nem fájt a fejem. Ezt a betegséget nem ismerem.*

Természetesen felteszem az obligát kérdést, miben látja annak a titkát, hogy ilyen magas kort ért meg, mire ezt feleli:

— Én tudom, hogy most divatban van a gyümölcsevés. És beszélnek arról is, hogy a gyümölcsben vitamin van, amiről én régen soha nem hallottam. *Magamban úgy okoskodtam, hogy talán azért éltetett a jó Isten ilyen sokáig, mert gyermekkoromtól kezdve naponta háromszor-négyszer is sokat gyümölcsöt ettem, almát, narancsot.*

— Bort ivott-e?

— *Soha!* Még mulatságokon sem.

— És cigarettázott-e?

Ebben a pillanatban *rendkívül méltatlankodó hangon tör rám, valóban magam is érzem, hogy a kérdés tapintatlan.*

Tiltakozva, élesen válaszol:

— *Ilyesmit még fel is tételezni! Én egy más, nőiesebb világból jöttem ide. Elég szomorú tudni, hogy a nők festik magukat. Nem értem a férfiakat, hogy van gusztusuk egy kifestett nőt megcsókolni. Hiszen a festék az műdolog, svindli, becsapás. A férfiaknak ez jó? Nem igaz világ ez...*

Kezével közben élénken gesztikulál és még jobban kipirul az arca a felháborodástól.

— Hány egyenes leszármazottja van a nagyságos asszonynak?

— Itt van a fiam, Sándy műegyetemi tanár, meg a leányom, néhai *Hegyeshalmy* Lajos volt kereskedelmi miniszter özvegye. Van *nyolc unokám, kilenc dédunokám és két ükunokám.* Ha az egyenes leszármazókat számítom, a *leszármazók házastársa nélkül, akkor 21-en vagyunk.*

Sóhajtva teszi hozzá:

— *Öt generáció ez kedves uram, öt nemzedék, amely életben együtt van.* Leszármazóim között van *Konkoly Thege* Kálmán országgyűlési képviselő, *Árkay* Ferenc államtitkár, *Horváth* Barna egyetemi tanár, és még sokan mások. *A két ükunokám közül az egyik nyolcéves, a másik kétéves.*

— Milyen volt a családi ünnepség?

— *Elsírtam magam.* Nagyon, nagyon szép. A dédunokám, egy tizennyolcéves orvostanhallgató ünnepi verset írt hozzám és *a versnek minden strófáját más-más unokám szavalta.*

— Melyik a legrégibb emléke?

— *Ötéves voltam, amikor 1848-ban kitört a forradalom.* Még jól emlékszem rá. Rimaszombaton voltam, s hirtelen tele lett a város katonákkal. Engem akkor Verőcére vittek. A férjem 48-as tüzérhadnagy volt, akit később lefokoztak és *az osztrákok közkatonaként vonultatták be. Tizenkilencéves koromban, 1862-ben vett el feleségül, szegény 1894-ben halt meg...*

— Híres embert ismert-e személyesen?

— Gyakran találkoztam *Fáy* Andrással, nagybátyámnak, *Ferenczy* István szobrászművésznek a lakásán. Rendkívül megszerettem és becsültem Fáyt, ma is szívesen gondolok reá vissza.

— Kik voltak a kedvenc írói?

— *Jókai, Reviczky, Tompa.* Nagyon szerettem a német írókat is. *Ezelőtt negyven-ötven évvel sokat jártam a Várszínházba.* Utóljára *ezelőtt tizenkét évvel voltam színházban,* de hogy mit adtak, arra már nem emlékszem.

— Moziban volt-e?

— *Egyszer. A Quo vadist láttam. Némafilm volt.* Hallom, most hangos is van, bizony nem megy a fejembe, hogyan csinálják. A mai világ dolgai közül *örülök a rádiónak, ez a legnagyobb szórakozásom. Az én gyermekkoromban nagy szenzáció volt a gőzvasút...* Soha nem felejtem el, mennyien szidták, mennyit tiltakoztak ellene. Voltak, *akik be akarták tiltatni azzal, hogy a vonaton való utazás árt az egészségnek, másrészt pedig a gőzkazánból kirepülő szikrák meggyujtják a búzatáblákat.* Ki hitte volna, hogy azóta mennyi mindent feltalálnak az emberek. Életem legnagyobb öröme az utazás volt. *Jártam én Londonban, Velencében* és ha az ember már olyan tehetetlen öregasszony, mint én, azzal szórakozik, hogy visszaképzeli a régi szép utazásokat.

— Ujságot szokott felolvastatni magának?

Őszintén feleli:

— *Nemigen, kérem. Nem érdekel már engem, ami kinn történik. Meg aztán nem is értem már, hogy mi történik a világban.* Tudom, hogy háború van, csak már nem tudok eligazodni, *nem tudom megmagyarázni, hogy miért van.* Ezért nem is foglalkozom vele. A mából két dolog érdekel engem, *a családom, meg a rádió.*

— Utoljára mikor járt az utcán?

— *Ezelőtt három évvel.* Azóta se. Én már többé nem megyek le az utcára... Csak majd akkor, ha visznek...

Búcsúzásnál még ezt közli velem:

— Ha már ide tetszett fáradni hozzám, tessék megírni azt is, hogy *az anyám és a nagyanyám is 91 éves korukban haltak meg...*

Diószeghy Miklós

A Délvidék lelkesedéssel ünnepelte felszabadulásának második évfordulóját

Zombor, április 12.

A *Délvidék* lelkes ünnepségekkel emlékezett meg felszabadulásának második évfordulójáról. Zomborban az ünnepségek szombaton este fáklyásmenettel kezdődtek, a házakat fellobogózták, vasárnap reggel pedig a katonaság zenés ébresztőt adott. A Szentháromság-téren tábori misét mutattak be, ugyancsak itt tartották a hazafias ünnepélyt is, amelyen *Koppány* Sándor református püspök mondott beszédet. Délután a magyar közművelődési egyesület díszgyűlést tartott.

A Zomborban megjelenő „Délvidék" című napilap az évforduló alkalmából ünnepi számot adott ki, amelynek vezércikkét *Ullein-Reviczky* Antal rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, sajtófőnök írta „Az ezeréves magyar gondolat" címmel. A cikk többek között hangsúlyozza, hogy a magyarság jó és balszerencsében sohasem vesztette el régóta beidegezett képességét, *az ősi határok között a hazára talált, más nyelven beszélő, de szívében magyarul érző népelemekkel való jó bánásmódot.* Mindezért egyet kér és joggal el is vár: *ez a hűség és a hasonló szeretet.* Ugyancsak az ünnepi számba írt cikket *Dulin* Elek miniszteri tanácsos és *Gáspár* Jenő, a sajtókamara igazgató-főtitkára is.

Szabadka, április 12.

Szabadka város magyar társadalma vasárnap nagyszabású ünnepet rendezett a felszabadulás második évfordulója alkalmából. A Szent István-téren *Ijjas* József érseki biztos *tábori misét* celebrált, majd utána *Reök* Andor dr. főispán *meggyújtotta az emlékezés fáklyáját, amelyet sisteregve vitt ki a temetőbe.* Az ünnepi beszédet *Bogner* József országgyűlési képviselő mondotta.

Szeged, április 12.

A Szeged határában fekvő színmagyar *Horgos* község, amely két évvel ezelőtt elsőnek tért vissza az anyaországhoz, ugyancsak lelkesen megünnepelte a felszabadítás évfordulóját.

Amit hallgatni is arany

Nem minden arany, ami fénylik,
Az üzérek ege sötétlik,
Addig verték az arany árát,
Míg végül maguk látják kárát.

Eddigi hatalmuk letörve,
A piacokról ki-jelölve,
Halkan morogva, bugva-zugva,
Most maguk vonulnak a..., zugba.

Kisszakasz

Millimétersor ára hétköznap 55 fillér, vasárnap és ünnepnap 65 fillér. Legkisebb hirdetés (10 mm) 5.50 P, illetve 6.50 P. Álláskeresőknek 50% kedvezm.

Foglalkozás

KERESÜNK
Elvolt-könyvelésben jártas, hosszabb gyakorlattal bíró keresztény
segédkönyvelőt,
mérlegképes könyvelőt,
továbbá jüncemesteri tanfolyamot végzett fiatalabb
raktárnokot.
Ajánlatok: Első Gyulai Rum- és Likőrgyár Rt., Gyula.

SZÉNBÁNYA KERES
ÜZEMVEZETŐ MÉRNÖKÖT,
lehet nyugdíjas is. „Jó szerencsét" jeligére BRAUN-hirdetőbe, VIII., József-körút 38.

Anyagbeszerzési vagy anyagkönyvelési osztályon már bedolgozott
tisztviselőnőt
keres azonnali belépésre nagyipari vállalat. Ajánlatok „Szorgalmas 8108" jeligére Blockner-hez, Városház-utca 10.

Budapestkörnyéki iparvállalat keres
azonnali belépésre őskeresztény, fiatal
okleveles gépészmérnököt
1—3 évi üzemi gyakorlattal. Ajánlatokat fizetési igény megjelölésével „Szebb jövőt 1.004" jeligére a kiadóba.

BUTOR- és TEXTILKERESKEDELMI R.-T.
VI. LISZT FERENC-TÉR 5 + TELEFON: 223-408
Ebédlők, hálók, kombinált szobák, kárpitos-butorok
Teljeslakberendezések
stb.
Varga-gyártmányú
IRODABUTOROK
Teljes berendezések
Egyes darabok.
Saját üzem, rendelés szerint.
Közismert elsőrendű minőség!
Nagy választék. Árajánlatot vidékre is küldünk

Butor

UJ LAKÁSBA UJ BUTORT Ébnertől
VIII. KARPFENSTEIN-U. 2/A

FOTAL Fizetési kedvezmény! Baross-utca 34
Hálószobák, ebédlőberendezések, kombinált szobák. Választékunk óriási! Áraink olcsók. Minőségért garantálunk.

BUTOR
modern, styl, új és használt
NAGY SÁNDOR
Károly-körút 26

SZINES kombináltak
KISIPARI konyhák
BUTOR termékek
NAGYMEZŐ-UTCA 12

BUTORT legjobban „BOG-MIL" bútorüzletében vásárol. VI. Vámos császár-út 43 (Báthory-utcával szemközt). Kombinált szobák, hálók, ebédlők, diva választékban

VESZEK bútort, irodai-, lakberendezést, régiséget, szőnyeget, képet.
Magyary Ferenc Dobozi-u. 1. TELEFON: 133-869

A németek Izjumtól északnyugatra eredményesen tisztogattak

Sztalin „a szovjetunió legfőbb katonai parancsnoka"

Nem csökkent a Svédországot fenyegető háborus veszély

Berlin, április 12.

A keleti front harcairól kiadott *vasárnapi* hadijelentés így szólott:

A keleti arcvonalon az Izjumtól északnyugatra levő térségben végrehajtott eredményes tisztogató harcoktól eltekintve nyugodtan telt el a nap. A légihaderő különféle szakaszokban nagy erőkkel támadott szovjetállásokat és támadta az ellenség utánpótlását, valamint mögöttes területeinek ipari célpontjait.

Hétfőn délután 2 órakor a német távirati iroda a véderőfőparancsnokságnak *a Führer főhadiszállásáról* kiadott következő *újabb hivatalos jelentését* közölte:

Izjumtól északnyugatra tisztogató harcokban megsemmisítettünk két ellenséges zászlóaljat.

A keleti harctér többi részéről csak sikertelen helyi bolsevista támadásokat jelentenek a kubáni hídfőnél és a Ladogától délre.

Helsinki, április 12.

A hétfőn kiadott *finn hadijelentés* ezeket mondja:

Az aunusi földszoros keleti részén visszavertünk egy ellenséges felderítő előretörést.

A keleti harctér déli részén visszavertük kisebb ellenséges osztagok többhelyütt megkísérelt előretöréseit. Fennebb északra összeütközések voltak felderítő osztagok között. Ezekben a harcokban az ellenség veszteségeket szenvedett.

Moszkva, április 12.

Mint a moszkvai rádió közli, *Sztalin, aki eddig a „vörös hadsereg legfőbb parancsnokának" címét viselte, átvette a hadtengerészet főparancsnokságát is.* Sztalin ezentúl *„a szovjetunió legfőbb katonai parancsnoka".*

Stockholm, április 12.

A svéd szociáldemokrata párt elnökének, *Hansson* miniszterelnöknek elnöklésével vasárnap Stockholmban vezetőségi ülést tartott, amelyen *megvitatták a külés belpolitikai helyzetet.* Határozati javaslatban *megállapították, hogy a Svédországot is fenyegető háborús veszély egyáltalán nem csökkent. Ezért indokolt az a követelés, hogy nemzeti kormányt alakítsanak.*

Vitéz Jány Gusztáv vezérezredes, a 2-ik magyar hadsereg parancsnokának magas német kitüntetése

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

Hitler vezér és kancellár vitéz *Jány* Gusztáv vezérezredes, a 2-ik magyar hadsereg parancsnokának *a német vaskereszt lovagkeresztjét adományozta.* A magas kitüntetést *Kiztinger* repülőtábornok, mint a Führer megbízottja, személyesen adta át vitéz Jány Gusztáv vezérezredesnek. Kitzinger repülőtábornokot, aki külön futárrepülőgépen érkezett a kitüntetés átadására, a repülőtéren ünnepélyesen fogadták. Kitzinger tábornok a következő szavak kíséretében adta át Jány vezérezredesnek a magas német kitüntetést:

„Örömömre szolgál, hogy a Führer és a német véderő képviseletében én nyujthatom át nagyméltóságodnak a német vaskereszt lovagkeresztjét, amely nagyméltóságod személyes bátorságának elismerése és ugyanakkor elismerése a magyar 2-ik hadsereg állandó és mindig harcrakész bevetési készségének."

A kitüntetés átadása után vitéz Jány Gusztáv vezérezredes, hadseregparancsnok *kiosztotta a hadsereg tisztjeinek a Führer által adományozott német kitüntetéseket.*

Berlin, április 12.

A német birodalmi rádió hétfőn délután 2 órakor közölte vitéz *Jány* Gusztáv vezérezredes kitüntetését. A német rádióban a következőket olvasták fel: „Vitéz *Jány* vezérezredes a donmenti súlyos harcok idején, amikor az egyik magyar hadosztályt a bolsevista tömegek bekerítették, *személyesen avatkozott be a csatába.* Vitéz Jány vezérezredes páncélkocsijával *a magyar sündisznóállásig hatolt és átvéve a védekező harcok irányítását, hadosztályával keresztülvágta magát az új magyar állásokig".*

Moszkva bizalmatlansággal figyeli az angol-török tárgyalásokat

Inönü elnök meghosszabbitotta üdülési szabadságát

Amerikai álhírek Bulgáriáról

Ankara, április 12.

A török fővárosban akkreditált szovjetdiplomaták *változatlan bizalmatlansággal figyelik az angol-török tárgyalásokat,* melyek a közelkeleti angol haderő főparancsnokának, *Wilson* tábornoknak küszöbönálló látogatása által újból megélénkülnek. A szovjetnagykövetséghez közelálló körök értesülése szerint *Vinogradov ankarai szovjetnagykövetet eddig sem török, sem angol részről nem tájékoztatták kielégítő módon* az angol-török együttműködés céljairól s így a nagykövet közvetett úton igyekszik részleteket megtudni a török-angol tervekről. A szovjetnagykövetség a számára szükséges információk beszerzésénél igénybe veszi a lengyel és jugoszláv emigránskormányok küldöttségeit és az ankarai iráni nagykövetség támogatását.

Sir Henry Maitland Wilson tábornok, a közelkeleti angol főparancsnok, Kairóból jövet kedden érkezik Ankarába. A hírt vasárnap jólértesült török helyről és az ankarai angol nagykövetséghez közelálló körökből megerősítették. *A látogatás célja az Adanában megbeszélt angol-török katonai együttműködéssel kapcsolatos tárgyalások folytatása.*

Inönü köztársasági elnök — mint a lapok jelentik — *továbbra is Jalovában tartózkodik s meghosszabbította eredetileg nyolc-tíz napra tervezett üdülését. Közben természetesen nem kapcsolódik ki az állami ügyek irányításából.* Több politikus jelent meg már nála jelentéstételre. *Legutóbb Szaradzsoglu miniszterelnök két napot töltött Jalovában,* most pedig Isztanbulban tanulmányoz különböző kérdéseket, különösen az ellátási helyzetet. A napokban valószínűleg *újra Jalovába megy. Menemedzsoglu külügyminiszter, aki Ankarában tartózkodik, lapértesülés szerint a közeljövőben szintén Jalovába utazik.*

Berlin, április 12.

Külföldi ujságírók a Wilhelmstrassén aziránt érdeklődtek, *igaz-e az a hír, hogy Papen lisszaboni nagykövet lesz?* Német részről kijelentették, hogy *az ilyen híresztelések átlag minden negyedévben felmerülnek, de éppen olyan esztelenek, mint az állítólagos német békepuhatolózásokról terjesztett rendszeres jelentések.*

Szófia, április 12.

Bolgár illetékes helyen megcáfolják az *United Press* amerikai hírügynökség két hírét. *Nem igaz, hogy a Filov-kormány erős ellenzéke miatt a király vette a kezébe az államügyek intézését.* Filov miniszterelnök egyébként a kormánytöbbség egyik legutóbbi ülésén egyhangú bizalmi szavazatot kapott. *Nem igaz továbbá az sem, hogy Bulgáriában kihirdették az általános mozgósítást.*



Tuniszban a tengelycsapatok tervszerüen kiüritették Sfaxot és Kairouant

Északamerika keleti partvidéke előtt ismét német tengeralattjárók tüntek fel

Berlin, április 12.

Az angolszász hatalmak ellen folyó háborúról kiadott *vasárnapi* hadijelentés így szólott:

Tunisztól délnyugatra és Kairouantól nyugatra súlyos, változatos harcokban visszavertük az ellenség túlnyomó erővel végrehajtott és erős légikötelékekkel támogatott áttörő támadásait. Az ellenségnek részben ellentámadással súlyos veszteségeket okoztunk és hatvan páncélost szétlőttünk. A déli szakaszon csapatainknak sikerült elszakadniok az ellenségtől, miután új állásokban tervszerűen folytatták mozdulataikat.

A vasárnapra virradó éjjel ellenséges repülőgépek Délnyugat- és Északkelet-Németországban tervszerűtlenül romboló és gyujtó bombákat dobtak le leginkább nyilt falvakra. E támadások alkalmával és gyenge angol repülőerőknek a megszállt nyugati partvidék ellen intézett nappali támadásai során az ellenség tizenhárom repülőgépet veszített.

A La Manche-csatornán április 10-én a korareggeli órákban rövid ütközetre került sor német őrhajók és három angol ágyúnaszád között. Két ágyúnaszádot súlyosan megrongáltunk. A német hajók sem károkat, sem veszteségeket nem szenvedtek.

Hétfőn délután 2 órakor a német távirati iroda a véderőfőparancsnokságnak *a Führer főhadiszállásáról* kiadott következő *újabb hivatalos jelentését* közölte:

Tuniszban utóvédjeink Kairouan és Sousse térségében szívós ellenállást fejtenek ki az ellenség előrenyomulásával szemben és minduntalan feltartóztatták az ellenséges páncélos élek előretörését. A né-

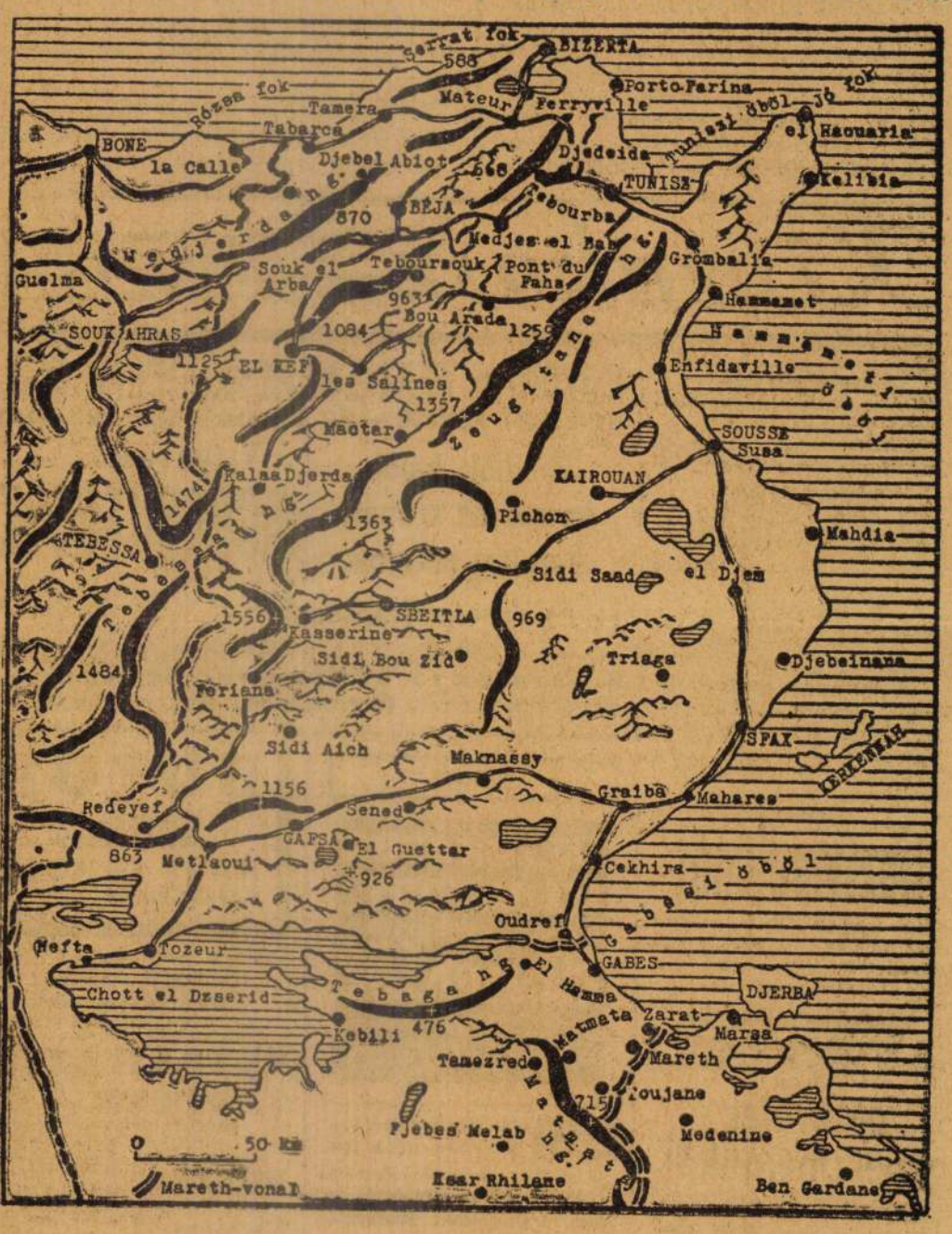

SIKONDA GYÓGYFÜRDŐ

május 1-én nyit.

Természetes meleg szénsavas gyógyvize a kimerült szervezet hatalmas regenerálója.
Szakorvosi rendelés. Diétás és magyar konyha. Teljes komfort.
Felvilágositást nyujt: FÜRDŐ-IGAZGATOSÁG, Sikonda, Baranya vm.
Telefon: **Magyarszék 11.**

Sándy Gyula

vad

Fábián Gáspár dr.:

A budai rostapalota.

Építő Ipar – Építő

Művészet. 1925.

45–46. sz.





Sándy-Gyula

l.

Evang.-templ.

213, 217, 219–225,
459–470, 562. l.

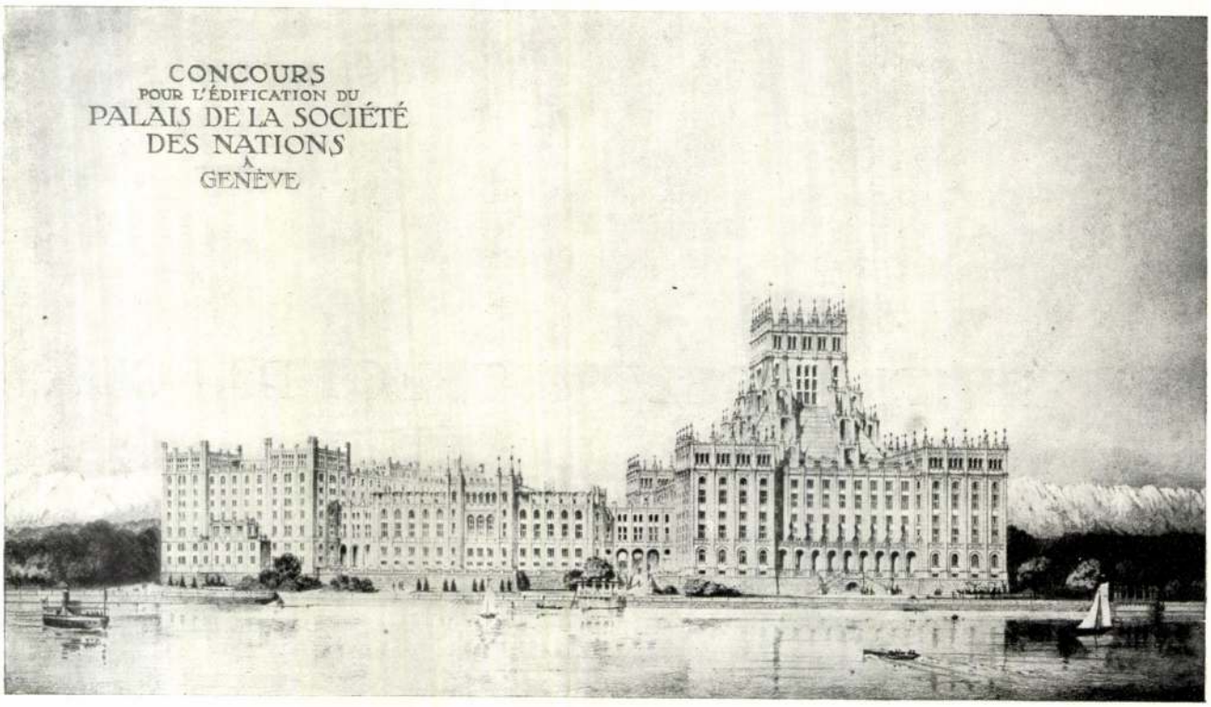

PERSPEKTIVA A TÓ FELŐL

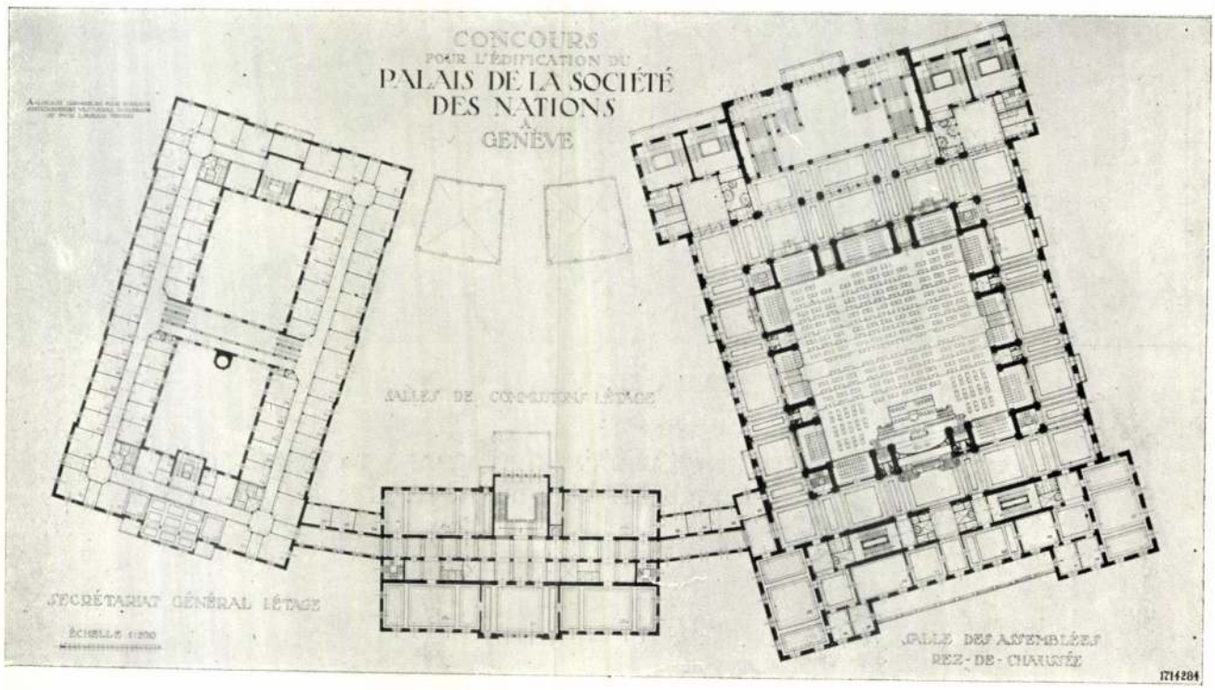

FÖLDSZINTI ALAPRAJZ

RÉVAI-NYOMDA, BUDAPEST

Sándy Gyula

Műmelléklet az Építő Ipar—Építő Művészet 1928 május 15-iki számához

A GENFI NÉPSZÖVETSÉGI PALOTA

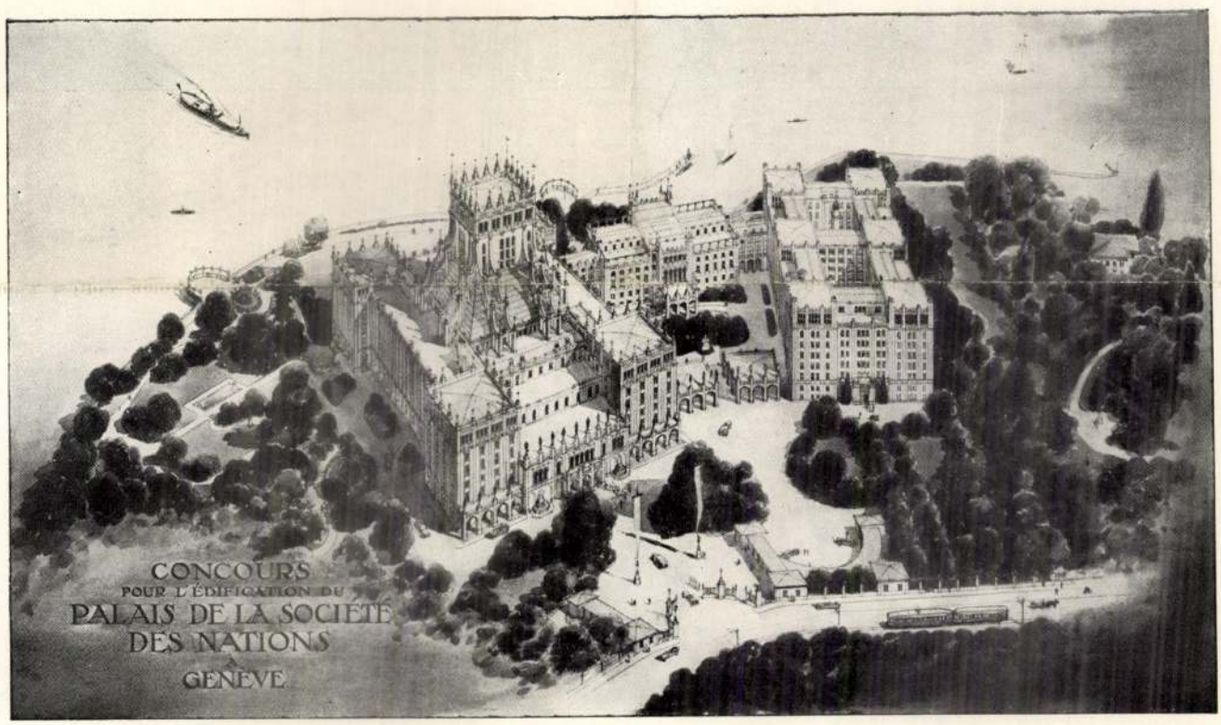

MADÁRTÁVLATI KÉPE

SÁNDY GYULA MŰEGYETEMI TANÁR MŰVE, MELY A TAVASZI TÁRLATON
AZ ÉPITÉSZETI NAGYDIJAT NYERTE

Budapest székesfőváros tanácsa versenytárgyalást hirdet a Madarász uccai csecsemő-kórház burkoló munkáira. Az ajánlatok **október 9-én** d. e. ½10 óráig a tanácsi II. (középítési) ü. o. III. 350. sz. szobájában adandók be.

M. kir. postavezérigazgatóság versenytárgyalást hirdet **október hó 15-én** 11 órai határidővel, Balatonfüreden a Liget uccában építendő 1 emeletes postaház föld, kőműves, elhelyező, műkő, ács, tetőfedő, bádogos, asztalos, lakatos, mázoló, műlakatos, szobafestő, üveges, burkoló, vászonredőny, vízvezeték, csatornázás, villanyvilágítás és kályhás munkáira.

A kereskedelmi minisztérium IV. szakosztálya a Pécsett építendő m. kir. áll. fa- és fémipari szakiskola és műhelyépület I. föld, kőműves, elhelyező, szigetelő és vasbeton, II. műkő, III. vas, IV. ács, V. bádogos, VI. tetőfedő munkálatainak biztosítására **október 23-án** tart versenytárgyalást.

Hajdú vármegye alispánja 53.044 km új utak építési munkáira **október 27-én** tart versenytárgyalást.

A m. kir. 2. honvéd vadászparancsnság ép. osztálya vasbetétes betonkerítés készítésére **október 23-án** tart versenytárgyalást.

A kenyeri róm. kath. plébános róm. kath. iskola és tanítói lakás építésére tart **október 4-én** versenytárgyalást.

A szikszói államépítészeti hivatal Hidvégardói ref. iskola építési munkáira tart **október 6-án** versenytárgyalást.

Baranya vármegye alispánja a mágocs—mékényesi és csomocsaládi törvényhatósági közutak építési munkáira tart **október 25-én** versenytárgyalást.

Kiskunhalas városi tanácsa a Szabadkai út burkolására hirdet **október 20-án** délelőtt 10 órai határidővel versenytárgyalást.

Csongrád vármegye alispánja vármegyei székház szárnyépületének építési munkáira hirdet **október 27-re** versenytárgyalást Makón.

Nagyatád nagyközség elöljárósága közvágóhíd kibővítési munkáira tart **október 5-én** versenytárgyalást.

Tóváros község elöljárósága elemi gazdasági ismétlő iskola összes építési munkáira tart **október 5-én** verenytárgyalást

A soproni m. kir. bányamérnöki és erdőmérnöki főiskola rektora vaskohászati, anyagvizsgáló és ércelőkészítő intézet asztalos, lakatos, mázoló és üveges munkálataira hirdet versenytárgyalást **október 8-án** d. e. 10 órai határidővel

Nagykanizsa város tanácsa városi csatornázás bővítésére vonatkozó szeptember 29-re kiírt versenytárgyalás határidejét **október 16-ra** halasztotta.

Kunbajai róm. kath. egyházközség iskola építésére tart **október 11-én** versenytárgyalást.

Alapi róm. kath. egyházközség iskola és tanítói lakás építésére tart **október 23-án** versenytárgyalást.

Kécskei ref. lelkészi hivatal ref. elemi iskola építési munkálataira hirdet versenytárgyalást. Az ajánlatok **október 4-én** nyujtandók be.

MAGÁNÉPÍTÉSI ENGEDÉLYEK

A székesfővárosi magánépítési albizottság 1928. évi szeptember hó 17-én és 24-én tartott üléseiben (elnök: Csármann Ferenc műszaki főtanácsos, jegyző: Haris Sándor s. hiv. igazgató) a következő építési engedélyek kiadását javasolta:

Általános Ház- és Birtokforgalmi rt. I., Retek u. 13.047/9. hrsz. a. 4 em. ház, terv. Fónagy Béla. — Almássy Sándor II., Lövőház u. 31.151/7. hrsz. alatt 4 em. ház, terv. Szabó Márton. — Spiegel Frigyes és Kovács Endre I., Ferry Oszkár u. 7777. hrsz. a. 4 em. ház, terv. Szabó Márton. — Missinger Gergely I., Mohay út 3729. hrsz. alatt fdsz. ház, terv. Hronek János. — Both Lászlóné I., Magyarádi út 4368/10. hrsz. a. emeletes ház, terv. Félix József. — Széplaky Andor I., Vincellér u. 4537. hrsz. a. em. ház, terv. Hudecz János. — Süle Ferenc és társai VI., Reitter Ferenc u. 166. sz. a. fdsz. ikerház. — Fodor Mária VII., Gervay u. 1974. hrsz. a. fdsz. ház, terv. Némethy Testvérek. — Hosszú József VII., Bácskay u. 2363/83. hrsz. alatt magas fdsz. ház, terv. Kovács János. — Radics András II., Szilfa u. 11.919. hrsz. a. fdsz. ház, terv. Gremsperger József. — Rosmann András I., Biai út 12.323/2. hrsz. alatt fdsz. ház, terv. Domokos Péter. — Cserna Erzsébet I., Kissvábhegyi út 9940/8. hrsz. a. mansardos fdsz. ház, terv. Szilágyi és Giel. — Zsédő János III., Kaszás u. 18.973. hrsz. a. fdsz. ház, terv. Kovács Elemér és György. — Hohmann Dezső I., Albrecht u. 3053. hrsz. a. fdsz. ház, terv. Hronek János. — Dr. Bartha Antal II., Tapolcsányi út 22.691/1. hrsz. a. em. családi villa, terv. Hikisch Rezső. — Pintér János I., Apaffy u. 8154/9. hrsz. alatt fdsz. családi ház, terv. Burghardt György. — Vitéz Lukoy Emil I., Szittya u. 4866. hrsz. alatt toldalék, terv. Burghardt György. — Blumenthal József III., Bécsi út 17.257. hrsz. hrsz. alatt fdsz. ház, tervezi Darvas Lajos. — Bethesda kórház igazgatósága VI., Hermina út 1790. hrsz. alatt 2 emeletes kórház toldalék, terv. Raksányi Gyula, Tóth Kálmán. — Faa Géza II., Saru u. 12.370/2. hrsz. a. toldalék, terv. Szabó Márton. — Chorin Ferenc VI., Andrássy út 114. sz. a. em. toldalék, terv. Hikisch Rezső. — Dunkel Albert I., Albert ucca 3703. hrsz. alatt fdsz. ház, terv. Györffy Alajos. — Preysz Gusztáv I., Galántai u. 8320/3. hrsz. alatt ráépítés, terv. Ray Rezső. — Tisecker Andrásné I., Ecsedi u. 3665. hrsz. alatt fdsz. ház, terv. Kummel Károly. — Preith Ferenc I., Kelenföld 3485/12. hrsz. a. fdsz. ház, terv. Dvorák Ignác. — Molnár István III., Testvérhegy 20.418. hrsz. a. fdsz. toldalék, terv. Kmecik József. — Kolussi Béla VII., Amerikai út 2386/2. hrsz. a. családi ház, terv. Schay Aladár. — Dr. Wolf Ottó és tsai VIII., Kenyérmező u. 4. ráépítés, terv. Váradi József. — Dr. Halász Ferenc VIII., Práter u. 44. 4 em. ház, terv. Vida Arthur. — Magyar kir. Államvasutak VI., Andrássy út 73. sz. alatt 2 em. ráép., terv. Hültl Dezső. — Kepes Imre a VII., Erzsébet királyné út 1856/15. hrsz. alatt 3 em. bérvilla, terv. Hamburger István. — Róth Károly a IX., Angyal u. 38. sz. alatt 2 em. ház, terv. Hidi Imre. — Eibel Rózsi és Margit az I., Zsámbéky u. 8242. hrsz. alatt ráépítés, terv. Balázs Gyula. — Gebhardt Testvérek a III., Vörösvári út 16.937. hrsz. alatt fdsz. toldalék, terv. Stöckl Rosina. — Paisch Mátyás a III., Filatori dülő 18.798. hrsz. alatt fdsz. ház, terv. Lasetzky Márton. — Csanády József a III., Viharhegyen 16.502/1. hrsz. alatt toldalék, terv. Herbka János. — Babina Pál a VII., Komócsy u. 1993/53. hrsz. alatt fdsz. ház. — Borsody Lipót a VII., Szentes u. 1992/71. hrsz. alatt családy ház, terv. Siegl Alfréd. — Kiss Jenő és Gyula a VII., Káldi u. 19.666/195. hrsz. alatt fdsz. ház, terv. Zoltán Miklós. — Schuszter István a II., Pasaréti út 11.543. hrsz. alatt toldalék, terv. Demeter József. — Vakics Zsigmondné a VI., Jász u. 1540/57. hrsz. a. toldalék, terv. Sági Lajos. — Varjas Gábor a VI., Agyag u. 26.462/2. hrsz. alatt fdsz. ház, terv. Fandler Mihály. — Gazsó Márton a VII., Öv u. 1992. hrsz. alatt családi ház, terv. Báthory Tibor és Kornél. — Kneffel Ede az I., Gellérthegy 5247/2. hrsz. alatt em. családi ház, terv. Richter Pál. — Homoky János a III., Táborhegy 16.553. hrsz. a. toldalék, terv. Kiss Sándor. — Reiner Ignác a VII., Dembinszky u. 6. sz. irodaépület, terv. Kübl Emil. — Bozóky Emilné a II., Battai u. 11.656/14. hrsz. alatt mansardos fdsz. ház, terv. Vajda Andor és Vajda Pál. — Német Ferenc a II., Szemlőhegy u. 13.017/2. hrsz. a. 2 em. villa bérház, terv. Janszky Béla és Szivessy Tibor. — Vinczellér József a VI., Fáklya u. 26.721. hrsz. alatt családi ház, terv. Sági Lajos. — Schramm Ferenc a III., Selmeci u. 17.436. hrsz. alatt fdsz. ház, terv. Leimdörfer László. —

LIFT HAZAI FELVONÓ-GÉPGYÁR
Budapest, V., Ujpesti rakpart 5.
Telefon: T. 132-35.

kiállítású folyóirat a hazai iparművészet újabb remekeit is bemutatja sikerült képekben.

Magyar Építőművészet. Führer Miklós szerkesztő előkelő kiállítású, immár 28 éves lapjának legújabb 7—8. száma **Szende** Andor újabb terveit mutatja be. Ezek iskolák és kastélyok és azok belső berendezései. Különös figyelmet érdemelnek művészi kiállítású perspektívái és stílszerű könyvtár interieurjei, melyek a kvalitásos építőművész tehetségét dicsérik. A 40° krétapapíron megjelent füzet ára 7 pengő.

Sándy Gyula. Tetőszerkezetek: ácsmunkák. Most jelent meg a Magyar Építőművészet kiadásában ez a pompás kiállítású, nagyszerű szakmunka, mely hézagpótló a magyar építőszerkezeti irodalomban. Sándy Gyula műegyetemi tanár 24 kemény kartonlapon adja ki a födélszerkezetek és födélszerelvények cím alatt összegyüjtött munkáit, melyeket igen kimerítő szöveggel is megmagyaráz. Az abszolut pontos, tiszta rajzok nagy segítséget adnak még a szakembernek is, ha kételyei volnának, így ez a mű alig hiányozhatik építéssel foglalkozó egyén munkaasztaláról. A kitűnő mű ára 16 pengő, megrendelhető kiadóhivatalunkban.

KRÓNIKA

Lapunk szeptember 15-iki száma a szerkesztő külföldi útja miatt nem jelent meg. Mikor emiatt olvasóink szives elnézését kérjük, egyben iparkodunk az elmaradt számot a további számok gazdag tartalmával pótolni.

Kiadóhivatal.

Kinevezések a Fővárosi Közmunkák Tanácsánál. A Kormányzó *Legeza* Pál, ideiglenesen nyugalmazott miniszteri tanácsost, volt nemzetgyűlési képviselőt a Fővárosi Közmunkák Tanácsához miniszteri tanácsossá kinevezte. — *Hofhauser* Elek, a Fővárosi Közmunkák Tanácsánál szolgálatot teljesítő miniszteri osztálytanácsosnak pedig a miniszteri tanácsosi címet és jelleget adományozta.

Kormányfőtanácsosi kinevezések a Máv.-nál és az állami gépgyárnál. A Kormányzó *Szentgyörgyi* Gusztáv és *Szent-Iványi* Ferenc magyar királyi államvasúti igazgatóknak, továbbá *Lénárt* Sándor igazgatónak, a magyar királyi állami vas-, acél- és gépgyárak vezérigazgatója helyettesének, közhasznú és érdemes tevékenységük elismeréséül a magyar királyi kormányfőtanácsosi címet adományozta.

Alpár Ignác szobrát az új milléniumi hídon akarják elhelyezni. *Alpár* Ignác tisztelői még életében jártak a vallás- és közoktatásügyi miniszternél, hogy a milléniumi emlékcsoporthoz vezető, annak stílusához egyáltalán nem illő vashíd helyett *Alpár* Ignác által annakidején tervezett hidat építsék meg. A kultuszminiszter a híd építéséhez szükséges összeg biztosítását megígérte. Az építendő új híd középső pillérét szemelte ki a Budapesti Építőmesterek Ipartestülete *Alpár* Ignác szobra elhelyezésére. Az ipartestület vezetősége most felszólított három, Alpár Ignác baráti köréhez tartozó neves szobrászművészt, hogy a tervezett szobor vázlatát készítsék el.

A Műegyetem közgyűlése. A Műegyetem dísztermében tartotta meg a Magyar Királyi *József Műegyetem* 1928—29-ik tanévének megnyitó közgyűlését. A közgyűlést megelőzően délelőtt tíz órakor Veni Sancte volt a Villányi-úti Nagyboldogasszony plébánia-templomban. A Műegyetem gyönyörű dísztermeig az aulából piros szőnyegsáv futott fel, két oldalt a Hungária Magyar Technikus Egylet diáksapkás, szalagos tagjai állottak sorfalat. Tizenegy órakor érkezett meg Auguszta királyi hercegasszony, Luchich Károly ellentengernagy, főudvarmesterhelyettes kíséretében, Klebelsberg Kunó gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter és Herrmann Miksa dr. kereskedelemügyi miniszter. A műegyetemi bajtársak sorfala között vonultak be az illusztris vendégek, a Pázmány Péter Tudományegyetem egész tanácsa teljes számmal, Wolkenberg Alajos rektor magnifikus vezetésével a műegyetemi tanári kar és a különböző egyetemek, főiskolák és társadalmi egyesületek képviselői. A műegyetemi énekkar a *Hiszekegy* fönséges hangjaival vezette be a közgyűlést, melynek egyetlen tárgya Szily Kálmán dr. rektor hatalmas, közel kétórás előadása volt. A rektor először üdvözölte a megjelent vendégeket, tanárokat és hallgatóságot. Beszédének elején párhuzamot von a német, a francia és az angol egyetemi tanítási rendszerek között. Majd bejelentette, hogy az idei évben már megkezdik a tantervrevizió végrehajtását. Szükség volt erre a tantervrevizióra, mert a műegyetemi hallgatóság túl volt már terhelve munkával. Ezzel a revizióval együtt jár, hogy ezentúl a műegyetemi oktatás egy félévvel meghosszabbodik. Az első években egy kevéssé tehermentesítik a hallgatóságot és sikerült úgy összeállítani a tanrendet, gyakorlatokat és előadásokat, hogy negyven óránál több nem jut hetenkint egyik évfolyam hallgatójára sem. Az idén újra vannak előadások a magyar gazdaságtörténetből, amelyeket Bodánszky Sándor egyetemi tanár tart, Voinovich Géza dr. pedig a magyar irodalom fejlődése címén tart előadásokat. A kötelező testedzés az első két évfolyamon heti négy órában van beállítva. Megemékezik az orvosi rendelő kitűnő és megbecsülhetetlen működéséről. Az ösztöndíjakról szólva, beszámol arról, hogy tavaly nyolcvannyolc műegyetemi hallgató kapott évi nyolcszáz pengős közalkalmazotti ösztöndíjat, tizenkét tanársegéd ezerpengős belső ösztöndíjat és hat műegyetemet végzett mérnök kapott külföldi ösztöndíjakat. Az idén még mindig kis arányszámban van képviselve a külföldi ösztöndíjak között a technikai tudomány. Beszéde későbbi során azt a nagyszabású miniszteri elgondolást boncolgatja, amely meg akarja teremteni a Dunaparton a Ferenc József-hídtól egész az Összekötő vasúti hídig a magyar Dahlemet, a technikai tudományok egyetemi városát. Szembeszáll a lágymányosi strandfürdő tervével, amely sem közegészségügyi, sem városrendezési szempontból egyáltalán nem fejlene meg. Végezetül költői hasonlattal és emelkedett hangú mondatokkal fordult a műegyetemi hallgatósághoz. Ahhoz a hallgatósághoz, amelynek a tudományok fegyverével kell megvívnia a maga létharcát, amelyre egy sisakos ércalak tekint a Műegyetem kertjében, aki bizalmat, erőt, bátorítást önt a ma ifjú nemzedékébe és sarkalja, ösztönzi arra, hogy minden erővel, ha kell békés fegyverekkel, ha kell pirosló vérével szerezze vissza mindazt, ami elveszett. Meghatottsággal és őszinte tisztelettel fogadta az egybegyűlt hallgatóság a technikus ifjúság, a magyar diákság szerető szívű irányítójának és vezetőjének szavait. A *Himnusz* hangjaival fejeződött be a *Műegyetem* megnyitó közgyűlése.

HIVATALOS RÉSZ

Versenytárgyalási hirdetések:

A budapesti 1. honv. vegyddr parancsnokság építési osztálya versenytárgyalást hirdet a honv. Ludovika Akadémia területén építendő autógarage építésére. Az ajánlatok **október 13-án** d. e. 10 óráig nyujtandók be. A kiírási nyomtatványok a fenti ép. osztálynál (IV., Veres Pálné ucca 1., III. em. 146/b.) 5 pengőért kaphatók.

A honvédelmi miniszter Veszprém és Jutas község között fekvő altisztképző és nevelőintézet épületének iparos munkáira tart **október 18-án** versenytárgyalást.

Sándy Gyula

Megépül a kaposvári evangélikus templom. A kaposvári evangélikus egyházközség közgyűlése kimondotta, hogy megkezdi a templomépítést, amint a megye és a város által átengedett terület tényleges birtokába jut. A terv elkészítésére Sándy Gyula műegyetemi tanárt kérte fel a közgyűlés.

Építő Ipar – Építőmű-
vészet 1928. 52 l.

A „**Bubilote**“ használat előtt egy kissé benedvesitendő



Használata a rövid haj hullámositásához



Használata a hosszu haj
hullámositásához

„Bubilote“ mindenütt kapható!

Vajda-nyomda. VI,. Aradi-utca 1.

csak kb. 8%-a. Az a sebesség, melynél a centrifugális erő- és pörgettyűhatás folytán 215 *m* sugárú ívben a kiborulásnak be kellett következnie: 96 *km/ó*. A pályának ezen a szakaszán legfeljebb 45 *km/ó*. menetsebesség volt megengedve.[1]

A mozdonyvezető — állítása szerint — fékezett, de a fék nem működött. Nincs kizárva, hogy a lokomotív és podgyászkocsi közt a fékvezetéket az esetleg lemállott gummitömítés eltömte. A vonat féke rendben volt, mert a lokomotív elszakadása után működött.

E. T. Z. 1923. 6. füzet. *Eng.*

Szakirodalom

Könyvismertetések, bírálatok.

Rovatvezető: LÓSY SCHMIDT EDE egyleti könyvtárnok.

(Az ismertetésre szánt könyveket lehetőleg két példányban, úgyszintén az ismertető kéziratokat is sziveskedjenek a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Könyvtára, illetőleg a rovatvezető címére: IV. ker., Reáltanoda-utca 13—15. sz. II. em. küldeni.)

Gázmotorok. Írta Jalsoviczky Lajos okl. gépészmérnök, a budapesti áll. felsőipariskola tanára. Budapest, 1921. 8o, 344 lap, 205 ábrával és számos táblázattal. Az Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-t. kiadása.

Technikai irodalmunk értékes könyvvel gyarapodott, mely elsősorban felsőipariskolai tankönyvnek készült, de gázmotorkezelői és szerelői tanfolyamok hallgatói, valamint a művelt közönség részére is hézagpótló munka gyanánt tekinthető. Hazai irodalmunk hasonló tárgyú és célú műveinek, az idősb Jalsoviczky és Ordódy kiváló könyveinek megjelenése (1908 és 1912) óta a motortechnika gyors léptekben haladt előre, sok új típus keletkezett s az automobilok, sinautok, repülőgépek és tengeralattjárók tüneményes gyors tökéletesedése éppen a legutolsó évtized alatt ment végbe.

A könyv a történelmi fejlődés rövid összefoglalása után a gázmotorok működési elvét, a hőelméleti alapfogalmakat, a főméretek megállapítását, a motorok elrendezését és szerkezeti részleteit, továbbá a tüzelőanyagokat és generátorokat különkülön fejezetekben, logikus csoportosításban és kimerítő alapossággal tágyalja, a gépszerkesztői gyakorlatból vett és világos ábrákkal szemléltetett számítási és méretezési példákkal. A részletkérdésekkel behatóbban foglalkozni kívánók részére számos utalás, továbbá a mű megírásánál felhasznált szakirodalom ismertetése szolgál.

A nevezetesebb gázmotorfajták leírása a következőkre terjed ki: Diesel, Nicholson-Lietzenmayer, Brons, Avance, Am. Ganz, Láng kohógáz, Körting-szivógázmotorok; Máv. szivógázlokomobil és ekemozdony, Hornsby-nyersolajtraktor; végül ismerteti a benzinmotorekét, a csónakmotort, az automobilmotort és a Hierorepülőmotort, ábrákkal bőven illusztrálva s a motorok kezelésére vonatkozó gyakorlati utasításokkal.

A könyvet, mint tankönyvet, úgy is mint olvasmányt nagyon élvezetessé teszi egyszerű tiszta és világos stílusa, a kifogástalan nyomás és a rendkivül éles, sikerült ábrák.

A napjainkban oly nagy jelentőségre emelkedett motortechnika iránt érdeklődő (nem szakmabeli) tagtársaink figyelmébe e könyvet melegen ajánlhatjuk. *Tolnai Elemér.*

Építőipari anyagtan. Írta: *Grofcsik János* okl. gépészmérnök, a Budapesti Állami Felsőipariskola tanára. Budapest, 1922. 8°, 171 l. A szöveg közé nyomott 52 ábrával és 12 táblázattal. Az Athenaeum irodalmi és nyomdai rt. kiadása. Bolti ára: 3·0×115=345 kor.

Ez a 170 oldalas könyv a magyar műszaki irodalomnak azt a tárgykörét öleli fel, melyben mindezideig könyv nem jelent meg. Grofcsik János ezen a téren tehát úttörő, és munkája, mely az összes építőanyagokat ismerteti, a magyar irodalomban egyedüli. A hasznos segédkönyvet az építőipar terén gyakorlatilag működő minden szakembernek melegen ajánlhatjuk; az építőipariskola növendékeinek pedig egyenesen nélkülözhetetlen tankönyve lesz. A könyv legfőbb érdeme, hogy nyelvezete rendkivül tömör és egyszerű. Többet kevesebb szóval érthetőbben nem is lehetne már elmondani. A mű foglalkozik a természetes kövekkel, mely fejezet majdnem geologia is dióhéjban; továbbá a kötő- és vakolóanyagokkal, a mesterséges építőkövekkel (téglák, burkolólapok stb.). Az építőfa, a fémek és egyéb anyagok képezik a további fejezeteket. Az egyes anyagokkal különösen technologiai szempontból foglalkozik, mert hisz erre van az építőiparosoknak az általános műveltség szempontjából legfőként szükségük. Az anyagok felhasználása nem *anyagtan*, hanem építészet. Úgy vélem azonban, hogy a kötőanyagok felhasználásával, vagyis a habarcs- és betonkészítéssel bővebben kellett volna foglalkoznia. A habarcs és a beton ugyanis az egyedüli építőanyag, melyet az építőiparos állit elő. Minden más anyagot speciális képzettségű szakember gyárt, melyet az építőiparos — kinek feladata csak a minőség megítélése — készen kap. A betonnal húsz, nem pedig két oldalon kellene foglalkoznia. A kész építőanyagok tulajdonságainak részletesebb tárgyalása is kívánatos lett volna. A könyv legjobb fejezete a fáról szóló rész. Egyedüli fogyatékossága pedig az, hogy a szilárdsági és igénybevehetőségi adatok nem azok, melyeket az építésügyi szabályzatok megkövetelnek, de azok még csak tudományos szempontból sem helyesek. Ezt a fejezetet tehát, amely úgysem tartozik szigorúan a tárgyhoz, a munka legközelebbi kiadása alkalmával — mit szerzőnek mielőbb szívből kivánunk — vagy átdolgozni vagy teljesen ki kellene hagyni. *Kazinczy Gábor.*

[1] A cikkben a vonat tényleges sebességéről nincs szó.

Magyar szerzők irodalmi munkássága 1922/23-ban a technikai és vele rokon tudományágakban.

Közli: LÓSY SCHMIDT EDE, egyleti könyvtárnok.

IV. közlemény. (XXXVI.)

A) KÖNYVÉSZET.

Jalsoviczky Lajos okl. gépészmérnök, m. kir. állami felsőipariskolai tanár: *Gőzturbinák.* Budapest, 1922. 8°, 192 l. 118 ábrával, 7 táblázattal és 1 melléklettel. Az Athenaeum irodalmi és nyomdai rt. kiadása. Bolti ára 7·40×115=851 korona.

Jalsoviczky Lajos okl. gépészmérnök, m. kir. állami felsőipariskolai tanár: *Vízturbinák.* Budapest, 1922. 8°, 184 l. 125 ábrával és 4 táblázattal. Az Athenaeum irodalmi és nyomdai rt. kiadása. Bolti ára 7×115=805 korona.

Beszéd: A m. kir. József-Műegyetem 1922/23. tanévének megnyitásakor 1922 október 1-én tartott —. Budapest, 1923. 8°, 95 l. 3 arcképpel és 24 táblázattal. Pátria irodalmi vállalat és nyomdai rt. nyomása.

Programmja az 1922/23. tanévre: A m. kir. József-Műegyetem —. Függelékül a műegyetem fegyelmi szabályzata. Budapest, 1922. 8°, 164 l. 3 táblázattal. Pátria irodalmi vállalat és nyomdai rt. nyomása.

Dr. Dávid Lajos, a Polgáriskolai Tanárképző Főiskola tanára, tudományegyetemi magántanár: A két Bolyai élete és munkássága. A tudomány magyar úttörői. Budapest, 1923. Kis 8°, X+202 l. 7 fényképpel. Németh József könyvkiadóvállalatának kiadása. Bolti ára 8×140=1120 korona, mely összeghez sem felár, sem forgalmi adó többé nem számíttatik.

Koronczy Teofil ciszterci főgimnáziumi tanár: Wimshurst elektromos gépe. Budapest, é. n. (1922.) Kis 8°, 45 l. 33 ábrával. Technikai Zsebkönyvtár. Szerkeszti: Grész Leó főgimnáziumi tanár. 29—30. szám. Kiadja Németh József technikai könyvkereskedése

Palotai Irén ciszterci főgimnáziumi tanár: Üvegtechnikai munkálatok. Budapest, é. n. (1922.) Kis 8°, 95 l. 34 ábrával. Technikai Zsebkönyvtár. Szerkeszti: Grész Leó főgimnáziumi tanár. 31—34. szám. Kiadja Németh József technikai könyvkereskedése.

B) FOLYÓIRATIRODALOM.

Kari ügyek. Általános vonatkozású cikkek.

Sztrókay István: A magyar mérnökök munkástovábbképző tevékenységéről. Irta és előadta: —, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Munkástovábbképző Bizottságának elnöke, a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetsége igazgatóválasztmányi tagja a Szövetség 1922 március 4-én tartott évi rendes közgyülésén. (A Technikus 1921—22. évi III évf. 7—8. sz. — 6¼ oldal.)

Szalay Lajos, Versec város menekült főmérnöke: A közalkalmazottak természetbeni ingyenes ellátásának műszaki megoldása. A „Városi Mérnökök Országos Szövetsége" közgyülésén tartott felolvasás. (Vállalkozók Lapja 1922 V/10-i 19 sz. — 2½ hasáb és V/17-i 20. sz. — 2½ hasáb.)

Kertész K. Róbert a magyar művészeti ügyek vezetője. (A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye 1922 VIII/27-i 34—35. sz. — 2 hasáb.)

A székesfőváros ösztöndíjai építészeknek. Ferenc József jubileumi ösztöndíjak. (Vállalkozók Lapja 1922 V/17-i 20. sz. — 1½ hasáb.)

Lósy Schmidt Ede: A Magyar Történelmi Társulat dr. Zielinski Szilárdnak. (A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye 1922 IV/30-i 18. sz. — 3½ hasáb 1 fényképpel.)

Heller Farkas: A Műegyetem közgazdasági osztálya. (A Technikus 1921/22. évi III. évf. 9—10 sz. — 3⅓ hasáb.)

M. A.: A Műegyetem 1922/23 iskolaévének megnyitása. (A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye 1922 XII/24-i 51—52. sz. — 1½ hasáb.)

Szalay Lajos: A falu technikai fejlesztése a községi és körmérnöki állások szervezésével. (Felolvasta a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet geodéziai szakosztályának 1922 május 3-án tartott ülésén.) (A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye 1922 VI/11-i 24. sz. — 3½ hasáb.)

Tolnai Elemér: Látogatás a holland mérnökegyletben. Hollandiai impressziók. (A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye 1922 XI/19-i 46—47. sz. — 4⅓ hasáb.)

Emlékirata az államvasúti mérnökök előléptetési viszonyainak tárgyában: A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet és a Magyar Mérnökök és Építészek Szövetsége együttes —. (A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye 1922 VII/30-i 30—31. sz. — 1⅓ hasáb.)

Thoma Frigyes: Tiszti jelentés. (Irta és felolvasta a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet 1922. évi rendes közgyülésén.) — Hősök emlékezete. — Halottaink. — Elszakitott volt Osztályaink és Tagtársaink. — Kitüntetések. — Egyleti purifikálás. — A mérnökök rendtartása. — Mérnökök a közigazgatásban. — Mezőgazdasági bizottság. — Városépitési bizottság. — Műszaki szótárbizottság. — Munkástovábbképző bizottság. — Az építészi tevékenység, valamint az építőipar fellendítése. — A budapesti kikötő. — Ipari szabványositás. — Javaslataink. — Díjszabásunk. — Állásközvetítés. — Közlönyünk. — Az Egylet ügyvitelének javitása. — Az Egylet anyagi helyzete. — Vidéki osztályaink tevékenysége. — Az Egylet tevékenységének részletezése. A) Vidéki osztályaink munkálkodása 1921 április 1-től 1922 március 18-ig. B) Az Egylet munkálkodásának részletei az 1921. évi közgyüléstől 1922 március 19-ig. — Az ülések száma. — Előadások, illetve felolvasások. — Felterjesztések. — Átiratok. — Szakvéleményadás. — Szakvéleményadás a Díjszabási Tanácsadó Bizottság útján. — Szakértőajánlás. — Az Egylet képviseltetése. — (A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye 1922 V/7-i 19. sz. — 21 hasáb.)

Szakirodalom.

Épület-szerkezettani táblák. Sándy Gyula műegyetemi nyilvános rendes tanár falitáblái után rajzolták a m. kir. József-Műegyetem III. éves építész-hallgatói. II. kiadás. (Epitő Ipar — Epitő Művészet 1922 II/15-i 7—8 sz. — ¼ hasáb.)

A gazdaságos épitkezések újabb módjai. Irt: dr. Enyedi Béla. (Vállalkozók Lapja 1922 X/1-i 44. sz. — ¾ hasáb.)

Palotás Imre: A munkásság és az irodalom. (Epitőmunkás 1922 I/1-i 1. sz. — 1¾ hasáb.)

Szarvasmarha-istállók építése. Irta: Kotsis Endre okl. építész, műegyetemi tanársegéd. (Vállalkozók Lapja 1922 III/29-i 13. sz. — ⅓ hasáb.)

A repülőmotor. Horváth Ernő tanár könyve. (Az Aëro 1922 VIII/15-i 15. sz. — ½ hasáb.)

összes részleteikben ki is dolgozták, csakhogy a végzett kísérletek azt igazolták, hogy a legjobb kivitelű öntött beton is porózus s nem biztosítja a vasszerkezetet savtartalmú levegő behatása ellen s amellett a rozsdásodás mértéke a betonburkolat miatt nem is

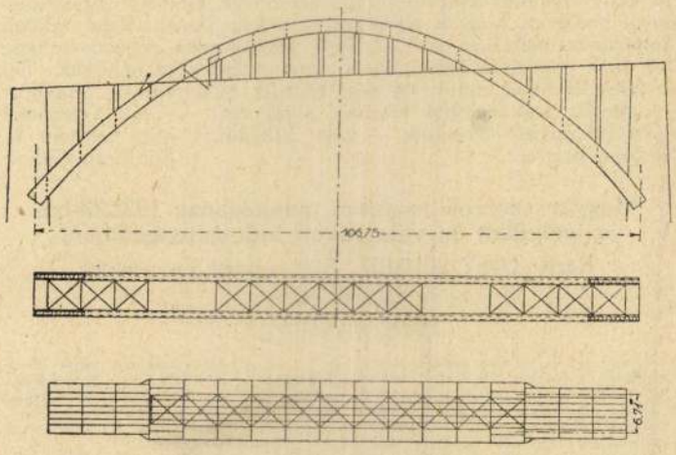

1. ábra. Betonlövelő eljárással burkolt híd vázlata oldalnézetben, a tartószerkezet és pálya felülnézetével.

észlelhető. Ezzel szemben a *Torkret*-eljárás útján elhelyezett betonréteg teljes védelmet nyujt az ily behatások ellen.

A feltüntetett 1. és 2. ábrasorozat (l. Beton und Eisen 1922, Heft XX. S. 273.) a pályaszerkezet elrendezését szemléltetik, a nyílás közepén az ivtartókra felfüggesztett helyzetben és a hídfő közelében pályafentes elrendezésben. Az út szélessége az ivtartók közt 5·8 *m*, a külső oldalon elhelyezett gyalogjárók pedig 1·4 *m* szélesek. A két darab 3050—13 *mm* méretű gerinclemezt négy sarkán 200—200 — 16 *mm* méretű szögvas köti össze.

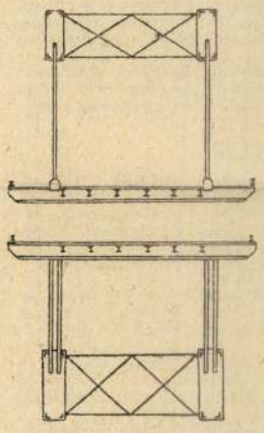

2. ábra. A *Willamette* hídja keresztmetszetének pályafentes és pályalentes vázlata.

A szekrénytartókat mindjárt felszerelésük után a hídfőktől kezdődőleg 10 *m* távolságig a hídnyílás közepe felé belülről teljesen kibetonozták, míg a többi részeket belül 20 *mm* vastag réteggel burkolták be; a tartók külső felületeit mindenütt 5 *cm* szemnagyságú és 5 *mm* méretű drótháló val vonták be és a 40 *mm* vastag betonréteget betonlövelőgépekkel erre helyezték.

A méretszámításnál alapul vett terhelések: 3 drb egymás mellett lévő 3·52 *m* tengely- és 1·83 *m* keréktávolságú teherkocsi 18.180 *kg* önsúllyal, azonkívül a kocsiút többi részén 365 *kg/m²*, a járdákon pedig 330 *kg/m²* egyenletes terhelés.

A híd építési költsége 213.602·50 dollár. —*yi*—

A Holborn—Kurlbaum-féle pyrometer és az ardometer magas hőfok mérésére való. A thermoelemekből összeállított pyrometerrel a védőcsőnek csekély tartóssága miatt legföljebb 1600° C hőfokig mérhetünk. Emiatt a gyakorlatban magas hőfok mérésére mindinkább az optikai eljárást alkalmazzák, különösen akkor, ha a tényleges hőfokváltozásnak a jelzését minél kevesebb késedelemmel kell keresztülvinni, vagy pedig ha a hőfok meghatározását néhány másodperc alatt kell elvégezni.

A magas hőfok mérésére való optikai eljárásokat két csoportba oszthatjuk.

Az egyik eljárásnál a megvizsgálandó izzó tárgynak fénysugárzását egy izzólámpa normálisnak vett fénysugárzásával hasonlítjuk össze. A szubjektiv leolvasást úgy végezzük, hogy az izzólámpának a fényerősségét addig változtatjuk, míg az a vizsgálandó tárgy fényével meg nem egyezik. Az izzólámpát úgy tartjuk, hogy a benne izzó fonalat a megvizsgálandó izzótárggyal együtt lássuk és a lámpa fényerősségét addig változtatjuk, míg az izzó fonál az izzó tárgyon eltűnik. Az ilyen eljárás szerint készített műszereket *optikai pyrometernek* nevezzük. Mint legismertebb gyártmányok a *Wanner*-féle és a *Holborn-Kurlbaum*-féle ismeretesek.

A másik eljárás szerint a megvizsgálandó izzó tárgynak hősugárzását homorú tükör vagy lencse segítségével összegyüjtve egy a hő iránt érzékeny testre vetítjük és ennek fölmelegedését mérjük. A vékony fémszalakból összeállított thermoelemet a rászórt hősugarak fölmelegítik. A keletkező thermofeszültséget, amely megközelítőleg arányos a hőfokemelkedéssel, forgó tekercscsel ellátott galvanometeren mérjük. Az efajta műszereket *ardometernek* nevezzük.

A Holborn—Kurlbaum-féle pyrometer célszerűen alkalmazható mindazokban az esetekben, amidőn a mérőkészüléknek könnyen hordozhatónak kell lennie és a hőfokot rövid idő alatt kell az egyes helyeken meghatározni. Előnye, hogy a leolvasás és ezzel a mérés pontossága még kedvezőtlen üzemi viszonyok közt is igen nagy.

Az ardometer csak szilárdan helyhez kötve, a megvizsgálandó tárgy közelében beépítve használható és csak az ú. n. *fekete sugarak* mérésére alkalmas. Az ardometert hordozhatónak csak akkor készítik, ha egy helyen fölszerelt állapotban hosszabb ideig dolgozhatunk vele. Az ardometer előnye az objektiv leolvasás és az üzemnek állandó megfigyelhetése az adatok folytatólagos följegyzése révén. A nem *fekete sugárzás* azonban az ardometer adatait jobban befolyásolja, mint a Holborn—Kurlbaum-féle pyrometer adatait, úgyhogy a nem *fekete sugarak* mérésére ez utóbbi alkalmasabb.

(Siemens Zeitschrift, 1921. 9—10. sz.) *Marusák Dezső.*

Fából készült csővezetéket már hosszabb idő óta a legjobb eredménnyel alkalmaznak Észak-Amerikában vízturbina-telepeken, újabban pedig Norvégiában terjed mindig jobban a használatuk. Németországban a badeni Schwarzwaldban találunk néhány kezdetleges kivitelű ilyen csővezetéket.

Víznek vezetésére való csövet fából 50—600 *mm* belső átmérővel készítenek s az ilyen cső 15 atm. nyomást is elbír. A facső egyes dongákból áll, amelyeket a cső belső és külső átmérőjének megfelelő pontos méretre munkálnak meg. A dongákat több vaskengyel, vagy pedig spirálisan körülcsavart vasdrót szorítja össze. A csővezetéknek összeállítását kétféle módszer szerint végzik: vagy úgy mint a vascsövekét, hogy t. i. az egyes cső darabokat a vezeték lefektetésekor megfelelő kapcsolással kötik össze, vagy pedig az egyes dongákat folytatólagosan összekötik, úgyhogy az egész csővezeték egyetlen darabot alkot. Az első esetben a 2·6—6 *m* hosszú facsöveket a műhelyben összeállítják és géppel vasdrótot csavarnak spirálisban rájuk. Az egyes facsöveknek összekapcsolását kisebb nyomásnál egyszerű egymásbacsapolással végzik, nagyobb nyomásnál hüvelyt alkalmaznak. A hüvely kissé belemélyed mind a két cső falába, ugyancsak fadongákból készül és vaskengyel szorítja össze. Mikor a csővezeték megtelik vízzel, a fa megdagad és a kötés tökéletesen tömít. A második módszernél az egyes dongákat a csővezeték lefektetésének a helyszínén folytatólagosan állítják össze, úgyhogy a 4·20 *m* hosszban készült dongák hossziránybán egymáshoz képest eltolódnak. A dongavégeknek összekötését a donga homloklapjába bevert vaslemezkével végzik. A dongákat vaskengyel szorítja össze. Az összeállítás után a csővezetéket, és pedig a fa- és vasrészeket egyaránt befestik.

A csővezetéket a helyi viszonyok szerint vagy a földbe fektetik, vagy a föld felszínén bakokra szerelik.

A fából készült csővezetéknek élettartama, ha állandóan vízzel van telve, ugyanakkora mint az öntöttvascsőé, és nagyobb, mint a folytvascsőé, de kisebb mint a vasbetoncsőé (kivéve, ha a víz szénsavtartalmú). Az anyag kihasználása a facsőnél jobb mint a vascsőnél. Előnye a facsőnek a vascsővel szemben az, hogy a súlya kisebb, könnyebben szállítható, továbbá, hogy a megsérült részek gyorsan és könnyen kijavíthatók. Kísérletek arra az eredményre vezettek, hogy a facsőnek üzemképessége 15%-kal nagyobb mint a 10 éves régi öntöttvascsőé, vagy az új folytvascsőé és kb. 25%-kal nagyobb mint a 20 éves régi öntöttvascsöé, vagy a 10 éves régi folytvascsöé. Kémiai és elektrolytikus hatásokkal szemben a facső majdnem érzéketlen.

(Wasser und Gas, 1922. 36. sz.) *Marusák Dezső.*

Különös baleset a villamosüzemű Schlesische Gebirgsbahn-on. A Dittersbach felől jövő, 1—C—1 jellegű villamos lokomotívval vontatott gyorsvonatot 1922 június 8-án Waldenburg állomás előtt különös baleset érte. A pálya a nevezett két állomás között állandóan erősen lejt (25‰-ig). Az állomás bejárata előtt 377 *m* sugárú ív van. Ebbe torkollik a bejárati váltó, melyet átmenet nélkül 215 *m* sugárú ív követ. A Dittersbachból mintegy egyórai késéssel induló vonat mindjárt az elindulás után nagy sebességgel haladt. Fékezés még Waldenburg állomás előtt sem volt észlelhető. A bejárati görbületben — szemtanuk állítása szerint — a mozdony billenni kezdett, csak a külső sínen szaladt, majd teljesen kiborult és oldalára fekve, érintő irányban kb. 40 *m*-t csúszott, mígnem egy ház falába ütközve megállt. Szerencsére a mozdony vonóhorga eltört, a kocsik a sineken maradtak és kb. 400 *m* út hátrahagyása után a fék működése folytán megálltak. Kisebb zúzódásoktól eltekintve, nagyobb sérülés emberben nem történt.

A baleset után egyesek a baleset okául a mozdony magasan fekvő motorának pörgettyű hatását emlegették, ami a cikk írója (Obering. Baurat Usbeck, Breslau) szerint téves. Ugyanis a megejtett számítások szerint a motor pörgettyű hatása folytán feltételezhető, a centrifugális erővel azonos irányú erő kicsi, annak

NAPI HÍREK

JÓ REGGELT!



Kedden a tizenötödik külügyi vitát folytatták Angliában. Ugy tudják, hogy a mostani külügyek meg fogják érni a huszonötödik jubiláris vitát is.

Duplafenekű bőröndben csempésztek ki aranyat Romániából. A csempészeknek alaposan kiporolták a duplafenekű bőröndökkel okozott kárért a nadrágjukat.

Beszélgetés a kávéházban: »Olvasta? Külön klubot alapitottak a nők és ebben a klubban csak ünnepi alkalomkor jelenhetnek meg férfiak.« »Igy van az! A hölgyek mindig ünnepnek tekintik azt az alkalmat, ha férfiak között lehetnek!«

A nap aktuális kérdése: »Vajjon Blum francia miniszterelnök addig győzedelmeskedik, amig az egyik nagy diadalba belebukik?«

A nap hőse: az időjárás, amelyről azt állitják, hogy holnap kedvezőre fordul és megszünik a nagy szél. Annyival is inkább, mert politikai téren kedvező szelek fujdogálnak.

Megszülte tizenharmadik gyermekét a dionni ötös ikrek mamája. A papának nagy családdást okozott ez az egyke.

Beszélgetés a villamos perrónján: »Olvasta? Még mindig folyik a nyelvészeti vita, hogy mit akart mondani a nyilas-gróf a »darizó mangár« kifejezéssel.« »Arra nem gondoltak, hogy ez a kifejezés olyan, mint a programja: nem jelent semmit.«

Mindenben első a Pesti Napló

— **Reményi-Schneller pénzügyminiszter kormányzói kihallgatása.** *Reményi-Schneller* Lajos pénzügyminiszter kedden délben kihallgatáson jelent meg *Horthy* Miklós kormányzónál, a költségvetésről tett jelentést.

— **Sándy Gyula müegyetemi tanár előadása a budapesti Luther-szobor megoldási lehetőségeiről.** A budapesti Luther-szobor megalkotásának és elhelyezésének lehetőségeiről érdekes előadást tartott *Sándy* Gyula müegyetemi tanár. Helyesnek tartaná, — mondotta — ha a szobor nem egy régibb típust, a nehézlépésü családapát, hanem a harcok tüzében álló fiatalembert jelenitené és örökitené meg. Óvakodni kell attól, hogy a szobrász kiválasztásánál kizárólag felekezeti szempont legyen a döntő. A budapesti Luther-szobor a megadott lehetőségek között stilusosan volna elhelyezhető a Deák téri templom előtti, megnagyobbitott térháromszögben.

— **Csendőrségi házkutatások az aranyosmaróti tót néppárt vezetőinél.** *Prágából* jelentik: Aranyosmaróton a csendőrség házkutatást tartott *Moravcsi*nál, a tót néppárt titkáránál és *Rakovszkynál*, a párt segédtitkáránál. A titkári hivatalt is átkutatták a csendőrök, de mindössze egy már ismert röpiratot koboztak el. Ugyanakkor három és fél óráig tartó házkutatást tartottak a szomszédos Néved község plébánosának lakásán és a *Hlinka-párt helyi vezetőjének otthonában.*

— **Vitéz Dénes Ottó tábornok elégtételt kapott.** Hirt adtunk arról a sajtóperről, amelyet vitéz *Dénes* Ottó ny. tábornok, a Tusculánum Szövetkezet elnöke indított *Baszler* Béla lapszerkesztő ellen, *akit a tábornok sérelmére elkövetett sajtóvétségmazás vétsége miatt a törvényszék száz pengő pénzbirsággá sujtott.* A tábla az ítéletet feloldotta. Az ujabb törvényszéki tárgyaláson a tábornok jogi képviselője kijelentette, hogy vitéz *Dénes* Ottó, mint a Tusculánum Szövetkezet elnöke minden alkalommal *a legnagyobb gondossággal járt el, az ő tevékenységéből kifolyóan sérelem senkit sem ért,* mert a szövetkezet minden tagja a vételár kifizetése után tehermentes ingatlanhoz jutott. Baszler kijelentette, hogy *Dénes* Ottó tábornokot cikkében megsérteni nem akarta és *tőle bocsánatot kért.*

— **Kormánypártí csoportok értekezlete.** A nemzeti egység pártjának Bárczay-csoportja kedd délben megbeszélést tartott. Azzal a memorandummal foglalkoztak, melyet a csoport követeléseiről átnyujtanak *Darányi* miniszterelnöknek. Kedd este a Nep mérsékelt szárnyához tartozó képviselők is megbeszélést tartottak.

A legszebb ajándék minden ünnepre, Ha előfizet az „Ünnep"-re!

Az örök deficit

A francia válság gazdasági háttere

Léon *Blum* pénzügyi javaslatai, amelyek ma kerültek a képviselőház elé, világosan mutatják, hova fejlődött a világháború utáni Franciaországnak a kormányok egész sorozatait megbuktató nagy problémája: az államháztartás alig fokozható bevételeinek és egyre emelkedő kiadásainak, szóval a költségvetési hiány fedezésének nyilt kérdése. Számos áthidaló kísérlet és próbalkozás után *Blum* javaslatai most már nyiltan azt célozzák, hogy *Franciaország* szakitson a szabad gazdálkodás rendjével és *álljon be a kötött, irányitottan vagy legalábbis irányithatóan gazdálkodó európai nemzetek egyre sürüsödő sorába.* Ebben a pillanatban lehetetlen volna megállapitani, hogy a *Blum*-féle program javitana-e *Franciaország* súlyos helyzetén, vagy sem? Annyi azonban bizonyos, hogy *Blum* módszereivel, vagy másfélékkel, de a súlyos gazdasági problémákat *meg kell oldani, akár a népfront marad kormányon, akár pedig létrejön a nemzeti koalició.* Ezeket a sürgősen megoldandó problémákat az alábbiakban foglalhatjuk össze:

1. *Az ország adóterhei oly nagyok, hogy a nemzeti jövedelem fokozása nélkül már tovább emelni nem lehetett.*

A francia *»magánosok jövedelme«*, az úgynevezett *»revenus privés«* a konjunktúra legjobb évében, 1929-ben 245 milliárd frank volt. Tavalyra ez az összeg a kétszeres devalváció ellenére *210 milliárdra csökkent.* Viszont: ezeket a magánjövedelmeket 1929-ben csak 47 milliárd, 1937-ben pedig már 64 milliárd állami kiadás terhelte. Még súlyosabb a helyzet, ha figyelembe vesszük, hogy ugyanezen idő alatt a termelés indexe 100-ról 71-re, a reálbérek viszonyszáma pedig 118-ról 89-re csökkent. *Összezsugorodott termeléssel és bérekkel kellett tehát a francia népnek nagyobb közterheket viselni.* De vajjon hogyan lehetne a nemzeti jövedelmet fokozni? Ennek egyetlen biztos módja a termelés tömegének és tempójának fokozása lenne. Azonban felettébb kérdéses, hogy vajjon a *Blum*-kormánynak, amely mereven ragaszkodik a negyvenórás munkahéthez, a szakszervezetek által megállapított bérekhez, a szociális terhek mértéktelen növeléséhez, lesz-e módja a magángazdaságot a termelés fokozására buzdítani? *A francia gazdasági körök ennek kevés valós inditékát látják.*

2. *A bevételek még az adók fokozása után sem fedezik a költségvetési hiányt, igy tehát továbbra is igénybe kell venni a takarékpénzt.*

A francia költségvetés hiánya az elmult 9 év folyamán *ijesztő mértékben emelkedett.* 1929-ben mindössze 600 millió volt a deficit, ez 1930-ban már közel 5 milliárdra szökött fel, 1935-ben pedig már 10.3, 1936-ban 14.7, tavaly pedig 20.8 milliárdra duzzadt. A deficit fedezése egyre nehezebbé válik. A tavalyi 21 milliárdos hiányt is már csak a legnagyobb erőfeszitésekkel és a *Banque de France* állandó igénybevételével lehetett előteremteni. Ebben az évben pedig különleges pénzügyi müveleteket kell végrehajtani, hogy az előreláthatólag 25 milliárdos deficitet valahogyan el lehessen tüntetni. Az értékpapíradó jobb kimunkálása, a részvények, kötvények névtelenségének megszüntetésével keveset hoz majd a konyhára és túl nagy sikert a tőkére kivetett különadónak 150.000 frankos határig való leszállitása sem igér. Egyre több hive van a frank új értékmegállapitásának. A mult év júliusban ugyanis 43 milligramm aranynak, ma már viszont csak 31 milligrammnak felel meg a frank világparitása. Ha hivatalosan is 31 milligrammra csökkentenék a frank értékét, úgy egy körülbelül 24 milliárdos »nyereség« állna elő. A deficit egy része eltüntetésének másik módja az államadósságok kamatainak nemfizetése lenne. A belföldi francia államadósság 361 milliárd frank. Ennek kamatterhe 18 milliárd. Blum hét évre akarja felfüggeszteni a kamatfizetést, ami — ha megvalósul — a francia kistőkések millióit sujtja.

3. *A francia bank aranytartalékát csökkenteni nem szabad.*

Ez az aranytartalék a 43 milligrammos, *Bonnet*-féle paritás szerint 55.8 milliárd frankot ér. Franciaországnak életbevágóan fontos nemzetvédelmi érdekei fűződnek ahhoz, hogy a *Banque de France* aranykincse legalább a mai színvonalon maradjon. A frank árfolyamának további lemorzsolódását a *külkereskedelmi deficit csökkentésével kivánják elérni.* 1936-ban a külkereskedelmi deficit 9.9 milliárd frank, a mult évben azonban már 18.4 milliárd frank volt. Amennyiben *Blum* javaslatai törvényerőre emelkednek, úgy *Franciaország* is leereszti vámsorompóit, csak megszabott mértékben enged be külföldi árukat *nehogy a frank fedezetére és az eljövendő háború költségeire gondosan elraktározott aranykincs idegenbe vándoroljon.*

4. *A fegyverkezési kiadásokat semmi szin alatt sem szabad csökkenteni.*

A népfront kormánya minden előző kormánynál *nagyobb mértékben honorálta a katonai körök kivánságait.* Ennek tudható be, hogy a hadseregre, a légi haderőre és haditengerészetre forditott költségek *az elmult négy év folyamán csaknem megduplázódtak.* 1934-ben 11.5 milliárdot forditottak fegyverkezésre, a mult esztendőben már 189 milliárdot. Ebben az esztendőben pedig a kiadások még emelkedni fognak. Januárban és februárban 3152 milliót kellett előteremteni a pénzügyminiszternek fegyverkezési célokra, mig a mult évnek első hét hónapjában a három fegyvernem költségei és beruházásai csak 1792 millió frankra rúgtak. A két esztendő közti különbség a folyó év egyetlen hónapjában sem fog csökkenni.

Röviden ebben a négy pontban foglalhatjuk össze a francia kormány legfontosabb pénzügyi feladatait. A francia államháztartás számos olyan betegségben szenved, amelyeket csodaszerekkel meggyógyitani nem lehet. Végleges gyógyulására csak egy mód: *a magángazdaság talpraállitása alkalmas.* Erélkül a legérdekesebb finánemüvelet hatása is csak rövid ideig tarthat és nem akadályozhatja meg, hogy újra meg ne jelenjen a francia politikai élet nagy ellensége: *az örök deficit.*

Baros Imre.

Katasztrófák napja

Leégett a világ legnagyobb elevátora

London, április 5.

New-Orleansban kigyulladt a világ legnagyobb elevátora, amelyben hatszázezer bushel gabona tárolt. A tüz kitörését három irtózatos erejü robbanás követte. Mintegy száz alkalmazott volt a tüz kitörésekor a nagy hétemeletes épületben; közülök *tizennyolc eltünt.*

Négy ház leégett egy somogymegyei községben

Szigetvár, április 5.

Istvándi somogymegyei községben tüz támadt, amely a dühöngő szélben rövid idő alatt átterjedt a szomszédos házakra és gazdasági épületekre. Leégett négy lakóház a hozzá tartozó gazdasági épületekkel együtt. Az istállókban sok háziállat is elpusztult. *A kár mintegy 50.000 pengőre tehető.*

Felsőtárkányban kilenc ház pusztult el

Gyöngyös, április 5.

Felsőtárkány községben nagy tüz pusztított. *Kilenc lakóház égett le* több melléképülettel és szalmakazallal együtt. A tüzet kéményből kipattant szikra okozta. A nagy szélviharban az egész község veszedelemben forgott. Nemcsak a községi, hanem a környékbeli tüzoltók is csak nagy erőfeszités árán tudták megfékezni a pusztító veszedelmet.

Százharminc embert hajléktalanná tett egy Lodz melletti tüzvész

Varsó, április 5.

A Lodz közelében levő Przemenska községben hatalmas tüzvész elhamvasztott huszonnégy lakóházat és igen sok gazdasági épületet. *Százharminc embert hajléktalanná tett a tüzvész.* Két idősebb ember a lángokban lelte halálát.

Száz lakóház elpusztult egy román faluban

Bukarest, április 5.

Valeni falvában — Cahul megyében — hatalmas tüzvész dühöngött. *Több mint száz lakóház hamvadt el.* A falusiaknak csaknem valamennyi háziállata elpusztult. Az üszkös romok alatt idáig *két halottat és több sebesültet találtak.* Attól tartanak, hogy még több ember veszett a lángtengerbe. A tüzet még mindig nem sikerült elfojtani. Az oltáshoz katonaságot vezényeltek ki.

— **Elvetette az angol alsóház a munkáspárt bizalmatlansági indítványát.** *Londonból* jelentik: Az alsóház a vita lezárása után a munkáspárt bizalmatlansági indítványát 359 szavazattal 152 ellenében elvetette.

— **Odea főhadnagy és Dénes Magda kémkedési bünpere a bukaresti hadbiróság előtt.** *Bukarestből* jelentik: *Odea* főhadnagy és *Dénes* Magda kémkedési bünperének tárgyalását kétheti szünet után újból megkezdte a bukaresti hadbiróság. *Odea* bevallotta, hogy *Dénes* Magdát bosszúból keverte bele a kémkedési bünperbe, mire a leányt *szabadlábra helyezték.*

— **Pályázatot kell kiirni a miskolci színház bérletére.** *Miskolcról* jelentik: A város a mult évben pályázat kiirása nélkül három évre bérbeadta a miskolci Nemzeti Színházat *Sebestyén* Mihály eddigi igazgatónak. Most leérkezett a városhoz a belügyminiszter leirata, amely a közgyülési határozatot feloldja és *uj pályázat kiirására hivja fel a polgármestert április* 30-i határnappal.

— **Előadás a modern lengyel művészetről.** Szerdán délután 6 órakor a Magyar Nemzeti Múzeum Baross uccai előadótermében (Baross ucca 13.) Waclaw Borowski, a budapesti lengyel képzőművészeti kiállitás rendezője vetített képekkel kisért francianyelvü előadást tart a mai lengyel művészetről.

— **Április 20 és június 5-e között a budapesti közkórházak lehetőleg nem vesznek fel vidéki betegeket.** Április 20-a és június 5-e között, tehát hat hétig, a fővárosi közkórházak csak elkerülhetetlen szükség, életveszély esetén vesznek fel vidéki betegeket, mert 400 ágyat kell fenntartaniok az idegen vendégek megbetegedése esetére.

HÚSVÉTKOR Parád tartózkodjunk néhány napig a korszerűen ujjáépitett gyógyfürdőben és foglaljunk a nyári hónapokra szobát. A húsvéti szobákat ajánlatos előre lefoglalni

AZ EST—IBUSz
husvéti különvonata

Jelentkezési határidő
Útlevéllel ápr. 7

Jugoszláviába

1938 ÁPRILIS 14—18. M. N. B. 957. sz. eng.

MENETDIJAK	II. o.	III. o.
Budapest—Szabadka és vissza	28.— P	24.— P
Budapest—Ujvidék és vissza	36.—	29.— P
Budapest—Versec és vissza	—	33.— P
Budapest—Belgrád és vissza	42.— P	33.— P

Fenti menetdíjakban a jugoszláv vízum díja is bennfoglaltatik.

Jelentkezéseket elfogad: AZ EST UTAZÁSI ÉS MENETJEGYIRODÁJA, Budapest, VII., Erzsébet körút 18—20. IBUSz. MÁV. HIV. MENETJEGYIRODA, V., Vigadó tér 2.

Adámy—Bodolay—Collinder Mária, aki évekkel ezelőtt egy olasz csekkhamisító banda tagja volt, eltűnt Budapestről és kislányát itt hagyta

Rendőri és diplomáciai nyomozás fejtette meg a rejtélyt

(Saját tudósítónktól.) A főkapitányság bűnügyi osztályának eltűnési csoportja hosszú időn át nyomozott egy rejtélyesnek látszó ügyben: *egy anya tűnt el Budapestről és a kisleányát itthagyta egy penzióban.* A feladat ez volt: előteremteni az anyát és megállapítani, *miért* hagyta el gyermekét.



Adámy Mária

Összel az Andrássy út 78. számú házban lévő Attila-penzió egyik szobáját elegáns hölgy bérelte ki. Nyolcéves kisleányával érkezett. A bejelentőlapot így töltötte ki: *Collinder Jörkné Marie Adamy, egyetemi tanár felesége, 37 éves, érkezett Stockholmból.* A hölgy kitűnően beszélt magyarul, elmondotta, hogy Svédországban nagy vagyona van és mert magyar származású, a nyarat Budapesten töltötte. Közben kisleánya *megbetegedett,* egy ideig szanatóriumban helyezte el, de most, hogy a gyermek állapota egyre javul, elhatározta, hogy penzióba költözik, megvárja, amíg az orvosok azt mondják, hogy utazhat a kislány és hazamegy Stockholmba. Egy hónapig lakott a penzióban a gyerekkel, azután azt mondotta a penzió tulajdonosának, dr. *Egri* Kálmánnénak, hogy *hirtelen el kell utaznia, de a gyereket nem tudja magával vinni.* Arra kérte Egrinét: engedje meg, hogy arra a néhány napra, amíg távol van, ott maradhasson a kisleány. Egriné ebbe *beleegyezett.* Ekkor Collinderné már kisebb összeggel tartozott, de annyira megbíztak benne, hogy amikor az elutazás előtt néhány órával *kölcsönt kért,* szívesen adtak neki pénzt.

A kisleány a penzió szemefénye volt, a lakók mindent elkövettek, hogy a távollevő mama ne hiányozzék az apróságnak, mindenki dédelgette. Elmult egy hét, elmult kettő, elmult egy hónap: *a szép mama nem jelentkezett.* Egriné nem tudta mire vélni a dolgot. Collinderné elutazásakor megadott egy svédországi címet azzal, hogy leveleit küldjék utána. A penziósné ekkor *írt* a címre és érdeklődött, miért nem érkezik vissza a kisleány anyja. *A levélre választ nem kapott. Erre a főkapitányságon bejelentette a hölgy eltűnését és azt is, hogy anyagi kára van,* hiszen Collinderné adósság hátrahagyásával tünt el és pénzt is vett fel.

A rendőrségen széleskörű nyomozás indult. Mindenekelőtt megállapították, hogy kicsoda a svéd egyetemi tanár felesége. 1927 április 28-án a főkapitányság bűnügyi osztályán *letartóztatták:* ez volt az első nyom. Annakidején az azóta elhúnyt *Bodolay* István ezredes különváltan élő felesége volt. A nizzai Banque Nationale de Crédit tett feljelentést Párizsban egy nemzetközi csekkhamisító banda tagjai ellen. Ekkor még csak annyit tudtak, hogy *ismeretlen tettesek két darab 100 dolláros csekket elloptak* és a nizzai bankban beváltották. Nemzetközi rádiógram alapján a budapesti főkapitányságon az azóta öngyilkossá lett *Kötsky* Gábor rendőrfőtanácsos indította meg a nyomozást és megállapította, hogy *a banda tagjai közül négyen Budapestre érkeztek.*

A csekkcsalók egy nemlétező amerikai bank — Ocean Pacific Line — nevére csekklapokat hamisítottak, azokat kitöltötték és Rómában beváltották a Santo Spirito bankban. Ezt azért sikerült keresztülvinni, mert a bank egyik főtisztviselője, *Ravelli* a banda tagja volt. Budapestre *Paolino* Alfréd és vadházastársa, *Cesarini* Lujza érkezett, hozzájuk tartozott *Bodolayné* és anyja, *Adámy* Gyuláné. Az asszony eleinte tagadott, később *beismerte, hogy a banditákkal Nizzában ismerkedett meg és azért jöttek Budapestre, hogy Bodolayné itteni összeköttetéseit felhasználva váltsanak be hamis csekkeket. Mind a négyet letartóztatták, majd a budapesti rendőrség nyomozása alapján Rómában és Zágrábban letartóztatták a banda többi tagjait is.* Bodolaynét nyolchónapi börtönre ítélték. Közben válópere befejeződött és amikor kiszabadult, elindult új egzisztenciát keresni.

A főkapitányság egyelőre nem állapította meg, hogy hol mindenfelé járt kiszabadulása után a szépasszony, csak annyi derült ki róla, hogy néhány évvel ezelőtt *Siófokon nyaralt.* Ekkor Budapesten finn-ugor kongresszus volt és Európa északi államaiból egész sereg előkelőség érkezett a magyar fővárosba. A tudósok, államférfiak lerándultak a Balaton mellé is és egy este Jörk *Collinder* Siófokon *megismerkedett* Ádámy Máriával, akit első férje után mindenki méltóságos asszonynak szólított. Az ismeretségből szerelem lett és *a professzor néhány nappal később Budapesten feleségül vette az asszonyt.*

Ezután a budapesti svéd főkonzulátust is értesítették a történtekről, közölték, hogy az Andrássy úti penzióban egy kisleány van, aki állítólag svéd állampolgárnak a gyermeke és akiről szülei nem gondoskodnak. *A gyermeket a főkonzulátus az egyik fővárosi internátusban helyezte el,* majd érintkezésbe lépett a stockholmi egyetemi tanárral. Collinder azonnal levélben jelentkezett és közölte, hogy *feleségétől különvált, a válóper folyik, a gyermek nem az övé* és így nem is gondoskodhatik ellátásáról. Erre *a hatóságok a budapesti árvaszéket kérték fel, hogy gondoskodjanak a kisleányról.*

Az árvaszék helyesnek találta a főkonzulátus intézkedését, majd miután megállapították Adámy Mária tartózkodási helyét, diplomáciai úton felszólították, hogy *jelentkezzék.* Néhány nappal ezelőtt az asszony megérkezett Budapestre és miután a penzió beperelte, a járásbíróságon is megjelent. Itt *megitélték* a penzió követelését, az asszony a követelés egy részét *kifizette,* majd az árvaszéken ígéretet tett, hogy a gyermekről gondoskodik. Ezzel azután — egyelőre — be is fejeződött a különös ügy nyomozása, bár titok maradt, hogy a szép asszony miért »felejtette« Budapesten gyermekét.

— **Hellmut Draws-Tychsen előadása Budapesten.** A Szellemi Együttműködés Szövetségének Magyar Egyesülete és a Magyar Keleti Társaság közös rendezésében tartja előadását április 12-én, kedden délután 6 órakor a Zeneművészeti Főiskola kistermében Hellmut Draws-Tychsen, a kiváló fiatal német író, publicista és tudományos kutató. Előadása a Hawai szigetek ősműveltségével foglalkozik, címe: »Von der griechischen Artung und inneren Vollkommenheit der alt-kanakischen Kulturen«. — A Szellemi Együttműködés Szövetségének Magyar Egyesülete ezenkívül a következő előadásokat vette tervbe április és május folyamán: április 28-án Dr. med. Nicholas Kaufmann, a berlini UFA kultúrfilm előállításának vezetője beszél »Modernes Kulturfilmschaffen« címmel, ezt az előadást filmvetítés kíséri; május 2—3-án Professor Dr. Erwin Rousselle, a frankfurti China-Institut vezetője »Einweihung und Weisheit des esoterischen Buddhismus« címen tartja két sorozatos előadását; május 12-én pedig Lady Listowel (szül. Márffy-Mantuano Judit) lesz az egyesület vendége.

Már most vegye vagy rendelje meg nálunk
SORSJEGYÉT
mert az első osztályú húzás már
ÁPRILIS 9-ÉN
kezdődik.
GLÓRIA RT
Budapest, VI., Andrássy út 18
Telefón: 11-89-99

Előállítottak egy állítólagos hírlapírót a rendőrségre

(Saját tudósítónktól.) Kedden este a főkapitányság központi ügyeletére előállították *Székács* György 25 éves állítólagos hirlapírót, aki a Rothermere ucca 12. számú házban lakik. Székács a rendőrségen fekvő feljelentés szerint hétfő délután beállított *Bárdi* Sándor illaszerészhez, (Rákóczi út 1. sz. házba) bemutatkozott mint apja közgazdasági lapjának munkatársa, majd elmondotta, hogy az illatszerész ellen a pénzügyigazgatóságon adócsalás miatt feljelentés van. Mutatott egy gépelt irást, állítólag a feljelentés szövegét. *Háromszáz pengőt kért* és megígérte, hogyha ezt az összeget megkapja, az ügyet elsimítja.

Kedd délelőtt Bárdi bement a pénzügyigazgatóságra, ott panaszt tett, mire dr. *Nemerey* Béla pénzügyi főtanácsos azt a tanácsot adta neki, hogy jelentse fel Székácsot a főkapitányságon. Miután ez megtörtént, a rendőrségről *Ács* György és vitéz *Simon* József detektívek elmentek az illatszertárba, ahol Bárdi mutatott nekik egy százpengőst azzal, hogy azt fogja kérésre az állítólagos hirlapírónak átadni. A detektívek feljegyezték a bankjegy számát E 044—03635, majd elhelyezkedtek az iroda szomszédságában lévő raktárhelyiségben. Nemsokára megérkezett Székács, akitől Bárdi megkérdezte, meg fog-e szünni az eljárás. Miután Székács kijelentette, hogy ez valószínű, az illatszerész alkudozni kezdett, azután *átadta neki a százpengőst.* Erre Székács megjegyezte hogy a többit majd a Pannonia-szállóban veszi át.

Amikor a bankjegyet zsebrevágta, a detektívek előjöttek rejtekhelyükről. Székács megijedt, kifutott a Múzeum körútra, menekülni igyekezett, a Múzeum uccában *eldobta a 100 pengőst,* majd összetépte az állítólagos feljelentést és azt is eldobta. A detektívek ezután elfogták, a bankjegyet és az irást megtalálták, Székácsot előállították a főkapitányság központi ügyeletére. Tagadta, hogy meg akarta volna zsarolni Bárdit. Azt adta elő, hogy két héttel ezelőtt a Szalay uccában a pénzügyigazgatóság előtt talált egy borítékot, amely az igazgatóságnak volt címezve és a bélyegen november 7-iki bélyegző volt. A borítékban névtelen levelet talált, amely arra hívta fel a pénzügyigazgatóság figyelmét, hogy Bárdi hamis könyvelés alapján fizeti adóját. Ezt tette el, ezt mutatta meg Bárdinak, aki szívességét honorálni akarta 100 pengővel, de ő ezt nem fogadta el, az illatszerész erőszakkal dugta zsebébe.

Amikor megkérdezték, hogy miért szaladt el, azt válaszolta, hogy azért, mert attól tartott, hogy »beugratják valamibe«. Éjszaka Székácsot *elengedték,* az eljárást azonban folytatják ellene.

— **Május 18-án hálótermekké alakulnak át a budapesti tantermek.** A Cukor uccai iskolában kedden 300 budapesti iskolaigazgató gyült össze, hogy megvitassák az eucharisztikus kongresszus tömegszállásainak ügyét. *Mihalovics* Zsigmond tb. kanonok megnyitó beszéde után *Schuler* Dezső alpolgármester kijelentette: tisztában van azzal, hogy a fővárosi iskolaigazgatók felelkezeti különbség nélkül átérzik az eucharisztikus kongresszus jelentőségét. *Fraknóy* József gimnáziumi igazgató, az iskolai elszállásolási ügyek központi előadója, majd *Markos* Béla, az Idegenforgalmi Hivatal helyettes igazgatója beszélt. Ismertették, hogy 43.000 férőhely várja az egyéni vendégeket s 60.000 vendég számára van hely iskolákban és internátusokban. Hogy nem jut mindenkinek szállodai szállás, az nem szégyen, hiszen *a világkiállításos Párizsban s az olimpiai Berlinben sem volt másképp. Szemerszky* János, a Vendéggondozó Hivatal tömegcsoportjának vezetője ismertette a tömegszállások rendszerét és elmondotta, hogy az iskolák felszerelését már *május 10-én* megkezdik, *18-án délben hozzáfognak a tantermek hálótermekké való átalakításához* s *22-én délben* már valamennyi tömegszállás készen várja a vendégeket. — Legutóbbi jelentés szerint egyébként *Ceylonból és Burmából 30 főnyi előkelő indus csoport* készül Budapestre; a küldöttség összesen *három hónapot* tölt úton s a magyar fővárosban *egy hétig* marad. *Angliában* a sajtó útján gyüjtést indítottak, amelynek eredményeképpen *angol munkások* is eljönnek Budapestre.

ÉDES GYERMEKEINKNEK Dreher TEJCSOKOLÁDÉBÓL KÉSZÜLT HUSVÉTI TOJÁST VÁSÁROLJUNK!

Sándy Gyula

Fejezetek az épületszerkezetek köréből (Bpest 1932) c. műsének ismertetése Viter Irsy-Irsik László-tól.

MMÉE Közl

1932. 304. 305. l.

Sándy Gyula

zürichi egyetemi tanár tervezte a hódmezővásárhely–újvárosi ref. templomot (1898.)

Szeremlei Sámuel

A h. m. vásárhelyi ref. templom építésének története. 1714–1914. H. M. Vásárhely 1914. 16. l.

Sándy Gyula
Lás. Szüges XII. 153. l.

..... nevü munkás igazolta

a művezető aláírása.

yezem:

y helyettesének
sa.

Endrényi Imre, Szeged.

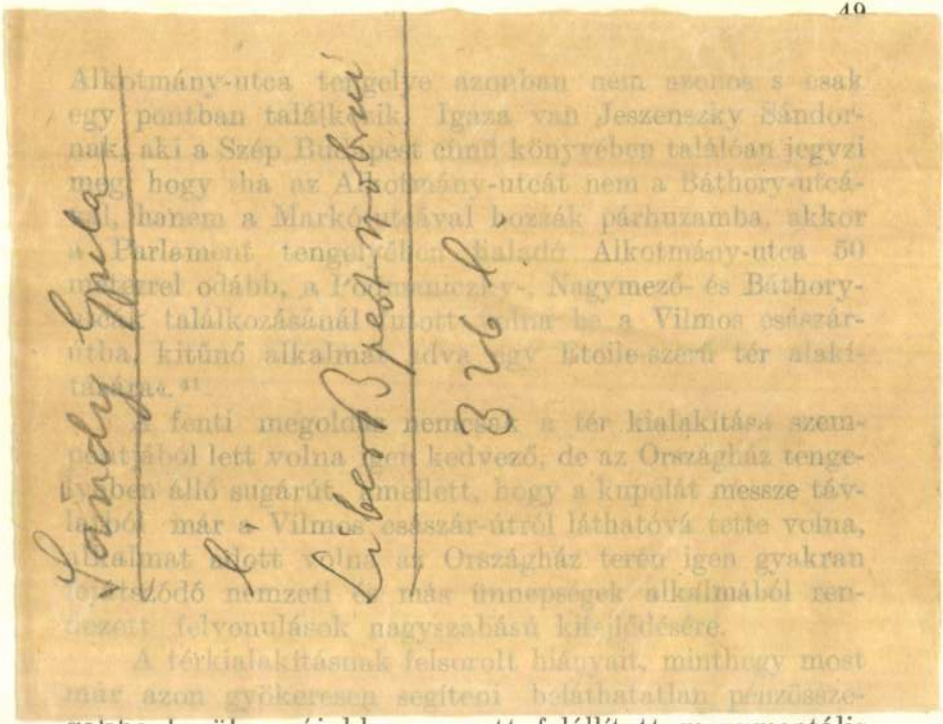

Alkotmány-utca tengelye azonban nem azonos s csak egy pontban találkozik. Igaza van Jeszenszky Sándornak, aki a Szép Budapest című könyvében találóan jegyzi meg, hogy »ha az Alkotmány-utcát nem a Báthory-utcával, hanem a Markó-utcával bozzák párhuzamba, akkor a Parlament tengelyében haladó Alkotmány-utca 50 méterrel odább, a Podmaniczky-, Nagymező- és Báthory-utcák találkozásánál futott volna be a Vilmos császár-útba, kitűnő alkalmat adva egy Etoile-szerű tér alakítására«.[41]

A fenti megoldás nemcsak a tér kialakítása szempontjából lett volna igen kedvező, de az Országház tengelyében álló sugárút, amellett, hogy a kupolát messze távlatból már a Vilmos császár-útról láthatóvá tette volna, alkalmat adott volna az Országház terén igen gyakran lejátszódó nemzeti és más ünnepségek alkalmából rendezett felvonulások nagyszabású kifejlődésére.

A térkialakításnak felsorolt hiányait, minthegy most már azon gyökeresen segíteni beláthatatlan pénzösszegekbe kerülne, jobban az ott felállított monumentális

Sándor Szepes

Liberty Budapest 3 26 l.



10. Az Országház távlati képe.
Le Parlement vu à vol d'oiseau.

VI.

Az épület külseje

Sándy Gyula

Pesti Hírlap 1938. okt. 18.

Pesti Napló 1938 okt. 18.

— **Rákoscsabán letették »A magyar reménység templomá«-nak alapkövét.** *Rákoscsabáról* jelentik: Az ottani evangélikusok *Sándy* Gyula műegyetemi tanár tervei szerint új templomot építenek s ennek alapkövét vasárnap helyezték el. Ez alkalomból odaérkezett *Raffay* Sándor bányakerületi püspök is. A püspököt *Cserba* László szolgabíró után a róm. kat. egyházközség megbízottja, valamint *Horváth* Károly László egyházfelügyelő köszöntötte, azt az óhaját fejezve ki, hogy míg a csabai evangélikusok temploma megépül, a magyar vágyak is teljesedésbe menjenek. *Raffay* püspök válaszában *az új magyar reménység templomának* nevezte a rákoscsabai istenházát. Utána megtörtént az alapkő elhelyezése s a jelképes kalapácsütések sora.

Sándy Gyula
építész

Sándy Gyula tanár három izben volt megbizva biróságok részéről szakvéleményadással s épitette Alsó-Kubinban a «Csaplovics» könyvtárépületet.

6. *Sándy Gyula*, épitész, szaktanár. Tanitotta a *rendes tanfolyam* félévén és a második évfolyamon az épitéstannak a kőmivesmunkára vo kozó részét és a kőmivesmunka-rajzot s ugyancsak a második évfolyamon épitéstannak az ácsmunkára vonatkozó részét és az ácsmunkarajzot, a h madik évfolyamon a második félévben a tervezéstant s vezette a tervez gyakorlatot. Az *épitő-ipari téli tanfolyam* harmadik évfolyamán az épitéstannak az ácsmunkára (I. rész) vonatkozó részét s az ácsmunka-rajzot, a negyedik évfolyamon a tervezéstant (III. r.) s vezette a tervezési gyakorlatokat. Heti órák száma a rendes tanfolyamon az első félévben 4 előadási és 7 rajzóra, a második félévben 3 előadási és 7 rajzóra, az épitő-ipari téli tanfolyamon s a rendes tanfolyam első félévén 7 előadási és 12 rajzóra.

A rendes tanfolyam második évfolyamán s az épitő-ipari negyedik évfolyamán osztályfő volt.

Kolbenheyer Gyula. A budapesti m. kir. állami felső épitőipariskola értesitője az 1904/5 iskolai évről. Budapest, 1905. 25 és 29-l. 25/VII évf 29

Láss némely adatot Fork Ernőnébes

Sándy Gyula tanár pedig több izben adott biróságok részére szakvéleményt, első dijat nyert a köztisztviselők szövetkezete üzletházára vonatkozó tervpályázaton, részt vesz az «Épitő-művészetek története» cz. munka megirásában, több czikket irt a «Magyar mérnök- és épitész-egylet közlönyébe» és az «Épitő-ipar» cz. folyóiratba.

5. *Sándy Gyula*, épitész, szaktanár. Tanitotta a *rendes tanfolyam* első osztályán az épitéstannak az ácsmunkára vonatkozó részét és az ácsmunka-rajzot, a második osztályában az épitéstannak a kőmivesmunkára vonatkozó részét és a kőmivesmunka-rajzot, továbbá a mértant. Az *épitő-ipari téli tanfolyam* harmadik évfolyamán az épitéstannak az ácsmunkára (I. rész) vonatkozó részét s az ácsmunka-rajzot, a negyedik évfolyamán a tervezéstant (III. rész) s vezette a tervezési gyakorlatokat. Heti órák száma a rendes tanfolyamon az első félévben 4 előadási, 6 rajzóra, a második félévben 5 előadási s 6 rajzóra, a rendes tanfolyam első osztályán s a téli tanfolyamon 7 előadási s 12 rajzóra.

A rendes tanfolyam második osztályában osztályfő volt.

u. az. VIII év. Budapest. 1906. 41. 45 l.

Huszonegyedik évfolyam.

Előfizetés helyben
Egy évre ... ... 24 kor.
Egy hóra ... ... 2 kor.

Vidéken:
Egy évre ... ... 28 kor.
Egy hóra ... ... 2 k. 40 f.

Szerkesztőség:
Aradi és csanádi egyes. vasutak palotájában.
Telefon-szám 357.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

Hirdetés
6 hasábos petit sor e
szer 20 fillér., minden
vetkező 16 fillér.
Nyilttér petit sor 40

Kiadóhivatal:
Aradi Nyomda Részve
Társaság.
József főherczeg-ut
Telefon-szám 151.

ARAD, | Felelős szerkesztő: **Stauber József.** | 190 .....

Sándy Gyula

Nagy Virgil után
1921. fenti vette át
a lenti templom
helyreállítási munká-
latainak vezetését.

Irod.

Schlosser János

A gyöngyösi Szent Ber-
talan templom. Gyön-
gyös 1922. 16. l.

Sándy Gyula

17 - 91

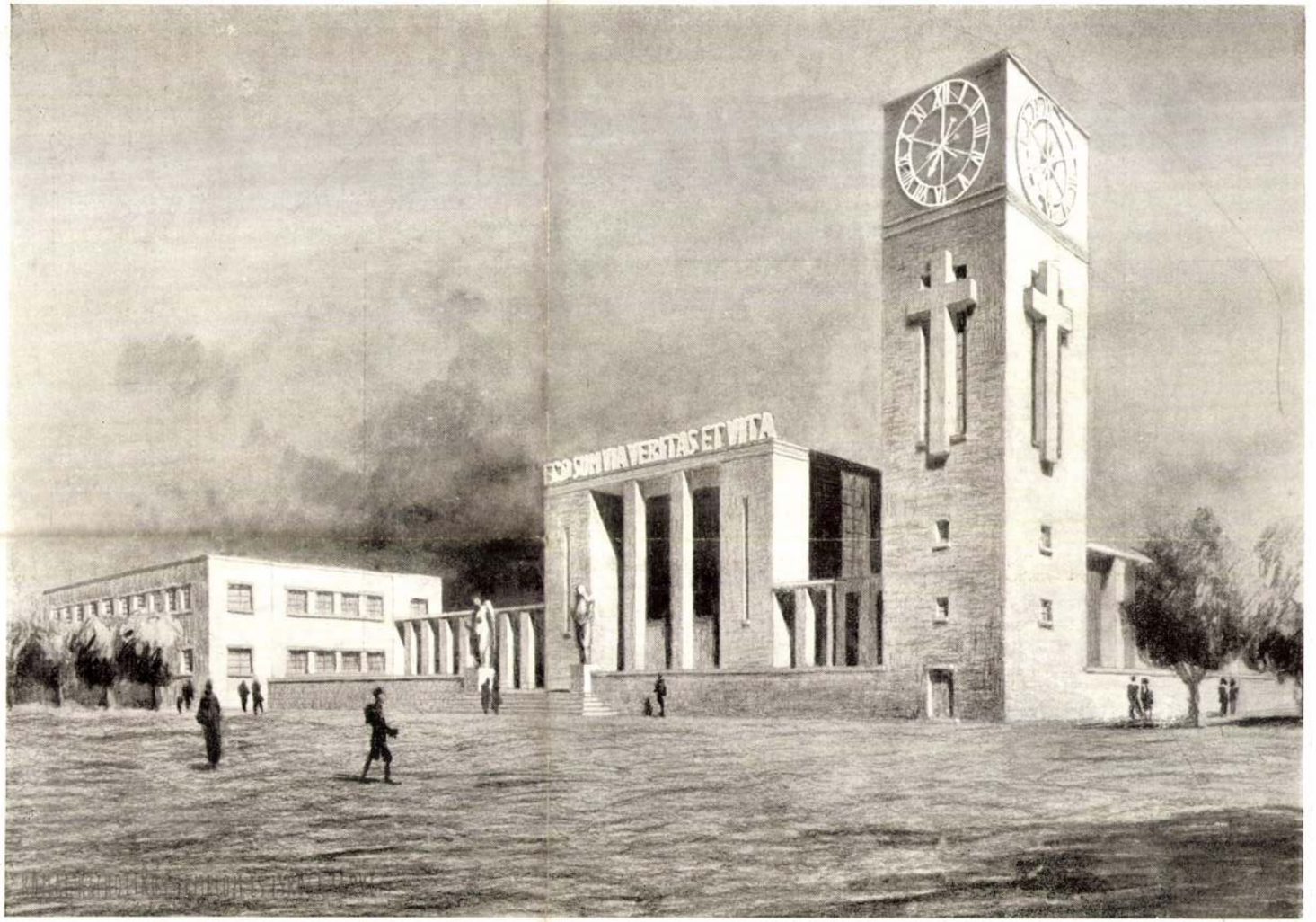

IFJ. GYENES LAJOS:

RÓM. KATH. TEMPLOM ÉS ISKOLA



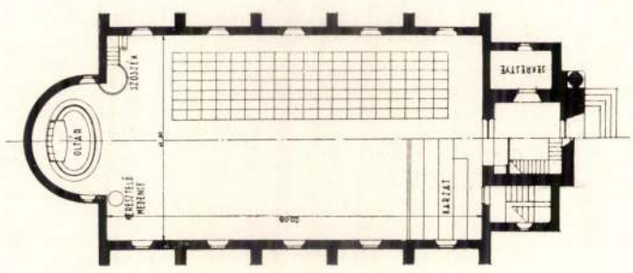

SÁNDY GYULA:
A NAGYTARCSAI EVANG. templom
KIVITELEZTÉK: KOLLÁR MIHÁLY ÉS FIA

Magyar Építőművészet

1931. 7-9. sz.

— 5. *Dolgozz felelősséggel!* (Technika 1932.) — 6. Az ember és a gép. (Párbeszéd a magyar studióban Lovik Károllyal, 1933. április 1-én.) — 7. *Víz- és energia-ellátás* egyes fejezetei a Természettudományi Társulat kiadásában megjelent *„Az otthon és gazdasága"* című könyvben. — 8. *A „Technika" Magyar Mérnökök Lapjának* főszerkesztője.

Dr. Pogány Béla: „Le développement de la physique en Hongrie" című cikk megjelent a Bulletin du Comité international des Sciences historiques 19. számában 1933. május havában. — A Ludovika Akadémia számára „Fizika" című művet írt 260 oldal terjedelemmel.

Dr. Putnoky László: 1. Hazai homokok vastalanítása III. közl. (Vastalanító kísérletek már eredetükre is tisztább minőségű homokokon.) Bobest Béla társszerzővel. (Megjelent a M. M. és É. E. Közlönye 1933-i évfolyamában, 121—28. oldal.) — *2.* Homokvastalanítási kísérletek szélfajtázó szerkezet segítségével. Bobest Béla társszerzővel. (Megjelent a M. M. és É. E. Közlönye 1933-i évfolyamában, 195—197. old.) — *3.* Kovasavgélek alkohol-, illetve étergőz-szorpciójának időbeli lefolyásáról. II. közl. Neráth Vilmos társszerzővel. (Megjelenés alatt a M. Tud. Akadémia Math. és Természettud. Értesítőjének 1933. évi kötetében.) — *4.* Adatok vasban gazdag bauxitok meszes feltárásához. Bobest Béla társszerzővel. Előterjesztetett a M. Tud. Akadémia III. osztályának 1933. június 12-i ülésén. (Megjelenés alatt a M. Tud. Akadémia Math. és Természettud. Értesítőjének 1933. évi kötetében.)

Dr. Rados Gusztáv: „Eine neue Herleitung des Kronecker'schen Satzes über die Discriminante der Galois'schen Gattung" akadémiai értekezés magyar nyelvű kivonattal (sajtó alatt). — *2.* „Nekrologus Haar Alfrédről" Math. és Physikai Lapok 1932. évfolyam. — *3.* „Nekrológus Kürschák Józsefről" Math. és Physikai Lapok 1932. évf. — *4.* Egyéb működések: elnöke a br. Eötvös Loránd Math. és Phys. Társulatnak, elnöke a Felső Oktatási Egyesület Math. és Természettud. osztályának, tagja az Orsz. Közoktatási Tanácsnak, tagja a Magyar Tud. Akadémia négy bizottságának.

Rohringer Sándor: 1. „Az öntözés kérdése hazánkban." Előadás az Országos Magyar Gazdasági Egyesületben 1932. dec. 9-én; nyomtatásban megjelent a „Technika" folyóirat 1933. évi 1—2 számában. — *2.* „A kir. József-műegyetemmel kapcsolatos vízépítési laboratórium." Előadás a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletben 1933. márc. 28-án. — *3.* „Talajvízszín megfigyelések a Pestvármegyei Dunavölgy Lecsapoló és Öntöző Társulat területén." Előadás a Földtani Társulat Hidrológiai Szakosztályában 1933. márc. 29-én, nyomtatásban megjelent a Hidrológiai Közlöny 1933. évi számában. — *4.* „A Rába folyó nicki duzzasztógátjával kapcsolatos modellkísérlet." Megjelenik „Die Wasserwirtschaft" című bécsi műszaki folyóiratban, jelenleg nyomás alatt. — *5.* A szentendrei Dunaág szabályozása. Budapest székesfővárosi vízművek szempontjából. Laboratóriumi tanulmány a székesfőváros megkeresésére. —

6. Talajvíz megfigyelő kúthálózat kiépítése a borsodi nyilt ártéren és a Szegedi Ármentesítő Társulat területén a Természettudományi Kutatási Alap és a Gr. Széchenyi Tudományos Társaság költségére. — 7. A Pestvármegyei Dunavölgy Lecsapoló és Öntöző Társulat munkálatainak irányítása. — 8. Szakértői vélemény a Székesfővárosi Vízművek Duna alatti alagútjainak munkálatai tárgyában.

Sándy Gyula: Befejezte a tervei és művezetése alapján készült rákosligeti ev. templom építését és megkezdte a pestúlyhelyi ev. templom építését.

Dr. Sigmond Elek: Irodalmi működés: Principles and scheme of general soil system. (Soil Res. 3. köt. 103. 1933.) — Über die Auswirkung des Bodentypus auf den Nährstoffzustand des Bodens. (Verh. II. Komm. d. Int. Bodenk. Gesellschaft. Teil A. 1933. 41.) — Beitrag zur Begriffbestimmung des Löslichkeitzustandes des Bodens. (Verh. II. Komm. d. Int. Bodenk. Ges. Teil A. 92.) — Általános talajrendszertan alapelveinek és alkalmazási módjainak ismertetése. (Mezőgazdasági Kutatások 5. köt. 391. 1932.) — A földünk felületén képződött talajok általános rendszere. (Term. és Math. Értesítő 1933. XLIX. 79. l.) — A mezőgazdasági chemia és a nemzeti munkaterv. (Köztelek 1932. 42. évf. 103—104. sz.) — Országos műtrágyázási kísérletek. (Rádiós gazd. előad. VI. évf. B. 2. sz. 1933.) *Szakműködés:* Az Orsz. M. Kir. Chemiai Intézet és Közp. Vegykísérleti Állomás vezetője, a Központi Talajjavító Bizottság elnöke; az Állandó Felülbíráló Tanács tagja; a M. Kir. Mezőgazdasági Kísérletügyi Tanács tagja; a Nemzetközi II. Talajtani Bizottság és az Alkali Albizottság elnöke és előadó a Kopenhágában 1933. augusztus 7—15-ig tartott konferencián; a Term. Tud. Társaság mezőgazdasági szakosztályának elnöke s szakelőadója; a Kir. M. Term. Tud. Társulat választmányi tagja; a „Köztelek" című szaklapban a mezőgazdasági chemiai rovat vezetője.

Dr. Vendl Aladár: 1. Über die Bildung des Budaer Bitterwassers. (Zeitschrift für Hydrologie. XII. 1932. p. 5—18. Budapest, 1933.) — 2. A Szászvárosi és Szebeni Havasok kristályos területe. (Geologica Hungarica, Series Geologica. IV. 1932. p. 1—19. Budapest, 1932.) — 3. Das Kristallin des Sebeser- und Zibius-Gebirges. (Geologica Hungarica. Series geologica. IV. 1932. p. 1—365. 10 táblával és 82 ábrával. Budapest, 1932.) — 4. Pálfy Móric levelezőtag emlékezete. (A Magyar Tudományos Akadémia elhúnyt tagjai fölött tartott emlékbeszédek. XXI. 14. szám. p. 1—34. Budapest, 1933.) — 5. A Csódi-hegy andezitjének mállása. Dr. Takáts Tibor társszerzővel. (Bemutatta a Magyar Tudományos Akadémia III. osztályának 1932. december havi ülésén.) — 6. Adatok a suba-lyuki paleolitos szilánkok ismeretéhez. (Bemutatta a Magyar Tudományos Akadémia III. osztályának 1933. május havi ülésén.) — 7. A kemenceszéki karbon medence szerkezete. Néhai dr. Schafarzik Ferenc társszerzővel. (Bemutatta a Magyar Tudományos Akadémia III. osztályának 1933. május havi ülésén.) — 8. Elnöki megnyitó a Magyarhoni Földtani Társulat 83. közgyűlésén. (Földtani Közlöny. LXIII. 1933. p. 99—105.)

József munkás 1933/34.

Sándy Gyula

Nekesfvári ev. templom
1931.

Polgárdy Nekesf

24.1.


„BUJDOSÓ"

922

0	2604 36 12	63480	46.100	87.2
	150.000	4.566		3.6

Sándy Gyula

épitész

d.

Wallentinyi

Ferenczy levelei

14. 85, 253,

362. l.

522. l

Amit mindenkinek tudnia kell

I.

Férfi és nő: két különböző faj

Az Uj Idők számára elmondta: **Verebély Tibor dr.** egyetemi tanár

New-Yorki távirat jelenti: Néhány, többezer dolláros díjat tűztek ki annak eldöntésére, lehet-e a nő a férfi konkurrense. A problémát égetően aktuálissá teszi a munkanélküliség világszerte ijesztő arányú emelkedése. Kétségtelen, hogy ebben, az általános világgazdasági válságon kívül, jelentékeny szerepe van az olcsóbb női munkaerő térhódításának is. Konkurrense-e tehát valóban a nő a férfinek? És ha nem, lehet-e konkurrense valaha? Ezt az izgalmasan érdekes problémát, a nő-emancipáció lehetőségeinek határait világítja meg Verebély Tibor dr. egyetemi tanár, az I. számú sebészeti klinika világhírű igazgatója, aki biológiai alapon foglalkozott a nő és a férfi alkati különbségeivel és számos feltűnést keltett tudományos előadásban mondta el megállapításait az emberi élet örök idők óta küzdő két riválisa tényezőjének, férfinek és nőnek különbözőségéről.

A tudományos kutatások frappáns, végső konklúziójával kezdem: a nő sohasem lehet az életben a férfi konkurrense. Nem állja meg helyét azonban az a felfogás, hogy a nő szellemileg alacsonyabbrendű, mert súly szerint kevesebb az agyveleje, mint a férfinek. Az asszony intellektusa, bizonyos nézőpontból tekintve, nemcsak, hogy *nem inferiórisabb* a férfiénél, hanem, azt lehet mondani, finomabb, vagy legalább is kifinomultabb. Egyébként jobb, ha tartózkodunk az efajta összehasonlításoktól, ehelyett egyszerűen konstatáljuk, hogy férfi és nő szellemileg egyformán magasrendű, de lényegesen eltérő sajátságú.

Ime a gyakorlati példa:

Amikor férfiaknak és nőknek adok elő, a férfiak, felületes ítélettel, nehézfejűbbnek látszanak, mint a nők. A nő intellektusa villámgyors asszociációkkal dolgozik, gyorsan tanul, mert nincsenek skrupulusai, megelégszik a tényekkel és a hallott végeredményekkel, nem kíváncsi rá, hogyan keletkeztek ezek, hogyan jöttek rá ezekre. A látszólag lassabban járó férfi-ész ezzel szemben mélyebb összefüggéseket keres és csak akkor érzi elsajátítottnak az új ismeretet, ha annak minden szövevényével, egész hátterével tisztában van. Találó analógiának érzem, ha azt mondom, hogy *a nő remek gyorsúszó, de csak fenn, a víz felületén. A férfi nehézkesebben, keservesebben uszkál, de viszont búvár-úszó, a víz sötét mélységeibe igyekszik hatolni.*

A teljes emancipációra való törekvés olyan meddő igyekezet, mint ugyanarra a munkára fogni egy halat és egy kanári madarat. A példa ugyan abszurd, annyi azonban bizonyos, hogy nem is nagyon merész túlzás némely kutatónak az az állítása, hogy *férfi és nő: két különböző faj.*

Ehhez tudni kell, hogy a férfi és nő élete már a keletkezés pillanatában merőben különböző. Egészen más sejt a férfi és a nő életének alapja: *akárcsak két különböző faj keletkezésénél.*

A természet érdekes játéka, hogy amíg ez a kérdés már az első pillanatban egészen határozottan determinált, ugyanakkor a következő két hónapban teljes lehetetlenség megállapítani, hogy fiú lesz-e, vagy leány a születendő csecsemő. Klinikám múzeumában van például a világ eddig élt legkisebb emberkéje, aki mindössze tizenkét milliméter nagy és ötvenöt percig élt a szabad levegőn. Ennyi ideig figyeltük parányi életének vegetatív funkcióit, ezután le akartuk fényképezni. Amint azonban ráesett a Jupiter-lámpa vakító fénycsóvája, azon nyomban meghalt. Ez a fény-halált szenvedett apróság, élete keletkezésének pillanatától mindössze nyolc hétig létezett: azt azonban nem lehet megállapítani, hogy fiú lett volna-e belőle, vagy leány.

Ha az élet alapsejtjét megfestjük és mikroszkóp alá tesszük, akkor bizonyos apró kis pontokat megfog a festék. Ezeket a kis, színes pontokat kromozómáknak nevezzük, ezek az élet hordozói. Megfigyelték, hogy a kromozómák száma más, ha fiú és más, ha leány van útban. A kromozómák számának különbözősége mutatja, hogy valóban más alapból indul ki a férfi és másból a nő élete. Nyilvánvaló tudniillik, hogy az élet e pont-szerű hordozói viszik át az öröklött sajatságokat.

Ezen lehet csodálkozni, lehet titokzatosnak érezni, de ennél sokkal csodálatosabb és megdöbbentőbb a *konyhasó,* amely szerintem a világ egyik legnagyobb titka. A konyhasó tudvalevően, tudományosan szólva: nátrium-klorid, ami azt jelenti, hogy a só minden molekulájában van egy nátrium-atóm és egy klóratóm.

Nem kell-e megdöbbenni, ha meggondoljuk, hogy a nátrium-atóm is, meg a klór-atóm is határozottan tudja, hogyha ők ketten bárhol egymásra találnak, vagyis konyhasóvá lesznek, akkor kockaalakba kell kristályosodniok. E szabály alól soha nincs kivétel, e szervetlen parányok soha nem lépnek másként házasságra, mint kockaalakban.

De ha két szervetlen parány ilyen kitünően és örökérvényűen tudhat ilyen pontos és elég komplikált geometriai törvényt, ha ezt soha nem felejti el, akkor miért lenne csodálatosabb, hogy az életet továbbvivő sokmillió atóm szintén tudja a maga kötelességét, az emberi arányok, formák és sajátságok komplikáltabb törvényét.

Férfi és nő tehát merőben különböző atavisztikus életemlékekkel jön a világra. Ilymódon tehát mindegyik a maga öröklött alkatának megfelelően dolgozza fel, ítéli meg és raktározza el az új ismereteket. Mindezen felül annyira más módon nevelik, kezelik és gondozzák a kisfiút és a kislányt, hogy az öröklött különbségek mind kirívóbbak lesznek.

Ez pedig nem valami ostoba szokás és nem is a férfiak zsarnoki akarnokoskodása, hogy a nőt egyenesen ránevelik a férfitól való függésre, hanem még az ősidőkben gyökerező gyakorlati elv megvalósítása. Az ember évmilliókkal ezelőtt, úgylátszik, elhatározta, akár tudatosan, akár véletlenül, hogy élete fenntartását a munkamegosztás elvével fogja biztosítani. Így aztán a nőre ruházta az anyaság gondját: a nő gondoskodik arról, hogy az élet belenyúljon a jövőbe. A férfi pedig vállalta a létért való küzdelmet, azt, hogy a jelent biztosítsa.

Mindkét feladat elég nagy arra, hogy a nyomorúságos emberi életet betöltse. A feladatok megoldása azonban merőben különböző. Mert a fajfenntartás egyetlen cselekedetből áll: az anyaságból. Ezzel szemben a létért való küzdelem pokolian változatos. Annyi variációja van, amennyi a véletlen folytán csak elő tud állni ebben a zűrzavaros mindenségben. A férfi mindig en garde áll szemben a szükségszerűen folyton új lehetőségekkel: örök harcra van predesztinálva. Ezért erősebb a fizikuma, ravaszabb, mélyebben szántó az elméje.

A nőt teljesen betölti az anyaság. Egyébre nem is kíváncsi, a világ ezernyi problémájának tengerében csak arra vigyáz, hogy el ne merüljön. Gyorsan megért mindent, mert a mélyebb belső összefüggések nem

Az özvegy aznap nem volt olyan keserű kedvében, mint máskor. Láthatóan büszke volt a menye fölött való első győzelmére. Csanády elgondolkodott. Odahaza hosszas tanácskozást folytatott az ő bölcs kis asszonyával.

A tanácskozás eredményeképpen legközelebb így fakadt ki az anyja előtt:

— Én nem tudom, nálunk mivel kefélik a parkettát! Olyan csúszós, hogy tegnap is majdnem kificamítottam rajta a lábamat!

— Persze! Mert az egyetemet végzett kisasszonyok készen veszik a padlóviaszt! Én magam főzetem mindig... Elküldöm a receptemet a feleségednek.

Csanády mélyet sóhajtott, bár belül ujjongott a lelke. Édesanyja pedig ezentúl sűrűn állapíthatta meg magában, hogy a fia kezdi észrevenni, milyen könnyelműen cselekedett, mikor az ő megkérdezése nélkül választotta meg az élete párját!

Mert a panaszok egyre sűrűbbek lettek. Hol a rétestészta volt olyan, mint a csizmatalp, hol a cseléd hagyott port a rendelőben. A kis háztartás — amint Csanády panaszaiból kiderült — egy igazi, egyetemi hallgatóból lett háziasszony képét kezdte magán viselni...

Az özvegyet nem hagyta nyugodni az anyai lelkiismeret.

— Elmegyek! — jelentette ki egyszer nagy haraggal. — Megnézem, hogyan tesz tönkre mindent az a híres menyecske...

Azután többször is eljárogatott a fia házába. Rendesen olyankor ment, mikor György nem volt otthon. Nem szólt semmit arról, hogy a szelíd, barna Annus hogyan tetszett neki, de nemsokára meghívta magához: hadd lásson egyszer életében jól vezetett, finom, úri háztartást...

Az első ebéd, amelyen részt vett a fiatal házasok kis ebédlőjében, igazi ünnepnap volt. Annus rózsakoszorút tett a mama tányérja köré, György úr pedig pezsgőt bontott.

— A levesnek nem volt semmi íze, — mondta a fiatal férj összeráncolt homlokkal az első fogás után.

Csanádynéban egy darabig küzdött az igazságérzet az elfogultsággal. Végül azonban kijelentette:

— Kifogástalan leves volt. Nem kell azt képzelned, hogy mindenhez értesz... És főképpen ne piríts rá vendég előtt a feleségedre!

Most vette észre, hogy a fia voltaképpen házi zsarnok, aki ellen már csak asszonyi szolidaritásból is védelmeznie kell ezt a szegény asszonykát, aki talán tudja, hogyan mondják latinul a tollseprőt, de arról fogalma sincsen, hogyan kell bánni a férfiakkal...

Csanády egyszer korábban érkezett haza a betegeitől, mint máskor. Mikor a nappaliba benyitott, a kettejük nagy karosszékében találta az anyját meg a feleségét. Szorosan egymáshoz símultak és a meghitt beszélgetésből, amelyet hirtelen abbahagytak, még elkaphatott annyit, hogy az özvegy a fia gyöngeségeire figyelmezteti Annuskát. Hogy hirtelenharagú, meggondolatlan, pénzzel nem tud bánni...

— Anyám, — mondta szelíd szemrehányással Csanády György, — ha jól hallom, te rágalmazol engem!

Az ősz asszonyka piros kis arca még jobban elpirult:

— Szóról-szóra ilyen vagy, édes fiam!

Azután, miközben szeretettel és védelmezően ölelte át a menyét, kihívóan tette hozzá:

— Talán bizony idáig azt hitted, hogy megérdemelsz ilyen feleséget?

...György úr éppen akkoriban vette föl azt a szokást, hogy minden fontos élettapasztalatát följegyezte az eljövendő fia számára: az ugyanis magától értetődött, hogy fiú lesz. Aznap este csak ezt a néhány szót jegyezte föl az atyai parenézisbe:

— Fiam, ha két asszonyt össze akarsz barátkoztatni, a világért se dícsérd őket egymás előtt — még akkor sem, ha az egyik húszéves, a másik pedig már hatvan is elmúlt!



Uj templomok. A nagytarcsai új evangélikus templom. Sándy Gyula műve

Uj Idők 1931. XXXVII. 42. sz.

Sándy Gyula

— **Uj evangélikus templom épül Szegeden.** A szegedi evangélikus egyházközség, a várostól kapott telken most helyezte el új templomának alapját. A templomot *Sándy* Gyula műegyetemi tanár tervei szerint *Méder* Dániel építész készíti.

Pesti Napló

1939. okt. 14.

Le *Donauraum* fut toujours plutôt une « route » qu'une « place ». Ce fut la scène des grands défilés historiques. C'est précisément pourquoi aucune grande puissance ne pouvait se développer en cet endroit et c'est aussi pourquoi la population vivant dans cette région présente tant de différences, que l'on se place au point de vue race ou au point de vue développement économique. Le destin extraordinairement différent, mais presque toujours amer, réservé à ces peuples a exercé une influence diverse sur le niveau de leur civilisation.

Où l'on rencontre la plus grande similitude, c'est dans l'évolution de la vie sociale et économique des Roumains, des Bulgares et des Yougoslaves; l'Empire Ottoman les opprima tous au même degré et ils se libérèrent du joug presque en même temps. Seul peut-être présentèrent une évolution différente, le territoire slovène précédemment rattaché à l'Autriche et le territoire croate ayant appartenu précédemment à la Hongrie. La situation par contre était tout autre en ce qui concerne la Hongrie, l'ancienne Autriche et le territoire de la Bohême, de la Moravie et des Sudètes. Bien que ces trois territoires aient vécu en commun sous le sceptre des Habsbourg, l'évolution ne fut pas la même chez les uns et chez les autres. En effet, le mercantilisme, précurseur du développement de la période capitaliste, qui avec la bienveillance des Habsbourg créa, sous Marie-Thérèse, Joseph II et François Ier, une industrie tchèque et autrichienne prospère, a considéré l'économie hongroise en parent pauvre. En Hongrie, l'industrialisation n'a vu le jour qu'après l'échec de la guerre de libération et la période d'absolu-

Sándy Gyula

A breznóbányai ág. ev. templom toronyterv-pályázatára 12 pályaterv érkezett be. A bíráló-bizottság az 1500 koronás első díjat és az 500 koronás második díjat Sándy Gyula és Förk Ernő terveinek, a 350 koronás harmadik díjat pedig Sebestyén Arturnak ítélte oda. Kivitelre az első díjat nyert pályamű került.

Művészet 1903. 426. l.

nincs cód.

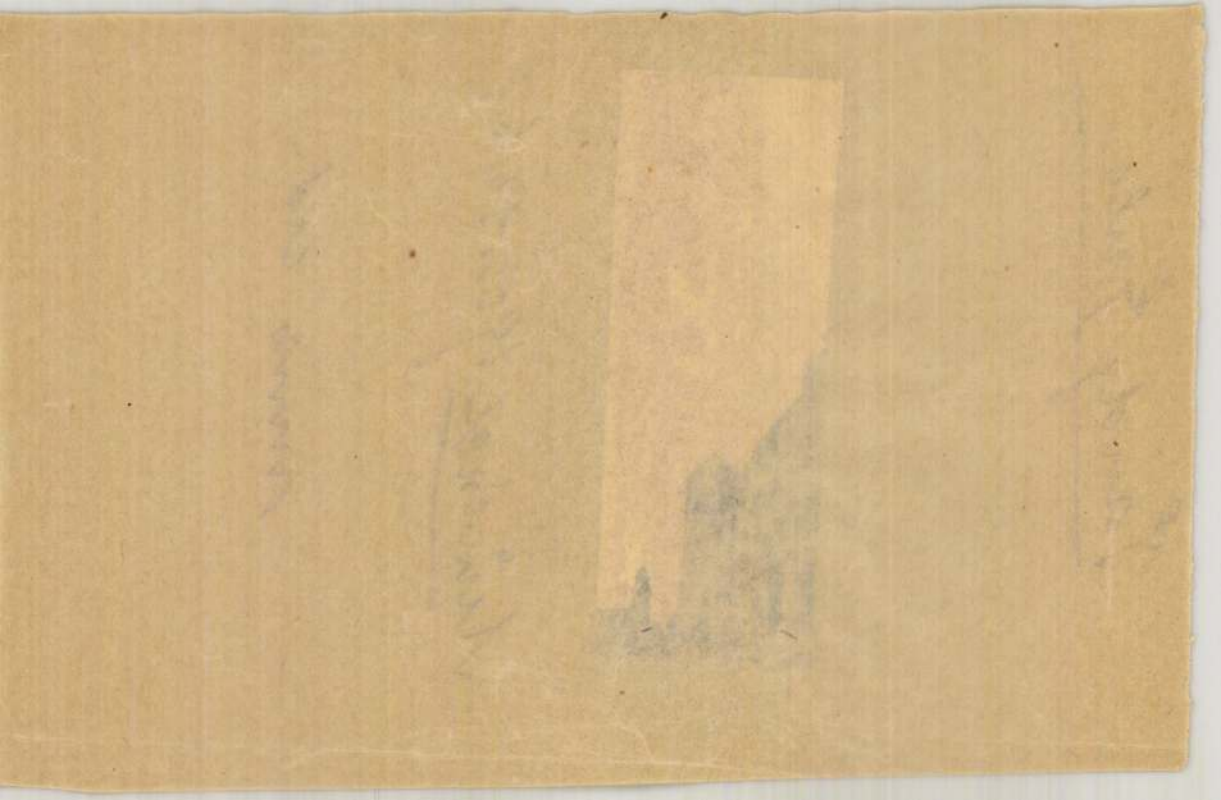

Sándy Gyula

A nagy-kanizsai főgimnázium és rendház tervpályázatára érkezett 20 terv. Az 1000 koronás első díjat Jámbor Lajos és Bálint Zoltán terve, a

426

második 600 koronás díjat Boszrucker Lajos terve kapta. Megvételre ajánlották első sorban Sándy Gyula és Förk Ernő, másodsorban Hajós G. Alfréd és Siklós Árpád tervét.

Művészet. 1903. 426. l.

ccd.

Sándy Gyula

Ha a munkaszélesség *cm*-jeként 87 *kg*-nál nagyobb nyomást igénylünk, akkor ezt az úgynevezett nagynyomású hengerrel érhetjük el, mely a henger átalakítása nélkül a nyomást a munkaszélesség *cm*-ként 120 *kg*-ig fokozza.

A 25 lóerős és 4 hengeres motor üzemanyaga petroleum. A gyujtás villamos mágnesgyujtás és az indítás benzínnel történik, hasonló könnyedséggel, mint a közönséges automobilnál.

Az üzemköltségek a végrehajtott próbák alapján legalább 25%-kal alacsonyabbak, mint egy háromhengeres hengergépnél (vagy tandemnél) ugyanakkora munka- és nyomásteljesítmény mellett.

A motorhenger szerkesztője a hengerhez tartozó útszántógépet illetőleg is önállóan járt el. Az útszántógép ugyanis úgy van berendezve, hogy azt a hengervezető kizárólag egymaga kezelheti, ellentétben a szokásos típusú útszántógépekkel, amelyeknek a kezeléséhez — a hengervezetőn kívül — még egy-két ember szükséges.

A henger és az útszántógép korlátlanul járatható előre és hátra: az utóbbi esetben az útszántógép fogak önműködően emelhetők.

A henger, mely hazájában, Svédországban gyakori alkalmazásra talált — bizonyos vidékeken kizárólagosan uralkodik — bizonyára minálunk is nagy érdeklődésre számíthat, mert az ára mélyen alatta van minden más összehasonlítható henger árának.

Amennyiben az Akerman-hengernek véletlenül helyben nem lenne képviselője, úgy az igénylők forduljanak közvetlenül a motorhenger előállítójához: *A. — B. Akermans Gjuteri & Mek. Verkstad, Eslöv (Svédország).*

A Miskolci Villamosművek R. T. és a Gibárti Villamosművek R. T. telepeik kooperációjának hathatós kiméletére 36 *KV*-os távolsági vezetéket építenek Miskolcról Szerencsre, 6×35 *mm*² keresztmetszettel.

A kivitelre az *Erőátviteli és Világítási R. T.* kapott megbízást, a vezeték terveit Zipernovszky Ferenc igazgató készítette.

A Stabilo iron. A technikai rajzszaknak legújabban figyelemreméltó jelensége a Stabilo irón, mely egy színes irón nagyon vékony béllel, rendkívüli, eddig el nem ért törési szilárdsággal.

A kísérleti összehasonlítás az alábbi eredményeket adta:

	Eddigi színes iron anyag	Stabilo színes iron által elért érték
I. Anyagszilárdság	100 %	növekszik 270 %-ra
II. Elhasználódás	100 %	sülyed kb. 12 % „
III. Anyagszilaadság	100 %	„ „ 67 % „

Ez azt jelenti, hogy a *Stabilo* színesirón a grafitirón szilárdságát eléri, mindenféleképen hegyezhető anélkül, hogy törne és 2·7-szeres tartóssága sok bosszúságtól, munkától megkímél, azonkívül sok megtakarítással jár. Az újbóli hegyezés szükségessége és ezáltal a munka megzavarása a Stabilo irónnal 8·5-szörte ritkább, az irón élettartama a törési veszteségek elmaradása által tehát még sokszorta magasabb.

A Stabilo színes irón az első és egyetlen vékonybélű színes irón. A vékony, szilárd irón nem csupán színes írást (organisatio) tesz lehetővé, hanem módot ad színes ceruzarajzoknak műszakilag pontos elvégzésére. *Stabilo nem másolóirón:* Minthogy e ceruza pora nem másol, sem az esetleg nedvessé váló papirost, sem az izzadó kezet nem piszkítja. *Stabilo radirozható:* azaz nem piszkít a radírozásnál, mi nagy előny a rajztáblán való munkánál. *Stabiloval készített rajzok jól másolhatók:* mert a Stabilo minden papiroson jól fog és így felesleges a raizoknak tussal való kihúzása. *Stabiloval minden másolat legtisztábban és legkevésbbé feltünő módon javitható.* (Stabilo-fehér kiváló kékmásolatok számára). Stabilo beszerezhető minden modern szaküzletben, bár a Stabilo színes irón feltalálása — sok évi kísérletezés után — csak a közelmultban sikerült.

Stabilo *Dinorm 201*-es típus külön mérnöki készletben 12 színben. anyag-, szín- és sraffirozási utasítással kapható.

München város építészeti hivatalának véleményét az alábbiakban közöljük:

„Azt találtam, hogy az Önök Stabilo színes irónjaik kitünő minőségüek, a legváltozatosabb módon használhatók és emellett rendkívül gazdaságosak, minthogy nagyon jól hegyezhetők anélkül, hogy törnének. Professzor dr. Hans Grössel." Hasonlóan nyilatkozik: A stuttgarti műegyetem anyagvizsgáló hivatala. Felsőbb műszaki állami intézet. Nürnberg, stb. A bécsi műegyetem kísérleti intézete. Eidgenöss. Materialprüfungsamt d. E. T. H. Zürich.

Schwan-Gold Stabilo színesirón, mely sohasem törik, 24 színtartó színben kapható egyenkint és 6, 12, 18 és 24 színü készletben

Ugyanebből a laboratóriumból származnak: *Aldebaran* 9000 sz., a kiváló, finom rajzirón 16 keménységi fajtában. (Technikai célokra 6H—H.) *Aldebaran* 9840 sz. egy fénytelen kopírirón mesterséges világításnál is használható, puha és kemény.

Estrich gipsz (padozati gipsz). A kiváló gyártmányairól ismert Kramer J. első egeresi gipsz-, műtrágya- és vegyitermékek gyára, Egeresen ismét felvette az estrich gipsz gyártását, amely már a háború előtt is nagyon elterjedt és kedvelt építési anyag volt.

Mint ismeretes, ez az építési anyag kiválóan alkalmas szobapadozatok készítésére linoleum borítással, lakásokban, iskolákban, kórházakban, szanatóriumokban, mindenféle középületekben ,múzeumokban, postákon stb. Linoleum-borítás nélkül pedig használható raktárak számára, padlásokon, gyári épületekben, munkáslakásokban, folyosókon stb.

Az estrich gipsz használata külföldön már régi idő óta dívik, és a legnagyobb elterjedésnek örvend, anélkül, hogy bármi hibák vagy hátrányok mutatkoztak volna. Az estrich gipszből készült padozatok nemcsak legolcsóbbak, hanem a legjobbaknak is bizonyultak, teljesen tűzállóak, hézagmentesek, kőkeménységüek, könnyen tisztíthatók és higiénikus szempontból a legtökéletesebbek. Ezenkívül féreg nem fészkelődik be, nyáron hűvösek, télen a meleget tartják és a járás rajtuk teljesen zajtalan.

A gipsz estrich padozat alá egy legalább 2 *cm* erős vakpadló homokból vagy finom szénsalakból készül és erre legalább 3½ *cm* erős estrich gipsz lesz húzva és simítva.

A gyár eladási irodája a Gipszet árusító r.-t. Budapest, V. Erzsébet-tér 15. Telefon: Teréz 270—48, mely szívesen szolgál mindennemü felvilágosítással és használati utasítással.

Legutóbb a Munkásbiztosító Pénztár Székházánál (VIII, Fiumei-út 19/b.) készültek az összes helyiségek estrich gipszpadozattal, linoleumburkolással.

Az első községi villamos szövetkezet. Az elmult hetekben megalakult a *Nagykunsági Villamossági Szövetkezet* az első olyan villamos szövetkezet hazánkban, melynek tagjai kizárólag maguk a községek. A tiszai felsőjárás 7 községe: Abádszalók, Dévaványa, Kenderes, Kunhegyes, Kunmadaras, Tiszaderzs, Tiszaszentimre, valamint a tiszai középjárás 3 községe, Fegyvernek, Tiszaroff, Tiszabura szövetkezetet alapitottak, amely szövetkezet hosszúlejáratú kölcsönt véve fel és a Salgótarjáni Kőszénbánya Rt.-gal áramszolgáltatási szerződést kötve, a községi elosztó hálózatot és kb. 120 *km* hosszú 20.000 voltos távolsági vezetéket maga építi meg s maga fogja üzemben tartani. A szövetkezet létrejötte jelentős lépés a hazai villamosítás terén, mert az állam aktiv részvétele hiján, az egyedüli helyes utat jelenti a villamosítás megvalósítása felé. A szövetkezet létrejötte e színmagyar községek megértő lakosságán kívül, elsősorban *Borbély György felsőházi tag és Back Andor kunhegyesi főszolgabiró* érdeme, akik e célból már kb. egy éve fáradhatatlanul dolgoztak. A szövetkezet szakértőjének *bátori Sigray István* okl. gépészmérnöknek kiírása és javaslata alapján a berendezés megépítésére az *Agrolux Községeket és Mezőgazdaságokat Villamositó Rt.* kapott megbízást úgy, hogy a munkálatok rövidesen meg is kezdődnek.

A **Technika** magyar mérnökök lapja szeptemberi száma tartalmas és érdekes közleményekkel a napokban jelent meg. *Szalóky Zoltán* műegyetemi adjunktus a fonógép fejlődéséről ir hosszabb közleményt. *Sándy Gyula* műegyetemi tanár a jelenkor legújabb építőanyagáról: a mütuffakőről értekezik. *Kováts Andor* gépészmérnök a Ganz-gyárak által Görögországban épitett turbinatelepeket ismerteti. Hosszabb közlemények dr. *Pattantyús A. Géza* műegyetemi tanártól és dr. *Vér Tibor* adjunktustól, ezenkívül Autó-, Elektrotechnika-, Könyvszemle- és Hírek-rovata teszi változatossá a Technika e számát. A gyáripari szemlében a Ganz és Tsa—Danubius gyárak által legújabban gyártott vasuti személykocsikat mutatja be műszeki életünk e kiváló szaklapja. A szeptember havi számot 33 külön ábra díszíti. A Technika, melyet *Bornemisza Géza* és *Sommer László* szerkesztenek, mérnökök, építészek és a műszaki élet szakemberei részére nélkülözhetetlen. Megjelenik havonta egyszer. Évi előfizetési ára 12 pengő. Mutatványszámot díjmentesen küld e lapra való hivatkozással a Technika kiadóhivatala, Budapest, IX, Köztelek-u. 1.

A Junkers-repülőgépbe, amelyen Risztics és Edzard pilóták 56 óra 16 perc alatt világrekordot állitottak fel a távrepülésben, Bosch-mágnes és Bosch-gyertyák voltak beépítve.

A kiadásért felelős: Majorossy Gyula. — Kir. Magyar Egyetemi Nyomda 1577—1927. — Budapest, VIII., Múzeum-körút 6. (Dr. Czakó Elemér)

áraknál és bizonytalan, nyomott áruexportnál elérnek. Talán éppen a gazdasági kiscukorgyárak lesznek hivatva arra, hogy ilyen irányú fejlődés felé utat mutassanak. Közgazdasági, szociális és nemzeti szempontból egyaránt kívánatos volna, hogy a belföldi fogyasztás várható növekedését legalább részben kis gazdasági cukorgyárak termelése fedezze.

Közlemények az érdekeltség köréből.

Világítóoszlopok a villamosok megállóhelyein. Berlinben és az összes nagyobb városokban az utóbbi években újrendszerű világítóoszlopok jelentek meg a forgalmasabb utcák villamos megállóhelyein. Ezek az oszlopok éjjel-nappal jelzik a közúti kocsik menetrendjét és fontosabb tudnivalóit és egyben reklámcélokat is szolgálnak. Legutóbb Prága és Bécs városa is áttért az ilyen rendszerű oszlopok felállítására.

Az elmés szerkezetű és ízléses alakú oszlopok automatikus villamosberendezéssel vannak ellátva és különösen este igen hatásos nagyvárosi képet nyújtanak.

Ezeknek az oszlopoknak feltalálója a berlini *Hastrag*-társaság, (Halte-Stellen-Reklame Akt.-Ges.) szerkezetét az egész világon szabadalmaztatta.

A magyarországi szabadalmak kihasználási jogait az egész ország területére az *AEG Unio magyar villamossági r.-t.* szerezte meg és próbaképen két eredeti oszlopot fel is szerelt az Andrássy-úton.

A Főváros Tanácsa legutóbb elhatározta, hogy ezt a modern intézményt, mely a nagyváros utcai képét előnyösen emeli, nálunk szintén életbelépteti és egyelőre 50 darab ilyen oszlop felállítását rendelte el.

Az *AEG Unio* az oszlopok készítésével *Haas és Somogyi speciális üveg-vasszerkezetek gyára r.-t.* céget bízta meg. Ez a vállalat teljes garanciát nyujt a tekintetben, hogy a főváros utcáin megjelenő újabb objektumok ízléses, szakszerű és gondos kivitelben készülnek és méltóan fognak a főváros képéhez illeszkedni.

Távvezeték Baja—Kalocsa között. A „Magyar Elektromos Művek Országos Szövetsége" kiadásában megjelent statisztika elemzése azt mutatja, hogy a villamos telepek egész sora felismerte azt a gazdasági előnyt, amelyet a kis és törpe telepeknek a körzetükben fekvő nagyobb és így olcsóbban termelő villamos művekhez való csatlakozás nyujt. E telepek száma a közel jövőben a *Kalocsai Villamossági r.-t.* tulajdonát képező kalocsai egyenáramú villamos művel szaporodik. A kalocsai mű elhatározta ugyanis, hogy csatlakozik a bajai transformátorállomáson keresztül a baja—komlói távolsági vezetékhez és áttér hálózatával a háromfázisú rendszerre.

A távolsági vezeték hossza mintegy 43 *km*, az átviteli feszültség 15.000 Volt. A 3×35 *mm*² és 3×25 *mm*² keresztmetszetű vörösrézvezetékeket impregnált faoszlopok hordják, amelyeket egymástól mintegy 60 *m* távolságban állítanak fel.

A 400—500 kVA átvitelére méretezett távvezeték célja elsősorban Kalocsa város részére szállítani villamosenergiát és ezenfelül a környező községek energiaszükségletét is kielégíteni.

A távvezeték megépítéséhez szükséges anyagok szállítására és szerelésére a *Ganz-féle Villamossági r.-t.* kapott megbízást.

Sátoraljaújhely r. t. város közművei egyenáramú villamos telepének és hálózatának teljes átépítését határozta el. Az 1895-ben létesült mű ugyanis megfelelő tőke hiányában nem tartott lépést azokkal a műszaki újításokkal, amelyek a villamos művek gazdaságos termelését lehetővé teszik. Elavult berendezése miatt a hálózatba szállított energiát legalább kétszer nagyobb szénmennyiséggel termeli, mint az azonos kihasználású korszerű villamos mű termelheti. Másrészt az egyenáramú rendszer, aránylag alacsony feszültségével megbénította terjeszkedésében: a környék villamosenergia ellátásában.

A villamos mű vezetősége ezért a szükséges befektetési tőke birtokában mérlegelés tárgyává tette a jelenlegi egyenáramú központi telep megszüntetését és egy új, a város külterületén felépítendő, háromfázisú, nagyfeszültségű villamos mű létesítését. Az idevonatkozó jövedelmezőségi számítások azt mutatták, hogy a városi fogyasztásnak az éjjel-napali energiaszolgáltatás bevezetésével várható növekedése, az új villamos műtől mintegy 3 *km*-re fekvő vízműnek villamosítása, a közel jövőben épülő városi vágóhíd és jéggyár energiaszükséglete, valamint a környék energiaellátásából várható fogyasztás olyan kihasználást biztosít az új műnek, hogy a várható bevételekből az üzemi kiadásokon felül nem csupán a befektetés tőkeszolgálata fedezhető, hanem még számottevő felesleg is várható.

A megejtett számítások kedvező eredménye folytán a város az önálló villamos műnek a felsőbb hatóságok által is jóváhagyott felállítása mellett döntött.

Az új villamos mű 5250 volt feszültségű, háromfázisú, 50 periodusú áramot fog termelni.

Az energia termelésére 2 *drb* egyenként 750 eff. lóerő teljesítményű, 7500 fordulattal járó, fogaskerék áttételű gőzturbina és a vele kapcsolt 750 kVA teljesítményű, 3000 fordulatú turbogenerátor szolgál.

A kazánház berendezése 2 *drb* egyenként 200 *m*² fütőfelületű, túlhevítővel és economiserrel ellátott vízcsöves kazánból áll. A gőz nyomása 16 abs. atmoszféra. A kazánok borsodi szén eltüzelésére alkalmas önmüködő lépcsős rostéllyal vannak ellátva. A szén szállítására, valamint a salak eltávolítására önmüködő berendezés fog szolgálni.

A turbogenerátorok termelte energia ólomkábelek útján jut a modern kapcsolóberendezésbe. A kisfeszültségü kapcsoló, az ellenőrző műszerek és készülékek kezelőtáblákon, a nagyfeszültségü készülékek pedig betoncellákban nyernek elhelyezést.

A kapcsolóberendezést a környék energia ellátására szolgáló transformátorállomás egészíti ki. Az itt elhelyezésre kerülő 2 *drb* egyenként 130 kVA teljesítőképességü transformátor a turbogenerátorok termelte energia feszültségét 15000 voltra emeli fel.

A nagyfeszültségü energiát részint ólomkábelek, részint légvezetékek szállítják a város különböző pontjain felállított transformátorállomásokba, ahol az energiát olajtransformátorok segítségével a használati feszültségre: 380/220 voltra alakítják át.

A központi telep teljes villamos berendezésének szállításával, valamint a hálózat átalakításával a *Ganz-féle Villamossági r.-t.*-ot bízták meg, míg a kalorikus berendezést a *Láng L. Gépgyár r.-t.* szállítja.

Az Akerman-féle motorhenger. Az utóbbi időben a világpiacon található valamennyi motorhenger közül az Akerman-féle henger vonta magára a legnagyobb érdeklődést.

Szerkezete lényegesen különbözik az eddig szokásos típusokétól. Így pl. csaknem a teljes összsúly a hátsó hengerre összpontosul, míg az első henger mindössze annyi terhelést hord (kb. 700 *kg*-ot), amennyi a biztos irányításhoz szükséges. Ez az első, vagy kormányhenger csupán 450 *mm* széles és pusztán csak az irányító szerv szerepét tölti be. A normáltípusú hátsó henger közepén egy bevágás található, mely meggátolja, hogy a csuszamlós útszakaszokon oldalt csússzon.

A hengerek közötti központi távolság mindössze 2·3 méter, ami — tekintve a kormányhenger könnyü mozgathatóságát — a henger kezelését is jelentékenyen megkönnyíti. Fordulási sugara csupán kb. 2 méter és így 6—7 méter széles úton a legnagyobb könnyedséggel fordulhat.

Terhelése a hátsó hengeren: víz, a balaszt-szekrénykékben pedig útanyag.

A különféle súlymegterheléseket és tényleges nyomásokat az alábbi táblázat tünteti fel:

1. tábl. *Súly- és nyomási adatok.*

	Összsúly	Nyomás az első hengerre	Nyomás a hátsó hengerre	Nyomás a munka-szélesség *cm*-jeként
	kilogrammonként			
Terhelés nélkül....	6.500	1.500	5.000	43·5
Vízterheléssel	7.700	1.500	6.200	54
Víz- és kavicsterheléssel.....	10.700	700	10.000	87

Kavicsterhelés esetén a súly egyrészét úgy egyensúlyozzák az első hengeren, hogy ez mindössze kb. 700 *kg*-ig emelkedhet.

Ha az Akerman-féle hengereket összehasonlítjuk a közönséges háromhengeres gépekkel, kiderül, hogy az utóbbiaknak kb. 15 tonna összsúlyra van szükségük, — hogy 10 tonna súlyt gyakorolhassanak a hátsó hengerre, mert az összsúly a háromhengeres hengergépeknél (és a tandem-hengereknél is) egyharmadrészével az előhengerre és kétharmadrészével a hátsó hengerre nehezedik. Kb. 4 tonna anyag megtakarításán kívül még a tüzelőszer használatában is jelentékeny megtakarítás mutatkozik az Akerman-hengernél.

Rendkívül fontos az a körülmény, hogy az Akerman-henger összsúlya csupán kavics és hasonló megterheléssel, 6·5 és 10·7 tonna között váltakozik, ami — áttéve a hátsó hengerre — 4 és 10 tonna közötti nyomáskülönbséget jelent.

kint. Azok a gazdasági nehézségek azonban, amelyek nálunk megvannak, megvannak külföldön is, ott is féltékenyen őrködnek azon, hogy ami munka van, az saját mérnökeiknek jusson. Sajnos, itthon is hiába kopogtatnak, itt sem tudnak elhelyezkedni. Ugyanekkor azonban sajnálattal kell megállapítanunk, hogy nálunk nagyon sok munkaterületen idegen honosokat találunk, akiket szükségből hoztak be, mert bizonyos speciális munkaterületekre nem vagyunk még ezidőszerint kellő képen berendezkedve. Úgy vélem, hogy parancsoló kötelességünk a jövőben gondoskodni olyan tervszerű továbbképzésről, amely lehetővé teszi, hogy mérnökeink iparunknak legspeciálisabb igényeit mielőbb teljesen kielégíthessék. Olyan továbbképzésre gondolok, amelynek folyamán a mérnök tudását bármely irányban, tehát akár műszaki, akár közgazdasági vagy jogi irányban megfelelően kiegészítheti. Ezt a továbbképzést csak az Alma Materrel szoros kapcsolatban tudom jól elképzelni.

Abban, amit mondani szerencsés voltam, nem akartam programmot adni, csupán egyes égető kérdésekre kívántam rámutatni. A programmot az élet kívánalmai szerint, a mérnöktársadalom mindenkori helyzetének megfelelően a tisztikar és a választmány együtt vannak hivatva kialakítani. Egyet azonban már ezúttal is különösen hangsúlyoznom kell.

Annak, hogy eredményesen dolgozhassunk, elengedhetetlen előfeltétele, hogy megőrizzük a Kamarán belül a teljes egységet, a teljes harmóniát. Enélkül a mérnöki kar célját el nem érheti. Lehetnek és lesznek is nézeteltérések közöttünk, különböző szempontokból, ezek azonban sohasem legyenek akadályai annak, hogy összes erőnket az új építőmunkának szolgálatába állítsuk, amelynek végső céljában valamennyien egyek vagyunk. Ehhez az építőmunkához kérem azt a támogatást, amelyet osztatlan bizalmukkal nekem kilátásba helyeztek. Ha ez a támogatás nem marad el, akkor remélem, hogy az Úristen segítségével meg tudunk majd valamit valósítani abból a sokból, amit az urak tőlünk elvárnak.

Legyen még szabad röviden a köszönet szavaival fordulnom azokhoz a férfiakhoz, akik a Kamara életében munkájukkal hálánkat és elismerésünket érdemelték ki. Elsősorban Sándy Gyula őméltóságáról, igen tisztelt barátomról emlékezem meg, aki hosszú időn át a legnehezebb körülmények között a nála közismert kötelességtudással végezte az elnöki teendőket. A kötelességen messze túlment az a munka, amelyet a Kamarának áldozott. Alig lehet eléggé elismerő szavakat találni e munkássága méltánylására. Köszönöm neki, hogy oly szíves volt újból elvállalni az alelnöki tisztet, mert ezzel lehetővé tette, hogy az ő értékes munkáját és értékes tapasztalatait a Kamara javára a jövőre is értékesíthessük.

A köszönet meleg szavait kell intéznem Sármezey Endre volt alelnökünkhöz is, aki legnagyobb sajnálatomra eltávozott az alelnöki székből. Sármezey Endre munkáját is az önzetlenség, a kötelességtudás és a mérnöki kar iránt való odaadó szeretet jellemezte.

Elismerés és köszönet illeti Medgyaszay István barátomat is, aki a pénztárosi teendőket végezte olyan súlyos időkben, amikor a Kamara pénzügyi egyensúlyának biztosításához igen nagy tapintatra és ügyszeretetre volt szükség. Kérem, hogy az ő értékes támogatását ne vonja meg a jövőben sem a Kamarától. Ugyancsak köszönet és hála illeti meg a választmányt, amelyre igen súlyos munka nehezedett. Órák hosszat tartó, sűrűn ismétlődő ülésekben nagy munkát végzett ez a választmány. (Közbeszólás: Éljen a Titkár és az Ügyész!) Titkárunkról Thoma Frigyesről külön azért nem emlékeztem meg, mert az ő helyzetében változás nem következett be. A Kamara életében ő megmaradt az ami volt, a kamarai lüktető életnek a lelke. Ő nélküle a Kamarát a mai helyzetében el sem tudnám képzelni.

Lényegében ugyanígy jellemezhetem az Ügyész úrnak értékes munkáját is. Befejezésül legyen szabad egy indítványt előterjesztenem. (Halljuk, halljuk!) Úgy vélem, hogy mint minden ünnepélyes alkalommal, most is meg kell emlékeznünk, arról a férfiúról, akinek ez az ország azt a fegyelmet és azt a rendet köszöni, amelyet sok külföldi megirigyel tőlünk. Indítványozom, hogy a kormányzó úr őfőméltóságát a mai ünnepélyes közgyűlés alkalmából táviratilag üdvözöljük. (Az indítványt a közgyűlés tagjai állva hallgatják végig.) Méltóztassék egyben hozzájárulni, hogy üdvözöljük a miniszterelnök urat, valamint a kormánynak azokat a tagjait, akiknek munkásságával a mi munkánk szorosan összefügg. (Helyeslés.)

Amikor ezek után mégegyszer megköszönöm a belém helyezett bizalmat, Isten áldását kérem a Kamara munkásságára. (Nagy taps és éljenzés a terem minden oldalán.)

Sándy Gyula alelnök megnyitó beszéde 1927. évi június hó 12-én.

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Van szerencsém a folytatólagos közgyűlésünkön megjelent igen tisztelt Kartársakat szivélyesen üdvözölni!

Bemutatom a kereskedelemügyi m. kir. miniszter úr 60.198—II. 1927. számú f. évi április hó 6-án kelt leiratát, melyben közgyűlésünket engedélyezi; bemutatom a Budapesti Közlöny f. évi 119. számát, valamint hivatalos lapunknak: a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönyének 13—14., 15—16., 17—18. számait, melyekben mai közgyűlésünket előzetesen szabályszerűen hirdettük, továbbá 19—20. számát, melyben a meghívó megjelent.

Örömmel kell megemlékeznünk a közelmult egyes nevezetesebb eseményeiről, amelyek hazánkat és Kamaránkat is közelről érdeklik. A hatalmasan fejlődő és virágzó olasz nemzet és hazánk között oly barátságos szerződéses viszony keletkezett, amely a mi gazdasági és műszaki életünkre csak előnyös lehet, amely országunk hitelét, súlyát növeli, amelynek előnyei már is mutatkoztak, amidőn a székesfőváros beruházási munkáihoz oly előnyös külföldi kölcsönre tett szert, amivel nemcsak a még mindig nyomasztó lakásinségen lehet gyökeresebb enyhítést elérni, de amely nekünk mérnököknek, építészeknek is újabb munkaalkalmakat biztosít.

A technikai sikereknek egyik legszebbike, hogy f. évi május hó 22-én Lindberg kapitány elsőízben sikerrel átrepülte az óceánt. (Éljen.) 32 és fél óra alatt tette meg a szárnyakra kelt ember azt az utat, vagy talán nagyobbat annál, amelyet annak idején Kolumbus Kristóf 70 nap alatt sok testi és lelki szenvedés árán, de épp oly szilárd meggyőződéssel, igaz hitében való bizakodással és lelkesedéssel tett meg. Tisztelettel kell a Nungesserekről, a tudomány mártirjairól is megemlékeznünk és nekünk is zászlónkra írni az ideálokat, az egymás becsmérlése, lebecsülése, elgáncsolása helyett a gondolatokban és tettekben való felfelé haladást: „Ire ad astra."

Tisztelt Közgyűlés! Boldogemlékezetű első elnökünk, mondhatjuk alapítónk, *dr. Zielinski* Szilárd elhalálozása után nem kevésbbé érdemes büszkeségünk, *Herrmann* Miksa került Kamaránk elnöki székébe. (Éljenzés.) Majd a mult év végével az ő kereskedelemügyi miniszterré történt kinevezése alkalmával az elnökségről való leköszönésekor a választmány úgy határozott, hogy mostani közgyűlésünkig e tisztséget nem tölti be, de az elnöki teendők ellátását az alelnökökre bízza. Ha ezzel zökkenések történtek Kamaránk életében, ezt ne méltóztassék ügyszeretetünk hiányának, mint inkább a természetszerű tartózkodásnak tulajdonítani, amit az ilyen, bár fokozottabb, de megosztott felelősség alkalmával éreztünk. Mindenesetre e helyről és ez alkalommal is köszönetet kell mondanom *Sármezey* Endre alelnöktársam nevében is azért a szives, kitüntető bizalomért és támogatásért, amelyben minket minden ol-

dalról részesítettek. Elsősorban fogadja a *titkár* úr, — azt hiszem ezt az egész közgyűlés nevében mondhatom — legteljesebb elismerésünket azért a fáradhatatlan, buzgó működésért, amivel a felmerült ügyeket előkészítette, elintézte, mindnyájunk sorsát szívén viselte, ami elnöki működésünket könnyebbé tette. (Éljenzés. Taps. Éljen Thoma!)

Mondanom sem kell, hogy *Herrmann* Miksa miniszter sége nemcsak büszkesége az egész mérnöki karnak, de benne a kormány is oly hatalmas alkotó erővel rendelkezik, aki hosszú időre be fogja írni nevét a talpra állani akaró és ebben az irányban hatalmas lépésekkel előre törekvő országunk történetébe. Azáltal, hogy ő teljesen megérti és átérzi a mi törekvéseinket, hatalmas támogatója nemcsak a műszaki ügyeknek, de a közérdeknek is, mert végeredményben a mi céljaink sem lehetnek mások, még ha látszólag saját jobb érvényesülésünkre törekszünk is, mint hogy az emberiség jólétét szolgáljuk, hazánk istenadta kincseit kiaknázva, virágzását segítsük elő.

Vissza kell emlékeznem legutóbbi rendkívüli közgyűlésünk ama nevezetes választására, amidőn az 1926. évi XXII. t.-c. alapján módunkban volt tagokat küldeni az újonnan megalakult főrendiházba *Buday* Béla és *dr. Kandó* Kálmán (Éljenzés. Taps.) érdemes tagjaink személyében, illetve megneveztük *Sármezey* Endre és *dr. Varsányi* Emil tagjainkat a póttagságra. (Éljenzés.)

A kereskedelemügyi miniszter úrhoz intézett jelentésünkben foglaltak közül e helyről is rámutatok mult évi munkánk nevezetesebb eredményeire, aminők a Mérnöki Rendtartás III. sz. végrehajtási utasítása és Ügyrendünk, amelyen ez a közgyűlés lesz hivatva a végleges csiszolást sokat határozatra emelni.

Kidolgoztuk a mérnökhelyettesek fegyelmi szabályzatát, a mérnöki munkák új díjszabását, amiknek jóváhagyása is küszöbön van, úgy, hogy ezeknek a létérdekünket képező szabályzatoknak életbeléptetése immár csak hetek kérdése lehet. Ugyancsak jelentékenyen előrehaladt a munkafenntartási rendelet kialakítása is.

Az alatt a 3 éves ciklus alatt, amely most lejárt, első megalakulásunk óta kamarai tagjaink száma 3360-ról 4147-re növekedett, ami kb. 24%-os emelkedésnek felel meg.

A Mérnöki Tanács is megkezdte működését és a munkafenntartási rendelet megjelenése után remélhetőleg most már le fogja bonyolítani azokat a hatalmasan felszaporodott ügyeket, amelyeket oda felterjesztettünk.

Számos ügydarab elintézése mellett más testületekkel karöltve memorandumot intéztünk a kormánykörökhöz a minősítési törvényre vonatkozóan és a magánépítkezés előmozdítása érdekében.

Részvéttel kell e helyről megemlékeznem *Fock* Ede és *Dömötör* Pál elhúnyt választmányi tagjainkról, akik a magyar mérnöki karnak igen sok szolgálatot tettek, életükben sok sikert, dicsőséget arattak és a választmány működése körül is hervadhatatlan érdemeket szereztek. Kegyelettel kell fölemlítenem két igen jeles tagját hazai műszaki karunknak, akik az utóbbi év folyamán hagyták itt dicsőségteljes földi működésük színhelyét: Az egyik a jeles tanár, építőművész, a Mérnöki Tanács tagja: velencei dr. *Hauszmann* Alajos, a másik a kiváló gépészmérnök, szakíró, tudós, a köztiszteletben, becsülésben élt tanár és tisztviselő: *Edvi-Illés* Aladár. Emlékük nemcsak a műszaki társadalom körében, de hazánk határain belül mindenütt, sőt azon kívül is örökké élni fog!

Az ő példájukat követve dolgozzunk Nagy-Magyarország újjáépítésén, egymás munkájának megbecsülésén, Alma Materünknek, főiskoláinknak tiszteletben tartásán, fényüknek növelésén, a különféle című, de egy anyától származó, egy közös cél felé törekvő műszaki foglalkozási körök és foglalkozási ágak között nem elválasztó határvonalaknak, de összefoglaló kapcsolatainak keresésén!

Ezekkel a gondolatokkal mai közgyűlésünket megnyitom. (Taps. Éljenzés.)

A Budapesti Mérnöki Kamara jelentése az 1926. évi működéséről.

Budapesti Mérnöki Kamara
2000/1927. szám.

Nagyméltóságú

HERRMANN MIKSA

Magyar Kir. Kereskedelemügyi Miniszter Úrnak

BUDAPESTEN.

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

A Mérnöki Rendtartás 26. §-a értelmében a Budapesti Mérnöki Kamara 1926. évi működéséről szóló jelentést a következőkben terjesztjük elő.

*

Előző évi jelentésünket azzal a megnyugtató érzéssel terjesztettük Nagyméltóságod hivatalbeli elődje elé, hogy Kamaránk két évi küzdelmes munka után ügyrendjében megállapította, egyes mérnöki alaprendeletekre vonatkozó tervezeteiben pedig előkészítette ama jogszabályokat, amelyek a törvényszerű kormányhatósági intézkedések után életbe lépve a magyar mérnöki kar és önkormányzata nyugodt életének, fejlődésének szilárd alapjául fognak szolgálni.

Ezt annál is inkább remélhettük, mert az ország közállapotainak alakulásában a céltudatos, biztos kezektől irányított újjáépítés kétségtelen nyomait, sőt eredményeit észleltük.

Azóta örömmel láttuk, hogy az államháztartás egyensúlya helyreállításának művét, a nemzeti élet gyógyulásának nélkülözhetetlen alappillérét, mi sem zavarta meg. Bizalommal töltött el alkotmányos intézményeinknek a nemzeti fejlődés igényeit és a korszellemet egyaránt figyelembe vevő kiépítése: a kétkamarás országgyűlés újjáalkotása és a főváros önkormányzatának — egyelőre átmeneti — felfrissítése. A magángazdaság várva-várt talpraállításának reményét táplálta a sok biztató igéret mellett az az alkotó cselekvés, amelynek nyomán kiépült a kereskedelmi szerződéseink rendszere és ezek betetőzéseül az olasz barátsági és békéltetési szerződés, valamint a fiumei tengeri kikötőre vonatkozó egyezmény, amelyekkel megcsonkított hazánk ismét egyenjogú félként lépett a világ népeinek sorába. Megnyugvással töltött el az a tény, hogy a közszolgálati alkalmazottak — karunkat egyébként egyáltalában ki nem elégítő — létszámrendezésének befejezésével megszűnt a tömeges elbocsátásokkal járó amaz áradat, amely a saját szervi bajaival nehezen küzködő magángazdaság úgyis veszélyeztetett egyensúlyát özönvízként fenyegette.

Az ezeréves magyar nemzet jövőjébe vetett megingathatatlan hittel fogadja Kamaránk az állami és társadalmi élet örvendetes fejlődését, amit a maga részéről is kötelességszerűen előmozdítani óhajt.

*

A közállapotok mindeme biztató tünetei és javulása közepette kamaránk nehezen várta előző évi munkájának gyümölcseit, az önkormányzat szabatos, cselekvőképes működéséhez nélkülözhetetlen jogszabályok hatálybalépését.

Ezek késése, illetőleg hiánya által okozott sok panasz kérdezősködés és kérelem elintézése, valamint az e jogszabályokra vonatkozó szakadatlan, nehéz tárgyalások kamaránk vezetősége munkaerejének túlnyomó részét lefoglalták és a mérnöki kart, illetőleg kamaránkat, úgyszintén a velök szemben álló tábort egyaránt állandó nyugtalanságban tartva, kamaránkat törvényszerű működésének zavartalan kifejtésében bénították. Ennek tulajdonítható részben az is, hogy a magyar mérnöki

zin, 40% olaj, 15% aszfalt, 25% gáz és veszteség volna az eredmény. Ennek részleteire ez alkalommal nem akarok itt kitérni.

A generátor hatásfokára vonatkozólag a lichtenbergi gázművekben felállított A. W. G. Koller-rendszerű 2·600 *mm* átmérőjű öt generátor üzemátviteli kísérlet adatait közlöm az alábbi táblázatban.

A generátorok átvétele óta állandóan teljes megterhelésel járnak, napi teljesítményük mindenkor meghaladja a 25 tonnát. A gáz összetétele is csaknem állandó. *A generátorgázból a kátrányt 2%-nál nem nagyobb víztartalommal tökéletesen ki lehet választani s szállóportartalma a 0·1%-ot alig haladja meg.* A gázból benzint is mosnak ki.

Példaképen megemlítem a rositzi nagy generátortelepet, melyben kátránytermelés szempontjából naponta 300 vagón brikettet gázosítanak el.

A generátorrendszerű megoldásnak fő előnye a gáztüzelés. Ahol 30—40 *m/sec* füstgázsebességgel is lehet számolni s emellett a hőátadási tényezők 2—3-szorta nagyobbak s a kazán-egységnyi fűtőfelületén így 2—3-szorta több gőz termelhető *Ideális a tüzelés szabályozása és a tökéletes füstnélküli tüzelés. A generátorok előnye a nagy elaszticitás is.* A gázgenerátor több órán át teljesen üzemen kívül is helyezhető, utána pedig igen rövid idő — jóformán percek — alatt teljes üzembe hozható.

A generátoros megoldásnak egyetlen szépséghibája, hogy a mai használatos méretek mellett (2·600 *mm* átmérő) tatai szén feldolgozásakor mintegy 35 darab, várpalotai szén esetében pedig mintegy 55—60 darab generátorra volna szükség. Egy 35 egységből álló telep a hozzá tartozó kondenzációval mintegy 2,800.000 pengőbe kerülne, míg a 60 egységből álló telep ára 4,800.000 pengőt tenne ki. Azonban nem tekinthető kizártnak, hogy nagyobb, pl. 4·5, vagy 6 *m*-es generátorok megfelelő szerkezettel ne volnának építhetők, amelyekből tatai szén esetében 7—12 darab, várpalotai szén esetében pedig 10—20 darab volna szükséges, amely mennyiség a kazánok számával is jobb összhangba hozható. *A nagyméretű generátoroknak az az előnyük is megvolna, hogy csaknem abszolút egyenletes összetételü gázt szolgáltatnának. Hatásfokuk a kisebb sugárzási veszteségek folytán a 90%-ot is elérhetné.* Ha ehhez a gáztüzelésű kazánok ugyancsak 88—90 százalékos hatásfokát számítjuk, *úgy az összhatásuk a 80 százalékot elérné.* Végeredményben a generátoros megoldást akár a szénportüzeléssel, akár a rostélytüzeléssel összehasonlítva, a kazánok számában s a szénelőkészítő és salakeltávolító berendezésekben elérhető megtakarítások körülbelül fedeznék a generátortelep költségeit, amellett a szén árát a kátrány ára fizetné ki.

Ha szabad itt kissé utópisztikus képet is rajzolnom, úgy arra gondolva, hogy ez az erőközpont az idők folyamán bővülne, a telep bővítésének igen egyszerű módját képzelhetem. Prof. *Drawe* előadása nyomán, aki a *Gesellschaft für Braunkohlen und Mineralölforschung* 1927 július 23-i ülésén, tiszta oxigénnel táplált generátorkísérletéről számolt be. — A Gaswerke Tegel egy *generátorát* Linde-féle géppel levegőből előállított *oxigénnel* és megfelelően több vízgőzzel *táplálta.* A generátor teljesítőképessége a reakciósebesség megnövekedése következtében megkétszereződött és a következő összetételű gázt szolgáltatta:

CO_2	13·2
O_2	1·1
C_nH_m	2·3
CO	32·9
H_2	42·8
CH_4	1·1
N_2	6·6

A gáz fűtőértéke 2900 kalória. Természetesen ez az első tájékoztató kísérlet volt, állandó üzemben *3000 kalóriánál nagyobb fűtőértékü gáz volna termelhető.* Ma 1 m^3 oxigén ára 3 *Pf*, amely nagyüzemben előreláthatóan *1 Pf árra leszorítható.* 1 m^3 oxigénnel mintegy 16—17.000 kalória vihető gázalakba.

E módszernek az volna a lényeges előnye, hogy a már meglévő generátortelep elé épített oxigéngyárral *a telep kapacitása megkétszerezhető volna.* Tekintve, hogy a gáz m^3-száma változatlan lenne, a tisztító berendezéseken sem kellene változtatni. A kazánok számát nem kellene teljesen a kétszeresére növelni, mert a 3000 kalóriás gázzal a láng hőmérsékletének növekedése folytán a kazánok kapacitása is nőne.

A várpalotai szénnel kapcsolatban annak rostélyon való eltüzeléséről kell megemlékeznem. A várpalotai szén 46% vizet tartalmaz bányanedves állapotban, melynek előszárítása feltétlen kívánatos volna. A szárítás módja is meggondolandó, mert a közvetlen füstgázakkal való szárítás sokszor igen sok por- és aprószemű szenet eredményez. Megemlítem a Fleisner-rendszerű szárítási módot, mely szerint a szenet 12—15 atmoszféra nyomás alatt gőzzel szárítják. 1 *kg* nedvesség eltávolítására mintegy 1 *kg* gőz szükséges. A szárított szén 15% nedvességtartalom mellett légszáraz, darabjai szilárdak, hamutartalma valamelyest csökken, és úgy látszik, salakolvadáspontja növekszik. Mindezek mellett a tulajdonságok mellett lényegesen nagyobb lánghőmérséklettel égethető; a kazánok rostélyfelülete is ennek megfelelően kisebb lehet. 200 vagón szén szárítására szolgáló berendezés ára mintegy 1,000.000 *P* lenne.

Mindezek az utak és módok közül melyik lesz a legcélravezetőbb, azt csak részletes számítások, kalkulációk és kísérletek dönthetik el.

(Eredeti közlés.) *Dr. Móry Béla.*

		N a p										
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	közép
Brikett													
Napi mennyiség	*t*	98,44	97,51	90,36	94,64	92,74	94,50	96,40	99,18	93,57	98,81	93,27	95,40
Víz	%	15,4	14,0	14,4	14,8	14,7	14,9	14,6	14,1	13,9	14,7	16,1	14,7
Hamu	%	9,4	9,4	9,9	12,8	10,2	10,3	9,9	10,6	9,6	12,8	10,7	10,5
Kátránytartalom	%	10,6	13,3	12,4	12,5	11,6	13,0	12,7	12,0	13,4	12,4	12,6	12,4
Generátorgáz													
Össszteljesítmény 0°, 760 *mm/h*	m^3	7635	7725	7465	7750	8010	7580	7630	7915	7760	7625	7730	7710
„ *kg* brikett	m^3	1,86	1,90	1,98	1,97	2,07	1,93	1,90	1,92	1,99	1,85	1,99	1,94
Felső fűtőérték 0°, 760 *mm/kal*		1846	1886	1850	1892	1858	1850	1840	1866	1900	1847	1886	1866
Alsó fűtőérték 0°, 760 *mm/kal*		1698	1736	1697	1733	1695	1704	1693	1716	1741	1702	1741	1714
Levonás erőre/*h*	m^3	559	551	545	543	554	553	557	548	543	553	545	550
Kátrány és könnyűolaj													
Kátrányhozadék naponta	*t*	10,37	10,68	10,41	10,80	10,09	10,30	9,80	11,27	10,42	9,40	10,36	10,35
Könnyűolaj naponta	*t*	0,41	0,44	0,47	0,36	0,27	0,35	0,46	0,51	0,55	1,21	0,50	0,50
Kátrányhozadék a brikettre számítva	%	11,0	11,4	12,1	11,8	11,2	11,2	10,6	11,9	11,7	10,6	11,7	11,4
Kátrány víztartalma	%	0,4	0,3	0,4	0,4	0,7	1,1	0,6	2,4	1,9	0,5	0,4	0,8
Elgázosítás hatásfoka	%	65,9	68,9	70,3	71,3	73,9	68,4	67,0	68,5	72,5	65,6	72,1	69,4
Hőtani hatásfok	%	81,6	85,3	88,0	88,8	89,8	84,6	82,2	86,2	89,6	81,1	88,9	86,0
Salakmennyiség naponta	*t*	4,23	5,87	8,84	6,94	5,57	6,90	7,42	7,95	5,66	7,32	7,11	6,71
Hűtőköpenyvíz naponta	m^3	93,0	88,7	99,2	116,6	105,0	96,0	100,0	83,8	86,2	94,6	80,0	84,8

A Budapesti Mérnöki Kamara közleményei.

A Mérnöki Kamara 1927. évi rendes tisztújító közgyűlése.

Dr. Kossalka János elnök székfoglaló beszéde 1927. évi június hó 12-én.

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Az első szó a hála szava azért a kitüntető bizalomért, amely oly szép formában, egyhangúsággal nyilatkozott meg velem szemben. Erre a bizalomra nagy szükségem van, mert igen nehéz faladatra vállalkoztam. Nagynevű elődeim, boldogult dr. Zielinski Szilárd és kiválóságunk, Herrmann Miksa a megkezdett nagy munkát nem fejezhették be. A törvényes keretek biztosítva vannak, ezek azonban tartalommal még nincsenek teljesen kitöltve. Nagyon sok munkát kell még elvégeznünk avégből, hogy a Kamara eljusson oda, ahova alapítói eliuttatni akarták. Hálásan köszönöm a közgyűlés bizalmát nemcsak a magam, hanem tiszttársaim, valamint az új választmány nevében is. Ami tőlünk telik, ami energia bennünk van, dacára a más irányú nagy elfoglaltságunknak, annak a nagy ügynek szolgálatába állítjuk, amelyet a választással reánk bíztak.

Áttekintve azt a tevékenységi kört, amelyben nekünk dolgoznunk kell, kétségtelenül megállapíthatjuk, hogy egyik legfontosabb teendőnk a mérnöki munkafenntartásra vonatkozó rendeletnek tető alá hozása kell hogy legyen. Az a bölcseség, mely a Kamara vezetőségét és választmányát ebben a kérdésben vezette, az a legmesszebbmenő önmegtartóztatás, amely ebben a kérdésben érvényre jutott, nagy mértékben enyhítette, majdnem megszüntette azt az élénk nyugtalanságot és izgalmat, amelyet a munkafenntartásra vonatkozó rendelettervezet az érdekeltségek körében kiváltott. Ma már megokolt az a remény, hogy a munkafenntartási rendelet, amelyre oly égetően szükségünk van, rövid idő mulva napvilágot lát. Arra a kérdésre, hogy a munkafenntartásnak égetően sürgős kérdésén felül melyek azok a további *ugyancsak sürgős* és fontos kérdések, melyekkel a közel jövőben behatóan foglalkoznunk kell, a választ a mérnöki rendtartásról szóló törvénynek abból a szakaszából származtatom le, amely a célkitűzést jelöli meg. Ez a szakasz azt mondja, hogy a Kamarának feladata a mérnökök erkölcsi és anyagi érdekeinek a közérdekkel összhangban való oltalma és előmozdítása. Bölcsebben és szebben a Kamara célját megállapítani alig lehetett volna.

Ebből a célkitűzésből folyólag a Kamaránkban tömörült mérnöki társadalomnak elsőrendű kötelessége elkövetni mindent avégből, hogy a takarékosság és az okszerű gazdálkodás elvei az összes technikai munkálatok során következetesen érvényesüljenek. Gazdag országok megengedhetik maguknak azt a luxust, hogy ezeket az elveket ittott figyelmen kívül hagyják, a mi megcsonkított országunkban, a mi nehéz gazdasági helyzetünkben azonban a nemzet ellen vétkezik az, aki ezeknek az elveknek érvényesülését akadályozza.

Ezt a takarékosságot, ezt az okszerű gazdálkodást legeredményesebben akkor szolgáljuk, ha gondoskodunk arról, hogy a szaktudásnak, a technikai munkálatok igazgatásában és teljes lebonyolításában való, kellő érvényesülése intézményesen biztosíttassék. Gondolok itt elsősorban arra, hogy azokban az igazgatási ágakban, amelyek technikai munkák előkészítésével, végrehajtásával és tanulmányozásával foglalkoznak, az irányítás kizárólagos felelősséggel műszaki kézbe legyen letéve. Az 1883. évi minősítési törvény a miniszteriumok hatáskörén belül erre a lehetőséget megadja, mert e törvényben kifejezetten meg van mondva, hogy mindazokban a közigazgatási ágazatokban, ahol az igazgatás szaktudást igényel, minősítésül a szaktudást igazoló oklevél is elfogadható. Ennek következtében fejlődött ki a legfelsőbb igazgatásnak egyes ágazataiban az a gyakorlat, hogy az igazgatás összes teendőit kizárólagos felelősséggel szakemberek látják el. Megnyugvással állapíthatjuk meg, hogy ezekről az igazgatási ágakról semmi panasz sem hangzik el, jól dolgoznak, nincs kifogásolni való. Sajnos, azonban a műszaki tudást igénylő igazgatási ágazatokban nem mindenütt ez a helyzet. Sok ilyen igazgatási ágban kettős munka folyik, a munka egyik részét, azt, amelyet szaktudás nélkül elvégezni egyáltalán nem lehet, a szakember végzi el, az intézkedésnek, a javaslattételnek, általában az imperiumnak joga azonban nem a szakembert, hanem a jogászt illeti meg. Különösen áll ez a törvényhatósági igazgatás terén, ahol ezt a kedvezőtlen helyzetet nagy részt az okozza, hogy a minősítési törvénynek előbb idézett rendelkezése nem vonatkozik a törvényhatóságokra. Míg a legmagasabb igazgatásban, a miniszteriumokban teljesen szabad az út a műszaki képzettségüek számára, addig a törvényhatóságokban a műszaki tudást is igénylő igazgatási ágak egész sorában teljesen el van zárva az érvényesülés útja a mérnök elől. Törvény tiltja például, hogy polgármester vagy alpolgármester mérnök is lehessen. Ugyancsak törvény tiltja, hogy a főváros legnagyobb üzemeivel foglalkozó ügyosztályok élére mérnök kerülhessen, mert ezeket az ügyosztályokat közigazgatásiaknak minősíti a törvény, ezeknek élére pedig mérnök nem kerülhet. Annak a rendszernek, amelyben az adminisztráció ügyköre két részre van osztva, amelyben tehát jogász és mérnök megosztott hatáskörrel és megosztott felelősséggel végzik az igazgatás munkáját, súlyos kárát vallja a köz. Kárát vallja egyrészt azért, mert a felelősség megoszlik és adott esetben nem állapítható meg, hogy ki a felelős, de kárát vallja azért is, mert a jogász pusztán a szakértő által adott véleményre támaszkodva általában nem rendelkezhetik azzal az áttekintéssel, melyre szükség van avégből, hogy az intézkedésnél a lényeg jusson érvényre. Ez az oka annak, hogy sok esetben az adminisztráció rideg formalizmussá válik.

Súlyos hátránya ennek a kettős adminisztrációnak az is, hogy a mérnöknek a műszaki irányú munka irányításától való távoltartása azzal az eredménnyel jár, hogy kénytelen-kelletlen túlságosan sokat foglalkozik a részletekkel oly kérdéskomplexumokat von be a hatáskörébe, amelyeknek megoldása tulajdonképpen a magánmérnök munkaterületét alkotja. Innen van az, hogy a közalkalmazott mérnök hatásköre sokszor összeütközésbe kerül a magánmérnök érdekével. Méltóztatnak látni, hogy a közalkalmazott mérnöknek és a magánmérnöknek érdeke találkozik. Mindkettőnek érdeke egyaránt azt kívánja, hogy a mérnök az igazgatásban irányítással, ellenőrzéssel, tanúlmányozással, kezdeményezéssel foglalkozzék, nem pedig olyan részletes tervezéssel, melynek elvégzése nem igazgatási feladat.

Ha ezt a közös érdeket felismeriük és közös erővel haladunk a cél felé, úgy megoldódik a magánmérnöki kérdés és teljesül az a régi kívánság, hogy az adminisztráció lényegéhez nem tartozó tervező munkákkal a hatóságok ne foglalkozzanak, hanem adják oda ezt a munkaterületet az erre régóta sóvárgó magánmérnököknek. Erős a meggyőződésem, hogy ezt így kívánja az ország egészséges fejlődésének érdeke, amely megköveteli, hogy az országnak erős, független, jól szituált magánmérnöki kar álljon rendelkezésére. Ez a magánmérnöki kar van hivatva arra, hogy simulion az élet különböző igényeihez, felkutassa a lehetőségeket a mága és a köz érdekében, ez a magánmérnöki kar van hivatva arra, hogy ellássa azokat az időszakonként jelentkező munkálatokat, amelyeknek ellátására a hatóságok állandó személyzetükkel nem rendezkedhetnek be.

A mi magánmérnöki karunknak rendkívül súlyos a helyzete. Különösen súlyos azoknak az ifjaknak a helyzete, akik ezekben az esztendőkben hagyták el vagy hagyják el az Alma Matert. Ezek az ifjak ma külföldön zárt ajtókra találnak. Békeidőben minden államban tömegesen találkoztunk külföldön magyar mérnökökkel, akik a magyar névnek dicsőséget szereztek oda-

A IV. fejezet a mérnöki megbízás írásbafoglalásának a rendjére vonatkozik és tartalmazza a mérnöki megbízással kapcsolatos egyes jogokra és kötelezettségekre vonatkozó rendelkezéseket. A Kamara a mérnöki megbízólevél kiállításának céljára alkalmas nyomtatványokról gondoskodik és azokat az igénylőknek térítés ellenében rendelkezésre bocsátja.

Az V. fejezet a mérnöki meghatalmazásról intézkedik, amelynek alapján a mérnök megbízásának keretein belül megbízója nevében működhetik. A Kamara a mérnöki meghatalmazás kiállításának céljára alkalmas nyomtatványokról is gondoskodik és azokat az igénylőknek térítés ellenében rendelkezésre bocsátja.

A VI. fejezet megállapítja, hogy a mérnök, ha nem tagja a Mérnöki Kamarának — eltekintve a M. R. 3. §-ának 7. bekezdésében megállapított kivételtől, — a Kamara tagjainak fenn nem tartott mérnöki munkát sem vállalhat önállóan.

A VII. fejezet megállapítja oly alkalmazott mérnökök kivételes esetben engedélyezhető önálló mérnöki magánmunkájának külön feltételeit, akik a Mérnöki Kamarának nem tagjai.

A VIII. fejezet a magánvállalatnál alkalmazott mérnökhelyettesek és kezdő-mérnökök bejelentésére vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza és a mérnökhelyettesként nem törzskönyvezhető kezdő-mérnökök alkalmazotti minőségben szerzett gyakorlata igazolásának megkönnyítésére a Kamara által vezetendő „kezdő-mérnökök nyilvántartása" című könyv vezetése iránt rendelkezik. (A Kamara e nyilvántartásba való jelentkezés céljára is 8 fillér ellenében nyomtatványt bocsát rendelkezésre.)

A IX. fejezet a földmérők országos nyilvántartására vonatkozik. A Kamara a jelentkezés céljaira a jelentkezőknek önköltségen (8 fillér) bocsát jelentkezési ívet rendelkezésre.

A X. fejezet a kamarai díjak és illetékek közadók módjára való behajtása iránt intézkedik.

*

Az I., IV., V., VIII. és IX. fejezetekkel kapcsolatos nyomtatványok a Kamarában rendelkezésre állanak, és személyesen vagy posta útján — a nyomtatványok árának postabélyegekben való beküldése mellett is — beszerezhetők.

Azok, akik a mérnöki cím használatára már ezidő szerint jogosultsággal bírnak, ez évi szeptember hó 30-ig bezárólag[3] tartoznak a nyilvántartásba való felvétel iránt jelentkezni. Aki ezt a határidőt elmulasztja, kihágást követ el s ezenfelül a jogosulatlan címhasználat miatti eljárásnak is kiteszi magát.

Azok, akik mérnöki cím használatra ezidő szerint Magyarországon nem jogosultak és sem Magyarországon kiállított vagy itt honosított mérnöki oklevéllel, sem valamely hazai felsőipariskola rendes tanfolyamának sikeres elvégzését tanúsító végbizonyítvánnyal nem bírnak, de a mérnökök nyilvántartásába való felvételt a Mérnöki Rendtartás átmeneti rendelkezései közül a 69. §. vagy a 70. §. első bekezdésének 2. pontja alapján kérelmezni akarják, haladéktalanul adják be kérvényeiket a Kamarához, mert e rendelkezések hatálya ez évi augusztus hó 27-én lejár. (V. ö. az 1959/1927. és az 1890/1927. számú kamarai hirdetményekkel.)

Azok a földmérők, akik a Kamaránál eddig nem jelentkeztek, szintén haladéktalanul adják be jelentkezésüket, nehogy a Kamara választmánya kénytelen legyen velük szemben a M. R. 71. §. alapján rendbírságot alkalmazni.

Budapest, 1927. évi julius hó 12-én.

Budapesti Mérnöki Kamara.

2002/1927.

Hirdetmény.

A Budapesti Mérnöki Kamara által a M. R. és III. sz. végrehajtási utasítása alapján vezetendő különféle nyilvántartásokba jelentkezés illetőleg beiktatás díjai a következők:

1. A mérnökök (címjogosultak) nyilvántartásába beiktatás díja	10 P
2. Akik a mérnökök nyilvántartásába beiktatás iránti kérelmüket a M. R. 70. §-ára alapítják, az 1. alatti beiktatási díjon felül jelentkezési pótdíjat is fizetnek	40 „
3. A mérnökök törzskönyvébe beiktatás (a Mérnöki Kamara tagjai sorába felvétel, melyet a mérnökök nyilvántartásába való felvétel a jövőben megelőz) iránti jelentkezés díja	10 „
4. A mérnökhelyettesek törzskönyvébe beiktatás (mérnökhelyettesek sorába felvétel) díja	5 „
5. A kezdőmérnökök nyilvántartásába beiktatás díja	5 „
6. A földmérők nyilvántartásába beiktatás díja	5 „

Aki a M. R. III. sz. végrehajtási utasításának 3. §-ában, a mérnökök nyilvántartásába felvétel iránti jelentkezésre az ezidőszerint bejelentésre kötelezettekre vonatkozólag megállapított, de 1927. évi szeptember hó 30-ig bezárólag meghosszabbított határidő lejárta előtt egyidejűleg kéri a mérnökök nyilvántartásába és a Kamara tagjai sorába való felvételét, az a fenti 1. pont szerinti díj megfizetése alól mentesül, tehát csak a 3. és — 70. § esetén — a 2. pont szerint tartozik díjat fizetni.

A 2. pontban megállapított jelentkezési díj elutasíttatás esetén sem téríttetik vissza.

Budapest, 1927. évi július hó 12-én.

Budapesti Mérnöki Kamara.

[3] Az eredeti határidő meghosszabbíttatott.

1959/1927.

Hirdetmény.

A Budapesti Mérnöki Kamara felhívja az érdekeltek figyelmét arra, hogy a Mérnöki Rendtartásról szóló 1923:XVII. t.-c. átmeneti rendelkezései közül a 69. §. hatálya a hivatkozott törvény e rendelkezésének hatálybaléptétől, azaz 1924. évi augusztus hó 28-tól számított 3 év múlva, tehát f. évi augusztus hó 27-én lejár.

A 69. §. szószerinti szövege a következő:

„A törvény hatálybalépésétől számított 3 éven belül a mérnökök nyilvántartásába az 1. §. 1—3. pontjaiban felsorolt képesítéssel bíró mérnökökön kívül okmányai bemutatása alapján fel kell venni még azt is:

1. akinek a budapesti magyar tudományegyetemen fennállott mérnöki intézettől kiállított mérnöki oklevele van;
2. akinek a királyi József-műegyetemtől, vagy a selmecbányai bányászati és erdészeti akadémiától kiállított, mérnöki oklevéllel egyenértékű végbizonyítványa (absolutoriuma) van;
3. aki külföldi technikai főiskolán az 1906. év előtt mérnöki oklevelet, vagy oklevéllel egyenlő értékű képesítő okmányt szerzett;
4. akinek valamely külföldi technikai főiskolától kiállított, mérnöki oklevéllel egyenértékű végbizonyitványát valamely hazai technikai főiskola honosító záradékkal látta el;
5. aki e törvény hatálybalepte előtt a volt cs. és kir. közös hadsereg, vagy a m. kir. honvédség mérnöki tisztikarának, továbbá, aki a volt cs. és kir. közös hadsereg hadmérnöki törzsének avagy tüzértörzskarának tényleges állományába tartozott;
6. aki e törvény hatálybaléptekor 35. életévét betöltötte s a kir. József-műegyetem valamelyik szakosztályán az első szigorlatot sikerrel letette, az azután hallgatandó összes kötelező tárgyakat hallgatta s azokból az 1918. év előtt sikeresen kollokvált.

Az előbbi 1—6. alatt felsorolt egyéneket a kamara tagjai sorába is fel kell venni, ha jelentkezésük idején legalább hat évi mérnöki gyakorlatot igazolnak és a felvétel egyéb feltételeinek (6. §.) is megfelelnek."

Akik a törvény e rendelkezése alapján felvételt kérni szándékoznak, nyujtsák be a fenti határidőig kérvényeiket a Kamarához.

Budapest, 1927. évi julius hó 7-én.

Budapesti Mérnöki Kamara.

1890/1927.

Hirdetmény.

A Budapesti Mérnöki Kamara felhívja az érdekeltek figyelmét arra, hogy a Mérnöki Rendtartásról szóló 1923:XVII. t.-c. átmeneti rendelkezései közül a 70. §. első bekezdése 2. pontjának hatálya a hivatkozott törvény e rendelkezésének hatálybaléptétől, azaz 1924. évi augusztus hó 28-tól számított 3 év múlva, tehát f. évi augusztus hó 27-én lejár.

A törvény ezen pontja értelmében a Kamara a mérnökök nyilvántartásába és — a felvétel egyéb feltételeinek teljesítése esetén — a Kamara tagjai sorába mérnöki képesítés nélkül is *felveheti* az első bekezdésben megadott időpontig azt, aki a felvételre való jelentkezéskor igazolja, hogy legalább 12 éve fejt ki mérnöki természetű munkásságot s e téren legalább négy év óta önálló, vagy vezető állást tölt be.

Akik a törvény rendelkezései alapján felvételt kérni szándékoznak, nyújtsák be a fenti határidőig kérvényeiket a Kamarához.

Budapest, 1927. évi julius hó 1-én.

Budapesti Mérnöki Kamara.

Hirdetmény.

Büntetőbirósági ítélet.

A gyulai kir. járásbíróság, mint büntetőbíróság *Schriffert* Antal gyulai lakost a Mérnöki Rendtartás 67. §-a 1. pontjába ütköző jogosulatlan építészi címhasználat miatt 6 napi elzárásra átváltoztatható 24 pengő pénzbüntetésre ítélte.

A Kamara postatakarékpénztári cheque-számlájának száma: 28.844.

A Kamara telefonszáma: József 382—85.

„5. A Mérnöki Kamara vezetősége utasíttassék, hogy a mérnöki szakosztály taggyűlése rendszeresen, időnkint egybehívassék, hogy ezáltal egyrészt a választmány nagy munkájától részben tehermentesíttessék, másrészt az egyes szakmák intenzívebb munkálkodásra térhessenek át."

„6. Az építésügyi szabályzat 44. §-a érvényre juttatása érdekében a Mérnöki Kamara Budapest főpolgármesteréhez, a Közmunkák Tanácsa vezetőjéhez és Budapest polgármesteréhez küldöttséget menesszen és kérje tőlük, hogy a szabályzat ezen pontja, mely szerint végrehajtó szakértő okl. mérnök is lehet, ne mellőztessék."

Javaslatára

a közgyűlés Berger Benő kamarai tagnak indítványát tárgyalás mellőzésével a választmányhoz utasítja azzal, hogy amennyiben az azokban foglaltak már az eddigi intézkedésekkel és a kormányjelentéssel teljesítve nem volnának, a választmány tegye azokat mérlegelés tárgyává.

13. *Thoma* Frigyes titkár jelenti továbbá, hogy *Markó* Kálmán gépészmérnöktől is érkezett be egy terjedelmes irat, mely számos részletkérdésre vonatkozik (1559/1927.).

Javaslatára

a közgyűlés Markó Kálmán beadványát felolvasás mellőzésével a választmány elé utalja.

14. *Dr. Kossalka* János elnök a közgyűlés tárgysorozatát kimerítettnek jelenti ki és a közgyűlést berekeszti.

K. m. f.

Hitelesítik a harmadik napi ülésre vonatkozólag:
Maróthy Kálmán s. k.,
Strasser Miksa s. k.,
kamarai tagok.

Jegyezte:
Thoma Frigyes s. k.,
titkár.

Látta:
Sándy Gyula s. k.,
alelnök.

A Mérnöki Kamara választmányának 75. üléséből. A választmány 1927 július 1-én tartott ülésében megállapította az 1926. évi működésről szóló kormányjelentésen a június 12-i közgyűlési határozatból folyólag szükséges módosításokat.

A választmány, az építőmesteri érdekeltség panaszai kapcsán, újból foglalkozott a Kamara építésztagjainak nagylétszámú csoportja által a magasépítés terén a tervezés és az anyagi végrehajtás (kivitelezés) szétválasztására kezdeményezett társadalmi mozgalommal és tudomásul vette, hogy az érdekelt építészek vezetői visszavonták ama kérelmüket, hogy a Kamara irodája a mozgalomra vonatkozó iratokat kezelje és erre vonatkozó magánközleményeknek a Kamara hivatalos lapjában helyt adjon. Ezzel a választmánynak ez évi április hó 29-én erre vonatkozólag adott hozzájárulása tárgytalanná vált. Erről a kereskedelemügyi miniszter úrhoz jelentés megy.

Megállapította a választmány a lakásépítés és a lakásfelszabadítás kérdéseiben a kormányhoz intézendő felterjesztés tartalmát.

Ezeken kívül tagfelvételi, fegyelmi, kihágási és folyó ügyek tárgyaltattak.

Hirdetés tagfelvételről. A Budapesti Mérnöki Kamara választmánya 1927. évi július hó 1-én tartott ülésében az alább felsorolt kérelmezőket a Kamara tagjai sorába felvette:

Eisenbach Hugó, sz. 1882. okl. gépészmérnök, Budapest X, Simor-u. 11.; *Fejér* Pál, sz. 1884. okl. gépészmérnök, Bpest V, Hold-u. 15.; *Feszelyi* Sándor, sz. 1887. szfőv. műszaki felügy. 70. §. Budapest VIII, Magdolna-u. 6/a.; *Fürst* Károly, sz. 1895. okl. erdőmérnök, Sopron, Templom-u. 12.; *Graber* Jenő, sz. 1891. okl. gépészmérnök, Bpest V, Rudolf-rpt. 3.; *Hofstätter* Béla, sz. 1891. okl. építészmérnök, Bpest VII, Ilka-u. 42/a.; *Kanics* Miklós, sz. 1891. terv. iroda tulajd. 70. §. Bpest I, Kemenes-u. 4.; *Kálmán* János, sz. 1891. okl. mérnök, Tamási; *Kocsis* Béla, sz. 1894. okl. gépészmérnök, Bpest IX, Közraktár-u. 12/a; *Lipták* Balázs, sz. 1897. okl. mérnök, Vörösberény, gyártelep; *Prepeliczay* Albert, sz. 1883. okl. mérnök, Bpest X, Asztalos Sándor-u. 8.; *Senyei* József, sz. 1885. okl. építészmérnök, Bpest VIII, Baross-u. 75.; *Schuchbauer* Ferenc, sz. 1892. lakatosárú- és gépműhely-tulajd. 70. §. Budapest IV, Kecskeméti-u. 1.; *Schwanfelder* Ferenc, sz. 1888. okl. mérnök, Tatatóváros, oszt. mérnökség; *Szamek* Henrik, sz. 1884. műszaki igazg. 70. §. Bpest III. Szentendrei-u. 67—69.; *Dr. Vendl* Miklós, sz. 1896. bányamérnöki főiskolai r. tanár, Sopron, Erzsébet-u. 25. 70. §.; *Weiss* Károly, sz. 1883. hon. okl. mérnök, Bpest II, Aranka-u. 18/b; *Tobisch* Ferenc, sz. 1902. okl. gépészmérnök, Bpest I, Horthy Miklós-út 35.

A felvételről szóló értesítés 1927. évi július hó 2-án kifüggesztetett. *Nevezettek felvétele ellen* a Mérnöki Rendtartás 9. §-a értelmében a kifüggesztéstől számított 30 nap alatt, tehát 1927. évi augusztus hó 1-én déli 12 óráig a *Kamara bármely tagja élhet fellebbezéssel a Mérnöki Tanácshoz.* A felebbezés kellően felbélyegezve a Kamaránál nyujtandó be, annak címére küldendő.

A Kamara új tagjai. A Budapesti Mérnöki Kamara választmánya által felvett alábbi tagokra a törvényes határidő alatt fellebbezés nem adatván be, ezek felvétele jogerőre emelkedett. Új tagok tehát 1927 május 30-tól: *Blum* Dávid mérnök, Budapest II, Mész-u. 13. *Castelli* Zsolt mérnök, Budapest V, Személynök-u. 16. *Érdi* Zsigmond építészmérnök, Budapest I, Gellérthegy-u. 1. *Frcska* János építészmérnök, Budapest VII, Tököly-út 74. *Geosits* Gyula erdőmérnök, Kalocsa, Szent István-u. 13. *Hegyi* Imre erdőmérnök, Kiskunfélegyháza. *Jiraszek* Béla mérnök, Budapest IX, Ráday-u. 43. *Matuschek* Richárd gépészmérnök, Budapest I, Verpeléti-u. 8. *Pilch* Andor építészmérnök. Pécs. *Révész* Tibor építészmérnök, Budapest VI, Teréz-körút 10. *vitéz Rhédey* László erdőmérnök, Vízvár. *Sikorszki Zsolnai* Miklós építészmérnök, Pécs, Zsolnai Vilmos-u. 69. sz. *Székely* Zoltán gépészmérnök, Budapest IX, Boráros-tér 3. *tószegi Tószeghy* Richárd gépészmérnök, Budapest V, Báthory-u. 22. *Vágner* Manó gépészmérnök, Tokod. *Wechsler* József gépészmérnök, Barcika. *Wufka* Ernő mérnök, Miskolc, gróf Apponyi Albert-u. 32.

Névkiigazítás. A Budapesti Mérnöki Kamara választmányának 1927. évi julius hó 1-én tartott ülésében hozott határozata alapján „Fehér Jenő" vegyészmérnök neve *dr. Fehér Jenő*-re kiigazíttatik.

Elhalálozott tagok. A Mérnöki Rendtartás 12. §-a 3. bekezdésének megfelelően hivatalos jelentések alapján a Kamara tagjai sorából töröltettek: *Erkulenz* Béla mérnök, rákospalotai lakos, 1927. évi május hó 9-i, *Somló* Sándor mérnök, esztergomi lakos, 1927. évi február hó 19-i, *Soulavy* Antal mérnök, budapesti lakos 1927. évi április hó 18-i, *Zempléni* Szevér mérnök, budapesti lakos 1926. évi október hó 29-i hatállyal.

A kamarából kilépő tag. A Kamara választmánya saját kérelme, illetőleg önkéntes kilépése folytán *Hajdu* Elek gépészmérnök, szombathelyi lakos, kamarai tag törlését 1927. évi julius hó 1-ei hatállyal elrendelte.

2001/1927.

Hirdetmény.

A Budapesti Mérnöki Kamara felhívja az érdekeltek figyelmét a mérnöki rendtartásról szóló 1923: XVII. t.-c. végrehajtására vonatkozó III. sz. utasításra (kihirdettetett a Budapesti Közlöny 1927. évi június hó 14-i 133. számában),[1] amely — csak a legfontosabbakat kiemelve — a következő rendelkezéseket tartalmazza.

Az I. fejezet a mérnöki cím használatára jogosultakról vezetendő „mérnökök nyilvántartása" számára szükséges adatszolgáltatás rendjét szabályozza. Az adatbejelentésre az országban élő minden címjogosult — magyar állampolgárokról és itt állandó lakással bíró külföldiekről egyaránt — köteles. Ennek céljára a Kamara jelentkezési ívekről gondoskodott, amelyeket a Kamara tagjainak hivatalból küldött meg, a többi címjogosultaknak pedig megkeresésre önköltségen bocsát rendelkezésükre. (Ára 8 fillér darabonként.)

Az utasítás II. fejezete a mérnöki kamarai tagság szempontjából beszámítható mérnöki gyakorlat dolgát szabályozza, nevezetesen megállapítja azokat a feltételeket, amelyek mellett az oklevél megszerzését megelőző időből származó gyakorlatot be lehet számítani.

A III. fejezet mérnöki irodákra vonatkozó rendelkezéseket tartalmaz. Egyebek között megállapítja, hogy a mérnöki irodák, — és bizonyos esetekben a vállalati műszaki irodák — felelős vezetője a Kamaránál záros határidőn belül (1927 szeptember 30-ig bezárólag[2]) bejelentendő és hogy a kamarai tagok mérnöki megbízást, a magánvállalatok pedig (az eddig meg nem állapított) fenntartott munkakörbe tartozó mérnöki megbízást csak akkor fogadhatnak el, ha e bejelentési kötelezettségnek is eleget tettek, vagy a vállalt megbízásaikat esetenként a Kamarához bejelentik.

[1] A Kamara a végrehajtási utasításokat tagjainak megküldötte.
[2] Az eredeti határidő meghosszabbíttatott.

szerint összeférhetetlen. Ugyanis a jogtanácsos részt vesz a fegyelmi üléseken, hol a bíróságnak jogi adatokat szolgáltat, viszont összeférhetetlen, hogy a vád képviselője is ő legyen, mert alkalom adatik neki, hogy a bíróságra befolyást gyakoroljon oly időben, amikor a védelem azt ellensúlyozni nem képes. Kéri indítványainak elfogadását.

Thoma Frigyes kamarai titkár az elnök felhívására előadja a választmány állásfoglalását.

„Javasolja a választmány, hogy mondja ki a közgyűlés, miszerint dr. Mueller Félix a mérnöki rendtartás 18., 37. és 41. §-ának módosítására vonatkozó indítványát elutasítja, mert a törvénymódosítás általában nem időszerű, de nem is indokolt, mert a javasolt törvénymódosítás nem helytálló és nem is alkalmas eszköz a Kamara belső rendjének és az összhangnak biztosítására.

Amennyiben leszűrődött tapasztalatok alapján a törvény módosítandónak vagy kiegészítendőnek fog mutatkozni, a választmány eziránybán a szükséges lépéseket meg fogja tenni. Az indítványokban *b), c)* és *d)* alatt előadott javaslatok azért is elutasítandók, mert helytelen volna törvénymódosító javaslatot egyes részletkérdésekre bontani és évről-évre novellák iránti kérelmekkel a kormány elé járulni."

A közgyűlés dr. Mueller Félix indítványait elveti és a választmánynak idevonatkozó javaslatait fogadja el.

9. *Dr. Sükösd* Béla kamarai másodtitkár Elnök felhívására bemutatja a távollevő dr. Neuschlosz-Knüsli Kornél kamari tag helyett ennek a közgyűléshez benyujtott indítványát (l. meghívó: II. B.).

Medgyaszay István pénztáros a választmány álláspontjaképen előadja, hogy eddig is minden évben készültek az indítványnak megfelelő kimutatások oly célból, hogy a tagdíjkivetések helyes mértéke betartható legyen. Ezt sikerült is elérni. A legutolsó alkalommal is készültek ilyen kimutatások, melyek betekintés végett minden kamarai tagnak rendelkezésére állnak. Éppen ezért dr. Neuschlosz-Knüsli Kornél indítványára nézve azt a javaslatot terjeszti a közgyűlés elé, hogy az indítvány helyeslés mellett tárgytalannak tekintessék.

A közgyűlés Medgyaszay javaslatára dr. Neuschlosz-Knüsli Kornél indítványát tárgytalannak tekinti.

10. *Dr. Mueller* Félix elnök felhívására előadja és indokolja társai nevében a kamarai székház építése iránti indítványát (l. meghívó: II. C.), melyet csakis azért ismertet ő, mivel kartársai eltávoztak a közgyűlésről. Kétségtelennek tartja, hogy egy kamarai székház, amely a mérnöki társadalom nagyságához méltó, kifejezi azt az erőt, amit a mérnöki társadalom képvisel. Abban sem lesz eltérés a felfogások között, hogy amikor az alkalom meglesz, megfelelő székház megszerzése napirendre lesz tűzendő. Csakis pénzügyi és praktikus vonatkozásban lehet szó vitáról. Sokak szerint a mai viszonyok nem alkalmasak, mert pénz nincs és az építkezés drága. Azonban hivatkozik egy másik testületre, mely sokkal kisebb taglétszámmal bír és megoldotta a kérdést. Nem szabad elfelejteni, hogy az ingatlanárak alacsonyak és egy harmincéves adómentesség kedvezménye csábít. A Kamarának mindenesetre nagy összeköttetése van, ami a megoldásban segítségére lehet. Mivel a kérdés tulajdonképen tehnikai kérdés, javasolja, küldjön ki a közgyűlés egy bizottságot, amely ezt a kérdést napirenden tartja és alkalmas időben javaslatot tesz.

Thoma Frigyes kamarai titkár bemutatja a választmánynak az indítványra vonatkozó javaslatát.

„A választmány a kamarai székház építésének kérdésével már az indítvány beérkezése előtt hivatalból tett javaslatra foglalkozott annál is inkább, mert a Kamara mai helyiségének számos hátrányát észlelte. Azonban a kérdés megoldásának számos előfeltétele ezidőszerint még hiányzik, úgyhogy az határozathozatalra és bizottság kiküldésére még nem érett meg. Mihelyest az előfeltételek meglesznek, a választmány a szükséges intézkedéseket meg fogja tenni.

Javasolja a választmány a közgyűlésnek, hogy dr. Mueller Félix, Fischer József, Kommer József és dr. Neuschlosz-Knüsli Kornél indítványa fölött napirendre térjen."

A közgyűlés a választmány javaslatát elfogadva, az indítvány fölött napirendre tér.

11. *Thoma* Frigyes kamarai titkár bejelenti, hogy az eddig előterjesztett indítványokon kívül — mint amelyek szabályszerű időben érkezvén be, tárgyuknál fogva alkalmasak voltak arra, hogy a napirendre kitűzessenek, — még egyéb indítványok is érkeztek be. Így szabályszerű időben érkezett be *Alpár* Ignác és *dr. Mueller* Félix kamarai tagok következő indítványa:

„A közgyűlés dr. Kelemen Kornél kamarai ügyész irányában bizalmatlanságának ad kifejezést."

Ezt az indokok nélkül benyujtott indítványt a választmány nem tűzte ki a napirendre, mert a közgyűlés tárgysorozatának egyik tárgya a tisztújítás, tehát a Kamara ügyészi tisztségének betöltése, s a közgyűlésnek az ügyész iránti bizalma vagy bizalmatlansága az ügyészi tisztség betöltésére vonatkozó választási eredményben mindenesetre kifejezésre fog jutni. A közgyűlés dr. Kelemen Kornél iránt egyhangú megválasztásával bizalmát nyilvánította. (Taps. Élénk éljenzés.) Javaslatára

a közgyűlés tudomásul veszi, hogy Alpár Ignác és dr. Mueller Félix kamarai tagoknak dr. Kelemen Kornél ügyész ellen benyujtott bizalmatlansági indítványát a választmány nem tűzte ki a közgyűlés napirendjére.

12. *Thoma* Frigyes titkár jelenti, hogy Berger Benő kamarai tag indítványt nyujtott be (1494/1927.), amely elkésve érkezett, s amelyet a jelenlévő indítványozó kérése folytán felolvas.

„1. Mondja ki a közgyűlés, hogy a m. kir. kereskedelemügyi miniszter úr által kiadott *„építőipar gyakorlásáról szóló törvényjavaslat előadói tervezete"*, melvet a mult évben a különféle mérnökegyesülések kellőképen megvitattak, jelenlegi formájában és elgondolásában úgy a közre, mint a mérnökségre fölötte sérelmes és annak megvalósítása *ellen* a mérnöki kamarában tömörült mérnöktársadalom *óvást emel*. Felkéri a Kamara a *miniszter urat*, hogy a mérnökség meghallgatásával *teljesen új törvénytervezetet dolgoztasson ki*, melyben az okl. mérnöknek az egész világon elismert teljes építőiparűzési — tehát magasépítési — joga is meg legyen védve."

„2. A Mérnöki Kamara írjon fel a m. kir. kereskedelemügyi miniszter úrhoz, hogy az építőmesteri ipar önálló gyakorlása tárgyában folyó év március havában megjelent rendeletének végrehajtási utasítását mielőbb s olvmódon adja ki, hogy a magyar mérnökség jogos érdeke biztosíttassék. Nevezetesen az építőipar terén *megkívánható szakba vágó gyakorlatot kamarai tagoknál a Mérnöki Kamara igazolja.* Az építőmesteri vizsgáló-bizottság nem kamarai tagsággal bíró okl. mérnöknél oly építési gyakorlatot is köteles legyen elfogadni, mit nem ipartestületi tagnál töltött el a mérnök, így pl. más magasépítéssel foglalkozó vállalatnál, állami vagy államvasuti alkalmazásban, az építési szolgálatban eltöltött idő szintén figyelembe vétessék."

„3. A fenntartott munkakörökre vonatkozólag a Mérnöki Kamara által elkészített tervezet mielőbbi sürgős megvalósítása illetve az eredeti tervezet érintetlen hagyása érdekében a m. kir. kereskedelemügyi miniszter úrhoz feirat intézendő."

„4. A Mérnöki Kamara vezetősége utasíttassék, hogy a mérnöki munkaalkalamak tárgyában már huzamosabb ideje a kartársak által összeállított javaslatok és eszmék gyakorlati megvalósítása érdekében a szükséges lépéseket mielőbb tegye meg."

Béla dr. 1444, *György* Jenő 1284, *Kortsák* Antal 1431, *Mihailich* Győző dr. 1446, *Rauch* Árpád 1353, *Rohringer* Sándor 1450, *Sármezey* Endre 1434, *Szánthó* Ferenc 1435, *Szentgáli* Antal 1447, *Zsigmondy* Dezső 1447.

Építészek: Almásy Balogh Loránd 1384, *Láczay Fritz* Oszkár 1319, *Maróthy* Kálmán 1359, *Schoditsch* Lajos 1352, *Warga* László 1336.

Gépészmérnökök: Bánó László 1433, dr. *Frohner* József 1419, *Kelemen* Móric 1336, *Martos* Viktor 1324, *Mihályfi* Dezső 1349, *Misángyi* Vilmos dr. 1447, *Novák* László 1347, *Orphanides* János 1450, *Schilling* Zoltán 1453, *Szőcs* Jenő 1421, *Varsányi* Emil dr. 1417, *Verebély* László 1450.

Vegyészmérnökök: Emszt Kálmán dr. 1435, *Dubovitz* Hugó dr. 1353.

Bányamérnökök: Henrich Viktor 1363, *Vizer* Vilmos 1382.

Vaskohómérnökök: Cotel Ernő 1446.

Fémkohómérnökök: Schleicher Aladár dr. 1425.

Erdőmérnökök: Czillinger János 1441, *Frőhlich* Brunó 1370, *Pászthory* Ödön 1342.

A többi szavazatok eloszlásáról jegyzőkönyvhöz mellékelt ívben megoszlott szavazatok kimutatása tanuskodik.

A jegyzőkönyvhöz csatoltatik az egyes albizottságok részéről:

I. albizottság: a névjegyzék és a lepecsételt csomag, amely a szavazólapokat és szelvényeket tartalmazza.

II. bizottság: ugyanaz.

III. bizottság: ugyanaz.

IV. bizottság: ugyanaz.

Az előbb felsoroltakon kívül — a 40-nél kevesebb szavazatot nyert kamarai tagok figyelmen kívül hagyásával — a szavazatszámszerinti sorrendben még a következőkre estek szavazatok:

A tisztviselői tisztségre senkire sem.

Választmányi tagokra:

Mérnökök: Szilágyi Béla 177, *Benedek* József dr. 120, *Krasánszky* Henrik 117, *Rumbach* Dezső 115, *Szesztay* Sándor 70.

Építészek: K. Virágh Andor 117, *Uy* Károly 115, *Orth* Ambrus 114, *Lechner* Jenő dr. 50, *Neuschlosz-Knüsli* Kornél dr. 40, *Mueller* Felix dr. 40.

Gépészmérnökök: Plósz Pál 152, *Kresz* Ferenc 114, *Láner* Kornél 113, *Farkas* Kálmán 92.

Vegyészmérnök: Friedl Gusztáv dr. 112.

Bányamérnökök: Pethe Lajos 100, *Schivetz* Ferenc 91.

Erdőmérnökök: Hajdu János 107, *Hajdu Gyula* 104.

*

Elnöklő *Sándy* Gyula kamarai alelnök megköszöni a választási bizottságnak fáradságát, kimondja a közgyűlés határozataként a választás eredményét nevezetesen:

Elnök: dr. *Kossalka* János.
Alelnökök: Sándy Gyula, *Zorkóczy* Samu.
Titkár: Thoma Frigyes.
Pénztárnok: Balogh Ernő.
Ügyész: dr. *Kelemen* Kornél.

Választmányi tagok: Bottenstein Gyula, *Czakó* Adolf, *Dorner* Gyula, *Fónagy* Béla, *Guóth* Béla dr., *György* Jenő, *Kortsák* Antal, *Mihailich* Győző dr., *Rauch* Árpád, *Rohringer* Sándor, *Sármezey* Endre, *Szánthó* Ferenc, *Szentgáli* Antal, *Zsigmondy* Dezső mérnökök, *Almásy Balogh* Loránd, *Láczay Fritz* Oszkár, *Maróthy* Kálmán, *Schoditsch* Lajos, *Warga* László építészmérnökök, *Bánó* László, *Frohner* József dr., *Kelemen* Móric, *Martos* Viktor, *Mihályfi* Dezső, *Misángyi* Vilmos dr., *Novák* László, *Orphanides* János, *Schilling* Zoltán, *Szőcs* Jenő, *Varsányi* Emil dr., *Verebély* László gépészmérnökök, dr. *Emszt* Kálmán, dr. *Dubovitz* Hugó vegyészmérnökök, *Henrich* Viktor, *Vizer* Vilmos bányamérnökök, *Cotel* Ernő vaskohómérnök, dr. *Schleicher* Aladár fémkohómérnök, *Czillinger* János, *Frölich* Bruno, *Pászthory* Ödön erdőmérnökök.

Elnöklő *Sándy* Gyula a *Henrich* Viktor, *Strasser* Miksa és *Szentgáli* Antal kamarai tagokból álló küldöttséget felkéri, hogy a megválasztott elnököt értesítsék és az elnöki szék elfoglalására felkérjék. Addig az ülést felfüggeszti.

Elnöklő *Sándy* Gyula kamarai alelnök a küldöttség által bevezetett dr. *Kossalka* János megválasztott kamarai elnököt melegen üdvözli és szerencsekívánatait fejezi ki úgy az elnöknek, mint a Kamara közgyűlésének is, hangsúlyozva, hogy ez a választás úgyszólván egyhangú volt. Meggyőződésének ad kifejezést, hogy a közgyűlés a Kamara ügyeinek vezetését hivatottabb kezekbe nem tehette volna. Felkéri az Elnököt, hogy a Kamara ügyeinek irányítását vegye át és Isten áldásával erős kézzel vezesse.

Dr. *Kossalka* János elnök:

(Székfoglaló beszédét más helyen közöljük.)

Dr. Kossalka János elnök megnyitja a napirendre tűzött önálló indítványok tárgyalását.

8. *Elnök* felhívja *dr. Mueller* Félix kamarai tagot, hogy indokolja meg indítványát a Mérnöki Rendtartás módosítása tárgyában (l. meghívó: II. A.) és egyben javasolja, hogy az általános és részletes vita a pontonkinti tárgyalás mellőzésével egyesíttessék.

Dr. Mueller Félix az indítványa *a)* jelű általános része kapcsán felveti azt a kérdést, hogy vannak-e a Mérnöki Rendtartásnak olyan hiányai, amelyek módosításra szorulnak. Nézete szerint a kamarai törvényben az úttörő kísérlet jellegével bíró próbálkozás meglátszik és ha ma kellene egy kamarai törvényt megalkotni az részleteiben bizonyára másképen festene. Ha a közgyűlés a törvény módosítását most nem tartja időszerűnek, ez előtt meghajlik, mindössze azt kéri, utasíttassék a választmány, hogy az az előadódó sérelmekkel foglalkozzák, dolgozza ki az orvoslásra vonatkozó javaslatokat, hogy együtt legyen az anyag akkorra, amikor a módosítás ideje elérkezett. A Mérnöki Rendtartás 18. §-ának *b)* alatt javasolt módosítását azért tartja szükségesnek, mert a mai választási rendbe nem lehet véglegesen belenyugodni. A *c)* pont alatti indítványát azzal indokolja, hogy nem lehet a törvényben halálos bűnöket és vétségeket egy pontba összefoglalni, mivel a gyakorlat ennek súlyos hátrányait mutatja. Így például a közelmultban a mérnöki társadalom egyik büszkeségét a törvény 37. §-a második pontjába ütköző cselekedete miatt vétkesnek minősítette a fegyelmi bíróság határozata. Ez azt a helyzetet teremti, hogy ez a kamarai tag, valamint családja és unokái is ki vanak téve annak a látszatnak, mintha ő nemzetellenes magatartása miatt ítéltetett volna el. Az ítélet indokolását ritkán olvassák az emberek. A kérdés rendezését tehát szükségesnek és a törvény módosítását sürgősnek tartja. A *d)* pont alatti és a Mérnöki Rendtartás 41. §-ára vonatkozó indítványát azzal indokolja, hogy mivel a választmány határozatképességéhez 10 választmányi tagnak jelenléte szükséges és előfordulhat, hogy ezek között nagyszámban lesznek fegyelmi bírósági tagok is, akik igen helyesen tartózkodnak a fegyelmi panaszokra vonatkozólag a véleménynyilvánítástól, sőt hallomás szerint el is távoznak a választmányi teremből, amit nagy megnyugvással lehet ugyan tudomásul venni, de ennek az a következménye, hogy könnyen beállhat a határozatképtelenség, tehát szét kell választani a bíróság tagjaitól a választmányi tagokat, ezenkívül szaporítani kell a fegyelmi bíróság tagjait és a póttagságot megszüntetni. Mindezeken felül szükségesnek tartja, hogy a Kamara ügyésze mérnök legyen. Már az elnöki székfoglaló is megemlékezett arról, hogy amit a mérnökök maguk el tudnak végezni, ott ne vegyék igénybe más karok segítségét. Presztizskérdés is az, hogy mérnökügyész képviselje a vádat. E mellett szól még az is, hogy a Kamara jogtanácsosának és ügyészének állása nézete

Végül fel kell emelni tiltakozó szavunkat Trianon ellen, amely az ország, a társadalom és az egyes ember minden bajának forrása, jelenünket tarthatatlanná, jövőnket bizonytalanná tette. A jólét és a költekezés egyes csalóka jelei senkit meg ne tévesszenek, a jövő elijesztően komor. Egész létünk alapja a mezőgazdaság és a külföldi tőke segítsége. Az utolsó adatok szerint egész kivitelünk közel 82%-át a mezőgazdaság szolgáltatta. Sajnos azonban, a tengerentúli nagy államok ezt könnyen elsorvaszthatják. A külföldi kölcsön pedig végzetessé válhat, ha nem a legbölcsebben és a legóvatosabban használják fel. Helyesli a kereskedelmi szerződések megkötését, bár még hasznot alig hoznak, mint azt, hogy megszüntetnek számos bizonytalanságot. Annak, hogy kedvezőbb szerződéseket nem tudnak kötni, szintén Trianon az oka s ezért minden alkalommal követelnünk kell a kiküszöbölését.

Somlyó József kamarai tag a mérnökök alkotásaira, életére, keresetére és poziciójára vonatkozó kérdésekhez kíván szólni, mely téren a magyar mérnökség eredmények biztosítását várta a Kamarától és a legjobb akarata és igyekezete dacára ezt a Kamara nem tudja elérni, úgy csalódást okoz. Meggyőződése szerint a kormányjelentés egy valóságos mestermű, kitűnő tollal és körültekintéssel számol be arról, amit a Kamara vezetősége cselekedett, de sajnálattal állapítja meg, hogy kevés az eredmény. A magyar mérnök élete és sorsa attól függ, hogy a mérnökség jogai biztosítva lesznek-e vagy sem. Nagy fontosságánál fogva szintén megemlékezik arról a képtelenségről, hogy építőmesterek által kiállított bizonyítványokkal tartozik egy olyan mérnök magasépítési gyakorlatát igazolni, aki pedig már 10—20 évvel ezelőtt magasépítési gyakorlatot vagy teljesen egyedül vagy talán úgy folytatott, hogy egy építőmester volt alája rendelve. Nézete szerint találni kell más módot a mérnök magasépítési gyakorlatának igazolására, legalább a multra nézve.

Rátér a jelentés egy másik fejezetére és megállapítja, hogy a közmunkák odaítélése és elnyerése körül árrombolás mutatkozik, melynek szomorú következményeit mindenki, még a hatóságok is megérzik. Már a békében, de különösen a háború után elfajult verseny sok szakembert arra késztetett, hogy a hazai viszonyoknak megfelelő jobb odaítélési módot dolgozzanak ki az eddiginél. Szóló is kidolgozott egyet. A választmány tagjaitól, akiket bizalommal küldött a közgyűlés a Kamara intézőségébe, a maga részéről megkívánja, hogy ezzel a fontos kérdéssel ne csupán egy tanácskozás keretében foglalkozzanak, de egyéni munka keretében is. Dolgozzák ki a kérdés megoldását és vegyék igénybe az ezzel foglalkozó kartársaik segítségét, hogy nyugvópontra juthasson ez a kérdés, amelynek szomorú bizonyítéka a Széchenyi-fürdő ügye.

A jelentés megemlékezik arról is, hogy Budapest főpolgármestere annyira megbecsüli a mérnököket, hogy kilátásba helyezte részükre a városnak polgármesteri tisztségét is. Szóló ezt természetesnek találja. Külföldön a legtöbb városnak műszaki ember a vezetője. Ezzel szemben itthon oly hangok is hallatszanak, mintha csődöt mondott volna a műszaki adminisztráció. A bajoknak az az oka, hogy a mérnök a fővárosnál háttérbe van szorítva.

Érinteni kívánja végül a legégetőbb kérdést, a lakásépítés kérdését, amellyel már 2 év óta foglalkozik és sajnálattal látja, hogy teljesen elhibázott mederben halad az ügy. A jelentés szerint ugyan javulás mutatkozik e téren, azonban komoly hozzáértők előtt nem is kell mondani, hogy ez a javulás talmi fellendülés, mert a legnagyobb veszélyeket rejti magában az az építési mód, hogy az építési tőkének legalább 80%-át csakis 9%-os kamatfizetés ellenében képesek megszerezni. Az egész világon, kezdve a győzőkön és semlegeseken, csakis úgy tudtak építeni az emelkedett építési költségek mellett, hogy az állam és a községek részben à fonds perdu összegeket adtak és olcsó kölcsönöket nyújtottak. Így építettek Németországban mintegy 1.000,000 lakást. A Mérnöki Kamara felterjesztésében kimutatta, hogy a minden oldalról megállapított és 15 ezerre tehető lakásszükséglet olcsó kölcsön esetén sem igényel az államháztartás részéről 5,000.000 aranykoronánál többet, ez pedig igazán semmi az államháztartásban mutatkozó 100 milliós fölösleghez képest és megoldaná ezt a tengeri kígyót. Ezt a kérdést a Kamara nem a kellő eréllyel vitte előre. Kéri a közgyűlést, határozza el, hogy a vezetőség eszközöljön ki a miniszterelnök úrnál audienciát, hogy ott ennek a megoldást váró kérdésnek ügyében személyesen tárgyalhassanak.

Kertész Imre kamarai tag a magánvállalatok mérnöki tisztviselői érdekében javasolja, hogy e jelentésbe a következők felvétessenek:

„A Mérnöki Kamara választmánya rövid időn belül tárgyalásokat fog kezdeni a gyáriparosok országos szövetségével az alkalmazásban lévő mérnökök helyzetének megjavítása céljából és kérjük a nagyméltóságú miniszter urat, hogy bennünket ezen tárgyalásainkban támogatni méltóztassék."

Titkár zárószavával arra a kifogásra, hogy a Kamara nem kellő eréllyel támogatta a lakásépítési ügyre vonatkozó akciót, megjegyzi, hogy a felterjesztés küldöttségi átnyújtására a Kamara kihallgatást kért. Ez azonban a miniszterelnök úr nagy elfoglaltsága folytán oly késői időpontra helyeztetett kilátásba, amikor már az egész akció elkésett volna, ezt elkerülendő, a felterjesztést az összes résztvevő testületek aláírásával ellátva kihallgatás mellőzésével a Kamara benyújtotta.

A közgyűlés a jelentés bemutatott tervezetét azzal fogadja el, hogy a jelentés az elhangzottak tárgyilagos figyelembe vételével a választmány által kiegészíttessék, illetőleg módosíttassék és a választmánynak s a tisztikarnak köszönetet szavaz.

4. *Medgyaszay* István pénztárnok előterjeszti az 1926. évi zárószámadást.

A közgyűlés a bemutatott 1926. évi zárószámadásokat vita nélkül elfogadja és a felmentést megadja.

5. *Medgyaszay* István pénztárnok az 1927. évi költségvetést előterjeszti.

A közgyűlés a bemutatott 1927. évi költségvetést vita nélkül elfogadja.

6. *Medgyaszay István* pénztárnok javaslatot tesz a zárószámadásokat megvizsgáló bizottság kiküldésére. Javaslatára

a közgyűlés a zárószámadásokat megvizsgáló bizottság tagjaivá vita nélkül egyhangú felkiáltással *Méhes* Zoltán, *Strasser* Miksa és *Uy* Károly kamarai tagokat küldi ki.

7. Elnöklő *Sándy* Gyula felhívja *Henrich* Viktor választási elnököt a választás eredményének előterjesztésére.

Henrich Viktor kamarai tag választási elnök felolvassa a választásról felvett és hivatalos másolatban idecsatolt jegyzőkönyvet.

*

Eme jegyzőkönyvből annak megemlítésével, hogy a szavazásra jogosult tagok száma 4147 volt, az alábbiakat közöljük:

Leadatott összesen 1516 szavazat. Ebből fővárosi 905, vidéki 611. Érvénytelen fővárosi 3, érvénytelen vidéki 56. Marad érvényes fővárosi 902, érvényes vidéki 555. Érvényes összesen 1457 szavazat.

A szavazatok megoszlása a következő:

Elnöki tisztségre: *Kossalka* János dr. 1439.
Alelnöki tisztségre: *Sándy* Gyula 1449, *Zorkóczy* Samu 1455.
Titkári tisztségre: *Thoma* Frigyes 1455.
Pénztárnoki tisztségre: *Balogh* Ernő 1451.
Ügyészi tisztségre: dr. *Kelemen* Kornél 1431.

Választmányi tagok:

Mérnökök: Bottenstein Gyula 1267, *Czakó* Adolf 1439, *Dorner* Gyula 1441, *Fónagy* Béla 1351, *Guóth*

rendbeli módosításnak elfogadását, aminek megtörténte után rögtön átvezeti a szakaszok új számozását és rendbehozza az összes hivatkozásokat. Javaslatára

a közgyűlés elfogadja a választmány által előterjesztett, továbbá a Maróthy Kálmán kamarai tag által javasolt kétrendbeli módosítást és elveti dr. Mueller Félix kamarai tagnak az ügyrend módosítására vonatkozó összes indítványait, illetőleg javaslatait.

3. *Thoma* Frigyes kamarai titkár előterjeszti a Kamara 1926. működési évéről szóló kormányjelentés tervezetét, kérve, hogy annak felolvasása mellőztessék, mivel kinyomatva a kamarai tagoknak megküldetett.

(A jelentést más helyen közöljük.)

Néhány módosító kérelme azonban van a jelentéstervezethez. Így a III. sz. vérehajtási utasításról mint a jövőben megjelenő rendeletről történik megemlékezés, holott az időközben leérkezett a Kamarához és a napokban a Budapesti Közlönyben is meg fog jelenni. Ennélfogva a jelentésnek idevágó része megfelelően módosítandó lenne, amihez felhatalmazást kér. Az építőmesterek ipartestülete részéről a kamarai építésztagok által megindított társadalmi akcióra vonatkozó eljárás ellen a kereskedelemügyi miniszterhez intézett panasziratról akként történik megemlékezés, mintha azt a miniszter úr a Kamarához leadta volna, holott ez a panaszirat a mai napig le nem érkezett, bár leküldése kilátásba volt helyezve, ennélfogva a jelentés szövegét a történeti hűség kedvéért módosítani kell. Hasonlóképen kéri a jelentés szövegének helyesbítéséhez az engedélyt megadni ott is, ahol a revizorkérdésről, a fővárosi tisztviselők és a szövetkezetek dolgairól mint befejezett dolgokról van szó és ahol az adatok helyesbítendők. Ezekkel az észrevételekkel kéri a jelentés tárgyalás alá vételét.

Elnök javasolja, mondja ki a közgyűlés, hogy a jelentést általánosságban és részleteiben egyesítve kívánja tárgyalni és a bekezdésként tárgyalást mellőzi.

A közgyűlés így határoz.

Mihályfi Dezső kamarai tag a jelentéssel kapcsolatban három dologra kíván rámutatni. Először arra a körülményre, hogy akkor, amikor a Kamara választmánya rövid idő alatt kiépíteni igyekezett a mérnöki kamarai rendszert, precedensekre nem támaszkodhatott. Másodszor arra, hogy a fenntartott mérnöki munkákra vonatkozó rendelettervezet nyilvánosságra jutása alkalmával a tisztikar szinte elháríthatatlan akadályokra bukkant. Azok az egyének, akiknek nem volt teoretikus vagy gyakorlati képzettségük és ezért a Mérnöki Kamarán kívül lesznek kénytelenek maradni, oly ellentállást szítottak az egész vonalon, hogy az leküzdhetetlennek látszott. A másik akadályt a magasabb kvalifikációval, egyetemi képzettséggel bíró urak támasztották, akik attól féltek, hogy nagyobb felelősség mellett kell majd az eddigi munkakörüket betölteni. Egy további ellenállásnak hatását is alkalma volt annak idején egész közelről észlelni, ez egyes munkaadói érdekeltségek ellenállása volt. Ők munkaadói jogaikban érezték csorbítva magukat. Ezek túlnyomó többségben azóta megnyerettek az ügynek, azonban még mindig vannak egyes munkaadói érdekeltségek, amelyek ennek a rendeletnek életbeléptetését megakadályozni törekszenek. Végül még egy harmadik körülményre utal. Ez a Mérnöki Kamara választmányának és tisztikarának az az önzetlen és lelkes törekvése, amellyel arra törekedett, hogy a Kamarán belül a belső békét helyreállítsa. Bizonyára úgy történt a mai választási lajstrom összeállítása, hogy a Mérnöki Kamarán belül a mérnöki kar egyesítettnek tekinthető. Mondja ki tehát a közgyűlés, hogy hálás köszönetét fejezi ki a választmánynak, a tisztikarnak, elsősorban a titkárnak és az ügyésznek működéséért.

Strasser Miksa kamarai tag a jelentést méltató felszólaláshoz mindenben csatlakozik, csupán ahhoz a pontjához kíván észrevételt tenni, mely a kereskedelemügyi miniszter úrnak az építőipar gyakorlásához szükséges képesítés tárgyában ez évi március havában kiadott rendeletéről emlékezik meg; ezen rendelet az építőipari jogosultság megszerzésére szükséges gyakorlatot oly hosszú időtartamban állapítja meg, hogy távolról se elégítette ki a mérnöki kart, mégis azt, mint átmenetet és ideiglenes megoldást megnyugvással fogadták abban a reményben, hogy a mérnökség jogos követelése a megalkotandó építőipari törvényben lesz véglegesen és megnyugvásra kielégítve. E rendelet végrehajtása igen keserű csalódást okozott, mert a kérelmezők mintegy 60%-ától tagadtatott meg a képesítés kiadása.

Nem ismeri ama szempontokat, amelyek a vizsgálóbizottságot ily tömeges visszautasításra késztették, mert az elutasító határozatban azzal a rövid kijelentéssel indokolták az elutasítást, hogy kérvényező az előírt gyakorlati időt nem igazolta. Úgy látszik, a vizsgálóbizottság csupán olyan gyakorlatot vesz figyelembe, melyet az illető mérnök építőmesternél töltött el és mint ilyent igazolt. Ilyen igazolás hiányában ebben a szakmában évtizedeken át foglalkozott mérnökök, akik a magasépítés terén nagyszabású építkezéseket vezettek és eredményes ténykedést fejtettek ki, elutasíttatásban részesültek. Hallatszanak olyan hírek is, hogy a bizottság a kérvényezők ellen, igazolt építőmester közreműködése nélkül végrehajtott ilyen építkezésekről szóló bejelentések alapján ipari kihágás címén feljelentést szándékozik tenni. A rendeletnek távolról sem lehetett az a célja, hogy a mérnökségnek az építőipar terén évtizedeken át elszenvedett üldöztetését állandósítsa, hanem, hogy a mérnököknek a 42 év előtti rendeletből kifolyó jogfosztását megszüntesse és a mérnököket az építőipar gyakorlásába helyezze.

Kéri a közgyűlés hozzájárulását ahhoz, hogy a jelentés a rendelet végrehajtása körül tapasztalt sérelmek megemlítésével kiegészíttessék és a kereskedelemügyi miniszter úr arra kéressék, hogy pótrendeletben szabályozza a magasépítési ipari gyakorlat igazolásának módját. Mondassék ki az, hogy a képesítés elbírálására nemcsupán az építőmesternél eltöltött gyakorlat vétessék figyelembe, hanem az a kőmívesmesteri munkakört túlhaladó magasépítési gyakorlat is, melyet az okleveles mérnök akár önállóan, akár alkalmazotti minőségben kifejtett. Addig pedig, míg e téren tiszta helyzet nem teremtetik, kívánatos volna, hogy a mérnökség tartózkodjék az építőmesteri képesítésre vonatkozó kérelmek beterjesztésétől, hogy magát a hiábavaló költségektől megóvja.

Varsányi Emil dr. választmányi tag javasolja, hogy a jelentés a következők szerint kiegészíttessék.

1. Rá kellene mutatni a telefonkezelés tűrhetetlen állapotára s arra, hogy e téren gyökeres javulás csak a kereskedelemügyi miniszter úr erélyes közbelépésére várható;

2. az energiagazdálkodás kérdésénél feltárni az ország rendszeres geológiai kutatásának a szükségességét és ezzel egyben rámutatni a természeti kincsek, a természeti szépségek védelmére;

3. kérnünk kell a hazai ipar fokozottabb védelmét úgy a köz-, mint a magánrendeléseknél (különösen áll ez útépítő-, köztisztasági, közlekedési, orvosi, kórházi gépekre és eszközökre);

4. ezzel kapcsolatban a külföldi állampolgárok alkalmazásáról érintett részben beveendő volna *a)* a kettős állampolgárság kérdésének a rendezése, *b)* a viszonosság az egyes országokban vállalható munkaalkalmak tekintetében;

5. az ipari kérdéssel szorosan összefügg a munkáskérdés s lehetetlen fel nem említeni a megszállt területen sínylődő munkástestvéreink fokozottabb védelmének a szükségességét.

Erre módot nyujt a békeszerződés XIII. része, amely „az idegen országokban dolgozó munkások érdekeinek védelmé"-ről szól;

6. ugyancsak a békeszerződés, annak 292. cikkelye ad módot a jelenleg lehetetlen állapotok rendezésére vízügyi vonatkozásokban.

Dr. Muellernek a valóságos aránylagos képviselet biztosítására kért kötelező jelölési rendszerére megjegyzi, hogy a Kamara a mérnöki kar összességének a szervezete és neki, aki maga is testestől-lelkestől építész, meggyőződése, hogy az építészeknek vannak ugyan külön érdekeik, de olyan külön érdekük nem szabad, hogy legyen, amely ellentétben áll az összesség érdekeivel. A tervezett ügyrend keretében is lehető lesz a tagértekezleteken jelölésekkel foglalkozni, illetőleg ezt lehetővé kell tenni. És ha az építészek egyöntetűen valakinek a megválasztatását fogják kívánni, ezt az összesség bizonyára méltányolni fogja. A tagértekezleten állást foglalók feljegyzése megadja a módját az akaratnyilvánítás súlya megállapításának. A választmány ped'g a tagértekezlet jegyzőkönyvét tárgyalni tartozik. Elképzelhetetlen, hogy a választmány ne azokat jelölje, akik jelöltségét a tagértekezlet kellő súllyal kéri. (Alpár közbeszól.) Alpár Ignác kamarai tag éppen elhangzott közbeszólásából azonban azt látja, hogy ezzel az egész kérdéssel nem szükséges tovább foglalkoznia.

A dr. Mueller által kifogásolt 232. §-ban tervezett rendelkezésben szükséges törvénykiegészítést lát és azt eredeti szövegezésében elfogadja. A tagértekezletek összehívására tervezett eredeti szabályokat megfelelőknek tartja, azok még több jogot biztosítanak, mint amennyit dr. Mueller kíván; az egy-egy szakosztályból kikerült választmányi tagok lelkiismereti felelősségük tudatában el fognak járni a tagértekezlet összehívása iránt, ha a kamarai tagok véleményének meghallgatását szükségesnek tartják. Javasolja dr. Mueller módosító indítványának elutasítását.

Javasolja azonban, hogy a közgyűlés határozza el, hogy a miniszteri leirat szerint az ügyrend V. címének végére beillesztendő „Különleges tagcsoportok" alcímű új § szövegében a világosság és az egyöntetűség kedvéért a „tagcsoport" kifejezés használtassék a különféle jelzőkkel alkalmazott „szerv" szó helyett. Javasolja továbbá, hogy az ügyrendnek a kamarai választásoknál használandó szavazólapokra vonatkozó eredeti 53. §-a első sorában az „üres" szó töröltessék, ami által megadatnék a lehetőség a hivatalos jelölésre és a dr. Mueller Félix kamarai tag által javasoltak részbeni figyelembe vételére.

Thoma Frigyes titkár felvilágosításul előadja, hogy dr. Mueller Félix kamarai tag a folyó tisztújítással kapcsolatos jelölés tekintetében tévedésben van. Ezt a tisztújító közgyűlést a kereskedelemügyi miniszter úr az 1924. évi alakuló közgyűlés eljárási módozatainak zsinórmértékül előírása mellett engedélyezte. Az alakuló közgyűlésen 30-as bizottság részéről hivatalos jelölés történt. Ezt most a 30-as bizottság jogutódja a választmány végezte el és pedig egy külön előkészítő bizottság útján. Szóló kéri, hogy dr. Mueller azon javaslata fölött, hogy a közgyűlés mondja ki, hogy ez a jelölés precedensül nem tekinthető: a közgyűlés térjen napirendre, mert az természetes, hogy az ügyrend hatálybalépte előtt külön rendelkezés alapján követett eljárás nem tekinthető precedensnek az ügyrend alapján leendő működés idejében. Dr. Muellernek tíztagú bizottság kiküldésére vonatkozó javaslatát is ellenzi, mert ha az 53. §-ban az „üres" szó bent marad, akkor hivatalos jelölésről egyáltalán nem lehet a jövőben szó, ha pedig Maróthynak az „üres" szó törlésére irányuló javaslata elfogadtatik, akkor a jelölés három év mulva lesz aktuális, ameddig a kérdés gondosan megvizsgálható és a szükséghez képest előkészíthető lesz.

Dr. Kelemen Kornél ügyész a 232. § tekintetében rámutat arra, hogy a dr. Mueller által kifogásolt rendelkezést az igazságügyminisztérium kellő vizsgálat után helyesnek és a törvénnyel ellentétben nem állónak találta. Nézete szerint dr. Mueller Félix merőben téves jogi felfogásban van akkor, amikor a vád és védelem egyenrangúságát abban találja, hogy az iratokat ugyanolyan módon van joga megtekinteni az ügyésznek is, mint a vádlottnak. Példaképen hivatkozik a bűnvádi perrendtartás idevágó szakaszaira, amelyek szerint a kir. ügyésznek joga van az iratokat bármikor megtekinteni és azokat magához kérni, akkor is, ha a vádat nem ő képviseli, hanem magánvádló. Nem lehet szó arról, hogy a vád és a védelem egyenrangúsága az iratok megtekintése tekintetében is nyilvánul. Az egyenrangúság másképen van biztosítva. Mindegyiknek vannak jogai, de ezeket nem lehet úgy egybevetni, hogy mindegyiknek ugyanaz a joga van meg. Pl. a kir. ügyésznek joga van vádat emelni, a vádlottnak ellenben nincs joga. Kéri dr. Mueller Félix indítványának elutasítását.

Dr. Mueller Félix kamarai tag zárszó jogán kiemeli Maróthyval szemben, hogy az összefoglaló érdekek mellett vannak különleges érdekek is, amelyekre a Mérnöki Rendtartás külön rámutat. A jelölési kérdésre vonatkozó titkári felvilágosítás meglepte, mert a most történt jelölésre vonatkozó körlevél nem hivatkozik a miniszteri rendeletre, hanem a Mérnöki Rendtartás 23. §-a 8. pontját jelöli meg jogforrásul. Az ügyész felszólalására megjegyzi, hogy nem tartja megfelelőnek a bűnvádi eljárással vont párhuzamot. Nem tartaná kívánatosnak, ha a Kamara fegyelmi ügyei olyan hangnemben tárgyaltatnának, mintha a kir. ügyész vezetné az eljárást. Maróthyval szemben még megjegyzi, hogy szükségesnek tartja, hogy amikor a fellebbezés be van adva, a védelemnek teljes betekintési szabadság adassék.

Az ügyrend 277. pontjára nézve az 1676—1927. számú választmányi pótelőterjesztésben foglaltakat nem fogadja el; kamarai tag előtt, aki fegyelmi ellenőrzés alatt áll, nem lehetnek hivatalos titkok a kurrens ügyekben. Az új szöveg alapján véleménye szerint harmadik személy is kérheti, hogy neki személyi vagy fegyelmi ügyek irataiba betekintés engedélyeztessék. Kéri a 277. § eredeti szövegének megtartását.

Dr. Kelemen Kornél rámutat arra, hogy dr. Mueller Félix a jogi kérdést illetően tévedésben van. Szóló hivatásos védő és kijelenti, hogy nincs Magyarországon semmiféle intézmény, ahol a védelem szabadsága annyira biztosítva volna, mint a mérnöki kamarai ügyrend fegyelmi szakaszaiban. Szóló azért említette példaképen a bűnvádi perrendtartást, mert abban biztosítva van a vád és védelem egyenrangúsága. Éppen ezért hivatkozott az előbb erre. Megnyugtatja a közgyűlést, hogy az ügyrend a védelem szabadságát teljesen biztosítja és ennek csakis annyiban szab határt, hogy lehetővé teszi a fegyelmi vétség kiderítését és a bűnös megbüntetését. Ha a védelem szabadságát korlátlanná tennék, akkor a fegyelmi bíróságnak nem állna módjában a Kamara rendjét és fegyelmét biztosítani, már pedig a Kamara rendje és fegyelme egy fogalom a Kamara fennállásával. Kéri a választmány javaslatának elfogadását.

Thoma Frigyes titkár összefoglalni kívánja a zárszó jogán az előadottakat és javasolja Maróthy Kálmán kamarai tag által az Ügyrend 53. §-ára és a különleges tagcsoportokról szóló új szakaszára vonatkozólag előadott kétrendbeli módosított indítványnak elfogadását. Ami Mueller Félix kamarai tag azon kívánságát illeti, hogy a 277. § maradjon meg régi szövegében és ne módosíttassék, megemlíti, hogy az eredeti szöveg a legtágabb teret nyitotta volna meg a visszaéléseknek és lehetetlenné tette volna bizalmas kérdések kezelését, mert hiszen a régi szöveg értelmében minden kamarai tag kívánságára akár az egész irattárat — a személyes és fegyelmi ügyek kivételével — ki kellett volna teregetni, ami lehetetlenség. A régi szöveg elnézés következménye. Egyébiránt Mueller Félix dr. kamarai tagot megnyugtatja, hogy a 277. § módosított szövege félreértésekre nem ad okot. Felolvassa a § módosított szövegét. E szerint azon iratok felett, amelyekre a fegyelmi eljárás fejezetei vonatkoznak, nincs mit határozni az elnöknek és a választmánynak, mert ez iránt az ügyrend rendelkezik és nem engedi meg az iratoknak harmadik személy által való megtekintését. Kéri a választmány előterjesztésének kétrendbeli (1620—1927 és 1676—1927) és a Maróthy Kálmán kamarai tag által javasolt két-

A közgyűlés folytatása 1927. évi június 12-én a közgyűlés harmadik napján.

1. *Sándy* Gyula a közgyűlést újból megnyitja.

(A megnyitó beszédet más helyen közöljük.)

Elnök bejelenti továbbá, hogy a közgyűlés első napján jegyzőkönyvhitelesítő gyanánt felkért *Rauch* Árpád a mai ülésre nem jelenhetvén meg, helyére a jegyzőkönyv hitelesítésére *Strasser* Miksa kamarai tagot kéri fel.

Elnök bejelenti végül, hogy a tárgyalás vezetésénél a jóváhagyás alatt álló ügyrendnek a kereskedelemügyi miniszter úr rendelete szerint módosított szabályait veszi zsinórmértékül. A felszólalni kívánók — amennyiben a titkárnál előzetesen nem jelentkeztek, — *dr. Süksd* Béla másodtitkárnál mint jegyzőnél jelentkezzenek személyesen vagy írásban. Az ülésterem csak korlátozott ideig áll rendelkezésre, azért rövid felszólalásokat kér; ellenkező esetben a felszólalások tartamának olyan korlátozásával fog élni, aminők az ügyrendben terveztetnek. Felhívja titkárt a tárgysorozat kamarai ügyrendre vonatkozó következő pontjának ismertetésére.

2. *Thoma* Frigyes kamarai titkár előadja, hogy a közgyűlés a Kamara ügyrendjét 1926 júniusában megállapította. Ezt a szöveget a mult évi rendes közgyűlés után a kereskedelmügyi miniszter úr elé terjesztettük és ennek jóváhagyását kértük. Alpár Ignác több társa nevében is beadványt intézett azonban a kereskedelemügyi miniszter úrhoz, amelyben a közgyűlés határozatainak alaki okokból való megsemmisítését és az ügyrendnek lényegbe vágó módosítását kérte.

A kereskedelemügyi miniszter úr ez évi június hó 2-án kelt 81.712—1927. II. számú leiratában az igazságügyminiszter úrral egyetértőleg közölte a Kamarával, miszerint az Alpár-féle felterjesztésben foglalt panaszokat néhány az ügyrend egyes szakaszaira vonatkozó alárendeltebb jelentőségű módosítástól eltekintve, elutasítja és közölte egyszersmind azokat a módosításokat, amelyekkel az ügyrendet jóváhagyhatónak találta. Felhívta egyszersmind a Kamarát, hogy a leiratban foglalt módosításokkal kapcsolatos egyeztető munkát és kisebb jelentőségű szöveghelyesbítéseket az ügyrenden foganatosítsa, a módosításokat a közgyűlés elé terjessze és a közgyűlés által a leiratnak megfelelően módosított ügyrendet jóváhagyás céljából újból terjessze fel.

Az egyeztető munkát a Kamara választmánya elvégezte és az annak során szükségesnek mutatkozott egyes kisebb jelentőségű módosításokhoz is a minisztérium jóváhagyását kikérte. Ez az utóbbi jóváhagyás a kereskedelmi minisztériumnak az igazságügyminisztériummal egyetértőleg folyó hó 11-én kiadott rendelkezésével megtörtént.

Mindezek a módosítások az egyes ügyrendi §-ok átszámozásától és az ebből folyó egyeztetéstől eltekintve a közgyűléshez intézett választmányi előterjesztésben (1620—1927) és a pótelőterjesztésben (1676—1927) fel vannak sorolva. Ezeket a közgyűlés hozzájárulásával felolvasottnak és ismerteknek tekinti. Mint hogy pedig ezen módosítások foganatosítása a jóváhagyás feltétele és attól olyan eltérések, amelyek a hivatkozott miniszteri leiratok rendelkezéseivel ellentétesek, az ügyrend végleges jóváhagyását akadályoznák meg, ennélfogva a választmány javasolja, hogy a közgyűlés a választmányi előterjesztésekben foglaltakat változatlanul emelje határozatra és rendelje el, hogy ezek a változtatások az ügyrend szövegén átvezettessenek, a §-ok átszámoztassanak és az ezzel kapcsolatos egyeztetés után az ügyrend a végleges jóváhagyás végett a kereskedelemügyi miniszter úrhoz felterjesztessék.

A közgyűlés ily értelmű határozata esetén a közgyűlési meghívó (1131—1927. sz.) hátoldalán közölt dr. Mueller Félix-féle ügyrendi indítványok közül az I. a. és I. c. jelűek tárgytalanokká válnak. Ugyanis a választmány álláspontja szerint az I. a. indítvány megismétlése annak, ami az Alpár-féle panaszos beadványban foglaltatik és amely fölött a kormány a választmányi előterjesztésben szétküldött szövegű leiratában már döntött, az I. c. jelű ügyrendi indítvány pedig a Kamara ügyészét olyan jogtól akarja megfosztani, amely az ügyésznek tisztéből folyó természetes joga, s amely jogot az igazságügyminiszter úr az ügyrendre vonatkozó állásfoglalása alkalmával nem kifogásolt, tehát e rendelkezést helyesnek ismerte el.

Elnök javasolja, hogy a közgyűlés mondja ki, hogy az előterjesztést és indítványokat — tekintettel a miniszteri rendeletben foglaltakra és arra, hogy az ügyrend alapszövegét a közgyűlés 1926-ban már elfogadta, általánosságban és részleteiben egyesítve, szakaszonkénti tárgyalás mellőzésével tárgyalja.

Mueller Félix dr. kamarai tag át van hatva az ügyrend jelentőségének tudatától. *Alpár* Ignác és társai fellebbezésének sikerét látja abban, hogy a kereskedelemügyi és az igazságügyminiszter urak, — kiknek ezért köszönettel adózik — az ügyrenden fontos változtatásokat tartottak szükségesnek. Megemlíti ezek között a „foglalkozási kör" fogalmának a mérnöki szakokkal összeeső rögzítését. Megnyugvást talál abban, hogy a fellebbezés után történt miniszteri intézkedéssel véleménye szerint oly szerves fejlődés indult meg, amely a „kisebbségi foglalkozási körök" jogainak megóvására fog vezetni. Nézete szerint ezért Alpárnak elismerés jár. Az ügyrendre vonatkozó I. a. jelű indítványát részben visszavonja; a még mindig érzett elvi sérelmeket pedig az összefoglalt tárgyalás keretében fogja feltárni. Kijelenti, hogy ezzel nem akarnak az ügyrend hatályba-lépése elé akadályokat gördíteni.

Elnök javaslata értelmében közgyűlés az egyesített tárgyalást elhatározza.

Dr. Mueller Félix az érdemi tárgyalás során úgy véli, hogy néhány kívánságuk az ügyrend végleges jóváhagyása során még figyelembe vehető lenne, ha a közgyűlés azokat magáévá tenné. Ilyen alapvető fontosságú kívánsága a valóságos aránylagos választmányi képviselet biztosítására alkalmas oly kötelező hivatalos jelölési rendszer életrehívása, mely szerint az egyes szakok választmányi képviselői csak az illető szak tagjai által jelöltek közül választhatók. Ezt annál is inkább lehetőnek tartja, mert hiszen a folyó közgyűlési tisztújítást is hivatalos jelölés előzte meg. A most követett eljárás mellett a valóságos aránylagos képviselet helyett csak belenyugvási joguk van mások által kívánt választmányi képviselők megválasztásába. Azt a jelölési eljárást, amelyet a lejárt mandátumú választmány most az előkészítő bizottságra bízott s amelynek eljárási költségeit a Kamara viselte, nem kívánja precedensnek tekinteni s kéri, hogy a közgyűlés ezt határozatilag kimondja. Továbbá javasolja, hogy a közgyűlés küldjön ki egy tíztagú bizottságot a jelölési rendszerre vonatkozó ügyrendkiegészítés kidolgozására s a sürgősségre tekintettel, hatalmazza fel az elnökséget, hogy ezt a kiegészítést az ügyrendhez csatolja.

Kéri továbbá, hogy az ügyrendtervezet 232. §-a második bekezdése, mely az ügyésznek a fegyelmi iratokba való korlátlan betekintési jogára vonatkozik, töröltessék. Nem osztja a hivatalos előterjesztés azon álláspontját, hogy ez az ügyész természetes joga, mert e rendelkezés a védelmet a váddal szemben hátrányos helyzetbe hozná és a törvény 45. §-a ily megkülönböztetést nem tesz.

Kéri végül, hogy a közgyűlés adja meg a „kisebbségi foglalkozási köröknek", tehát az építészinek azt a jogot, hogy legalább két hónaponként tagértekezletre összejöhessenek. Az ügyrendben erre nézve előrelátott rendelkezések nem elégítik ki, mert az ügyrendszerű összehívás nézete szerint körülményes és költséges.

Maróthy Kálmán kamarai tag elismeri, hogy az Alpár-féle panaszirat hozzájárult az ügyrend módosításához, de sajnálattal megállapítja azt is, hogy súlyos késedelmet okozott. A dr. Mueller által Alpár részére igényelt hála tehát nézete szerint egészen kikapcsolandó.

tóriumi berendezésének, kísérleti anyagkészletének, szakkönyvgyüjteményének stb. besorozását, amennyiben ezek nem tartoznának a végrehajtás alól más törvény rendelkezései folytán kivett ingóságok közé.

Foglalkozott a magánalkalmazottak szolgálati viszonyát szabályozó rendelettervezettel és kérte a mérnöki kar érdekeinek figyelembevételét.

Az igazságügyminiszter úrtól kérte, hogy az építőmesterek ipartestületének azon álláspontja, hogy a technikai kérdéseket a bíróságok előtti szakértői tevékenység szempontjából tervezési és kiviteli kérdésekre kellene osztani s hogy az utóbbiak szakértői elbírálására a mérnökök (építészek, gépészmérnökök stb.) alkalmatlanok volnának — mint téves állásfoglalás, figyelmen kívül hagyassék.

A Magánmérnökök Országos Szövetsége kezdeményezésére Nagyméltóságodhoz felterjesztést készített, melyben azon sérelmekre kér orvoslást, melyek a „földmunkások vállalkozó szövetkezeteinek állami támogatásáról" szóló 1923 : XI. t.-c. és az „Iparosok Országos Központi Szövetkezetéről", valamint „ipari anyagbeszerző, termelő és értékesítő szövetkezetekről" szóló 1924 : XVIII. t.-c.-nek a szövetkezetek jogi természetével össze nem egyeztethető, a hivatkozott törvények intencióival ellenkező, a közszállítási szabályzatban biztosított egyenlő elbánás elvébe is ütköző helytelen alkalmazásából származnak.

Továbbá Kamaránk:

a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrtól a művészetek támogatására indított mozgalom keretében eszmei építészeti tervpályázatok rendszeresítését és a kormánytól a törvényhatóságok, a városok és a községek beruházásaival és hasonló jellegű más munkálataival kapcsolatos mérnöki műveleteknek magánmérnökök által való végeztetését kérte.

A miniszterelnök úrhoz a lakásépítés dolgában intézett felterjesztéssel már más helyen bővebben foglalkoztunk.

Állást foglalt a Kamara az ellen, hogy az állami térképészeti intézet a saját hivatása körén kívül eső s a mérnöki magángyakorlat körébe tartozó megbízásokat akár külön díjazásért, akár e nélkül vállaljon.

*

Sajnálattal kell ez alkalommal is jelentenünk, hogy a m. kir. kormány egyes tagjaihoz intézett felterjesztéseink számottevő része mindezideig nem nyert elintézést. Ezeket az illetékes forumoknál esetenként sürgetjük.

Kelt Budapesten, a Budapesti Mérnöki Kamara 1927. évi június hó 12-én tartott rendes közgyűlésén.

Thoma Frigyes s. k., titkár. *Sándy Gyula* s. k., alelnök.

Jegyzőkönyv

a Budapesti Mérnöki Kamara 1927. évi június hó 10—12. napjain tartott rendes (VIII.) közgyűléséről.

Első nap június hó 10.

Elnök: *Sándy* Gyula, a Kamara alelnöke.

Jegyzőkönyvvezető: *Thoma* Frigyes, a Kamara titkára.

Jegyzők: *Petter* Gyula kamarai jegyző, *Harkányi* János kamarai tag és *Szlabey* Ernő gyorsíró.

1. Elnöklő *Sándy* Gyula üdvözli a közgyűlésen megjelent kamarai tagokat, bejelenti, hogy a kereskedelemügyi miniszter úr a közgyűlés megtartására az engedélyt a M. R. II. sz. végrehajtási utasításának 2. §-ában foglalt rendelkezések alapján megadta, a közgyűlés a Budapesti Közlönyben és a Kamara hivatalos lapjában szabályszerűen hirdettetett és a kamarai tagok névre szóló meghívót kaptak; bejelenti, hogy a közgyűlés napirendjére tűzött tisztújítási eljárásra a M. R. I. sz. végrehajtási utasításában foglalt rendelkezések lesznek értelemszerűen alkalmazandók. Ezzel a közgyűlést megnyitja és a jegyzőkönyv hitelesítésére *Maróthy* Kálmán és *Rauch* Árpád kamarai tagokat kéri fel.

2. Elnöklő *Sándy* Gyula bejelenti, hogy a napirendre tűzött kamarai tisztújítás választási eljárásának lebonyolítására *Henrich* Viktor választási elnök vezetése alatt bizottságot küld ki, mely a budapesti szavazatok összeszámlálására három, a vidéki szavazatok összeszámlálására egy szavazatszedő bizottságból áll. Felhívja titkárt, hogy a bizottságok névsorát olvassa fel.

Közgyűlés tudomásul veszi, hogy a közgyűlés elnöke által kiküldött választási bizottság a következő kamarai tagokból áll:

Választási elnök: *Henrich* Viktor.

Választási elnökhelyettesek: *Dr. Emszt* Kálmán és *Kelemen* Móric.

Szavazatszedő bizottságok:

I.

Fröhlich Brunó vezető, *Wersetz* Márton helyettesvezető, *Lingauer* Jenő, *Andor* Kornél, *Torda* Kálmán tagok.

II.

Neuschloss Knüsli Kornél dr. vezető, *Bartonek* Károly helyettesvezető, *Détsy* Andor, *Törzs* Artúr, *Topscher Béla* tagok.

III.

Steller Antal vezető, *Kapus* László helyettesvezető, *Kelecsényi* Mihály, *Irsik* László, *Biró* Elemér tagok.

IV.

Gulyás P. Jenő vezető, *Girscht* Ferenc helyettesvezető, *Hajdu* János, *Vidor* Jenő, *Mecséry* Sándor dr. tagok.

3. *Thoma* Frigyes kamarai titkár a megejtendő tisztújításra vonatkozólag, utalással a meghívóban és az annak mellékleteiben foglaltakra közli, hogy a törvény értelmében a hároméves ciklus leteltével választás alá kerül a Kamara tisztikara és választmánya, és pedig választandó lesz: az elnök, két alelnök, továbbá a Kamara titkára, pénztárosa és ügyésze, valamint negyven választmányi tag, akiknek megoszlása a törvény vonatkozó rendelkezései értelmében tizennégy mérnök, öt építész, tizenkét gépészmérnök, két vegyészmérnök, két bányamérnök, egy vaskohómérnök, egy fémkohómérnök és három erdőmérnök. Figyelmébe ajánlja a kamarai tagoknak a tájékoztatóban foglaltakat.

Elnök: Annak bejelentésével, hogy amennyiben a választás nem lenne eredményes vagy a közgyűlés határozatképtelensége a harmadik napi tárgysorozat tárgyalása folyamán megállapíttatnék, úgy egy hét mulva újabb közgyűlésre szóló hirdetményt fog közzétenni, — elrendeli a választási eljárás megindítását, felkéri a választási bizottságot feladatának teljesítésére és a szavazás tartamára a közgyűlést június hó 12-ig felfüggeszti azzal, hogy a közgyűlés második napján csak szavazás és a szavazatok összeszámlálása fog történni.

A jegyzőkönyvet az első napi ülésre vonatkozólag hitelesítik:

Maróthy Kálmán s. k.
Rauch Árpád s. k.
kamarai tagok.

Jegyezte:
Thoma Frigyes s. k.
titkár.

Látta:
Sándy Gyula s. k. alelnök.

tól, mert a kamarai fegyelmi bíráskodásnak még multja nem lévén homályban volt előttük az e tekintetben várható helyzet, másfelől pedig a gyáripar sem találta kielégítőknek a szerzett jogok védelmére tervezett átmeneti intézkedéseket. Mindamellett a gyáripar nem helyezkedett elutasító álláspontra, hanem elsősorban indokolást kért és hajlandóságát fejezte ki ennek alapján a Kamaránkkal való közvetlen tárgyalások felvételére.

Kamaránk vezetősége az ellenvetések figyelembevételével kidolgozta a rendelettervezetnek a Nagyméltóságod hivatali elődjéhez intézett felterjesztésben foglalt indokolással összhangban álló részletes indokolását és azt a vett utasítás szerint megküldte minden érdekelt tényezőnek.

A gyáripar érdekképviseleteivel az indokolás alapján közvetlen tárgyalások indultak meg, ellenben az ipar többi tényezői nem változtatták magatartásukat a kérdéssel szemben.

A gyáriparral folytatott tárgyalások két fázisa különböztethető meg. Az első az általános rendelkezések megbeszélését öleli fel. Ennek során a tervezett átmeneti rendelkezésekben a szerzett jogok védelmének módjára és ezzel összhangzatosan a gyáripari érdekek egyelőre 10 évben megszabott átmeneti idő alatt való hatályos figyelembevételnek biztosítása módjára történtek megállapodások, amelyekhez Nagyméltóságod és az igazságügyminisztérium illetékes tényezőinek előzetes hozzájárulását is megszereztük.

E tárgyalások után ez év februárjában a gyáripari és az általa bevont építőmesteri érdekeltség szükségét érezte Nagyméltóságod személyes álláspontja megismerésének, A kérelmükre tartott értekezleten Nagyméltóságod utasítást méltóztatott adni arra, hogy Kamaránk a gyáripar képviseleteivel közvetlenül, az építőmesterek képviseletével pedig *Buday* Béla államtitkár úr közvetítésével most már a részleteket tárgyalja.

A tárgyalások e második fázisa a gyáriparral közvetlenül közgyűlésünk előtt fejeződött be s most már csupán a részletmegállapodásoknak összefoglaló tárgyalása és némi kiigazítása van hátra. E tárgyalások folyamán sikerült a tervezetben lefektetett elveket és a részlethatározmányokat is lényegükben megóvni s olyan megoldásokat találni, amelyek a gyáripari érdekek sértetlenségét is biztosítják.

Az építőmesteri érdekeltséggel ellenben a tárgyalások az ipartestületi vezetőségnek — a Kamarában helyet foglaló építőmesterek képviselői részéről sem helyeselt — állásfoglalása folytán meghiusultak.

Az ipartestület ugyanis egyáltalában nem akar tudomást venni arról, hogy a M. R.-ban foglalt munkafenntartási felhatalmazás a magasépítés terére is vonatkozik és jogot ad arra, hogy a magasépítés körébe tartozó, építészmérnöki képzettséget igénylő munkák az eddig képesített olyan építőmesterekkel szemben fentartassanak, akik ily munkákkal eddig nem vagy csak figyelembe nem vehető ideig foglalkoztak. Azt azonban már az építőmesterek vezetőköreiben is elismerik és magukévá tették, hogy az építőmesteri foglalkozást a jövőben főiskolai, tehát mérnöki szinvonalra kell emelni.

A tárgyalások vázolt állapotában reméljük, hogy most már az ipar törvényes képviseletei az iparkamarák is hajlandók lesznek a kérdéssel érdemben foglalkozni. Egyébként egyes vidéki kamarák eddig sem tették teljesen magukévá a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara merev álláspontját.

Tisztelettel kérjük Nagyméltóságodat, hogy ezt a kérdést hivatalos tárgyalás alá vétetni és a rendeletet lehetőleg a M. R. 70. §-a (1) bekezdés 2. pontja hatályának lejárta, ez évi augusztus hó 28-a előtt kiadni méltóztassék.

*

A kamara pénzügyi helyzetéről jelentjük, hogy a kiadásokat a költségvetés előirányzott végösszegének keretében sikerült megtartanunk. Az egyes tételek összegei között az irodai kiadások nagyobbodtak lényegesebben, főként a különféle rendelettervezetek sokszorosítási költségei miatt.

Nagyobb eltérések mutatkoztak az elmult évben is a tagdíjak befizetésére előirányzott összegnél. Reméljük, hogy a gazdasági viszonyok javulásával kartársaink hátralékaikat is rendezni fogják. Nem zárkózhatunk el azonban attól, hogy oly kartársak ellen. akiknél nem az anyagi helyzet, hanem inkább elvi okok látszanak fenforogni a tagdíjak be nem fizetésénél, a törvényadta eszközökhöz forduljunk. Ez az összeg megközelíti a 20.000 pengőt.

A M. R. 13. § szerint a közadók módjára hajtandók be a tagdíjak. Minthogy az adóügyi hatóságok ezirányú megkeresésünkre kijelentették, hogy a miniszterium idevonatkozó végrehajtási utasítását kénytelenek megvárni, a tagdíjak behajtását is csak a M. R. III. számú végrehajtási utasításának megjelenése után kezdhetjük meg.

Az így felmerült hiányokat az idén is a segítő-alaptőkéjének 5% kamatmegtérítés mellett történt átmeneti igénybevételével hidaltuk át.

A tagdíjakat az 1926. évben általában már biztosabb és arányosabb alapon sikerült kivetnünk — a beszerzett állami kereseti adó összegével való tájékoztató egyeztetés révén.

*

A Kamara működéséről szóló jelentésünk kiegészítéséül felemlítjük, hogy Kamaránk az 1926. évben egy rendes közgyűlést, 28 választmányi ülést, nagyszámú tagfelvételi, tagdíjmegállapító és egyéb bizottsági ülést tartott, továbbá, hogy az 1926. évben iktatott ügydarabok száma 2871 volt.

A Kamara, miként az előző években, úgy az 1926. évben is, számos esetben eljárt a magánmérnökök és a mérnöktisztviselők érdekeinek védelmében.

Így kérte:

a mérnökök építőipari jogának sürgős rendezését, amely kérelem hosszú harc után végre Nagyméltóságod bölcs intézkedésével elintézést nyert;

a mérnöki oklevelek teljes képesítő hatályának fenntartását a kézműves iparok üzésének tekintetében, úgy amint az az 1884. évi XVII. t.-c. rendelkezései alapján megállapítva volt;

az ingójelzálog-törvénytervezet 2. §-ában felsorolt, az ingójelzálogjog igénybevételére feljogosítandó termelőtényezők közé a mérnöki irodák, műtermek, laboratóriumok beiktatását és amaz ingó dolgok közé, amelyeken a tervezett törvény értelmében zálogjogügylet alapítható lenne: a mérnöki irodák, műtermek, laboratóriumok fölszerelésének, műszerállományának, labora-

LIV. évfolyam. 42—43. (3016—3017.) szám. Budapest, 1933. junius 1.

VÁLLALKOZÓK LAPJA

Az ipar problémái és a beruházások a kereskedelemügyi tárca költségvetésében

Az elmult héten tárgyalta a képviselőház a kereskedelemügyi tárca költségvetését. A költségvetési vita során felszólalt *Bud* János, aki kifejtette, hogy *le kell épiteni az állam gazdasági tevékenységét*, mert ennek az országnak jólfizető adóalanyokra van szüksége, nem pedig a társadalom megterhelésével létesült és létező vállalatokra. Rámutatott arra, hogy nem érdeke a világnak, hogy mindig megakadályozzák az őstermelő államok ipari fejlődését, *nem lehet tehát egyszerüen lekicsinyelni a mi ipari fejlődésünket* sem. Beszéde végén *a kisipar pártolására* hivta fel a kereskedelemügyi minisztert.

Petrovácz Gyula

a mérnöki munkanélküliséget

tette szóvá. *Olyan elhelyezkedési lehetőségekre mutatott rá, amelyek valójában pénzbe sem kerülnének.* Ilyenek az uj épitőipari törvény megalkotása, ellenőrző gépészmérnökök alkalmazása a nagy fütőcentrálékban, a villamositási program megindítása, a tüzifa-import kiparirozása, erdősités, tagositás, a mérnökök intenzivebb alkalmazása a közigazgatásban, a külföldi mérnökök alkalmazásának csökkentése, az iparoktatás fejlesztése technikusok bekapcsolása a vegyészetbe, végül a mérnökök fokozottabb alkalmaztatása az ipari üzemekben. *A kormány városi pártjára háritja a felelősséget azért, hogy a Tabán ujjáépitését a fővárosnál leszavazták.*

A következő felszólaló *Éber* Antal volt, aki vitába szállt Petrovácz Gyulával, mondván, hogy *a Tabán évtizedekre szóló nagy munkáját nem volt szabad kellő előkészités nélkül megindítani*, helyes tehát, hogy előbb eszmei tervpályázatot hirdettek.

A felszólalások után a kereskedelmi miniszter emelkedett szólásra.

Fabinyi Tihamár kereskedelemügyi miniszter nagyvonalu beszédét az ipar helyzetének vázolásával kezdte. Az ipar helyzetét az egész vonalon a fogyasztóképesség csökkenése befolyásolja és pedig két irányban, az általános elszegényedés folytán a közvetlen fogyasztási cikkek előállításával foglalkozó iparnál, másodszor pedig ez a visszaesés mutatkozik a beruházásoknál.

A miniszter ezután az ipari export kérdésével foglalkozott. Tárcájának egyik legfontosabb feladata az *ipari export előmozditása.* Az ipari export révén, amit csak ki lehet vinni, azt kiviszünk és ezt nem is lehet megakadályozni. *Az ipari export egyébként értékben nagyobb összeget reprezentál, mint a mezőgazdasági export.*

Nagyon nehéz azoknak az ipari csoportoknak a helyzete, amelyek tulméretezettek. Ezeknél a *beruházások* révén lehet segiteni. A beruházás problémája azonban nehezebb, mint az ipar megsegitése.

A beruházásoknak előfeltételei vannak, ezek között elsősorban áll a valódi produktivitás, továbbá, hogy minél több munkabér-elem legyen bennük, azután, hogy sokoldaluak legyenek,

necsak az iparnak egyik-másik ágára terjedjenek ki, hogy tökéletesitsék a közlekedést és hogy területileg is sokfelé elágazóak legyenek, vagyis necsak Budapest, hanem az egész ország részesüljön benne.

A beruházásoknak egy széles forrását jelenti *az ipari munkaszervező* felállitása. Reméli, hogy ha ennek a hitelkerete elfogy, azt majd fel lehet emelni. A tizenötmilliós kiindulási keretből 5—6 millió már ki is adatott, 6 millió van tervbe véve a Tabán kiépitésére, de ha ez elmarad, annyi munkaalkalom van itt, hogy inkább a fedezet kérdése a nehéz.

További inveszticiós forrásként rámutat az inségmunkákra szánt pénzekre. Ezeket az összegeket nemcsak merőben munka végzésére adták ki, hanem megfontolt inveszticiókra, például *bekötőutak épitésére.* A beruházások céljait szolgálják azok a, sajnos, kisösszegü beruházások is, amelyek a postánál és a Máv-nál történtek. Sikerült elérni, hogy *a MÁV-nál a magángazdasággal szemben fennálló adósságok fizetését gyors tempóban megkezdték* és julius végéig ez az összeg megközeliti a 25 millió pengőt.

Az állami beavatkozásnál észszerü középuton kell haladni, még pedig leghelyesebb, ha nemzeti munkatervnek megfelelően az *egyéni invenciót támogatja az állam.*

Ami az ipari árak leszoritásának kérdését illeti, ennek a lényege a vámpolitika.

Az árelemző bizottság egymagában nem oldja meg az árak kérdését, de viszont lefaragta a kinövéseket.

Az áraknál többnyire nem az a baj, hogy egyikmásik cikknek tulmagas az ára és ez hat ki a többire, hanem a termelésben és a közlekedésben, az egész közgazdasági életben vannak olyan *organikus hibák, amelyeket egyik napról a másikra nem lehet kiküszöbölni.*

A miniszter ezután behatóan ismertette az energia-gazdálkodás problémájának megoldására vonatkozó nagyszabásu programját. A probléma jelentősége az, hogy a termelést és forgalmat megkönnyitse, az energiaforrások kihasználásával a fogyasztást olcsóbbá tegye.

Ennek a programnak első pontja a főprobléma megoldására vonatkozik:

kihasználni a parlagon heverő energiaforrásokat.

A program második pontja *a villamos energiatörvény életbeléptetése és a végrehajtási utasitás elkészitése.* Bejelentette a miniszter, hogy a *végrehajtási utasitás előadói tervezete elkészült* és gondja lesz arra, hogy az energia-törvény végrehajtási utasitása mielőbb kiadassék.

A következő lépés az lesz, ami a harmadik pontja az energia-programnak, hogy *az energiatörvényt, amely nem kielégitő, megfelelő módon kiegészitse. Negyedik pont*

a villamositási országos tervezet mielőbbi tető alá jutatása.

Ötödik pont: Centrális tanulmányozó szervezet létesitése, ugynevezett energiagazdálkodási tanács felállitása, amely komoly szakemberekből áll. *Hatodik pont:* a villamos-energia gazdálkodás konkrétumainak rendezése.

Az energia-program hetedik pontja a földgáz és ásványolaj problémája. A furásokra és kutatásokra igen nagy sulyt helyeznek. A pénzügyminiszter legközelebb törvényjavaslatot terjeszt elő, amely *a Dunántulon eszközlendő kutatások* rendszerét, az errevonatkozó szerződéseket hozza a Ház elé. Nyolcadik: A szén-kérdés organikus megoldása, ezzel kapcsolatban az árkérdés rendezése, a kokszolás és a brikettezés kérdése, szénnemesités és lepárolás stb. problémája. Kilencedik: a gázgyártás barnaszénből, *a távfütés kérdése.* Tizedik: A bauxit problémája. Tizennegyedik: A *vizierők kihasználása.* Uj források bekapcsolása a termelésbe. A mosoni Dunaág és a Sajó vizienergiájának kihasználása.

az utakat rendbehozzák,

igen kiváló és tetszetős propagandafüzeteket bocsátottak ki, külföldiek, főleg az angolok számára a horgászási engedélynek megszerzését megkönnyitették,

épitkezési és telekszabályozási rendelet tervezete elkészült.

Kiegésziti ezt a programot a higiénikus szempontok kielégitése, különösen *a mellékhelyiségek csatornázásával.*

Befejezésül a miniszter a diplomás ifjuság problémájára tért rá, megemlitette, hogy ennek az ifjuságnak, amely a szivéhez nőtt, a helyzetét jól ismeri s amit csak lehet, a jövőben megtesz érettük. Sokkal többet kell tenni, mint ami eddig történt. A textil- és a kémiai iparnak az ifjuság érdekében áldozatokat kell hoznia, a maga részéről pedig *az idegenek ellenőrzése terén tovább fog menni.*

Nagyszabásu beszéde után a Ház minden oldalán viharosan éltették a minisztert.



A jövő évi épitkezések előkészitése a Mérnökegylet szakosztályi ülésén

— Épitőipari nagygyülést hivnak össze —

A Magyar Mérnök- és Épitészegylet Mű- és Középitési szakosztályának rendes heti ülésén dr. *Lux* Kálmán müegyetemi magántanár tartott előadást *a pesti belvárosi plébánia templomról. A templomot most szabaditották ki az utólag hozzátoldott eléktelenitő részek* és eredeti jellegéből teljesen kivetkőztető, vastag malterrétegek alól. Meglepő szépségek és mütörténeti érdekességek jutottak igy napvilágra. A régi középkori templom formadus kőarchitekturáját bukkan elő, amelyet a buzgó mesteremberek össze-vissza borzoltak és csorbitottak, hogy a reá alkalmazandó vakolatréteg minél jobban tapadjon hozzá. Ez a „szakszerüen" felhordott malterréteg évszázadokig tényleg el is takarta szem elől azt a remekbe készült ősi templomot, amely ha eredeti formáiban lett volna megőrizhető, a jáki és a zsámbéki templom méltó társa lehetne. Az előadó *a főváros halaszthatatlan teendőjének tartja a rendkivül értékes templom mütörténeti feltárását* és az egész müemléknek szokszerü restaurálását, hogy Pest legrégibb, legbecsesebb emléke régi szépségében hirdesse a magyar kultura nagy és fényes multját.

A napirend következő pontja

a jövő évi épitkezésekre vonatkozó sürgős intézkedések

előkészitésének volt szánva. *Prokisch* János javaslatot olvasott fel, amelyet *Hoepfner* Guidó és *Iványi* Gyula épitészekkel készitettek együtt és amelynek célja junius hó 18-ára épitőipari nagygyülést rendezni annak demonstrálására, hogy

az összes épitőipari érdekeltségek egyhanguan a harmincéves adómentesség és az érvényes egyéb adókedvezmények meghosszabbitását kivánják.

A felolvasott javaslat szerint az adómentességi, a tatarozási kedvezmények lejártával a magánépitkezés is teljesen megáll és *az épitőmunka megállásával Budapesten 30.000 épitőiparos veszti el keresetét* s az eltartottakkal együtt 100.000 ember marad kenyér nélkül.

Ezt elkerülendő

feltétlenül szükséges az adómentességi és tatarozási kedvezményeket bizonyos korlátozott keretekben 1 évvel, 1934. év végéig meghosszabbitani.

Ennek elérése és kidolgozása céljából javasolják az előadók, hogy a Magyar Mérnök- és Épitészegylet Mű- és Középitési szakosztályai *határozzák el az épitőipari nagygyülés megrendezését. Ezen nagygyülés határozati javaslatát küldöttség vinné a miniszterelnök, kereskedelmi és pénzügyminiszterekhez*

Az épitőipari nagygyülés a Magyar Mérnök- és Épitészegylet vezetése alatt (12 tag a M. M. E. E.-ből) a következő érdekképviseletek bevonásával rendezendő:

Tervező Magánépitészek Országos Egylete 2 tag, *Mérnökök Országos Szövetsége* 2 tag, *Epitőmesterek Ipartestülete* 2 tag, *Epitőmesterek Egyesülete* 1 tag, *Acsmesterek Ipartestülete* 1 tag, *Kőmüvesmesterek Ipartestülete* 1 tag, *Asztalos-, lakatos-, mázolómesterek Ipartestülete* 3 tag, *Gyáriparosok Országos Szövetsége* 1 tag, *Országos Iparegyesület* 1 tag, *Baross Szövetség* 1 tag.

A nagygyülés ideje junius 15. vagy 18 d. e. 11 óra.

Meghivandók: *Miniszterelnök, kereskedelmi miniszter, pénzügyminiszter, belügyminiszter, Budapest főpolgármestere, Budapest polgármestere, vidéki városok polgármesterei, országgyülési képviselők, fővárosi bizottsági tagok*

Az általános helyesléssel fogadott javaslathoz *Vidor* Emil a Magyar Epitőművészek nevében csatlakozik és kéri, hogy a Szövetséget is hivják meg a nagygyülésre, amely az epitőipar érdekei mellett eddig is mindig hiven sikra szállott. *Schmitterer* Jenő fontosnak tartja a minisztériumokban elterjedt tévhit eloszlatását hogy lakás tulkinálat van. Ezt pontos adatokkal kell megcáfolni, *ki kell mutatni a való tényállást, amely szerint az üresen álló lakások mind egészségtelen, sötét, kényelmetlen, megtelelő mellékhelyiségekkel nem biró rossz lakások.*

A mai igényeket kielégitő, jól megépitett és felszerelt lakások ma sem maradnak üresen,

azok iránt megfelelő kereslet ma is mutatkozik. *Ligeti* Pál szerint a nagygyülésen ki kell domborodnia annak a gondolatnak, hogy az *épitőipar a bontva-épitést tartja a helyes megoldásnak,* amikor nagyjában nem keletkezik több modern uj lakás, mint amennyi régit használhatatlant és többnyire üreset lebontanak. Az üres lakások nem nyujtanak a kincstár számára adójövedelmet, azok lebontása tehát nem jelent ebből a szempontból sem veszteséget. *K. Császár* Ferenc ugy tudja, hogy *a minisztériumok csak a főváros egész területére szóló adómentesség meghosszabbitásától idegenkednek.* A városépitési szempontból kivánatos helyeken a fejlesztés előmozditását célzó és ide szoritkozó adókedvezménynek nem volna elvi akadálya. Ha tehát az épitőipar például a Tabán épitésének elősegitésére kérne 30 éves adómentességet, akkor ez elérhető volna. Épen ezért *nem tartja az épitőipar érdekében valónak, hogy a Tabán épitésének kérdése elodáztassék* azzal, hogy a főváros városépitési szakosztálya által elkészitett szabályozási terv félretételével most tervpályázat irassék ki, mert ez ennek a kérdésnek a megoldását legalább is egy évvel hátráltatja. Felfogása szerint

a megépitendő uj hidak környezetének és a Császár fürdő környékének szabályozására kellene tervpályázatot kiirni,

a Tabán megépitésére már csak a megvalósitás sürgőssége érdekében is az ügyosztály tervét kellene elfogadni.

(Ezekkel szemben nekünk az a véleményünk, hogy

egyes helyekre koncentrált harmnicéves adómentesség igazságtalan kedvezmény a kiszemelt területek telektulajdonosai számára

a többi telektulajdonosok és az egész polgárság költségére. Ez semmi egyéb, mint közpénzzel szubvencionált telekspekuláció. A harminceves adómentességre vagy a főváros minden telektulajdonosának lehet igénye, vagy pedig egynek sem.)

Prokisch János javaslatát a szakosztály egyhanguan magáévá teszi és igy

a közeli hetekben megtartandó nagyarányu épitőipari gyülésnek nézünk elébe,

amely bizonyára hozzá fog járulni ahoz, hogy az épitőtevékenységet és az ebben érdekelt számtalan szakmát a legnagyobb nehézségeken átsegitse.

A szakosztályi ülés ezután *az OTI tervpályázat birálóbizottságába kiküldött juror ügyével* foglalkozott. Többek hozzászólása után a szakosztályi ülés lecsillapodott kedéllyel tért napirendre a kissé kiéleződött kérdés fölött.

Orbán Ferenc, a szakosztály elnöke előadta, hogy a tervpályázati programot átvizsgálva, bizonyos *homályt lát a kivánt lakások helyiségeinek megszabásában.* Nem tünik ki, hogy az egyszobás lakások is cselédszobával és hallal terveztessenek-e vagy sem. Nincsenek arányban a kétszobás és egyszobás lakások preliminált lakbérei. Nem állapittatott meg a szellőzött hálófülkékkel biró lakások és az enélküliek közötti lakbérdifferencia. A program nem terjeszkedik ki esetleges üzlethelyiségekre, noha ilyenekre ilyen nagy lakáskomplexumokban szükség van. Javasolja, hogy a *szakosztály forduljon az OTI elnökségéhez és kérje a program ilyenirányu tisztázását. Schodits* Lajos rámutatott arra, hogy ezekből is nyilvánvaló, menynyire kivánatos az, hogy már a program megszerkesztésében szakértő jury-tagok résztvegyenek. *Helyesnek tartaná, ha*



KORÁNYI ÉS FRÖHLICH
vasszerkezet, fémportál, napellenző és redőnygyár
TELEFON: 32—3—76. BUDAPEST, VIII., KISFALUDY-UCCA 5. TELEFON: 45—9—86.
GYÁRTMÁNYAINK anyagban és minőségben utolérhetetlenek!

Nedves falakat
garantiával viztelenit
WEISZ LÁSZLÓ okl. mérnök épitési vállalata
VI. IZABELLA-U. 66. TELEFON: 20-8-64.

a szakosztály arra kérné az OTI elnökségét, hogy a kiirást vonja vissza,

hivja meg a kiküldött birálókat és azok közreműködésével uj tervpályázatot hirdessen, uj lejárati határidővel. Gyenes Lajos, *Fellner* Sándor, *Hoepfner* Guidó és mások hozzászólása után a szakosztály az elnök javaslatát fogadta el, kérni fogja a program kiegészitését és a lejárati határidő **meghosszabbitását.**

*

A nagygyülés előkészitésére az Egylet *junius 2-án, pénteken délutánra* összehivta a mérnökök, épitőmesterek, kőművesmesterek, ácsmesterek és a főbb szerelőiparok érdekképviseleteit, a Baros Szövetséget és Országos Iparegyletet.

Ezek után *Sándy* Gyula professzor javaslatait a gyülés egyhangulag elfogadja.

Schulek János bejelentette, hogy e hó 21-én megnyilt Székesfehérváron az Egylet „Hogyan épitsünk" kiállitása, diszes ünnepi keretben. A megnyitáson a hivatalos előkelőségek és szép közönség vett részt.

Králik László ismerteti a Hévizen létesitendő csendőrségi gyógyház szükebbkörü tervpályázatának eredményét. A biráló bizottság *Thomas* Antal, *Lehotzky* Gyula, vitéz *Hajas* István, *Iványi* Gyula, *Antal* Dezső és *Svastits* Géza pályatervei közül vitéz *Hajas* Istvánét ajánlja kivitelre.

A *Kéhler Napoleon pályázat* ezidei programjául oly tudományos mű megirását tüzték ki, amely *ujabb födém és padló szerkezetek ismertetését és kritikáját* tárgyalja. Különös gond fordítandó a hőgazdasági és hangszigetelési kérdésekre. A dolgozatnak minden reklámcélzattól mentes, tárgyilagos ismertetésnek kell lenni.

Ezután *a parádi étterem-épitkezés tervpályázatának zsürijébe* rendes tagnak *Misley* Sándort, póttagnak *Pretsch* Jánost, az *OTI bérházakra* hirdetendő pályázat birálóbizottságába pedig rendes tagnak *Antal* Dezsőt, póttagnak *Müller* Pált választották.

Végül *Majorossy* Gyula Szabolcs vármegye épitési szabályzatát ismertette. **(S. A.)**

HASZNÁLT
Állványpalló, gömbfa eladó!
VI., Frangepán ucca 63.
4897 TELEFON: 90-7-89.

Egylet

A Mérnök- és Épitész Egylet Mű- és Középitési szakosztályának legutóbbi ülésén *Sándy* Gyula műegyetemi tanár *Budapest városrendezését* érintő kérdéseikben terjesztett elő javaslatokat és azokat előadásszámba menő indokolással támasztotta alá. Az *Eskü tér rendezésével* és a belvárosi templommal foglalkozva előadja, hogy a templomon legutóbb végzett munkálatok során annak sok rejtett szépsége és mütörténeti szempontból érdekes részlete került napvilágra, ugyhogy ezt a műemléket ma becsesebbnek tartjuk, mint valaha. Az Eskü tér, a hidfő és a templom környékének városépitészeti és közlekedés-rendezési kérdése tehát akképen oldandó meg, hogy a templom érvényrejutását előmozditsa és nem pedig azon primitiv és kényelmes módon, amely a templom lebontásával tabula rasat szeretne teremteni. E komplikált kérdésnek megoldására *országos nyilvános eszmei tervpályázatot kellene hirdetni*, amelyben mindenki részt vhetne, akinek valamilyen gondolata van e téren. Nem kivánja kritizálni a probléma megoldására készült hivatalos tervet, de olyan fontos és bonyolult problémáról van szó, hogy mindenképen előnyösnek tartaná, ha minél több eszme között lehetne választani és ha a tervpályázat eredménye alapján elkészitendő végleges hivatalos terv számos lehetőség ismeretében és bizonyára értékes eszmék felhasználásával alakulna ki. A pályadijak céljára szükséges nem nagyon jelentékeny összeg ellenértéke bőven megtérülne.

Második javaslata a *Halászbástya* gyönyörü látványát zavaró épitmények, vagy legalább is felső emeletsoraik és tetőzetük lebontására, tüzfalak megszüntetésére és a jövőben ilyen eléktelenitő épitmények keletkezésének megakadályozására irányul. Felpanaszolja, hogy legujabban is magas mansarddal álcázott emeletsorral biró épület emelésére adtak az Albrecht uton épitési engedélyt, amely a Halászbástya látképét sulyosan zavarja. Meg van győződve arról, hogy a benyujtási tervekből a kivitelnek ezt a formáját nem lehetett előre látni, mert ezt igy az illetékes hatóságok nem engedélyezték volna. Fokozott szigorral és *szorgosabb ellenőrzéssel kell tehát eljárni a Halászbástya környezetében.* Javasolja tehát, hogy az itt kötelezővé teendő épitési mód minden vitát kizáró módon állapittassék meg.

Harmadik javaslata *a Halászbástya jövő folytatásának* lehetőségét kivánja biztositani. Hazánk és fővárosunk jobb jövőjétől várjuk, hogy a Halászbástya folytatásának és kiépitésének szép gondolatát megvalósithassuk, de ennek lehetőségét már most kell biztositani és ezért javasolja, hogy azok a városépitési intézkedések, amelyek e célt hivatottak szolgálni, mielőbb tétessenek meg, nehogy olyan helyzet keletkezzék, amely e művészi gondolat megvalósitása elé elháritathatlan akadályokat gördit.

Végül javasolja, hogy az Egylet tiltkozzék minden olyan törekvés és terv ellen, amely a *Gellérthegy* **formációját elrontja.**

A javaslatokhoz *Schulek* János szólt hozzá, aki elmondotta, hogy ereklyék között őrzi édesapjának, *Schulek* Frigyesnek tervét, amely a Halászbástyának a Corvin térig való kiépitését ábrázolja és evvel szemben egy háznyilást tervez, amelynek matematikai tengelyébe esik a Mátyás templom tornya. Igy már a Dunapartról láthatóvá válnék a nagyszabásu lépcsőzet és annak bekoronázása: az ősi templom és tornya. Lehet, hogy illetékes helyen már elkallódott e nagyszabásu terv és ennek emléke, ő azonban hajlandó azt az Egyletnek bemutatni, hogy az elevenitse fel az abban lefektetett eszméket.

Láczay-Fritz Oszkár a belvárosi templom restaurálási munkájának feladatát nem tartja alkalmasnak arra, hogy tervpályázat tárgyává tétessék. Evvel speciálisan képzett művészt kell megbizni, mert csak annak gondos, minden részletre kiterjedő aprólékos munkájától lehet méltó eredményt elvárni. Mire *Sándy* Gyula kijelenti, hogy nem is a templom restaurálására, hanem egész környezetének rendezésére javasolja az eszmei tervpályázatot.

Majorossy Gyula felemliti, hogy a Mérnök- és Épitész Egyletnek épitésügyi szabályzatokat módositó javaslataiban a Halászbástyát érintő terület beépitési módjára nézve teljesen szabatos és megfelelő előirások foglaltattak, ezeket sajnos, mind mai napig nem lehetett érvényesiteni.

Schodits Lajos felpanaszolja, hogy a főváros épitési bizottsága a város szépségét vezélyeztető épitkezésektől megtagadja ugyan az épitési engedélyt, sajnos azonban a felsőbb fórum nem jár el ugyanevvel a szigorral és határozottsággal.

Saját gyártmányu **Parketta kartelen kivül**
Schmergel Géza, V., ALKOTMÁNY-UCCA 4. SZ. TELEFON: 29-7-57.

HIREK

A polgármester tatarozási ankétje

Ismételten beszámoltunk arról, hogy a tatarozási munka csak nem akar komolyan megindulni, jóllehet rendelet jelent meg április 1-én rendkivüli tatarozási adókedvezményről, ezenkivül a kormány Budapestnek 5, vidéknek 1 millió pengő 7%-os, két éves lejáratu tatarozási hitelt is biztositott a bankoknál a *LÁB* utján. A kőművesmesterek ipartestülete egyenesen a törvényhatósághoz fordult és a székesfőváros polgármesterét kérte fel egy szakértekezlet keretében,

vizsgálja meg azokat a nehézségeket, amelyek miatt a nyár küszöbén sem indulhat meg a tömeges tatarozási munka,

jóllehet hitel is rendelkezésre áll és az adókedvezmény pedig csak ez év végéig marad hatályban.

A polgármester eleget tett az épitőiparosság kérésének és junius 3-án, szombaton délelőtt 11-ára értekezletre hivta össze a budapesti Kereskedelmi és Iparkamara, az IPOSz, az Épitő mesterek, kőművesmesterek, szobafestők, bádogos-szerelőmesterek ipartestületének, a Háztulajdonosok Országos Szövetségének, a Ház- és Telektulajdonosok Országos Egyesületének képviselőit és személy szerint e kérdésben szakértőkül *Pintér* Oszkár és *Dengler* Lajos épitőmestereket. A szakértekezlet eredményeként a pénzügyminiszternél a polgármester

sürgősen interveniálni fog a megállapitandó akadályok elháritása érdekében,

hogy legalább a nyáron tömeges tatarozási munka megindulhasson.

Lapunk más helyén számolunk be arról, hogy a tatarozási hiteligénylés május 31-én lejárt határidejét a LÁB ujabb hirdetményben julius 31-éig meghosszabbitotta. Az épitőipar a háztulajdonosok képviseletével egyetértésben

a tatarozási kölcsönök törlesztési idejének két évről hat évre leendő meghosszabbitását fogja szorgalmazni

a polgármesteri értekezleten is.

—ó.



Mi lesz a Tabán felépitésével?

— Sipőcz Jenő polgármester nyilatkozata —

A Tabán felépitésének problémája továbbkisért a Városházán. A törvényhatósági tanács döntése, amely a Tabán felépitését elodázta, elénk izgalomban tartja az érdekelteket. Iparosok, vállalkozók, kereskedők évek óta várják, hogy végre megindulhanak a tabáni közmunkák és ezáltal a munkanélküliség nagymértékben csökkenjen.

Az az általános felzudulás, amely a tanács döntését követte, most arra késztette a Városháza egységespárti politikusait is, hogy mégis a *Tabán gyors felépitése* mellett foglaljanak utólag állást. Ezt pedig ugy szeretnék, hogy a főváros minél előbb irjon ki eszmei pályázatot ugy, hogy összel már dönthetnének ebben az ügyben és októberben megindulhatnak a munkálatok. Hogy a gyakorlatban miképen válik ezbe, erre vonatkozólag kérdést intéztünk *Sipőcz* Jenő polgármesterhez, aki munkatársunknak a következőket mondotta:

— A törvényhatósági tanács döntése egyet jelent azzal, hogy a Tabán felépitése megbukott. Sosem volt olyan jó alkalom, mint most, hogy nagy közmunkák induljanak meg és igy kár, hogy ez eltolódik, mert emberi számitás szerint *aligha hihető, hogy szeptemberben hozzákezdhessünk a Tabán felépitéséhez.* Az eszmei pályázat kiirását megtelelő előkészületek előzik meg. A városrendezési ügyosztály legalább két hónapig dolgozik a pályázat kiirásán. A különböző bizottságok üléseznek, határoznak és csak azután kerül sor a pályázat kiirására. Maga a pályázat hatrideje is hosszabb időt vesz igénybe, ugy, hogy számitásom szerint szeptember, október az az idő, amikor a pályázatok beérkezhetnek a városházára. Akkor még hátra van a döntés, ugy, hogy a legjobb esetben az ősz végén indulnának meg az épitkezések. Természetes, hogy ez csak feltevés és megvan a lehetősége annak is, hogy a tabáni munkálatok megkezdése korábbi időpontban történik, mint ahogyan mi most elképzeljük.

Lehetséges az is, hogy csak párhónapi differenciáról van szó s azután gőzerővel megindul a munka a Tabánban. A főváros természetesen azon lesz, hogy *a tabáni probléma minden kivánságot kielégitően mielőbb megoldódjék.*

Értesülésünk szerint a városrendezési ügyosztály *Sipőcz* Jenő polgármestertől utasitást kapott a tabáni tervpályázat kiirását illetően. Az ügyosztály gyors tempóban látott neki a munkának és minden remény megvan arra, hogy még juniusban kiirják a tervpályázatot. Egyébként a régi tabáni házak lebontása már megkezdődött és pár napon belül már üres telkek várhatják az uj Tabán felépitési munkálatait.

A tatarozási kölcsön-igénylés uj határideje: augusztus 1-je

Ezelőtt két héttel elsőnek jelentettük, hogy a kormány a tatarozási kölcsönök igénylésének határidejét julius 31-ig meghosszabbitja. Az erre vonatkozó hirdetmény most meg is jelent s azt az alábbiakban közöljük:

33.202/1933. IV. b. szám.

HIRDETMÉNY.

A Lakásépitési Állandó Bizottság közhirré teszi, hogy a tatarozási hitelek igénybevételének módozatai tárgyában 1933. évi március hó 30-án kiadott és a Budapesti Közlöny folyó évi 75. számában közzétett Hirdetményében a tatarozási kölcsönök igénylésére a folyó évi május hó 31-ében megállapitott határidőt az egyéb feltételek változatlan fenntartása mellett 1933. évi julius hó 31-ig meghosszabbitotta.

Budapest, 1933. évi majus hó 29-én.

Lakásépitési Állandó Bizottság.

Megnyilik Magyarország legmagasabb csucsán a Kékes-szálló

Junius 1-én adják át a sajtó képviselőinek jelenlétében rendeltetésének a *Kékes-szállót*, amely a mátrai Kékestetőn, Csonkamagyarország legmagasabb csucsán, ezer méter magasságban épült. Gyöngyös város határában a Mátrahegységben fekszik a Kékes-szálló és hogy létrejöhetett ez a gyönyörü épitmény, abban nagy érdeme van *Puky* Árpád gyöngyösi polgármesternek, aki lelkes agilitással dolgozik már évek óta a Mátra fejlesztése érdekében. De a dicséret hangján kell megemlékeznünk ennél az imponáló eseménynél a szálloda épitkezésének tervezőiről és végrehajtóiról is, akiknek nagyszerü elgondolása a Mátra ezer méteres magaslatán ezt a minden tekintetben korszerü és minden igényt kielégitő rendkivüli alkotást létrehozta. A Kékes-szálló tervezője *Miskolczi* László épitészmérnök volt, aki számolva a helyi adottságokkal, olyan mintaszerü szállodaalkotást tervezett, amely szinte páratlanul áll Csonkamagyarországon. A tervező nagyszerü elgondolását hiven és a legkényesebb igényeket is kielégitően valósitotta meg a *Magyar Magas- és Mélyépitő Rt.*, amely a legkiválóbb technikusok és szakmunkások irányitásával hajtotta végre a nagyarányu épitkezést. A Kékes-szálló, amely ugy a téli, mint a nyári sportokra nagyszerü alkalmat nyujt, minden bizonnyal rövidesen Magyarország egyik leglátogatottabb üdülő- és sporthelye lesz. A szálló épitkezését illusztrációk és leirások keretében legközelebbi számában ismertetni fogja laptársunk, a „Tér és Forma". *(d)*

Már most vásárolja meg nyaralótelkét
A VELENCEITAVI **AGÁRDON**
Telekár: 2.50-től 8 pengőig. Havi részlet 10 pengőtől.
Kérjen prospektust KÖZGAZDASÁGI HITELBANKTÓL IV., Váci-ucca 39. Telefon: 83-5-19

Felhivás előfizetőinkhez!

Junius hó 1-én uj előfizetést nyitottunk lapunkra. Sosem élt nehezebb órákat a magyar vállalkozás, mint most, amikor megfeszitett inakkal küzd a világgazdasági krizis számumával és **lapunk, olvasónak egyaránt szüksége van az egységre, az összetartásra, az egymástsegitésre.** A közös célt csak közös munkával lehet elérni. A régi jó barát és harcos bajtárs hűségével állott 54 esztendőn keresztül olvasóinak és előfizetőinek széles tábora mellett a Vállalkozók Lapja. Most, a nehéz harcok idején a lap fordul kéréssel előfizetőihez és olvasóihoz arra kérve, méltányolják több mint öt évtizedes munkánkat és **küldjék be előfizetési dijaikat**, ne nehezitsék meg az előfizetési dij késedelmes beküldésével amugyis tulterhelt adminisztrációnkat, ne vonják el energiánkat a vállalkozói kar érdekében vállalt munkától.

hazafias üdvözlettel

a VÁLLALKOZÓK LAPJA
szerkesztősége és kiadóhivatala.

ELŐFIZETÉSI DIJAK:
(A szakmellékletekkel együtt):
Negyed évre — 10 Pengő.
Fél évre — — 18 „
Egész évre — 32 „

Felső Épitőipari Iskola 1923-ban végzett növendékei pünkösd hétfőn délelőtt 10 órakor tartják tiz éves találkozásukat az intézetben.

„Karbobit" aszfaltcső a Magyar Asphalt Részvénytársaság uj gyártmánya

Legutóbbi számunkban részletesen ismertettük azt az elmés magyar találmányt, amely az aszfaltanyagnak csatornacső készitésére való felhasználását célozza. Kifejtettük, hogy hézagpótló iparcikk gyártásáról van szó, mert eleddig nem rendelkeztünk olyan csőanyaggal, amely a savaknak, agresszív vizeknek és kóbor áramoknak tökéletesen ellenállna, megfelelő szilárdsággal rendelkeznék és egyben olcsó is lenne. A szakkörök szerte mindenfelé a világon évtizedek óta kisérleteznek abban az irányban, hogy az aszfaltos anyagokat alkalmassá tegyék csatornacsövek készitésére, azonban a próbálkozás mindenütt hajótörést szenvedett, mert nem tudták az aszfaltanyag olvadási pontját oly magasra fokozni, amely biztositotta volna a gyártmány szilárdságát is.

A *Magyar Asphalt Részvénytársaság* az anyagnak kémiai kezelése és annak csővé való sajtolása utján tökéletesen megoldotta a kérdést és olyan aszfaltcsővel lépett a nyilvánosság elé, amely kétségkivül az egész világon megteszi majd hóditó utját és a magyar iparnak dicsőséget fog szerezni.

A találmány neve *„Karbobit"* és nem Karborit, mint ahogy azt legutóbbi számunkban tévesen közöltük.

Pirovits Aladár.

Ünnepélyes keretek közt nyilt meg az V. Szegedi Ipari Vásár

Ünnepi keretek között nyitotta meg szombaton délelőtt az V. Szegedi Ipari Vásárt *Fabinyi* Tihamér kereskedelemügyi miniszter, aki *Farkas* Béla, Csongrád vármegye főispánja, *Csergő* Károly, Csongrád vármegye alispánja, *Bodó* János országgyülési képviselő és *Korányi* Márton iparosvezér kiséretében érkezett meg Szegedre. A minisztert a pályaudvaron népes küldöttség élén dr. *Somogyi* Szilveszter polgármester üdvözölte a város nevében. A miniszter válaszában meghatottan mondott köszönetet a szives fogadtatásért és kifejtette, hogy nem a véletlen müve az, hogy épen akkor nyilik meg a Szegedi Ipari Vásár, amikor a *tanyaértekezlet* is Szegeden ülésezik. Szerencsés szimbóluma ez a szükséges összhangnak, melyet ő maga is szolgálni akar, mert a harmónikus együttmüködésben szolgálhatjuk legjobban a jövőt.

A miniszter éljenzéssel fogadott beszéde után kiséretével együtt a tanyaértekezletre ment. A tanyakongresszusról egyenesen az Ipartestület székházába ment a Szegedi Ipari Vásár megnyitására. Itt nagyszámu és előkelő közönség várta a minisztert, élén *Körmendy* Mátyás **ipartestületi elnök, országgyülési képviselővel.**

Körmendy Mátyás képviselő a kézműiparosnevében üdvözölte a minisztert, majd *Tury* Sándor, a Ferenc József tudományegyetem nevében köszöntötte *Fabinyi* Tihamért, aki válaszában kijelentette, hogy a Szegedi Ipari Vásár olyan nagy cselekedet, amellyel az élniakaró és hinterlandjától megfosztott Szegeden az egyik legjobban vérző társadalmi réteg dokumentálja a maga élniakarását a mai nehéz időkben. Csak örülni lehet annak, hogy ebben a tulnyomóan agrárjellegü országban megértő atmoszférát talált a kézműiparosság iránt. Kijelentette, hogy a kézműves- és a kézműipar és általában az iparosság érdekében minden erejétől telhetőt el fog követni.

Fabinyi miniszter nagy lelkesedéssel fogadott beszéde után a kiállitás megtekintésére indult és a legnagyobb elismerés hangján nyilatkozott a magyar iparosság nagyszerü teljesitményeiről, amelyek teljes szépségükben bontakoznak ki ezen a vásáron is.

Háztulajdonos,
dipl'omás fővárosi közalkalmazott, nőül venné épitész intelligens, csinos leányát 28 évesig, aki saját telkeire egy-két családi házat épitene. Diszkréció. „Magánhirdető 4953" jeligére a kiadóhivatalba.

Sándy Gyula

Pesti Napló 1938 nov. 1

(Saját tudósítónktól.) A Fóti út és a Taksony ucca sarkán gyüjtésből épített *magdolnavárosi* evangélikus templomot vasárnap szentelte fel *Raffay* Sándor püspök. A templomot, amely *Sándy* Gyula műegyetemi tanár építőművész tervei szerint készült, neoklasszikus stílusban építették. A felszentelésre érkező *Raffay* püspököt *Tomcsányi* Vilmos Pál ny. miniszter, *a pesti magyar egyház* világi elnöke és *Láng* Gusztáv, a *Luther Szövetség* világi elnöke köszöntötte. A püspök felszentelő beszédében kiemelte, hogy *ez a templom nem egy felekezeté, hanem Jézus Krisztusé, a keresztyén igazságé.* Az istentisztelet után díszközgyűlés volt, amelyen *Schuler* Dezső alpolgármester, a főváros közönsége és a gyengélkedő *Szendy* polgármester nevében szólalt fel. *Traeger* Jenő miniszteri osztályfőnök, mint a kelenföldi evangélikusok szószólója, *a megújuló magyar hit templomát magasztalta az új istenházában,*

Sándy Gyula

— **A kelenföldi evangélikusok templomjubileuma.** A budapest-kelenföldi evangélikus egyházközség vasárnap ünnepelte *Sándy Gyula* műegyetemi tanár által tíz éve épített templomának első jubileumát. *Szántó Róbert* lelkész ünnepi prédikációjában azt az áldott kölcsönhatást hangsulyozta, amely a templomkövek és a hivő lelkek között van: hivő lelkek építik a köveket s a megépült templom *„lelki köveket"*: hivőket épít. Délután az ünnepi hangversenyen *Dullien Klára, K. Keőmley Bianka, Kéler Marianne* és a *Weiler Jenő* által vezetett énekkar szerepelt.

Pesti Hirlap

1938. okt. 26.

A

KIRÁLYI MAGYAR TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT

rendkívül nagyfontosságú új könyvsorozata a mult hagyományainak legmélyebb szolgálatában a természettudományok modern fejlődésével akarja megismertetni a művelt magyarságot.

A 8 kötetre tervezett sorozatban a

Éppen ezért,

most, an
meghód
ember h
kívánság
kitűzései
mányi T
vel hozz

Könyvsorozatának

HÍREK

Felvidéki legenda

Írta: Lovászy Károly

Felvidéki kisvárosban
Asszonyok és leányok
Összeszedtek nagy sietve
Minden kerti virágot.
Krizantémot, őszi rózsát,
Későn nyíló ibolyát,
Mert híre járt, jönni fognak
Pest felől a katonák.

Harci kocsi nem zörög majd.
Puha lesz a kövezet,
Huszárlovak lába alá
Tesznek virágszőnyeget.
Feldíszítnek szép virággal
Minden acélsisakot,
A virágon harmatcseppként
Egy-egy örömkönny ragyog.

Felvidéki kisvárosban
Asszonyok és leányok
Jégretették, öntözgették
A letépett virágot.
Sóhajtással, virrasztással
Múltak napok, éjszakák,
Lányok arca halvány lett
S elhervadt a sok virág.

Ím egy reggel csoda történt
A városban szerteszét,
Éltrekelt minden virág
S felemelte a fejét!
Ragyognak a krizantémok,
Őszirózsák, ibolyák:
Zeneszóval útban vannak
Pest felől a katonák!

— **Felavatták Pekár Gyula síremlékét.** A *Petőfi Társaság* elhúnyt elnökének, *Pekár* Gyula volt miniszternek a *síremlékét vasárnap avatták fel a kerepesiúti temetőben.* A síremléket *Kisfaludi-Stróbl* Zsigmond szobrászművész készítette. Az ünnepi felavatáson nagyszámú és előkelő közönség vett részt. Az avatóbeszédet *Császár* Elemér professzor mondotta, aki elhelyezte a síremléken a Petőfi Társaság koszorúját, majd *Voinovich* Géza az Akadémia és a Kisfaludy Társaság, *Némethy* Károly tanácsnok a székesfőváros *Szinyei-Merse* Jenő képviselő a NEP, vitéz *Rátvay* Imre ny. tábornok a Fehér Ház bajtársi egyesület, *Onni Talas* finn követ a finn nemzet, *Kiss* Endre főispán Kecskemét városa és a kecskeméti Katona József Társaság, *Eöttevényi* Olivér a Külügyi Társaság, *Paikert* Alajos a Turáni Társaság, *Hegedüs* Loránt a Pesti Hírlap szerkesztősége koszorúját helyezték el. Ezután *Pekár* Gyula könyvkiadói és több sportegyesület koszorúzták meg még a síremléket, amelyet befejezésül dr. *Kovács* Sándor evangélikus püspök áldott meg.

— **A pénz és a házasság.** *Newyorkból* jelentik: Egy nagy amerikai nőszervezet megkérdezte több mint 2000 tagját, *véleményük szerint milyen szerepe van a pénznek a házasságban.* A megkérdezettek 20 százaléka úgy nyilatkozott, hogy *a házasságok romlásának az oka csakis a pénzgond.* Ötven százalék szerint a pénz *rendkívül fontos szerepet játszik a házasságban s mindenféle kellemetlenség oka lehet.* Sok nő nyilatkozott úgy, hogy férjével való minden összeütközését *pénzkérdés okozta.*

— **Nem azonos.** *Nagy* Tibor kolozsvári születésű impresszárió, tartalékos főhadnagy, a Hitelbank volt tisztviselője, annak a megállapítását kéri, hogy nem azonos a szombati számunkban szerepelt és a rendőrség által körözött betörővel.

— **Emlékünnepély Nagyatádi Szabó István szobránál.** Ma van 14 éve, hogy *Nagyatádi Szabó* István volt kisgazdavezér és miniszter elhúnyt. Emlékezetére *vasárnap délelőtt a földmívelésügyi minisztérium árkádjai előtt álló Nagyatádi szobornál ünnepséget rendeztek*, amelyen a *NEP*-et *Mayer* János volt miniszter, *Patacsi* Dénes és *Plósz* István képviselők képviselték. *Patacsi* Dénes *mondotta az emlékbeszédet*, hangsúlyozta többek között, hogy a kisgazdatársadalommal találja magát szemben az, aki *a magyar egységet* megzavarni, vagy megbontani igyekszik.



TIZENNÉGY ÉVE, HOGY MEGHALT NAGYATÁDI SZABÓ ISTVÁN

Patacsi Dénes országgyűlési képviselő a NEP nevében megkoszorúzza Nagyatádi Szabó István szobrát a földmívelésügyi minisztérium előtt

— **Megjelent a »Nemzeti Családvédelem« legújabb száma.** A Magyar Családvédelmi Szövetség hivatalos lapjának legújabb számában ünnepli elnökének, dr. *Hódossy* Gedeon miniszteri tanácsos, v. országgyűlési képviselőnek hetvenedik születésnapját, aki csaknem egész életét a szociális és morális családvédelem szolgálatába állította. Dr. *Tunyoghy Szücs* Kálmán igazságügyminisztériumi miniszteri tanácsos »A családvédelmi törvényalkotás jogi alapvetése« című értekezésében mutat rá a szükséges tennivalókra. Közli a lap dr. *Neuber* Ede felsőházi tagnak a családvédelem érdekében elhangzott felszólalását, dr. *Darányi* Gyula egyetemi tanár tanulmányát »A negatív fajnemesítés eszközei«ről, dr. *Tatay* Zoltán árvaszéki elnök cikkét a debreceni árvaszék család- és gyermekvédelmi akciójáról és *Valló* Emil tanulmányát a bolgár családvédelmi törvényjavaslatról.

— **A száraz férfihaj háziápolására** naponta: Zsiros-Hajápolószeszt és Hajolajat! Dr. László-féle különleges kozmetikumok. Egyedárusítás: Múzeum-patika, IV., Kossuth Lajos ucca 22.

---

x **Kékes Szálló.** A Basedowkór gyógyhelye.

x **Főfájás, idegesség, hypochondriás állapotok** gyakran a legrövidebb idő alatt megszűnnek, ha bélműködésünket reggelenként éhgyomorra egy kis pohár természetes *»Ferenc József«* keserűvízzel elrendezzük. Kérdezze meg orvosát.

x **Sokan,** akik eddig nem vettek részt a m. kir. osztálysorsjátékon, most igyekeznek maguknak alapot, bizakodást, reménységet szerezni. Ezért sietnek legalább egy osztálysorsjegyet vásárolni, hogy váratlanul *gazdagok* lehessenek! *A 2-ik osztály húzása november 16-án kezdődik,* a nyerési esélyek osztályról-osztályra emelkednek.

x **Kívül-belül tökéletes** a Budapest—Salgótarjáni Gépgyár és Vasöntő Rt. *Neo-Perpetuum, Kalor, Rex, Omnia, Lignor* szén-, koksz-, fatüzelésű folytonégő kályhái. Kaphatók minden jobb vaskereskedésben.

November 1.

1914. *A cs. és kir. budapesti 75. M. tábori ágyús osztály (háborús alakulat) az 1914. évi San- és Visztula menti őszi hadjárat végén XI. 1—10-ig tartó általános visszavonulás idején az o. m. 1. hds.-hez tartozó cs. és kir. 106. osztrák Landwehr ho. kötelékében harcolt.*

Ezen a napon az osztály Gory Wysokinál önként átment a szomszédos körletbe, ahol csapatainkat a nagyobb orosz erők igen szorongatták. Erre az önkéntes megmozdulásra azért volt szükség, mert az osztály eredeti állásából — a nagy távolság miatt — nem tudta volna az ellenséget tűz alá venni és annak veszélyes támadását megakasztani.

Az osztály a megsegítésre szorult szomszéd körletből azután igen eredményesen lőtte az oroszokat, úgyhogy ezek támadása nemsokára össze is omlott és a szomszédos körlet csapatai elől eltakarodtak.

— **Felszentelték az angyalföldi új evangélikus templomot.** A magdolnavárosi (angyalföldi) evangélikusok húszévi gyüjtőmunkával száznyolcvanezer pengő költséggel neoklasszikus stílusban új templomot építtettek a *Fóti* út és a *Taksony* ucca sarkán. *Sándy* Gyula müegyetemi tanár tervei szerint. *Sándy* tanár ezzel a huszonötödik templomot tervezte az országban. Tegnap, vasárnap szentelték fel az új istenházát. A felszentelő ünnepségen ott volt báró *Radvánszky* Albert, az evangélikus egyházegyetem felügyelő elnöke, *Schuler* Dezső alpolgármester, *Felkay* Ferenc tanácsnok, *Traeger* Ernő miniszterelnökségi osztályfőnök, *Konkoly* Elemér egyetemes tb. főjegyző, *Parragh* Gyula miniszteri tanácsos vezetésével a református egyház küldöttsége, *Raffay* püspök szentelte fel az új templomot. *Kemény* Lajos esperes mondotta a prédikációt. A díszközgyűlésen báró *Radvánszky* Albert, *Schuler* Dezső alpolgármester, *Trager* Ernő, *Ribár* Jenő és *Gaudy* László beszélt.

— **Adomány.** Meinl Gyula kávébehozatali r. t. a Horthy Miklós nemzeti repülőalapra 1000.— pengőt utalt át. Ezenkívül a vállalat személyzete legutóbbi havi fizetésének 1%-ával járult a nemzeti repülőalaphoz.

— **A zirci monostor római vendége.** Dr. *Qualember* Máté, a ciszterci rend római egyetemes ügyvivője, az elmult héten hivatalos ügyben meglátogatta a zirci monostort. Az illusztris vendég kíséretében voltak: dr. *Baranyay* Jusztin egyetemi tanár, dr. *Balassa* Brunó tanker. kir. főigazgató, dr. *Hegyi* Kapisztrán és dr. *Schweighoffer* Kolos ciszterci tanárok.

— **Tolvajlás, betörés.** *Székely* Mór MÁV főintéző özvegyének Andrássy út 35. számú házban levő lakásából vasárnap délután egy besurranó tolvaj ellopta a vendégek kabátjait. — Betörők jártak *Asztalos* Lajos magántisztviselő Erzsébet királyné út 8. számú házban levő lakásán, továbbá *Fekete* Armandné Légrády Károly ucca 11. számú házban levő lakásán.

— **A MABI évi közgyűlése.** Vasárnap tartotta évi közgyulését a MABI. *Zsembery* István elnök bejelentette, hogy a MABI a *Magyar a magyarért* mozgalom celjaira *10.000 pengőt* szavazott meg. *Hindy* Zoltán igazgató arról számolt be, hogy *az intézet 153.000 pengő felesleggel zárta az elmult esztendőt.* A legközelebbi program az *új intézeti székház* megépitese 2.5 millió pengő költséggel és tervbevették *új tüdőbetegszanatórium* megépítését és a réginek *idegbetegszanatóriummá* való átalakítását. Dr. *Kresz* Károly a munkaadók nevében megemlékezett arról, hogy útban van a magyar igazság, *egymillió magyar visszacsatolása a MABI-ra is nagy, de örömteljes feladatokat hárit.* Törekedni kell értékálló befektetésekre, a *székház* építése után *bérház* építése következik egymillió pengő költséggel. *Kertész* Miklós, vitéz *Vágvölgyi* Ferenc, *Deutsch* Jenő a munkavállalók nevében, dr. *Kutasy* Ferenc a munkaadók nevében szólalt fel, majd *elfogadták a zárszámadást és a költségvetést.*

— **A felszabadult Ipolyság első magyar babája.** Kétszeresen szerencsés az a kis Magdolna, aki elsőnek született magyarnak Ipolyságon. Először is a jó Isten kegyelméből most már magyarnak születhetett, de szerencsés azért is, mert báró *Villani* Lajos követségi tanácsos felesége *remek gyermekkocsit és pazar babakelengyét* vásárolt annak a gyermeknek, aki elsőnek születik meg a felszabadított Ipolyságon.

Adamecz István ipolysági munkás és felesége, *Makray* Viktória kislánya kapta a szép útravalót az életre. A felszabadított magyar életnek ezt az első szép virágát a Főméltóságú Asszony tiszteletére Magdolna névre keresztelték.

A magyarok Istenének áldása kísérje élete útján a szebb magyar jövőnek ezt az első, élettel teli, kis ipolysági hírhozóját.

Asszonyom

bizonyára Önt is érdekli:

hogy ma kezdődött meg az igazi »pesti káposztavásár«. Tizenöt vagón káposzta érkezett a nagyvásártelepre és körülbelül három vagónra tehető az a mennyiség, amely hajón és kocsin érkezett. Ez a nagy káposztatömeg azonban nem idézett elő nagyobb árzuhanást. A szombati 3—6 filléres kilónkinti árral szemben ma 3—5 fillérért adták a káposztát. A savanyítók még nem vásárolnak, mert a legnagyobb savanyítócégnek 2.80 pengős mázsa árra van kötése és a többiek is megvárják, amíg a káposzta ára erre a színvonalra esik;

hogy ma 120 környékbeli svábasszony hozott fel kötözött szőlőt, amit 60—90 fillérjével adott el. Az elsőrendű szőlő általában drágult;

hogy a makói hagyma mázsája 1 pengővel drágult.

— **Szeder János lett a MOVE új elnöke.** A *MOVE* fennállásának 20. évfordulója alkalmából *elnökválasztó közgyűlést* tartott, amely *Németh* László papai kamarás imájával nyilt meg. Báró *Feilitzsch* Berthold társelnök megemlékezett a MOVE halottairól, dr. *Bánkuti* László országos főtitkár beszámolt a MOVE munkásságáról, majd vitéz *Marton* Bélát, az egyesület volt elnökét, *tisztelethelyi taggá* választották. *Ezután egyhangú felkiáltással Szeder János országgyűlési képviselőt, volt országos alelnököt választották elnökké.*

Az új elnök székfoglaló beszédében kijelentette, hogy *egyetlen vezért ismer,* Magyarország kormányzóját. A MOVE-t távol akarja tartani a napi és pártpolitikától. *Alföldy* Béla országos alelnök megemlékezett a *MOVE 20 esztendős jubileumáról,* majd a közgyűlés táviratilag üdvözölte a MOVE díszelnökét, *Horthy* Miklós kormányzót, vitéz *Imrédy* Béla miniszterelnököt és vitéz *Rátz* Jenő honvédelmi minisztert. A megjelentek felállva, perceken keresztül tartó lelkes éljenzéssel *ünnepelték a kormányzót.*

— **A Magyar Vörös-Kereszt »Első segély« könyve.** Egészségügyi könyvet adott közre a Magyar Vörös-Kereszt. Az *»Első segély különös tekintettel a légoltalom egészségügyére«* címmel most megjelent könyvet dr. *Frank* Richárd vezértörzsorvosnak, a honvédorvosi tisztikar főnökének előszavával dr. *Kovács* János, dr. *Körmöczi* Emil, dr. *Telbisz* Albert és dr. *Ruszwurm* Rezső írták. A közhasznú és mindenki részére nélkülözhetetlen könyv, a Magyar Vörös-Kereszt által országosan rendezett *légoltalmi egészségügyi tanfolyamok tananyagát is* magában foglalja.

— A nagyságámnak csak a púderjét használom, a puderpufnijját nem — mondja a Sacha Guitry-film szobalánya (Rádius)

MOZI FILM MŰSOROK

Nem trakkligura, de remek művész és igazi lérli Sacha Guitry (Rádius)

Olyan mint az osztriga

Az új Sacha Guitry-film bemutatója a Rádiusban

A mozi legfantasztikusabb tulajdonsága, hogy olyan kicsivé teszi a világot, mint egy mezőváros. Ha kimondjuk ezt a nevet: Sacha Guitry, oly közelről cseng, mintha a híres komédiás itt festené az arcát valamelyik pesti színház öltözőjében. Új filmjét a Rádius mutatja be. Címe: »Egy mozgalmas éjszaka«. Kétségtelenül legértékesebb műve a kitűnő színész-szerzőnek. Humora tisztán lélektani helyzeteken alapul. Hőse egy komornyik, akinek az a tragikuma, hogy csak úrnői iránt érez szerelmi hevületet. Természetesen mindenütt kidobják, mikor ez a hevület megnyilatkozik. Végre olyan helyre kerül, ahol az úrnőben is megmozdul valami érzés. A komornyik fájdalmas boldogsággal veszi ezt tudomásul. De azzal mutatja meg igazi szeretetét, hogy önként távozik helyéről. Ő csak szolga. Nem akar komplikációkat okozni. A filmen a kis epizódisták is nagy művészek. Bölcsesség, humor, sajátságos meleg emberiesség árad minden jelenetből. A gazdag Franciaország életének lusta kényelme. Az egész kis remekmű olyan finom, mint az osztriga. De éppen ezért megeshet, hogy nem lesz tömegsikere. Hiszen az osztrigát is nehéz volna népszerűsíteni a legszélesebb rétegekben. Viszont történhetnek csodák. Lehet, hogy Budapest legkulturáltabb publikuma, amely koncertekre és Operába jár, amely odahaza francia könyveket is olvas, idejében fölfedezi ezt a kedves, meleg, emberi humorral teli filmet. És akkor Sacha Guitry új műve Budapesten is olyan karriert fog csinálni, mint Párizsban.

Hunyady Sándor

BESZÁLLÁSOLÁS

Uj magyar katonafilm



Páger Antal

Soha ilyen szeretettel nem fogadott a közönség katonafilmet, mint ezt. *A mozi lelkesen ünnepli a filmvásznon megjelenő magyar huszárokat*, jóképű, daliás katonáinkat, akik a trombita ritmusára menetelnek gyönyörű lovaikon. A »*Beszállásolás*« című filmnek már csak ezért is nyert ügye van. *Nóti* Károly és *Aszlányi* Károly írta ezt a vidám katonahistóriát, amelynek hőse *egy fegyvergyakorlatra bevonuló ügyvéd. Páger* Antal játssza ezt a szerepet, és tiszti becsületből udvarol *Rajnay* ezredes úr unokahúgának, az újabban mind ügyesebb, tehetséges *Szeleczky* Zitának. Leszerelése után, a film végén, szívből kéri meg a kezét.

Romantikus, fordulatos meséjű, száz ötlettel tarkított *jó film* a »*Beszállásolás*«. *Kabos* Gyula — egy ügyvédbojtár szerepében — *hosszú idő óta nem volt olyan mulatságos, mint most.* Tökéletes az a jelenete, amikor megjelenik a vasúti pénztárnál, ahol egy egész és egy fél jegyet kér. A fél jegy a lovának kell, mert a gebe még csak négyéves.

A film lovasjelenetei, a huszárok bevonulási képei elsőrangúak. *Szlatinay* Sándor rendezése hibátlan. A rendező komponálta a film zenéjét. »*Rózsafa*« című keringője biztos slágerzene. *Kiss* Manyi aranyos humora, *Bilicsi* Tivadar játéka, *Vizvári* Mariska morcos-nyájassága, a szereposztás gondosságát jelentik.

A legnagyobb nyomorban, súlyos betegen kórházba jutott Mozsukin, a némafilmek világhírű filmszínésze

Párizs, október 31

Ivan *Mozsukin*, a némafilmek világhírű sztárja, aki a legünnepeltebb filmszínész volt, súlyos betegen fekszik a párizsi *Enval*-kórházban. Az utóbbi időben a legnagyobb nyomorban élt és egy fillérje se volt.

Bingerth János a Hunnia filmgyár vezérigazgatója lesz

— Az Est tudósítójától —

A filmszakmában hetek óta befejezett tényként emlegetik, hogy dr. *Bingerth* János, aki a *Hunnia* filmgyárat megalapítása óta igazgatja, megválik állásától. Megállapítottuk, hogy az elterjedt hírekkel szemben

Bingerth János nem hagyja ott a Hunniát.

Tényleg folytak tárgyalások arról, hogy önállósítja magát, hogy átveszi egy megalakítandó *német-magyar* közös filmgyártó társaság vezetését és helyette *Novák* Ervin műszaki tanácsos lesz a gyarmatutcai stúdiók igazgatója. *A kombináció helyességére vallott az is, hogy Bingerth régi munkatársi körének egyes tagjai máris kiváltak a Hunnia kötelékéből és magánvállalatoknál helyezkedtek el.*

A befejezettnek látszó igazgató-változás még se megy végbe: a napokban *Novák* Ervin műszaki tanácsost, aki egyedül lett volna alkalmas arra, hogy *Bingerth* utóda legyen, minisztériumában osztályvezetésével bízták meg. Ezentúl is kijár ugyan a *Hunniába*, amelynek műszaki irányításában már régebben résztvesz, de igazgató nem lesz.

Utód hiányában a *Filmipari Alap*, amely a Hunnia gazdája, nem engedheti el *Bingerth* Jánost. Sőt: *a Hunnia vezérigazgatójává nevezik ki.*

Hétfő—kedd
október 31, november 1

MŰSOROK

Hétfő—kedd
október 31, november 1

M O Z I

Rövidítések: H = Híradók. Sz = Szombat. V Ü = Vasárnap és ünnep. M = Matiné.



ADMIRÁL (153—707. Margit körút 5): **Borcsa Amerikában** (Dayka Margit, Mály Gerő) és a kísérő műsor. (1/4 1/6 1/8 1/10; V Ü 1/2 1/4 1/6 1/8 1/10.) Kedden d. e. 1/10 és 1/12 órakor: **Ahogy tetszik** (Elisabeth Bergner). — **ALKOTÁS** (155—374. Gömbös Gyula u. 11): **Asszony a válaszúton** (Magda Schneider). Julika és Romeó (burleszk). Híradóban a magyar csapatok bevonulása Ipolyságra. (1/4 1/6 1/8 1/10; V Ü 1/2 1/4 1/6 1/8 1/10 órakor.) Kedden délelőtt 11 órakor: **Tomi, a megfagyott gyermek** (Pécsi Gizi, Ádám Klári). — **ANDRÁSSY** (124—127. Csengery u. 39): **Mellékutca** (Irene Dunne). Popeye, a szárazdada. H. (1/4 1/6 1/8 1/10; V Ü 1/2 1/4 1/6 1/8 1/10.) — **ASTRA** (154—422. Ugocsa u. 10): **Szentpétervári éjszakák** (Gaby Morlay). Víziőrültek. Magyar híradóban Ipolyság megszállása. (1/4 1/6 1/8 1/10; V Ü 1/2 1/4 1/6 1/8 1/10.) — **ATRIUM** (154—024, 153—034. Margit körút 55): **Bánatos utca** (Dita Parlo). Híradók. (1/6 1/8 1/10; Sz V Ü 1/4 1/6 1/8 1/10.) — **BELVÁROSI** (384—563. Irányi u. 21): **Borcsa Amerikában** (Dayka Margit, Mály Gerő). Madárijesztő (színes). H. (4 6 8 10; V Ü jobbterem 3 5 7 9, balterem 4 6 8 10 órakor.) — **BODOGRÁF** (149—510. József körút 63): **Borcsa Amerikában** (Dayka Margit, Mály Gerő). Walt Disney színesfilm. H. (1/4 1/6 1/8 1/10; V Ü 1/2 1/4 1/6 1/8 1/10.) — **BUDAI APOLLO** (151—500. Csalogány u. 46): **Borcsa Amerikában** (Dayka Margit, Hámori Imre). Aggteleki cseppkőbarlang. Rajzfilm. H. (1/5 1/7 9; V Ü 1/2 1/4 1/6 1/8 1/10.) — **CAPITOL** (134—337. Baross tér 32): **Vágyak** (Danielle Darrieux). H. (1/4 1/6 1/8 1/10; V Ü 1/2 1/4 1/6 1/8 1/10.) — **CITY** (111—140. Vilmos császár út 36): **Bánatos utca** (Dita Parlo). Mesebeli játékbolt (rajzfilm). Híradók. (Előadások: 1/6 1/8 1/10; Sz V Ü 1/4 1/6 1/8 1/10.) — **CORSO** (182—818. Váci u. 9): **A zsarnok** (Harry Baur). Akik semmitől sem félnek (sportfilm). H. (1/6 1/8 1/10; Sz V Ü 1/4 1/6 1/8 1/10.) — **CORVIN** (139—584, 138—988. József körút és Üllői út sarok): **Tökéletes házasság** (felnőttek részére) és a kísérő műsor. Híradók. (1/4 1/6 1/8 1/10; V Ü 1/2 1/4 1/6 1/8 1/10.) — **DAMJANICH** (134—803. Damjanich utca 1): **Borcsa Amerikában** (Dayka Margit, Hámori Imre). H. (1/4 1/6 1/8 1/10; V Ü 2 4 6 8 10.) — **DÉCSI** (121—343, 125—952. Teréz körút 28): Második hétre prolongálva! **A zsarnok** (Harry Baur). Híradók. (Előadások: 6 8 10; Sz V Ü 4 6 8 10.) — **ELIT** (114—502. Szent István körút 16. szám): **Szerelmi vihar** (Charles Boyer). H. (Köznap és Ü 4 6 8 10; V 2 4 6 8 10.) — **FORUM** (189—707, 189—543, 188—528. Kossuth Lajos u. 18): Harmadik hétre prolongálva! **Robin Hood kalandjai** (Errol Flynn). (1/6 1/8 1/10; Sz V Ü 1/4 1/6 1/8 és 10.) — **GLÓRIA** (144—800. Thököly út 56): **Borcsa Amerikában** (Dayka Margit, Hámori Imre). Popeye legújabb kalandjai (trükkfilm). H. (1/5 1/7 9; Sz 1/4 1/6 1/8 1/10; V Ü 1/2 1/4 1/6 1/8 1/10.) — **HOLLYWOOD** (142—455. Bethlen tér 3): **A 14-es futár** (Louise Rainer). Igy kell teniszezni, Los Angeles. H. (1/4 1/6 1/8 1/10; V Ü 1/2 1/4 1/6 1/8 1/10.) Vas. d. e. 1/11: **Camille, a végzet asszonya** (G. Garbo). — **HOMEROS** (2-961-78. Hermina út 7): **Papucshős** (Kabos, Erdélyi Mici). Ahol a világbajnokot nevelik (sportfilm). Híradók. (1/5 7 1/10; V Ü 1/2-től folytatólag.) — **JÓZSEFVÁROSI** (134—644. Kálvária tér 7): **Borcsa Amerikában** (Dayka Margit, Vaszary Piri). Hazug egér. H. (1/4 1/6 1/8 1/10; vasárnap és ünnepnap 1/2 1/4 1/6 1/8 1/10.) — **KAMARA** (144—027, 135—967. Dohány u. és Nyár u. sarok): **Bánatos utca** (Dita Parlo). Híradók. (Előadások kezdete: 6 8 10; Sz V Ü 4 6 8 és 10 órakor.) — **KULTÚR** (386—193. Kinizsi u. 16): **Szentpétervári éjszakák** (Gaby Morlay) és a kísérő műsor. (5 1/8 1/10; V Ü 1/2 1/4 1/6 1/8 1/10.) — **LLOYD** (111—994. Hollán u. 7., a Szent István körútnál): **Mégis ártatlan** (Danielle Darrieux). (4 6 8 10; V Ü 2 4 6 8 10.) — **NYUGAT** (127—162. Teréz körút 41): **A táncoló angyal** (Sonja Hennie). Buster, a vitaminkirály. H. (1/5 7 1/10; Sz 4 6 8 10; V Ü 2 4 6 8 10.) — **ODEON** (130—263. Rottenbiller u. 37/b): **A táncoló angyal** (Sonja Hennie). Barátaink, az állatok. H. (1/5 1/7 1/10; V Ü 1/2 1/4 1/6 1/8 1/10.) Vas. d. e. 1/11 órakor: **Matiné.** — **OLYMPIA** (342—947. Erzsébet körút 26): **A táncoló angyal** (Sonja Hennie). H. (Mindennap: d. e. 11, d. u. 2 4 6 8 10.) — **OMNIA** (130—125. József körút és Kölcsey u. sarok): **Három bajtárs** (Robert Taylor). H. (5 1/8 1/10; Sz V Ü 4 6 8 10.) — **ORIENT** (114—926. Izabella u. és Aradi u. sarok): **Papucshős** (Erdélyi Mici, Kabos). Színesfilmek: A hazug egér, Madárijesztő, Tüzes jeges, Lepkevadász. (1/5 1/7 1/10; V Ü 1/2 1/4 1/6 1/8 1/10.) — **OTTHON** (146—447. Beniczky u. 3. és Baross u. 87. sarok): **Új audioszkop** (plasztikus film). Ujjé, a hegyekben nagyszerű (Stan és Pan). (1/4 1/6 1/8 1/10; V Ü 1/2 1/4 1/6 1/8 1/10.) Vas. d. e. 10: **Matiné.** — **PALACE** (136-523. Erzsébet körút 8): **Nyugat lánya** (Jeanette MacDonald). H. (Mindennap: d. e. 11, d. u. 2 1/5 7 1/10.) — **PÁTRIA** (145-673. Népszínház u. 13): **A táncoló angyal** (Sonja Hennie). (2/4 1/6 1/8 1/10; V Ü 1/2 1/4 1/6 1/8 1/10.) Vas. d. e. 10 és 1/12-kor: **Matiné.** — **PHÖNIX** (144—454. Rákóczi út 68): **Borcsa Amerikában** (Dayka Margit, Mály Gerő). Csirketolvajok (rajzfilm). H. (4 6 8 10; V Ü 2 4 6 8 10.) Kedden d. e. 10 és 12 órakor: **Bíboros futárja.** — **URÁNIA** (146—046. Rákóczi út 21): **Hol voltál az éjszaka?** (Willy Fritsch). Táncoló ifjúság. H. (5 1/8 1/10; Sz V Ü 1/4 5 1/8 1/10.)

Hogy készül a trükkfilm? H. (Mindennap: d. e. 11, d. u. 1 3 5 1/8 1/10.) — **RADIUS** (122—098, 120—564. Nagymező u. 22—24. szám): 1/6 és 1/8 órakor: **A hölgy egy kissé bogaras.** Észak Velencéje. Világhíradók. 1/10 órakor díszbemutató: **Egy mozgalmas éjszaka** (Desiré: Sacha Guitry). H. (Előadások: 1/6 1/8 1/10; Sz V Ü 1/4 1/6 1/8 1/10.) Vasárnap délelőtt 11 órakor matiné: **Zendai fogoly.** — **REX** (139—416. Rákóczi út 70): **Borcsa Amerikában** (Dayka Margit, Gózon Gyula). Tüzes jegek (trükkfilm). H. (1/5 1/7 9; Sz 1/4 1/6 1/8 1/10; V Ü 1/2 1/4 1/6 1/8 1/10.) — **RIALTO** (139—497. Rákóczi út 70): **Ujjé, a hegyekben nagyszerű** (Stan és Pan). Audioszkop (plasztikus film). H. (D. e. 1/11, d. u. 1/1 1/3 5 1/8 1/10; V Ü d. e. 10 12, d. u. 2 4 6 8 10.) — **ROYAL APOLLO** (141—902. 342—946. Erzsébet körút 45): **Katja** (Kék Démon: Danielle Darrieux). Híradók. (1/6 1/8 1/10; Sz V Ü 4 6 8 és 10.) — **SAVOY** (146—040. Kálvin tér sarok, Üllői út 2): **Mégis ártatlan** (Danielle Darrieux). Le a kalappal (színes). (1/4 1/6 1/8 1/10; V Ü 1/2 1/4 1/6 1/8 1/10.) Vas. d. e. 1/11-kor: **Matiné.** — **SCALA** (114—411. Teréz körút 60): **Férjfogás** (Loretta Young). Kultúr- és trükkfilm. Híradók. (1/6 1/8 1/10; Sz V Ü 3 1/6 1/8 1/10 órakor.) —

SIMPLON (268—998, 268—999. Horthy Miklós út 62): **Mégis ártatlan** (Danielle Darrieux). H. (1/4 1/6 1/8 1/10; V Ü 1/2 1/4 1/6 1/8 1/10.) — **STUDIÓ** (140—840. Akácfa utca 4): **Mégis ártatlan** (Danielle Darrieux). H. (Mindennap: d. e. 11, d. u. 2 4 6 8 10.) — **TIVOLI** (123—049. Nagymező u. 8): **A táncoló angyal** (Sonja Hennie). Barátaink, az állatok. H. (1/5 7 1/10; Sz 1/4 1/6 1/8 1/10; V Ü 1/2 1/4 1/6 1/8 1/10.) Vas. d. e. 11-kor: **Matiné.** — **TURÁN** (128—401. Nagymező u. és Mozsár u. sarok): **Borcsa Amerikában** (Dayka Margit, Mály Gerő). Csirketolvajok (rajzfilm). H. (4 6 8 10; V Ü 2 4 6 8 10.) Kedden d. e. 10 és 12 órakor: **Bíboros futárja.** — **URÁNIA** (146—046. Rákóczi út 21): **Hol voltál az éjszaka?** (Willy Fritsch). Táncoló ifjúság. H. (5 1/8 1/10; Sz V Ü 1/4 5 1/8 1/10.)

Sándy Gyula

A zágrábi országos jelzalogbank tervpályázatára 63 pályamű érkezett. A zsüri az első díjat nem adta ki, a második és harmadik díjat egyesítve 1500—1500 koronát a „Zrinyi“ jeligés műnek (szerzői Kármán Aladár és Ullmann Gyula) és a „Kosmos“ jeligés műnek (szerzője Hans Ungethüm) ítélték oda. Megvenni javasolta egyenkint 600 koronáért a „Fotografia“ jeligés művet (szerzői Hőnigsberger és Deutsch), a „Zágráb“ jeligés művet (szerzője Ernst Lindner és Theodor Schreier), a „Rustika“ jeligés művet (szerzői Sándy Gyula és Förk Ernő) és a „Fekete kör“ jelű művet (szerzője Alfred Hübner).

Művészet 1903. VII.

FERNRUF NR. 71976

KARL W. HIERSEM

BUCHHÄNDLER U

Müemlékek
Orszagos Bizottsa
/Landeskommission z
Erhaltg.d.Kunstdenk
VI Arena-ut.41
B u d a p e s t /

EILIGE DRUCKSACHE!

FREI

Amit mindenkinek tudnia kell

I.

Férfi és nő: két különböző faj

Az Uj Idők számára elmondta: **Verebély Tibor dr.** egyetemi tanár

New-Yorki távirat jelenti: Néhány, többezer dolláros díjat tűztek ki annak eldöntésére, lehet-e a nő a férfi konkurrense. A problémát égetően aktuálissá teszi a munkanélküliség világszerte ijesztő arányú emelkedése. Kétségtelen, hogy ebben, az általános világgazdasági válságon kívül, jelentékeny szerepe van az olcsóbb női munkaerő térhódításának is. Konkurrense-e tehát valóban a nő a férfinek? És ha nem, lehet-e konkurrense valaha? Ezt az izgalmasan érdekes problémát, a nő-emancipáció lehetőségeinek határait világítja meg Verebély Tibor dr. egyetemi tanár, az I. számú sebészeti klinika világhírű igazgatója, aki biológiai alapon foglalkozott a nő és a férfi alkati különbségeivel és számos feltünést keltett tudományos előadásban mondta el megállapításait az emberi élet örök idők óta küzdő két rivális tényezőjének, férfinek és nőnek különbözőségéről.

A tudományos kutatások frappáns, végső konkluziójával kezdem: a nő sohasem lehet az életben a férfi konkurrense. Nem állja meg helyét azonban az a felfogás, hogy a nő szellemileg alacsonyabbrendű, mert súly szerint kevesebb az agyveleje, mint a férfinek. Az asszony intellektusa, bizonyos nézőpontból tekintve, nemcsak, hogy *nem inferiórisabb* a férfiénél, hanem, azt lehet mondani, finomabb, vagy legalább is kifinomultabb. Egyébként jobb, ha tartózkodunk az efajta összehasonlításoktól, ehelyett egyszerűen konstatáljuk, hogy férfi és nő szellemileg egyformán magasrendű, de lényegesen eltérő sajátságú.

Ime a gyakorlati példa:

Amikor férfiaknak és nőknek adok elő, a férfiak felületes ítélettel, nehézfejűbbnek látszanak, mint a nők. A nő intellektusa villámgyors asszociációkkal dolgozik, gyorsan tanul, mert nincsenek skrupulusai, megelégszik a tényekkel és a hallott végeredményekkel, nem kíváncsi rá, hogyan keletkeztek ezek, hogyan jöttek rá ezekre. A látszólag lassabban járó férfi-ész ezzel szemben mélyebb összefüggéseket keres és csak akkor érzi elsajátítottnak az új ismeretet, ha annak minden szövevényével, egész hátterével tisztában van. Találó analógiának érzem, ha azt mondom, hogy *a nő remek gyorsúszó, de csak fenn, a víz felületén. A férfi nehézkesebben, keservesebben uszkál, de viszont búvár-úszó, a víz sötét mélységeibe igyekszik hatolni.*

A teljes emancipációra való törekvés olyan meddő igyekezet, mint ugyanarra a munkára fogni egy halat és egy kanári madarat. A példa ugyan abszurd, annyi azonban bizonyos, hogy nem is nagyon merész túlzás némely kutatónak az az állítása, hogy *férfi és nő: két különböző faj.*

Ehhez tudni kell, hogy a férfi és nő élete már a keletkezés pillanatában merőben különböző. Egészen más sejt a férfi és a nő életének alapja: *akárcsak két különböző faj keletkezésénél.*

A természet érdekes játéka, hogy amíg ez a kérdés már az első pillanatban egészen határozottan determinált, ugyanakkor a következő két hónapban teljes lehetetlenség megállapítani, hogy fiú lesz-e, vagy leány a születendő csecsemő. Klinikám múzeumában van például a világ eddig élt legkisebb emberkéje, aki mindössze tizenkét milliméter nagy és ötvenöt percig élt a szabad levegőn. Ennyi ideig figyeltük parányi életének vegetatív funkcióit, ezután le akartuk fényképezni. Amint azonban ráesett a Jupiter-lámpa vakító fénycsóvája, azon nyomban meghalt. Ez a fény-halált szenvedett apróság, élete keletkezésének pillanatától mindössze nyolc hétig létezett: azt azonban nem lehet megállapítani, hogy fiú lett volna-e belőle, vagy leány.

Ha az élet alapsejtjét megfestjük és mikroszkóp alá tesszük, akkor bizonyos apró kis pontokat megfog a festék. Ezeket a kis, színes pontokat kromozómáknak nevezzük, ezek az élet hordozói. Megfigyelték, hogy a kromozómák száma más, ha fiú és más, ha leány van útban. A kromozómák számának különbözősége mutatja, hogy valóban más alapból indul ki a férfi és másból a nő élete. Nyilvánvaló tudniillik, hogy az élet e pont-szerű hordozói viszik át az öröklött sajátságokat.

Ezen lehet csodálkozni, lehet titokzatosnak érezni, de ennél sokkal csodálatosabb és megdöbbentőbb a *konyhasó,* amely szerintem a világ egyik legnagyobb titka. A konyhasó tudvalevően, tudományosan szólva: nátrium-klorid, ami azt jelenti, hogy a só minden molekulájában van egy nátrium-atóm és egy klóratóm.

Nem kell-e megdöbbenni, ha meggondoljuk, hogy a nátrium-atóm is, meg a klór-atóm is határozottan tudja, hogyha ők ketten bárhol egymásra találnak, vagyis konyhasóvá lesznek, akkor kockaalakba kell kristályosodniok. E szabály alól soha nincs kivétel, e szervetlen parányok soha nem lépnek másként házasságra, mint kockaalakban.

De ha két szervetlen parány ilyen kitünően és örökérvényűen tudhat ilyen pontos és elég komplikált geometriai törvényt, ha ezt soha nem felejti el, akkor miért lenne csodálatosabb, hogy az életet továbbvivő sokmillió atóm szintén tudja a maga kötelességét, az emberi arányok, formák és sajátságok komplikáltabb törvényét.

Férfi és nő tehát merőben különböző atavisztikus életemlékekkel jön a világra. Ilymódon tehát mindegyik a maga öröklött alkatának megfelelően dolgozza fel, ítéli meg és raktározza el az új ismereteket. Mindezen felül annyira más módon nevelik, kezelik és gondozzák a kisfiút és a kislányt, hogy az öröklött különbségek mind kirívóbbak lesznek.

Ez pedig nem valami ostoba szokás és nem is a férfiak zsarnoki akarnokoskodása, hogy a nőt egyenesen ránevelik a férfitól való függésre, hanem még az ősidőkben gyökerező gyakorlati elv megvalósítása. Az ember évmilliókkal ezelőtt, úgylátszik, elhatározta, akár tudatosan, akár véletlenül, hogy élete fenntartását a munkamegosztás elvével fogja biztosítani. Így aztán a nőre ruházta az anyaság gondját: a nő gondoskodik arról, hogy az élet belenyúljon a jövőbe. A férfi pedig vállalta a létért való küzdelmet, azt, hogy a jelent biztosítsa.

Mindkét feladat elég nagy arra, hogy a nyomorúságos emberi életet betöltse. A feladatok megoldása azonban merőben különböző. Mert a fajfenntartás egyetlen cselekedetből áll: az anyaságból. Ezzel szemben a létért való küzdelem pokolian változatos. Annyi variációja van, amennyi a véletlen folytán csak elő tud állni ebben a zűrzavaros mindenségben. A férfi mindig en garde áll szemben a szükségszerűen folyton új lehetőségekkel: örök harcra van predesztinálva. Ezért erősebb a fizikuma, ravaszabb, mélyebben szántó az elméje.

A nőt teljesen betölti az anyaság. Egyébre nem is kíváncsi, a világ ezernyi problémájának tengerében csak arra vigyáz, hogy el ne merüljön. Gyorsan megért mindent, mert a mélyebb belső összefüggések nem

Az özvegy aznap nem volt olyan keserű kedvében, mint máskor. Láthatóan büszke volt a menye fölött való első győzelmére. Csanády elgondolkodott. Odahaza hosszas tanácskozást folytatott az ő bölcs kis asszonyával.

A tanácskozás eredményeképpen legközelebb így fakadt ki az anyja előtt:

— Én nem tudom, nálunk mivel kefélik a parkettát! Olyan csúszós, hogy tegnap is majdnem kificamítottam rajta a lábamat!

— Persze! Mert az egyetemet végzett kisasszonyok készen veszik a padlóviaszt! Én magam főzetem mindig... Elküldöm a receptemet a feleségednek.

Csanády mélyet sóhajtott, bár belül ujjongott a lelke. Édesanyja pedig ezentúl sűrűn állapíthatta meg magában, hogy a fia kezdi észrevenni, milyen könnyelműen cselekedett, mikor az ő megkérdezése nélkül választotta meg az élete párját!

Mert a panaszok egyre sűrűbbek lettek. Hol a rétestészta volt olyan, mint a csizmatalp, hol a cseléd hagyott port a rendelőben. A kis háztartás — amint Csanády panaszaiból kiderült — egy igazi, egyetemi hallgatóból lett háziasszony képét kezdte magán viselni...

Az özvegyet nem hagyta nyugodni az anyai lelkiismeret.

— Elmegyek! — jelentette ki egyszer nagy haraggal. — Megnézem, hogyan tesz tönkre mindent az a híres menyecske...

Azután többször is eljárogatott a fia házába. Rendesen olyankor ment, mikor György nem volt otthon. Nem szólt semmit arról, hogy a szelíd, barna Annus hogyan tetszett neki, de nemsokára meghívta magához: hadd lásson egyszer életében jól vezetett, finom, úri háztartást...

Az első ebéd, amelyen részt vett a fiatal házasok kis ebédlőjében, igazi ünnepnap volt. Annus rózsakoszorút tett a mama tányérja köré, György úr pedig pezsgőt bontott.

— A levesnek nem volt semmi íze, — mondta a fiatal férj összeráncolt homlokkal az első fogás után.

Csanádynéban egy darabig küzdött az igazságérzet az elfogultsággal. Végül azonban kijelentette:

— Kifogástalan leves volt. Nem kell azt képzelned, hogy mindenhez értesz... És főképpen ne piríts rá vendég előtt a feleségedre!

Most vette észre, hogy a fia voltaképpen házi zsarnok, aki ellen már csak asszonyi szolidaritásból is védelmeznie kell ezt a szegény asszonykát, aki talán tudja, hogyan mondják latinul a tollseprőt, de arról fogalma sincsen, hogyan kell bánni a férfiakkal...

Csanády egyszer korábban érkezett haza a betegeitől, mint máskor. Mikor a nappaliba benyitott, a kettejük nagy karosszékében találta az anyját meg a feleségét. Szorosan egymáshoz simultak és a meghitt beszélgetésből, amelyet hirtelen abbahagytak, még elkaphatott annyit, hogy az özvegy a fia gyöngeségeire figyelmezteti Annuskát. Hogy hirtelenharagú, meggondolatlan, pénzzel nem tud bánni...

— Anyám, — mondta szelíd szemrehányással Csanády György, — ha jól hallom, te rágalmazol engem!

Az ősz asszonyka piros kis arca még jobban elpirult:

— Szóról-szóra ilyen vagy, édes fiam!

Azután, miközben szeretettel és védelmezően ölelte át a menyét, kihívóan tette hozzá:

— Talán bizony idáig azt hitted, hogy megérdemelsz ilyen feleséget?

... György úr éppen akkoriban vette föl azt a szokást, hogy minden fontos élettapasztalatát följegyezte az eljövendő fia számára: az ugyanis magától értetődött, hogy fiú lesz. Aznap este csak ezt a néhány szót jegyezte föl az atyai parenézisbe:

— Fiam, ha két asszonyt össze akarsz barátkoztatni, a világért se dícsérd őket egymás előtt — még akkor sem, ha az egyik húszéves, a másik pedig már hatvan is elmúlt!



Uj templomok. A nagytarcsai új evangélikus templom. Sándy Gyula műve

Uj Idők 1931. 42. sz.

Az épitőipari érdekeltségek a miniszterelnöknél. Az épitőipari érdekeltségek küldöttségileg jelentek meg *Bethlen* István gróf miniszterelnök előtt, hogy átadják azt az elaborátumot, amely felsorolja mindazokat a kérdéseket, amelyek megvalósitása esetében a magánépitési tevékenység lényeges fellendülése várható. Bethlen István gróf miniszterelnök az országház miniszterelnöki fogadójában fogadta a küldöttséget, amelyen Biró Pál nemzetgyülési képviselő vezetésével Chorin Ferenc dr., Alpár Ignác, Pintér Oszkár, Nándor Pál és Knob Sándor dr. vettek részt. A küldöttség nevében Pintér Oszkár, Chorin Ferenc és Knob Sándor rámutattak arra, hogy különösen Németországban a szociális lakásépités előmozditása céljából az állam igen jelentős hiteleket engedélyez, mert második helyü bekebelezés mellett az épitkezési költségek 60%-át folyósitja igen olcsó kamatláb mellett törlesztéses visszafizetésre. Kérték a miniszterelnököt, tanulmányozza át az elaborátumot és tegye lehetővé, hogy Magyarországon is ilyen irányu segitséggel lendületet nyerhessen a magánépitkezés. Bethlen István gróf miniszterelnök nagy érdeklődéssel hallgatta az érdekeltségek képviselőit és igéretet tett, hogy alapos tanulmány tárgyává teszi az átadott felterjesztést. Hangsulyozta, hogy a kormány nagy sulyt helyez a magánépitkezések fellenditésére, ugy a munkanélküliség és a lakásinség enyhitése szempontjából, mint az ipar helyzetének megjavitása érdekében is. Az előnyös hitelek nyujtásának kérdésénél pénzügyi nehézségeket lát, mert azoknál a kölcsönöknél, amelyeket az állam most nyujt és amelyek a népszövetségi kölcsönből rendelkezésre álló összegek terhére mennek, a kamatozás tekintetében meg van kötve a kormány keze. A küldöttség tagjai rámutattak arra, hogy az olcsóbb kamatozásu hitelek folyósitása révén előálló differenciát föl lehetne venni a költségvetésbe, miután ez az összeg különben sem nagy. A magánépitkezés megindulása sokkal nagyobb eredményt jelent, mint amilyen teher ennek az összegnek a költségvetésbe való beillesztése. A miniszterelnök ismételten utalt arra, hogy a kormány a minisztertanácsban is többször tárgyalta ezt a kérdést és annyira közérdekünek tartja az épitkezés előmozditását, hogy a legmesszebbmenő határig hajlandó elmenni. Kérte az érdekeltségeket, hogy delegáljanak tiz tagot, akik majd vele, Vass József népjóléti miniszterrel és Bud János pénzügyminiszterrel ezt a kérdést részleteiben is letárgyalják. A küldöttség a miniszterelnök kijelentéseit megnyugvással vette tudomásul.

Tatarozás előmozditása adókedvezményekkel. Az épitkezés előmozditásáról szóló 1925 : XVIII. törvénycikk, — mely egymagában nem bizonyult elégségesnek az intenzivebb épitkezés megindítására — kiegészitésére és a tatarozási munkák előmozditására a pénzügyminiszter benyujtotta a nemzetgyülésnek az u. n. épitkezési törvényjavaslatot, amelyet az el is fogadott. A törvény a tatarozásokat különböző nagyságu adókedvezményekkel szándékozik előmozditani a következők szerint: 1. Ha a tatarozási költség az 1920. évi házadóalap 20—60 százaléka, ugy a tatarozási költség felét az 1927. évi házadóalapból kell levonni. 2. Ha a költség 60—100 százalék, ugy a tatarozási költség felét az 1928. évi házadóalapból kell levonni. 3. Ha a tatarozási költség 100 százalék, vagy ennél is több, akkor a tatarozási költségnek az 1926. évi házadóalap összegét elérő részét az 1927. évi, a többit pedig az 1928. évi házadóalapból kell levonni. A házadó alapja az előző évi november havi házbér négyszerese s igy a tatarozási költségnek az 1925. évi novemberi házbérnek legalább négyötödét a (házadóalap 20 százalékát) kell kitenni.

Miután a mentesség maga után vonja nem csupán a házadó, hanem az az után fizetendő pótlékoktól való mentességet is, ezek együttvéve pedig fővárosban a bérnek kb. 30 százalékára rugnak, a kedvezés annyit jelent, hogy 30 százalék az adómentesség által megtérül.

A Mérnöki Kamara választmányának 43. üléséből. A választmány 1926. évi március hó 26-án tartott ülésében a kereskedelmi miniszter elé terjesztendő mérnöki dijszabástervezetre vonatkozó tárgyalásokat befejezte. A választmány az Országos Térképészeti Bizottságba a Kamara képviseletével *Szesztay* László és *Träjber* István kamarai tagokat bizta meg. A választmány ezeken kivül tagfelvételi, fegyelmi, kihágási és folyó ügyeket tárgyalt.

A debreceni Szent Anna-utcai templom restaurálása. A debreceni Szent Anna-utcai róm. kath. templomot restaurálni fogják. Ez évben a templom külső részét fogják renoválni, mig a belső részre a jövő évben kerül sor. A belső restaurálási terveket *Waelder* Gyula dr. müegyetemi tanár fogja készitteni.

A m. kir posta betegségi biztositó intézete szerződésileg kezelésébe átvette a Magyar Vörös-Kereszt Egylet „Erzsébet"-kórházát és szanatóriumát. Az intelligens magyar középosztály eme régi, nagynevü egészségügyi intézetét a magyar posta a modern orvosi követelményeknek megfelelően ujonnan felszerelte és uj osztályokkal is kibővitve, nemcsak a posta alkalmazottainak, hanem a régi tradiciókhoz hiven, a magyar középosztály minden szenvedő tagjának rendelkezésére bocsátja. E kórház és szanatórium Budapest, I. kerületében, Buda egyik legszebb részén, a Győri-út 17—19. száma alatt, 8.4 kat. hold területen, gyönyörü parkban fekszik s ott az elme- és fertőzőbetegek kivételével minden más betegségben szenvedők s ezeken kivül a szanatóriumban üdülésre szorulók is felvétetnek. Az intézet ujonnan létesitett fizikotherápiai gyógyosztálya, ujonnan épült és felszerelt laboratóriuma a napokban adattak át a használatnak. Az uj gyermek- és csecsemőosztály, továbbá az orr-, fül-, torok- és gége-osztály a jövő hónapban kezdik megműködésüket, mig a belgyógyászati, sebészeti, urologiai és nőgyógyászati régi osztályok uj berendezést és felszerelést kaptak.

Eldöntötték a Széchenyi-strandfürdő pályázatát. A Széchenyi-fürdő mellé tervezett uszoda és népfürdő pályaterveit pénteken birálta el a kiküldött zsüri. A beérkezett több mint 60 pályatervből az első 20 milliós pá-



KRÓNIKA

Személyi hir. A debreceni magyar királyi Tisza István tudományegyetem tanácsa Lósy-Schmidt Edét, a Mérnökegylet könyvtárnokát és technikatörténeti gyüjteménytára őrét a bölcsészet-tudományok doktorává avatta. Gratulálunk!

Értesités. Értesitem a Képzőművészeti Egyesület épitésztagjait, hogy az épitészi szakcsoport f. évi május hó 7-én d. u. 6 órakor a Műcsarnokban ülést tart.

Dörre Endre, jegyző.

Ácsmesterek közgyülése. A Budapesti Ácsmesterek Ipartestülete április 8-án tartotta ezévi rendes közgyülését Horváth József ipartestületi elnök elnöklete alatt. Az évi jelentés kiemeli, hogy az elmult esztendőben az ipartestület erős küzdelmet folytatott az állami és fővárosi épitkezések generál-vállalatbaadása ellen, ami arra vezetett, hogy az utóbbi időben a főváros, sőt a lakásépitési miniszteri bizottság és egyéb épitési hatóságok is az ácsmunkákat külön irják ki. Megállapitja továbbá a jelentés, hogy az elmult év az ácsiparra nézve kedvezőtlen volt, mert a tatarozási munkák tulnyomó részben a tetőfedések és a homlokzatok rendbehozatalára terjedtek ki, mig uj épitkezések hiánya miatt az ácsipar nagymérvü munkanélküliséggel küzdött.

Az elért eredmények során kimagaslik a kereskedelmi miniszternek az a rendelkezése, amellyel a kőművesmesterek hatásköréből az ácsmunka végrehajtásának jogát kivette. Intenziv munkát fejtett ki az ipartestület az iparüzérek üldözése terén is: szakvélemények adásával egyrészt a hatóságoknak és bíróságoknak, másrészt a tagoknak tett értékes szolgálatokat. Elkészitette javaslatát az Ipartestület az épitőipari törvénytervezet és az ipartestületi reform kérdésében; részvett mindazon mozgalmakban, amelyek az iparosság ügyeinek előrevitelét szolgálták. Az elmult esztendőben a hajóácsipar gyakorlása terén fennálló bizonytalanság is megszünt, amennyiben az ipartestület felterjesztése folytán a kereskedelmi miniszter által kibocsátott rendelet alapján a főváros tanácsa a hajóács (csónaképitő) ipar üzésének feltételeit egységes keretek közé szoritotta. Az ipartestület, a még zsenge hajóácsipar fejlesztése és megvédése érdekében számos kezdeményező lépést tett, amelyek csaknem kivétel nélkül eredménnyel jártak.

A zárszámadások előterjesztése után a közgyülés az elnökségnek és az előljáróságnak ugy a működése, mint a számvitel tekintetében a felmentvényt megadta, majd elhatározta, hogy a tagdijbevételek 20 százalékát a „Horváth József Ácsmesterek Segélyalapja" dotálására forditja.

Az előljáróság egyharmad részének és a számvizsgálók megbizatásának lejárta folytán megüresedett helyekre a megtartott szavazás után három évre megválattak rendes tagoknak: *Nándor* Pál épitőmester, *Helmrich* János, *Wellisch* Mór ácsmesterek, *Fojt* János és *Krepuska* János hajóácsok. Póttagoknak: *Haubner* László, *Holczinger* Mihály, *Aschenbrenner* János, *Szabó* József bp., *Kurtán* Gyula ácsmesterek, *Wickhardt* Mihály és *Vancsó* Ferenc hajóácsiparosok. Számvizsgálók lettek egy évre: *Friedrich* Jakab, *Hegedüs* Ferenc és *Spiegel* Arthur. A választás megejtése után *Balogh* Miklós vezetőségi tagokat intenziv munkára, az ipartestület tagjait pedig összetartásra és a testületi ügyek iránti érdeklődésre buzditotta.

Sándy Gyula müegyetemi tanár előadása. A Közegészségi Egyesület ülésén Sándy Gyula müegyetemi tanár a modern épületek közegészségi problémáiról tartott előadást. Kifejtette miképpen kell egy épületet a térben jól elhelyezni, miképpen függ ez össze a városépitési és városszabályozási kérdésekkel, hogyan kell az udvarokat helyesen méretezni, hogy minden helyiségben megfelelő világosság és levegő jusson, rámutatott a légudvarok, függő folyosók, padlásterek, hátrányaira, utóbbiak helyett a poroló terraszok létesitését ajánlotta. Kifejtette ezek után, hogy hazánkban népünk legértékesebb rétege miképp pusztul tuberkulózisban a szigeteletlen rossz szellőzésü, sárból vert, földdel burkolt házakban, mint roskadnak ezek össze a legkisebb árviz behatása alatt, mint hamvadnak el faluszámra a legkisebb gondatlanságból származó tüzeset alkalmával. Ugyanigy állunk gazdasági épületeinkkel is. Alig vannak a világon oly kezdetleges és elhanyagolt gazdasági épületek, mint nálunk. Javasolta, hogy az OKE forduljon a népjóléti és belügyminiszterhez, felkérve őket, hogy adjanak megbizatást oly rövid ismertetések megirására, amikből szemléltetően megértse a nép, hogy miképp kell egészséges házakat épiteni. Különösen a vitézi telkek adományozásakor, a földbirtokrendezés folytán házhelyhez juttatottak részére megfelelő kikötésekkel, vagy egy-egy mintaház és gazdaság épitésével példát lehetne adni arra, hogy miképpen lehet gazdaságosan és mégis okszerüen és higiénikusan épitkezni.

A „Hungaria Magyar Technikusok Egyesülete" 1926. évi április hó 24-én (szombaton este fél 7 órakor a Kir. József Müegyetem K. II. 21—22 termében plenáris előadást tartott, melynek tárgya Rohringer Sándor müegyetemi ny. r. tanár, a XXII. „Kurucok" csoport dominusának előadása volt: A trianoni határok és a magyar árvizvédelem cimmel.

Az Épitőmesteri Képzettség Megvizsgálására Szervezett Bizottság közli, hogy 93/926. szám alatt épitőmesteri bizonyitványt kaptak: Boitor Döme, szül. Aradon 1875 okt. 22-én, 65/926. sz. a.; lakik: Oravica, Krassószörény m. — Trostler Oszkár okl. m., szül. Budapesten 1895 febr. 4-én, 46/926. sz. a.; lakik: Győr. — Wachsler Ignác, szül. Dunaszerdahely, Pozsony m. 1894 máj. 21-én, 31/926. sz. a.; lakik: Bpest, VIII., Józsefkörut 60. — Korányi Nándor, szül. Budapest 1896 nov. 16-án, 37/926. sz. a.; lakik: Bpest, V., Lipót-krt. 28. II. em. 17. — Kreisler Imre okl. m., szül. Pölöske, Zala m. 1888 márc. 18-án, 35/926. sz. a.; lakik: Bpest, V., Lipót-krt. 15. — Szalay Ferenc, szül. Budapest 1892 nov. 8-án, 44/926. sz. a.; lakik: Bpest, VII., Telep-u. 9. — Selmeczi Endre, szül. Rákospalota, Pest m. 1900 máj. 18-án, 151/924. sz. a.; lakik: Rákospalota, Pázmány-utca 90. — Szekeres Ferenc okl. ép., szül. Budapest 1893 jun. 12-én, 46/926. sz. a.; lakik: Bpest, IX., Rádayutca 49.

A Müemlékek Országos Bizottságának uj tagjai. A vallás- és közoktatásügyi miniszter *Czabalay* Kálmán dr.-t, a Székesfővárosi Közmunkák Tanácsa alelnökét a Müemlékek Országos Bizottsága rendes tagjává nevezte ki, mig levelezőtagokul az 1927. évi március 15-ig terjedő ciklusra *Olay* Ferenc dr. miniszteri osztálytanácsost és Cs. *Sebestyén* Károly szegedi főgimnáziumi tanárt.

Sándy Gyula

A budai uj postapalota megtekintése. *Sándy* Gyula müegyetemi tanár december 13-án a Magyar Mérnök és Épitész Egylet tagjainak mutatta be a minden izében kitünően sikerült nagyszerü alkotását, ahol mindenki maga meggyőződhetett arról, hogy még az 5 méter mélyen az uttest alatt fekvő pincehelyiségek is csontszárazok. De talajviz be sem hatolhat, azért sem, mert az egész épület kivül kavicsszürő árokkal van körülvéve, melynek alján drenázscső vonul végig, mely egy mélyebb kutba vezet, ahonnan automatikusan szivattyu emeli ki a vizet. Ezideig nem volt rá szükség. A középfolyosó tökéletes világos, mert a folyosóvégekről és felső szoba világitóablakokból kellő fény jut ide. A burkolat linoleum, közvetlen a vasbeton felső simitására fektetve. Továbbá parkette aszfaltra fektetve. Minden praktikus és szolid. A kitünő professzort, aki önfeláldozó szivességgel kalauzolta a vendégeket, a végén meleg ünneplésben részesitették.

Épitő Ipar – Épitő Művészet
1926. 18. l.


TÖRV. VÉDVE

C) Detail-kereskedői ár:
A kereskedő raktáráról szállítva s kocsira való felrakással együtt:

		Korona
1000 darabért és azon felül	‰	7560·—
100—1000 darabig	pr. %	830·—
1— 100 darabig	darabonként	10·—

Budapest, 1921. március 10-én.

Az elnök helyett:
Schilling
alelnök.

AZ ÉPÍTŐMESTERI KÉPZETTSÉG MEGVIZSGÁLÁSÁRA SZERVEZETT BIZOTTSÁG

Tordai Lajos építőmesternek jan. 15-én, *Fábián* István építőmesternek febr. 8-án, *Tutkovits* Ferenc építőmesternek febr. 15-én, *Menczer* Henrik építőmesternek febr. 22-én, *Fehérváry* Lajos építőmesternek febr. 22-én, *Riech* Antal építőmesternek márc. 1-én letett szakvizsgálat alapján az építőmesteri képesítő bizonyítványt kiadta.

MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPÍTÉSZ-EGYLET.

Sándy Gyula a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Mű- és Középítési Szakosztályai elnökségének felkérésére nevezett szakosztályok febr. 28-i ülésén *„Újabb építési szerkezetek és anyagok"* címen tartott előadást, amelynek keretében a még háború előtt fejlődésben levő, valamint az aktuális szükségletek által felszínre hozott, szakember előtt végtelen aktuális — szerkezeti kérdéseket ismertette az előadó.

Az előadó foglalkozott azokkal az általános kérdésekkel (szabványosítás, szükségépítkezés), amelyek ma a levegőben vannak. Jól esett hallanunk, hogy *Sándy* Gyula nem a szerkezetekben és anyagokban való visszafejlődésben látja a gazdaságilag megbénított építkezés jövőjét, hanem ép a szerkezetek előrehaladásában és főként a szerkezeti tudásnak minden téren való érvényesítésében.

Az előadó ismertette az összes nagyobb szerkezeteknek: alapozások, fő- és válaszfalak, födémek-födelek, ajtók-ablakok, szerelő és berendezési munkák stb. fejlődésének a háború előtti állapotát és irányát, és fejlődésének mai viszonyokhoz mért lehetőségeit. Az említett elvnek: a szerkezeti tudás érvényesülésének következtében a főfalak terén várhatók a legnagyobb változások: a középfőfalak úgyszólván az elv áldozatául esnek, és helyüket egy vasbeton pillérváz foglalja el, külön gondoskodván kéményekről, vezetékek stb. elhelyezéséről. Ismertetni hallottuk a modern üreges falak szerkezeteit és mindazon konzekvenciákat, amelyek ezek alkalmazásával járnak. Érdekes újabb kísérleteket ismertetett az előadó vasbeton födémrendszerekre és csuklós vasbetonszerkezetekre vonatkozólag, amelyek ma még talán csirában vannak csak meg, de amelyeket a bennök felcsillanó gondolatok a jövőben fejlődésre predesztinálnak. Jól esett épen ezen legújabb szerkezetek feltalálói között ismert magyar speciálista konstruktőrjeink neveit hallanunk.

A rendkívül tanulságos előadást számos, az előadott anyaggal vonatkozásban levő rajz, modell és számítás egészítette ki.

A mű- és középítési szakosztályok 1921. évi március hó 7-én tartott ülésén *Kotsis* Endre műegyetemi tanársegéd: *Szemelvények a gazdasági építészetből* című nagyérdekű sorozatos előadását kezdette meg, melyet márc. 14-én és 21-én fog folytatni. Az első előadása az *Istállótípusokról* szólt, a másik két előadás *az istállók szerkezetéről és berendezéséről* fog szólni.

A SZÉKESFŐVÁROS MAGÁNÉPÍTÉSI BIZOTTSÁGA.

Magánépítési engedélyek.

A magánépítési albizottság 1921. február 28-án tartott ülésében (elnök: *Bárdi* István tanácsnok, jegyző: *Haris* Sándor igazgató) a következő engedélyek kiadását javasolta a tanácsnak:

a) *Nagyobb és kisebb építkezésekre:*

Peringer Nándor (IX., Gyep-u. 3.) földsz. épület, ép. Révész és Kollár. — Ghimessy Béla (VI., Jász-u. 72.) raktár és kamrák, ép. Mengl József. — Szécsi Kálmán az I., Budaörsi-út 14.065 hrsz. a. földsz. épületek, ép. Nelhübel Gyula. — Berkes Jenő az V., Arany János-u. 819. hrsz. a. emeletráépítés. — Erőss János (III., Testvérhegydülő 2708. hrsz.) földsz. ház, ép. Schaffler István. — Héder Lajos a VIII., Karpfenstein-u. 16. sz. a. földsz. épület, ép. Urbányi Gyula. — Bp. vasipari és vaskereskedelmi r.-t. (X., Monori-út 1.) raktár. — Kármán Gyula a X., Szállás-u. 8624. hrsz. a. földsz. épületek. — Galambos Imre (V., Ipoly-u. 28.) portáslakás, ép. Katona Mihály. — Sattler Pálné (X., Korponai-u. 12.) toldalék, ép. Skorka Mihály. — Zavaros József a VII., Ilosvai-u. 1966. hrsz. a. földsz. ház, ép. Stromayer Lajos. — Kaudelka János (VII., Telep-u. 19.) vasraktár, ép. Borbély Antal. — Bohn M. és társai (III., Bécsi-út 166.) gyári épületek, terv. Varga Ignác építésére vonatkozó tervei jóváhagyattak.

Helyettes szerkesztő: DR. BIERBAUER VIRGIL.

Pogány, vízvezeték- berendezések, javítások.
Budapest, VIII., Rökk-Szilárd-utca 30. Telefon: József 1—48.

Hage művek r.-t.
Építő-anyagosztály: Gyárt: Tetőpalát, betoncserepet, cementlapot, kútgyűrűt, átereszcsövet, „HAGE" építőkövet stb. s minden e szakba vágó egyéb betonárúkat.
Budapest, V. ker., Nádor-utca 32. sz.
Gyártelep: Szentendre.

Hirsch Mihály út-, vasútépítő vállalkozó és aszfaltgyár r.-t.
Budapest, Damjanich-utca 3. Telefon József 44—36.
Elvállal mindennemű útburkolást és útépítést, vasút, villamosvasút, erdei, gazdasági vagy iparvasútépítést és beton munkákat.

Valent, Kitka és Günter mérnökök, központi fűtés, szellőztetés, vízvezetékcsatornázás és díszmű bádogos munkák vállalata. Telefon: 6-40.
Budapest, V., Szabadság-tér 5. sz.

TERNOLIT PALA (tetőfedésre),
TÉGLA (mészhomok)
kapható:
POLLÁK MIKSA cementgyári főraktára és a Ternolit palagyár vezérképviseleténél =
Budapest, V. ker., Kálmán-utca 12. sz.
(Hold-utca 27., sarok.)
Telefon: 39—47. Alapíttatott: 1879.

Porcellán klozetcsészék tartánynyal együtt eladók **BODÓ JÓZSEF** épületbádogos, légszesz- és vízvezeték szerelő.
Budapest, IV., Királyi Pál-utca 15. szám.

BARTA KÁROLY ELEKTROTECHNIKAI VÁLLALATA
BUDAPEST, VIII., FŐHERCEG-SÁNDOR-UTCA 13.
TELEFON: JÓZSEF 11—98. TELEFON: JÓZSEF 11—98.

Fénymásolást legolcsóbb áron villanyfénnyel eszközöl negatív, pozitív kivitelben. Ferrografia (aluminium)
MAGYAR VEGYKÉSZÍTMÉNYŰ PAPÍRGYÁR
BUDAPEST, Ó-UTCA 49. SZÁM. :: Telefon 38—90.
FÉNYMÁSOLÓ PAPÍROK.

Paulay László elektrotechnikai és műszaki vállalata
Budapest, IV., Váci-utca 70—80. Távbeszélő: József 101—76.
Önálló villamostelepek tervezése és építése.
Költségvetések és tervezések megkeresésre.

CEMENTET darabos és oltott **meszet,** gipszet, gömbvasat, téglát, épületfát stb., anyagot **telepemről:**
VI., Üteg-utca 11. és **Kartács-utca 12.** azonnal szállítok
KELEMEN JENŐ rabitztáblagyár és építésanyagnagykereskedő, Budapest, iroda: VII., Nagydiófa-utca 5. Telep: TELEFON 171-98. Iroda: TEL. Józs. 66-68.

„ERGON"
Ipari és Kereskedelmi R.-T.

Osztályai:

árúosztály, ingatlan (városi) és építési osztály, közellátási osztály, tőzsdeosztály, műszaki osztály, erdészeti, bányászati, kohászati osztály, háziipari osztály, ipari osztály.

Igazgatóság:

De Antoni Adolf r.-t. igazgató
Bezerédi Imre nagybirtokos
Eckhárdt Vilmos v. orsz. képviselő, ügyv.-igazgató
Dr. Löllbach Gusztáv ügyvéd, r.-t. igazgató
Löllbach Kálmán építész, r.-t. igazgató
Koos Jenő földm. min. tanácsos
Dr. gróf Pálffy-Daun József v. főrend, nagybirtokos
Gróf Wenckheim Antal nagybirtokos

Budapest, Vörösmarty-tér 3.
Telefon 119—02 és 14—25.

Herth Imre építőmester,
vállal mindennemű új építkezéseket, átalakítási és tatarozási munkákat.
Építési iroda: Budapest, V., Vadász-utca. 30. sz. Telefon: 21—61.

MÉSZÁROS ÉS TÁRSA
épület- és műlakatos műhelye elvállal minden e szakmába vágó munkálatokat.
Budapest, II. Ker., Vidra-utca 3. sz.

Központi fűtések
szellőztető- és melegvízkészítőberendezések.
Tüzelőberendezések
silányabb minőségű tüzelőanyag részére.
Fárad-gőzkihasználás
vízvezeték, csatornázás és fürdőberendezések.
Strebel-kazánok
és alkatrészek állandóan raktáron.
Magyar Fűtési és Szellőztetési Berendezési Vállalat
ADAMY ARNOLD, Budapest, IX., Márton-u. 35/a.

VULKAN
GÉPGYAR R.-TARS.
Budapest, V., Váci-út 66.
FIÓKTELEPEK:
WIEN ÉS BERLIN

KÉSZÍT MINDENNEMŰ
SZERSZÁMGÉPEKET
fém- és famegmunkálásra, a legújabb szerkezetben, elismert preciz kivitelben. NYERSONTVÉNYEKET saját vagy idegen minták után. Teljes vasúti, gépgyári, bútorgyári és egyéb műhelyi berendezéseket. Külön osztály közlőművek (Transzmissziók) gyártására. Precziós fogaskerekek marása

Magyar Aszfalt Részv.-Társaság
útburkoló stb. vállalat
Budapest V. Nádor-utca 4. sz.



Palka József
üvegfestészeti és üvegmozaikműterme
BUDAPEST
VIII., Baross-u. 59.
Alapíttatott 1891-ben.
Telefon: József 2-28.

FLEISCHMANN ANTAL dunakotró vállalata,
Budapest, Károly-körút 17. szám. (25)
Szállít mindennemü munkához való **kavicsot.**

Lázár Géza építőmester
BUDAPEST, VII., ILKA-U. 26. Telef.: J. 15—12.
elvállal minden építési munkát.

KNUTH K. MERNÖK ÉS GYÁROS
BUDAPEST, VII., GARAY-UTCA 10. SZ.
TELEFON: József 10—75.
VÍZVEZETÉK, KÖZPONTI FŰTÉS, EGÉSZSÉGÜGYI BERENDEZÉSEK.

LIFT személy- és teherfelvonók mindenféle üzemre, emelőgépek, daruk és egyéb szállító eszközök
HAVERLAND ANTAL GYÁR (11)
Budapest, VIII. Nap-utca 22.
TELEFON: József 29—66.

ÉPÍTŐBANK R.-T.
Budapest, Városligeti fasor 18/a. Telefon: 111—88.
Építkezési szakmába vágó iparosok financirozása. Takarékbetétek, folyószámlák, óvadékok. Ingatlanok adásvétele. (26)

Ámon Antal és fiai
Budapest, VIII., Futó-utca 10. Telefon József 3—85.
Út-, vasút-, csatorna-, beton- és fuvarozási vállalat.

Kiadó: a laptulajdonosok képviseletében GERSTER KÁLMÁN. "Pátria" irodalmi vállalat és nyomdai r.-t. Budapest, IX. Üllői-út 25.

Sándy Gyula

ÖTVENEDIK ÉVFOLYAM 1—4. SZÁM. 1926 JANUÁR 1—15.



ÉPITŐ IPAR
ÉPITŐ MŰVÉSZET

A budapesti épitőipari szakmák ipartestületei, a Hadviselt Mérnökök, Építészek és Műszaki Tisztek Nemzeti Szövetsége, Budapesti Ácsmesterek Ipartestülete, az Építőmesteri Képzettség megvizsgálására szervezett bizottságának hivatalos lapja.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Egész évre 12 pengő=150000 K, félévre 6 pengő=75000 K. Egyes szám ára 5000 K. Postacsekkszám: 49197. Hirdetési díj: milliméterenkint 2000 K

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FÁBIÁN GÁSPÁR

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, I., Ménesi-ut 7/c TELEFON: JÓZSEF 132—95.

Jubileumot ülünk.

Ötven évvel ezelőtt, az akkori építészek és mérnökök szine-java — a magyar hazának legragyogóbb nevei: egy Ybl Miklós, Weber Antal, Steindl Imre, Hauszmann Alajos, Hieronymi Károly, Lechner Lajos, Tolnay Lajos, Schlick Béla és a többiek összeállottak, huszan és megindították a nagy Ney Béla szerkesztése alatt lapunkat, mely akkor homlokán „Az Épitési Ipar" nevet hordotta.

Erre a nagy kezdetre, mely tulajdonképen a hazai műszaki irodalomnak is első kiindulása volt, lehetetlen meghatódottság nélkül visszapillantani.

Nagy, monumentális embereket adott az Isten 50 évvel ezelőtt a magyar Hazának, akik olyan alkotásokkal irták be magukat a történelem elévülhetetlen lapjaira, melyeket az utókor csak bámulni tud, de elérni képtelen.

Ez a kor és ez a néhány nagy név az nekünk magyaroknak, ami volt Itáliának a XVI. század eleje, a Michel Angelok, Leonardo da Vincik kora.

Az „Épitő Ipar—Épitő Művészet" ezen nagy férfiaknak volt legkedvesebb gyermeke, melyet szerettek, dédelgettek, támogattak, nagyrabecsültek, pedig az még eleinte kicsiny volt és szerény.

Miért? Mert ez volt az ő hatalmas, elérhetetlen működésüknek szárnya, harsonája, hirvivője, megörökitője. Jól tudták azt ezek a nagy, történelmi értékü férfiak, hogy hiába alkotnak ők bármily nagyot és dicsőt, az alig ismert szegény Hazában, ha nincs orgánum, mely azt publikálja, ismertté tegye itthon és külföldön egyaránt. A régieknek még a neve is feledésbe ment, sok megcsodált műről senki sem tudja már, hogy ki volt a létrehozója.

De ötven év óta minden valamirevaló alkotásról tudjuk, ki volt a mestere, mert az „Épitő Ipar—Épitő Művészet" hü krónikása volt mindannak, ami szép és nagyszabásu mü ez országban létesült.

És ez volt lapunk fennmaradásának egyik legfőbb rugója, de egyszersmind legnagyobb értékü sikere is. És ez az, ami miatt az „Épitő Ipar—Épitő Művészet"-nek továbbra is fenn kell maradnia, hisz oly hivatást tölt be, melyet semmi más szerv vagy orgánum be nem képes tölteni.

Az „Épitő Ipar—Épitő Művészet" összegyüjtője, feltárója, a jövő számára megőrzője mindannak, ami a magyar épitészet terén, fontos és értékes történik.

Ebből a szemszögből kell tehát az „Épitő Ipar—Épitő Művészet"-et minden magyar épitésznek tekinteni és nem szabad közömbösen elhaladni mellette, mert mindnyájan elenyészünk, de nevünknek és alkotásainknak van megőrzője és ez lapunk, mely immár 50 éve teljesiti ama szent és dicső kötelességét és fogja teljesiteni a következő ötven évben is.

Azonban az „Épitő Ipar—Épitő Művészet"-nek történelmi hivatottsága nem merül ki eme magasztos feladat végzésében. Ha jubileumi számunk illusztris iróinak közleményeit olvassuk, látjuk, hogy lapunk nyomán a műszaki élet minden ágában uj élet fakadt.

Ime egy jól megalapozott időszerü, hézagot betöltő lapnak nagyszerü hatása! A lap körül tömörülő műszaki kiválóságok megalkotják az épitőipar-képzést, magyarrá teszik az épitőipar nyelvét, uj életet visznek az elavult épületszerkezetekbe, lendületbe hozzák az egész magyar műszaki életet.

Látjuk, hogy műszaki lap nélkül nincs előrehaladás sem épitőművészetben, sem épületszerkezetekben. És mert

utóbbiaknak mindig fejlődniök kell, igy mindig szükség lesz az „Épitő Ipar—Épitő Művészet“ hiradásaira, cikkeire, tanulmányaira.

Tehát lapunknak eme második hatalmas hivatása egyben megjelöli az utat is, melyet követnünk kell.

Végül nem éppen lekicsinylendő szempont az irógeneráció nevelése sem. Ha végigfutjuk az „Épitő Ipar—Épitő Művészet“ évfolyamait, azt látjuk, hogy ez a lap a nehéz törésü magyar ugaron valóságos csodákat müvelt. Ezrekre rug azok száma, kik lapunk hasábjain léptek ki a nyilvánosságra és a műszaki irodalom jeles művelőivé váltak.

Most, mikor tulajdonképen örömünnepet ülünk, nincs helyén a panaszkodás. Pedig de sokat kellene. Mi bizunk a magyar épitészi karban, hogy nem hagyja cserben azt az alkotást, melyet nagyjaink ötven év előtt alapoztak meg, mely gyönyörü sudárba szökkent, melyet a háboru — mint minden kulturalkotást — tönkretett, melyet azonban óriási erőfeszitéssel ismét a régi keretekbe iparkodunk felfejleszteni.

Ezt a nagy, nehéz munkát csak lelkes, megértő, önzetlen férfiakkal leszünk képesek elvégezni és hála Isten, az „Épitő Ipar—Épitő Művészet“ ilyen irógárdával dicsekedik. Az ő kipróbált közreműködésükkel bizton megyünk a második félszázad felé.

Dr. Fábián Gáspár.

Az „Épitő Ipar“ 50 éves jubileumára

Irta: *Sándy Gyula* müegyetemi tanár.

Ferenczy István szobrász nagybátyám egyik jelszava jut eszembe, ha lelki szemeim elé kivánom idézni az „Épitő Ipar“ 50 év előtti megindulását:

„Az éjjeli havat kell annak törni, aki kora téli reggel elsőnek indul utra.“

Megindult mégis ily nehézségek között ez a lap is utjára — és milyen maradandó nyomokat taposott hazai épitőiparunk és épitőművészetünk mesgyéin! Egyik hathatós terjesztője volt többek között a fejlődő épületszerkezeteknek. Ha végigszemlélünk ma egy oly épületet, ami 50 év előtt épült, vagy, ha megfigyeljük egy lebontásra kerülő épitmény napfényre kerülő szerkezeteit, láthatjuk, hogy mekkorát változott az, ugy beosztásában, mint anyagainak összeállitásában. Egy jól szerkesztett szaklap nagyban ápolta ezt a fejlődést.

Ugyszólván első pillanatra láthatjuk, hogy a tervezők 50 év előtt legtöbbnyire számitások nélkül, csupán jól kipallérozott finom érzékükkel állapitották meg egy épitmény alapjainak, főfalainak méreteit; ezek tulnyomóan terméskő- és téglából vegyesen épült falak voltak, a szerkezeteket uralta az a hatás, amit az 1811-iki tüzvész és az 1838-iki árviz gyakorolt és amit a tüzbiztonsági és árvizbiztonsági elvek alapján a Szépészeti Bizottság, majd 1871-ben a Közmunka Tanács első, ideiglenes épitésügyi szabályzataikban állapitott meg.

A födémek az épületek földszintjén többnyire boltozottak voltak (csehsüveg, keresztbolt vagy donga), a felsőbb emeleteken, különösen a padlástér alatt, csapos gerenda. Utóbbit kiterjedten alkalmazták vastartók között is, ami csakhamar elavult, mert ennek hátrányai mutatkoztak (csekély felvekvés, az összecsapozás és a középső gerendák beiktatásának nehézségei). Készültek vastartók közötti boritott és béléses gerendaszerkezetek is, mig a vakgerendásak kezdenek elmaradni a gyakorlatból és fellép a vastartók közötti boltozat: a poroszsüveg, ugyanez boltövek között is. Vasbetonnak és rabitzszerkezeteknek még nyoma sincs.

A födélszékek még kiterjedten készülnek a mult század elejei dült székes szerkezettel, de jobb épitészek már alkalmazzák az álló és bakdúcos-, a torokgerendásak helyett a szelemenes szerkezeteket, de mindezeket még sokkal vaskosabb alakban, mint napjainkban; a függesztővázasak sokszor helytelen kimerevitéssel készülnek, ami maga után vonja a kötőgerendák lehajlását. A főpárkányok sokszor faragott kő függlemezekkel épülnek, amiket a födélszerkezet nehezit le, ez sokszor baleseteket okoz a födélszék leégése alkalmával. A kőpárkányzatot utánzó fapárkány is gyakori, aminek maradványai mai napig sem küszöbölődtek ki. Gazdag gipszdiszitések vannak a párkányok alján és a homlokzatok, előcsarnokok felületein. Ebben az időben kezdik elhagyni a mászható kémények épitését, ehelyett az emeletenkint külön vezetett, szük orosz kémények épitését honositották meg. Elhagyták a közös tüzfalak és a tüzfalakban szolgalmi jogok alapján előforduló ablakok épitését.

A födélhéjazat tulnyomóan cserép, a jobb épületeknél természetes pala, de még igen sok egyszerü lakóházat fednek a fővárosban is fazsindellyel. Hófogó nincs, de fellépnek az első fekvő padlásablakok.

A lépcsők még gyakran gyámolitottak a jobbfajta bérházakban, csupán a félkör- és köralakuak készülnek lebegő szerkezettel, öntött vaskorláttal, a pihenők öntöttvas konzolokkal alátámasztva. Ily öntöttvas vagy kőkonzolok tartják az udvarokban körülfutó, többnyire vörösmárvány lemezekből készült függő folyosókat is, ami tipikusan budapesti bérház jelleget eredményez.

Ajtó- és ablakkeretek igen gyakran készültek még, bár csak egyszerübb alakban, faragott kőből, amiket már eredetileg, vagy későbbi javitómunkák alkalmából bevakoltak. Fellépnek az első külső-belső befelé nyiló ablakok, legtöbbnyire belső ablaktáblákkal, amik bélés szekrényekbe nyilnak. Szép mázoló munkák, tölgyfaerezések szokásosak. A fehér mennyezetek helyett gazdagon festett plafonok határolják felül a szobákat. Stukmunkákat utánzó, bordűrös és középrozettás szobafestőmunkák szokásosak. Különösen a lépcsőházakban és előcsarnokokban akartak az épitészek gazdag hatásokat elérni, amidőn allegórikus, figurális, freskóképeket vagy ilyenek utánzatait alkalmazták.

A szerelőmunkák még nagyon primitivek. A vizszolgáltatás még sok helyen kutból történik vagy a Dunáról lajtos kocsikon, puttonokban hordják a vizet a lakásokba ivás, főzés, mosás és mosdás céljára. A szennyvizeket az épület egyes helyein alkalmazott kiöntő medencék utján juttatják a szabad folyókákba, itt-ott már földalatti falazott csatornákba. A klozettek a lakástól elkülönitve, távolabbi helyen, folyosók végén csoportositva létesültek. Villanyvilágitásnak még hire sincs, de gázvezetékek már létesülnek. Igy mutatkozik egyes épületekben központi fütés is (Akadémia, Vámház, budai főgimnázium), de még primitivebb kályhás rendszerek, padlóvezetékek, egyes helyeken légfütés. A kapuktól zsinegekkel, drótokkal huzogató csengők szóltak az udvarba vagy a házmester lakásához.

Mennyi uj épületszerkezettel, épületbeosztással ismertette meg olvasóit, épitőiparosainkat az *épitőművészettel* mindenkor párosult *„Épitő Ipar“*, melynek megvolt mindenkor hivatott szerkesztő gárdája, támogató közönsége — kivánom és remélem, hogy meglesz ezentul is és hasábjain 50 év mulva a mi elavult épületszerkezeteinken fog elmélkedni egyik utódunk.

Az építési könnyitések meghosszabbitása. A fővárosi közmunkák tanácsa a házak és házrészek építésénél az építésügyi szabályzattal szemben régebbi rendeleteiben (1921 márc. 14., 1093. számu; 1923 május 15., 2328. számu; 1924 április 1., 3046. számu rendeletek: ismertetések a V. L. megfelelő számaiban) megengedett könnyitéseket 1925. évi október 13-án kelt rendeletével az 1930. december 31-ig terjedő időben épült házakra és házrészekre kiterjesztette.

A Mücsarnok téli kiállitására, mely február 30-án nyilik meg, a müveket a nemtagok 8-án, a müvésztagok 9-én adják be. Nyomtatványok d. e. 9—2-ig a Mücsarnokban kaphatók.

Kihirdették az iskolaépitésekre kiirt pályázatok eredményét. A magánépitési bizottság javaslatára a tanács a Hernád-utcai iskola ráépitését *Bédy* Aurélnak adta 841 millió koronáért, a Szemere- és Kálmán-utca sarkán lévő iskola ráépitését *Tóásó* Pálnak 1.554 millió koronáért, a Sziget- és Ügynök-utcák sarkán lévő iskola ráépitését *Dömény és Ehrlich* cégnek 2.312 millió koronáért, a Diana-uti iskola ráépitését a *Rádius rt.*-nak 218 millió koronáért. A Kiskorona-utcai és Örnagy-utcai iskolák ráépitési munkálataira a tanács uj versenytárgyalást fog kitüzni, mert közben a ráépités mértéke megváltozott.

A hevesi kulturházat, melyet Szentesy József épitész tervezett, felszentelték.

Karcag r. t. város közmüveinek igazgatósága **tervpályázatot hirdetett kulturház tervezésére.** Az I. dijjal Rerrich Béla és Menyhért Miklós budapesti okleveles müépitészek pályatervét jutalmazta és fogadta el kivitelre; a második dijat Francsek Imre székesfővárosi mérnök nyerte el. Megvette még a bizottság Szeghalmi Bálint nagykanizsai müépitész „Kuten" jeligés pályamüvét, Kánics Miklós, Preier Sándor és Skultéty János „Fejlődő Alföld" jeligés együttes pályamüvét és Olyeska János müépitész „Kalvin" jeligés pályamüvét.

Az épitőmesteri képzettség megvizsgálására szervezett bizottság közli, hogy alábbiak nyertek épitőmesteri képesitő bizonyitványt: 1. Ruttkay Miklián Ödön, szül. Aszód, Pestm., 1898 jun. 12., biz. sz. 69/925. 2. Láng Vilmos József, szül. Segesvár, Nagyküküllőm., 1888 febr. 12., biz sz. 155/925. 3. uhrinyi Kovách József, szül. Alsóhomoród, Szatmárm., 1893 febr. 24., biz. sz. 13/925. 4. Lajta Miksa, szül. Budapest, 1894 febr. 14., biz. sz. 154/925. 4. Gregersen Hugó, szül. Budapest, 1889 jul. 15., biz. sz. [illegible] szül. Budapest 1900 jul. 15. biz.

Hétfőn, február hó 15-én délután ½7 órakor **a mü- és középitési szakosztályok együttes ülése.** Tárgyak: 1. Elnöki megnyitó. 2. Dr. Bierbauer Virgil előadása: Pollák Mihály palotái. 3. Folyó ügyek, inditványok.

ÉPITŐANYAGPIAC.

Az építési anyagpiacon kereslet alig van, inkább érdeklődés tapasztalható. A tégla, cement, cserép, mész, stb. épitési anyagárak változatlanok és majd csak a kereslet megindulásával várható árváltozás.

A táblaüvegek piaca az elmult év pangó tendenciáját még tartja, de remény van az épitkezés megindulásával itt is erősebb javulásra. Az árak jövőbeni kialakulása a cseh és belga üveggyárak termelési és elhelyezkedési lehetőségeitől függ, a jelenlegi megközelitő nagykereskedelmi árak a következők: 4/4 kertészüveg 70 összeadott cm-ig 37.000 K, 4/4 raktárüveg 150 összeadott cm-ig 41.000, 4/4 szalagüveg 220 összeadott cm-ig 43.000, 4/4 szabadméret 270 összeadott cm-ig 45.000, 2 m/n solinüveg szabadmér. 75.000, 2 m/m homályosüveg szabadméret 100.000, 2 m/m mintázott üveg szabadméret 110.000, ornament fehér határozottméret 58.500, ornament szines határozottméret 75.000, zsinórüveg határozottméret 60.000, drótüveg 110.000 K per négyzetméter.

FAPIAC

Faragott fa (6 m-ig) 750.000 K, 6 m-en felül folyóméterenként 20—25.000 K-val drágább. — **Épitőanyag** zolos alapon 860——900.000 K. — **Rövidáru** 700.000 K. — **Fürészelt gerenda** 900.000 K. — **Asztalosáru** keskeny 1,000.000, széles 1,200.000 K. **Gyalult deszka** I. o. 1,250.000, II. o. 1,100.000 K.

Versenytárgyalási hirdetések.

Épitészi és müszaki munkák.

A m. kir. államépitészeti hivatal kincstári épitmények épitési és karbantartási osztálya Budapest, versenytárgyalást tart 1926. évi **február 17-én délelőtt 11 órakor** (IV., Veres Pálné-u. 1., III. emelet) a Vilmos fhg. laktanyában (Budapest, VI., Hungária-körut 100.) végzendő födémkicserélési munkák vállalatba adására.

Makó város polgármesteri hivatala versenytárgyalást hirdet 1926. évi **március 10-ére** magasnyomásu vizvezeték és viztorony épitésére.

TERVPÁLYÁZAT.

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet tervpályázatot hirdet egy országos kiállitás területén borkóstolóval kapcsolatos borászati pavillon tervezésére. A pályázaton részt vehet az Egylet minden tagja sajátkezü önálló munkájával. A pályázat titkos, a pályatervekhez jeligés levél csatolandó. Pályadij az egyleti ezüstérem. A pályázati programm az Egylet titkárságánál 3000 K-ért kapható. Beadási határidő: 1926 április 15-én este 6 óra.

TERVPÁLYÁZAT.

Pápa rt. város polgármesteri hivatala eszmei pályázatot hirdet egy gőz- és kádfürdő, egy uszoda és strandfürdő megépitésére. A tervek a városi iktató hivatalba 1926. évi március 1-jének déli 12 óráig nyujtandók be. A dijak a következők: I. dij: 25,000.000 korona, II. dij: 15.000.000 korona, III. dij: 10,000.000 korona.

907/1926. II. szám.

TERVPÁLYÁZATI HIRDETÉS.

1. Budapest székesfőváros tanácsa 907/1926. száma határozatával nyilvános tervpályázatot hirdet a városligeti Széchenyi-fürdő kibővitéseként épitendő nyitott uszoda terveire.

2. A pályázaton résztvehet minden magyarhonos épitész.

3. A pályázatra vonatkozó tervezési programm és mellék-

Becsey Antal kormányfőtanácsos. Lapzártakor vettük a hirt, hogy a kormányzó őfőméltósága a miniszterelnök előterjesztésére *Becsey* Antal okl. mérnök, székesfővárosi biz. tagnak közéleti és közgazdasági téren szerzett érdemei elismeréséül a m. kir. kormányfőtanácsosi cimet adományozta. A szép kitüntetés valódi érdemeket jutalmaz s ahhoz mi is szivből gratulálunk.

Jelen számunkban megkezdtük a szombathelyi közkórház I. dijat nyert pályatervének, Jakabffy Zoltán kitünő munkájának közlését. Jövő számunkba a közlést folytatjuk.

Címadományozás. A kormányzó a kereskedelemügyi miniszter előterjesztésére *Petter* Gyula és *Bernárdt* Győző miniszteri műszaki tanácsosoknak a *miniszteri osztálytanácsosi* cimet adományozta.

Műszaki kinevezések. A m. kir. kereskedelemügyi miniszter *Malmos* Andor kir. műszaki főtanácsost a borsodvármegyei államépitészeti hivatal főnökét, a kőmíves-, kőfaragó- és ácsmesteri képzettség megvizsgálására Miskolcon szervezett elnökévé, *Molnár* József kir. segédmérnököt pedig ugyanezen bizottsg tagjává kinevezte.

Sándy Gyula professzor gyönyörü beszédet mondott a *mü- és középitési szakosztályok* január 18-iki ülésén az épitész- és mérnökképzés közötti különbségről, melyet még az ellenzéket alkotó mérnökök is áhitattal hallgattak, mert egy nagy léleknek, meleg szivnek és kitünő értelemnek megnyilatkozásában gyönyörködtek. Sándy professzor rámutatott arra, hogy a Müegyetemen az épitész- és mérnökoktatás között óriási a különbség. Más az épitész- és más a mérnöklélek, felfogás, érzés, mely 4 év kemény munkájában, 14 épitésztanár és asszisztens ráhatásából alakul ki az épitészben, mig a mérnök legfeljebb egy épitésztanártól hall annyi épitészetet, amennyi neki a mérnöki feladat kivitelénél szükséges. Azt sem lehet csodálni — mondta a kitünő tanár —, hogy a tervező épitészek is szivesebben dolgoznak oly vállalkozókkal, akiknek müszaki tudása, felfogása és érzéke épitészi. Ezt csak müveléssel lehet elsajátitani, máról holnapra nem. Rámutatott a vasbetonszerkezeteknek tanitására is, mely a Müegyetemen egyforma mértékü az épitészeknél és a mérnököknél. Beszédében kitért a középitéstan helytelen kifejezésére, melyet már a Müegyetem régen elhagyott és helyette épületszerkezettant hirdet. Az a körülmény, hogy a mérnöki diplomában régebben az a szó, hogy középitéstan, benn áll, nem adhat jogot a mérnöknek középületek tervezésére és épitésére. A remek felszólalást viharosan megtapsolták. Majd *Müller* Félix dr. utasitotta vissza erélyesen az őt ért személyi támadásokat, rámutatván arra, hogy az épitészi szakosztályban végre is az épitészek megmondhatják véleményüket. *Schoditsch* Lajos elnök erős és tapintatos kézzel vezette tovább a tárgyalásokat, összefoglalta az elmondottakat és kimondta a megbeszélt paragrafusok elfogadását. Majd *az épitőmesteri gyakorlat idejére* tértek rá, mellyel kapcsolatban ismét *Sándy* Gyula fejtette ki okos és tárgyilagos véleményét, miszerint lehetetlen idősebb okleveles épitészektől azt kivánni, hogy visszamenjenek önálló gyakorlatukból vállalkozók segédjeinek, hogy igy 2 éves gyakorlatot kimutathassanak. *Ezzel tulajdonképpen minden ma már önálló okleveles épitész el ne lenne zárva örökre attól, hogy épitőmester lehessen.* Ez egy óriási igazságtalanság, mert igenis a tervező irodákból is kerülhetnek ki igen jeles képzettségü épitőmesterek, amint azt példákkal igazolta. A szakosztályok ezt a kérdést, *Schoditsch* Lajos elnök felvilágositása után, mely szerint ez a kisérő iratban lesz rendezve, *Sándy* tanár felszólalása értelmében elfogadták. Az ülés előtt a O. L. M. B. által kiirt bérházterveket szemlélték meg a szakosztályok, melyek közül a dijat *Francsek* Imre pompás tervezete nyerte el, melyet lapunk olvasóinak be fogunk mutatni.

Kistatai Virágh Andor nyugalombavonulása. A kereskedelemügyi minisztérium müszaki osztályának vezetője, kistatai *Virágh* Andor okl. épitész, helyettes államtitkár nyugalomba vonul. A nyugalomba vonuló államtitkár magyarországi vezetője a Nemzetközi Épitőipari és Közmunka-Szövetségnek és ennek különösen a mult évi nemzetközi kongresszussal kapcsolatban magasan torlódó munkáit nagy szeretettel és munkakedvvel végezte. Utódja hivatalában *Noszlopy* Kálmán okl. épitész, miniszteri osztálytanácsos lett, az államtitkárnak eddig volt helyettese, akinek sok sikert kivánunk felelősségteljes, nehéz állásában.

Müszaki kinevezések. A m. kir. kereskedelemügyi miniszter kinevezte a m. kir. posta személyzete körében a) müszaki szakban főmérnökökké a VIII. fizetési osztály 3. fokozatába: Reszely János, Gungl Emil, Jurcsek Viktor, Mattanovich Géza, Udvardy Ferenc, Gazdag Pál, dr. Telbisz Rafael, Mecséry Sándor mérnököket, b) mérnökökké a IX. fizetési osztály 3. fokozatába: Fodor Gusztáv, Gál Sándor, Vályi Kálmán, Kovács Zoltán, Gaál Ferenc segédmérnököket. A m. kir. pénzügyminiszter az állami földmérés mérnöki tisztviselőnek létszámában Székely József, Koncz Károly, Timár Manó, Orosz Géza, Ábrahám András, Schleifer Rezső, Boódor Sándor, Bajáky Antal, Farkas Sándor, Godán András, Brumm Teofil, Fekete Lajos, Székely Gyula, Rácz Lajos, Rug Ferenc, Kovacsics Gusztáv, Gárdonyi Jenő és Pulmann Endre főmérnököket jelen állomáshelyükön való meghagyásuk mellett a VII. fizetési osztályba müszaki tanácsosokká, Ladányi Vince, Major Jenő, Reiner Ferenc, Bayer Lajos, Kováts József, Friedsam Vilmos, Rusz Kornél, Varga István, Nagymihály Szilveszter, Varrók László, Bogisich Rezső, Vincze Ernő, vitéz Peterdy Arthur, Schmidt Károly, Majoros Richárd, Vámos Nándor, Csóti Illés, Papp Ferenc, Lengyel Jenő, Duby Ernő, Gnóth Emil, Goda Elek, Papp Gyula, Nagy Árpád, Rapkay Kálmán, Cságoly Ferenc, vitéz Szovátay György, Bodor János és Csontea Ágoston mérnököket jelen állomáshelyükön való meghagyásuk mellett a VIII. fizetési osztályba főmérnökökké kinevezte. A m. kir. kereskedelemügyi miniszter a miniszteriumtanács felhatalmazásával a m. kir. államépitészeti hivatalok mérnöki személyzetének létszámában Ritter Sándor kir. mérnököt kir. főmérnökké, Teleki Barna, Schneider Lipót, Kováts Alajos, vitéz Botos Gábor, Molnár József, Szokoll Aurél, Héjj Gyula és Scheller Lajos kir. segédmérnököket kir. mérnökökké nevezte ki.

chior Palágyi, Gyula Pikler, oder es bekommt unter den Marxisten Pál Sándor mehr Gewicht als Georg Lukács.

Damit will keinesweg gesagt werden, daß Steindlers Themenwahl philosophisch nicht berechtigt wäre, nur empfiehlt es sich eben bewußt zu machen, daß die ungarische Philosophie hier lediglich – wie der Titel des Buches sagt – »im Spiegel ihrer Geschichtsschreibung« dargestellt wird. Um jedoch zu einem annähernd vollständigen Bild zu kommen, müßte man noch andere, mehrere »Spiegel« (die philosophischen Systeme, die Sozial- und Naturphilosophie, Logik, Ästhethik usw.) zur Hilfe nehmen und betrachten. Was aber der Verf. vom Spektrum der Themen aus der ungarischen Philosophiegeschichte ausgewählt hatte, hat er vorbildlich, mit großem philosophischen Können und mit philologischer Sorgfalt bearbeitet, so daß sein voluminöses Werk selbst für die ungarische Forschung nützlich und beispielhaft erscheinen kann – ganz zu schweigen vom Verdienst, den Steindler für die Zugänglichkeit des im Ausland kaum bekannten Gebiets der ungarischen Philosophie leistete.

Tibor Hanak

Wien

MORAVÁNSZKY, ÁKOS: *Die Architektur der Donaumonarchie*. Berlin: Verlag Ernst und Sohn 1988. 255 S., zahlreiche Abb.

Ákos Moravánszky ist spätestens seit seiner Wiener Dissertation über »Die Architektur der Jahrhundertwende in Ungarn und ihre Beziehungen zu der Wiener Architektur der Zeit« aus dem Jahre 1980 als profunder Kenner der Baukunst Österreich-Ungarns um 1900 bekannt geworden. In der österreichischen Zeitschrift für Kunst und Denkmalpflege 1979/1-2 (*Nationale Bestrebungen in der ungarischen Architektur der Jahrhundertwende*), aber auch in der Zeitschrift Bauen & Wohnen (München, Mai 1978, über den Architekten Károly Kós unter dem Titel *Ein Mann, der in die Berge zurückgekehrt ist*) in Teilen vorweg publiziert und auch später noch unter Spezialaspekten dargelegt (*Die Architektur der Jahrhundertwende in Ungarn: zwischen Orient und Okzident*, in: Bauwelt 1984/27), ist das Thema »Ungarische Baukunst um 1900« dank Moravánszky zumindest im deutschsprachigen Raum allgemein präsent. Ákos Moravánszky hat dann mit seiner 1985 erschienenen Publikation über Antoni Gaudí verwandtschaftliche Züge im Werk dieses katalanischen Architekten aufgedeckt, und 1985 bzw. 1988 durch drei Veröffentlichungen (*Die Avantgarde wird heimisch. Zwischen Aufbruch und Anpassung. Der moderne Wohnbau in Ungarn 1928-1948*, in: Bauwelt 1985/37; *Die Erneuerung der Baukunst. Wege zur Moderne in Mitteleuropa, 1900-1940*. Salzburg 1988; *Rationalismus in der mitteleuropäischen Architektur 1900-1914*, in: Jahrbuch des Zentralinstituts für Kunstgeschichte 4 [1988]) auch die aus der Baukunst der Jahrhundertwende sich entwickelnde Moderne mit einbezogen.

Mit dem vorliegenden Werk »Architektur der Donaumonarchie« wird nun konsequenterweise für die Zeit 1867-1918 der Rahmen gezogen, innerhalb dessen

all diese bisher publizierten Themen überhaupt begriffen werden können. Vorweggenommen sei die Zusammenfassung, in der Moravánszky resümiert, daß »in der Architektur der Monarchie trotz allem stilistischen Pluralismus die Kontinuität des kulturellen Kraftfeldes zu spüren ist«, ja sogar eine »verhältnismäßig einheitliche Formensprache« auf bedeutenden architektonischen Gebieten vorhanden war (S. 201). Es braucht nicht darauf hingewiesen zu werden, daß in der K.u.K.-Monarchie mit ihren spezifischen – auch für die aktuelle Gegenwart Europas erneut vorbildlich gewordenen – Strukturen der wechselseitige freie kulturelle Austausch als Katalysator auch der baukünstlerischen Wege der einzelnen Nationen wirkte. So ist es selbstverständlich, daß Moravánszky zunächst einen Überblick über die »Gesellschaft und Kultur der Monarchie« mit ihren politischen und kulturgeschichtlichen Hintergründen liefert. Im nachfolgenden Abschnitt »Der Architekt und seine Umwelt« skizziert er die Arbeitsumstände, die Beziehungen zum Auftraggeber, den Stellenwert des Architekten in der Gesellschaft. Mit der »Geburt der modernen Großstadt« werden die Stadtbauplanungen in Wien (Ringstraße), Budapest, Prag, Königgrätz und Agram als vorbildliche Leistungen dargestellt. Unter der Überschrift »Maskenball der Stile« präsentiert der Autor eine Auswahl der Architektur des Historismus in der Donaumonarchie, beginnend mit Sakralbauten und endend mit Mietshäusern. Hier muß freilich kritisch angehalten werden. Mit dem bekannten Nietzsche-Zitat werden längst überholte negative Wertschätzungen der Baukunst des 19. Jhs. erneut aufgewärmt – und solche subjektiven Betrachtungen sind der ansonsten qualitätsvollen Leistung des Buches sehr abträglich. Immerhin muß dem Autor zugute gehalten werden, daß er versucht, die ideellen Hintergründe des Historismus an konkreten Beispielen objektiv darzustellen. Beim nachfolgenden Kapitel »Die Rolle der Ingenieure« wird die althergebrachte Argumentationsbasis der negativen Wertschätzung des Historismus offengelegt: wie schon R. Banham 1964 in seiner »Revolution der Architektur« meinte, wäre die Ingenieur-Baukunst des 19. Jhs. – also Brücken, Eisenkonstruktionen, Bahnhofshallen etc. – höherwertig einzustufen als die übrige Architektur der Zeit. Noch heute gilt es in manchen Kreisen als fortschrittlich, dieser Meinung sich anzuschließen, obwohl die Kunstwissenschaft das Thema 19. Jh. längst fundiert aufbereitet hat. Wie dem auch sei – Moravánszky muß trotzdem zugute gehalten werden, daß er Leistungen wie die Bahnhöfe von Gustave Eiffel und Otto Wagner in Budapest und Wien einem breiten Leserkreis bekanntmacht. Beim nachfolgenden Kapitel unter der Überschrift »Gottfried Semper, Otto Wagner und die Moderne Architektur« wird das weitverbreitete Phänomen des Widerspruchs zwischen der Theorie und der Praxis deutlich. Obwohl beide Architekten sich in ihren theoretischen Schriften erstaunlich modern äußerten, sind sie als Praktiker – dies gilt insbesondere für Semper – doch noch dem Zeitstil verhaftet gewesen. Auch Otto Wagner reihte sich erst mit seinem Alterswerk unter die Wegbereiter der Moderne, des Jugendstils ein. Typisch für den Jugendstil war es dann, daß er die vorhin angesprochene Ingenieurbaukunst, vor allem die Eisenkonstruktionen, bereitwillig aufnahm. Die Wagner-Schüler führten diese Integration weiter, unter ihnen fällt der Ungar István Medgyaszay auf, der schon 1902 ein Kaufhaus mit ganzverglaster Fassade entwarf.

Nach dieser fast die Hälfte des Buches einnehmenden Präsentation des 19. Jhs. geht Moravánszky zum Jugendstil über. Zunächst stellt er den »Jugendstil und seine Varianten« vor, wobei die nationalen Richtungen in Ungarn und der barokkisierende Jugendstil breiten Raum einnehmen. Mit der letztgenannten Variante wird einerseits ein Wesensmerkmal der Wagner-Schule in Wien, aber auch des süddeutschen Jugendstils in München, angesprochen. Und wenn man sich vergegenwärtigt, daß mehrere bedeutende ungarische Architekten der Jahrhundertwende in München studierten (z. B. Gyula Kann, Emil Vidor, Aladár Kármán, Gyula Sándy), wird die Notwendigkeit deutlich, auch auf den Transfer München-Budapest hinzuweisen. Wer die Behandlung dieses Aspekts der ungarischen Baukunst bei Moravánszky vermißt, sei auf *Bayern und Ungarn. Tausend Jahre enge Beziehungen* (Bd. 12 der Schriftenreihe des Osteuropainstituts Regensburg-Passau. Regensburg 1988, S. 126-127) hingewiesen. In diesem Zusammenhang wäre sicherlich auch der Hinweis interessant, daß die Architektur der Wagner-Schule gerade durch einen Ungarn nach München transferiert wurde (hierüber Julius Fekete: *Beiträge ungarischer Architekten zur Münchener Baukunst um 1880 und 1990*, in: Ungarn-Jahrbuch 12 [1982-1983] S. 17-22). Unter der Überschrift »Später Jugendstil und prämoderner Rationalismus« geht dann Moravánszky zu den wegbereitenden Arbeiten von Josef Hoffmann (Sanatorium in Purkersdorf, 1904), Josef Plečnik (Haus Zacherl in Wien, 1903) und Béla Lajta (Blindenanstalt in Budapest, 1905), die mit ihrer Reduktion des Jugendstildekors das 20. Jahrhundert einläuteten, über. Hierzu zählt auch der tschechische Kubismus, den der Autor im nächsten Abschnitt vorstellt. Erstaunlich früh schufen Josef Chochol 1912 in Prag und Josef Gočár 1911 mit dem Bad in Bohdanetsch prismatisch gegliederte Baukörper, die z. B. in Deutschland erst ein Jahrzehnt später denkbar wären. Die Chronologie des Buches wird etwas durcheinandergebracht mit dem nun folgenden Abschnitt über »Nationale und folkloristische Bestrebungen«, in dem in Ungarn Ödön Lechner und seine Schule, in der Slowakei Dušan Jurkovič vorgestellt werden. »Der Verzicht auf das Ornament«, der Adolf Loos zugeschrieben wird, ist auch in das erste Jahrzehnt des 20. Jhs. zu datieren, ebenso die »Rückkehr zur klassischen Formensprache«, die als vorletztes Kapitel behandelt wird: der Neoklassizismus ist in der Wiener Zeitschrift »Der Architekt« schon seit 1900 theoretisch vorbereitet worden, um 1910 bereits in reifer Form vorhanden, und 1913 bzw. 1914 mit dem Haus Skywa-Primavesi in Wien bzw. dem österreichischen Pavillon auf der Werkbundausstellung in Köln durch Josef Hoffmann mustergültig realisiert worden. Moravánszky schließt noch ein Kapitel über den sozialen Wohnungsbau an, wobei der Arbeiterwohnungsbau bis 1900 entschieden zu kurz kommt (ist in der Donaumonarchie im 19. Jh. so wenig für die Arbeiter getan worden?), und erst ab 1910 von einem forcierten Bau für diese Bevölkerungskreise berichtet wird.

Eine knappe Zusammenfassung leitet zum umfangreichen bibliographischen Anhang über – hier klingen die Gemeinsamkeiten und die europäischen Ausstrahlungen der Monarchie an, die, etwas gewagt, auch zu Antonio Sant'Elia und Alvar Aalto gereicht haben sollten. Die 300 Nummern umfassenden Anmerkungen, die ebenfalls reichen Literaturangaben, ein 26 Namen umfassendes Lexikon

der Architekten der K.u.K.-Monarchie, ein Ortsnamenverzeichnis mit deutscher und heutiger offizieller Schreibweise, und schließlich ein Personenregister machen das Buch zu einem äußerst wertvollen Nachschlagewerk über die reichen Facetten der Baukunst in Österreich-Ungarn von 1867 bis 1918.

Julius Fekete Stuttgart

GEOGRAPHIE

FISCHER, HOLGER: *Die nichtagrarische Nebenbetriebstätigkeit der landwirtschaftlichen Großbetriebe – LPG's und Staatsgüter – Ungarns*. Saarbrücken-Scheidt: Dadder 1989. 158 S., 56 Abb., 35 Tab. = Schriften zur Wirtschaftsgeographie und Wirtschaftsgeschichte 2.

Der Autor studierte Geschichte, Geographie und Finno-Ugristik in Hamburg und Budapest, promovierte 1978 mit einer Arbeit über »Die Nationalitätenfrage in Ungarn zu Beginn des 20. Jahrhunderts« und trat (u. a.) als Verf. von Beiträgen des 1987 erschienenen Ungarn-Bands des Südosteuropa-Handbuchs hervor. Seit Herbst 1987 ist er wissenschaftlicher Sekretär des neugegründeten Zentrums für Hungarologie im Finnisch-Ugrischen Seminar der Universität Hamburg. Es handelt sich also um einen ausgewiesenen Experten, der auch über die unbedingt notwendigen ungarischen Sprachkenntnisse verfügt.

Zur Zeit (März 1990) befindet sich die wirtschaftliche und soziale Situation auch in Ungarn in einem dramatischen Umbruch. Das bedeutet: Die hier behandelten, überaus interessanten Fragestellungen mögen schon »morgen« nicht mehr aktuell sein. Dann aber würde es sich um einen Beleg für eine nicht zu ignorierende »historische Komponente« der jüngeren ungarischen Wirtschaftsentwicklung handeln, der man später einen – wie immer gearteten – hohen Stellenwert zuschreiben müßte.

Wir wissen heute, daß mit Gorbatschows Erklärungen Vieles im Osten und Südosten Europas in Bewegung geriet; Ungarn sah sich zeitweise sogar auf einem der zurückliegenden Plätze. Die jüngsten, z. T. sich überschlagenden Ereignisse konnten selbstverständlich in der vorliegenden Arbeit noch nicht erfaßt werden; sie setzt sich vielmehr mit Konditionen gleichsam im Vorfeld derselben auseinander, die für spätere Untersuchungen von immensem Wert sein dürften.

Bis in die 80er Jahre wurde die Agrarpolitik als *der* erfolgreichste Bereich der ungarischen Wirtschaftspolitik schlechthin gewertet. Nicht nur die Eigenversorgung war gesichert, darüber hinaus betrug der Exportanteil landwirtschaftlicher Produkte wertmäßig ca. 20%. Heute (März 1990) beklagen ungarische Kollegen (in brieflichen Mitteilungen), daß zur Zeit selbst Fleisch aus China eingeführt werden muß.

Um 1985 waren ca. 60% der landwirtschaftlichen Arbeitskräfte in den LPG's beschäftigt. Diese entfalteten aber auch (mit der Zeit wachsende) intensive Nebenbetriebstätigkeiten in Industrie, Bauwirtschaft, Handel, Transport u. a. – 1987

van. A legrégibb időkben Hódmezővásárhely, Marosvásárhely, Rimaszombat, Árva, Nagyvárad voltak műveinek születéshelyei, majd később Foerk Ernővel együtt a zágrábi postát, a nagykőrösi és breznóbányai tornyokat, a daruvári Tüköri kastélyt építette. Újabban ismét önállóan működik; megépítette a kassai és budai korcsolya-csarnokokat, a budai és újpesti postapalotákat, a kispesti, kaposvári és pohorellai ágostai evangélikus templomokat.

Az újpesti posta- és táviradaépület ugyan a mult évben épült, de szinte a háború befejezése óta húzódik építésének ügye. A postaigazgatóságnak előbb más sürgősebb feladatokat kellett megvalósítania s ez talán szerencse is, mert a közben elavult, régi rendszerű telefonközpont helyett, a maihoz lehetett alkalmazni az építkezést. A postakincstár még a háború előtt vette tervbe több vidéki város postahivatalának modern és tisztán a posta céljaira készülő épületben való elhelyezését, hogy ne kelljen valamely lakóház földszintjébe bekényszeríteni a postahivatalokat, amelyek rendszerint éppen a kényszerhelyzet miatt alkalmatlanok a helyes üzemlebonyolításra. Egy postaépületnél a személyzet között kell szerves benső kapcsolatnak lenni, teljesen elkülönítve a közönségtől. A beérkező és elküldendő levelek, csomagok könnyű ellenőrzésére, a távirda és telefon nyugodt kiszolgálására, a világos és megadott méretű helyiségek jó elhelyezésére különösen kell ügyelni. Az ily épület rendszerének tisztán a világosan látott célból kell kiindulnia és amennyiben lakások is elhelyezendők, ezek úgy kell, hogy símuljanak az egész tervhez, hogy szükség esetén minden átalakítás nélkül lehessen a lakásból hivatalokat alakítani. A háború küszöbén Sándy Gyula megbízást kapott az általa tervezett zágrábi postapalota kibővítésének megtervezésére. Ez az építkezés utóbb teljesen elmaradt és kárpótlásul ezért az újpesti postaépület tervezésével és művezetésével bizatott meg. A kincstár egy meglehetősen szabálytalan telket szerzett meg a forgalmas István úton és megadta az épület programját akkoriban még egy manuális telefonközponttal való postahivatal tervezésére. Éppen ezért a terveket többszörösen kellett átdolgozni, takarékoskodni is kellett, de a redukciók ellenére is a terv tökéletesen megfelelt céljának. A postahivatal a földszint sarkára került, negyedkörben alakított kezelőasztalainál áttekinthető a tágas helyiség a hozzá csatlakozó főnöki irodával és pénztárral. Fölötte van a tele-





A kaposvári református templom

Sándy Gyula

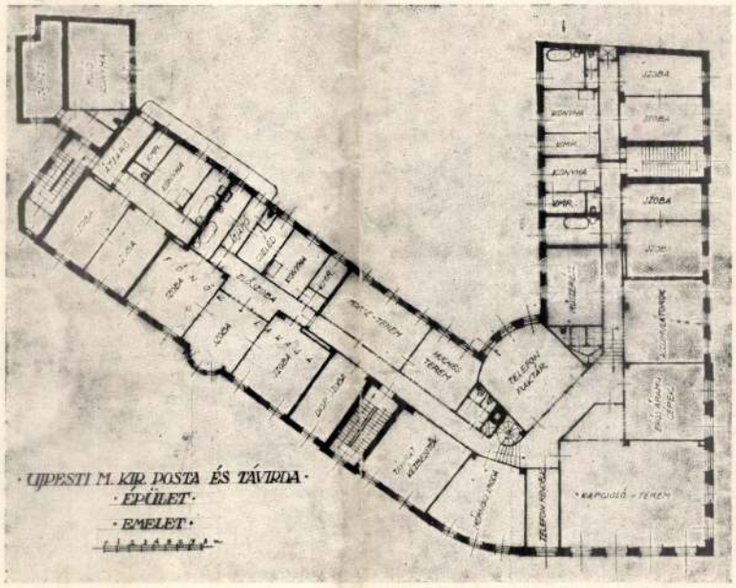



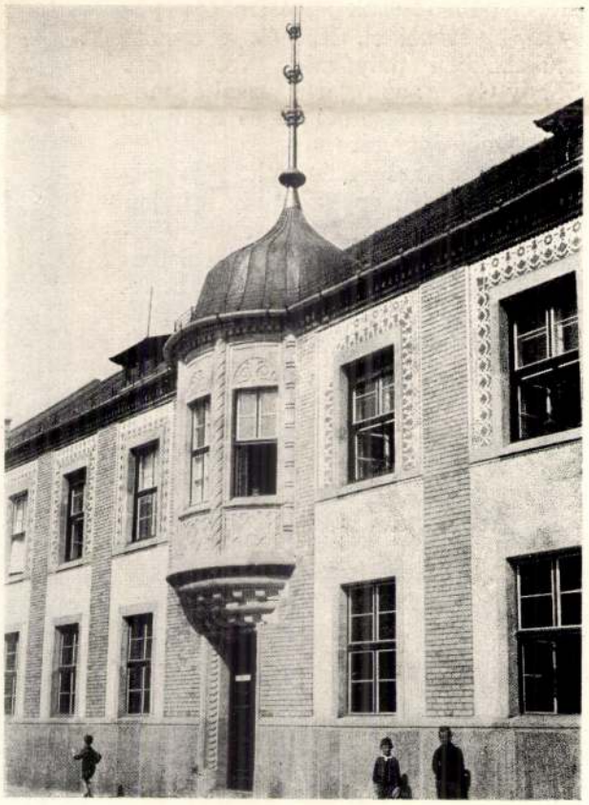

Az újpesti postaház emeleti alaprajza és homlokzatai

E cikket Komor Marcell írta.
Befejező sorokat lásd a komplett
példányban 349 l.

boldogul és virágzik, a legerőteljesebb kritika közepette, sőt nem annak ellenére, hanem általa! *Miért csak az építészetnek ártana a kritika szelleme?* A német és angol építészeti lapok kritikai rovatai a legelevenebbek s viszont, amelyek ezt nem kultiválják, teszem azt, pl. a Deutsche Bauzeitung, a Moderne Bauformen, a Koch-féle lapok, azok mérhetetlenül szürke, unalmas papírhalmazát alig bírjuk elviselni. Viszont pl. Wasmuths Monatshefte, ahol Hegemann és munkatársai a legelevenebb kritikát gyakorolják, nem hiányzik egy építész műterméből sem. Tessék csak megfigyelni, hogy Hegemann minő kritikákat írhat a német építészet legnagyobb személyiségeiről: Kreisről, a B. D. A. elnökéről, Pölzigről, Tessenowról, Mayról stb. És nincsen tudomásunk róla, hogy ezeket a cikkeket vissza kellett volna vonnia, avagy ezért sajtóper, hitelrontási per indult volna! Egy kis brosüra rántotta le a leplet a düsseldorfi planétárium téglamolesének konstruktív titkairól és hazugságairól — s azért Kreis irodája tavábbra is a legfoglalkoztatottabbak egyike, — viszont aligha valószínű, hogy Kreis mégegyszer hasonló hibába essen! Ez neki is hasznára van, de még inkább a német építészet egészének.

Hangsúlyozzuk, mindez nem kíván kritikai megnyilatkozás lenni, mindez nem vonatkozik sem egy épületre, sem egy építész munkáira — ez csak a kritikanélküli állapot kritikája! Ha tetszik a kritikusok némaságának kritikája. *Csak megkívántuk húzni ez állapot áldatlan mivoltának mérlegét!* Reá kellett már egyszer mutatni arra a körülményre, hogy *ez az állapot egyszerűen tarthatatlan és ez ellen fel kell lépni mindazoknak, akiknek nem kell félniök a kritikától, akik hajlandók elviselni azt, hogy a hozzáértők elmondhassák véleményüket munkásságukról s esetleg megmondhassák azt is, hogy hol és miben hibáztak. A magyar építészet vérkeringésének szüksége van arra a szervre, amely megtisztítja! Szeretnők remélni, hogy a magyar építészi kar legjobbjai mellénk fognak állani, hogy a magyar építészi kar igazi képviselői osztani fogják véleményünket.*

Magunk is számot tartunk a kritikára, a kritika kritikájának bírálatára. A kérdést nagy fontosságánál fogva hoztuk a magyar építészet e független hasábjaira s igen kérjük a Tér és Forma minden barátját, hogy ez ügyre vonatkozó véleményét velünk közölni szíveskedjék, mondja meg véleményét, vajjon osztja-e felfogásunkat, avagy pedig úgy véli, hogy a kritikamentes légkör az előnyös, vajjon talán az lesz egészségesebb hatással építészetünk jövőjére, — mert hiszen talán lesznek érvek, amelyek e mellett szólnak s amelyek előtt azok, akik az építészetben művészetet látnak, kénytelenek lesznek meghajolni — meg lehet viszont az is, hogy *a magyar építészi kar legjobbjainak megnyilatkozásai meggyőzik azokat, akik perhorreszkálják a kritikát és mellénk állítják őket is.*

A Tér és Forma meg kívánja teremteni a magyar építészeti kritika lehetőségét. Azonban ezt csak akkor teheti, ha a magyar építészet művelői, meggyőződéses mesterei melléje állanak, támogatják e törekvésében, az elmondott bírálatokban nem látnak személyeskedést, hanem az ügyért folyó igazságos harcot. De hogy e munkánkhoz hozzáfoghassunk, arra kell kérnünk, hogy *a kritika problémájára vonatkozó véleményeiket bocsássák nekünk rendelkezésre.* Előre is köszönettel veszünk minden hozzászólást s azok szerzőit előre is biztosítjuk arról, hogy amennyiben véleményeik helytállóak, úgy azokat a nyilvánosság elé fogjuk léptetni. S reméljük, hogy a minél nagyobb számban beérkező nyilatkozataik meg fogják teremteni annak a lehetőségét, hogy szakkritikát gyakorolhassunk, reámutathassunk a kontárság mindenféle fajtájára, mint pedig a kitünő munkákban is esetleg előforduló kisebb-nagyobb kibákra.

Dr. Bierbauer Virgil



SÁNDY GYULA ÚJABB MUNKÁI

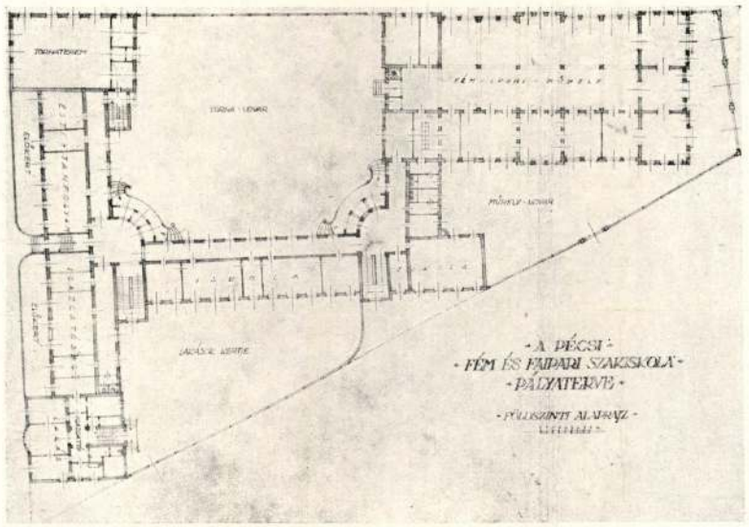

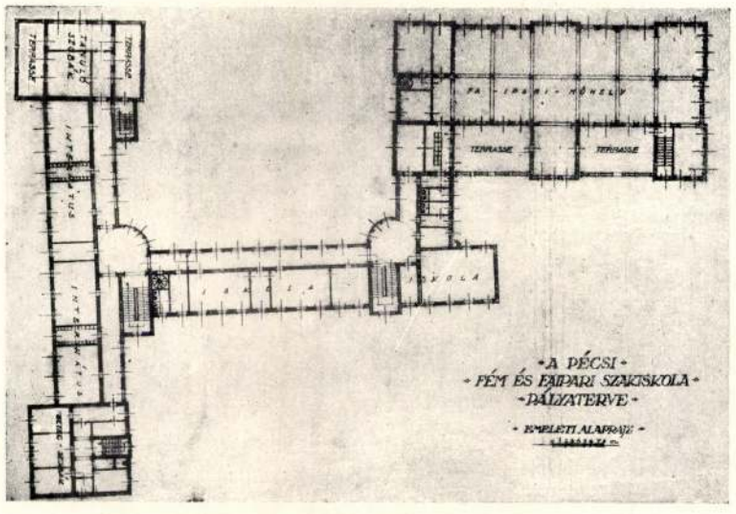

A pécsi állami fa- és fémipari iskola távlati képe és alaprajzai.

A Magyar Királyi József Műegyetemen épületszerkesztést tanít. Az épületszerkezeteket építész nálánál jobban nem ismeri. Úgy veszem észre, hogy Sándy Gyulát a művei alkotásában ez az ő speciális szerkezettanítási professziója erősen befolyásolja. Mindenütt hangsúlyozza a szerkezeteket és ezúttal bizonyos komoly hangulatot áraszt építményeire. Pedig alapjában játékos természet. Kiütközik ez a rajzolt díszítmények felületein, a csipkézéseken, a bádogdíszeken.

Sándy Gyula saját útjain jár, iparkodik távol maradni minden utánzástól és főleg megfigyeli a szerkezetek és anyagok viselkedését a természeti behatásokkal szemben. Úgy épít, hogy minél ritkábban, vagy egyáltalában soha ne kelljen tatarozni. Ahol megvan a szükséges pénz, ott szívesen alkalmaz faragott követ. A téglafelületek mindig védelmező szerepűek. Nem lehet nála olyan megfordítását az anyagok szerepének látni, hogy például az ablak vakolt kerettel készülne és a síma falfelület volna égetett téglával burkolva, amint azt igen gyakran bosszankodva látjuk. Az ablak kerete Sándy Gyulánál mindig védő monumentális anyagból való. A multnak hagyományaiból a magyarországi pártázatok motívumai rezonálnak műveiben, saját egyéni felfogásában átérezve. Az ornamentumokat rendszerint vakolatrétegbe vágja a sgraffitós mester.

Sándy Gyula mögött már több, mint három évtizedes építészi mult

Tér és Forma
1929. II. évf. 9. sz.

Sándy Gyula 159 épitén
(in: Déry Attila; Budapest eklektikus épületszobrászata
/Művészettörténet-Műemlékvédelem I. /OMF kiad. Bp. 1991.

ót magánygyűjtemény — Three macaws, muscovy ducks
h from the National Galleries of Scotland, Edinburgh

Birds and deer in a landscape. British Royal Collection

r Nemzeti Galéria — Still life of fruit with two macaws.
al Gallery

ény — Stone vase with macaws and other birds. English
Library, Courtauld Institute, London

galériájában — Fruit by a tree with a spaniel barking at
om the Richard Green Gallery, London

ajdan Richard Green galériájában — Still life with fruit
. Fotograph from the Richard Green Gallery, London

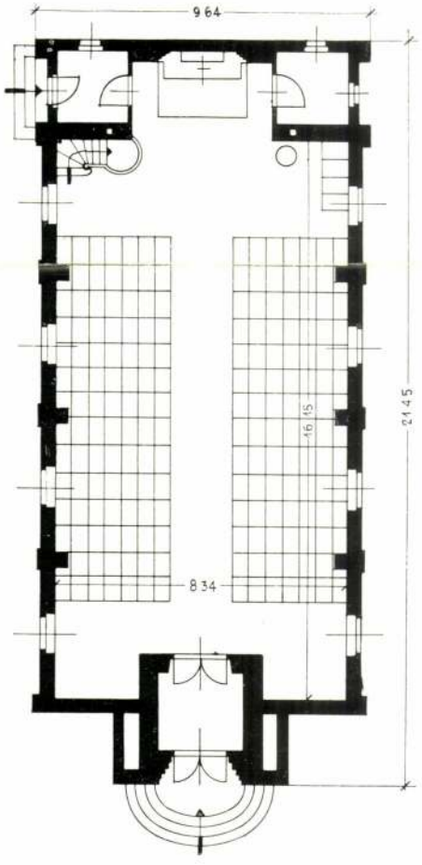



SÁNDY GYULA : TENGELICI EVANGÉLIKUS TEMPLOM
GY. SÁNDY : EVANGELISCHE KIRCHE — TEMPLE LUTHÉRIEN — PROTESTANT CHURCH

Sándy Gyula 4



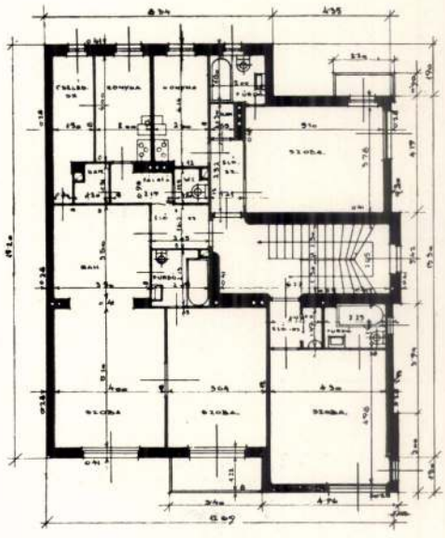

STREITZ ÉS SIPOS: BÉRHÁZ A KANIZSAI UTCÁBAN
STREITZ & SIPOS: MIETHAUS — MAISON DE RAPPORT — BLOCK OF FLATS



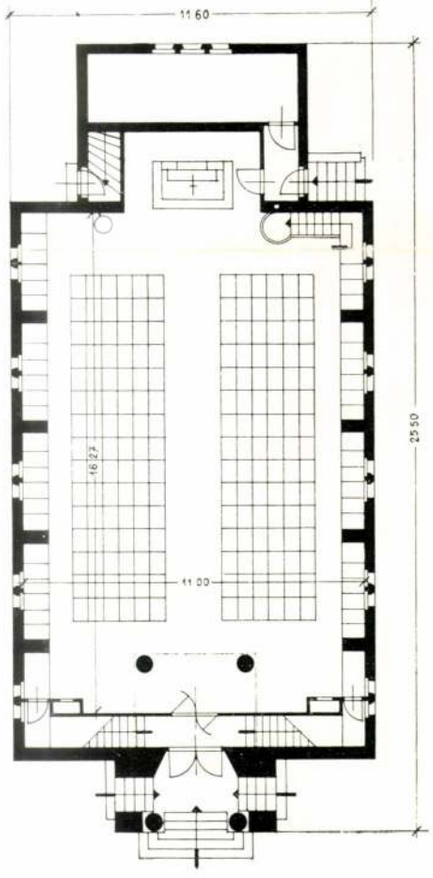

SÁNDY GYULA: BUDAFOKI EVANGÉLIKUS TEMPLOM
GY. SÁNDY: EVANGELISCHE KIRCHE — TEMPLE LUTHÉRIEN — PROTESTANT CHURCH

Györgyi újmagyép. II.



Átépített nyaraló Tahiban.

SZIVÓ PÁL: AZ ÚJ ÖSSZEKÖTŐ SZÁRNYÉPÜLET RÉSZLETE

P. SZIVÓ: EINZELHEIT DES NEUEN VERBINDENDEN FLÜGELBAUES — DÉTAIL DE L'AILE DE COMMUNICATION NOUVELLE — DETAILS OF THE CONNECTING AISLE

122.—

SÁNDY Gyula építész
BUDAPEST
I. Szilágyi Dezső tér 3.

Adatok a Viziváros történetéhez. Szerk.
Mészáros György, Mészárosné Herczog Magdolna.
2.köt. Bp. : Budapesti Városszépítő Egyesület,
1991 339-340.

SÁNDY Gyula építész

KÖRMÖCZY Katalin: Lakáspolitikai törekvédek a fővá

rosban a két világháboru között. = Folia Historica
, 14.1989 86

SÁNDY Gyula épitész (Eoerjes,1868.VII.25.-Bp.,1953.VI.12.)

GERLE János - KOVÁCS Attila - MAKOVECZ Imre: A századforduló magyar építészete. Bp. : Szépirodalmi, 1990 **171.p. és ill.**

SÁNDY Gyula épitén

Erdei 1991 53

~~263.~~
~~Pontrjagin~~

277.
Pomey, J.B.: Cours d'électricit
1928. Gauthiers-Villars et Cie

694.
Polányi Géza: Az önálló jegyba
haszna. Bp, 1910, Nagel

4391
Popendicker, Paul: Bohren, Sen
Carl Hanser

882.
Popv, V.Sz.: Elektrotechnika.

SÁNDY Gyula építész

VÁRADY József: Tiszántúl református templomai. I-II.köt. Debrecen [Sajószentpéter] : Borsodi Református Egyházmegye, 1991
214-216., ill.

Hódmezővásárhely, Újváros, Ref.t. 1898

Sándy Gyula

terverte a Nagypén-
teki Ref. Társaság
Erzsébet házát, mely a budai
Kamaraerdőben 1900-
ban épült fel-

Pruzsinszky Pál: A
budapesti Kálvin-téri
templom. Bpest,
1921. 90. l.

lni a szobrászat mesterségét.Egy
eglátta,amint a fiatal müvész ki-
het legenda,de lehet igaz is.Nagyon
yen öreg faunt nem lehet ennyire ép
azután csak két fogat hagyott meg,
l Magnifico nagyon meg volt eléged-
ban megszerette.A firenzei Museo
lo terem/ van is egy ilyen öreg
Michelangelotól való.Lehet,hogy
,hogy az ismeretes mascherához köt-
apcsolatban ezt a szép legendát.Tény
o hamar felkeltette Lorenzo il
noz vette és házanépéhez számította,
zitette az u.n.Madonna della Scala
gy nem annyira Bertoldot követte,
llot.1493-94 között készült.Ugyan-
ck és Lapiták harcát ábrázoló reliff-
ynek témáját Poliziano adta.Ebből
l egy elbeszélés,mely szerint,mint
anta Maria al Carmine templomba
lnabeli freskit tanulmányozza.Egyik
ni nevü társaval,aki ugy orron üt-
életében deformált maradt arca.Ezt
Cellinihez intézett levelében.Ezért
lkerülje Lorenzo il Magnifico harag-
esik Girolamo Savonarolának,ennek
a XV.század utolsó éveiben felka-
i és a pápai udvari élet fényet lát-
ságok,a bünök ellen,lángoló szavak-
,hirdette az apokalipszist,a rom-
személyes szuggesztiv erővel megje-
ta lázitani a népet,hatásának büv-
t,költőket és müvészeket.A müvészek
yek máglyára vitték ékszereiket,

Sándy Gyula

A budai telefon köz-
pont servezője -

cvód

Lechmépu 514. l.

Saindy Gyula

írói

Foster Gyula báró

Schulek Frigyes emlé-
kezete. Arcok 1925.

33. L.

(724.)



Sándy Gyula

Magyar Művészet

1934. 53. l.



korabeli butor.

Gándy Gyula

l.

Balogh fatornyok

32. l.

Sándy Gyula

erőd

Architectura

69. l.

Nemzetek Biztonsági Tanácsát tartja
még inkább csak terv, mint valóság.
"Times" a nyilatkozatot nagy lépésne
utján. Sajnos, a titok megőrzése gya
nagyhatalmak együttmüködése terén, m
"Daily Express" határozottan nem ért
fokozni fogja a nemzetközi feszültsé
közi tanácskozásra sulyos árnyékként
"News Chronicle" kifejti, hogy a was
lent Truman elnök legutóbbi kijelent
bomba "szentelt titok". A lap annak
kot mielőbb át lehet majd ruházni az
"Daily Telegraph" általában kedvezőe
nak minősiti egyes vonatkozásait. Sü
felhasználását és a nemzetközi együt
cserélésére és fejlesztésére. A lap s
hogy maradandóvá váljék az a baráti

Sándy Gula

erőd

s

Csem Bárt Gyöngyös

17. l

Sándy Gyula

a kolozsvári és Eperti
Nemzeti Színház terpálya-
zatára 20,000 K. pálya-
díjat ajánlott fel, azzal
a tiltakozással kapcsolat-
ban, hogy a kolozsvári Szín-
ház építését a Fellner és
Helmer cégre akarják
bízni.

Vas. Ujs. 1904. 113. l.
(A kolozsvári Nemzeti
Színház építése.)

Hadjárat.

Az előtérben balra láthat
ra pedig a honvédek közelednek
várbeli épületek látszanak, jo
münket. Felirata:

Heldentod des Genera
Mai 1849.

Szines rm., mér. a rl

Szn. 211-9
434-99-3.

Sándy Gyula

építész

Szül: Eperjes 1868

Oklevelet nyert 1891

Név jegyzmű egyetem 17. c.

	IV. Mezőgazdasági és állatorvosi kar							
	V. Közgazdaságtudományi kar	71	62	64	41			
	VI. Diákjóléti Iroda							
	a) a műszaki kari hallgatóknak							
	b) a mezőgazdasági hallgatóknak							
	c) az állatorvostanhallgatóknak							
	d) a közgazdaságtudományi kari hallgatóknak							
3.	Műegyetemi Segélyegylet							
		174	109	127	159	37	72	
	1937/38. tanév II. félév összesen :	569				109		
		214	82	191	141	83	100	
	1937/38. tanév I. félév összesen :	628				183		
	Együtt :	1.197				292		

Összeállította : *Kappel József*
műegyetemi gh. tiszt.

Sándy Gyula

De ugyanilyen hálával jegyezzük fel évkönyveinkben azt is, hogy Sándy Gyula is majdnem egy negyedszázadon át folytatott műegyetemi tanári működése alatt mindig a műegyetem érdekében és a műegyetemen folyó építészi oktatás színvonalának az emelésén fáradozott.

Sándy Gyula tanári működésén kívül, nyugalombavonulása alkalmával, hálásan kell megemlékeznünk még arról is, hogy ő — még a műegyetemnek az 1934 : X. t.-c. alapján történt átszervezését megelőző időben — mint a volt m. kir. József-műegyetem mérnöki és építészi osztályának két tanéven át volt dékánja, fáradhatatlanul, nagy hozzáértéssel és kiváló tapasztalattal működött közre a műegyetem igazgatásában.

József nádor 1937/38.
15. l.

örmige Helm zumeist unmittelbar aus dem Kr
liche Turmbau fast verschwindet. Die auch
liederung, die Übersichtlichkeit, die reine
fache Rythmus von Turm, Schiff und Chor, die
~~siebenbürgischen~~ mittelalterlichen unga-
eren ebenso wie die grösseren Bauten, Stadt-
enso wie die Holzarchitekturen /Dés, Maros-
gemeinsamen, für Romanik und Gotik der
rakteristischen Zug zu erkennen haben, wel-
lten i/ engestellten ungarischen Geistigkeit

nst-einschliesslich der siebenbürgischen-
einer Eigenentwicklung und reicht nur im
m und Skt. Michaelskapelle in Kassa/Ka-
/Donnersmark/und Szepeshely/Zipser Kapi-
t/, das Schloss von Gyulafehérvár/Karls-
aber immer im Sinne des eigenen Geschmacks

Sándy Gyula

Sándy Gyula ny. r. tanár vezetésével a II. és III. éves építészmérnök-hallgatók 1939. évi május hó 18-án megtekintették az „Eternit"-művek nyergesújfalusi gyártelepét, ott a műpala-tetőfedő-, cső- és egyéb épületszerkezeti anyagok készítését.

József nádor 1938/39.

175. l.

Sándy Gyula

Megépül a kaposvári evangélikus templom. A kaposvári evangélikus egyházközség közgyűlése kimondotta, hogy megkezdi a templomépítést, amint a megye és a város által átengedett terület tényleges birtokába jut. A terv elkészítésére Sándy Gyula műegyetemi tanárt kérte fel a közgyűlés.

Építő Ipar - Építő
Közlöny. 1928. ápr. 1.

Római edények VIII. 131.

Sándy Gyula

könyvei

- Épületszerkezetek (Középiskolai)
- Újabb és különleges épületszerkezetek
- Épületek költségvetése és leszámolása. 2. bővített kiadás
- Építési enciklopédia. 2. javított kiadás
- Épületszerkezettani táblák. II. folyam

ŰVÉSZEK LEXIKONA

TARTALMAZZA AZ ÖSSZES MAGYAR ÉPITÉSZEK,
B. ÉLETRAJZAIT A XII-IK SZÁZADTÓL NAPJAINKIG.

SZÁGI MŰVÉSZ ÉLETRAJZA.

ÖZOKT. M. KIR. MINISZTERIUM TÁMOGATÁSÁVAL.

OS AKADÉMIA TAGJA, (LAKIK: BUDAPEST, I., ATTILA-UTCA 23. SZÁM ALATT)
: SZEGED, TISZA LAJOS-KÖRUT 13. SZÁM ALATT.)

MŰVÉSZ ÚR!

ül a könyvpiacra kerül a
XIKONÁNAK első kötete,

Sándy Gyula

épitéz

mod

Épitó Ipar

1896. 28. l.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191..... év

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ....

nevü munkástársamat szóbelileg megbizta

Kelt ....., 191.....

.....

tanu.

.....

tanu.

Sándy Gyula

Szód

Építő Ipar 1908.

453. l. 459. l. 470. l. (A Magyar Köztisztviselők Fogyasztó Szövetkezetének üzletháza, képekkel)

Jenti terverte.

..... nevü munkás igazolta

.....

a művezető aláírása.

yezem:

.....

igy helyettesének
rása.

– Endrényi Imre, Szeged.

Sándy Gyula

Lmód

Építő Ipar 1893.

95. l. (Csónakház)

~~állva~~ tojásdad medaillonban. Hátrafésült
bajusza s hosszú szakála barna. Reverendá-
ban kereszt hord s piros bélésű kabátja

etei 80.5 : 63 c/m.

inxit 1829." ?

Sándy Gyula

Műcsarnok

1908. egyházmű. kiáll.

81. l. 82. l.

...agyar királyi államvasutak.

T. Műhelyf

Miután keresményemnek 191..... év

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbiztam

Kelt ....., 191..... év

.....

tanu.

.....

tanu.

Sándy Gyula

Irod

Építő Ipar. 1900. 7. sz.
(A budapesti ev. ref. egyházkoiség épülete a budai Farkas tér. ábrákkal)

fenti tervezte

_____ *műhely.*

yfőnökség!

v _____ hó ____ n történő kifize-

_____ indokából személyesen meg nem

_____ szamu _____

am.

évi _____ hó _____

_____

sajátkezű aláírás és munkásszám.

Sándy Gyula

ép.

cvód

Építő Ipar. 1902. 6. sz.

(A pohovellai templom, szövegábrákkal)

fent Tivol

692.

Baltzer l. Balzer.

Nem Zell

vagy Zell?

Sándy Gyula

neuretk.

a szófiai vásárcsarnok tervpályázatán 1906-ban 2-ik díjat nyert.

erod

Építő Ipar. 1907. 41. l.

(A szófiai vásárcsarnok egyik pályaterve, átrakkal)

..... nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláirása.

élyezem:

.....

vagy helyettesének
láirása.

. — Endrényi Imre, Szeged.

Laindy Gyula

—1785)

1784. Györök Leo

Sz. Pápán 1842-ben. † Budapesten 1

1784. Kilátás Buccarizza felé.

Vázlata

Buccarii-öbölben fekvő

rázolja ~~ezen vázlatom~~ az előtér

lombos fák diszlenek és tetejé

zet tulsó szélén kőütközőkkel,

tünik szemünkbe, mely a tenger

bolton könnyü ezüst ~~[illegible]~~ felh

Vászon, méretei 39.5:77.

Vétetett 1900: III. 12-é

~~[illegible]~~

III. 31-én (132/900).

Az elszámolást tudomásul

(243/900).

904: IV. 30.

12880-900

Sándi Gyula

Műcsarnok épiten Bpest

1905. sav. kiáll. 553, 556

lásd Sándy alatt

Collonitsch Henrik Károly gróf,
alezredes, a.o.rk. III. 35.

Sándy Gyula

épitész szül. 1868. Eperjes

iroch

Krück II. 461. l.

Kanna, sörmérő, vörösrégből VIII. 130.

Sándy Gyula

Műcsarnok épülete

Toldy Ferenc u. 20

1928 tav. Erdő 257

Sándy Gyula, műépítész. X. 113

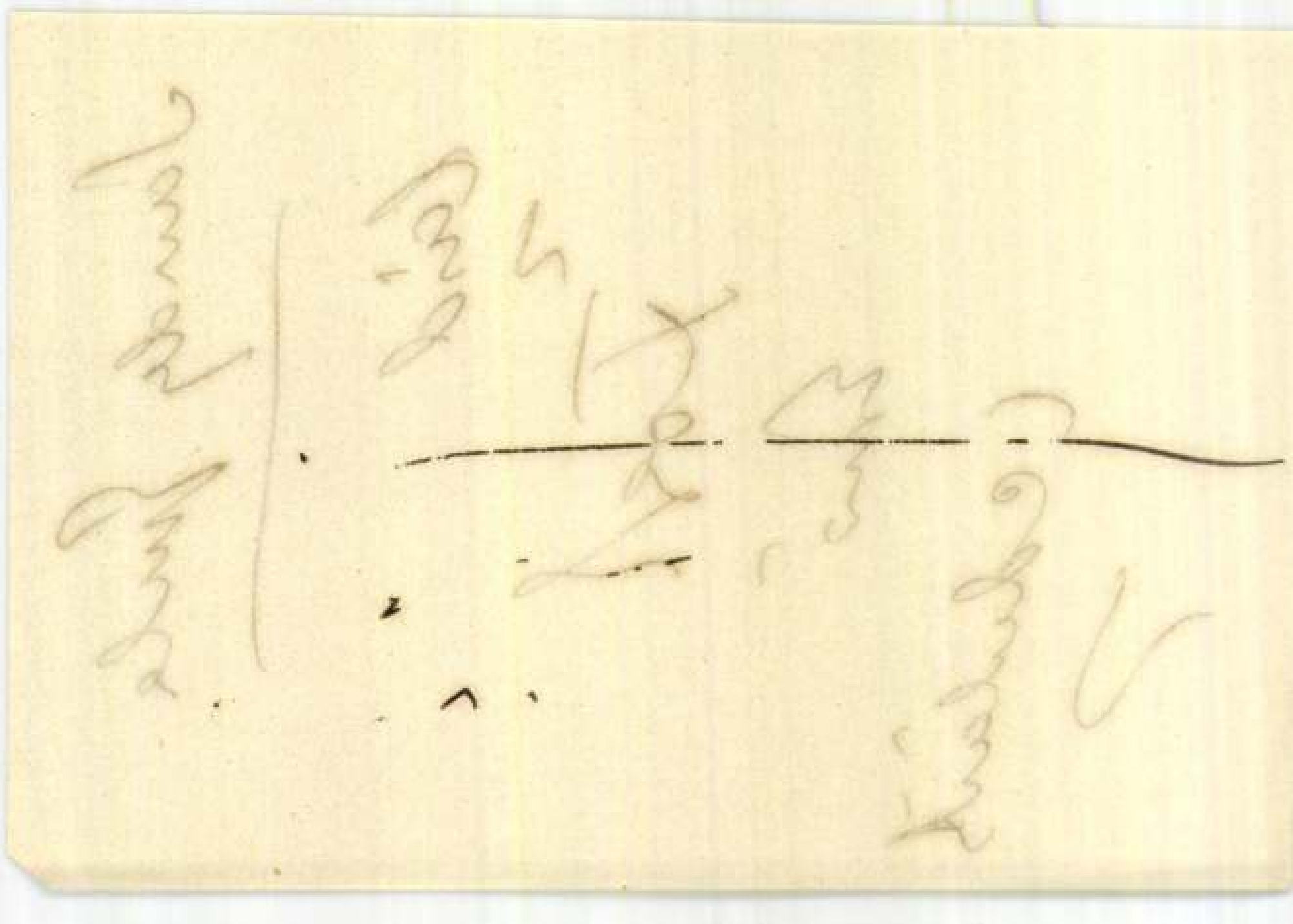

Sandy Gula

láid

Fosh

Ernö

(edulâits

Szarvas.

A háttérbeli hegyeken in
kal védett város, az előtérben
jobbról megrakott kocsi hajt a
lovasokat a kiséret, melynek e
zeléssel fogadja. Felirata a t

SERVAS IN UNG:

fölül középütt: VIM VI REPELLE
jobbra: H. 99.
alól: Fortiter infestos contra
Arma enim in armatos sum
legalól: Wieder des Mörders bö
Die nohtwehr zugel
Drumb wenn dich greif
So wehr dich wie e

Szines rm., mér. a vk. 9.6

Szn. 581
112-98-

Sándy Gyula

Sándy Gyula építészmérnök, mű-
egyet. tanár. II. Toldy Ferenc-u. 20.
352-517

Bptávb 1940 szept.

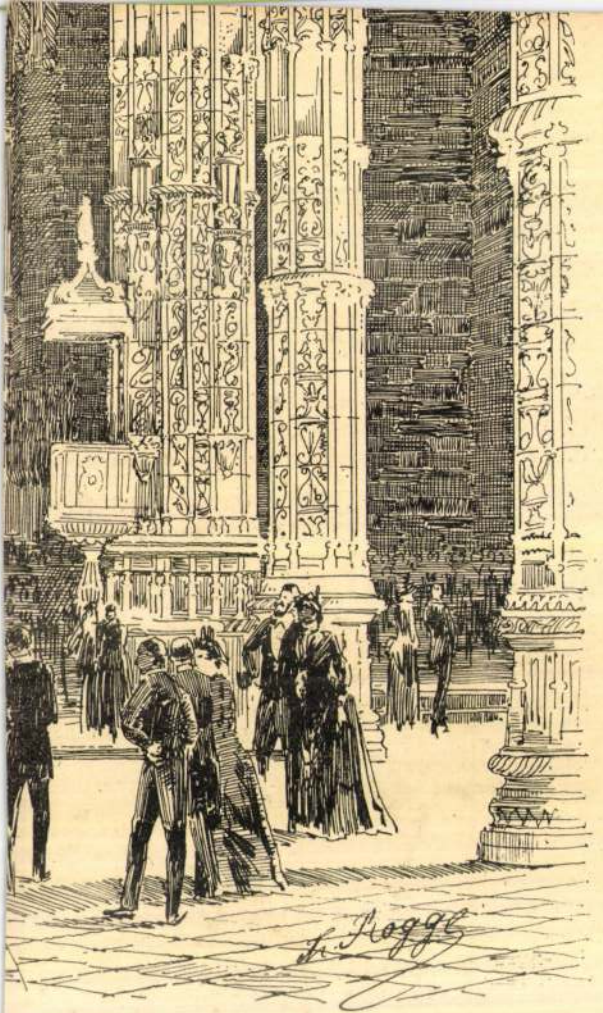

Sándy Gyula

építész

iród

Nemesvári

119. l.

Sándy Gyula

— **Evangélikus templom épül Mátyásföldön.** A mátyásföldi evangélikusok vasárnapi gyülésükön elhatározták, hogy megépítik templomukat. Sándy Gyula tanár terve szerint. Ezuton is segítségül hivják munkájukhoz az egész magyar társadalmat. Adományokat az egyház 21.934 számu postatakarékpénztári csekkszémlájára kérnek.

Pesti Hírlap
1941. nov. 11.

letlenség eltüntetésére szorítkozzék, anélkül azonban, hogy az a képszerkesztésre vagy annak fotokarakterére befolyást gyakorolna. A kiállítás magyar csoportjában a pozitív eljárások közül mégsem ezek, hanem a brómolaj átnyomás dominált. Ez a festői hatást hajszoló eljárás sok manuális beavatkozást enged meg s volt több olyan fényképező, aki evvel alaposan vissza is élt s ezért képe fotografiának nem tekinthető.

Érdekes volt a kiállításon megfigyelni, hogy az európai fényképezőkre a japáni stilus milyen érezhető hatást gyakorolt. A felkelő nap országának egyszerű lelkületű művészei benső énjüket teljes kapcsolatba hozták képeikkel. Tárgyuk mindenkor egyszerű és kedves objektum. A lecsüngő virág, folyondár vagy lampión mint térkitöltő elem mily formát öltött Európában. Megállapíthatjuk, hogy fényképezőink esztétikáját az európai kultúra és festői felfogás irányítja s ez forrott össze a mi ízlésünkkel és lelkünkkel. Az újítók látván az egyszerű japán témákat, európai lélekkel és szemmel, de a természet iránti forró szeretet és kapcsolat híjával tértek át az egyszerű témákra, ami abban nyilvánult meg, hogy sutba dobtak minden régi képszerkesztési irányelvet; az objektumok kis részletét fényképezték le s így a szemlélőt *képrejtvény* elé állították. A néző vagy hosszú találgatás után ösmerte fel a kép tárgyát, vagy ha türelmét veszítette, úgy a katalógusból kellett kiolvasnia a kép címét s onnan tudta meg, hogy a sok ferdevonalú kép nem egyéb, mint egy szobor talapzatának a balsarka. Hogy micsoda esztétikai gyönyört nyújt egy ilyen japán stilust mimelő európai kép, azt nehéz megállapítani. Ugyanez áll azokra a képekre is, amelyek egy darab természetet óhajtanának bemutatni, de mivel ezt a maguk valóságában nem tudják elénk állítani, különféle trükkökkel állítják azt kontárul össze. Ilyen elrettentő például a „madár csendélet", repülő, de mégis kitömött madarakkal.

Az újabb törekvések és akarások szakítanak a naturalisztikus iránnyal. Tétován keresik a kifejezési módot,

orált magyar tiszt törhetetlen és sikerekben gazdag hősa volt a magyar kultúrának is. A Budapesten megtartott nemzetközi művészi fényképkiállítást még betegágyából felkelve ő nyitotta meg, azonban a háborúban szerett betegsége annyi évi ellentállása után legyűrte a közszeretetben álló férfit, akit a társadalom minden rétegének képviselete kisért örök nyugvóhelyére. A pótolhatatlan vezér emlékét ismerősei és jóbarátai örökre szívükbe zárják.

UJ FOTOEGYESÜLET ALAKULT. A fényképezés iránti érdeklődés megnyilvánulását bizonyítják azok az új alakulatok, amelyek fényképező társadalmunkat igyekszik tömöríteni. A sok előkészítés és tervezgetés mellett a *Magyar Sportfényképezők Clubja* alakulását jegyezhetjük fel, amely egyesület a *Képzőművészetet* hivatalos lapjául választotta.

SZEGEDEN ÉS PÉCSETT új fotoegyesületek alakulnak, amelyek már tavasszal kiállításokat is akarnak rendezni. A MAOSz főtitkára az új egyesületek szervezési munkálatait most végzi.

ÜZENETEK. *(A Képzőművészet* szerkesztősége előfizetőinek és olvasóinak bármilyen kérdésre szívesen ad felvilágosítást.) *Amatőr:* Küldje be hozánk felvételeit. Amennyiben lapunk nivóját eléri, úgy szívesen közöljük. — *B. L.* Az üvegkarc készítését mai számunkban közöljük. Ha az ismertetés után sem tudna megelégedésére valót produkálni, bizalommal forduljon hozzánk, kívánságára szívesen megtanítjuk. — *Pápai előfizető:* Köszönjük üdvözletét. Reméljük, hogy igaz barátunk marad. — *Doktor juris Szeged:* Az egyesület alakítására vonatkozó levelüket a MAOSz-hoz juttatuk. — *Bulyovszky-uccai:* 1. Színérzékeny lemezeket használjon. 2. Ma már nem használják. 3. Ha anyagi reje megengedi, úgy tükörreflex gépet vegyen. 4. Calium bromatum gyógytárban is kaphatja. — *Többeknek:* Kérdésükre levélben válaszolunk.

CSONKA-
MAGYARORSZÁG
KIADÓHIVATALA

KÖZIGAZGATÁSI
HELYSÉGNÉVTÁRA

MEGRENDELÉS

Tisztelettel értes

a minden hivatalban, irodában

Csonka-Magyarországi Közi

1942. ÉVI ÚJ,

A MAI MAGYARORSZÁG T

MINTEGY 10,000 VÁL

sajtó alatt áll és egységes b
anyaország, mint az össze
(beleértve a DÉLVIDÉKE
nek ad

Az aranynyomású, tartós vász

ára a kiadóhivatalnál meg

míg bolti ára 2

Miután a papír felhasználását korlátoz
csak korlátolt példányszámban jelenik meg,
kében idejekorán, lehetőleg forduló p
(Budapest, XII., Győri-út 6/a) szíveskedjék

Sándy Gyula

1933 febr-márc

A soproni Erzsébet Ind. Egyet. ev. hittudományi épülete.

Klebelsberg emlékiáll Műcsarnok

AM

Szent-Márton.

A középtérben emelkedő heg
falak és köröndök védenek, alját
háttérben a hegyeken [illegible] jol
pedig a balra lévő malomtól férf
kal. Felirata

balra: Szent Mártonhegye
16-dik századb.
jobbra: Martinsberg, im
16-ten Jahrhund.

Kny., alányomással, méret

140-95.

Sándy Gyula

* 1868 Eperjes

l.

Zelovich Józsefmüegy

V. l.

356, 357. l. 267. l.

.....nevü munkás igazolta

.....

a művezető aláírása.

délyezem:

.....

ök vagy helyettesének
aláírása.

ta. — Endrényi Imre, Szeged.

Sándy Gyula

Szód

Bj 1904

Sandy Gule

Cx 331.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Enged

.....

a műhelyfőnök
al

Sándy Gyula

vrad

—

Magyar Építőművészet

1909. 8-9 sz. 20 l.

és építsen

lszigeten

ű Dunaág mentén

Sándy Gyula

Lód

MMÉE Közl

1934: 84. l.

(Országos építésügyi nagygyűlés.)

Sándy Gyula

Épületszerkezettani
Táblák. IV. kiadás
Bpest 1932. c.
könyvének ismer-
tetése viter Irsy-
Irsik László-
MMEE Kőjl
1932. 162 l.

TI KIÁLLIT

ıléria-utca 8.

haftr

MAF

Sándy Gyula

mod

Liber B post vobrai.

268 l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Enged

.....

a műhelyfőnök
a

8. sorsz. Műhelyi minta

Fork és Sándy

Ind
2

M. Pásáratok

1904/5. 3. sz. 7. l. 11. l
20. l. 26 l.

Sandy

optim

laid
z
Měsíček opl. kopl. 1896.
11. l.

Nyugta

azaz: ..... Korona

mely összeget, mint évi ..... K lakpénzemből az 190.... évi .....

lakbérnegyedre eső részletet, a .....-i m. kir. posta

..... pénztárból minden hiány nélkül felvettem.

Kelt .....-n, 190.... évi .....

Sándy Gyula
Építész

Irod

A trieszti zsinagóga pályaterve. Magyar Mérnök és Építész Egyl. közlöje XXXIX. Kök. 1905. 33-34. l.

Irod

A Tükörv. Kastély Dioszentpálon. M. Mérnök és Építész Egyl. közlöje XXXIX. 1905. 501-505.

Sándy Gyula

l.

Szefelslex. 355. l.

Igen kö

Elektr. arch.

u. o. 972. l.

Sándy Gyula

az alábbi pályázaton
III. díjat nyert.

Terve repr.

Magyar Építőművészet
1942. 138, 139. l.

(Tervpályázat a Vár-
hegy keleti lejtőjének
rendezésére, (képpel a
alaprajz-zal.)

a hét főbűnt és Szent Dorottya legendáját fest
egymás fölé helyezett, kisebb ornamentális ker
sorozat főszereplője maga Krisztus, akit szegén
pár megvendégel, felruház, vigasztal, eltemet stb
érzékkel ábrázolja ugyanez a mester a hét főbűnt
szájába lovagolnak be a bűnöket megszemélyesi
allegórikus állatalakján. Így a lusták szamáro
csontot rágó kutyán, a torkosok rókán, bujálkod
és oroszlánon a kevélyek. A képeket szász ny
még jobban kiemeli a falképek és a könyvfestész
tunk a miniatúra eredetijére is, Gerevich Tibor
tanultsági művésznek tartja, akinek reális me
groteszk, nehézkes rajta a bolognai miniatúra n
da Bologna iskolájában fejlődhetett ki.

Hasonlóképen miniatúrákra megy vissza a
is. A falkép Jacobus de Voragine Legenda Aur
sarokból kiindulva halad balfelé, majd az alsó
Húsz képe végig vezet a szent szüleinek a városb
Dorottya születésétől egészen mártirhaláláig.
Dorottya keresztelését, a pogány helytartó kik

Sándy Gyula

Irod

Magyar Vilmos: Pecz Samu emlékének felavatása. Épitő Ipar — Épitő Művészet. 1929. 107. l.



Lajos (?) síremlékén

lsó negyedére keltezi. A bal-
osan utal Nagy Lajos szemé-
aragott síremlék készült.[1]
válósága miatt az Anjou sír-
smárvány-töredéket is. A püs-
ahová Milassin püspök, Nagy
tette.[2] *(86. és 87. kép.)*
oroszlánon álló nőalakot ábrá-
k feje és karja hiányzik. Testét
inek hegye látszik ki. Hiányzik
személy férfi voltára lehetne
sa). Valószínű, hogy nő, még-
ötagjának, esetleg Katalinnak
ült. A külföldi emlékanyagban

H. 109—110. l.; DERCSÉNYI: *Köfarag-*

ben már szerepel. V. ö. 55. lapon az

Sándy Gyula

terverte a m. kir. Erzsébet tud. egyetem ev. hittudományi karának épületét Sopronban a Deák téren

Építő Ipar – Építő Művészet
1929. 109. l.



ból. XI. század
m)

Tápéi rét VII. 246

Sándy Gyula

a Fővárosi Közmunkák Tanácsától a Vár-hegy oldal lejtőjének városrendezési tervére kiírt pályázatán III. díj.

Becz Jenő: Terv-pályázatok - Művészet 1941. 42. h. 92. l.

Szilágyi Sándor: Rajzok IX. 135.

Sándy Gyula

Budai posta palota

Fenti tervezte.

Repr.

Liber Körepitk

51. sz Elp.

Sándy Gyula
építész

Fővárosi Lapok 1895. ápr. 3., 1054. old.
(Ujdonságok. A kiállítás kapujs.)

Kálmán

Sándy Gyula
müépítész

Fővárosi Lapok 1896. nov. 30, 4. old.
(Ujdonságok.)

Kalmár

Sándy Gyula

építész

— Mátyásföldön az evangélikusok a többi vallásfelekezettel összefogva építik meg templomukat. Pestkörnyék egyik legismertebb helyén, Mátyásföldön jó évtizede összefogott a lakosság, hogy amint annakidején a katolikus templomot együttes munkával építették meg, a többi szentegyház is így, közös erőfeszítéssel jöjjön létre. 1933-ban az a maga nemében szokatlan írásos megállapodás jött létre a reformátusok és evangélikusok között, hogy előbb közösen a református templomot valósítják meg, hogy azután hozzásegítsék a kisebbségi evangélikusságot is a maga templomához. A cél érdekében országos nevű egyházi férfiak és művészek közreműködésével emlékezetes ünnepi hangversenyek zajlottak le Mátyásföldön és a székelystílusú református templomot néhány éve Ravasz László püspök már fel is szentelhette. Most kerül sor az evangélikusok régi vágyának megvalósulására. Az új templom a kiváló Sándy Gyula professzor tervei szerint épül, falai már állanak és vasárnap, 11-én az alapkőletétel is megtörténik. A templomépítő mátyásföldiek minden megértő magyar testvérnek ezúttal is figyelmébe ajánlják ügyüket.

Uj Magyarság 1943 jul. 7

Teleki Mihály:

Mellig van ábráz
döke, bajusza s szak
prémes mentéjé k
gomb olvasható m

„Fide sed
vide"

s a kép körül:
Ex D. Michae
Praefect: Corti
Artium Hu
lon. Capit.

Vászon, méretei
Gr. Csáky László

< Sándy Gyula >
építész

Lárd

< > Evangelikus
templomok.
Technika.
1939. 4. szám

arczélben és sima karimájú,
dett mezőnyében van ábrá-
és szakálla leberetvált. Öl-
kabát. Oldalt a háttérben a
előtt, tollszár és kalapács
balra: »1880« és jobbra:
mezőnyben a nyak irányá-

m. — Lelt. sz. 1291. — Véte-
einmassler Kornéltól 20 K-án
910 október 1-jén. — Elszá-
án (1997–910). — Az elszámo-
ló 11-iki 18824 szvsz. határozat

< Sándy Gyula >

l.

< > Evangélikus templomok.
Technika

1939. 6. 24.

Képzőművészet 1927. 4-12

HIREK

Egyesületi hírek

A MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZEK EGYESÜLETE szentgyörgyvári *Gyenes* Lajos indítványára elhatározta, hogy lord Rothermeret felíratban üdvözli, melyet díszes előlapon illusztrált albumban fog a nemes lordnak eljuttatni. Az összes képzőművészek aláírását tartalmazza csoportonként az album, melynek rajzi munkálataira *Biczó* András kérte fel az egyesület.

A MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZNŐK EGYESÜLETÉBEN (Krisztina körút 155. II.) teljes erővel indult meg a klubbélet. Az előadások sorozata okt. 14-én kezdődött, *Rexa* Dezsőnek: Humor a kritikában c. epizód sorozatával. Nov. 4-én *Szentgály* Antal a magyar népies zene köréből, — 11-én *Udvary* Géza a Toscanai etrusk művészekről tart előadást. Ugyanezen estén *Zilzer* Piroska zongoraművésznő is szerepel. Már nagy érdeklődés mutatkozik a december 9-iki *Mikulásest* és annak keretében tartandó sorsjáték iránt, melyet a pártoló tagok javára rendez az egyesület. A sorsjegy az 1927 évi tagságijegy. A tagok számára minden csütörtökön délután közös aktrajzolás van. Résztvételi díj 1 pengő. Hivataloos ügyekben minden pénteken délután 5—8-ig készséggel nyújt felvilágosítást a vezetőség.

A MAGYAR BIBLIOPHIL TÁRSASÁG okt. 24-iki összejövetelén Dr. Eisler Mihály, a társaság titkára tartott előadást az Iparművészeti múzeumban. Az előadás tárgya a német typográphia fejlődése és méltatása volt. Az előadás áttekinthetően és szeretettel tárgyalta a témát, nagy vonásokban példákkal illusztrálva mutatta be a betűszerkesztés és nyomtatás fejlődését Bodonitól egész Willi Wiegandig. Természetesen annyira, amennyire ez egy háromnegyed órás előadás keretében lehetséges volt. A téma különben, úgy mint a könyvművészettel kapcsolatos egyébb más tárgykör is, megérdemli, hogy hosszabb és kimerítőbb formában tárgyalják. A Bibliophil Társaság egyébként kétségtelenül nagyjelentőségű kultúrális feladatot vállalt, amikor a könyvművészet iránti érdeklődés külföldi nivóra való emelésén fáradozik. De úgy gondoljuk, ehez egy szélesebb körben terjesztett ismeretterjesztő propaganda volna szükséges. Ebben igyekszik a Bibliophil Társaság segítségére a „Képzőművészet", amikor hasábjai között helyet ad a könyvkötéstől kezdve, az ex-librisen keresztül egész az illusztrációkig, a könyvművészet minden fajtájának.

UJ ZICHY MIHÁLY MONOGRÁFIA JELENT MEG. Zichy-centennárium alkalmából került a könyvpiacra *Bende* János, képzőművészeti író könyve. A több mint 200 oldalas monográfia azonban nem alkalmi mű. Gondos, lelkiismeretes munka, mely a felhalmozott adatokat egy invenciózus író készségével csoportosítja. Ennek a szerencsés írói metódusnak köszönhető, hogy ez a komoly, forrásmunkák alapján megírt, értékes művészettörténeti könyv, úgy hat, mint egy izgalmas regény. Bende János könyve jó szolgálatot tesz a zseniális magyar piktor emlékezetének. A szép előállítású, vaskos kötet ára 4.80 P. Megrendelhető kiadóhivatalunk útján is.

MŰTEREMHIREK. *Karlovszky* Bertalan Berlinben tartózkodik, ahol a magyar kormány megbízásából Becker porosz kultuszminiszter portréját festi a Berlinben emelt Magyar Ház díszterme részére. *Kunwald* Caesar festőművész műtermében készül József Ferenc főherceg legújabb arcképe. — *Hosszú* Márton festőművészt a „Pro Eccelsia et Pontifice" rend aranykeresztjével tüntették ki az egyházművészet terén szerzett érdemeiért. Hosszú az első magyar művész, aki ebben a kitüntetésben részesül.

Katona Nándor az egész nyarat átdolgozta a Tátrában, honnan most tér vissza egy ládára való természetstudiummal megrakodva. — *Kalivoda* Kata festőművésznő, aki 3 év óta végigutazta Európát kínzó betegségével, magyar orvosa meggyógyította. A kiváló művésznőt hihetőleg rövidesen ismét látni fogjuk tárlatainkon, hol annyi megérdemelt sikere volt.

A MAGYAR MÉRNÖK ÉS ÉPITÉSZ EGYESÜLETBEN *Sándy* Gyula műegyetemi tanár előadást tartott a genfi Népszövetségi palota tervpályázatáról.

Sándy tanár úr kedves modorban beszélt azokról az impressziókról, amelyeket a pályázattal kapcsolatos genfi útja alkalmával szerzett.

Terveiket közelebbről ismertették Vidor Emil és Jakab Dezső műépítészek. Meg kell állnunk Jakab Dezső műépítész felszólalása mellett, aki aziránt érdeklődött, van-e valaki jelen a főváros képviseletében. Ugy gondolta, hogy akkor, amikor futbalisták, artisták és színészek részesülnek ilyenfajta megtiszteltetésekben, ugyanakkor megérdemlik ezt a magyar építőművészet szellemi munkásai is, akik genfi szereplésükkel is bebizonyították a külföld előtt az ország kultúrértékét.

A szerkesztésért felelős: *Dr. Gyöngyösi Nándor.*
Társszerkesztő: *Dr. Gál Endre.*
A kiadásért felelős: *földvári Dr. Nagy Jenő.*



tablettát
mely a legideálisabb hashajtó!

tel biró, főleg folthatásra szánt fénykép konturjait ceruzával rárajzoljuk. Az üveglemez ezen rétegébe azután egy karcoló tollal vagy késsel a képen látható árnyékrészeket kikaparjuk, illetve belekarcoljuk. Ezt a műveletet átvilágított retusállványon, vagy asztalon, esetleg rajzdeszkán végezzük, amikor is az üveglemez alá fehér papírlapot teszünk, hogy a kikapart részt jól megfigyelhessük. Természetesen a képhez hasonlóan a képen levő mélységeket is rendszerint keresztezett vonalakkal az üvegre visszük. Karcolás közben a lemezről egy-egy celloidin, vagy gázfénymásolatot (ú. n. nyersnyomatot) készíthetünk, amelyek pontos útbaigazítást adnak arra, hogy a negativ lemez mikor van készen. Mert itt különösen áll egy kitűnő esztétikus azon megállapítása, hogy *a jó kép sikerének titka tulajdonképen az abbanhagyás művészetében rejlik*, amit egyszerű szavakkal itt úgy alkalmazhatunk, hogy ne vigyünk több vonalat és foltot a lemezre, mint amennyi a kép kellemes hatásának elérésére szükséges.

Ha azt akarjuk elérni, hogy a konturok és vonalak a képen ne lássanak túlélesen, a kikarcolt üvegről akár egy-két tiszta filmlap közbeiktatásával, akár a megfordított lemezről (tehát üvegoldalról) valamely művészi eljárással készítünk képet. Legjobban a gummi-, olaj- vagy envnyomás ajánlható, még pedig szépi a barna meleg színben, amelyet chamoir vagy halvány pasztellszínű papíron készítve hatásban még fokozhatunk. Ha valamely képnél úgy látjuk, hogy a lemezről a kelleténél többet karcoltunk ki, úgy azt a helyet az üvegen karminfestékkel befödjük. Egy-egy nagyobb folt világosabbá tételére (mint pl. falomb, árnyékos házoldal stb.) ultramarin, vagy kobaltkék vízfestékkel fedünk (mindig a réteg nélküli oldalon), míg a javításokba szükség esetén a karcoló tűvel újra beavatkozhatunk.

A Szépművészeti Múzeum grafikai osztályának kiválóan szép üvegkarcai vannak, amelyeket az igazgatóság tanulmányozásra szívesen enged megszemlélni.

A fényképezés tévelygései

A legutóbb lezajlott budapesti II. nemzetközi művészi fényképkiállítás szemléletéből sok tanulságot meríthetünk. A kiállítás a homályos képek jegyében folyt le. A lágyan rajzoló objektivek térhódítása általános lett, úgy a táj, mint a portré fényképezésében. Bár a lágyan rajzoló objektívekkel érdekes és értékes folthatású képeket alkottak fényképezőink, még nem tudják megállapítani azt a határt, ameddig a képletlenség tekintetében le lehet menni, mert olyan fényképező is akad, aki a képletlenség tekintetében majdnem a láthatatlanságig jutott.

A positiv technika legtökéletesebb eljárása még mindig a közvetlen kimásolási mód, a chlór, bróm vagy jód ezüst papírra történik. Kézi beavatkozás csak oly mértékű lehet, hogy az a másolaton kizárólag a technikai tökéletlenség eltüntetésére szoritkozzék, anélkül azonban, hogy az a képszerkesztésre vagy annak fotokarakterére befolyást gyakorolna. A kiállítás magyar csoportjában a pozitiv eljárások közül mégsem ezek, hanem a brómolaj átnyomás dominált. Ez a festői hatást hajszoló eljárás sok manuális beavatkozást enged meg s volt több olyan fényképező, aki evvel alaposan vissza is élt s ezért képe fotografiának nem tekinthető.

Érdekes volt a kiállításon megfigyelni, hogy az európai fényképezőkre a japáni stilus milyen érezhető hatást gyakorolt. A felkelő nap országának egyszerű lelkületű művészei benső énjüket teljes kapcsolatba hozták képeikkel. Tárgyuk mindenkor egyszerű és kedves objektum. A lecsüngő virág, folyondár vagy lampión mint térkitöltő elem mily formát öltött Európában. Megállapíthatjuk, hogy fényképezőink esztétikáját az európai kultúra és festői felfogás irányítja s ez forrott össze a mi ízlésünkkel és lelkünkkel. Az újítók látván az egyszerű japán témákat, európai lélekkel és szemmel, de a természet iránti forró szeretet és kapcsolat hijával tértek át az egyszerű témákra, ami abban nyilvánult meg, hogy sutba dobtak minden régi képszerkesztési irányelvet; az objektumok kis részletét fényképezték le s így a szemlélőt *képrejtvény* elé állították. A néző vagy hosszú találgatás után ösmerte fel a kép tárgyát, vagy ha türelmét veszítette, úgy a katalógusból kellett kiolvasnia a kép címét s onnan tudta meg, hogy a sok ferdevonalú kép nem egyéb, mint egy szobor talapzatának a balsarka. Hogy micsoda esztétikai gyönyört nyújt egy ilyen japán stilust mimelő európai kép, azt nehéz megállapítani. Ugyanez áll azokra a képekre is, amelyek egy darab természetet óhajtanának bemutatni, de mivel ezt a maguk valóságában nem tudják elénk állítani, különféle trükkökkel állítják azt kontárul össze. Ilyen elrettentő például a „madár csendélet", repülő, de mégis kitömött madarakkal.

Az újabb törekvések és akarások szakítanak a naturalisztikus iránnyal, Tétován keresik a kifejezési módot, hogy meglátásban és előadásban újat nyújtsanak. Sokan trükkökkel iparkodtak hatást és feltűnést kelteni, de ezek tiszavirág életűek ... Hasznos és derekas munkát azok a fényképezők végeztek, akik a klasszikus festők és grafikusok műveinek áttanulmányozása folytán úgy a téma megválasztásában, mint az elrendezés és összhatás szempontjából, az ott lefektetett eelveket, — nem szolgai utánzással, — hanem átérzéssel tudatosan vitték át a művészi fényképezésbe.

Kerny István.

DR. FEJÉRVÁRY SÁNDOR † *A Magyar Amatőrök Országos Szövetsége*. ügyvezető elnöke, *Fejérváry* Sándor dr. hosszas szenvedés után elhunyt. A legszebben dekorált magyar tiszt törhetetlen és sikerekben gazdag harcosa volt a magyar kultúrának is. A Budapesten megtartott nemzetközi művészi fényképkiállítást még betegágyából felkelve ő nyitotta meg, azonban a háborúban szerzett betegsége annyi évi ellentállása után legyűrte a közszeretetben álló férfit, akit a társadalom minden rétegének képviselete kísért örök nyugvóhelyére. A pótolhatatlan vezér emlékét ismerősei és jóbarátai örökre szívükbe zárják.

UJ FOTOEGYESÜLET ALAKULT. A fényképezés iránti érdeklődés megnyilvánulását bizonyítják azok az új alakulatok, amelyek fényképező társadalmunkat igyekszik tömöríteni. A sok előkészítés és tervezgetés mellett a *Magyar Sportfényképezők Clubja* alakulását jegyezhetjük fel, amely egyesület a *Képzőművészetet* hivataios lapjául választotta.

SZEGEDEN ÉS PÉCSETT új fotoegyesületek alakultak, amelyek már tavasszal kiállításokat is akarnak rendezni. A MAOSz főtitkára az új egyesületek szervezési munkálatait most végzi.

ÜZENETEK. *(A Képzőművészet* szerkesztősége előfizetőinek és oolvasóinak bármilyen kérdésre szívesen ad felvilágositást.) *Amatőr:* Küldje be hozánk felvételeit. Amennyiben lapunk nivóját eléri, úgy szívesen közöljük. — *B. L.* Az üvegkarc készítését mai számunkban közöljük. Ha az ismertetés után sem tudna megelégedésére valót produkálni, bizalommal forduljon hozzánk, kívánságára szívesen megtanítjuk. — *Pápai előfizető:* Köszönjük üdvözletét. Reméljük, hogy igaz barátunk marad. — *Doktor juris Szeged:* Az egyesület alakítására vonatkozó levelüket a MAOSz-hoz juttatuk. — *Bulyovszky-uccai:* 1. Színérzékeny lemezeket használjon. 2. Ma már nem használják. 3. Ha anyagi reje megengedi, úgy tükörreflex gépet vegyen. 4. Calium bromatum gyógytárban is kaphatja. — *Többeknek:* Kérdésükre levélben válaszolunk.

Különös, hogy mind az előbbi, mind ez a felfogásunk sem a pályázó társaink előtt, sem a bírálatkor hasonló véleményekkel nem találkozott, mert az eddigi közleményekben megjelent pályamunkák egyikén sem találunk hasonló irányú alapelrendezéseket, sőt a bírálók által legjobbnak talált, díjazott pályamunkák teljes ellentétei azoknak az elveknek, melyeket magunk részéről, ma is helyesebbeknek tartunk.

Nagyban akadályozta a tervezői gondolatok szárnycsapásait az a körülmény, hogy nemcsak az építés költségével volt megszorítva a nagyszabású eszmék érvényesítése, de a helyszínrajzban körvonalazott terület is korlátokat szabott, melyhez legalább magunk részéről alkalmazkodni kívántunk. Sajnosan kellett ismételten látnunk, hogy ezeket a — mondhatni becsületbeli — kötelezettségeket is kevés pályázó tartotta meg és a díjazott tervek egyrésze is olyan, hogy sem a megadott térre, sem a rendelkezésre jelzett költségek keretébe nem illeszthető.

Tervünkön a főbejárás előtt hatalmas lépcsőzet vezet a 2·50 *m* magas földszintre, jobb és baloldalon csekély lejtővel födött kocsi-megállókhoz lehet lejutni az 1·50 *m*-rel mélyebben fekvő szuterénbe. A kocsin érkezők egy alsó csarnokon és megfelelő díszlépcsőn jutnak a földszinti nagy csarnokba, a kocsik akár körül hajthatnak, akár a túlsó oldalon megfelelő lejtővel ismét feljutnak a park szinére.

Az épületet konstruktív rendszerrel, szolid anyagokkal terveztük; az alapozást szükség esetén bétontöltéssel vagy pilotázással. Az összes homlokzatok faragott kővel burkolvák, a rajzokon látható szobrászmunkákkal együtt, melyek modern fölfogásban, de komoly formákkal díszítik az épületek megfelelő részeit. Falak és menyezetszerkezetek részben téglából, másrészt vasbétonból, a födelek vasvázas szerkezetekkel. A födélhéjazat vörösréz és pala, a lépcsők márványból gazdag kiképzéssel, a termek parkettával, a folyosók díszes mozaikkal. A programm külön parklejárásokat is kívánt; ezeket úgy oldottuk meg, hogy egyrészt a könyvtár rendes bejárása a főhomlokzat mentén képződjék ki, másrészt a békepalota gyűléstermeiből, illetőleg az ezekhez tartozó társalgókból legyen közvetetlen kijárás a parkba. A nagyteremben alkalmazható pódium — eltávolítása esetén — a közvetetlen alatta levő pincehelyiségbe leereszthető és ott raktározható.

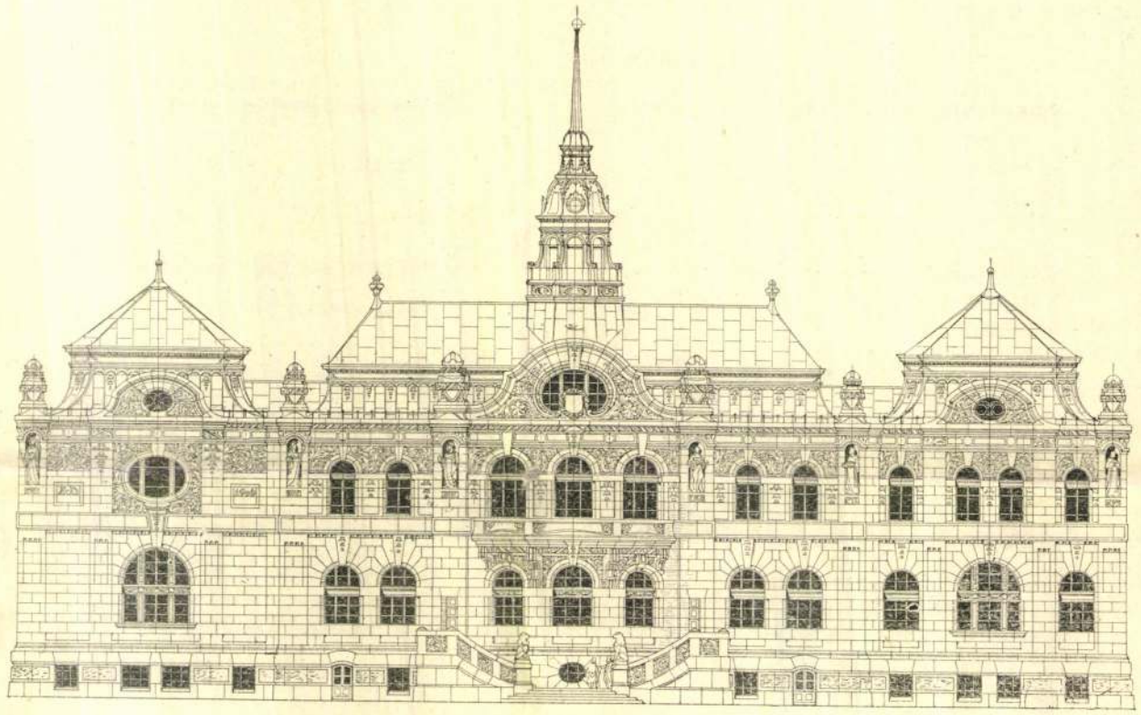

Sándy Gyula és Förk Ernő terve

Hátsó homlokzat

Az épületeket kisnyomású vízfűtéssel és megfelelő központi szellőzéssel láttuk el, még pedig mind a könyvtárt, mind a „cour d'Arbitraget" külön-külön központtal, mert az előbbit állandóan, az utóbbit pedig csak időközökben tartott gyűlések alkalmával használják. Alkalmas helyeken megfelelő szoborcsoportozatok és festmények gazdagítják a helyiségeket és jellemezik azok rendeltetését.

Az építmény beépített területre, bár kellő csarnokokkal és mellékhelyiségekkel ellátva a programm összes kívánalmait területben és kapcsolatokban kielégíti, 3400 m^2 területű, úgy hogy a költségekből minden m^2 területre földszintes és emeletes részekre átlagosan 470 hollandi forint esik, vagy még helyesebben az 55.100 m^3 beépített térfogatból egy m^3 egységára 29 forint.

ugyanide került a könyvkötő-műhely is. A központi fűtés a két belső udvar között van, mellette a gépész szobája, valamint a kőszénraktár. A könyvtárépület hátsó homlokzatának két oldalán kocsibehajtók vannak. A könyvtár két belső lépcsője az udvarok szinjére érvén le, a könyvtár belső ügykezelése a bennük elhelyezett liftekkel könyű. A könyvtárépület magas földszintjére szabadon felvezető lépcső vezet; az előcsarnokban van a portás szobája és a lépcső is, mely az emeletre vezet. A könyvtárépület központját a főbejárat tengelyébe eső nagy előcsarnok alkotja, mely fölülről lévén világítva, jó térhatásában előnyösen érvényesülhet. Ez a nagy csarnok az első emeleten körülfutó erkélyt mutat, amelynek tengelyével az egyes helyiségek könnyen megközelíthetők.

Sándy Gyula és Förk Ernő terve.

Tervünk alaprajzi elrendezése H-alakot mutat. A programm ugyanis már a címben is határozottan hangsúlyozta, hogy két külön építmény létesítése szükséges, melyek azonban egymással kapcsolatba hozandók. Egyik a békepalota, másik a könyvtár. Hangsúlyozni akartuk tehát tervünknek már külső megjelenésében is a két pendant-épületet, melyek bár hasonló kiképzésüek, de külsőleg is felismerhető rajtuk, hogy különböző rendeltetésnek szolgálnak (l. a XIX-ik táblát).

Az ily módon külön-külön kiképződő emeletes építményt egy összekötő épületszárny egyesíti, mely a vesztibulumot, lépcsőházat, portásszobát, ruhatárat, stb. tartalmazza. Ez az összekötő szárny a kétoldali építmény középvonalában alkalmazva, mindkét oldalán

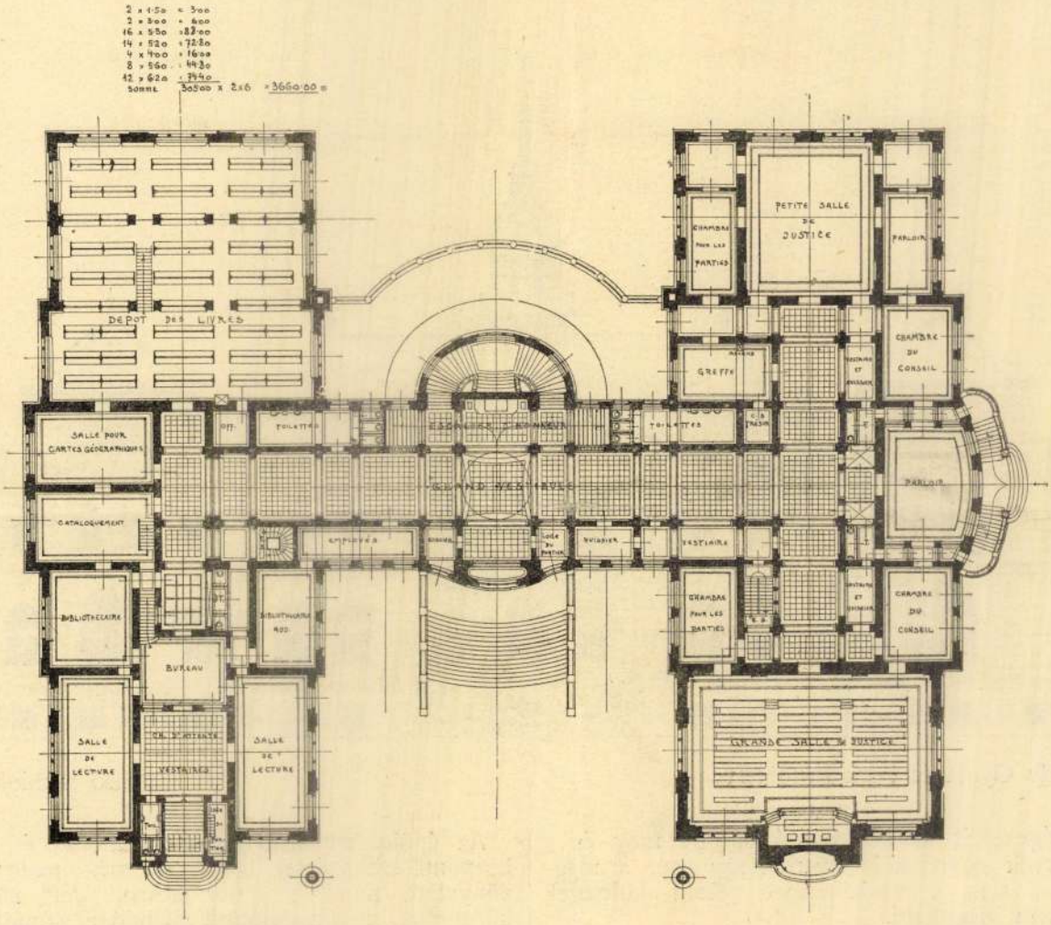

Sándy Gyula és Förk Ernő terve Alaprajz

Építőfőanyagul kő, tégla, márvány, vas és béton szolgál; az összes lépcsőfokok, az épület lábazati lemezei s a kocsifelhajtó szegélykövei gránitból vannak s tégla alkotja az összes falak fő építő anyagát kellő kőburkolattal, mely márványlemezek alakjában csiszolva s harmónikus színösszetételben a nagy csarnokot stb. díszíti. Az épület berendezésének különböző munkanemeit a legjobb anyag föltételezésével, akként vettem számításba, hogy azok a monumentális jelleg megóvása mellett a célszerüséget és az esztetikai követelményeket egyaránt szolgálhassák.

A homlokzat kiképzése egészében és részleteiben azt az erőteljes törekvést fejezi ki, melylyel a világ népei az örök békét elérni akarják. Az összes költségek 1,600.000 hollandi forintra rugnak.

egy-egy „cour d'honneur"-t alkot és csak földszintes lévén, nemcsak változatos körvonalat ad a hármas épületcsoportnak, de ismét külsőleg is mutatja, hogy alárendeltebb jelleggel csak a két főépületrészt kapcsolja össze.

Másik törekvésünk a tervezéskor az volt, hogy egy parkba illeszkedő középületet alkossunk, amint ezt ugyancsak a programm és az ahhoz csatolt helyszínrajz, vagy még inkább a környező ligetnek nagy fákat mutató fényképei megkívánták. Kizártnak véltük ennélfogva a túlságos mozgalmas vagy festői körvonalat, ami hegytetőre való, nem tartottuk alkalmasnak az oly kiképzést, mely sok toronynyal, kupolával vagy klaszszikus oszlopállásokkal inkább egy város képébe illeszkedő középületnek alkalmas.

elnöki helyiségek; a főtitkár szobája a terem baloldalára jutott. A békebíróság bal szárnyán van két titkári szoba, valamint két iroda és két okmánytár is; a középtorkolnak, nemcsak kényelmi szempontból, hanem a kellemes perspektiva kedvéért is (l. a XVIII-ik táblát).

A könyvtár az Arbitragehof mögött terül el; elrende-

Tőry Emil terve

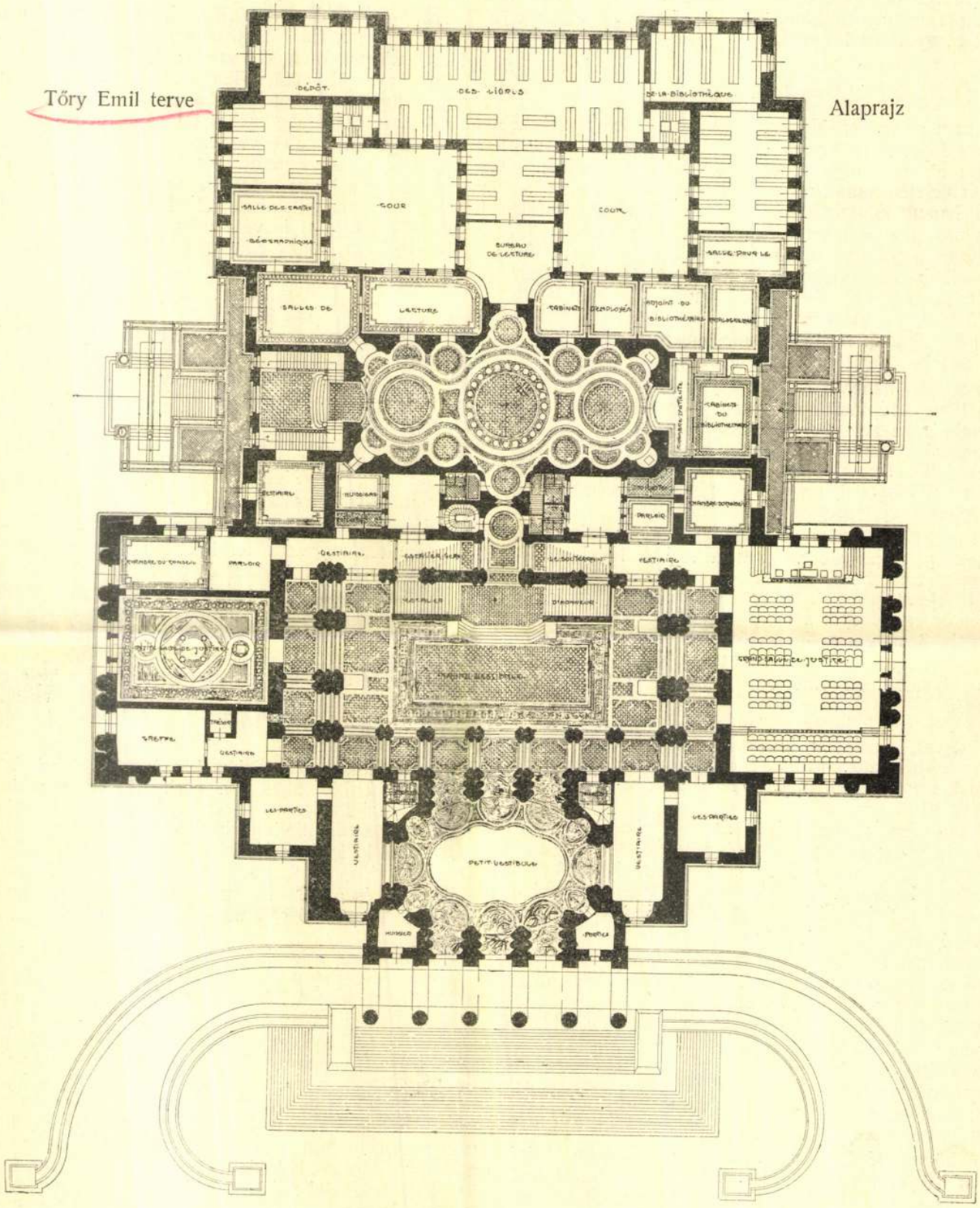

Alaprajz

szárny hátsó részében a két oldalon foglal helyet a négy kívánt dolgozószoba. Az emeletsor garderobjairól, toilette- és szolgaszobáiról az alaprajz nyujt pontos útbaigazítást. Mindeme helyiségek a körülfutó erkélybe

zése olyan, hogy főbejárója a park felől a békepalota bal oldalán van és összeköttetése az Arbitragehoffal annak főhomlokzatai tengelyével esik össze. Az épület középszárnyába jutott a raktár és a csomagoló-helyiség;

rajzát pedig minden célszerüsége mellett is laza megoldásunak mondották a tervpályázat bírálói.

A magyarországi pályázók terveit a következőkben a szöveg közé fogott ábrákban és mellékleteken mutatjuk be, kísérőül pedig közöljük a szerzőknek magyarázó szövegét, amelylyel álláspontjaikat indokolni és megoldásukat magyarázni kívánják. *K—ó.*

Alpár Ignác terve.

Láttam az épület helyét s ez volt döntő tervem készítésében. A gyönyörű hely, a százados fák, a természetnek megannyi szépségei alkotván a létesítendő épület keretét, annak nem szabad túlhajtott formákkal bírni, hanem egyszerű részleteivel bele kell illeszkednie a természet-adta keretbe. Ez nem városi középület, amelynek a mellette és körülötte álló épületek fölött dominálnia kell. Ide nem kell torony, kupola vagy egyéb magasratörő tömeg; a csöndes parkban hatalmas fák között klasszikus és előkelő nyugodtságban, de méltóságának megfelelő monumentálitással terveztem a béke palotáját (l. a XVI-ik táblát).

Ama körülmény, hogy a programm a békepalota és a könyvtárépület elkülönített elhelyezését követeli, kezembe adta azt a megoldást, hogy a két épületet teljesen elválasszam, mit a helyre való tekintettel előnyösebbnek tartok. Azt pedig, hogy egy harmadik külön épületbe helyezzem a könyvraktárt, célszerüségi szempontok éppenséggel parancsolják.

Ez szolgáljon tervem elrendezésének megokolására. A béke palotáját előre, az utca felé a legelőkelőbb helyre teszem. Nagy szabad lépcső vezet a főemeletre s a főbejáratokon át a nagy előcsarnokba jutunk. Az épülettömeg közepét a nagy bírósági terem foglalja el, mely 3 magasan fekvő óriás ablakból, hipetrális, gazdag világítást nyer. A teremtől jobbra-balra kényelmes ruhatárak, az emeleten kétoldalt tágas karzatok vannak.

Az előcsarnok hosszanti tengelyében van a kis bírósági terem, amelynek közönsége a nagyterem ruhatárát használhatja. Mindkét teremmel kapcsolatosan vannak a programmban követelt tanácskozó- és fogadószobák stb.

Főlépcsőm nincs, mivel az emeleten elhelyezett kevés helyiség annak tervezését szükségessé nem teszi; ahelyett két nagyobb lépcső az emeletre és két kisebb az alagsorba irányítja a közlekedést. A programmban követelt helyiségek kényelmes elhelyezést találtak.

A békepalotából két folyosó vezet az a mögé tervezett könyvtárépületbe s ezek a folyósok egy központi udvart foglalnak körül, amelynek közepén áll a központi melegvízfütés kéménye.

A két épület között, a park felé, minden oldalon egy-egy bejárót tervezek. Ezek volnának a rendes használatra szánt bejárók s azok közül az egyik a könyvtár, a másik a békepalota bejárójául szolgálhat, mely esetben a békepalota főbejárója csak fontosabb vagy nevezetesebb alkalmakra volna használandó.

A könyvtárépületben a programmkövetelte helyiségek kényelmes elhelyezést nyertek. A könyvraktárt ugyancsak két folyosó köti össze a könytárépülettel. Annak földszintje a könyvtárépület földszintjével egy magasságban van, mely fölött még négy 2·50 *m* magas emeletsor van.

Tűzbiztossági szempontból ezt az épületet teljesen elkülönítve terveztem, úgy hogy csak a földszinten van a könyvtárral összekötve. Két tűzbiztos lépcső közvetíti az emeletek között a közlekedést. A lépcsők mellett minden emeleten külön-külön 2—2 könyvszállító lift a földszintre vezet. A könyvraktár belseje teljesen vasszerkezetű, a menyezetek is vasból és bétonból valók.

A központi fütés kazánjait a könyvtárépület alagsorába tervezem. Ez a hely ugyan kissé félre esik az épületek központjától, de erre a rendeltetésre azért alkalmas, mert kívülről is könnyen hozzá férhető, ami a szénszállítás és hamuelszállítás miatt fontos. A kazánház talaja megfelelőleg mélyítendő lesz, hogy a kondenzvizek a csatornába vezethetők legyenek. A központi fütés kéménye, mint már említettem a középső udvar közepén van; közel a fütőhelyhez. Mivel a kémény egyéb épületrészekkel nincsen kapcsolatban, az előnyös központi fekvése miatt s mivel azt eltüntetni nem lehet, annak építészeti kiképzést adtam.

Tőry Emil terve.

A hágai békepalota és könyvtár tervpályázatát körültekintéssel szerkesztett tervezőprogramm kíséretében tették közzé. A programmot a legnagyobb valószínüség szerint előleges terv alapján állították össze, mert enélkül alig lett volna lehetséges a helyiségek nagy reszére határozottan megtartandó területeket követelni. Megnehezítette a tervezést még az a körülmény is, hogy a helyszinrajz a Waldparkban négyzetes területet jelölt ki, amely alakjánál fogva a kettős célt szolgáló épület alaprajzának elkészítésére nem volt alkalmas.

Az említett négyzetes területet lehetőleg respektálni kívánván, a követelt mérethez csak az épület szélességével ragaszkodtam, az épület hosszuságát azonban megnagyobbítottam. Ezzel az elrendezéssel a békebíróság neki megfelelő domináló helyzetet nyerhetett.

A békepalota. Az épületnek főhomlokzati oldalán terülnek el a békebíróság helyiségei. Alsó földszintjén a kapuslakás a főhomlokzat baloldalán van olyanformán, hogy a parkból közvetetlenül elérhető; a lakás 4 szobája a parkra néz.

A főhomlokzat 2 oldalán követelt két kávéház és vendéglő megközelíthetők a park felől, vagy pedig a magas földszint előcsarnokából. A központi fütés kazánjai alaprajzilag a főhomlokzati rizalit közepén, a hozzátartozó kőszénpincék kellő terjedelemben a szomszédságban vannak. A fütés mellett egy gépészszoba van. A gyorsírók terme és a vele kapcsolatos várószoba a magas földszintről levezető egyeneskarú lépcső egyik oldalára jutott.

A 2·5 *m* magas földszintre az épület elé tervezett kocsifelhajtón és a monumentális szabad lépcsőn juthatunk (l. a XVII-ik táblát). A főhomlokzat középső rizalitja a portásszobán kívül a kis vesztibulumot tartalmazza, melynek közép tengelyében az egyeneskarú monumentális főlépcső vezet föl az emeletre és le az alagsorba. A nagy vesztibulum üveggel lévén befödve, az azt környező kisebb helyiségeknek is bőven nyujt világítást. A nagy előcsarnokból jobbra a nagy bírósági terem nyílik, melynek a tanácsterem felé eső keskeny oldalán van a pódium, a csarnok baloldalán a kis bírósági terem foglal helyet, mindegyikhez külön-külön tanácsterem, társalgó, toilette és garderobe csatlakozik. A hivatalos ügyek elintézésére a kis bírósági terem oldalán egy iroda, egy trezor s egy az emeletre vezető könyvfelvonó van.

A főhomlokzat középrizalitjának magvát az emeleten a felülről világított s előszobával ellátott békebírósági állandó tanácsterem foglalja el; melléje sorakoznak az

Alpár Ignác terve

Alaprajz

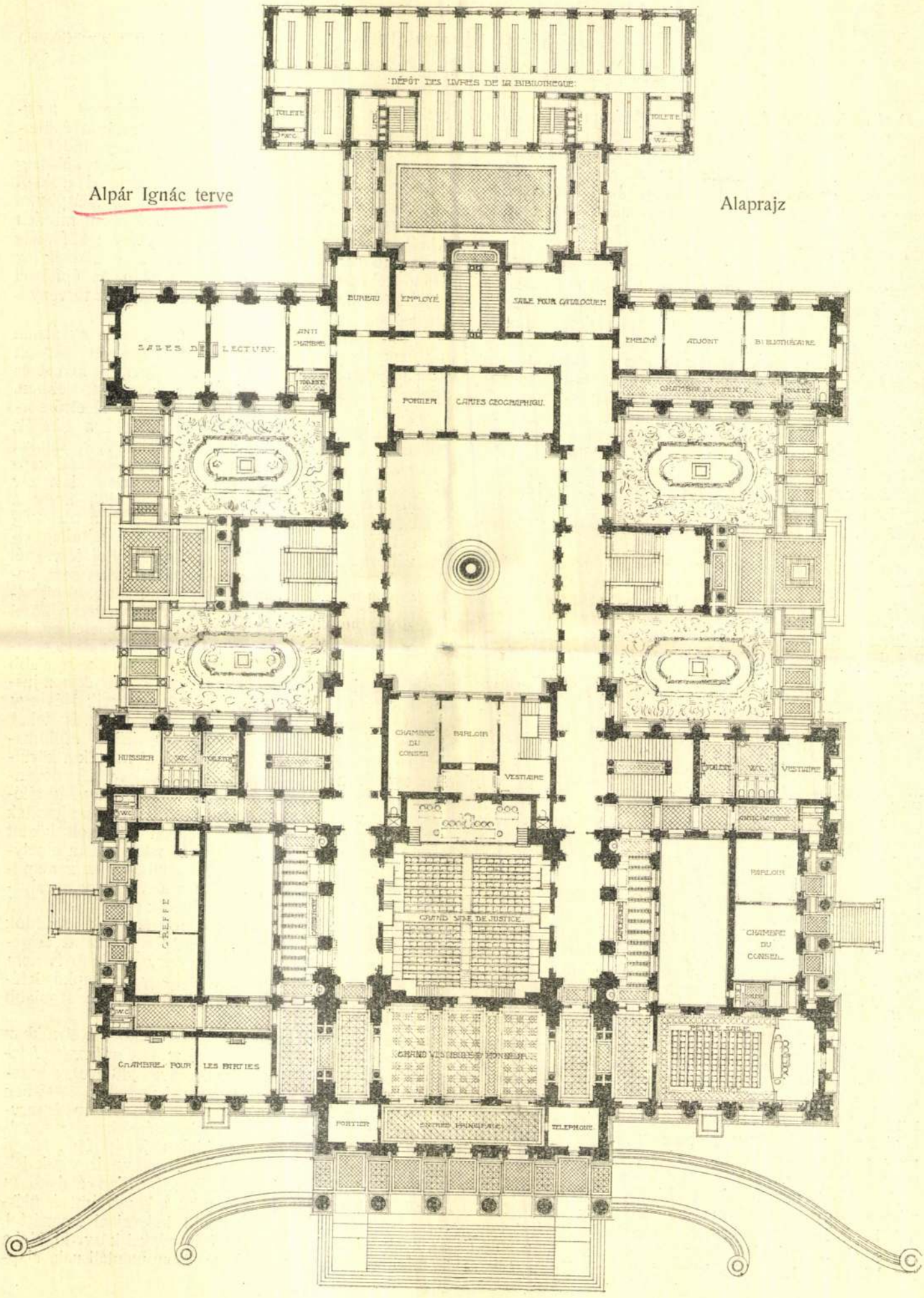

Sándy Marcell
MMÉLKözl 1907
301305-6.l.XIX.t

képpel és alaprajz

A hágai békepalota.

(XVI—XIX. sz. rajzmelléklettel.)

Alpár Ignác, Sándy és Förk, Töry Emil építészek pályatervei.

Paci et justitiae firmandae hanc Aedem Andrea Carnegie munificentia aedificavit! A megerősítendő békének és igazságnak emelte ezt a házat Carnegie András bőkezüsége! Ezt a büszke mondást vésték a hágai békepalota ez évi július harmincadikán letett alapkövébe és elásták vele mélyen a föld alá, nehogy még az irásnak is pirulnia kelljen azért, hogy oly végtelenül hiú reményt fejez ki.

A hágai békepalota tulajdonképpen a nemzetközi békekongresszus otthonának készült és az építkezéshez szükséges összeget az amerikai milliomos *Carnegie* adta hozzá. Még 1906. év folyamán hirdetett az alapítvány igazgatósága nemzetközi pályázatot a terv megszerzésére. A pályázat feltételei szerint azon minden építőművész részt vehetett, de a siker érdekében az intézőség több ismert építőművészt külön is meghívott, munkájuk megfelelő honorálását igérve. A meghívott művészeket minden nemzet fiai közül válogatták, a mi honfitársaink közül *Alpár* Ignácot tüntették ki vele. Rajta kívül még két magyar pályamunka vett részt a művészi versenyen, még pedig *Sándy* és *Förk* építészek együttes terve, valamint *Töry* Emil müegyetemi tanár munkája. A világ minden részéről mindössze 216 terv érkezett a pályázatra.

A bírálatot az intézőség nemzetközi bíróságra bízta, amelynek tagjai voltak: az angolok részéről *Collcutt*, a londoni építészegyesület, a Riba választott elnöke, a hollandusok részéről *Cuypers*, az amsterdami állami múzeum építőművésze, a németek részéről *Ihne* berlini titkos műszaki tanácsos, a német császár kedvelt udvari építésze, az osztrákok részéről *Kőnig*, a bécsi műegyetem tanára, a franciák részéről *Nénot* akadémikus, a francia építészegyesületnek elnöke és a művészegyesület alelnöke, végre az amerikaiak részéről *Ware*, a newyorki egyetem nyugalmazott tanára.

A bizottság 1906. május 3-án, Hágában ült össze és mindenekelőtt megállapította a bírálati eljárás részleteit. Ezek szerint legelőször minden zsűritag az összes terveket külön-külön tanulmányozta, azután együttes tanácskozáson kiselejtezték a tekintetbe nem vehetőket, és így végül 44 pályamű maradt komoly bírálatra. Ezeket részletesen és alaposan tanulmányozták át és közülök ismételt szavazások alapján kijelölték a 16 legjobbat. A díjazottakat azután ezen legjobbak közül választották ki többszörös szavazásokkal, amelyek között néha igen kis szótöbbség volt, élénken mutatva a választás nehézségét, amely előtt a zsűritagok állottak. A végeredmény az lett, hogy az első díjat *Cordonnier* lillei építész, a másodikat *Marcel* párisi építész, a harmadikat *Wendt* charlottenburgi, a negyediket *Wagner* Ottó bécsi, az ötödiket *Green* és *Olin* newyorki és a hatodikat *Schwechten* berlini építész nyerte meg. A díjak 12.000, 9.000, 7.000, 5.000 és kétszer 3.000 hollandi forintot, egyenkint mintegy kétszerannyi koronát tettek ki. A hat első díjjal kitüntetett terv szerzői között négy volt olyan, akit az intézőség külön hívott meg a pályázatra, amint az eredmény mutatja elég szerencsés választással.

A föladat nehézségét a kérdés megoldásánál az alkotta, hogy a programm követelésének két főrészét, a békebirósági tanácstermet és a nagy könyvtárat, egységes alapelrendezésü beosztás mellett, külön-külön megközelíthetőleg sikerüljön elhelyezni. Ezt a célt a tervek egy része olyan formán igyekezett megközelíteni, hogy a két helyiséget külön-külön épületszárnyba helyezte. Egy másik csoport egy födél alá helyezte a két termet és azokat azután vagy külsőleg az utczáról, vagy pedig teljesen különzárt udvarokból világította meg. A bíráló bizottság azt az álláspontot tette magáévá, hogy a jobb megoldások közül minden fajtából lehetőleg egyet díjazzon, hogy így a különféle tervek, illetőleg a bennük rejlő különféle eszmék az építtető tulajdonát alkossák, hogy azután az építéssel megbízandó művésznek azok felhasználásához törvényes joga legyen.

Amint látjuk, már maga ez a szokatlan és egyátalán meg nem okolható álláspont elégedetlenséget okozott a döntéssel szemben, ami kiváltképpen a német és angol építészek részéről nyilvánult meg legerősebben. A pályatervek közül minden más pályázatnál első sorban a legjobb megoldást választották ki a bírálók, ami természetszerüleg csak egyféle lehetett, a díjakat azután a jó megoldás különböző fokú változatai kapták. A hágai döntéskor azonban a kimondott elv alapján megtörténhetett és meg is történt, hogy a *Condonnier*-féle első díjjal kitüntetett, tehát a bizottság szerint legjobbnak ítélt megoldásnak csak némileg eltérő változatai, melyek tehát az összes többi terveknél jobbak lehettek, a díjazáskor egyátalán szóba sem kerültek. Mindezt nem tekintve, ha látjuk a bíráló bizottság névsorát és a díjazottak jegyzékét, nagyon közel fekszik az a gondolat is, hogy a zsűri ítéleteiben, ha nem is vezette, de igen erősen befolyásolta az a szándék, hogy a nagy nemzetek képviselőinek legalább egy-egy tagja, minden körülmények között díjhoz jusson. Két francia, két nagynémet, egy amerikai és egy osztrák építész kapott kitüntetést, a díjak elosztása tehát, az angolok mellőzését nem tekintve, inkább diplomatikusnak mint igazságosnak tűnik föl. Mindezek a körülmények bőven megokolják a pályázóknak elégedetlenségét, amelyet az angol lapokból kiindulva a világsajtóban ismételve szőnyegre kerülni láttunk. Annyira jutottak már a dolgok, hogy a nem díjazott pályázók között aláírásokat is gyüjtöttek egy olyan felhatalmazásra, amelynek alapján a kiíró testületet, jelen esetben tehát az alapítvány igazgatóságát, pörbe idézzék azért, hogy a pályázati föltételeket, amelyeket a pályázók mindig kétoldalú szerződésnek tekintenek, be nem tartottak. Az idők folytával azonban csillapodtak a kedélyek és az elégedetlen pályázók megnyugodtak, vagy legalább is nem erőltették tovább a dolgot, úgy hogy az alapkő letételére a békepalota pályázata bár utópia, de legalább nem nemzetközi botrány lett.

Az idegen pályanyertesek közül ezekben a sorokban csak még az első díjazott művészről *Cordonnierről* teszünk említést. Noha az alkotó művész 48 éves, a nemzetközi pályázatok köreiben nem ismeretlen. 1885-ben díjat kapott az *amszterdami* börze internacionális tervpályázatán, később pedig francia létére elnyerte a hollandi *Duinkirken* város székházának építését. Hágai pályatervének stílusa a tornyos északfrancia várak jellegét képviseli, amely a XVI. században átalánosan divott Hollandiában is. Alaprajza a könyvtárat és üléstermet meglehetősen függetlenül helyezi el egymástól, azoknak kapcsolatát csupán folyosókkal közvetíti. Noha homlokzata szép, nem eléggé monumentálisnak, alap-

ÁLLATORVOSI OSZTÁLY.

Magyary-Kossa Gyula dr., egyetemes orvosdoktor, a gyógyszertan és méregtan nyug. ny. r. tanára, m. kir. udvari tanácsos, a legfelsőbb dicsérő elismerés többszörös tulajdonosa, a Kir. M. Pázmány Péter-Tudományegyetem c. ny. rk. tanára, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, az Országos Közegészségügyi Tanács rk. tagja. Állatorvosi főiskolai nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1896. január 10-én; egyetemi nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1934. július 18-án; nyugalomba vonult 1935. július 1-én. *XIV., Szent Domonkos-u. 19.*

Marek József dr., állatorvos, bölcsészettudományi doktor, az állatorvosi tudományok tiszteletbeli doktora, a belorvostan nyug. ny. r. tanára, a II. oszt. Magyar Érdemkereszt, a Ferenc József-rend tisztikeresztje, a II. oszt. polgári hadi érdemkereszt és a legfelsőbb dicsérő elismerés tulajdonosa, az utrechti, a lipcsei és a szófiai egyetem, valamint a hannoveri állatorvosi főiskola tiszteleti állatorvosdoktora, a Magyar Tudományos Akadémia matematikai és természettudományi osztályának, valamint a Szent István Akadémiának rendes tagja, az Országos Állategészségügyi Tanács elnöke, a görög, a svéd, a finn és a jugoszláv állatorvosi egyesület, az angol Royal College of Veterinary Surgeons, az American Veterinary Medical Association és az Académie Vétérinaire de France tiszteleti tagja, a Magyar Országos Állatorvos-Egyesület alapító, tiszteleti és választmányi tagja, a Budapesti Kir. Orvos-Egyesület levelező tagja, az Országos Felsőoktatási Tanács, az Országos Gazdasági Szakoktatási Tanács, az Országos Természettudományi Tanács és az Országos Magyar Gazdasági Egyesület tagja. Állatorvosi főiskolai nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1901. január 31-én, egyetemi nyilvános rendes tanárrá 1934. július 18-án; nyugalomba vonult 1935. szeptember 1-én. *XII., Németvölgyi-út 35.* Távbeszélő: 156—490.

ÉPÍTÉSZMÉRNÖKI OSZTÁLY.

Sándy Gyula, okl. építész, az épületszerkezettan nyug. ny. r. tanára, a M. Kir. József-Műegyetem mérnöki és építészi osztályának az 1922/23—1923/24. tanévekben volt dékánja, a Műemlékek Országos Bizottságának, a Szerzői Jogi Szakértő Bizottságnak, az Építőmesteri Képzettség Megvizsgálására Szervezett Országos Bizottságnak, az Országos Iparügyi Tanácsnak tagja, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács tiszteletbeli tagja, a M. Kir. Kúria szabadalmi tanácsának ülnöke, a Magyar Képzőművészek Egyesületének, a Magyar Anyagvizsgálók Egyesületének, az Iparművészeti Társulatnak tagja, a Magyar Képzőművészeti Társulat örökös törzstagja, a Budapesti Mérnöki Kamara volt alelnöke, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet alapító tagja, volt alelnöke és műépítési szakosztályának volt elnöke, a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetségének tiszteleti tagja és volt alelnöke, a nagytarcsai ág. hitv. evangélikus egyház felügyelője, a budai ág. hitv. evangélikus egyházközség tiszteletbeli felügyelője, a Luther-Diákotthon kormányzóbizottságának elnöke, a polgári Signum Laudis és a TESz díszjelvény tulajdonosa. Nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1914. augusztus 5-én, nyugalomba vonult 1938. szeptember 1-én. *II., Toldy Ferenc-utca 20.* Távbeszélő a lakáson: 152—517, a tanszéken: 258—637. (L. a 12. pontnál is.)

Gépész- és vegyészmérnöki kar.

GÉPÉSZMÉRNÖKI OSZTÁLY.

Herrmann Miksa, okl. gépészmérnök, m. kir. titkos tanácsos, a gépszerkezettan nyug. ny. r. tanára; nyugalomba vonult 1939. július 1-én. (L. 3. pontnál is.)

Mezőgazdasági és állatorvosi kar.

MEZŐGAZDASÁGI OSZTÁLY.

Kerpely Kálmán Jr. lovag (krassai), okl. gazda, a mezőgazdasági tudományok honoris causa doktora, a növénytermesztéstan nyug. ny. r. tanára, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, a Darányi Ignác Agrártudományos Társaság rendes tagja, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület örökös tiszteleti és örökös igazgatósági tagja, m. kir. udvari tanácsos, a Ferenc József-rend tisztikeresztjének és a francia Officier de l'Instruction Publique tulajdonosa. Egyetemi nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1920. december 4-én; nyugalomba vonult 1935. július 1-én. *II., Ilona-u. 8.*

Pr József-műegyet
1939/40. II

Sándy Gyula

A hágai békepalota

Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye

1907. évfolyam, XLI. kötet, XIX. tábla

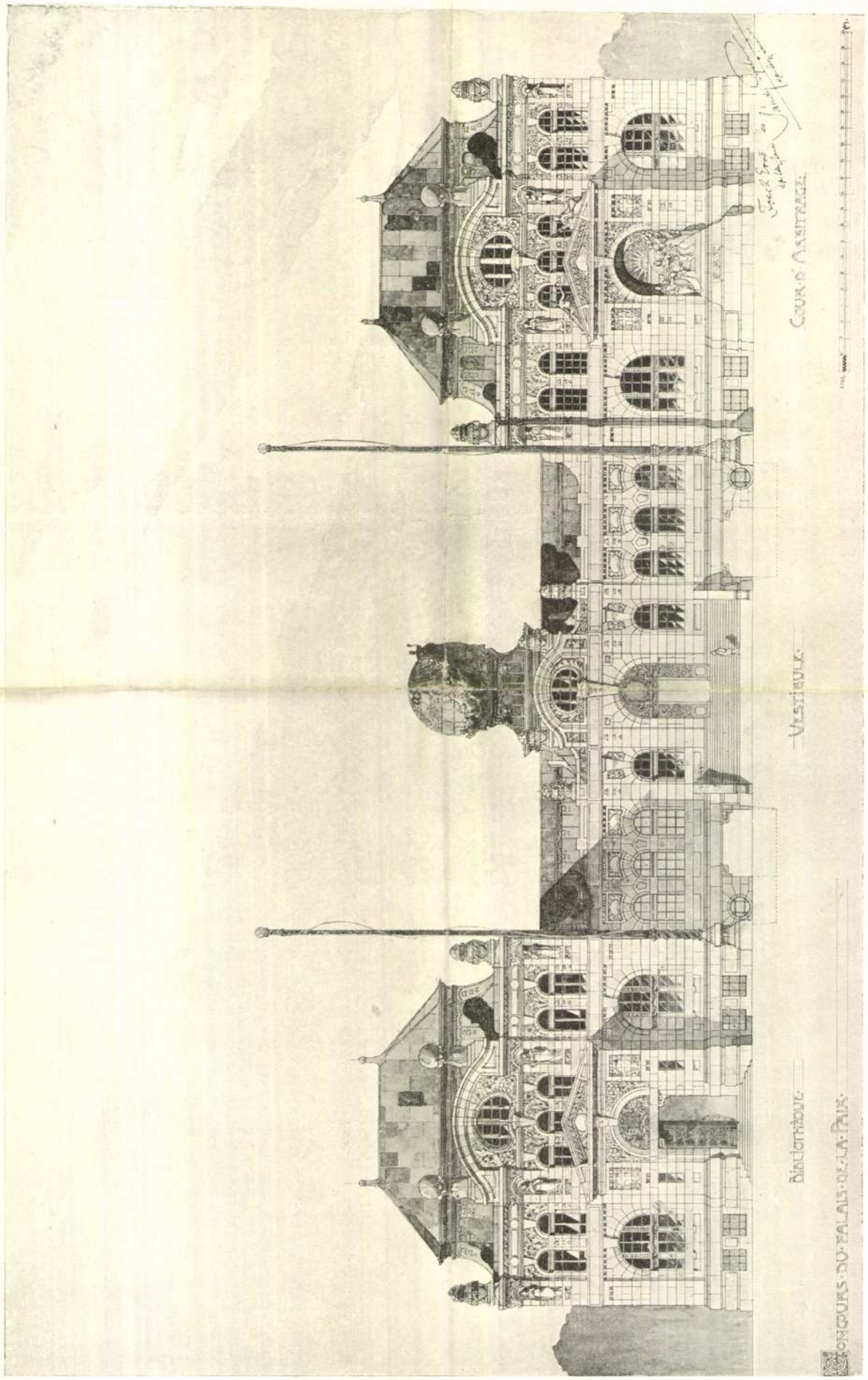

Homlokzat

A hágai békepalota

Sándy Gyula és Förk Ernö terve

Foerk Ernő

Sándy Gyula

nincs
cíd
2



A BUDAPEST IX. KERÜLETI GRÓF HALLER-TÉRI TEMPLOM
TERVEZTE: DR. FÁBIÁN GÁSPÁR

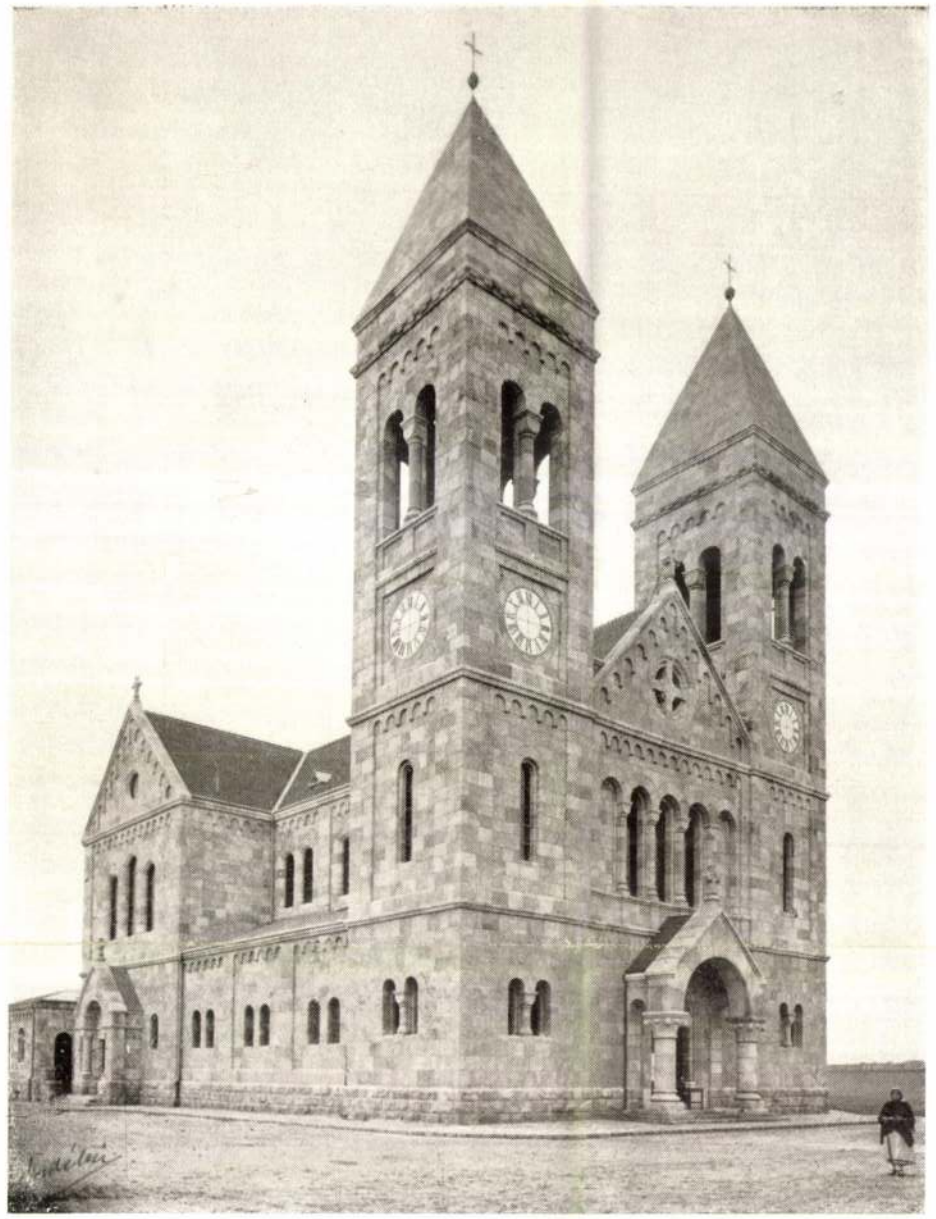

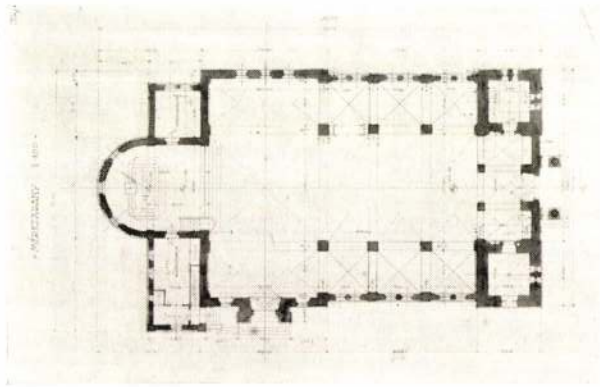

DR. FÁBIÁN GÁSPÁR:
A KÜLSŐFERENCVÁROSI RÓM. KATH. Ttemplom
KIVITELEZTE:
VITÉZ KAPUVÁRY GUSZTÁV ÉPÍTŐMESTER

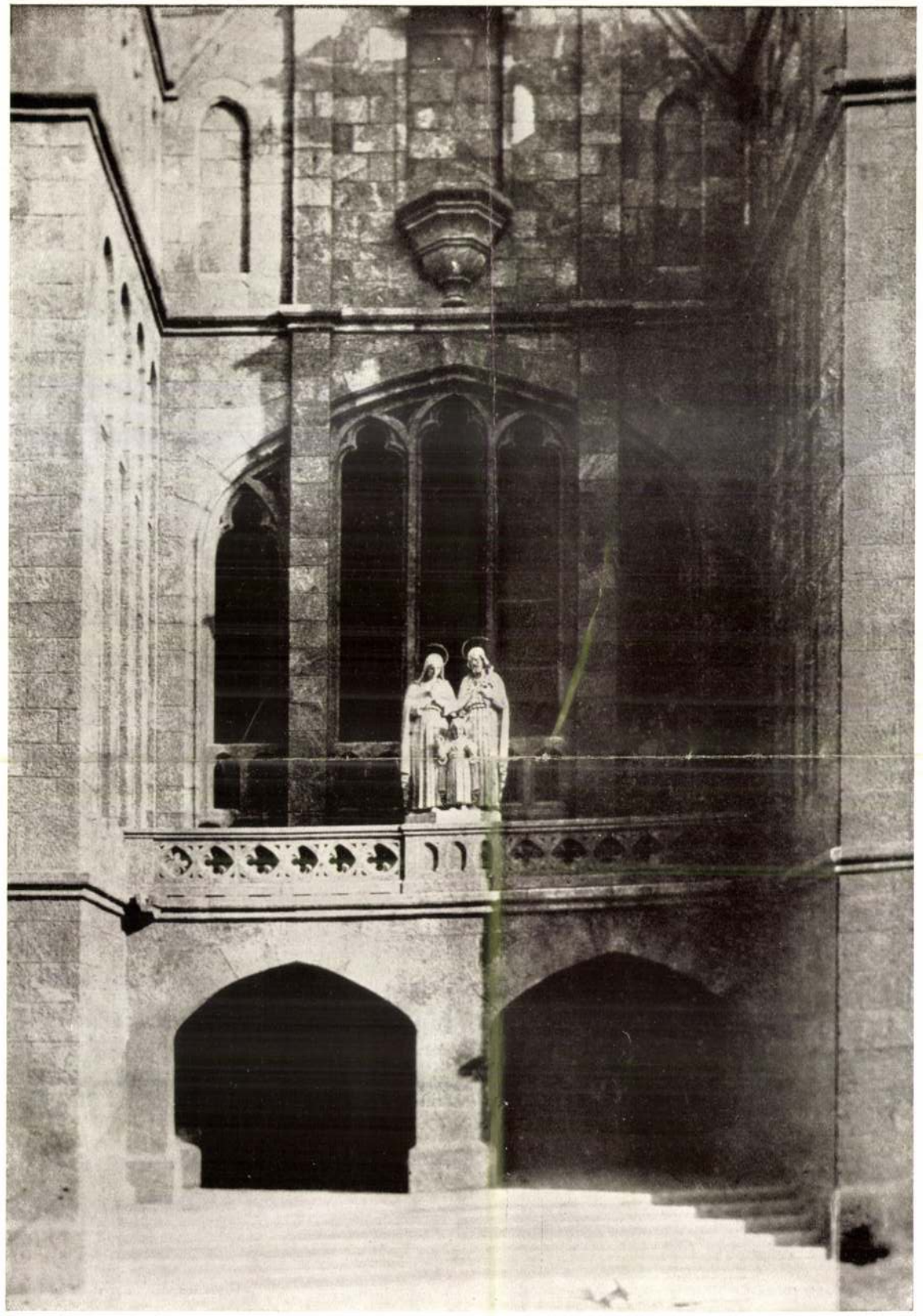

DR. FÁBIÁN GÁSPÁR: A SZONDY UTCAI RÓM. KATH. TEMPLOM. HOMLOKZATRÉSZLET
A SZOBROKAT KRAUSZ LAJOS KÉSZÍTETTE
KIVITELEZTE: VITÉZ KAPUVÁRY GUSZTÁV ÉPÍTŐMESTER

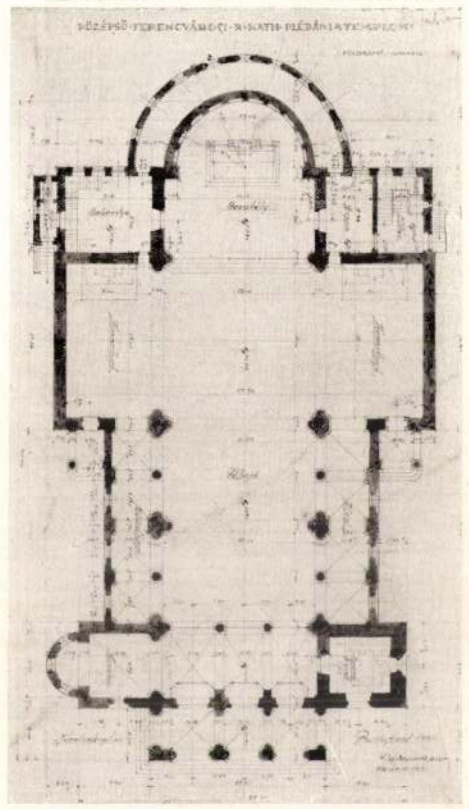

A HALLERTÉRI TEMPLOM ALAPRAJZA

ELŐLÉPTETÉSEK. A m. kir. kereskedelemügyi miniszter úr előterjesztésére az Országos Magasépítési Igazgatóság címén rendszeresített műszaki személyzet létszámába tartozó *Fiala* Géza min. osztálytanácsosnak a miniszteri tanácsosi címet és *Majorossy* Gyula min. főmérnöknek a miniszteri műszaki tanácsosi címet adományozta a Kormányzó úr Őfőméltósága.

DEUTSCHE KUNST UND DEKORATION (Verlagsanstalt Alexander Koch g. m. b. r.) most megjelent száma a formák szép, kifejezésteljes világa, a festészet, szobrászat és lakberendezés, könyvkötészet, porcellánok és nemes terrakották a legjobb német művészek alkotásainak gazdagságával és töretlen élethitével tárul elénk. Ez a füzet meggyőzően dönti meg egyeseknek azt a tévhitét, hogy a mai időkben a művészi élményről és a művészi folyóiratokról lemondhatunk. Éppen ellenkezőleg. A művészi alkotásokkal való kapcsolatok mindenki lelkierejét csak növelik.

A VIOLAUTCAI ÓVODA közlése alkalmával megírtuk, hogy kivitelezték dr. Soproni Géza és Ferenc építőmesterek. Az érdekeltek felkérésére kijelentjük, hogy az »építőmesterek« megjelölés tévesen került lapunkba.

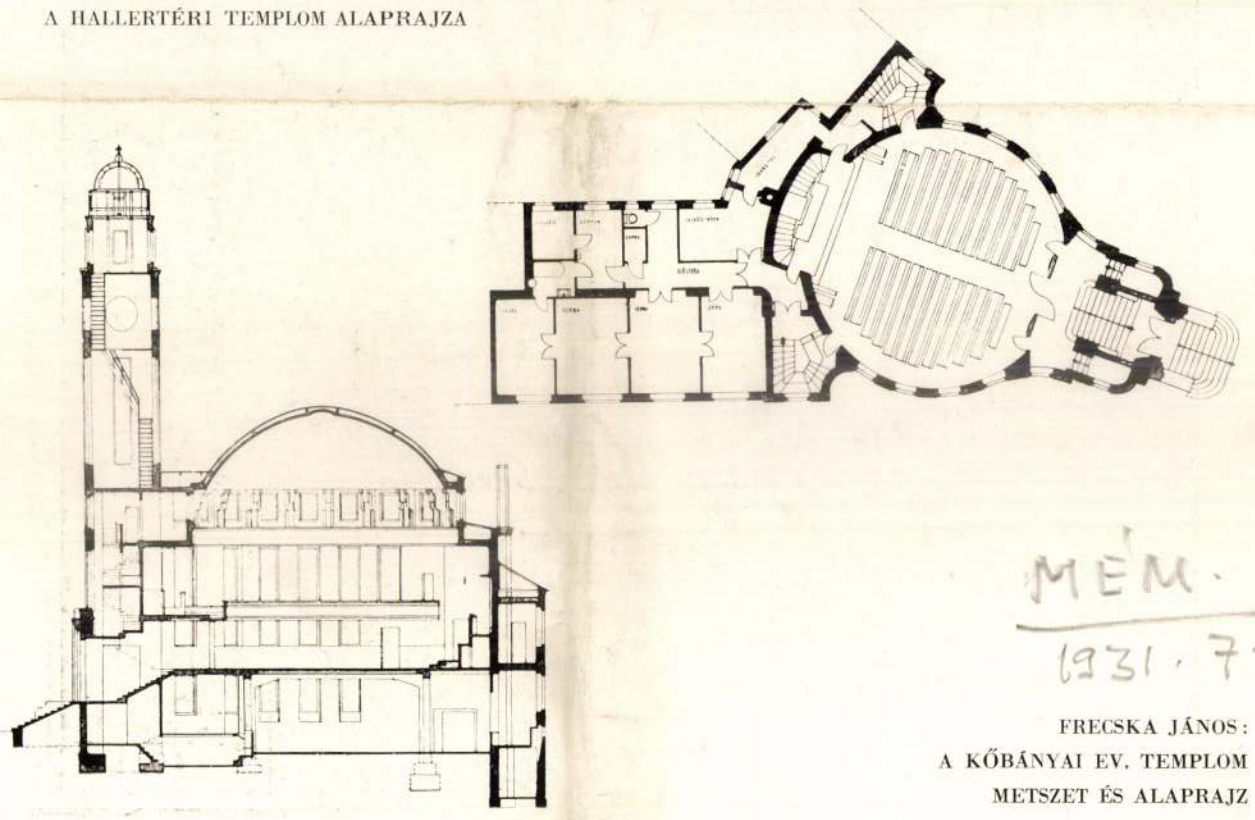

FRECSKA JÁNOS:
A KŐBÁNYAI EV. TEMPLOM
METSZET ÉS ALAPRAJZ



SÁNDY GYULA: A NAGYTARCSAI EVANG Ttemplom

A CSILLÁR AZ »ASTRA« CSILLÁRGYÁR MŰVE

Sándy Gyula

Műmelléklet az Épitő Ipar—Épitő Művészet 1928 május 15-iki számához

A GENFI NÉPSZÖVETSÉGI PALOTA



MADÁRTÁVLATI KÉPE

SÁNDY GYULA MŰEGYETEMI TANÁR MŰVE, MELY A TAVASZI TÁRLATON
AZ ÉPITÉSZETI NAGYDIJAT NYERTE

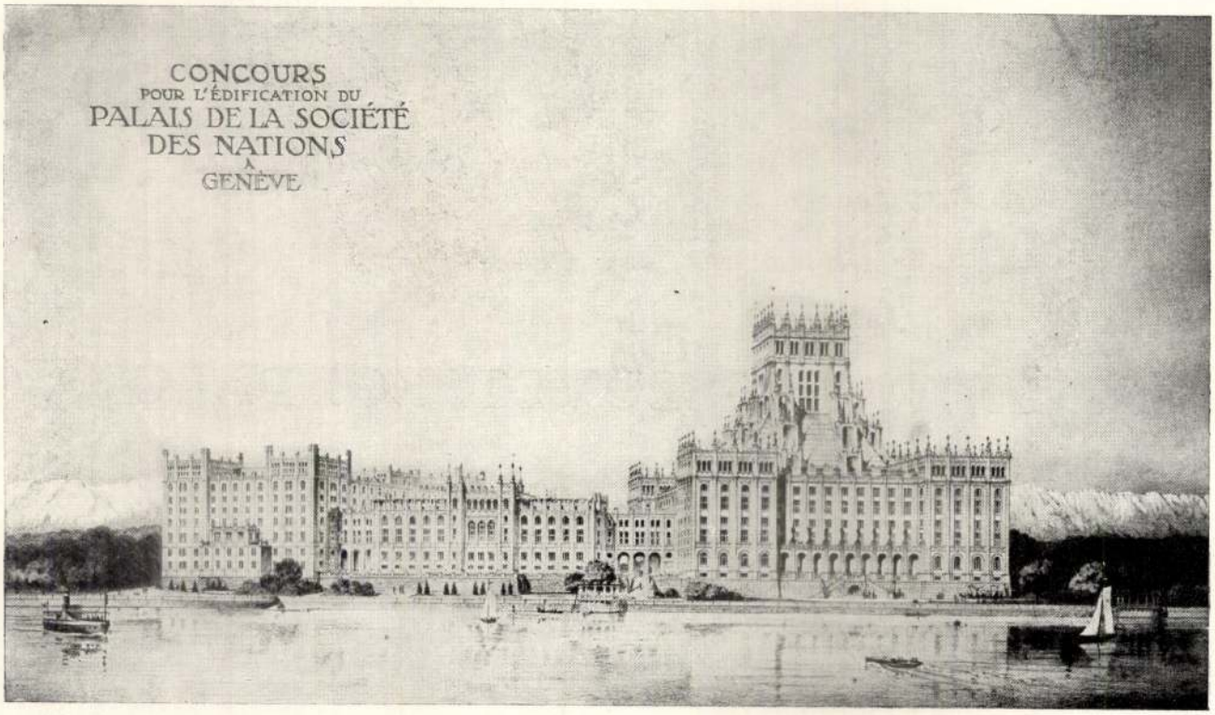

PERSPEKTIVA A TÓ FELŐL

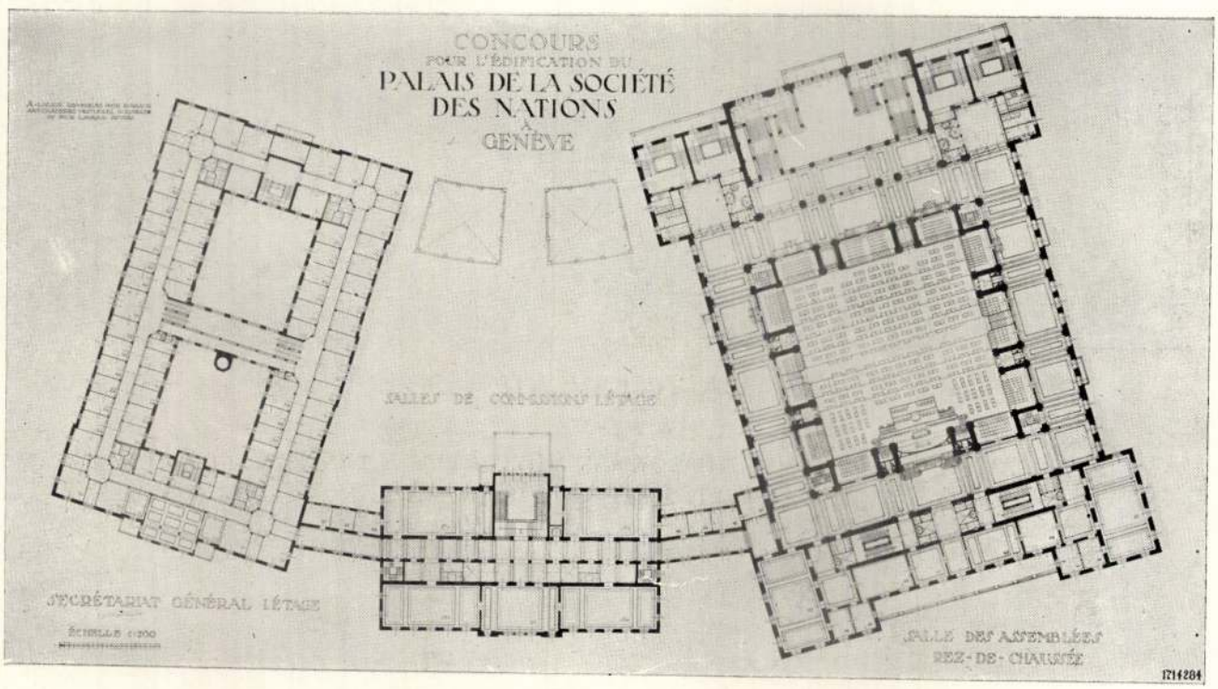

FÖLDSZINTI ALAPRAJZ

KÉVAI-NYOMDA, BUDAPEST

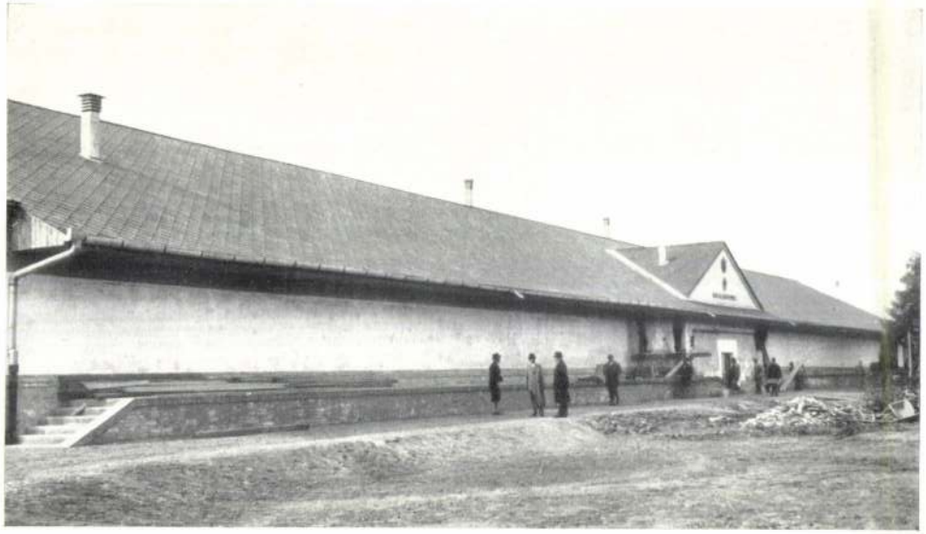

Kecskeméti borpince. Tervezte: **Sándy Gyula**



Cementhordós rész folyosója

tok.) Végül a szigetelés célját szolgálja a pincetér fölé alkalmazott elég üres födélszerkezet a maga zárt lefödésével és légtartalmával. A pincékhez csatlakozik még egy hordómosó fészer és a kezelő pincemesteri iroda. A pincéket villamos világítás és a szivattyúkat működtető motorikus berendezés, vízvezeték, csatornázás, kármentőmedencék egészítik ki. A borerjedéskor keletkező szénsavat mesterséges úton exhaustorok hajtják ki. A padlástérben egy feltöltő betonbortartály, az öblítővizet tároló kb. 10 m³-es vízmedence van felszerelve.

Közli: Sándy Gyula.

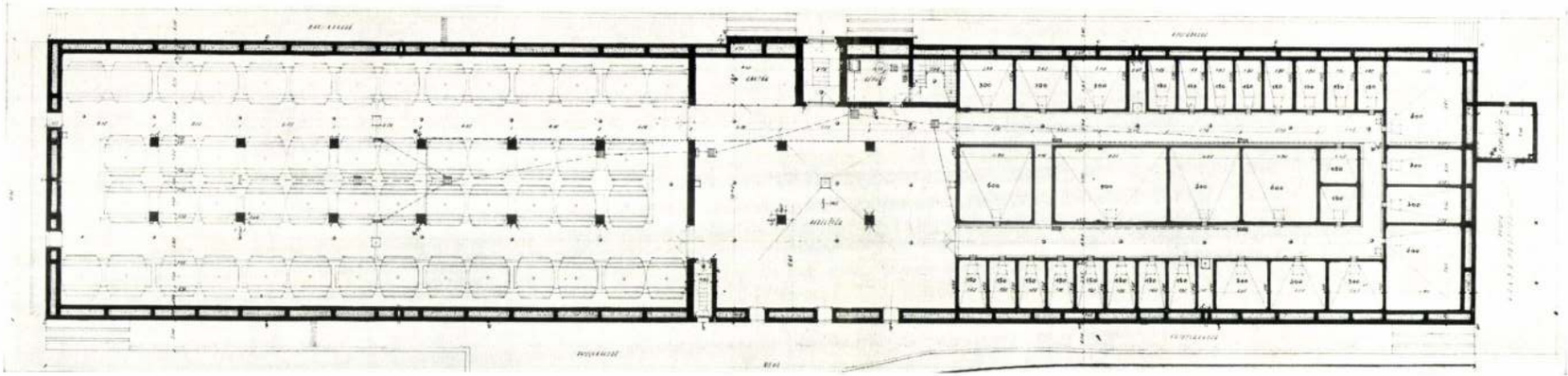

Kecskeméti borpince. Alaprajz

Sándy Gyula

Városrendezési tervek reviziója

A városépítésről szóló 1937. VI. t. c. kötelezi a magyar városokat, hogy 6 éven belül elkészítsék városrendezési terveiket — illetve ahol ilyenek már régebben megállapíttattak, ott a kormányzat a várost ezek reviziójára utasíthatja.

Számos magyar város az elmult évtizedek során elkészítette városrendezési tervét és jelenleg azon az álláspontón van, hogy ez a terv felmenti az 1937. VI. t.-c.-ben előírt költséges mérnöki munkák végrehajtásának kötelezettsége alól. A magunk részéről nagyobbára kétségesnek tartjuk e felfogásnak helytállóságát.

Mindenekelőtt azért, mert a régebbi és újabbkeletű városrendezési tervek nagyobbára egyaránt túlhaladottak, idejétmúltak. Egyik határszéli városunk szabályozási tervében pl. azt látjuk, hogy a tervnek készítője az utcák vezetésénél következetesen ragaszkodott ahhoz az elvhez, hogy minden egyes utcakeresztezésnél jobbra vagy balra áttolja az átmenő utcának vonalát, mégpedig azzal az indokolással, hogy az utcák képe csakis akkor szép, hogyha az zárt benyomást kelt. Már most kérdezzük, hogy vajjon az ilyen minden keresztezésnél megtört utcákon minő forgalmi biztonság érhető el, hiszen az utca vonala teljesen áttekinthetetlen? Másfelől a keresztezéseknél mindig 20—30 méterre eltolt betorkolás jelentkezvén, minden ilyen keresztezésnél le kell lassítania az autóvezetőnek a jármű gyorsaságát és pedig kétszer annyiszor és sokkal nagyobb mértékben, mint hogyha az utca áttufna. Vajjon az ilyen terv alkotta mesterséges akadályokat a mai forgalmi viszonyok között elviselhetőnek tarthatjuk-e?

E régebbi és újabb várostervek egy másik jellegzetessége, hogy készítőik valóságos szenvedélyességgel terveztek a városmag körül körútakat, nem egyszer a várost körüljáró két vágányú villamosvasúttal. Nemcsak hogy ezek a közúti vasutak meg nem valósultak és valószínűleg meg sem fognak valósulni, de még az utakból is a terv felállítása óta eltelt 10—15 év alatt csak apró részek valósultak meg és pedig egyszerűen azért, mivel e körútakra semmi szükség nem volt és e költséges, de haszontalan utak kiépítésénél jóval fontosabb városépítési műveletek, közművek létesítése vált szükségessé. Ismerünk egy várost, amelyben a szép elliptikus körútból mindössze néhány alig 100—200 méteres darabka valósult meg, — viszont a várost átszelő főutcát tehermentesíteni hivatott új utcavonal áttörése legyőzhetetlen akadályokba ütközött. Vajjon nem volna-e indokolt az ilyen két dimenzionális esztetikával indokolható elképzeléseknek minél gyorsabb feladása az alapjáig menő tervrevizió során.

De találunk ennél sokkal súlyosabb hibákat is a régebbi és újabb tervekben. Nevezetesen elvi hibákat. E tervek úgyszólván csak városesztetikával foglalkoztak és legfeljebb néha-néha igyekeztek kisebb vagy nagyobb forgalmi problémákat megoldani — nem egyszer ma már a forgalmi viszonyok alakulása folytán — túlhaladott módon. Egy északi fekvésű városunkban pl. a terv alapját a teljesen alárendelt, mert kisforgalmú helyiérdekű vasút pályaudvarának költséges áthelyezése képezte.

Az általunk bölcsessége miatt annyira célirányosnak tartott 1937. VI. t.-c. a mai tervezéstől egészen mást követel, mint városesztetikai megoldásokat. Nem a város esztetikai tervét várja tőlünk, hanem a városnak élettervét, amivel a multbeli tervezők igazán nem törődtek, városfejlesztési programm felállítása úgyszólván sohasem képezte tervezési munkáiknak kiinduló pontját és az időkoordinátát éppenúgy nem kapcsolták, amint hogy nem foglalkoztak a városnak emberi életével, — s a beépítésnek mindössze két dimenzionális geometriáját alkalmazták. A városrendezési törvény pedig első mondatában mindenekelőtt a városfejlesztési program felállítását írja elő, — amit sokan nem tudnak, mert a törvény fogalmazói a magyar nyelvtisztaság védelmében a városfejlesztési program szó helyett, a városfejlesztési terv szót alkalmazták. A törvény végrehajtása során a kormányzatnak pedig mindenesetre ragaszkodnia kell ahhoz, hogy a városfejlesztési program megállapíttassék és a városrendezési terv annak megfelelően. Hasonlóképpen a városok érdekében ragaszkodnia kell ahhoz, hogy a városias kialakításra szánt terület körülhatárolása megtörténjék.

Már most kérdezzük, vajjon városaink meglévő rendezési tervei a lelkiismeretesen felállított fejlesztési program igaz tartalmainak mennyire fognak megfelelni. Úgy hisszük, hogy a legtöbb esetben ki fog derülni, hogy a meglévő tervek nincsenek összhangban a viszonyok analitikus vizsgálatára alapított városfejlesztési programmal, és ezért a végsőkig menő revizióra lesz szükség, amely a legtöbb esetben egész új városrendezési terv felállításával azonos feladattá fog válni.

Úgy hisszük tehát, hogy helyes lesz, hogyha az iparügyi minisztérium a legsürgősebben bekéri a városok meglévő rendezési terveit és vizsgálat tárgyává teszi, hogy azok ma még használhatók-e és a városfejlesztési program bemutatásakor megvizsgálja, hogy mennyire felel meg a terv ez utóbbi műveletnek. Valószínűleg ki fog derülni az, hogy a legtöbb esetben egészen új terv elkészítésére és megállapítására lesz szükség.

Dr. Ing. Bierbauer Virgil.

Tér és forma
1938. 4 sz.

Műmelléklet az Építő Ipar—Építő Művészet 1928 május 15-iki számához

A GENFI NÉPSZÖVETSÉGI PALOTA

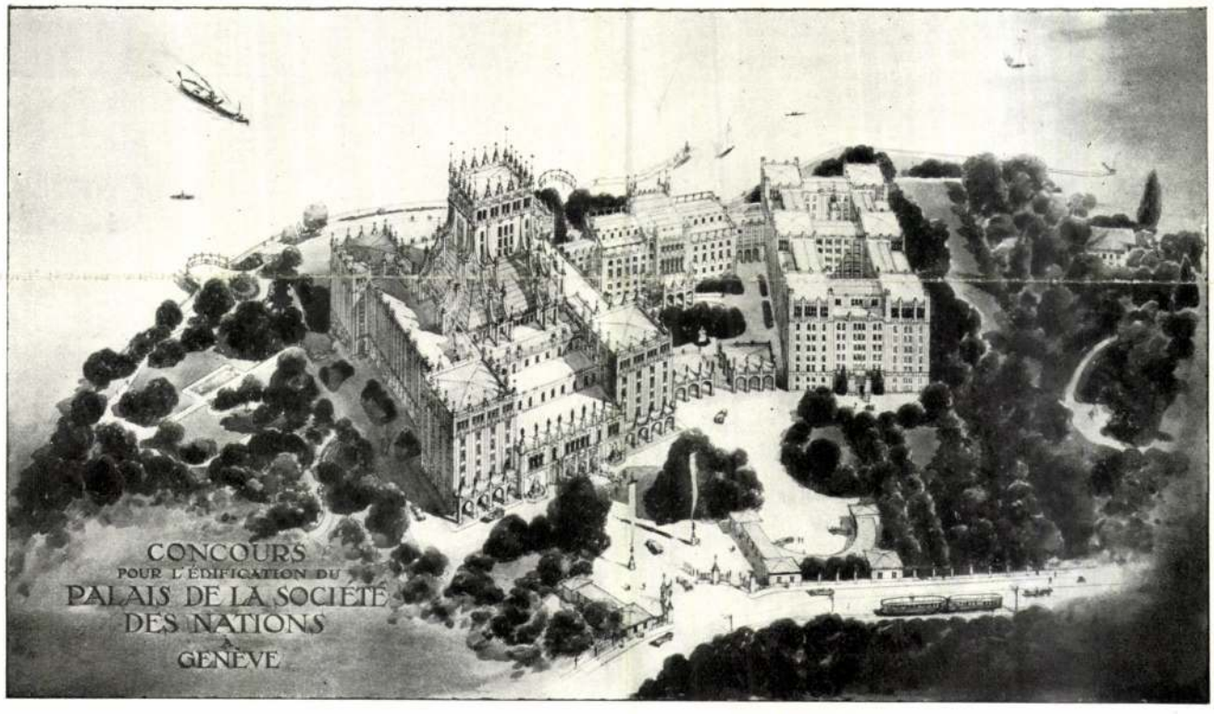

MADÁRTÁVLATI KÉPE

SÁNDY GYULA MŰEGYETEMI TANÁR MŰVE, MELY A TAVASZI TÁRLATON
AZ ÉPITÉSZETI NAGYDIJAT NYERTE

Sándy Gyula

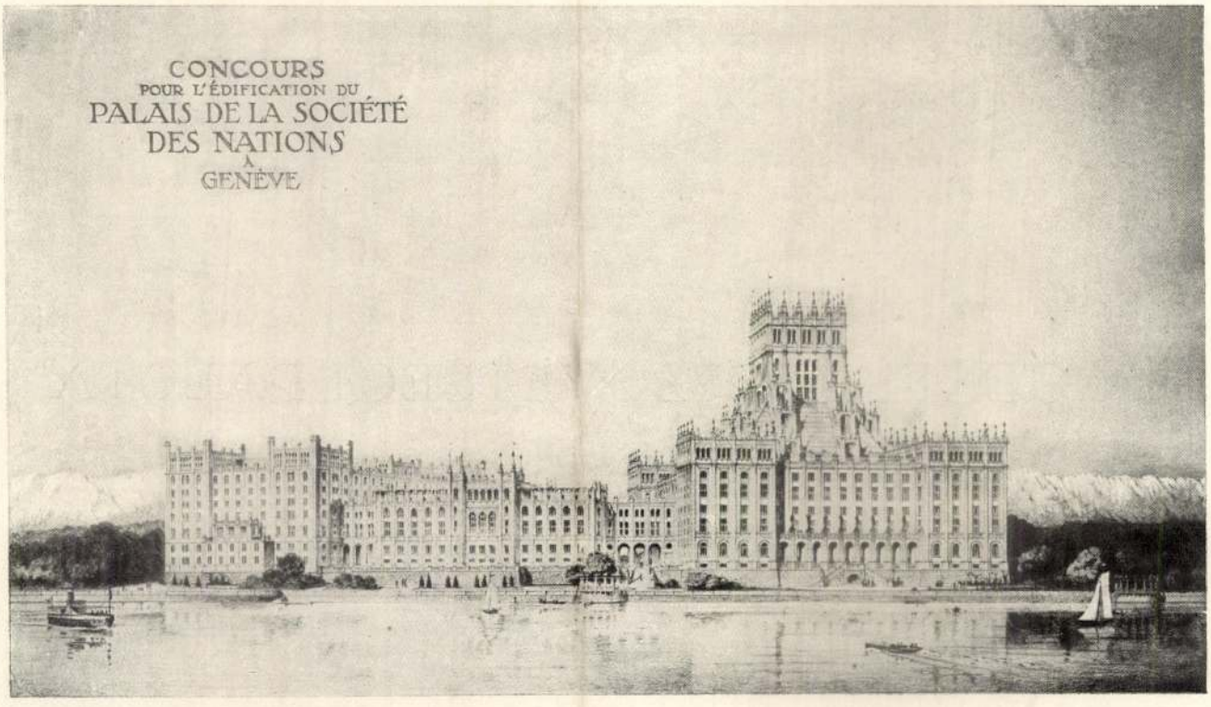

PERSPEKTIVA A TÓ FELŐL

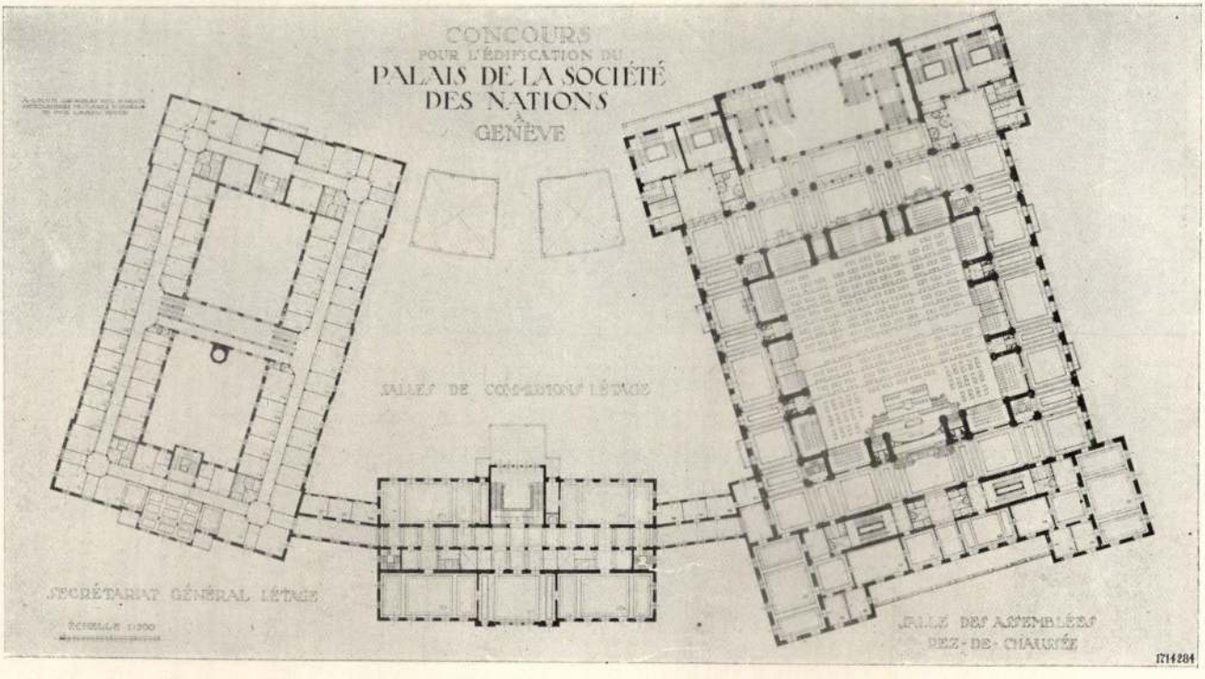

FÖLDSZINTI ALAPRAJZ

MÉVM NYOMDA, BUDAPEST

A HÁBORÚ ELŐTTI BUDAPEST ÉPÍTÉSZETE.

Írta: dr. ing. BIERBAUER VIRGIL.

Az építészet a nemzetek leghitelesebb, legmeghamisíthatatlanabb történetírása, kőbe rakott krónikája. Nincsen az a hatalom, amely keletkezése közben bilincsbe tudná verni — mint a cenzúra az írott szót — és nincs az a hatalom, amely később lényegében át tudná írni, meg tudná másítani ezt a krónikát. A velencések olasz kultúrájának nyomát nem lehet letörölni Dalmácia arculatáról, a prágai paloták és templomok a német kultúra örökre ékesszóló hirdetői!

A pozsonyi Mária Terézia szobrot barbárul összetörhették a legionáriusok, — de a marosvásárhelyi kultúrpalota még a felírás megváltoztatása után is a magyar kultúrát fogja hirdetni! Az osztrák cenzor az abszolutizmus idején meg tudta akadályozni, hogy a magyar költők álma a sajtó alá kerüljön, — de nem vette észre, hogy az újjáépülő Vigadó egy magyar «tündérpalota» álmát viszi a vágyódó nemzet elé!

Az építészet hű tükre a történelemnek, a nemzetek kulturális vágyódásainak és sikereinek. Ezt a tételt mindenki ellenőrizheti a háború előtti Budapest építészetén, de kevesen vannak, akik le tudják olvasni erről a krónikáról a történelmi tanulságokat. Nagyon érthető ez: míg idegen városban, ahová utazásaink során kerülünk, szabadok vagyunk a köznaptól, addig itt a magunk pátriájában gondjainkat hordozzuk s azok lekötik figyelmünket úgy, hogy a külvilágot alig nézzük látó szemmel. Pedig kár, mert az utcák mentén sorakozó házak igen tanulságosakat mondanak el! És ép ezért úgy tűnik, nem lesz érdektelen, ha az építész a laikussal megy egyszer végig azok előtt a házak előtt, amelyek tanuságot tesznek azokról az akarásokról, melyek az építészeket — a közvélemény végrehajtóit fűtötték.

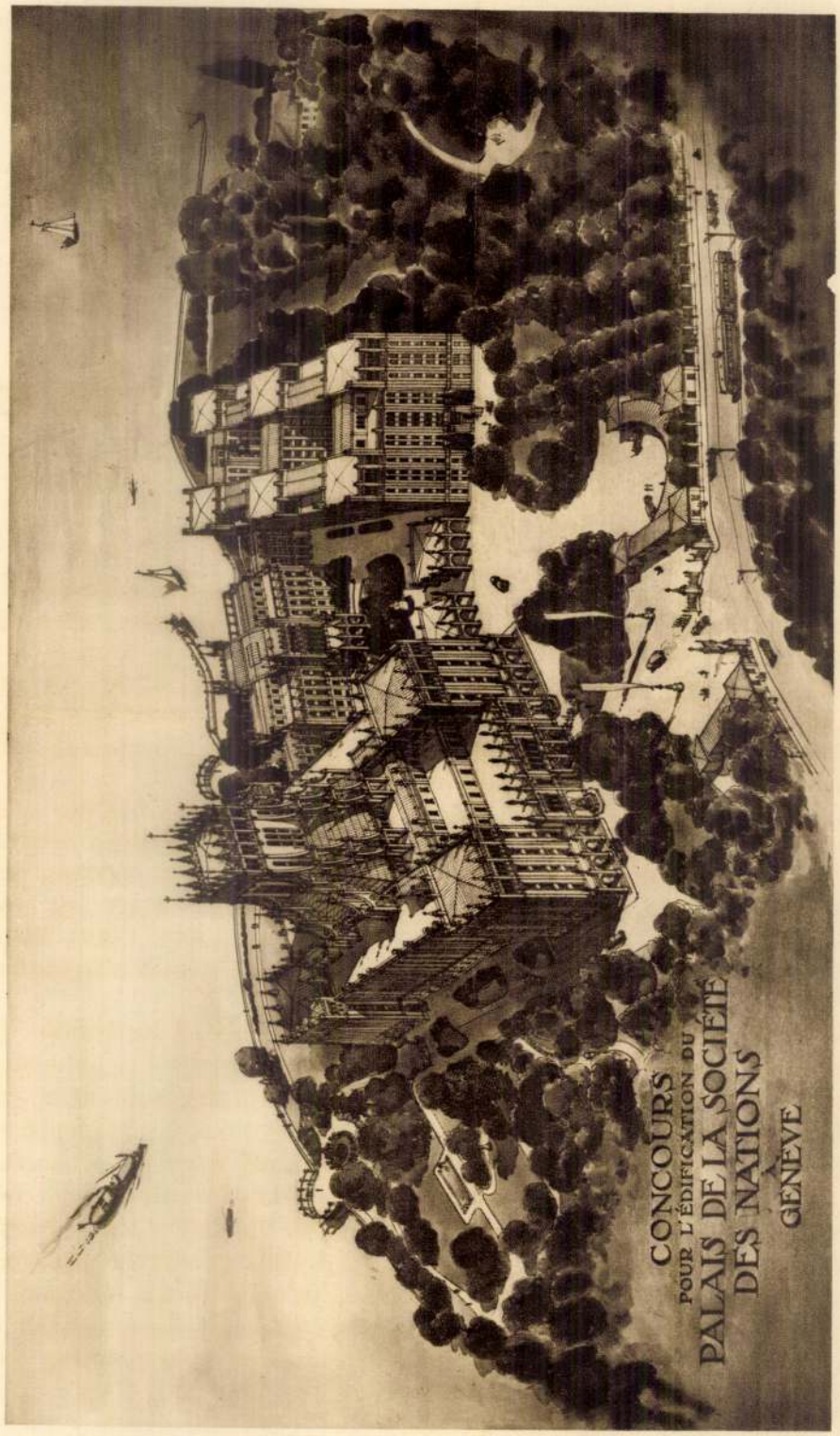

SÁNDY GYULA: A NÉPSZÖVETSÉGI PALOTA TERVE.

Évk. KMT. 1929.

Sándy Gyula

Az állami lakásépítési kölcsön iránt előterjesztett igények elbírálására a 138.035/1923. számú pénzügyminiszteri rendelet alapján egy külön bizottságot szerveztek, a »Lakásépítési Állandó Bizottság« névvel. A bizottságban résztvettek a népjóléti és munkaügyi, a pénzügyi és a kereskedelemügyi minisztériumok képviselői, valamint az Országos Lakásépítési Miniszteri Biztosság és a Pénzintézeti Központ kiküldött tisztviselői. Ez a bizottság arra törekedett, hogy a csekélynek mondható állami hitel keretében is mentől több lakás termelésével enyhítse a lakásínséget. E tekintetben irányelvként szolgált az, hogy lehetőleg az egy-, két- és háromszobás kislakások termelését mozdítsa elő, azonban olyan modern kivitelben, hogy azok a mai kor kívánalmainak és főleg az egészségügyi követelményeknek mindenben megfeleljenek. Emellett a bizottság sok ezer jelentkező közül igyekezett kiválasztani azokat az építkezőket, akik a helyi viszonyok és egyéb körülmények kihasználásával lehetőleg olcsón, racionálisan, de a köztekintetek szem előtt tartásával, minél több lakás termelésével, vállalkoztak. Figyelemmel volt továbbá a bizottság arra is, hogy az állami kölcsön minden esetben csak tehermentes ingatlanra, első helyen való bekebelezés és szükség esetén pótbiztosítékok lekötése mellett helyeztessék ki. Ennek elbírálásában a bizottságot a Pénzintézeti Központ szakértő munkássága külön támogatta.

Sajnos, a magánépítkezések támogatására rendelkezésre bocsátott ez az állami hitel a mult év közepén már annyira kimerült, hogy a csekély maradványból, valamint a tőketörlesztés és kamat címén visszafolyt összegekből már csupán nagyon korlátolt számú magánépítkezést lehetett megfelelő kölcsönnel támogatni.

4. Az államkormány álláspontja és tervei a lakásépítkezések ügyében.

Nálunk az államkormány, a parlamentben és egyéb hivatalos fórumokon tett nyilatkozatai szerint, a lakástermelést a magánépítés feladatának tekinti. Ennek ellenére — mint a népjóléti és munkaügyi m. kir. miniszter úr többször és legutóbb is, a nála 1930 január 22-én megtartott lakásügyi ankét tárgyalásai alkalmával kijelentette — a lakáskérdés nem lehet közömbös a közhatóságok előtt sem mennyiség, sem minőség tekintetében.

A miniszter úr ugyanezen alkalommal megállapította a lakásbajokat Budapesten s különösen azt, hogy ebben az évben ugyan vannak már üresen álló lakások, azonban ezek azért üresek, mert a bérlők — súlyos gazdasági helyzetük, azaz fogyasztóerejük és fizetési képességük megcsökkenése miatt — nem bírják a béreket megfizetni. Ilyen körülmények között a közösség feladata, hogy a gazdasági helyzeten és ezeken a bajokon is szociális és gazdasági szempontból segítsen. A gazdasági szempontból való intézkedés azt jelenti, hogy az állam pénzügyi politikájával iparkodjék a hiteligények kielégítésével a magánépítést előmozdítani. Szociális szempontból pedig legyen az állam törekvése az, hogy családi házak építésének lehetőségét segítse valóra váltani. A helyi hatóságok feladatát a miniszter úr a legalsó rétegek lakásigényének kielégítésében jelölte meg, tehát Budapesten a székesfőváros hatóságának feladata a szükséglakások építése. Ami a kormány saját lakásépítkezéseit illeti, ezt az akciót befejezettnek látja.

Az ankét, a meghívott hivatalos és külső szakértő tagjainak meghallgatása után, a következő megállapodásra jutott:

1. Az értekezlet megállapítja, hogy a lakásbérek emeléséről vagy a kötött lakásgazdaság felszabadításáról a mostani gazdasági helyzetben nem lehet szó.

2. Gazdasági és lakáspolitikai szempontokból szükséges a lakásépítkezés előmozdítása.

3. A családi házak építése terén az állam saját kezdeményezéséből, állami hitelből törekszik előmozdítani a tisztviselői családi házak építését. Munkások családi házainak építését a Társadalombiztosító Intézet leköthető tőkéjének igénybevételével próbálja megvalósítani. A székesfőváros tevékenysége különösen a stabil szükséglakások építésére terjedjen ki. Az értekezlet elutasítja azt a gondolatot, hogy a szükséglakásépítés baraképítkezés legyen.

4. Az értekezlet szükségesnek tartja az újonnan épített lakások terén mutatkozó nagy lakásbérek elkerülése végett olyan hitel rendelkezésre bocsátását, amelynek felhasználásával a termelt lakások bére megfeleljen a fogyasztóképességnek. Ezt olyan organizatórius intézkedésekkel is elő kell segíteni, amelyek az építési költségeket leszállítják.

5. Az értekezlet szükségesnek látja, hogy felhívja az államkormány figyelmét azokra a súlyos hatásokra, amelyek az építőipar terén a kartellek, részvénytársaságok stb. tekintetében tapasztalható jelenségek miatt mutatkoznak és kéri a kormányt, hogy ebben az irányban a szükséges, esetleg törvényhozási, intézkedéseket tegye meg.

6. Az értekezlet kéri a kormányt, hogy olyan helyeken, ahol külön adómentességek megadásával a magánépítkezést elő lehet segíteni, tegyen különleges adókedvezmények nyujtására intézkedést.

Felemlítjük még, hogy a népjóléti és munkaügyi minisztérium a képviselőház 1930. évi május hó 7-én tartott ülésén a népjóléti tárca költségvetésének tárgyalása alkalmával újból kijelentette, hogy a lakástermelést, kivéve a szükséglakások termelését, ami a városok és községek feladata, a magánépítkezés dolgának tartja. A kormány azonban foglalkozik azzal a tervvel, hogy családi házak építése előmozdíttassék és az a gondolata, hogy a lakástermelést kapcsolatba kell hozni a kényszertakarékosságnak, illetve a kényszervagyongyüjtésnek bizonyos formájával. Olyanok számára kell lehetővé tenni kölcsön nyujtásával a lakástermelést, akiknél meg van a kilátás arra, hogy lakásbérük évek során át való feláldozásával családi házat tudnak szerezni. Azt tervezik, hogy a lakásbér lekötése ellenében tisztviselők és állandó munkások számára a székesfőváros — illetve a vidéken az illető városok — garanciája mellett, a pénzpiac kedvezősége és készsége esetén hitelt nyujtsanak erre a célra olyan annuitás mellett, amely ne haladja túl a lakásbérilletményt, úgyhogy ilyen módon az illetők 20—25 évi amortizáció eredményeképen családi házhoz jussanak. A kormány nem helyeselné, hogy a kölcsönt nyujtó egyszersmind az építést is lebonyolítsa, hanem ezt a vállalkozó tényezőkre kell bízni. Bejelentette a miniszter, hogy máris sok ezer tisztviselő és munkás jelentkezése történt, a tervek készen vannak s abban a pillanatban, amikor a pénzpiac akár belföldről, akár külföldről kedvező feltételekkel rendelkezésre áll, a kormány megteszi intézkedéseit.

5. Állami és egyéb nevezetesebb középítkezések Budapesten (1920—1930-ig).

A lakásépítkezéseken kívül az állam pénzügyi helyzete és vidéki középítkezése (iskolák stb.) által való igénybevétele következtében Budapesten aránylag keveset építkezhetett.

Nem ugyan mint architekturai mű, hanem általában, mint közgazdaságilag jelentős középítkezés nevezetes az új budapesti *kereskedelmi és ipari kikötő*, amely évek során a budafoki és soroksári Dunaág között, a Csepelsziget felső csúcsán létesült előbb *dr. Zielinsky* Szilárd műegyetemi tanár, ennek halála után pedig *Maurer* Gyula miniszteri tanácsos, kormánybiztosok vezetésével. A kikötő körülbelül 1000 katasztrális holdat foglal el és két részre oszlik: a soroksári Dunaág felső részén levő *belső* kikötőre, amely elsősorban a helyi közlekedést és a szabad Dunában létesített *külső* kikötőre, amely a tranzitóforgalmat szolgálja. Tartozékai ezeknek a kikötőknek a helyi vásárt szolgáló kisebb kikötőmedence, a szénkikötő, a vámmentes kikötő, a petróleumkikötő és Budapest székesfőváros ferencvárosi helyi kikötője. Nevezetes épülete a vámmentes kikötőnek a 35.000 tonna tartalmú gabonatárház, amely körülbelül 96 m hosszú, 36 m széles és 44 m magas. Két részből áll (silok- és tárolóraktár), amelyeket tornyos gépház köt össze. (L. a 64. sz. képet.)

Tekintélyes építmény az I. ker., Krisztina-körút 12. szám alatt levő új *budai postapalota*, amely *Sándy* Gyula műegyetemi tanár tervei szerint épült és telefónközpontot, postahivatalokat, anyagtárt, hivatalos lakásokat stb. foglal magában. (L. az 51. sz. képet.)

A m. kir. államvasutak hatalmas tisztviselői lakóházcsoportokat emeltek a VI. ker., Podmaniczky- és Lehel-utcában és a IX. ker., Gyáli-úton.

A m. kir. népjóléti és munkaügyi minisztérium a régi piarista rendházi székesfővárosi épületből új otthonba költözött, amelyet a II. kerület, Lánchíd-utca 2. számú ház teljes át- és ráépítésével nyert.

Az Országos Társadalombiztosító Intézet 4 millió pengő költséggel folytatólagosan kiépíti VIII. ker., Fiumei-úti székházát 68 m magas toronnyal, amelyben a nyilvántartási fejlapok megőrzésére szolgáló safehelyiségek lesznek. (*Komor és Jakab* műépítészek tervei. L. az 53. sz. képet.)

A Magyar Nemzeti Bank pénzjegynyomdája számára az V. ker., Markó-utca 13. szám alatt építkezett.

Liber Közpítk.
22. l.

HERAKLITH

HŐ- ÉS HANGSZIGETELŐ RENDSZEREK



a hő- és hangszigetelés minden területén jelen vagyunk

Termékcsoportok:

Heraklith. NOBASIL Heradesign.

Heraklith–Hungária Kft. • Tel.: 06/92/550-900 • Fax: 06/92/550-901 • e-mail: heraklith_hu@zalaszam.hu • www. heraklith.hu

LAMBDA systeme

Építő értelem

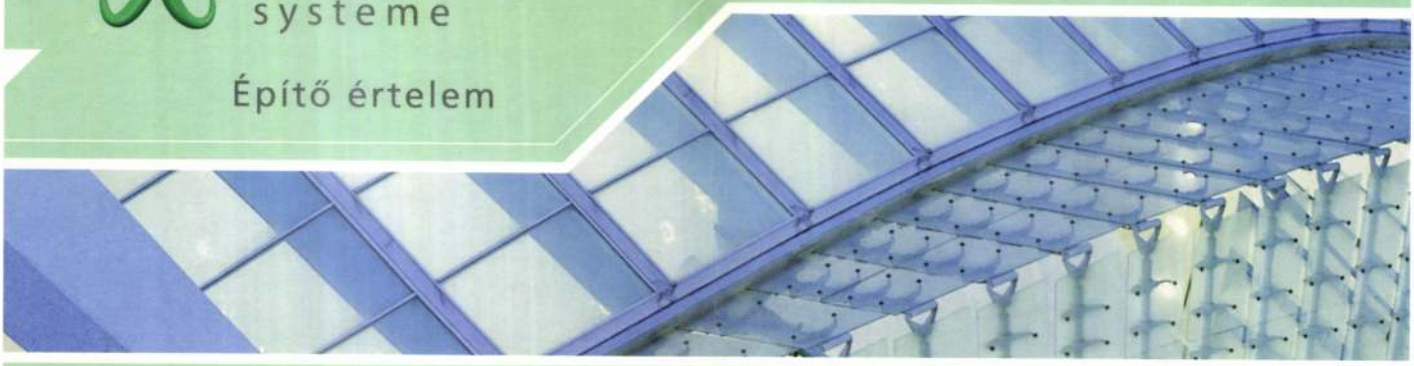

www.lambda.hu

- hő-, hang- és vízszigetelő anyagok
- ipari - épületgépészeti szigetelések
- vakolatok
- gipszkarton és álmennyezeti rendszerek
- átszerelhető válaszfalak

BUDAPEST ▪ GYŐR ▪ MISKOLC ▪ SZEGED ▪ PÉCS ▪ ZALAEGERSZEG ▪ DEBRECEN ▪ KAPOSVÁR

1106 Budapest, Akna u. 2-4. T: +36 1 433 0500 F: +36 1 260 2819 E-mail: lambda@lambdasysteme.hu

Alapmű 2006/4

Sándy Gyula építész (1868–1953) emlékkiállítása

HAP Galéria Budapest, 2006. március 14–április 21.

A zsúfolásig megtelt Margit körúti kiállítóteremben a verniszszázs hangulatát ezúttal is zenei bevezetés alapozta meg: Corell két táncát mélyhegedűn Winkler Zsófia, nagybőgőn Sípos Gyula előadásában élvezhette a nagyszámú közönség. Winkler Barnabás, a galéria vezetője ezután örömmel mondta el, hogy hároméves fennállása óta ez a rendezvény a galéria 18. kiállítása.



1

Sándy Gyulát személyesen ugyan nem ismerte, de édesapját, Winkler Oszkárt tanította a műegyetemen, és maga a Sándy által tervezett soproni iskolában járta ki a nyolc elemit. Munkásságát egy sokatmondó adattal méltatta: Sándy Gyulának 41 evangélikus temploma áll.
A tárlatot az építész unokája, Konok Tamás festőművész nyitotta meg, aki – mint felfedezte – gyermekként szerepel a meghívó címlapfotóján. Nagyapja hitvallásaként John Ruskin mondását idézte: „Az az ember, aki nem nagy szobrász és nagy festő, nem lehet jó építész." Kiemelte, hogy aprólékos szerkezeti részletrajzain túl az ornamentikát, a sgraffitókat, de helyenként még a templomba kerülő terítőket is maga tervezte, maga készítette, egyszóval a Gesamtkunstwerk megvalósítására törekedett. Az eklektikán belül mestere, Steindl Imre hatására a gótikát kedvelte, alapelemeit szívesen alkalmazta. Konok Tamás megemlítette, hogy első művészi ismereteit kisgyerekként nagyapjától szerezte, s halálos ágyánál is mellette állt. Sándy Gyula: Hogyan lettem és hogyan voltam én templomépítő, -tervező és művezető építész? című visszaemlékezéseit Washingtonban élő lányának, Sándy Natáliának írta. Az 1950-től haláláig rendszeresen küldött levelei válogatását a Magyar Építészeti Múzeum 2005-ben adta ki a Lapis Angularis sorozat VI. köteteként. A szöveget Fehérvári Zoltán, Hadik András, Prakfalvy Endre, illetve a Sándy



2



3

Gyula építészeti örökségének feldolgozását végző Evangélikus Egyházi Múzeum munkatársa, Zászkaliczy Zsuzsanna gondozta és szerkesztette. A megnyitón ezt a könyvet Bibó István művészettörténész mutatta be, részleteket idézve a műből, a szakszerű építészeti leírások mellett az építész humorát is illusztrálandó. Az emlékirat – sajnos – torzó maradt. Érdekesség, hogy Sándynak a levelek írásakor használt, régi Adler írógépe is látható a kiállításon. A 292 oldalas, 16,6x23,7 cm méretű, puha kötésű, 89 képpel illusztrált könyv 2500 Ft-ért kapható.
Sándy Gyula a József Műegyetemen 1891-ben szerezte meg építészdiplomáját. A nagy viaszpecséttel ellátott, kutyabőrre írt, díszes okiratot a tárlók fölött kiállították. Egyik atyai nagybátyja a szobrász Ferenczy Károly, a másik Ferenczy József sárospataki református esperes, kiknek szellemi és vallási hagyatéka meghatározó volt számára. Pecz Samu irodájában kezdte építész pályafutását a Szilágyi Dezső téri templom építkezésével egyidejűleg. Pecz mellett műegyetemi tanársegéd volt, 15 évig a Felső Építőipariskola tanára, majd 1914-től 1939-ig, nyugállományba vonulásáig a Műegyetem II. Épületszerkezettan Tanszékének nyilvános rendes tanára. Számos megépült alkotása közül a következőket emeljük ki: Breznóbánya evangélikus templomtornya, amelyre 1903-ban sgraffitodíszes pályázati tervet nyújtott be, majd a megépült változatot 1905-ben barátjával, Foerk Ernővel együtt készítették. A nagykőrösi református templom tornyát – melynek ácsszerkezeti részletrajzát tankönyvében is megjelentette – 1906-ban szintén közösen tervezték. Legismertebb munkája a Krisztina körúti Postapalota 1924–1925-ből, jellegzetes historizáló formaképzésével. A Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem Hittudományi Karának épülete Sopronban 1928–1929-ben épült meg, mely tipikus eklektikus alkotás. Győr Nádorváros evangélikus templom terve 1940-ből impozáns belső terű épületet mutat. A Magyar Újjáépítési Minisztérium pályázatára 1946-ban benyújtott pályaműve hat fekvőhelyes kislakás terve, korábbi ilyen irányú tevékenységének folytatása, hiszen már 1915-ben, az első világháború idején készített családi ház tervet „Földúlt tűzhelyeinkért" jeligére. Épített iskolát, üzemépületet, az újpesti távírdát, kastélyt

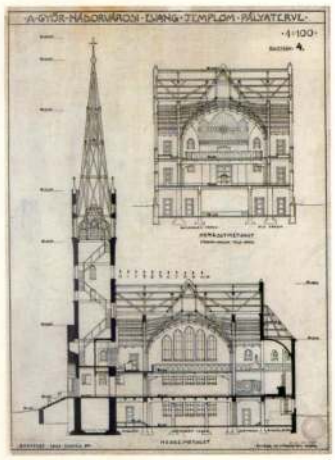

4

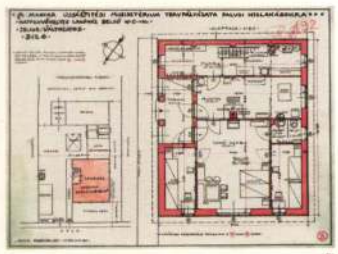

5

Daruváron, a zágrábi postapalotát s a máramarosszigeti kultúrpalotát. Elkészült épületeit legtöbbször maga fényképezte, mint Konok Tamástól megtudtuk, első kamerája saját készítésű volt. Szerzőként részt vett a Kemény-Gyímesy féle Evangélikus templomok című nagyszabású könyvvállalkozásban. Családjával Budán, Toldy Ferenc utcai emeletes házában lakott, melynek berendezését is maga tervezte. Az épületet Budapest ostromakor találat érte, szinte mindenük elpusztult, de féltett körzőkészletét a romok között, egy leszakadt ajtó által megvédve, szerencsére épen megtalálta.
Sándy Gyula a 20. század első fele magyar historizáló építészetének egyik jeles képviselője, hazai evangélikus templomok építője, a Műegyetemen építészgenerációk nevelője. Munkásságáról a galéria kis katalógust állított össze, mely a HAP kiállításainak immár szokásos eleme.

Timon Kálmán

1. Breznóbánya evangélikus templom tornya, 1903, tervpályázati terv

2. Nagykőrösi református templom tornya, 1906, ácsszerkezeti részlettervek

3. Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem Hittudományi Kar épületének homlokzati terve, Sopron, 1928-1929

4. Győr Nádorvárosi evangélikus templom terve, 1940

5. Hat fekvőhelyes kislakás terve, 1946

KÉRJÜK, TÖLTSE KI ÉS KÜLDJE VISSZA!

Lakossági kérdőív a XII. kerület fejlesztési tervének elkészítéséhez

Az utca, amelyben lakik: .....
(A kérdőíveket név és lakcím nélkül, de az utca megnevezésével kérjük, hogy a javaslatok, kérések területhez kapcsolhatók legyenek.)
Szíveskedjenek a kérdőíveket a megfelelő helyre X bejelölésével ill. pontszámok beírásával kitölteni és a megjelenéstől számított 15 napon belül a kihelyezett gyűjtőládákba bedobni.

1. Mióta lakik a kerületben?
- kevesebb, mint 5 éve ❑
- 5-10 éve ❑
- 10-20 éve ❑
- több, mint 20 éve ❑

2. Szeret-e itt lakni?
- nagyon ❑
- igen ❑
- közömbös ❑
- nem ❑

3. Mit szeret a kerületben? *(több válasz is adható)*
- szép a környezet ❑
- jó a levegő ❑
- jók a lakásviszonyok ❑
- jó a társadalmi környezet ❑
- kedvesek a szomszédok ❑
- van kert, kertes házban lehet lakni ❑
- jó a tömegközlekedés ❑
- jó az információáramlás (Hegyvidék, kábeltévé) ❑
- törődnek a kerületi lakosok véleményével ❑
- egyéb ..... ❑

4. Mit nem szeret a kerületben? *(több válasz is adható)*
- nem jók a lakáskörülmények ❑
- hiányzik a kert ❑
- túl nagy a forgalom ❑
- túlságosan sűrűsödik a beépítés ❑
- elhanyagolt a környezet ❑
- nem elég jó az ellátás ❑
- kevés az üzlet ❑
- messze van az iskola ❑
  - az óvoda ❑
  - az öregek napközi otthona ❑
- nem megfelelő a tömegközlekedés ❑
  - napközben ❑
  - csúcsforgalomban ❑
  - a késő esti órákban ❑
- nincs kulturális élet ❑
- nincs elegendő szabadidő-létesítmény ❑
- szemétlerakónak használják a zöldfelületeket ❑
- gondozatlanok a közterületek ❑
- kellemetlenek a szomszédok ❑
- a környéken zavaró létesítmények vannak ❑
- nem törődnek a kerületi lakosok véleményével ❑
- egyéb ..... ❑
  ..... ❑

5. Mit változtatna meg?
- sűrítené a buszjáratokat ❑
  - napközben ❑
  - csúcsforgalomban ❑
  - a késő esti órákban ❑
- korlátozná a gépjárműforgalmat ❑
  - egyes időszakokban (pl. hétvégén) ❑
  - egyes meghatározott területeken ❑
- a parkolási lehetőségeket fejlesztené ❑
- a közterületek, utcák rendezettségét, fásítását szorgalmazná ❑
- az utcabútorozást javítaná, több pad, míves kandeláber stb. kihelyezését javasolná ❑
- több játszóteret, parkot szeretne ❑
- segítené az üzlethálózat fejlődését ❑
- kerületközpont – kulturális központ, bevásárlóközpont kialakítását szorgalmazná ❑
- több kisebb központ létesítését szeretné a területileg egyenletesebb ellátás érdekében ❑
- fejlesztené a kerület szabadidő-létesítményeit ❑
- sétálóutcák kialakítását javasolná ❑
- a sűrűn beépített városias területek rehabilitációját szorgalmazná ❑
- egyéb ..... ❑

6. Támogatná-e vagy ellenezné (-5 ponttól 0-ig ellenzés, 0 ponttól +5 pontig támogatás)
- ha a kerületfejlesztési terv koncepciója hosszú távra, 15-20 évre előre gondolkodva készülne el és az aktuális fejlesztések mindig e keretbe illeszkednének ❑ ❑
- inkább azt szeretné, ha a kerületfejlesztési terv a mai problémákra adna gyors megoldási javaslatokat ❑ ❑
- támogatna-e egy területileg arányosabb teherviselést, a túlterhelt területek zsúfoltságának területi „széthúzását'' esetleg még olyan áron is, hogy más területek terheltsége ezáltal kismértékben növekedne ❑ ❑
- sport- és szabadidő-létesítmények ❑ ❑
  - sípálya ❑ ❑
  - golfpálya ❑ ❑
  - műjégpálya ❑ ❑
  - egyéb sport és szabadidő-létesítmény ..... fejlesztését ❑ ❑
- a kirándulóforgalmat térben egyenletesebben elosztó létesítmények építését ❑ ❑
- az idegenforgalmi szállásférőhely-kapacitás növelését (zöldövezeti szállodák, panziók) ❑ ❑
- kertvendéglők létesítését ❑ ❑
- új kulturális létesítmények elhelyezését (akkor is, ha külső vonzást is inspirálnának) ❑ ❑
- több új (felső) oktatási intézmény kerületünkbe telepítését ❑ ❑
- diplomáciai lakóterületek kialakítását ❑ ❑
- nyugdíjasházak, idősek apartmanházainak építését ❑ ❑
- a MOM területén bevásárló- és irodaközpont létesítését ❑ ❑
- a kerület peremén nagy parkolók létrehozását és a kerületen belül a gépkocsiforgalom helyett a tömegközlekedés előtérbe helyezését ❑ ❑
- a szelektív szemétgyűjtés bevezetését ❑ ❑
- ha Ön a sűrűn beépített városias kerületrészben lakik, megoldaná-e parkolási problémáját oly módon, hogy egy tervezett (közeli) parkolóházban örökhelyet vásárolna kocsija számára, ha az nem kerülne többe, mint 500.000 Ft ❑ ❑
  1.000.000 Ft ❑ ❑
- kerékpárutak kialakítását ❑ ❑
- a lakóutcák jelentős részének forgalom-csillapított utcává alakítását ❑ ❑
- a civil szerveződések összefogott területi klubjának létrehozását ❑ ❑
- egyéb javaslatok .... ❑ ❑

7. Az egyetértésével találkozó fejlesztési-rendezési szándékokat aktívan támogatná-e, megvalósításukban részt vállalna-e?
- úgy, hogy **önmaga is vállalkozna** a kerületfejlesztési tervbe illeszkedő profillal (üzlet- vagy irodalétesítés, idegenforgalom stb.) ❑
- **szponzorálná**, anyagilag támogatná a .... létesítését ❑
- egy létrehozandó **kerületfejlesztési alapba befizetne** (kb. ..... Ft/év) ❑
- csak **a saját szűkebb körzetében** egy **konkrét célra** (pl. iskolalétesítés, tornateremépítés, uszoda stb.) létrehozott alapba fizetne be (kb. ..... Ft-ig) ❑
- **munkájával részt venne** a megvalósításban (parkosítás, terepmunkák, közterületek, utcák rendezése stb.) ❑
- (csak) **a saját közvetlen környezetének** csinosításában, **rendben tartásában** (pl. utcafásítás) venne részt ❑
- a kerületi **civil szerveződések** munkájában szeretne részt vállalni, s ezeken keresztül ill. ezek szervezésében kapcsolódna be a tervek megvalósításába ❑
- **egyéb módon** ..... támogatná a tervek megvalósítását ❑
- **nem venne részt** a megvalósításban ❑

Közreműködésüket köszönjük!

FOGADÓÓRA

Tomány Gyula, a cigány kisebbség elektora minden hónap első szerdáján 9–12 óra között tartja fogadóóráját. A helyszín: Polgármesteri Hivatal, alagsor 7.

Pályázat

Budapest XII. kerületi Önkormányzat polgármestere pályázatot hirdet az alábbi, részben önálló szociális intézmények vezetői állásainak betöltésére:

– 1. sz. Gondozási Központ (Bp. Kiss János altábornagy u. 34.), a hozzá tartozó szociális étteremmel együtt;
– 2. sz. Gondozási Központ (Bp. XII., Szépkilátás u. 1.), a hozzá tartozó szociális konyhával együtt;
– 3. sz. Gondozási Központ (Bp. XII., Szarvas G. u. 8/C.);
– Hajléktalanok Átmeneti Szállás (Bp. XII., Tündér u. 9/B.).

A beadott pályázatnak tartalmaznia kell:
– a pályázó iskolai végzettségét tanúsító okiratok másolatát,
– a pályázó szakmai önéletrajzát,
– a megpályázott intézmény működésére vonatkozó vezetői koncepciót,
– 3 hónapnál nem régebbi erkölcsi bizonyítványt.

A pályázat benyújtásának feltételei:
– legalább középfokú szakirányú végzettség,
– gyakorlat a felnőttvédelmi szociális gondoskodás területén.

Előnyben részesülnek a szakirányú felsőfokú végzettséggel rendelkezők, valamint azok a pályázók, akik kerületi helyismerettel is rendelkeznek.

A pályázat beadásának határideje: 1995. május 15.

A pályázat beadásának helye: Budapest XII. kerületi Önkormányzat Polgármesteri Hivatal, Humánpolitikai Iroda, 1126 Budapest, Böszörményi út 23–25.

A pályázatokkal kapcsolatban felvilágosítást ad *Balázs Piroska* vezető gondozónő a 185-1195-ös telefonszámon.
A pályázat elnyerői 1999. december 31-ig szóló, határozott idejű kinevezést kapnak. Az önkormányzat a pályázattal kapcsolatos döntését 1995. június 31-ig meghozza.
A kiíró fenntartja a jogot, hogy a pályázatot eredménytelennek nyilvánítsa, amennyiben a megadott határidőben megfelelő pályázatok nem érkeznek.

A társasházakról (5)

A vízfogyasztás normái

A közüzemi vízellátás közel másfél évszázados múltja során mind a tervezéshez, mind a költségelszámolás feladatkörében nélkülözhetetlenek voltak a fogyasztás tapasztalati adatai, illetve az azokból képzett normák. Ezért az ezzel foglalkozó szakemberek ma is rendszeresen figyelik a fogyasztás tendenciáit és változásait. Gyakorlatilag elég pontos normákat lehet meghatározni, de meg kell jelölni egyidejűen az analóg felhasználás feltételeit. Problémák akkor adódnak, ha ezeket a feltételeket egy-egy adott esetben nem kellő gondossággal veszik figyelembe. Ahol a fogyasztás tényleges mérési adatai hiányoznak, ott – jobb megoldás híján – e normáknak az analógiai feltételek figyelembevételével való alkalmazása lehet a viszonylag legkisebb hibát magában hordozó számítási eljárás.

Mérés vízmérő szerkezetekkel

Az ivóvíz továbbítása – elsősorban higiénés szempontok miatt – csak zárt csővezetékrendszerben valósítható meg. A mérőhelyek nagy száma, a fogyasztás időben változó tendenciája és mennyisége hazai viszonylatban csak olyan vízmérők alkalmazását teszi egyelőre realizálhatóvá, amely típus a fogyasztásnak megfelelő vízáramlás sebessége mértékétől függően jelez a számlapján digitálisan vagy észlelhető *mutatóállások* útján. E mechanikus szerkezeteket a bennük lévő fogaskerék áttételek miatt *vízóráknak* is nevezik. Ennek a hasonlóságnak hátránya, hogy szintén, de gyorsabban kopnak, szennyeződhetnek, tisztításra és időnként újrahitelesítésre szorulnak. Sajnos ezeken felül további hátrányuk a viszonylag nagy hidraulikai ellenállásuk, tehát a víznyomáscsökkentő hatásuk. Hátrányuk az is, hogy *csak bizonyos alsó és felső határok között* mérnek elfogadható pontossággal. Ebből következően pl. tíz kismérő által mért átfolyt vízmennyiség összege általában gyakorlatilag nem egyezik az előttük vagy utánuk beiktatott egyetlen nagyobb vízmérő által jelzett vízmennyiségértékkel. A különbség pozitív is, negatív is lehet, a mérési hibák okától függően. Ez hibátlan vízmérők esetén is lehetséges, mert attól is függ, hogy például fogyasztás közben mikor és mennyi víz haladt át bármelyik mérőn a mérési tartományon kívüli mennyiségben.

A lakások jelentős részében több helyiségben van vízvételezési lehetőség (fürdőszoba, WC, konyha). Az ilyen helyiségeket a többemeletes házakban nem mindig egymás mellé, hanem inkább egymás alá tervezték és építették. Így egy lakásban sokszor három vagy több függőleges közös vezetékről („strang''-ról) van leágazás. Ez azt jelenti, hogy ilyen esetben legalább három mellékvízmérő (esetleg még egy melegvíz vízmérő) beiktatásával lehet csak a lakás vízfogyasztásának különmérését megoldani. Ez természetesen a beépítési költség és a későbbi adminisztráció szempontjából irreális megoldás. Sajnos tudomásul kell venni tehát, hogy a hazai többszintes lakóházak jelentős hányadának az adottságai *nem kedvezőek* a mellékvízmérők felszerelésére.

A vízdíjak tárgyalása egyszersmind a csatornahasználati díj tárgyalását is jelenti, hiszen a hazai szabályozások szerint a csatorna használati díj alapja általában a megállapított vízfogyasztás mértéke. Ugyanis az elvezetett szennyvíz és csapadékvíz épületenkénti vagy éppen lakásonkénti mérésére és a mérés regisztrálására nincs gazdaságosan realizálható mérési módszer. Ezért a vízfogyasztás szerinti díjmegállapítás a lehetséges legjobb megközelítés – esetleg figyelembe véve, ha jelentékeny vízvezetéki víz használat után nem a csatornába jut, például ha azt elöntözik. E módszer hátránya a közmű szempontjából, hogy egyesített rendszer esetén sem veszik figyelembe a ház udvarteréről és a tetejéről elvezetett csapadékvizet.

Elszámolási rendszerek

A víz- és csatornadíj szétosztása egyvízmérős rendszer esetén

Ha a lakóház teljes vízfogyasztását egy vízmérővel mérik, akkor a közmű annak leolvasott adatai alapján számlázza a vízcsatornadíjat. Ez esetre nézve a 11/1977. tvr a társasházakra vonatkozóan a következőket írja elő.

„10. § (2) A társasházzal kapcsolatos egyéb közös kiadások (kezelési és üzemeltetési költség stb.) – ha az alapító okirat eltérően nem rendelkezik – a tulajdonostársak között tulajdoni hányaduk arányában oszlanak meg.''

Ez egyértelmű útmutatás az egyes tulajdonosok vízdíjrész fizetési kötelezettségére nézve, sőt azt külön ki sem kell számítani, mert a rendszeres egyéb közös költséghozzájárulás is így oszlik meg, tehát a rendszeres hozzájárulási összegben bennfoglaltatik. Mindez azzal a feltételezéssel érvényes, hogy ez az Alapító Okirattal is egyezik. Ettől tehát csak akkor lehet törvényesen eltérni, ha az Alapító Okirat ide vonatkozó részét a közgyűlés megváltoztatja. Ehhez viszont a tulajdonosok 100 százalékos egyetértő szavazata, illetve hozzájárulása szükséges.

Bérlakások esetén a 18/1990. (I. 31.) MT rendelet 6. §-ának (2) bekezdésében kapott felhatalmazása alapján *az önkormányzatok szabályozása a mértékadó*. Esetünkben tehát a XII. kerületi Önkormányzat 32/1994. (XI. 1.) rendelete szerint kell meghatározni az egész ház víz- csatorna számlájának az egyes bérlőkre eső részét. A rendelet hatálya kiterjed mind az önkormányzati tulajdonú, mind az egyéb tulajdonú bérleményekre. Ennek az elszámolási rendszernek a lényege a komfortfokozattól és a szobaszámtól függő vízfogyasztási normákkal arányos elosztás.

(Folytatjuk)

Kovács Béla
okl. mérnök

Sándy Gyula

Hegyvidék

A XII. KERÜLETI POLGÁROK LAPJA — MEGJELENIK KÉTHETENTE — XXV. ÉVFOLYAM 8. SZÁM 1995. ÁPRILIS 26

BUDAKESZIERDŐ – CSILLEBÉRC – FARKASRÉT – FARKASVÖLGY – ISTENHEGY – JÁNOSHEGY – KISSVÁBHEGY – KRISZTINAVÁROS
KÚTVÖLGY – MAGASÚT – MÁRTONHEGY – NÉMETVÖLGY – ORBÁNHEGY – SASHEGY – SVÁBHEGY – SZÉCHENYIHEGY – VIRÁNYOS – ZUGLIGET



70 éve épült a Budai Postapalota

A Magyar Királyi Posta az előző évszázadokban is nagy súlyt helyezett megfelelő, szép kivitelű és biztonságot sugárzó létesítmények építésére. Az I. világháború nagy veszteségeket okozott, a Trianon után elcsatolt területekkel elveszett a Posta sok korszerű épülete is. Régóta igény volt egy megfelelő igazgatósági épületre, s a hírközlés fejlődése is indokolta, hogy új távbeszélőközpont létesüljön Budán. A háború utáni gazdasági helyzet ugyan katasztrófális volt, dúlt a munkanélküliség, a pénz rohamos elértéktelenedése – ugye milyen ismerős a 70 évvel ezelőtti helyzet? Ma divatos kifejezéssel afféle „előre menekülés" volt, hogy elindították a Postapalota létrehozását.

A nagy tekintélyű építész professzor, *Hauszmann Alajos* nyilvános tervpályázatot javasolt, főkép azért, hogy a nagy munkával, állás nélküli építészeket foglalkoztasson. Pályáztak is 147-en, végül a megbízást *Sándy Gyula* műépítész, műegyetemi tanár kapta meg. A kivitelezés során is igyekeztek – a munkanélküliséget enyhítendő – minél több hazai vállalatot, munkaerőt bevonni. A fő jelszó a takarékosság volt, hiszen külföldi kölcsönből kaptak hitelt az építkezésre és minden felesleges pazarlást kerülni kellett. Ennek köszönhető, hogy az épület nem túldíszített, hangsúlyozottan egyszerű és részleteiben is elkerülte az akkor divatos historizáló, magyaroskodó megoldásokat. Mindössze két képzőművészeti díszítést kapott: az országcímert angyallal ábrázoló mozaikot *Nádler Róbert* műegyetemi tanár készítette, a Várfok utcai épületsarok szobrászati kiképzésére pedig *Bory Jenő* „Földgömb" című alkotása szolgált. Sajnos, mindkettő megsemmisült a II. világháború folyamán, amikor a postaépületet óriási károk érték. A távbeszélő központ szinte teljesen elpusztult, használhatatlanná váltak a többi épületrészek is. A kár nagyságát jelzi, hogy 400 fuvarnyi törmeléket szállítottak a Vérmező feltöltésére. A helyreállítás szakaszosan folyt, s hála a postai dolgozók, műszakiak felelősségérzettel végzett munkájának, 1947 közepén már az egész vezérigazgatóság megkezdhette itteni működését.

Az épület azóta is szolgálja a közönséget, néhány éve felújították. Bár mi, budaiak sokszor szűknek érezzük a helyet, néha türelmetlenül állunk sorba, de – főként, ha eredménnyel elvégeztük postai dolgunkat – elégedetten, némi büszkeséggel tekintünk a szép épületre, amely a város jellegzetes, egyedi és érdekes alkotása.

(Az információkért köszönet illeti *Kovács Gergelynét* – kerületünk lakóját –, aki a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány ügyvezető igazgatója.)

Hámory Gabriella

Hosszú távú fejlesztési terv

A polgármester kérése a kerület polgáraihoz

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Kéréssel fordulok Önökhöz. Önkormányzatunk elhatározta, hogy elkészíti a kerület hosszú távú fejlesztési tervét. E terv feladata, hogy meghatározza kerületünk távlati arculatát, azt, hogy térben és tartalmilag merre fejlődjön a kerület, milyen lakásgazdálkodást, szociálpolitikát, vagyongazdálkodási és vállalkozási politikát alakítson ki, hogyan javítsa az életminőséget, a környezet állapotát, mit tud tenni a minőségi (nem mennyiségi!) városfejlesztés érdekében. A terv a hosszú távon érvényesítendő alapelveken, irányokon túl a konkrét területi, műszaki tennivalókkal is foglalkozik. Kitér arra, hogy milyen közmű– és közlekedéshálózati fejlesztésekre lenne szükség. Mit kellene tenni az épített és a természeti értékek védelméért? Hogyan lehetne úgy gazdálkodni a kerület vagyonával, hogy az a közösség számára a legnagyobb haszonnal járjon. Hol lesz szükség iskolabővítésre vagy öregek klubjára, új orvosi rendelőre, hol kell javítani az ellátást, stb. Olyan tervről van tehát szó, mely valamennyiünk mindennapjaira hatással lesz.

Ahhoz, hogy a fejlesztési koncepció összeállítását elkezdhessük, s hogy elképzeléseink találkozzanak az Önök javaslataival, igényeivel, szükségünk lenne véleményük megismerésére. Tudni szeretnénk, mit tartanak feltétlenül megőrzendő, érintetlenül hagyandó értéknek, mi az amivel elégedettek és mi az amin változtatnának, javítanának. Ismernünk kell azt is, hogy mely fejlesztések nyernék meg tetszésüket, és melyek azok, amelyeket nem igényelnek. A fejlesztési program kialakításánál az sem közömbös, hogy a megvalósításban a lakosság milyen módon és milyen mértékig vállalna részvételt. A problémamegoldó programok összeállításánál segít, ha ismeretekkel rendelkezünk arról, hogy mely problémákat tartják a legsúlyosabbaknak, melyek enyhítése a legsürgetőbb.

Kérjük ezért, hogy a mellékelt kérdőívet tanulmányozzák át és töltsék ki. Jó lenne, ha minél többen visszaküldenék, mert csak így lehetséges, hogy véleményeiket, igényeiket a tervezés során figyelembe vehessük, hogy a kerület valamennyi polgára számára a koncepcióba való beleszólás jogát biztosítani tudjuk. Kérjük azt is, hogy a javaslatok, észrevételek helyhez kapcsolása érdekében a lakóhely szerinti utcaneveket szíveskedjenek feltüntetni.

A kérdőívek összegyűjtésére a kerület valamennyi óvodájába, általános és középiskolájába, a háziorvosi rendelőkbe és a nagyobb ABC áruházakba gyűjtőládákat helyeztünk ki, melyek a Hegyvidék megjelenésétől számított 15 napig maradnak a helyükön. A kérdőívek eljuttathatók továbbá még a Polgármesteri Hivatal Ügyfélszolgálati Irodájába és a Hegyvidék Szerkesztőségébe postán, vagy személyesen.

Bízom abban, hogy a kerület lakossága is érzi e terv jó minőségben való elkészítésének fontosságát és aktív részvételével, a kérdőívek minél nagyobb számban történő kitöltésével segítséget nyújt a munka elvégzéséhez. Végezetül pedig felhívom figyelmüket arra, hogy a tervkészítés során a Hegyvidék időről időre tájékoztatást ad a munka folyamatáról, az egyes tervfázisok között tartandó lakossági tervismertetésekről, vitafórumokról. Kérem, kísérjék figyelemmel az erről szóló közleményeket.

Segítségüket előre is köszönöm.

Udvardy Nagy István
polgármester

(Kérdőív a 2. oldalon)



A győztes csapat (balról jobbra) Tagyi Nándor, Kurucz Zsigmond, Fejes László, Parti Bálint, Parti Zoltán, Fajt András, Nagy Marcell, Virág Zsolt, Virág Csaba, Koleszár Balázs. Edző: Kertész István. (Hiányoznak a képről: Gaskó Mátyás, Érsek Gábor.)

Ünnepélyes díjátadás

Április 13-án, csütörtökön a Hotel Agróban ünnepélyes keretek között adták át a „mini Korcsoportos Országos Kosárlabda Bajnokság'' első helyezettjének járó díjakat, ajándékokat. Kerületünk nagy örömére ezt a megtisztelő díjat a XII. Diana úti Testnevelés tagozatos Általános Iskola Kosárlabda csapata nyerte el.

Gratulálunk eredményükhöz!

Horváth Frigyes, a Magyar Kosárlabda Szövetség főtitkára, dr. Udvardy-Nagy István, a XII. kerület polgármestere, Szebedy Tas, a Városmajori Gimnázium igazgatója, Nagy Tamás és Parti Zoltán, a Diana utcai Általános Iskola igazgatója



Kereskedők és vállalkozók tanácskozása

A Kereskedők, Vállalkozók Budapesti Szervezete, a KVBSZ 1991. óta lát el klasszikus érdekképviseletet. A KISOSZ budapesti szervezetének jogutódja kifejezetten a kiskereskedőket, a családi kisvállalkozásokat támogatja. Jogi és társadalombiztosítási tanácsadással, adóval kapcsolatos felvilágosításokkal, különféle tanfolyamok szervezésével és még sok egyébbel segíti tevékenységüket.

A KVBSZ március végén tanácskozást tartott a Fővárosi Önkormányzat képviselőjével és a 23 budapesti kerület polgármestereivel, alpolgármestereivel. A téma a fekete gazdaság volt, amely a kormány legutóbbi átfogó gazdasági megszorító intézkedéseinek bejelentése óta mondhatni, „divattéma'' lett. Emellett az utcai árusítás megszüntetése, az üzletek eladása illetve bérleti helyzete, valamint a Budapesti Kereskedelmi és Ipar Kamara munkájával kapcsolatos feladatok, lehetőségek is szóba kerültek.

A tanácskozáson kiderült, hogy a kereskedők nem érzik magukat biztonságban a közterület-kiadás bizonytalansága miatt. Sokan vannak, akik egy-egy alkalomkor (karácsony, húsvét, stb.) nem akarnak az utcán is árusítani, ám félnek attól, hogy a helyi önkormányzat az ő üzletük elé is ad engedélyt bódéállításra. A KVBSZ azt szeretné elérni, ha már erre sor kerül, legalább más jellegű árut értékesítő kereskedő kerüljön oda.

A Budapesti Kereskedelmi és Ipar Kamaráról szólva elhangzott, hogy a jelenlegi hét osztályt, melybe a KVBSZ is delegál képviselőket, szeretnék tízre bővíteni. Hír szerint a kamara átvenné az önkormányzatoktól a hatósági jogköröket, és minden kerületben külön irodát hozna létre. Mivel az önkormányzatokban már jól működő, kiforrott apparátusok működnek, és huszonhárom újat létrehozni meglehetősen költséges volna (feleslegesnek is tűnik), ezért ez a terv még átgondolásra szorul. *(sc)*

Lakossági fórum

A Németvölgyi Érdekvédelmi Egyesület a Királyhágó tér 6–7. sz. alatt lebontott ház helyén épülő ingatlan témájában május 2-án, du. 18.00 órakor **LAKOSSÁGI FÓRUMOT** rendez a XII. kerületi Polgármesteri Hivatalban (Böszörményi út 23–25.).

Minden környékbeli lakost szeretettel várunk!

Németvölgyi Érdekvédelmi Egyesület
elnöksége

Végre tavasz!



VISSZATEKINTÉS



A „Gödör"-től a mai Moszkva térig

A török hódoltságot követően a lerombolt Buda újjáépítésének érdekében a Mechwart, a Széna és a Moszkva tér helyén téglaégetők működtek, melyeknek tevékenysége egyre mélyítette e területet. A kezdetben királyi, majd városi téglavetők későbbi magántulajdonba kerülésével a mai Moszkva tér a múlt században a Christen család birtoka lett. 120 évvel ezelőtt, 1874-ben a Fővárosi Közmunkák Tanácsának döntése értelmében a közelben húzódó országutat a forgalom növekedése miatt körúttá építették ki, amíg ez megvalósult, telente a budai polgárok előszeretettel korcsolyáztak a befagyott eső- és talajvizes területeken.

Száz évvel ezelőtt fejeződött be a mai Margit körút megépítése. Ennek során az egész területet rendezték. A 8–10 méter mély gödröket úgy töltötték fel, hogy ott az előzőekhez viszonyítva korszerűbb sportolási lehetőséget biztosítsanak.

A mai Moszkva tér helyén lévő sporttelep akkor kezdett fellendülni, amikor bérletét a 125 évvel ezelőtt alapított Budapesti (Budai) Torna Egylet (BBTE) vette át. Az egyesület, amelynek alapszabályát Magyarországon első ízben magyarul fogalmazták meg, az 1885. évi országos kiállítás egyik ide helyezett fa-

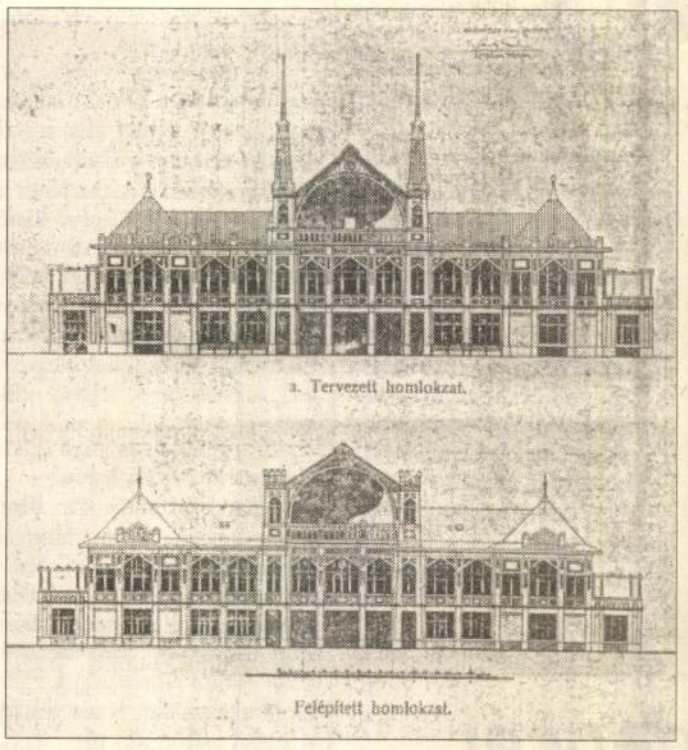

a. Tervezett homlokzat.

b. Felépített homlokzat.

vázas pavilonjában sportházat, valamint környezetében egy 9000 m² alapterületű medencét alakított ki. A korcsolyázás mellett – a víz leeresztését követően – fokozatosan tértek át a nyári sportokra, a *„szabadban való tornaversenyekre, a labdázó és tennis mulatságokra"*. Megalakult a Budai Korcsolyázó Egylet is.

Mivel a budai polgárok egyre nagyobb számban vették igénybe az egyesület által nyújtott sportolási lehetőségeket, 1911-ben a székesfővárossal kötött bérleti szerződést az Egylet (további 40 évvel meghosszabbították), majd bővítették, korszerűsítették a pályát. Elhatározták egy több célra használható kétszintes klubház megépítését is. A terv elkészítésére nyilvános pályázatot írtak ki, és a beérkezett 22 pályamunka közül *Sándy Gyula* (1868–1953) munkáját fogadták el.

A sporttelep területének adottságát kihasználva egy 400 m-es többsávos futópályát és egy korcsolyapályát alakította ki. Alsó részét nem betonozták le, és így a zöld gyepen különböző nyári sportokat is lehetett űzni. A pálya egész alapterületét alagcsőrendszerrel és vízvezeték-hálózattal látták el. Az új vasbetonvázas klubház építményként valósult meg, melyet az azt körülvevő, helyenként 8–10 m magas földpartba történő beékelés megtámasztásával stabilizáltak. Az épületben helyezték el a választmányi, az elnöki, az igazgatói és az orvosi szobákat, a pénztárt, a bővíthető nagytermeket (melyeket összejövetelek és táncmulatságok megtartására használtak), a melegedő és csatolótermet. A helyiségeket gázradiátorokkal szerelték fel, az emeletsorok és a sportpálya világítótesteit központi kapcsolótábláról működtették. Az építmény kivitelezése *Schőmer Ferenc* építőmester, a vasbetonmunkák szakszerű elkészítése *Biehm János* érdeme volt.

Az 1929-ben Széll Kálmán volt miniszterelnökről elnevezett teret a II. világháború előtt átrendezték: a BBTE-t a Pasaréti út elejére helyezték át, mivel a térre összpontosították Közép-Buda villamosvonalainak és megállóinak jelentékeny részét.

A II. világháborút követően a sportegyesületet jogellenesen megszüntették, Pasaréti úti pályáját és létesítményeit a Vasas kapta meg. A BBTE a közelmúltban újjászületett, 125 éves történetét relikviákat is tartalmazó kiállításon a XII. kerületi Polgármesteri Hivatal II. emeleti Folyosó-Galériáján mutatták be.

Kahlich

A MADÁR IS ÉLNI AKAR

Apró –(c)Seprő

Az én bolond jó szívem...

Megérett a fámon az alma. Ezt onnan tudom, mert több rajta a rigó, mint a termés. Minden ágon ül egy vagy kettő. Megcéloz egy almát, elkezdi kalapálni a csőrével, aztán – puff! – már lent is van a földön. Legalább azt enné tovább, de nem! Belekezd egy másikba, ott fönn a fán, hogy rövidesen azt is leverje.

Persze le kellene szedni, ha úgy ráérnék, ahogy nem. Ősszel adódik a kertben a legtöbb munka, ami egytől egyig sürgős, mert siettet a közelgő fagy – a főzésről, bevásárlásról, takarításról, mosogatásról és a rengeteg beáztatott mosnivaló ruháról nem is beszélve. Így hát csak tehetetlenül nézem a pusztítást, mert az ilyen összecsipkedett, ütődött almát már nem lehet télire eltenni.

Megálljatok, büdösök, jön még kutyára dér! Meglesz a böjtje ennek a nagy dőzsölésnek. Hogy fogtok fázni meg koplalni a télen. De meg is érdemlitek!

Aztán leesik az első hó – én meg vagdosni kezdem nekik az ennivalót és kiteszem az ablakba, hogy éhen ne pusztuljanak.

– Egyetek csak, kicsikéim – hisz' végeredményben olyan kedvesek vagytok!

Pálfiné



A Széchenyi-hegy elfeledett szállói

A cikksorozat néhány héttel ezelőtt ért véget a Hegyvidék hasábjain. Már a sorozat befejezése előtt több olyan hasznos kiegészítést, kritikát és dicséretet kaptam a szerkesztőségen keresztül, – ezúttal is köszönöm mindegyiket – amelyekből két következtetést vontunk le: egyrészt a téma iránt komoly érdeklődés nyilvánult meg, másrészt a kutatás még bőven szorul kiegészítésre.

Időközben olyan érdekes momentumokra bukkantunk, amelyek ezt megerősítették (pl. egy állítólagos német alagútrendszer az épületek között, a szállók megszűnésének körülményei stb.) és amelyeknek ma már szinte sehol nincs írásos nyoma. Ezeket megfontolva gondoltuk úgy, hogy érdemes lenne a meglévő dokumentumokat, információkat összegyűjteni és esetleg egy jövőbeli könyvben bemutatni. Ezért kérünk minden a Hegyvidék olvasót, aki a szállókról, illetve az épületekről bármilyen információval (pl. akkori szállólakó vagy tulajdonos, akár mai lakos) vagy bármilyen dokumentummal (fotó, szerződések, alapító okiratok stb.) esetleg tárgyi emlékkel rendelkezik és szívesen segítene munkánkban, jelentkezzék levélben vagy telefonon a Hegyvidék szerkesztőségében. Segítségüket előre is köszönöm.

Horváth Tamás

Földrajzi neveink helyesírása
helyes írása

Bizonyára mindenkivel előfordul, hogy egyik-másik ritkábban használt szó vagy név leírásakor megtorpan, mert bizonytalan benne, hogyan is kell azt helyesen leírni. Ezt a bizonytalanságot még csak fokozza, ha annak a szónak vagy névnek az írásképe újságban, hirdetésen, falitáblán meg egyebütt hol így, hol úgy jelenik meg előttünk. Ez az írás most arra vállalkozik, hogy megpróbálja tisztázni a XII. kerület néhány földrajzi nevének helyes írásmódját.

Domborzati elem vagy városrésznév?

Nemrégiben lapunkban az egyik kerületi egyesület neve ilyen írásmóddal jelent meg: Kis-Svábhegyi Egyesület. Ez az írásmód pontatlan, a név helyesen: *Kissvábhegyi Egyesület*. Nem mindegy az? – kérdezhetné az olvasó. Természetesen nem, hiszen elnevezésről van szó, amelyet minden esetben illik pontosan írni. Mi tehát a hiba, s mi a helyes írásmód?

Gyakori, hogy valamely két szó egybekapcsolásakor keletkező új szó jelentése mást vagy egészen mást jelent, mint a tagok jelentésének összege. A tűzről-pattant menyecske természetesen nem a tűzről pattant, s a szóbeszéd is más, mint szó és beszéd, hiszen alaptalan híresztelés az értelme. Az ilyenekhez hasonlóan a földrajzi nevek írásakor is figyelembe kell venni a név jelentését, mert az azonos betűkből álló, de más-más dolgot jelölő nevek írásmódja is eltérően alakul. A magyar helyesírás szabályainak 1985-ös kiadása több példát is említ erre: Sáros-patak egy vízfolyásnak a neve, Sáros-patak pedig helységnév; Hűvös-völgy domborzati elem, Hűvösvölgy ellenben városrésznév.

Éppen ez az utóbbi példa vezet el bennünket kérdésünk megválaszolásához: ha a Budai-hegységnek egyik délkeleti nyúlványát akarjuk nevén nevezni, akkor *Kis-Svábhegyként* kell írnunk, ha pedig az itt elhelyezkedő városrészt, akkor *Kissvábhegy* a helyes írásmód. Ugyanígy domborzati elemként helyes az Orbánhegy, Márton-hegy, János-hegy, Svábhegy, Isten-hegy, Német-völgy, Kút-völgy, Farkas-rét, Farkas-völgy, de városrésznévként Orbánhegy, Mártonhegy, Jánoshegy, Svábhegy, Istenhegy, Németvölgy, Farkasrét, Zugliget a helyes. Mivel pedig a Kissvábhegyi Egyesület egy városrész polgári szerveződése, így hát a nevét is kötőjel nélkül kell írni.

Jaj de széles, jaj de hosszú az az út...

Gyakran követünk el hibát, amikor útnak elnevezett közterületeket utcának, utcaként törzskönyvezetteket pedig útnak nevezünk. Kerületünkben – elsősorban a Svábhegyen – szép számmal vannak olyan utcák, amelyek keresztneveket hordanak. Mutatóba néhány: *Ágnes út, Jenő út, Laura út, Melinda út, Vilma út*. Az ilyen neveket viselő közterületek nálunk csaknem valamennyien utak. Kivétel a *Borbála utca*, a *Diana utca*, a *Zulejka utca*. Hasonlóan sok út van kerületünkben erdei állatokról és madarakról elnevezve, például a *Menyét út, Ordas út, Őzike út, Cinege út, Fülemile út*. Az ilyen névadókról elnevezett közterületek között már sok van, amelyik utcanévre hallgat: *Csíz utca, Futrinka utca, Karvaly utca, Veréb utca, Tücsök utca* és a többiek. Nem véletlen, hogy példáink sorában a *Fülemile utat* szerepeltettük. Bármilyen furcsa, ez nem Fülemüle, nem is Filemile, hanem egyik hangzó így, a másik úgy: Fülemile.

Bizonyára a nyelvérzékünkre hallgatunk akkor, amikor a szűk kis svábhegyi ösvényeket út helyett utcáknak emlegetjük. A Magyar Nyelv Értelmező Szótára szerint az *út* „rendszerint széles, többnyire egyenes és hosszú, gyakran fákkal szegélyezett utca." Legyünk őszinték: a mi keskeny csapásaink nem ilyenek. Jobban illik rájuk az Értelmező Szótár *utca* definíciója: „városban, falun a házsorok között a közlekedés lebonyolítására kialakított, rendszerint aránylag nem széles, illetve kisebb fontosságú útvonal." Azám, de hol vannak ott a hegyen a házak?

Nos, a dolog magyarázata éppen itt keresendő. Az elnevezések többsége a múlt század végéről származik, amikor a Svábhegy – a Sváb-hegy! – még alig-alig volt beépítve. Az erdőben elszórtan megbúvó házak között erdei utak vezetnek, ugyanolyan utak, mint bárhol másutt erdőkben és mezőkön. Nem utcák ezek; az utcák lent és bent vannak a városban; Pesten, a Vízivárosban, a Krisztinavárosban. Ha el is nevezzük őket, nem érdemlik meg, hogy *utcák* legyenek belőlük, maradnak *utak*. Maradtak hát mind a mai napig, s csak rajtunk múlik, hogy meg tudjuk és meg akarjuk-e őrizni ezt a szép hagyományt.

Ellenkező értelmű tévedéseket is elkövetünk. Gyakran szerepel az *Alkotás utca*, a *Fodor utca*, sőt néha még a *Városmajor utca* is Alkotás útként, Fodor útként, Városmajor útként. Nem vitás, hogy szélességük és hosszúságuk, forgalmuk és fontosságuk alapján utaknak is nevezhetnénk őket, ám a főváros közterületeinek törzskönyvében utcákként szerepelnek, akárhány sávon hömpölygő rajtuk a gépkocsifolyam.

Említsük meg: az utca és az út elnevezések közötti bizonytalanságot az is fokozza, hogy az *u.* rövidítést némelyek hibásan alkalmazzák. Ez a jel az *utca* szónak a rövidítése, s mégis gyakran látható *út* értelmezés helyett is. De vajon az út esetében mit takarít meg az alkalmazója a rövidítéssel? Az *u.* ugyanúgy két leütés az írógépen, mint az *út*, hibásan használva azonban növeli a tanácstalanságot: mi is valójában ennek a közterületnek a neve?! Az „utca" utótag sem olyan hosszú, hogy rövidítés nélkül ki ne írhatnók, az „út" elnevezést pedig semmilyen körülmények között sem szabad rövidíteni.

(Folytatjuk)

Noéh Ferenc

Jékely Zoltán

Ősz a Városmajorban

Tarsolyából a puszta földre szórta
egy üldözött király –
a sok tallér most itt hever a porba',
a fák lábainál.

Kékeslila homályban, ázva-fázva
ődöng a vén fasor,
szerelmesek fojtott sírása
szól a bokrok alól...

Mint szép lány után, ámulva nézek
pazar nyarunk után –
Fölöttem lóg még egy-két árva fészek
a tar fák ágbogán.

Úgy érzem, hirtelen kinő a szárnyam,
s fütyülök is nekik:
Bolond fák! azt hiszik, hogy újra nyár van,
és karjuk rezgetik.

KÉPKERETEZÉS FELSŐFOKON!

Több mint 600 fajta klasszikus és modern képkeretből elkészítjük az Ön elképzelésének megfelelő keretezést.
Tükrök, keretezett tükrök nagy választékban.

Budagyöngye Üzletközpont
1026 Szilágyi Erzsébet fasor 121.
I. emelet 22. üzlet
Telefon: 275-0857/307
Nyitva tartás: hétfőtől vasárnapig 10–19 óráig

Mi a
KINEZIOLÓGIA?
Új, hatásos stresszoldó módszer

Kiknek segíthet?
GYEREKEKNEK, akik tanulási nehézséggel (dyslexia stb.) kínlódnak.
MINDENKINEK, ha érzelmi eredetű problémái (szorongás, allergia, fóbia, félelmek stb.) vannak

SEGÍTHET magán és másokon a módszer elsajátításával.

Tanfolyamok kezdő szinttől! Felvilágosítás, jelentkezés tanfolyamra és egyéni stresszoldásra:

275-4714
Tokár Mária
kineziológus,
a „Three in One" amerikai módszer oktatója

HELYBENHAGYTÁK A TÁMADOTT RENDELETET

Házingatlanok elidegenítése

Az Alkotmánybíróság végzése

A köztársasági megbízott 1992. júliusi törvényességi felhívásában jogszabálysértőnek minősítette a XII. kerület Önkormányzatának az önkormányzati tulajdonban álló házingatlanok elidegenítésének feltételeiről szóló 3/1992. (IV. 14.) sz. rendeletét. A felhívásban foglaltakkal kapcsolatban a képviselő-testület nem értett egyet, ezért a köztársasági megbízott az Alkotmánybíróságnál kezdeményezte az Önkormányzat rendeletének megsemmisítését.

Az Alkotmánybíróság 1994. október 18-ai végzésével megszüntette az eljárást. Ezt teljes terjedelmében közreadjuk.

Az Alkotmánybíróság önkormányzati rendelet törvényellenessége megállapítására irányuló kezdeményezés alapján meghozta a következő

végzést.

Az Alkotmánybíróság Budapest Főváros XII. kerület Önkormányzatának az önkormányzati tulajdonban álló házingatlanok elidegenítésének feltételeiről szóló 1/1993. (I. 19.) rendelettel módosított 3/1992. (IV. 14.) rendelete felülvizsgálata és megsemmisítése iránti kezdeményezés alapján folytatott eljárást megszünteti.

Indokolás

A köztársasági megbízott – mivel a törvényességi ellenőrzés keretében kiadott felhívásával a XII. kerületi Képviselő-testület nem értett egyet – az Alkotmánybírósághoz benyújtott felülvizsgálati és megsemmisítés iránti kezdeményezésében Budapest Főváros XII. kerületi Önkormányzatának az önkormányzati tulajdonban álló házingatlanok elidegenítésének feltételeiről szóló 1/1993. (I. 19.) rendelettel módosított 3/1992. (IV. 14.) rendelete (a továbbiakban: Ör.) törvényellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte. Arra hivatkozott, hogy az Ör. ellentétes az állami tulajdonban álló házingatlanok elidegenítésének szabályozásáról szóló, többször is módosított 32/1969. (IX. 30.) Korm. rendelet és a végrehajtására kiadott, ugyancsak többször módosított 16/1969. (IX. 30.) ÉVM–MÉM–PM együttes rendelet előírásaival.

A köztársasági megbízott álláspontja szerint az Ör. azért is törvénysértő, mivel megalkotására az egyes állami tulajdonban lévő vagyontárgyak önkormányzatok tulajdonába adásáról szóló 1991. évi XXXIII. törvény 2. § (9) bekezdésében foglalt előírás sérelmével került sor. Ez a jogszabályi rendelkezés megállapítja, hogy az új törvény hatálybalépéséig a lakások elosztására, elidegenítésére, bérletére stb. a hatályban lévő jogszabályok rendelkezései változatlanul irányadók.

A köztársasági megbízott azt is kifogásolta, hogy Budapest Főváros XII. kerületének Önkormányzata az Ör.-ben jogilag már szabályozott társadalmi viszonyról rendelkezett, s a rendeletalkotásra ebben a tárgykörben nem kapott törvényi felhatalmazást. Megítélése szerint ezért az Ör. a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 16. § (1) bekezdésébe ütközik.

A felülvizsgálati és megsemmisítés iránti kezdeményezés benyújtását követően az Országgyűlés megalkotta a lakások és helyiségek bérletére, valamint az elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról szóló 1993. évi LXXVIII. törvényt. A XII. kerületi Önkormányzat pedig a Budapest Főváros XII. kerületi Önkormányzat tulajdonában lévő lakások és nem lakás céljára szolgáló helyiségek elidegenítésének szabályairól szóló 17/1994. (VI. 7.) rendeletével 1994. június 7-ei hatállyal az Ör. támadott előírásait hatályon kívül helyezte. A megváltozott jogi helyzetre tekintettel a köztársasági megbízott a kezdeményezést visszavonta, s az alkotmánybírósági eljárás megszüntetését kérte.

Mivel az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény 20. §-a szerint az Alkotmánybíróság az arra jogosult indítványa alapján jár el, ezért az Alkotmánybíróság az eljárást a rendelkező részben foglaltak szerint megszüntette.

Budapest, 1994. október 18.

Dr. Ádám Antal s.k.
előadó alkotmánybíró
Dr. Kilényi Géza s.k.
alkotmánybíró
Dr. Schmidt Péter s.k.
alkotmánybíró

Újjáalakult az Igazgatói Kamara

Működik kerületünkben az *Igazgatói Kamara*, amelynek 17 tagja az általános iskolák és középfokú oktatási intézmények igazgatóiból, vezetőiből tevődik össze. Nemrégiben változás történt az irányításban, amennyiben az egyszemélyi vezetést háromtagú ügyvezető testület váltotta fel. Tagjai: *Ács Katalin*, a Táncsics Mihály Gimnázium, *Parti Zoltán*, a Diana út 35–37. sz. Általános Iskola és *Szabady Tas*, a Városmajori Gimnázium igazgatója.

A Kamara *szakmai testület*, amely oktatási kérdésekben előkészít, véleményt nyilvánít. Tevékenységüket a képviselő-testület Kulturális és Oktatási Bizottsága éppúgy igényli, mint a Polgármesteri Hivatal Oktatási Irodája. Az ügyvezető testület egy tagja állandó meghívottként rendszeresen részt vesz a bizottság ülésein. A Kamara véleményét, észrevételeit mindig szívesen veszik, és azokat a *döntések során* túlnyomó többségükben eddig figyelembe vették, hasznosították, elfogadták.

Az említett szervezeti változás azt a célt szolgálja, hogy a Kamara *még hatékonyabbá* tegye munkáját.

(et)

ÚJ INTÉZMÉNY A KERÜLETBEN

Bemutatkozik a Pedagógiai Szolgáltató Központ



A *Jagelló út 24.* számú házra messziről felhívja a figyelmet az autószalon reklámja. Magam azonban nem a fényes Rover, meg Rolls Royce-csodákat jöttem szemrevételezni, hanem az épület II. emeletén lévő intézményt keresem fel. Az egyszerűen, de igen barátságosan berendezett néhány munkaszobát *Ambrusné dr. Szalai Katalin* mutatja meg. Ő az intézmény igazgatója, magyar–könyvtár és pedagógia szakos középiskolai tanár. 1971 óta dolgozik a pedagógus-továbbképzés területén, ennek módszertanából doktorált.

– *A frissen festett falak arra utalnak, hogy nem régen költöztek.*

– Az önkormányzat jó döntése volt, hogy ide kerüljön a Nevelési Tanácsadó és a Családsegítő Központ, valamint a mi intézményünk. Ebben az új környezetben kezdte meg munkáját szeptemberben a *Pedagógiai Szolgáltató Központ*. Alapító okiratunk – a közoktatási törvénynek megfelelően – feladatunkként a szaktanácsadást, szakértői tennivalók elvégzését, pedagógiai információk gyűjtését, közzétételét és a pedagógusok önképzésének, továbbképzésének segítését jelöli meg.

– *Ez tehát nem a sokat vitatott „TOK", azaz tankerületi oktatási központ?*

– Nem, ennek semmi köze ahhoz, hatósági jogkörünk nincsen. Pedagógiai szakmai szolgáltatást nyújtunk, kétfelé irányuló tevékenységgel: az iskolák belső fejlesztéséhez és az önkormányzat döntéseinek előkészítéséhez igyekszünk hozzájárulni. Mindezt összesen négyen végezzük főfoglalkozásúként, és most alakítjuk ki a külső szaktanácsadói kört.

– *Milyen szakemberekre gondolnak?*

– Pályázat útján keresünk óvodai, alsó tagozatos és iskolai könyvtári területen jártas kollégákat, és újjáalakítjuk a szakmai munkaközösségeket. Távlatilag az a szándékunk, hogy minden tantárgynak legyen állandó kerületi szakértője, tantárgy-gondozója. Beszélgetéseket folytatunk a különböző pedagóguscsoportokkal, éppen ma jönnek az osztályfőnöki munkaközösségek vezetői. Kölcsönösen informálódunk, sőt, felajánlottam a Családsegítő Központnak, hogy együtt ismertessük a pedagógus kollégákkal intézményeink kínálatát.

– *Az irodákban működő számítógépeket láttam.*

– Igen, már hozzákezdtünk a számítógépes adattár kiépítéséhez. Ennek egy része a tantárgyi feladatbank, amelynek segítségével tudásszintmérő feladatsorokat állíthatnak össze a pedagógusok saját tárgyukhoz. Erről majd szívesen tájékoztatnánk külön is a „*Hegyvidék*" olvasóit.

– *Örömmel népszerűsítjük az új intézményt.*

– Szerencsére egyre többen „felfedeznek" bennünket. Örültünk például annak, hogy egyik reggel felkereste irodánkat egy kolléganő és megkért: nyomtassunk ki egy szakmai anyagot. Ez már az élő kapcsolat jele, amire munkatársaimmal együtt törekszünk – mondja Ambrusné dr. Szalai Katalin, akit nem is tartok fel tovább, mert már érkezik egy pedagóguscsoport bemutatkozó ismerkedésre. Az igazgatónő örömmel újságolja még, hogy végre működik saját telefonvonaluk, a hívószám: *209-04-48*. Azzal búcsúzunk, hogy legközelebb a feladatbank bemutatása mellett remélhetőleg másik tervük: a forgalomban lévő valamennyi tankönyv gyűjteményének megvalósulásáról is beszámolhatunk.

Hámory Gabriella

KEVÉS AZ AUTÓ, KEVÉS A TŰZOLTÓ

Szent Flórián védencei

Kétszázötvenezer lakos és mintegy 65 négyzetkilométernyi terület – „mindössze" erre kell felügyelnie az I–II–XII. kerületi Tűzoltóparancsnokságnak. Talán a szakmán kívülieknek sem kell magyarázni, mindez mekkora felelősséggel jár.

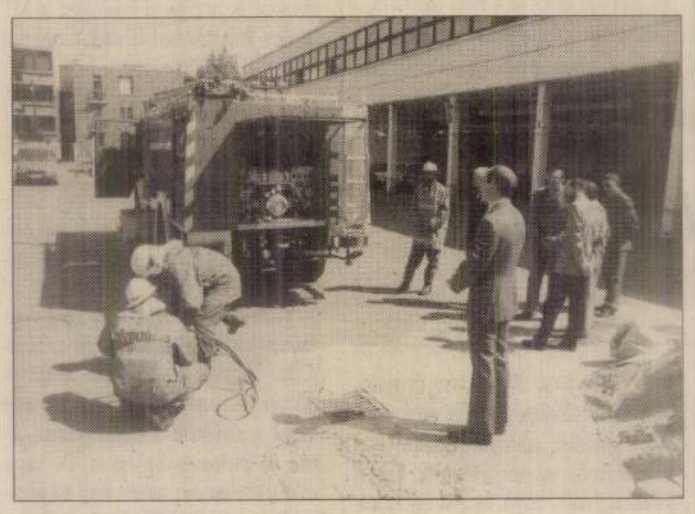

A Budakeszi út és a Kuruclesi út kereszteződésében lévő szép, tágas telken elhelyezkedő parancsnokságnak jutott fővárosi viszonylatban a legnagyobb terület, és még egyéb tényezők is növelik a tűzoltók nehézségeit.

A három kerületben az országosan egyedülálló kutatóintézetek (KFKI, KKKI), a nemzeti kincseket őrző múzeumok, a jelentős nagyságrendű szállodai és kereskedelmi létesítmények (Hilton Szálló, Novotel, Budapesti Kongresszusi Központ, Hotel Rege stb.), a kiemelt egészségügyi intézmények, közlekedési csomópontok mind-mind bonyolult szakmai feladatok elé állítják a tűzoltókat. Persze a feladatok ellátása nem jelentene megoldhatatlan problémát, ha a parancsnokságnak megfelelő lenne a felszereltsége. Ám sajnos, e tekintetben nincs ok a lelkendezésre.

Csodaautó huszonkétmillióért

– Igaz, panaszkodni sincs okunk – jelenti ki *Kovács János*, az I–II–XII. kerületi Tűzoltóparancsnokság vezetője. – Nemrégiben jutottunk hozzá egy vadonatúj Steyr-Rosenbauer gépjárműfecskendőhöz, amely területünk igényeihez igazodó, a világ egyik legjobb technikai felszerelését hordozó autó. Az ára is ennek megfelelő: 22 millió forintba került.

A csodamasina árának hatvan százalékát a Belügyminisztérium fizette, míg 6 millió forintot a három érintett önkormányzat adott össze. Kétmillió forintot kerületi vállalatoktól, vállalkozóktól kaptak, és a Fővárosi Tűzoltóparancsnokság is hozzájárult a költségekhez egy régi jármű eladásából szerzett 1 millió forinttal.

– Nagyon nagy segítséget jelent ez a modern jármű – mondja a tűzoltóparancsnok –, de az igazsághoz hozzátartozik, hogy legalább még egy ilyen autóra szükségünk volna. Budának ez a része meglehetősen speciális terület, hatalmas erdők, hegyes vidékek tarkítják, ide bizony komoly felszerelés kell.

– *Van-e realitása egy újabb, hasonló gépjármű vásárlásának?*

– Nem sok. Viszont elérhető álomnak tűnik egy automatikus, gyorsan működtethető feszítő–vágó hidraulikus rendszer megvétele. A jelenlegi manuális készülékhez képest ez jelentős előrelépés lenne. Az ára a Steyr-Rosenbauer-hez viszonyítva igen csekély: 3–3 és fél millió forint.

Különleges tűzoltólétra

– *Más felszerelések rendelkezésre állnak-e?*

– Két tűzoltó gépjárműfecskendőnk van. Két olyan autó, amely felszerelt minden, a városi tűz oltásához szükséges technikai eszközzel, kisgéppel, tűzoltó anyaggal. Ezekben 6-6 fős legénységet lehet szállítani. Van néhány különleges gépjárműfecskendőnk is. A vízszállító autónk hat köbméter víz mellett ötszáz liter habképző anyagot bír el, ám már meglehetősen rozoga, sokat használt, rengeteget áll a javítóműhelyben. Egy másik, jellemzően Budán használatos teherautón erdőtüzek oltásához alkalmas felszereléseket, kézi szerszámokat szállítunk. A légzőbázis szert pótló furgonunk a tűz oltása közben elhasznált légzőpalackok cseréjét biztosítja. Ezeken kívül van még egy emelőkosaras, úgynevezett Simon Snorkel autónk. Ez egy különleges, csuklókkal ellátott három tagból álló szerkezet, amely azonban a hagyományos létránál sokkal korszerűbb, jobban használható, csodákra is képes szerkentyű. Negyven méteres magasságban tudunk vele oltani, illetve embert menteni.



Tíz perc alatt odaérnek

A három kerületnek korábban különböző parancsnokságai voltak. Az I. kerületben a Kosciuszko Tádé utcában, a II. kerületben a Tölgyfa utcában, a XII. kerületben a Felhő utcában volt egy-egy központ. Azután a '60-as években az I. kerületben egyesítették a hármat, ám a Kosciuszko Tádé utcai helyiség már akkor elég szűkösnek bizonyult.

– Az a parancsnokság olyan régi volt, hogy annak idején még lovas tűzoltófecskendőkkel szolgálta a kerületet – mosolyodik el Kovács János. – Helyhiány miatt csak minimális technikai felszerelést lehetett ott tárolni, így nagyon sokszor a fővárosi központnak kellett kisegítenie. Szükségessé vált tehát egy új, tágasabb épület létesítése. A jelenlegi helyünkre 1984 augusztusában költöztünk. Azért a Kosciuszko Tádé utcában maradt egy központi tűzoltóegység, a főváros budai tűzoltócsoportja, amely onnan hamar felér a Várhoz, Budapest egyik kiemelten védendő objektumához. Új helyünk amúgy igazán optimális a kivonulási idő szempontjából: 5–10 perc alatt bárhová odaérünk. Ez fővárosi viszonylatban elfogadható.

Ezerszer vonulnak

Az 1992-es szerkezeti és létszámváltoztatások után az I–II–XII. kerületi Tűzoltóparancsnokságon alig százan dolgoznak. A tűzoltási és mentési szakágnál 85-en, a tűzmegelőzésnél mindössze hatan, plusz a segédszemélyzet.

– Évente átlagosan ezerszer vonulunk, ami soknak számít. Nehéz munka, hiszen kevés az autó, kevés a tűzoltó, kevés a pénz. Tűzoltóink havi 240 órát dolgoznak, és netto keresetük átlag 23 ezer forint.. Régebben rengeteg volt a vaklárma, amikor valaki csupán szórakozásból telefonált, hogy itt vagy ott ég egy ház... Szerencsére, mostanra már egyre kevesebb az ilyen „téves hívás". Talán mindenki megértette, hogy ezek a „jópofa" viccek komoly tragédiákat is okozhatnak.

Stoff Csaba

OTP-vetélkedő

Az OTP Bank XII. kerületi fiókja – a *Takarékossági Világnap* alkalmából – vetélkedőt hirdetett meg a kerület általános iskolái részére. Az 1994. október 27-én megtartott rendezvényen az Alkotás utcai Általános Iskola, az Arany János Általános Iskola, a Csaba utcai Általános Iskola – mint a vetélkedő házigazdája –, a Kiss János Általános Iskola, valamint a Kós Károly Általános Iskola tanulói vettek részt. A vetélkedő kérdései a takarékossággal, a bank szolgáltatásaival, valamint a takarékosság és a pénz történetével foglalkoztak.

Amíg a zsüri – melynek tagjai *Salaminné Sindely Katalin*, a kerületi OTP igazgatóhelyettese, *Gonda Attila*, a kerületi Önkormányzat Oktatási Irodájának munkatársa, *Sztvorecz Andrásné*, a Csaba utcai iskola igazgatója, valamint *Hlacsok Lászlóné*, a Kiss János iskola tanárai voltak – a feladatlapok értékelését végezte, a játékvezető – *Urainé Dénes Csilla*, a kerületi OTP-fiók marketing munkatársa – perselyhajtogató versenyt játszott a gyerekekkel.

A jól sikerült vetélkedőt – melyről egy gyerek sem távozott üres kézzel – végül is a zsüri döntése alapján 67 ponttal a Kiss János Általános Iskola tanulói – *Pignitzky Ágota, Járai Johanna, Vámosi Zoltán* és *Czagányi Zsolt* nyerték meg. Nyereményük 1-1 db rádiós walkman volt.

A második helyezettek a Kós Károly Általános Iskola tanulói – *Bartos Imre, Vásárhelyi Kriszta, Fejér Ágnes, Siska Mariann* –, a harmadik díjat pedig az Arany János Általános Iskola tanulói – *Szakácsi Eszter, Abdulvahab Liána, Hoffer Bálint* és *Baranyi Zsolt* vitték el. Ők különböző társasjátékokat nyertek.

Az OTP Bank XII. kerületi Fiókjának – a Csaba utcai Általános Iskolával közösen – szándékában áll az elkövetkező években is hasonló versenyeket, vetélkedőket szervezni az iskolák tanulói részére, amelyekkel a takarékosság fontosságára kívánják felhívni a diákok figyelmét.

JÓTÉKONYSÁGI GÁLAEST

A Magyar Iskola-Alapítvány jótékonysági Kabaré-Gálaestet rendez december 17-én este 19 órakor a MOM Kultúrközpontja Színháztermében.

Fellépnek: Bajor Imre, Csala Zsuzsa, Kaposi Miklós, Keleti Pál, Kibédi Ervin, Koós János, Lórán Lenke, Straub Dezső, Verebély Iván.

Érdeklődni lehet: 16-68-304 telefonon.

Jegyek elővételben a MOM főportáján kaphatók. (XII. Csörsz utca 18. szám.)

FUTÁS NEM CSAK TÖRZSTAGOKNAK

A futás iránt érdeklődők bármikor csatlakozhatnak az októrber 11-én a Virányosi Művelődési Házban összejött „törzstagokhoz" közös futásra: minden szerdán 18 órától a Virányosi MH előtt, minden szombaton és vasárnap 8 30 órától a Normafa Síház előtt.

Minden egészséges és futni szerető vagy akaró személyt vár: Hangay Attila.

December 6-án kedden 18 órakor a Virányosi Művelődési Házban a *Futó és szerelése* címmel találkozó, előadás lesz, amelyre minden érdeklődőt szerettel vár **Hangay Attila** és **Monspart Sarolta**

1371

Gyüjte

A hely neve	A tárgy megnevezése
Édligel	Római Mérföldkő

Sándy Gyula

Wälder Gyula

Nagy Virgil halála után (1921) irányitották a gröngrösi szt. Bertalan-templom helyreállitását

Bachó gröngrösi templ.

49. l.

dezkedés és vezetés helyes és igazságos, mely a munka gyümölcsét nem sorvasztja, nem engedi büntetlenül eltulajdonítani, — mint ahogy megtörtént — hanem konzerválja, megvédi.

30 egynéhány éve vagyok az Egylet tagja. Sok viszontagságos időt láttam már, de azt a nagy disparitást a munkában és keresetben, tagjaink között és ebből adódó sok jogos elkeseredést mint most, azelőtt nem ismertem.

Versengés azelőtt is volt, de a megélhetése jóformán mindenkinek megvolt.

Kell hogy belássuk, hogy a munkák arányosabb elosztása kívánatos. Egyesületünk egyik fontos feladata, hogy ott, ahol erre alkalma nyílik, — leginkább a középítkezéseknél — abban az irányban érvényesítse minden befolyását.

S itt meg kell emlékeznem a köztisztviselők annyiszor támadott magánpraxisáról is. Jogtalan és helytelen lenne a köztisztviselőket a magánpraxistól eltiltani akarni, — de hogy ez a kérdés mint inkompatibilitási kérdés egy mielőbbi méltányos rendezést igényel, az kétségtelen. A mai helyzet sok jogos kritikát provokál, mely egyebektől eltekintve, tekintélyünk rovására is megy, — pedig tekintélyünket emelni elsőrendő kötelességünk.

Speciális szakmám, az építészet szempontjából kívánatosnak tartanám, hogy Közlönyünk többet foglalkozzék a praktikus és művészi építészettel. Ebben azonban a kartársak közreműködésére van szükség, mert e nélkül nem érünk célt.

Ma már nem kérdés többé, hogy az építőipar megmozdulása és az általános gazdasági fellendülés között szoros kapcsolat van. Az építőipar erősebb megmozdulását célozza az a törvényjavaslat is, mely adókedvezményeket igér az építtetőknek. Olcsó építési kölcsön nélkül azonban sajnos nem fogja a kívánt hatást kiváltani. Ezért — ha más úton lehetetlen volna — az államnak kellene hogy azt nyujtsa. 50—60 millió pengő olcsó kamatú kölcsönnel évente, mely szukszesszive visszatérül, már nagy hatást lehetne elérni. És ez nem is olyan túlzott kívánság a várható eredményekkel szemben. Ezt a felvilágosító munkát elvégezni az Egylet hivatása lenne.

A jövő esztendőben egyesületünk súlyos próbának lesz kitéve. A világ figyelmét magunk felé irányítjuk a Budapesten tartandó „Nemzetközi Építész-Kongresszus" által. Ez a kongresszus nemcsak Egyletünk, de nemzetünknek is egyik presztizskérdése lesz, — miért is kérnem kell, hogy annak munkájában — elsősorban természetesen építészkartársaink mindegyike vegye ki a maga részét. Ezzel a kongresszussal bizonyítanunk kell kulturális fölényünket környezetünk nagy része fölött.

Az Egylet tradicióit tiszteletben tartva, haladnunk kell előre. Én a magam részéről magamévá teszem nagyrabecsült elnökünknek multévi beköszöntő beszédében foglaltakat, — azokhoz alkalmazkodom.

Igérem Elnökünknek, hogy segítségére leszek, amikor reám szüksége lesz és mindent el fogok követni egyesületünk nívójának emelése érdekében.

Mindannyiunk közös törekvése pedig az legyen, hogy szegény hazánk jobb jövőjét mielőbb kiküzdjük. Ezzel a saját egyéni sorsunkon is segítünk. S hogy ezt elérjük, kérem az erők összefogását és Isten segítségét!

Tiszti jelentés.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet 1929. évi rendes közgyűlésén előadta Majorossy Gyula főtitkár.

Igen tisztelt Közgyűlés!

Évről-évre tesz eleget az Egylet főtitkára ama alapszabályszerű kötelezettségének, hogy a tagok egyetemét képviselő közgyűlés színe előtt beszámoljon az Egylet és tisztikar egy évi működéséről. Eme megtisztelő kötelezettségnek teszek eleget én is, midőn az elmult év eseményeit összefoglalva a t. Közgyűlés megítélésére bízom, vajjon jól sáfárkodtunk-e? Megfeleltünk-e ama bizalomnak, melynek letéteményesei voltunk, cselekedeteink ama célt szolgálták-e, melyek elérésére Egyletünknek törekednie kell és amelyeket csak a hivatalnokai lelkiismeretes munkája révén érhet el.

Míg az elmúlt évben jubileumi közgyűlésünkkel, ez évben a Technikai fejlődésünk története című mű régebben elhatározott kiadásával igyekeztünk a nagyközönség figyelmét a mérnökök tevékenységére fordítani.

A mű sok viszontagság után a vele foglalkozók fáradságának eredményeként ez év elején megjelent a könyvpiacon és határozottan sikert ért el és immár második kiadását készítjük elő. Nagy örömünkre szolgálna, ha eme munkát újból feléledő könyvkiadó vállalatunk első kiadmányának tekinthetnők. A mű szerzőinek és a szerkesztőségnek az elnök úr már kifejezte köszönetét, de nem mulaszthatom el én sem, hogy az Egylet tekintélyét növelő és megismerését elősegítő eme nagy mű munkatársainak a tisztikar köszönetét kifejezve arra kérjem az igen tisztelt Közgyűlést, hogy az Egylet köszönetét a közgyűlésben kimondani és annak tolmácsolására az elnökséget felhatalmazni szíveskedjék.

Legközelebbre tervezett kiadmányaink előkészítő munkáiról később fogok megemlékezni.

(Halottaink.) Részletes beszámolóm első fejezetében szomorú kötelességemnek teszek eleget, midőn az év folyamán elhúnyt 37 tagunkról emlékezem meg. Elvesztettük: *Alpár* Ignác t. t., *Babusik* Károly rendes, *Baumgarten* Sándor alapító, *Breslinger* Frigyes rendes, *Báthory* István (Miskolc) rendes, *Csengery* Árpád rendes, *Földes* Ede rendes, *Fodor* István rendes, *Gábory* József rendes, *Gordon* Róbert rendes, *Gehring* Kálmán rendes, *Galló* József rendes, *Halász* Jenő rendes, *Hegedeös* Miklós rendes, *Heller* René rendes, *Just* Ferenc alapító, *Jacoby* Gábor rendes, *Illés* Elemér rendes, *Krompecher* János alapító, *Kontur* István rendes, *Kotányi* Zsigmond alapító, *Leféber* Lajos rendes, *Molnár* Endre rendes, *Margita* Viktor rendes, *Pálffy* Dezső rendes, *Révész* Samu építész, rendes, *Rolla* János rendes, *Spitzer* Ignác rendes, *Schäffer* István rendes, *Simák* Lajos rendes, *Szilágyi* Lajos alapító, *Tőry* Emil rendes, *Vinnay* Géza rendes, *Vértessy* Kornél rendes, *Cs. Végh* János rendes, *Wachtel* Elemér rendes és *Zeisler* István rendes tagokat.

Ugyanekkor emlékszem meg ama fiatal kartársakról is, akik a haza oltárán áldozták fel fiatal életüket a háború és az azt követő időkben. Emléküket kegyelettel őrizzük.

Ugyanitt kell megemlékeznem arról is, hogy akkor, midőn a legtöbb társadalmi egyesület és iskola látható emléket is állított hősi halottainak, székházunkban még mindig hiányzik hőseink kőbe vésett emléke, amit már a jubileum alkalmával kívántunk elhelyezni és leleplezni. Hogy nem készült el, nem rajtunk múlott. Felhívásunknak, melyet lapunkban és a napilapokban is közzétettünk, hatása nem volt és így a háborús Közlönyök gyér adatain kívül nincsen semmi oly névsor birtokunkban, melyből elesett kartársaink neveit megállapíthatnánk.

(Mérnöki és építészi tevékenység.) A gazdasági viszonyok mind nyomasztóbb volta a technikai alkotásoknak és így a mérnöki tevékenységnek nem kedvezett, közületeink a Speyerkölcsönt már elhasználták, újabb beruházásra túlterhelt költségvetéseik mellett nem is gondolhatnak, az útadó alapján befolyó jövedelmek nem nyujtanak elegendő foglalkozást mérnökeinknek s a gyáripar is mind kisebb és kisebb keretek között foglalkoztatja kartársainkat.

A mérnöki munkaalkalmak növekedését várhatjuk a pénzügyminiszter úr ama intézkedésétől, hogy a magánmérnökök által végzett községi felméréseket az

SCHULEK JÁNOS búcsúbeszéde K. Virágh Andor lelépő alelnökhöz.

Igen tisztelt Közgyűlés!

Méltóztattak az Elnök úr szavaiból hallani, hogy Virágh Andor úr őméltósága az alelnöki székből, melyet 3 éven át elfoglalt, távozik. Amikor a nap melegen süt az égen, a holdnak kevés világítani valója van. A hold akkor világít nekünk, amikor a nap nyugszik, vagy letűnt az égboltozatról. Ilyen nagyjából az alelnök szerepe is a mi Egyletünk életében. Ha a nagyon erélyes, munkás elnök mellett dolgozik az alelnök, akkor kevés szerepe jut; ha azonban a sors úgy hozza magával, hogy az elnök nincs abban a helyzetben, hogy munkaképességét teljesen kifejthesse, akkor kezdődik a hold, az alelnök szerepe. Virágh Andor őméltóságával azonban másként történt. Ő nemcsak a munkára mindenkor kész helyettes szerepét vállalta nagy lelkesedéssel és lelkiismeretességgel, hanem ezenkívül egy igen fontos szerepet is vállalt egyesületünkben, mely a jövő évben igen nagy jelentőségre fog szert tenni és pedig ez a jövő évi Nemzetközi Építészeti Kongresszus munkálatainak előkészítése. Virágh őméltósága nemcsak mint Egyletünk alelnöke, hanem egyben mint a Nemzetközi Építész-kongresszus Állandó Bizottságának tagja, nagy összeköttetéseinél fogva igen nagy befolyással rendelkezik mindazon nagyfontosságú kérdéseknek és problémáknak eldöntésében, melyeknek megoldása most a magyar technikusságra, és részben a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletre is hárul. Éppen azért, amikor most őméltóságától, mint alelnökünktől búcsúzunk, és hálás köszönetünket fejezzük ki eddigi működéséért, csak örömömnek tudok kifejezést adni afelett, hogy az ő működését, mint a kongresszusi előkészítő bizottság elnökéét, az Egylet keretén belül továbbra is fogjuk élvezhetni, az ő nagy akaraterejének és szervezőképességének eredményei továbbra is nekünk fognak jutni és azt hiszem, hogy az egész tisztelt közgyűlés nevében beszélek akkor, amikor az Elnök úr őméltósága elismerő szavaihoz a mi hálás köszönetünket is hozzácsatoljuk, remélve és kívánva, hogy a ráháruló nagy és igazán fontos nemzeti feladat elvégzéséhez az Isten kitartást, egészséget és erőt adjon neki!

SÁNDY GYULA búcsúbeszéde Orth Ambrus lelépő háznagyhoz.

Az Elnök úr őméltóságától és a főtitkár úr jelentéséből is hallottuk azokat az érdemeket, melyeket 12 éven át működött háznagyunk Egyletünkben szerzett. Ez a 12 év csonka hazánknak leggyászosabb időszaka volt. Sok egyesülés megszűnt, sok intézmény összetört, és hogy ennek dacára egyletünk ma is virágzik és jobb jövő felé tekint, ez nagyrészt annak az érdeme, ki a háznagyi tisztséget viselte és e tisztséggel járó nagy felelősséget és munkát magára vállalta. Ebbe az időbe esik a Mérnöki Kamara megalakulása is, melynek otthona eleinte épületünkben volt. Ez szorosan összefüggött a háznagyi teendőkkel, a háznagyra igen nagy munkát rótt, mely munkát szeretett kollégánk csendben, de igazán nagy lelkiismeretességgel, buzgalommal és eredménnyel végzett. És noha az Elnök és Főtitkár urak már kifejezték ezen munkáért hálás köszönetüket és elismerésüket Orth Ambrus barátunknak, ezen szavak kiegészítéséül a magam részéről és az egész közgyűlés nevében is ugyancsak őszinte köszönetemet tolmácsolom.

HOEPFNER GUIDÓ alelnök beköszöntő beszéde.

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Méltóságos Elnök úr!

Fogadják kérem hálás köszönetemet azon megtiszteltetésért, hogy engem a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet alelnökévé megválasztani méltóztattak — és fogadja mélyen tisztelt Elnök úr is hálás köszönetemet ez alkalomból imént hozzám intézett szíves üdvözlő szavaiért!

Teljes tudatában vagyok annak, hogy megválasztatásom, a bizalom egy rendkívül nagy fokát jelenti, nagyon nagy megtiszteltetés! Nem tudom megérdemlem-e, mégis vállalom, mert tudom, hogy kötelezettségekkel is jár, mik elől kitérni nem akarok, miket szívesen vállalok.

Kötelezettségekkel jár egyesületi tagtársaim összességével, de különösen a fiatalabb nemzedékkel szemben, — kötelezettségekkel jár továbbá szerencsétlen megnyomorított hazánkkal szemben is.

Mint más téren sokan, mi is legtöbben a mindennapi kenyérért harcolunk, ez foglalja le jóformán minden időnket és energiánkat. De van még azonkívül egy mindannyiunk közös törekvése, mely lelkünk mélységes fájdalmából fakad, s ez: kisegíteni szegény hazánkat abból a mai szégyenletes és nyomorult helyzetből, hozzájuttatni a maga igazságához!

Nem akarom a politikai vezetők érdemeit lekicsinyelni, mégis tagadhatatlan, hogy a mai modern korszakban a technika vívmányai a politikában többé nem nélkülözhetők, sőt sokszor sorsdöntők, akár békés, akár hazafias, akár eszményi, akár anyagi jellegűek legyenek. S rajtunk a sor, hogy azokat minél tökéletesebb alakban a nemzet rendelkezésére bocsássuk, a nemzetet azok használatára kioktassuk.

Mert bár tudományos egyesület vagyunk, az élettel szoros kapcsolatban vagyunk. A mi megkérdezésünk és segítségünk többé nem nélkülözhető országos fontosságú ügyekben, — s ha ez mégis megtörténnék, a társadalom és a nemzet sorsába való beleszólási jogunkat követelnünk kell!

Azok az idők elmultak már, amikor a mérnököt és az építészt a gépésszel, a földmérővel és pallérral szabad volt összecserélni, — s ha ma úgy az állami mint a községi adminisztrációban még mindig háttérbe vagyunk szorítva, ezen körülményt csakis az átmenet nehézségének szabad tekintenünk, mely nehézségeket le kell küzdenünk, még pedig elsősorban nem is a mi, hanem az összeség, a nemzet érdekében.

És ha sikerül a várva várt jobb jövőt közelebb hoznunk, úgy azzal már aligha magunkat segítjük meg, kik deres fővel álltunk be akár közkatonának, akár vezérnek, hanem csakis a fiatalságot, a következő nemzedéket és nemzedékeket szolgáljuk vele. S ezért kérjük, hogy a fiatalság az idősebbek iránt bizalommal legyen, mint ahogy mi öregek gazdag tapasztalatainkkal és igaz szeretettel a fiatalságot megérteni, megsegíteni akarjuk.

Ne tekintse magát a fiatalság egyesületünkben „corpus separatus"-nak, hanem szolidárisnak velünk, a mi jogutódunknak. Ami jogokat, tudományos és erkölcsi tőkét összegyűjtünk, ezt ők öröklik, ők fogják élvezni!

Egymást megértő harmóniára van szükség mindannyiunk között. De hogy ez teljesen meglegyen, ahhoz szükséges az is, hogy egymást megismerjük, még pedig nemcsak üléseink, előadásaink és vitáink tudományos és hivatalos rideg keretei között, de társadalmi úton is. Ezért van szüksége egyesületünknek nemcsak tudományos, de társadalmi életének fejlesztésére is, amint ezt nagyb. elnökünk multévi közgyűlési beköszöntőjében nagybölcsen ki is fejtette. Ettől reméljük az egymást támogató barátságot is.

Nehéz időket élünk, mert nemcsak politikailag, de gazdaságilag is súlyos helyzetben vagyunk.

A fiatalság nehezen érvényesül, az idősebbek, vagy öregek a jól megérdemelt nyugalmat nélkülözni kénytelenek, mert évtizedes munkájuk takarékosan összegyűjtött gyümölcseitől meg lettek fosztva és kénytelenek tovább robotolni, hogy saját és családjuk életét tengethessék. Utóbbi bajon, sajnos, úgy látszik, már aligha segíthetünk, de mint rajtuk elkövetett szociális igazságtalanságot mementó-ul nemzetünk lelkiismerete elé kell tárnunk e szociális igazságtalanságot okulás céljából, mert csak az a gazdasági és társadalmi beren-

Betoncsövek gyára. — Betonszerkezetek.

Csatornázás

Föld- és betonmunkák. — Vizépités.

Budapest sz. főv. szerződött csatorna- és vizépitési vállalkozói

Schäfer és Wellisch okl. mérnökök

IRODA: IV., Váci-utca 14. sz. — GYÁR: IX. Koppány-u. 11.

TELEFON: 97—15.

Az épitőiparosok nagygyülése. Azország épitőiparosai február 15-én és 16 án országos nagygyülésre gyülnek össze a fővárosban. A nagygyülés a Váci utcai Városház nagytermében lesz és napirendjén vannak az ipartörvény reviziója, az adóreform, szociálista reformok és az épitőiparosokat érintő egyéb kérdések. A nagygyülés után az Épitőiparosok Országos Szövetsége tartja közgyülését.

Kinevezés. A kereskedelemügyi m. kir. minister Ottovay István épitészt a kőmüves-, kőfaragó- és ácsmesteri képzettség megvizsgálására Szegeden szervezett bizottság tagjává nevezte ki.

Az ipartestület uj tagjai. Uj tagokul az ipartestületbe beléptek: Marton Gyula ácsmester, V., Ujpesti rakpart 1418., Soproni Géza kőmives mester, V., Tükör-utca 5., Winhardt István kisebb kőmives iparos, VII., Munkácsy-utca 35.

Elvállalok mindennemü betonmunkát,

továbbá **csatornázásokat** csömöszölt betonból vagy csövekkel, **menyezeti munkákat** vastartókkal vagy azok nélkül; szabadon álló **válaszfalak** épitését, **kutak** helyreállitását, **cement- és kőlépcsők, beton etetővájuk** készitését; **terazzo burkolatokat**; alapozásokat a legjutányosabb árak mellett ugy Budapesten, mint a vidéken.

Költségelőirányzattal díjmentesen szolgál

Romata István

Budapest, VI., Felsőerdősor 9. I. emelet 16.

Épület- és diszmü bádogos, légszesz- és vizvezeték berendező.

MAUTNER MIKSA

Budapest, VII., Ovoda-utca 47. (Hernád-utca felől.)

Fürdőkádak nagy választékban. Költségvetések kivánatra díjmentesen. Házak jókarban tartását elvállalom.

Elvállal mindennemü bádogos-légszesz-, vizvezeték- és csatornázási munkákat, villamoscsengő és szobatelefon berendezéseket. Valamint e szakmába vágó javitásokat pontosan és a legjutányosabb árban.

Nem köt bennünket a kartell

„Munkatárs" (Blickensdorfer) eredeti amerikai irógép 300 korona. Tiszta acélszerkezet; azonnal látható irás, betükorongja bármilyen nyelvre kicserélhető. 12 darab festékpárna és 1 betükorong ingyen jár a géphez.

Győződjön meg róla!

a **„Villám"** amerikai sokszorositó készülék a legtökéletesebb. Tessék prospektust kérni!

Megrendelhető: **Kaufman és Társa Budapest, VI., Dessewffy-utca 5.**

Ajánlható cégek:

GUTTMANN BENEDEK

papir áruháza

Budapest, IV., Muzeum-körut 3.

— a „Királyi József Müegyetem" átellenében. —

Speciális üzlet épitészeti-, mérnöki-, műszaki- és vasutépitészeti nyomtatványokban.

Állandó nagy raktár rajz-, kender- és vászonra huzott rajzpapirokban, ugyszintén másoló-, fénymásoló-papir és másoló-vásznakban. Rajzeszközök gyári főraktára, valódi svájci, valamint eredeti Richter és Riefler leghiresebb gyártmányokban.

Árjegyzéket kivánatra ingyen és bérmentve.

Távbeszélő 17—43. — Alapittatott 1859.

Első magyar acéláru szerszám gyár.

Bartusek Károly

Budapest, VI., Dávid-utca 10. sz.

Különlegességeket gyárt:

Fagyalulógépkéseket mindenféle kivitelben fagyapot, gyufagyárak stb. részére.

Papirvágógépkéseket. Tányérkéseket könyvnyomdák, könyvkötődék és papiros gyártásokhoz.

Lemezvágógépollókat.

Boritékvágó, héjázó és gyalukéseket.

Posztóvágógépkéseket.

Bőrhasitógépkéseket.

Husvágógépkéseket szalámi és kolbász gyárak részére.

Marókéseket.

Vas- és lemezvágókéseket lakatosok és bádogos gyárak részére.

Továbbá mindennemü vágó szerszámokat.

Ugyszintén elvállalok mindenféle vasgyalulási és esztergályozási munkákat.

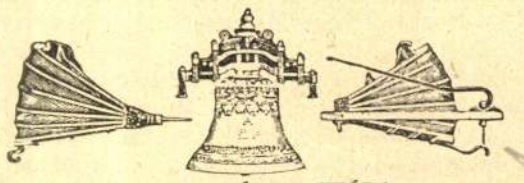

POZDECH JÓZSEF UTÓDA

THURY FERENC

BUDAPEST, VI., Lehel-utca 8.

Ivegyár-, harang- és érceöntőde, szabadalmazott harangfelszerelés és nagyszerkovácsság. Költségvetést kivánatra ingyen és bérmentve küld.

Weisz Jakab

vas- és rézbutor készitő

VI., Eötvös-utca 1., Király-utca sarok.

Elvállal minden e szakmába vágó munkát u. m. **kávéházi, szállodai és kórházi berendezéseket. Sodronyágybetéteket és kerti butorokat. Javitások jutányos árban. Vidéki megrendelések gyorsan eszközöltetnek.**

LIFT

Haverland Antal, Budapesten, VIII., Nap-utca 22 Telefon 29—66. — Gyárt: személy-, teher-, ételfelvonókat és vasszerkezeteket minden kivitelben.

UJLAKI TÉGLA- és MÉSZÉGETŐ R. T. BUDAPEST.

Központi iroda: **V., Akadémia-utca 9.**

Telefon szám 74—30 és 74—31.

Tetőcserépgyára szállit: géppel gyártott, tehát egyenletes, vizhatlan, fagyellenálló **hódfarku-, hornyolt és francia-tetőcserepet** valamint az ezekhez szükséges szegélycserepet nagy választékban. — Bármely vasuti vagy hajóállomásra versenyképes!!

A m. kir. József-müegyetem 40/1901. számu hivatalos bizonyitványa szerint ezen gyártmány **fagyellenállónak** bizonyult.

Dunakotrási vállalata szállit: bárhová hajón vagy vasuton, ugyszintén helyben dunakavicsot utépitéshez és betonmunkákhoz. Apró kavicsot aszfaltgyárak részére és rostált dunahomokot.

Téglagyára szállit: Szárazon sajtolt falburkoló disztéglát (Verblender), falburkoló lapokat, szabadalmazott „Reform" válaszfaltéglát, vastartó-, burkoló és üreges téglát, valamint leghordképesebb falitéglát, továbbá kéménytéglát kerek kéményekhez.

Terméskőbányáiból szállit: Követ cyklopfal épitéséhez és alapozásához; zuzott követ betonmunkákhoz és utépitéshez.

Mészégető-telepe termel: budai zsiros meszet.

Mühabaresgyára termel érdes dunahomokból készült mühabaresot.

Telefon 16—06.

Lemberger M. és Társa

müszaki ügynökség és raktár

Budapest, VI., Dessewffy-utca 26.

Magyarországi vezérképviselet és raktár: Becker és Piscantor grossalmerodei grafit olvasztó tégely müvek gyártmányai

Klapp u. Schumacher Remscheid, különlegességek famegmunkáló szerszámokban és gépek.

Grünbaum Ede Ujpest Gyártmányai müszaki kefék, szőrkefék.

Épitészek részére: Benzin viharlámpák.

Müszaki cikkek és felszerelések.

Hát. eng. villanyfelszerelési vállalat. Telefon 101-52.

GOMBOS HUGÓ

BUDAPEST, EÖTVÖS-UTCA 46 SZ.

Villamos müszerek, mótorok, szellőztetők és

ivlámpák

készitése és jókarban tartása. Villamos csengők, órák, jelzőkészülékek, telefon és távirda müszerek készitése és javitása.

Nagybani raktár legjobb minőségü ivlámpaszenekben és 70% áramot megtakaritó Wolfram-izzólámpákban.

Rosenthal K. Adolf

mübutor-asztalos és modern lakás berendező

Budapest, VII., Alsó-erdősor 8. szám.

Készit mindennemü modern lakásberendezést, adott rajz, vagy saját terve szerint. Tervezetek és költségvetések kivánatra díjmentesen.

— TELEFON 92—47. —

Festék áruk gyári raktára

ZALA és SZENES

Budapest, VIII. József-körut 72.

Specialisták: fénymázakban, (lack) festék, olajok, épitési anyagok és az összes ipari célokra szolgáló cikkek dús raktára.

Szolid és pontos kiszolgálás.

HAZAI ASZFALT ÉS BETONÉPITÉSI VALLALAT

KÖVÉR KÁROLY

BUDAPEST, VII., Kertész-u. 43.

Aszfalt burkolások, elszigetelések **magyar bányában termelt természetes és valódi aszfaltból. Ugyanezen anyagból, négyszögletes, magas nyomással előállitott aszfaltlapok burkolása és szállitása. BETONÉPITÉSI MUNKÁK:** csatornák, vasbetonhidak, zsilipgátak stb. szakszerü kivitele.

Büchler és Ungár

épület és butor asztalos üzlete

Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 15.

Készitenek: **teljes lakberendezéseket** rajz szerint izléses kivitelben, ugyszintén **épület, iroda** és **előszoba** berendezéseket a legolcsóbb árak mellett.

Állandó nagy raktár modern kész butorokban

— Speciálisták fodrászati butorok készitésében. —

FUCHS BÈLA

OKL. MÉRNÖK, ÉPITÉSI VÁLLALKOZÓ

BUDAPEST, V. SZÉCHENYI-UTCA 1. — TELEFON 149.

elvállal a fővárosban és vidéken **mindenfajta magasépitkezést:** gyárak, fürészek, munkástelepek, bérházak és középületek épitését

Kálazdy Andor

Budapest, V., Sziget-utca 4.

Mintaraktár: **Triumph-tüzhelyek, légszeszfürdőkályhák, fürdőkályha alsórészek, felirati táblákban, központi fütések minden kivitelben.**

Vasbetonszerkezetek elkészitését elvállalja

Gerstenberger Emil épitőmester

(Mészáros és Gerstenberger cég)

Budapesten, VII., Thököly-ut 77.

Vasbetonfödémek 15 m. fesztávolságig, szabadon felfekve; vastartók, vasoszlopok, falkapcsok fölöslegessé válnak. — Korlátlan hordképesség. Leggyakorlatibb térkihasználás. — Teljesen hangelszigetelő. Egész épületek elkészitése vasbetonból, közraktárak, áruházak, gyári épületek, gabonatárházak, lépcsők, hidak csatornák, vizi-épitkezések, viztartányok, alapozások készitése. **Tetemesen olcsóbb és müszakilag tartósabb mint vastartók közötti boltozat.**

— TELEFON 36—81. —

KRATOCHVILL ÁGOSTON

MŰ- ÉS CIMTÁBLA ÖNTŐDÉJE

Budapest, VI,. Kis János-utca 10. szám.

Készit elismert tiszta és izléses kivitelben: mindennemü bronz és horganyból **öntött felirati táblákat** u. m.: **vármegyei határjelzőtáblák, anyakönyvvezetői táblák, utcajelző és házszámok** városok részére, **cégtáblák gépgyárak** részére és miden más célra megfelelő öntött táblákat jutányos árak mellett. — Telefon 28—85. — Telefon 28—85.

„SATORIN"-KŐHABARCS-ANYAG
Olcsó és kitünő épitkezési anyag. fagymentes, szintartó, kökem ény, plasztikus
Több szinben szállitja: SÁTORI-GYÁR BUDAPEST, IX., Dandár-utca 25.

sége árlejtést hirdet az Ujzsolna állomáson létesitendő 6 állásu köralaku mozdonyszin épitésére. Pályázati határidő február 15-ik napjának déli 12 órája.

Iskola épités Szany községben. Sopronmegyei Szany község képviselőtestülete elhatározta, hogy régi négy osztályu iskoláját kibőviti oly formán, hogy a régi iskolaépület utca felől eső oldalát két uj tanteremmel meghosszabbitja, a régi épületet pedig átalakittatja. Az épitkezés és átalakitás 12 000 koronába fog kerülni.

Muzeum épitás Nagybecskereken. A létesitendő vármegyei muzeum érdekében mult héten Nagybecskereken jártak dr. Pósta Béla kolozsvári egyetemi tanár, mint a muzeumok és könyvtárak felügyelőségének kiküldöttje és Hültl Dezső budapesti műépitész. A kiküldöttek Jankó Ágoston alispán vezetésével megtekintették az u. n. „Munkács" épületet, ahova a muzeum épitését tervezik s az épületet a szükséges átalakitásokkal a muzeum céljaira megfelelőnek találták.

Hidépités Békésvármegyében. Békésvármegye alispánja jóváhagyás végett felterjesztette a kereskedelemügyi ministeriumhoz a dobozi Kőröshid épitésére vonatkozó tervet és költségvetést. A költségvetés szerint az összes költségek mintegy 247.000 koronára rugnak. Az alispán a kereskedelmi minister engedélyét kéri az épitkezés megkezdésére, továbbá hogy engedje meg a hidnak 20 tonnás megterheltetésre tervezett felépitése helyett azt 12 tonnásra épiteni.

A győri vizvezeték kibővitése. Győr város mérnöki hivatala a tanács elé terjesztette a győrujvárosi vizvezeték kibővitésére vonatkozó tervezetet. A tanács a tervet elfogadta és igy a munka kivitele az idén sorra kerül.

Gazdasági épitkezések a püspökladányi vallásalapitv. uradalomban. A vallás- és közoktatásügyi ministerium segédhivatali főigazgatójához február 17-én déli 1 óráig ajánlatok adhatók be a püspökladányi uradalomhoz tartozó „Rákos-Ürmösháti" bérrészleten 118234 k. 49 fillérrel és a szőkeszigeti bérrészleten 88632 k. 76 fillérrel előirányzott gazdasági épitkezésekre. Ajánlat az összes munkára, az összes munkákra a vasmunka nélkül és munkanemek szerint külön-külön is tehető. Ezen épitkezésekre november 19-én már egy izben tartottak árlejtést, mely alkalommal a következő cégek pályáztak: Vasgerendákat árusitó r.-t. a vasmunkára a rákos ürmösháti épitéshez 24.451 kor. 26 fill.; a szőke-szigeti épitéshez 17166 kor. 31 fill.; Orbán Karoly (Zilah) az összes munkára a rákos-ürmösháti épitkezésre 13.5% felülfizetéssel alternativ 6% felülfizetéssel, a szőkeszigetire 102.632 kor. 24 f.; Boldoghy Gyula és társa (Komárom) az összes munkára 124.146 kor. 21 fill.; illetve 93.063 kor. 40 fillérrel.

Kaszinó épités Székesfehérvárott. A Vörösmarty-köruj helyiségét tudvalevőleg a Kossuth-utcában levő üres telken emelendő palotában tervezték. Az épitési tervek el is készültek, de pénzügyi okok folytán — az épitkezés legalább is négyszázezer koronába kerülne — le kellett mondani a terv megvalósitásáról. Most ujabban gróf Széchényi Viktor főispán megbizásából Say Ferenc székesfehérvári épitész egy egészen uj tervet készitett és ha másként kivihetetlen, ugy gróf Széchenyi Viktor főispán a saját költségén épittet a jelzett telekre egy a Vörösmarty-kör helyiségeit is magába foglaló épületet.

Kórház épités Szegeden. A fertőző betegek részére épitendő kórház tervei már elkészültek. Az épités keresztülvitele érdekében a város tanácsa felszólitotta a pénzügyi-bizottságot, hogy jelöljön ki alapot a kórház épitési költségeire.

Templom epités Zagyva-Rékáson. A váci püspöki egyházmegye Zagyva-Rékáson (Jász Nagykun-Szolnok m.) 93600 kor. költséggel uj templomot épittet. A terveket Hübschl Kálmán váci épitész és városi mérnök készíti. Az épitési munkák kiadásával a tervező épitész van megbizva, aki a kivitelt szükebb körü pályázat útján fogja biztositani.

Müszaki berendezések a pozsonyi közkórházban. A pozsonyi általános közkórház központi fütési és szivattyu telepének kibővitését Wagner Hugó budapesti mérnök nyerte el.

Temesvár varos csatornázása. Temesvár város gazdasági bizottsága legutóbb ülést tartott, amelyen Lindner tanácsos jelentést tett a csatornázási előmunkálatok állásáról. Elmondta, hogy a csatornázási munkálatokat a városi mérnöki hivatal, illetve Szilárd Emil főmérnök és Vidrigin Sz. mérnök elkészitették, azokat az épitési bizottság átvizsgálta és helyesnek találta, ugy, hogy most már a szükséges anyagi eszközök megszerzésére kerül a sor. A csatornázás mintegy 4,200.000 koronába és az egyéb, előre nem látható, de azért számitásba vett kiadások pedig 700.000 koronába fognak kerülni. Ezt az összeget függő kölcsönnel akarják fedezni, még pedig ugy, hogy az 93—95 százalékos árfolyam mellett öt és félszázalékos törlesztéses kamat mellett ötven év alatt törlesztetnék.

A szentesi kulturpalota helyéül kiszemelt telket a kincstár 15 ezer koronáért megvásárolta a Szentesvidéki takarékpénztártól. Az épület még az idén felépül.

Ipariskola és tanoncmühely Brassóban. Brassó városban a folyó évben mintegy 600.000 kor. költséggel ipariskolát és tanoncmühelyt épittet a kereskedelmi kormány. A tervezeteket már elkészitették s legközelebb a versenytárgyalási hirdetményt is kibocsátja a kereskedelmi minister.

Herkulesfürdő villamvilágitási és erőátviteli berendezésének kibővitését a földmivelésügyi ministeriumban január 3-án tartott árlejtés alapján a Ganz-féle villamossági r. t. budapesti cég kapta meg és pedig: a Csernapatak fenékgátjától a villamos központi telepig vezetendő üzemcsatorna átalakitását 25636 kor. 21 fill., a gépház kibővitését 54750 kor. 70 fill., a 270 lóerejü turbina szállitását 30.100 kor., három drb háromfázisu generator szállitását 55656 kor., a távvezetékeknek egyfázisu váltakozó áramrendszerről háromfázisura történt átszerelését 9950 kor., a transzformátorok, vezetékek, világitó testek, mótorok, szellőzők, felvonók és szerelvények szállitását 26.844 koronáért. Nevezett cég a szerelést és az épités vezetését 8500 kor., a csomagolást, szállitást és fuvarozást 4850 koronáért eszközli.

Szálloda épités Fenyőházán. A fenyőházi kincstári fürdő- és nyaralótelepen létesitendő nagyszálló épitésénél előforduló munkákat a földmivelésügyi ministeriumban december 9-én tartott árlejtés alapján az alábbi cégek nyerték el: Krőner János (Rózsahegy) a föld-, kőmives-, elhelyező, vasbeton, kőfaragó, vas, ács, asztalos, lakatos, mázoló, üveges, burkoló, kályhás munkát, a vizvezeték berendezését, valamint a redőnyök és felirati táblák szállitását, Eternit művek (Budapest) a palafedő munkát, Rákosi I. (Budapest) a bádogos munkát, Magyar Durament müvek r. t. (Budapest) a hézagmentes padozati munkát, Mrozek Győző (Igló) a szobafestő munkát, Reisinger Aurél (Budapest) a villamvilágitás és villamos jelzőtelefon berendezését, Szőllős és Peply (Pozsony) a szobrász munkát. A felvonók készitésére beérkezett ajánlatok fölött még nem döntöttek, a parafakő munkára ujabbi árlejtést hirdetnek.

Kaszinó épités Debrecenben. A debreceni kaszinó épületét jelenlegi tulajdonosa, a Debreceni első takarékpénztár ujjá fogja épittetni.

A szegedi uj közkórház elhelyezésére szükséges területet a városi közgyülés kijelölte s utasitotta a város tanácsát, hogy az 500 ágyas uj közkórház terveinek elkészitéséhez szükséges előmunkálatokat kezdje meg. Az épitési programm megállapitása után a tanács javaslatot fog előterjeszteni a tervek elkészitésének módozataira.

Hidak épitése Nagyváradon. A Pece csatornázása és árapasztása az Aradi-ut végén és a Csillagvároson uj hidak épitését teszi szükségessé. A hidak szerkezetét vasbetonból tervezik. Nagyvárad város tanácsa két vállalkozót bizott meg a tervek elkészitésével. Ezeket a terveket felterjesztették a kereskedelemügyi ministerhez jóváhagyás végett. A minister visszaküldte az iratokat a tanácsnak azzal, hogy a hidak épitését csakis pályázat kiirásával engedélyezi.

A szegedi városi gimnázium szertáinak kibővitése. Szeged város tanácsa a városi gimnázium egyes szertárait kibővitteti s az ehhez szükséges kárpitos munkák elvégzésével Braun Mihály, a szobafestő munkával Kaszte Antal és a padok szállitásával Ehring Zsigmond szegedi iparosokat bizta meg.

Utcarendezési munkák Szegeden. A belügyminister jóváhagyta Szeged város közgyülésének a tisztviselő telep gyalogjáróinak és átjáróinak elkészitésére és a Petőfi Sándor-sugárut gyalogjáróinak aszfaltozására vonatkozó határozatát. A tanács ujabban a Kordasor, a Mező-, Kaszás- és Rákoczi-utcák kinyitásához szükségés kisajátitási tervezet elkészitésére utasitotta a mérnöki hivatalt.

Karasica hid épitése. A nasic—dolnji miholjáci áll. közuton levő 60—61 km. utszakaszon Porec községben épitendő 22. sz. Karasica hid alépitményi munkáit Berán József és Martincsics Jakab brestováci társvállalkozók kapták meg 33914 kor. 90 fillérrel. A vasfelszerkezeti munka kivitelére a Győri vagon- és gépgyár részvénytársaság nyert megbizást 58 kor. 50 fill. 100 kg-kénti egységáron, illetve 34807 korona 50 fillér vállalati árban.

A zalaegerszegi törvénykezési épület kibővitését és uj fogház épitését Weil Rezső és Szilárd Lajos budapesti társvállalkozók nyerték el 202811 kor. 53 fillérért.

Fővárosi hirek.

Kinevezés. A kereskedelemügyi m. kir. minister Sándy Gyula felső épitő iparisk olai tanárt az épitőmesteri képzettség megvizsgálására Budapesten szervezett bizottság tagjává nevezte ki.

Műmárvány homokból cement nélkül.
Szabadalmi hivatalnak bejelentett eljárás szerint 24 órán belül gép- és előtanulmány nélkül, hideg uton, természetes fényü felső lappal tetszés szerinti szinben, többszinüen márványozva. — Alkalmas falboritás, asztallap butorbetét és padlók beeresztésére □-méterenként 20 mm. vastagságban 2 koronába kerül. — Természetes márvány és granit helyettesitője. — Receptek és gyártási engedélyek kaphatók:
Grossman Erich mükőipari vegyésznél Budapest, Kertész-utca 27.
PROSPEKTUS INGYEN.
A műmárványra vonatkozó összes felvilágositásokkal mérsékelt dijazás ellenében szivesen szolgálok

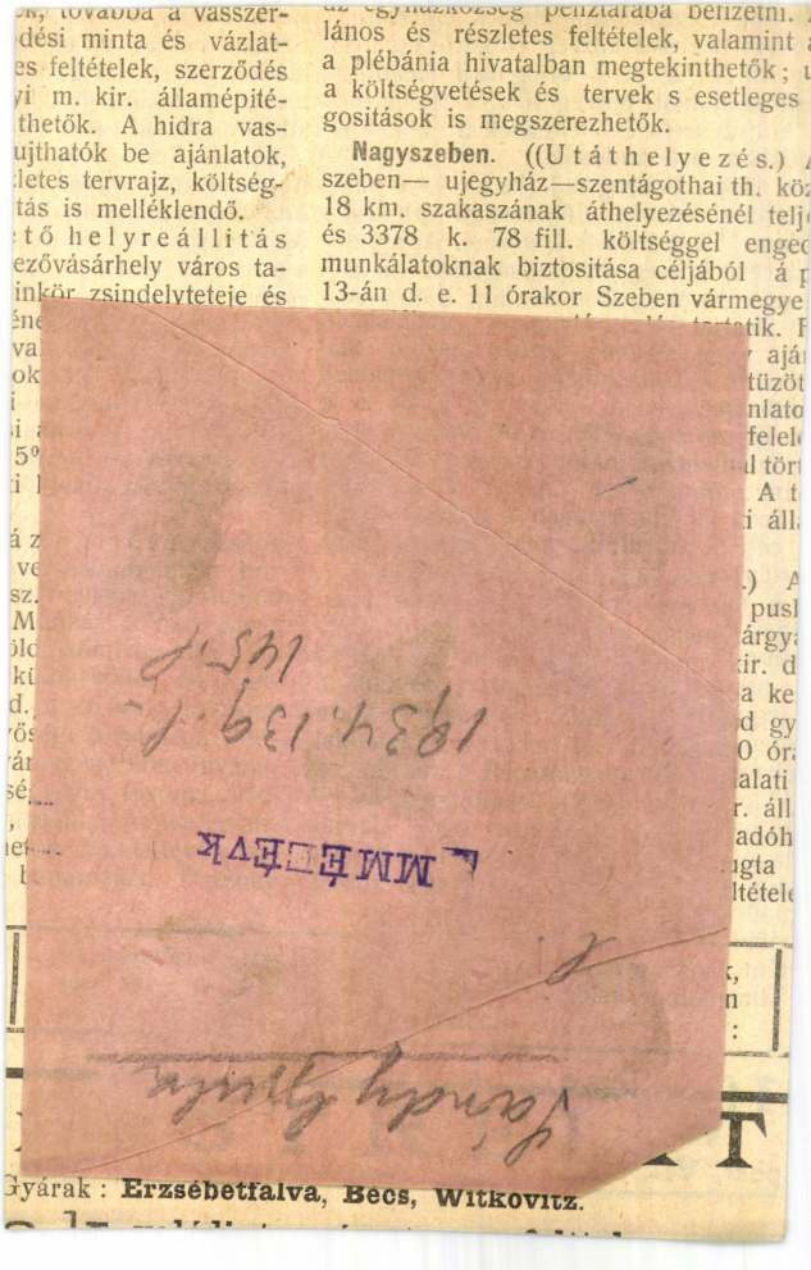

Gyárak: **Erzsébetfalva, Becs, Witkovitz.**

torlak és melléképületeinek építésére.
ókat Ujkécske község elöljáróságához
15-én d. e. 9 óráig kell beadni.
ül az ajánlati összeg 10%-a leteendő.
költségvetés és feltételek a községi
dában betekinthetők.

e. [Bács-Bodrog m.] (Iskola épi-
erréve község elöljárósága árlejtést
la és tanitói lakás építésére. Az ajánt-
erréve község elöljáróságához má-
d. e. 9 óráig kell beadni. Előirány-
) k. 18 fill. A téglát a község adja.
ül 5% teendő le. A tervek, költség-
és feltételek a községi jegyzői irodá-
nthetők.

. [Zemplén m.] (Fürdő és uszoda
Szerencs nagyközség elöljárósága
belterületén gőz- és kádfürdő és
tését határozta el. E munkálatoknak
céljából április 29-én d. u. 3
zségházán tartandó versenytárgyalás
A munkálatok a következő csopor-
ának u. m.
sitendő fürdő és uszoda magasépit-
összes föld, beton és alapozási
együtt
szeti munkák, csővezetékek, vizveze-
elvények és berendezések.
külön teendő ugy az I., mint a II.
kálatokra. Versenyezni óhajtók fel-
hogy ajánlataikat április 29-én
áig a község elöljáróságához adják
nlathoz az ajánlati összeg 5%-ának
ánatpénznek Szerencs község pénz-
tént letételét igazoló nyugta csato-
általános és részletes tervek, réteg-

Az ajánlatok á p r i l i s
Székesfehérvár város il
tandók be. A tervek, fe
hivatalnál tekinthetők be
stb. önköltségi áron is

Büssü. [Somogy m.] (
A büssüi ref. egyház isk
kibővitteti, átalakittatja
Az épitésnél végzendő k
á p r i l i s 18-án d. u.
egyház árlejtés utján. T
büssüi ref. tanitónál me

Bolnás. [Somogy m.
t á s.) A bolhási ref.
akarja vörösrézlemezzel u
farészeket, kőműves mun
kiadni. Előirányzat 5081
vetés megtekinthető a r
Az ajánlatok 1000 (ezer
r i l i s hó 14-éig ugy
óvadék a felülvizsgálat
lékaival együtt adatik vi

Sopron. (U t é p i t é s
áll. közut Sopron és
76·906—84·068 km. k
szakaszának áthelyezésé
munkáira, nevezetesen
méskő és törmelékkő
szállitására, a kőpálya el
vezésnél a kőrakás előál
már külön vállalat utjár
teritésére, az oldalárkok
járók kavicsolására, beto
alagcsövezéshez szükség
szitésére és kerékvetők
m. kir. államépitészeti hi

TOCHVILL ÁGOSTON
MŰ- ÉS CIMTÁBLA ÖNTŐDÉJE
pest, VII,. Cserhát-utca 22. szám.

Készit elismert
táblákat u. m
jelző és házs
Telefon 28—35.

VALACH IMRE
Dohánykisárus
VÉREBÉLY



T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Nyugtatvány!

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Sándy Gyula

l.

Siklóssy FKT. tört.

295. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Sándy Gyula
építész

tervezte a budafoki
ev. templomot, mely
1934-ben épült.

Lázár Jenő:
Budafok városközpontja
Magyar Építőművészet
1944. 63, 64. l. képpel.

TELEFON:
107-65.

„Concret"

ÁLTALÁNOS
CEMENTIPAR RÉSZV. TÁRSASÁG

BUDAPEST, Szabolcs utcza 2

Gyárt: Gépüzemmel sajtolt SALAK-TÉGLÁKAT válaszfalakh
ÜREGES TÉGLÁKAT lakás elválasztó és világitó udvar falakhoz

Legelönyösebb választófal

Körkemencék,

téglagyárak, cserépgyárak, cement-, mész- és
gyárak, szintugy magnezitgyárak, szénbriquetg
kavicszuzó telepek, állathullahamvasztó ken
teljes felépitését, berendezését és üzembehely
elvállalja

Gedeon és Ko

notte téglák egyenletesen kiégetve, éles élekkel és sik
onatkozó rajzok szerinti méretekkel szállitandók, azokon
, vagy olvadás jeleinek mutatkozni nem szabad.
znyomási szilárdság cm^2-ként 18 kilogramm. A mére-
$\pm$ 2%, a lapok és szögeknél max. $\pm$ 1% ingás
edve, az Al_2O_3 tartalom pedig az előirtnál legfeljebb
et kevesebb.
egyes tégla a megrendelésben közlendő jellel lesz

MMÉEÉVK
1934.169.1.
170.1

enett elfogadni köteles, ha csak ajánlatában ennek ellen-
em kötötte

kockakövekkel leendő burkolására. Az
afok 5% bánatpénzzel felszerelve Nagybecs-
város polgármesteréhez május 10-én d. e.
ráig adandók be. A feltételek a városi mér-
hivatalban megtekinthetők.

nta [Temes m.] (Kutátalakitás.)
a községháza előtti kerekes-kutnak szivaty-
-kuttá leendő átalakitása engedélyeztetvén,
munkálatoknak és a szükséges szivattyu
itásának biztositása céljából április 26-án
9 órakor Denta községházánál árlejtés fog
ni. A szivattyu szállitása és az átalakitási
ikadij 270 koronában van előirányozva.

ódmezővásárhely. (Székházátalaki-
.) A hódmezővásárhelyi kerületi munkás-
sitó pénztár igazgatósága a Petőfi-utca 2.
alatt levő székházának átalakitására árlejtést
et. Felhivatnak pályázni óhajtók, hogy 10%
atpénzzel ellátott ajánlataikat április 25-én
. 5 óráig adják be a pénztár helyi-
be, a hol a terv, költségvetés és a feltéte-
s megtekinthetők.

yulaj. [Szabolcs m.] (Tetőhelyreálli-
) Szegedy György gyulaji birtokán (vasuti
nás Nyirbátor, Máriapócs vagy Ófehértó
olcs megye) az egyik istálló tetőszerkeze-
k és tetőzetének renoválása vált szüksé-
é. Nevezetesen mintegy 9—10 db. gerenda,
egy 100 db. deszka ujjal cserélendő ki,
bbá 4 szelelő kémény, mintegy 750 m_2
dely tetőzet s alatta a lécezés ujonnan ké-
ndő el. Esetleg az egész tetőszerkezet
épre alakitandó át s cseréppel fedendő.
ivatnak, kik ezen munkálatok elvállalására
andók, hogy ajánlataikat április 30-ig
hatóság műszaki o
órakor versenytárg
„Ajánlat a Lido-rak
taira" jelzéssel ellá
napon d. e. 11 órá
igazgatójánál nyujt
ajánlati összeg 5%
nek valamely állami
ről szóló nyugta csa
általános és részlet
szaki osztályánál m
az ajánlati költségv
hivatalánál 3 koron

Fiume. (Beton
A Novi-i kikötőben
mosott beton alap
végzendő munkál
tengerészeti hatósá
30-án déli 12 ó
Az ajánlatok „Ajá
kőmóló tövének
helyreállitására von
sel ellátott boritél
11 óráig a hatósá
nyujtandók be. Az
5%-ának megfele
állami adóhivatal
nyugta csatolandó.
és részletes felté
osztályánál megtek
ajánlati költségvet
hivatalánál 1 kor.

Fiume. (Kotrá
naszádkikötőben vé
a fiumei m. kir. t

Hirmann Ferenc fémárugyára
Budapest, VII., Csányi-utca 7—9.

Elvállalja: Beton- és vasbeton födémek, hidak ≡ KEM

n k a.) A Veresács-
nal-utcáig terjedő
övezési munkáinak
23-án d. e. 10
ztályban Szegeden
i. A szabályszerü
boritékban: „Aján-
ytárgyalási hirdet-
litására“ 1500 kor.
si letétb

nyert kőanyagnak más szabályozási
leendő ujra beépitéséből álló munkála
zombori m. kir. folyammérnöki hivata
m á j u s 6-án d. e. 10 órakor versenytárg
fog tartatni. A feltételek, a tervek, a szerz
tervezete, valamint az általános és rész
feltételek a zombori m. kir. folyammér
hivatalnál megtekinthetők s ugyanott szerez
meg az ajánlati minta is. Az ajánlatok, m
ket az előirt minta haszn álatával kell kiállita

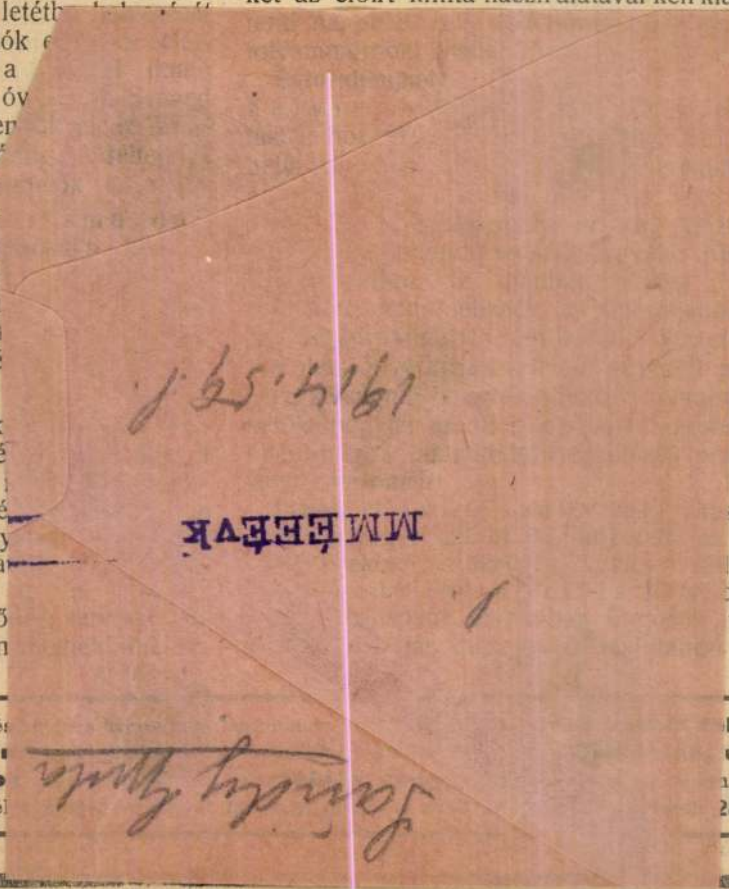

MMÉEÉVK

DAV — felszerelési irodái:

XLVII. ÉVFOLYAM 25—26. SZÁM 1923. JULIUS 1

Sándy Gyula



ÉPITŐ IPAR
ÉPITŐ MŰVÉSZET

A budapesti építőipari szakmák ipartestületei, a Hadviselt Mérnökök, Építészek és Műszaki Tisztek Nemzeti Szövetsége, a Magyar országi Építési Anyagkereskedők Szövetsége, Budapesti Ácsmesterek Ipartestülete, az Építőmesteri Képzettség megvizsgálására szervezett bizottság, a Városi Mérnökök Országos Szövetségének hivatalos lapja.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Félévre 1500 K, Ausztria, Németországba félévre 3000 K. Egyéb külföldre félévre 4000 K. Egyes szám ára 150 K. Póstacsekkszám: 49197.

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FÁBIÁN GÁSPÁR

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, I., Horthy-Miklós-út 15c V/38 TELEFON: JÓZSEF 132—95.

A budai távbeszélő központ tervpályázata.



Hatalmas, eredményeiben, méreteiben és díjazásában is béke idők tervpályázatait megközelitő arányu a budai távbeszélő központ áj épületére beérkezett pályatervkomplexum. Oly nevek szerepelnek itt és jutnak diadalra, melyek a magyar épitőművészet számára már sok diadalt arattak a mult évtizedekben s akiknek nagyszerü. kiforrott, gondolatokban és a művészi formaadásban páratlan előkelőségü műveit szemlélni, azokban elmerülni valóságos lelki élemény, magasabb rendü lelki gyönyörüség.

A tervpályázat mindig valóságos hadi szinteret jelent. Tudás elmélyedés és zseniálitás kell a diadal kivivásához. A tervező épitész a hadvezér, aki az eléje dobott helyiség tömeget széles látókörü meggondolásokkal ugy csoportositja, hogy az minden kifogás nélküli végeredményt adjon; másrészt ezt a prózai — nehezebb — részt ugy kell elrendeznie, hogy az kifelé, az épület homlokzataiban a belső rendeltetését művészi formában juttassa kifejezésre.

Itt is jelen tervpályázatnál, erős mérkőzés folyt a kitünő elhelyezés, vagyis alaprajzi megoldások és a művészi homlokzat kiképzések között. Természetes győztesek csak azok lehetttek, akik saját tervükön, mindkét főkövetelménynek megfeleltek.

Két pompás, ugy alaprajzilag, mint a homlokzati megoldást tekintve elsőrangu terv nyerte el a pálmát és pedig az első dijat *Sándy* Gyula műegyetemi tanár, a második dijat pedig almási *Balogh* Lóránt. Valóban nehéz helyzetben lehetett a kitünő biráló bizottság az elsőbbség odaitélésénél, mert a magyar épitészetnek eme két kimagasló disze teljes felkészültséggel szállott a küzdelembe. Itt le kell szögeznünk azt a tényt, hogy az ifjabb generáció bizony példát vehetne arról az odaadó szorgalomról is, mellyel eme nagyérdemü idős épitészek terveiket a legaprólékosabb gonddal dolgozták ki, egyéb kitünő előnyeik mellett. Az ifjabb generáció művein — és most nem épen jelen tervpályázatra akarunk célozni, hanem általában — bizonyos könnyebb felfogás látszik. A kidolgozás precizitása, gondossága bizony sok kivánni valót hagy maga után. Legyen példakép ezek előtt a nagyok becsületes munkája, mert csakis ily felkészültség mellett lehet eredményre számitani.

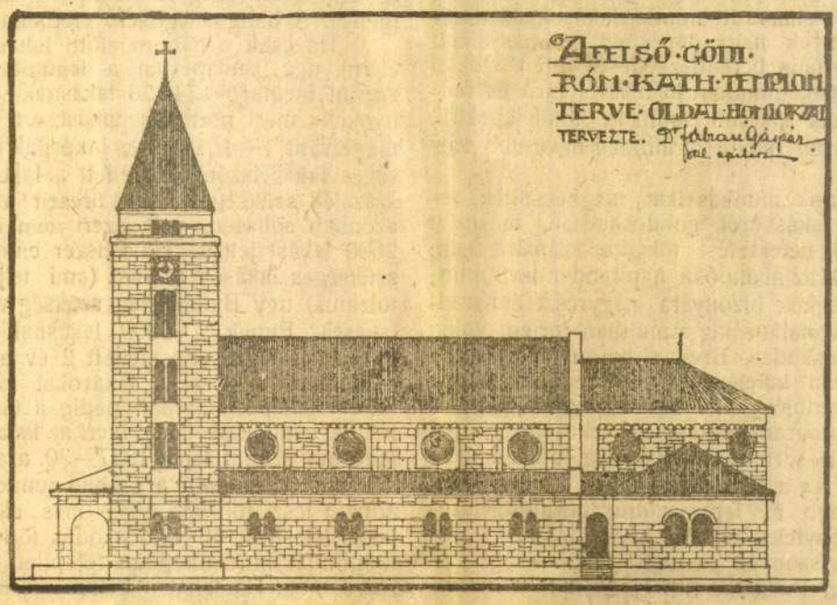

A további dijaknál *Orth* Ambrus és *Dörre* Endre küzdöttek az elsőbbségért. Mindkettő pompás megoldásokat és egyszerü de a célt jól

kidomboritó architekturát produkált. A győztes *Orth* lett, ami *Dörre* Endre sikerét nem kisebbiti, ki a negyedik helyre került. Megvették még *Katona* Mihály és *Tóásó* Pál tervét; mindkettő komoly, elmélyedő munka eredménye, főként alaprajzilag nyujtanak szép megoldásokat.

A nem dijazott művek között azonban nem egy igen értékes mű akad. Egyik alaprajzilag mutat előnyöket, másik homlokzatilag excellál. Igy alaprajzilag kiemelendő *Ziegler* Géza, *Irsik* László, *Tscheuke* Herman, *Lovrecsek* Lajos tervei, mig *Kiss* László, *Lechner* Loránt, *Nagy* Márton, *Schannen* Arthur tervei pompás architekturáikkal magasodnak ki a tervpályázaton.

Dr. Fábián Gáspár.

A lakásprobléma.

Irta: *Csécsy Andor.* — Befejezés

A m. kir. kormánynak 2222/923. H. E. számu rendelete, amely a lakásügy ideiglenes rendezését és az e téren fennálló korlátozásoknak fokozatos megszüntetését célozza a lakásépités ügyét egy jottányival sem viszi előbbre. Ebben a rendeletben annak a féktelen, ellenszenves és hazug jelszavakkal dobálódzó agitációnak a honorálását látom, amelyet a háztulajdonosok hosszu időn keresztül tervszerüen vezettek. A legvakmerőbb humbug vagy bárgyuság, amit a lakásinség megszüntetésére kieszeltek az, mely szerint hogy ha a lakások béreit felszabaditják, ugy megindul az épitkezés. *Ez vagy tudatlanság, vagy rosszakarat szülte félrevezetés.* Látjuk először is, hogy azokban az államokban, ahol nem volt lakásmegkötöttség, a háboru folyama alatt (Egy. Államok, Svájc) ott sem épitenek ma, másodszor, hogy a ma épülő lakások már egy korábbi rendelet alapján sincsenek megkötve semmi tekintetben sem, azok bérei szabad egyezkedés tárgyát képezik és a nagy lakásszükség mellett még sincs épités. Miért nincs? Egyszerüen azért, mert ma nem lehet kalkulálni, a mai labilis gazdasági viszonyok minden számitást romba döntenek. Ma a legpessimistikusabb, a legkörültekintőbb számitás is megdől. Már pedig olyan tőketulajdonos nincs, aki olvasatlanul vagy horlátlanul bocsátja rendelkezésre tőkéjét épitkezésre. *Lakások létesitése ma csak azoknak lehet feladata és csak ott lehet rentabilis, ahol azt, mint természetbeni járandóságot leset értékesiteni.* Hazánkban nagy szükség van arra, hogy a békeidőben elmaradt munkáslakások és munkás jóléti intézmények nagy lépésben pótoltassanak. Hol vagyunk mi sociális berendezkedések terén azoktól a gyönyörü, a higienia minden kellékével biró és művészi szempontból is sikerült munkás lakótelepektől, a mellyel Németország majdnem minden nevesebb vállalata rendelkezik.

Ezek a vállalatok munkásaikat megbecsülték, részükre emberséges lakásokról gondoskodtak, másrészt belátták, hogy jobb befektetést tőkéjük számára nem találtak volna. Azok az állandóan napirenden levő munkásmozgalmak, sztrájkok bizonyára nagyrészt elmaradtak volna, ha erre vonatkozólag a multban történt volna már előrelátó gondoskodás. Ezen a bajon akart volna segiteni az épitkezést kötelezővé tevő rendelet, amely ha megfogható eredményekre vezetett volna, ugy a kormány sociális programmjának legértékesebb pontját képezte volna. Itt elsősorban a munkásság jutna emberséges lakáshoz, ép az a társadalmi réteg, amely eddig a legegészségtelenebb és legnyomoruságosabb viszonyok között volt kénytelen tengődni. A föntebb fölsorolt szomoru lakásviszonyok és nagy halandósági statisztika erre a rétegre vonatkozott. Hogy a tőke szempontjából is előnyt jelent az, hogy ha munkásai részére természetbeni hajlékot tud nyujtani, az egész kézenfekvő. A gyár egy olyan szorgalmas, megbizható, szakértő munkástörzsre tesz szert, amely a mai leromlott munkamorálra csak jótékony hatással lehet. A sztrájkokba sem lesz lehetséges oly könnyen belevinni, vagy épen belekényszeriteni az ilyen munkásságot is nem hagyható figyelmen kivül az általános egészségügyi viszonyokra való kihatása sem ennek a munkáslakásépitési kényszernek. Nagyon természetes, hogy az államra magára, mint munkaadóra is kötelező lenne ez a rendelet. De nemcsak munkás, hanem tisztviselőlakások épitése is fontos és kivánatos. Itt vannak a nagybankok nagyszámu tisztviselőikkel. Petrichevich Horváth br. népjóléti államtitkár — a lakásügyek legalaposabb ismerője — volt buzgó szószólója 1 év előtt a tisztviselő kertvárosnak. Ugy tudjuk, hogy ez a szép gondolat nagy nehézségek után mégis csak valóra fog válni, miután a felépitéshez szükséges idegen tőke már biztositva látszik. Ennek a mintegy 1000 lakást magábafoglaló (br. Petrichevich koncepciója szerint) kertvárosnak az akkori épitési költsége 1 milliárdra rugott volna. Ma ugyanennek megvalósitása oly fantasztikus összegbe kerülne, amelynek előteremtése és kamatbiztositása jóval nagyobb erőfeszitést igényel, ha egyáltalán megvalósitható. Érthetetlen és mint szomoru jelenséget kell itt regisztrálni, hogy ennek a tisztviselői kertvárosnak a megvalósulás elé a főváros kicsinyes szempontoktól vezetve gördítette a legnagyobb akadályokat. Ezt látva nem csudálhatjuk, hogy hazánkban a lakásnyomoruság ellen egy komoly eredményes lépés sem történt még eddig. A lakásügy ideiglenes rendezésére vonatkozó rendelet csak egy negativum, amely pillanatnyilag még nehezebbé teszi helyzetünket, különösen a szabadpályán dolgozó középosztályét anélkül, hogy a kérdés megoldását csak láthatná is. Elhibázott lépés a lakások béréhez hozzányulni mindaddig, mig a lakások épitését meg nem inditottam, mig nem biztositottam bizonyos számu lakásnak elkészültét és annak a piacra dobását. A kiadandó kényszerépitési rendelet még messze van a kész lakástól. De ezektől eltekintve is, a 30, 40 és 50 peres negyedévenkinti ugrás gyors és magas, a lakások fokozatos felszabaditására a rendeletbe iktatott határidők rövidek. *Meggyőződésem, hogy azokat majd a kormány lesz kénytelen sokkal távolabbi terminusokra kitolni.* Ez oly radikális és ugrásszerü intézkedés, melyet rázkódás nélkül nem fogunk tudni elviselni. A tőke érdeke vétetett tulnyomóan figyelembe és nem a lakósság teherbiró képessége és jogos lakásigénye. A hangos agitáció eredménnyel járt.

Ha csak a háboru előtti lakásviszonyokat akarjuk elérni, ugy Budapesten a legutóbbi számlálás adatai szerint meglevő 174 256 lakásnak a budapesti viszonyokhoz mért normális lakáscsere és költözködésekhez megkivánt 1—1½% üres lakásnak kellene lenni. Egészséges lakásviszonyok mellett a lakott lakásoknak 2—3 százalék szükséges, hogy üresen álljon. Ez az állapot azonban sohasem volt, azért nem is vettem alapul. Ez 2600 lakást jelent. Ha kétszer ennyiben föltételezem a szükséges lakások számát (ami teljesen alaptalan optimizmus) ugy Budapesten szükség van kereken 8000 uj lakásra. Ennek a 8000 lakásnak a fölépitését a mai gazdasági viszonyok mellett 2 év alatt, amely idő alatt a rendelet az összes lakásokat szabaddá teszi, nem tudom elképzelni. Már pedig a lakásokat addig szabaddá tenni nem lehet, mert az katasztrófára vezet. Felfogásom szerint tehát 1927—30. azaz időpont, amikorra a háztulajdon terén a szabad rendelkezési jog visszaadható lesz, föltéve, hogy más előzőleg kellő számu lakás létesitéséről gondoskodás történt. A fölszabaditás időpontját mindenképen a fölépitett lakások száma határozza meg. Ha tehát a helyes sorrendben akarunk el-

azokból új életet fakaszt. Ezzel szerencsém van az ülést megnyitni.» Üdvözli az Orsz. Tanács újonnan kinevezett s az annak ülésein első ízben megjelent tagjait s kéri támogatásukat.

Báró Szalay Imre indítványára az ülés kimondja, hogy az elnök összefoglaló-jelentését egész terjedelmében az ülés jegyzőkönyvébe iktatja s a Múzeumi és Könyvtári Értesítőben közzéteszi.

1. Előadó beszámol az Orsz. Tanács amaz akciójának idáig ismert eredményeiről, amely mozgalom sebesült s megbetegedett katonáinknak könyvekkel való ellátására vonatkozik. Az idáig 244 könyvtár részéről beküldött jelentés szerint 20 népkönyvtár 15.900 kötet könyvet adott kölcsön az egyes katonai kórházaknak, 13 könyvtár pedig 5609 beteg harczost látott el olvasmányokkal. A többi kezelő csak általánosságban jelentette, hogy a könyvtárt a sebesültek rendelkezésére állította s így ha ma még szám-

1256 K-t a hazánkban már eddigelé létesít
ezután létesítendő, rokkantakat ápoló kat
házaknak könyvekkel való ellátására fogj
nálni s hogy a beszerzett könyvekből
a révész-utczai barak-kórházat részesíti.
hajtást az ülés az elnökségre bizza.

3. *Báró Szalay Imre* indítványozza, ho
Tanács és Orsz. Főfelügyelőség tulajdo
Mikszáth-féle művek 10.000 kötetéből i
ki sorozatok katonai kórházaink rés
az anyag ma is felhasználatlan készlet
elraktározva a Főfelügyelőség hivatalába

Elnök ismerteti az Orsz. Tanácsnak
kozó korábbi akcióját s a Mikszáth-fél
vagy azok egy részének ilyen czélú fe
vonatkozó, a vall.- és közokt. miniszte
jesztett tervezetét, amelyre nézve azonb
ter úr 1914. október 3-án kelt 13

Mihalik József.

Gyula elnök üdvö
tájékoztató-jelentést
orú kitörése óta tet
— mondja —
ismertetné t. bar
eg nekem a tisztel
ighború idején elő
üdvözölhetni, köt
jelentést terjeszthe
létküzdelmünk lehe
k és Könyvtárak
nelyre kitüzött köz
legszükebb keret
iatt oly tárgyun
én mulhatlanul s
ntését: mégis ezen idő alatt is mi, a miniszter ur 10.000 koronát megis rendelkezésünkre

ki; hogy ezt a fémrheostatos lokomotivon is elérhessük, a kapcsolófej födelén légnyomásos henger van, mely a maximális kikapcsoló működésekor a rheostat fejét 0 helyzetébe visszafordítja. Természetes, hogy ekkor a kézikerék is, még pedig 2·5-szeres sebességgel forog, ez okból teljesen símára, minden előálló rész nélkül készült, nehogy a vezető kárt szenvedjen.

12. *Mótoros légszivattyú.* Az elektromos berendezést kiegészíti az elektromótorral hajtott légszivattyú (44. ábra). Az 1901-ben szállított elektromos járóműveken levő légszivattyuk ventiljei, ha a szivattyú dolgozik, igen kellemetlen zajt keltenek, ezért a most szállított lokomotivokon zajtalanul járó körtolattyús szivattyúk vannak. Mivel azonban megtörténhetik, hogy a tolattyú bizonyos állásánál a légtartóban levő nyomás a nyugvó szivattyút megindítaná, s mint légmótort hajtaná, a szivattyú és a légtartó közé egy visszacsapó ventilt kellett beiktatni.

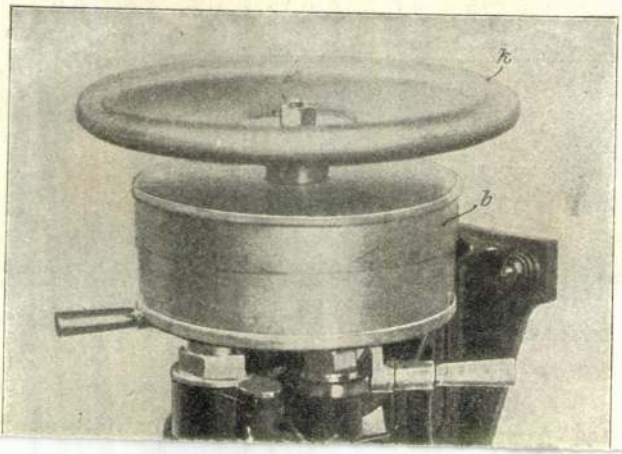

Sándy Gyula

l.

Schlosser János

A nyöngyösi Szent
Bertalan templom.
Nyöngyös, 1922
16. l.

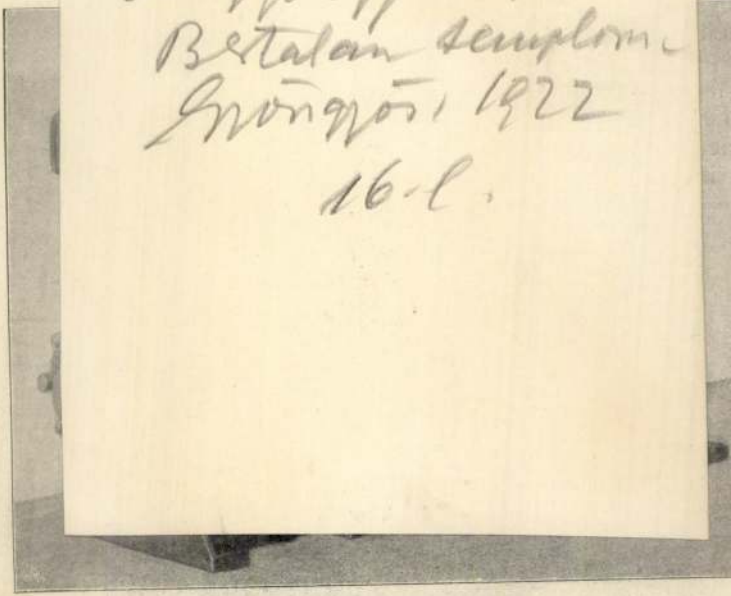

44. ábra. Mótoros légszivattyú.

b) A légszivattyúmótor kézi kapcsolója. (48. és 53

Sándy Gyula

Ved

a

Megfagyott Muzsikus

1930. 84 l

esetben foglaltnak fogja találni a kívánt áll
mást. Ily módon keveset ront a központ teljesí
ményén, ha a központ csak annyi kapcsolószere

ék), amely áll 3—4 vezetékből, összeköttetésbe kell oznia egy több vezetékcsoportot (csúcsokat) maába foglaló állórész (gépív) egyik csoportjával. mechanikai mozgást villamosan vezéreljük. feladat megoldására a szellemes konstrukciókak egész sora keletkezett. Az ismertebb gépek veinek kapacítása 100—500-szorosa a mozgórészek. A budapesti központok 100, 200 és 300-pontos épeket használnak.

A kapcsológépek bonyolítják le a forgalmat. éljuknak megfelelően híváskeresőknek, csoportválasztóknak és vonalválasztóknak hívjuk őket. különböző kapcsolási fokokra más — és más, a élnak legjobban megfelelő gépet használhatunk. Elsősorban a géptől függ a központ megbízhatóága, élettartama és ára. A gép az alapja, az építő églája a központnak. A többi alkatrész másodendű fontosságú.

A gép árát lényegesen befolyásolja a gép kefeiek mozgatási módja. A legegyszerűbb mozgás a körmozgás, amelynek vezérléséhez egy hajtómágles elegendő, *(3. ábra a.)*, de ily esetben a kefék itja a gépív összes csúcsain végigvezet.

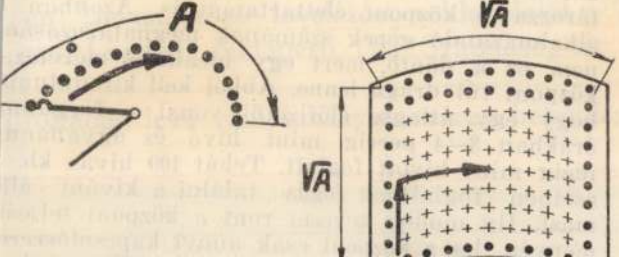

anaf), a különböző organizmusokban és ezek különböző szerveiben számtalan változatot és árnyalatot mutathatnak fel, a colchicin sokféle és gyakran ellentmondó hatása is könnyen érthető.

Igy *Haldow* és *Scott* (21) patkányokon azt észlelték, hogy a colchicin intraperitoniális injekciója a testnövekedést gátolja. Ugyanezt tapasztalták *Havas* és *Gál* (22) patkányokon, valamint békákon. Ez utóbbi észleletekkel egybehangzóak *Bushnell* (23), *Mills* (24), *Keppel* (25), *Wolszky* (26), stb. kísérleti eredményei is, míg *Laur* (27) egyes koncentrációkban növekedésről ad számot. Érdekes másrészt az, hogy ugyanazon patkányokon, amelyeken *Havas* és *Gál* említett kísérletei során a colchicin az általános testnövekedést gátolta, a here növekedését viszont serkentette. Hasonló lokális növekedési jelenségek a lép 300 százalékos megnagyobbodása, amelyet *Delcourt* (28) az Axolotlon mutatott ki, vagy a szőr növekedésének serkentése patkányon *Havas* kísérletei alapján.

b) Növényeken.

A növényeken hasonló eredményekre és hasonló látszólagos ellentmondásokra utalhatunk. A növényeken azonban még fokozottabb mértékben kell disztignválni a sejtszaporodás és a sejtmegnagyobbodás okozta növekedési jelenségek között, mint az állatokon és az eredményeket is a colchicin e kettős hatásmechanizmusa nézőpontjából kell kiértékelni.

Havas (9, 20) és a kutatók hosszú sora, így *Blakeslee* & al. (13), *Eigsti* (29), *Lefévre* (30), *Nebel* (31), *Levan* (32), *Ruttle* és *Nebel* (33), *Krythe* és

Sándy Gyula

vod

Megfagrott Muzsikus

1933. kartatusával.

10-11. l.

THE UNION CHARITEE & INDUSTRIAL ... LIMITED.

vényesülésre. A *Dustin* (7), *Amoroso* (48), *Lits* & a
(49), *Peyron* (50), *Seed* & al. (51), stb. által elér
eredmények igazolták is ezt a feltevést. Viszon
Clearkin (52), *Ludford* (53) stb. negatív eredmé



Eredeti Meidinger rendszerü szabályozó-, töltő és szellőző **kályhák** minden kivitelben.

BUDAPEST és BÉCS

EHRLICH J. és H. Meidinger kályhagyára.

BUDAPEST, IX. ker., Lónyay-utca 15. szám.

Központi légfütések. **Meidinger caloriféres-ek cserépburkolatban.** Cs. és kir. kiz. szabadalm. Siemang-Ehrlich-féle **kaszárnya kályhák.**

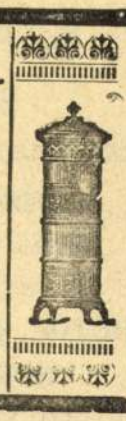

195112. Goldberger J. G. (VII., Dohány-u. 29. sz.) 194776. Gutmann J. es fiai (VI., államvasutak). 181799. Weisz Mór (V., Lipót-körut 26. sz) 192394. Markusovszky Béla (III., Csatárka dülő 5468. hrsz.) 195766 Hechtl György (III., Daru-u. 4348 hrsz.) 189930. Remete Lajos (II., Ponty-u. 8. sz.) 190999. Prósz Rezső (I., Kutvölgy dülő 897. hrsz.) 194763. Lenz Ferenc III., Lajos-u. 125—127. sz.) 194761. Ziegler Géza (VI., Erzsébet királyné-ut 1962. hrsz.)

Pályázatok tervkészitésre.

Szálloda tervezés Belényesen. Belényes város egyemeletes városi vendéglő és szálloda épületet akar épittetni, mely épület terveinek beszerzésére tervpályázatot hirdet. Az építési költség 90.000 kor. Az 1:200-as léptékben rajzolt tervek f. é. október 15-éig Belényes város előljáróságához adandók be. Az I-ső díj 400 korona, II. díj 250 korona. A részletes építési programmot és helyszinrajzot az előljáróság kivánatra megküldi. A hivatalos pályázati felhivás a hirdetések között található.

Szálloda és vendéglő tervezés Herkulesfürdőben. A volt 13. sz. román-bánsági határőrezredből alakult vagyonközség herkulesfürdői telkén tervezett vendéglővel egybekötött szálloda felépitéséhez szükséges tervek és kapcsolatos műveletek elkészitésére pályázatot hirdet. A pályaművek jeligés levéllel 1907. január 31-ig a vagyonközség gazdasági hivatalához Karánsebesen nyujtandók be. Pályadijak 1000, 800 és 500 kor. A helyszinrajz és építési programm a vagyonközség gazdasági hivatalánál ingyen kapható. A hivatalos pályázati felhivás a hirdetések között található.

A pozsonyi vigadó pályaterveí, mint sajnálattal értesülünk nem kerülnek Budapesten a M. Mérnök és Épitész egyletben kiállitásra. A sikerrel nem pályázók java ugyanis a terveket visszakérte, a dijazott tervekre pedig állitólag szüksége van az épitteto hatóságnak. Ugy látszik az építés foganatositása igen sürgős, még sem értjük azonban, ha már e kiállitásra megfelelő időt preliminaltak, miért ne volnának képesek addig e terveket ily körülmények között is nélkülözni.

Pályázatok állásokra.

Gépészi állás. Egy gépészi állás a pétervaradi katonai műszaki igazgatóságnál betöltendő. Fizetés évi 960 korona az 1440 korona évi fizetéssel járó I. fizetési osztályba való előléptetési várománynyal, szabályszerü lakilleték és 120 kor. egyszeri egyenruházati járulék, szolgálati ruházat beszerzésére. Feltételek: Német nyelv szóban és irásban a horvát nyelv legalább szóban. A gépkezelői és fütői vizsga letételének beigazolása, továbbá a lakatos mesterség ismerete.

Kérvények a pétervaradi katonai műszaki igazgatósághoz f. é. szeptember 25 ig küldendők.

Tagositások.

Bánffyhunyad. Bánffyhunyad tagositási ügyében a m. mérnök elhalálozása következtében müködő mérnök választására határnapul Bánffyhunyad községébe a Tigris szálloda emeleti nagytermébe szeptember 24-én d. e. 9 orára tárgyalás tüzetett ki. Felhivatnak a birtokrendező mérnökök, hogy ajánlataikat Ürmössy kir. törvsz. bióhoz Kolozsvárt vagy a felekhez adják be.

Bágyon. Bágyon község tagositási munkáit a f. hó 10-én megtartott tárgyaláson Bodó József kolozsvári mérnök nyerte el 2967 koronáért.

Vasutépitészet.

Előmunkálati engedélyek. A kereskedelemügyi m. kir. minister özv. Kóber Simonné ugyis mint kiskoru Kóber Károly gyámjának az Ungvártól Vajánig tervezett h. é. vasut Vaján végállomásától Deregnyő, Szálok, Butka, Dubroka, Gatály, Berettó és Lazony községek érintésével a m. kir. államvasutak Bánóc állomásáig vezetendő gőzmozdonyu h. é. vasutvonalra kiadott és legutóbb Kóber Simon részére meghosszabbitott, valamint Kóber Simonnéra ugyis mint kiskoru Kóber Károly gyámjára átruházott előmunkálati engedélyt további egy év tartamára megujitotta; a m. kir. államvasutak Pápa állomásából kiágazólag ugyancsak a m. kir. államvasutak Devecser állomásáig és innen folytatólag a dunántuli h. é. vasutak Ukk állomásáig Rechnitz Béla pápai gabonakereskedő által tervezett h. é. vasutra nézve megadott előmunkálati engedély érvényét az előidézett rendeletben foglalt feltételek és kikötések mellett f. é. szeptember 3-án 63,293. sz. a. kelt rendeletével a Borsos, Gyõr, Páka, Nagy-Alasony, Salamon, Vid, Vecse, Nagyszőlős, Doba, Borszörcsök községek érintésével tervezett variánsvonalra is kiterjesztette.

A szabadka—gombos—palánkai vasut. A szabadka—gombos—palánkai vasut közigazgatási bejárását augusztus folyamán tartották meg. A vonal Szabadka állomás Ujvidék felőli végéből indul ki, délnyugati irányban haladva és Sándor, Pacsér, Ómoravica, Majsa és Öszivác községeket érintve, Cservenka nagyközségnél keresztezi az épités alatt álló zombor—óbecsei h. é. vasutat, valamint a Ferenc-csatornát. A vonal további utjában Vesrőd, Szentfülöp, és Hódság községeket érinti; Hódságnál a baja—zombor—ujvidéki h. é. vasutat keresztezi, majd nyugotra fordulva, Bácsordas község érintése után Gombos állomás északi végén csatlakozik a m. kir. államvasutakhoz. A Bácsordas községnél tervezett állomásból kiágazólag terveznek egy másik vonalat, mely délkeleti irányban vezetne és Dernye, Bács, Bácstóváros és Boróc községeken át Palánkáig haladna. A vasut nem használja fel a feketehegy—palánkai h. é. vasut Palánka állomását, hanem kü ön végállomással ér véget, melyet Ujpalánka és Németpalánka községek között terveznek. Ebből az állomásból egy 1·3 km. vontató vágány vezet a Dunaparton tervezett átrakodó állomásig. A vonal sikpálya jellegü; a tervezett legkisebb sugár 300 m. hosszu; a legnagyobb emelkedés 5‰, kivéve a Ferenc-csatorna és Ferenc József-csatorna áthidalásai előtt és után levő részeket, amelyeken 8‰ és 6‰ emelkedéseket terveznek. A közigazgatási bejáráson megállapitottak összesen 120 hidat és áteresztőt, ezek közül a Ferenc- és Ferenc József-csatornák áthidalásai 32—32 m., a többiek pedig 0·6—10 m. közt váltakozó nyilásuak. Különböző szélességü utátjáró összesen 174 helyen állapittatott meg. A vasut terveit Gfrerer, Schoch és Grossmann budapesti cég készitette, mely az épitést is végezni fogja.

A kézdivásárhely-berecki vasut. A kereskedelemügyi minister a brassó—háromszéki helyi érdekü vasutak részvény társaságnak a napokban adta ki az építési engedélyokiratot a brassó-kézdivásárhelyi fővonalának folytatásaként Kézdivásárhelytől Bereckig vezetendő szabványos nyomtávu helyiérdekü vasutvonal kiépitésére. A vasut épitő tőkéje 1,787.000 koronában állapittatott meg. A társaság köteleztetett a pálya épitését $1^1/_2$ év alatt befejezni és azt a forgalomnak átadni. Az építési munkákat Feiks, Rahmer és Hersch mérnökök végzik. Az építési irodát Kézdivásárhelyen nyitották meg. Az építésnél még 300 kubikos nyer alkalmazást.

A feketegaramvölgyi erdei iparvasut. E vasut közigazgatási bejárását f. é. szeptember 3-án tartották meg. A kereskedelemügyi m. kir. miniszteriámot dr Képessy Árpád oszt. tanácsos, mint a bizottság vezetője és Bene György felügyelő; a vasuti és hajózási főfelügyelőséget Marzsó Károly főfelügyelő; a m. kir. államvasutak igazgatóságát Hátsik Ignác főmérnök képviselte, aki egyuttal igazgatósága megbizásából a tervezetet is elkészitette. A vasutvonal Zólyombrezó állomásból indul ki és a meglevő zólyombrezó-kisgarami keskeny vágányu iparvasut felhasználásával Kisgaram községen áthaladva, a zólyomjánosii kincstári gőzfürész rakodójáig, illetőleg az ennek szomszédságában levő Feketebalog végállomásig terjed. A vonal, beleértve a fentemlitett 3·5 km. hosszu keskeny vágányu iparvasutat, 15 km. hosszu. Megállapittatott 44 hid és áteresztő, ezek között egy 30 m. nyilásu hid a Fekete-Garamon; továbbá 23 utátjáró, 17 párhuzamos ut, Zólyombrezón átrakodó és Feketebalogon 250 m. hosszu végállomás. A vasutat 76 cm. nyomtávval és folyóméterenkénti 10·9 kg. nehéz sinekkel tervezik.

A zombor—óbecsei vasut épitési engedélyokiratát a mult héten adta ki a kereskedelemügyi m. kir. minister Pallós Ármin budapesti vasutépitő vállalkozónak. Az engedélyezett vasut megépitéséhez és üzleti megfelelő berendezéséhez szükséges tényleges tőke 6,187.000 koronában állapittatott meg, mely tőkéből forgalmi eszközök beszerzésére engedélyes 358.400 koronát tartozik forditani.

Villány—siklós—kovácshidai vasut. A kereskedelemügyi minister elrendelte a pécs—dolnji—miholjáci vasut 0—38 és 252—469 szelvényei között tervezett vonalváltozatra, valamint a villány—siklós—kovácshidai szárnyvonal közigazgatási bejárását. A bejárást szeptember hó 25-én d. e. 9 órakor kezdik meg Pécs sz. kir. város tanácstermében

Iparvasut épités. A marosvölgyi fakitermelő részvénytársaság 28 km. hosszu vasut kiépitését óhajtja vállalatba adni. Pályázni óhajtók a részvénytársaság igazgatóságához forduljanak Toplicá-ra (Borszék mellett) vasuti állomás Déda.

Vizépitészet és szabályozás.

A Béga hajózhatóvá tétele. A Béga-szabályozás befejező munkálataihoz kezdtek legutóbb. A csatorna nagybecskerek—titeli szakaszán az écskai és bégatoroki hajózási telepek közt most kezdték a balparti vontató utitöltés a vizfogógát és a jobbparti lecsapoló árok és több mütárgy kiépitését. Ezek elkészülte után megszünik minden akadálya annak, hogy a Béga csatorna egész hosszában hajózható legyen.

SZAB. PARAFAKŐ
SZIGETELŐ ANYAG.
SHEDTETŐK.
FACEMENTTETŐK, MANSARDTETŐK.
HIDEG és VÉKONY FALAK BURKOLÁSA.
KÖNNYŰ HANGFOGÓ VÁLASZFALAK,
HŰTŐK, JÉGVERMEK, SÖRRAKTÁRAK,
BORPINCÉK SZIGETELÉSE.
PADLÓ SZIGETELÉS NEDVESSÉG ELLEN.
GŐZ, MELEG, HIDEG VIZVEZETÉKEK és KÉSZÜLÉKEK SZIGETELÉSE.
TULHEVITETT VEZETÉKEK SZIGETELÉSE SZAB.
„THERMALIT“ ANYAGGAL.

SZABADALMAZOTT
PARAFAKÖGYÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
EZELŐTT
Kleiner és Bokmayer
Igazgatóság: VIII., József-körut 2.
TELEFON: 60—33.
GYÁR: KÖBÁNYA.

MŰSZAKI IRODA:
GABOS OSZKÁR épitész
VIII., RÖKK SZILÁRD-U. 3.
TELEFON 89—65.
HŰTŐ BERENDEZÉSEK,
FÖLDFELETTI
JEGVERMEK, HŰTŐK, BORPINCÉK
HANG és HŐSZIGETELŐ PARAFAKŐ
SZERKEZETEK,
VAS- és FAVÁZAS PARAFAKŐ
RENDSZERŰ ÉPITKEZÉSEK,
TRANSPORTÁBILIS ÉPÜLETEK TERVEZÉSE

mely mosásoknál az alkalmazott meleglúg 15—20° Bé koncentrációjú.

Ezeket a műveleteket egy olyan, szintén szabadalmi oltalom alá helyezni kért készüléken végezi, mely az ismert nyers faecet destillálón, a mésztej elnyelőn és a rektifikáló kolonon kivül a két utóbbi közé iktatott (pl. gőzkigyókkal) fűthető mosókészülékkel áll kapcsolatban.

A felszólaló ezen találmányi bejelentés szabadalmazását ellenzi a szabadalmi törvény 6. §-a alapján, mert szerinte bejelentőnek alkalmazásából folyó teendője volt, hogy szakértelmét olyan gyártási eljárások feltalálására használja fel, mint a minőre a szabadalmat kéri.

Ellenzi továbbá azért is, mert bejelentő ennek az eljárásnak kidolgozására a sz. gyár igazgatójától jól körülirt utasitást kapott úgy, hogy a találmány nem is az ő szellemi tulajdona, abban csak a stearinsavnak mosófolyadék gyanánt való felhasználása az, amit bejelentő feltalált, de az eljárás maga már meg volt, az azzal való kisérletezésre bejelentő utasitást kapott, csupán azzal a különbséggel, hogy a stearinsav helyét az utasitás értelmében paraffin foglalta el.

A mosási művelet sem új; a ugyanolyan módon, mint azt a bejelentő a maga részére lefoglalni óhajtja felszólalónak j—i gyárában már több év óta be van rendezve, ottan is használják az alkalilugot azzal a különbséggel, hogy nem folytonos üzemben.

A bejel. osztály úgy találja hogy a bejelentőnek szerződésében körül van irva a bejelentőnek mint felszólalónál alkalmazott gyári vegyésznek ezen állásából kifolyó teendője. Ezen szerződéssel pedig beigazolást nem nyer az, hogy bejelentőnek alkalmazásából kifolyó teendője lett volna, vagy szerződés kötelezte volna őt arra, hogy szakértelmét olyan gyártási eljárás feltatálására használja fel, mint a minőre a szabadalmat kéri. E törvény 6. §-ára állapitott kérelem tehát figyelembe nem vehető.

Minthogy azonban a helytelenül folytonos üzeműnek nevezett, valójában azonban megszakitás nélküli egyfázisu üzemnek a sz—i gyárban való meghonositása azon az értekezleten, melyen bejelentő, K. gyárigazgató és S. főmérnök vettek részt, valóban megbeszélés tárgyát képezte, ami K. és S. tanuk vallomásából nyilvánvaló, minthogy továbbá az az eszme, hogy az eddig több fázisban végzett faszesz-termelést egy fázisban lehessen végezni nem új, mit bizonyit e bejelentő által felmutatott 60520. számú német szabadalom, melynek ugyancsak az a célja, hogy a faszesz-termelést egyszerűbbé, egyfázisuvá tegye, ennélfogva a bejelentett eljárás, mint egyfázisu nem volt újnak tekinthető s igy arra kellett kiterjeszkedni, hogy a bejelentő által leirt eljárás mennyiben új, mi az, ami abból a bejelentőt megilleti s mi az ő szellemi tulajdona?

Magánépitési engedélyek Budapesten.

A fővárosi magánépitési albizottság 1906. szeptember hó 17-én Kun Gyula tanácsnok elnöklete mellett a következők részére hozta javaslatba az épitési engedély kiadását: a) **nagyobb és kisebb épitkezésekre**: 198813. Magyar Köztisztviselők Szövetkezete IX., Mester- és Tinódy-utca 9508. hrsz. 2 emeletes üzleti házra, ép. Sandy Gyula 193823. Kováts Sándor és Zeuner Gyula (VI., Szív-utca 35.) VIII., Köztemető-ut 7280—81 | 7. hrsz. kettő 3—3 emeletes házra, ép. Schubert és Hickisch utódai. 195783. A budapesti Zsolnay féle r.-t. (VII., Öv-utca 8.) ugyanott 1978—79—80—81. hrsz. egy emeletes égető épületre, ép. Brezina és Medek. 193788. Kammer testvérek (X., Gyömrői-ut) ugyanott 8533—36. hrsz. a. egyemeletes gyár-épületre, ép. Lemberger Alfréd — 193008. A kőbányai polgári serfőzde r.-t. (X., Maglódi-ut) ugyanott 8373 | a. hrsz. egy 2 emeletes maláta raktár épületre, ép. Vidor Emil 190543. Miess Alfréd (I., Alkotás-utca 29.) I., Böszörményi-ut 12786. hrsz. földszintes házra, ép. Balog Jenő — 168171. Jagosütz József (III., Kiscelli-ut 67.) III., Föld-utca 1629 | 3. hrsz. a. földszintes lakházra, épm. Lasetzky Márton — 193801. Az általános osztrák-magyar légszesz-társulat helyi igazgatósága (VIII., Tisza Kálmán-tér 20) — V., Berzsenyi-utca 1317—18. hrsz. a. földszintes toldalékra, ép. Pucher István — 191538. Máthé Károly (VI., Csángó-utca 8.) — VI., Országbiró-utca 1653. hrsz. a. földszintes házra, ép. Lojkovics János. 188397. Terjancsik János (VI., Ó-utca 11.) I., Albert-utca 148. sz. földszintes házra, ép. Rücker József — 193804. A magyar fémlemez-ipar r.-t. (VII., Gizella-ut 53—55.) VII., Erzsébet királyné-ut 57 | 59. sz. földszintes mühely épületre, ép. Benedek D. 190998. Hubert József (IV., Kossuth Lajos-utca 6.) V., Vág-utca 1340. hrsz. őrház és műhely épületre — 199962. Czierler Jakab (I., Menes-ut 45.) I., Kutvölgy-dülő 8812. hrsz. alatt őrbódéra — 195101. Kléh István (VI., Andrássy-ut 110.) VII., István-ut 2894. hrsz. egy emelet ráépitésre, ép. Pucher István — 198809. Fuchs Józsefné társai megbizottja Vagányi Sebestyén (VIII., Baross-utca 17.) — VII., Dohány-utca 5281. hrsz. nyomda-épületre, ép. Vagányi Sebestyén. 192399. A magyar petroleum ipar r.-t. (VII., Erzsébet-körut 53.) — IX. ker., Kén-utca 9626—31—33—36. hrsz. műhely toldalékra, ép. Kerzinger József. 193808. Klein Mór és Antal (VIII., Gólya-u. 19.) VIII., Szerdahelyi-u. 6440 hrsz. kocsiszinre, ép. Scheiring János 193796. Dr. Janovics Sándor (II., Fillér-u. 44.) III., Törökvész-dülő 6618 hrsz. földszintes nyaralóra, ép. Schrömer Ferenc. 192359. Keller Antal (VIII., Nap-utca 29.) I., Rege-ut 9338. hrsz. kertészlakra ép. Aigner Sándor. 177625. Leitermann Gusztáv. (VI., Országbiró-u. 11.) VI., Üteg-u. 1529—30—32—39. hrsz. földszintes házra ép. Scheiring János. 193817. Skita Márton VI., Röppentyü-u. 1578—81. hrsz. földszintes házra, ép. Paár Ede 193010. Ganz és társa vasöntőde és gépgyár r. t. (X., Kőbányai-ut 31.) X., Gyár-dülőben 8624 a 1. hrsz. raktár épületre — 2199564. Salzer Ignác (Központi városház épület.) VII., Klauzál-u. 4963. hrsz. üvegtető felállitásra — 192348. Koch Béláné (X., Szapáry-u. 16.) ugyanott földszintes toldalékra, ép. Stromayer Antal. 190963. A Magyar belga fémipar-gyár r. t. (VI., Hungária-körut 117.) ugyanott nyitott fészerre. — 195788. Berényi Ignác (VI., Szív-utca 30.) X., Kerepesi uti temetőben sirbolt épitésre, — 195111. Dr. Kozma Antal (I., Óra-ut 16.) ugyanott szerszámkamrára ép. Schumy István. 190531. Weisz József (I., Alagut-utca 5.) ugyanott boltkapuzat felállitásra — 193816. Brett Sarolta (IV., Párizsi-u. 2.) ugyanott boltkapuzat felállitásra — 187017. Osztoits Mihály (I., Attila-körut 23.) ugyanott henger-kémény épitésre — b) **nagyobb és kisebb átalakitásokra**: — 197931. Szibenliszt Gyula (VIII. Kerepesi-ut 10.) ugyanott. 193809. Schwartzmann Ignác (VIII. Práter-u. 46. sz.) ugyanott — 194270. Özv. Frankl Jakabné (VIII. Kemény Zsigmond-u. 12. sz.) ugyanott. 198838. Stern Hermann (V. Hold-u. 15. sz.) ugyanott. 195108. Wertheimer és Frankl (V. Föld-u. 6. sz.) ugyanott. 194266. Schäffer Ignác (II. Lövőház-u. 4, sz.) ugyanott. 192371. Csesznek András (X. Külső Kerepesi-ut 2231. hrsz.) ugyanott. c) **jóváhagyásra ajánltattak**: 173225. Lueff Jánosné (II. Zivatar-u. 3779—3780 hrsz.) 187663. Welleminsky és Gottlieb (X. Kolozsvári-u. 7372. hrsz.) 191522. Skrabák Gyula (VII. Telep-u. 1978—79—80—82. hrsz.) 187693. Dr. Mittelmann Bernát (III. Lajos-u. 28. sz.) 197425. Dr. Beluleszko Sándor (II. Rézmál-dülő 6245. hrsz.) 187030. Gfrerer Miklósné (I. Orom-u. 13109. hrsz.) 184359. Hüttl Tivadar (III. Filadori-dülő 6289. hrsz.) 170262. Náray Paula (II. Orgona-u. 6156. hrsz.) 193001. Dréher Antal serfőzde r.-t. (X. Halom-u. 8446. hrsz.) 190549. Domonkos Lajos (VI. Gömb-u. 1548—49—50—52. hrsz.) 189896. Az óbudai izr. hitközség (III. Zichy-u. 9. sz.) 190536. Dr. Bayer Sándor (I. Álkotás-u. 1466. hrsz.) 190534. A nemzeti szalon igazgatósága (V. Erzsébet-téri kioszkban a házra vonatkozó módositott épitési tervei. — d) **gépekre és felvonokra**: 191578. Révész Sándor (VII., Kazinczy-utca 6. sz.) 191569. Wikus Károly (IV., Deák Ferenc-u. 17. sz.) 192363. Di Lenardó, Wild Carligh és társa cég (IX., Csarnok-tér 4. sz.) — e) **elutasittattak**: 190968. Brill Ferenc (III., Szentendrei-utca 8147 hrsz.) 188370. Baumhorn Lipót (VII., Izsó-u. 2841. hrsz.) 192398. Teesz János (VI., Béke-u. 1529. hrsz.) 194772. Weisz Mór (V, Lipót-körut 26. sz.) 192356. Heimbach J és fia cég (VII., Kövér Lajos-ú. 2245 hrsz

THOLT ISTVÁN mérnök, Budapest, III. ker., Zsigmond-tér 11. sz.
EGÉSZSÉGÜGYI MŰSZAKI BERENDEZÉSEK VÁLLALATA
központi fütés-, szellőztetés-, légszesz-, vizvezeték-, csatornázás-, fürdő- és szivattyu-berendezésekre.
TELEFON 96—66. TELEFON 96—66.



Micimackó és Vasvári

Nincs pontos információm arról, hogy *Vasvári Pál* népszerűbb-e a *Micimackónál. A. A. Milne* nevét csak félve említem ez ügyben, mert azt hiszem, egyik közvélemény-kutatásban sem szerepelne az első százban.

A *Vasvári-napok* valószínűleg nagyobb népszerűségnek örvend, mint a szegedi közgazdasági iskola névadója. A Vasvári Pál. Mert nem kell tanulni. A napokon. Elég mondjuk egy békavadászaton részt venni, és már gömbölyödik is a deákember szorgalomjegye. Kellemes iskola amúgy ez a Vasvári. Nemcsak a napjai miatt, hanem inkább az okból, hogy úgy kilencven százalékban igen kellemes ifjú hölgyek még kellemesebben formás popsija(i) koptatják az iskolapadokat — vagy székeket. A kilencven százalék egyébként a nemek, és nem a kellem arányát van hivatva jelezni. Hogy azért ne teljesen értelmetlen sorokat írjak le, el kell árulnom, hogy kerül Micimackó Vasvárihoz. Az angolt tanuló ifjúság vállalkozott arra, hogy eredetiben adják elő a meseregény egynémely részleteit. Mielőtt azonban a drámainak nem nevezhető színielőadást kezdenénk taglalni, később ízeire boncolni, még később grammatikailag, stilisztikailag, illetve drámatörténeti jelentősége szempontjából elemezni, nézzük, hogy mi is történt ezen a Vasvári-napon. Hát, például megismerkedtem egy ifjú hölggyel, aki Noémi. Még komolyabbra fordítva a szót, volt itt kérem minden, mi szem-szájnak ingere. Azt hiszem, a gyorsírás-vetélkedő nem ezek közé tartozik, bár hasznosságáról vitatkozni balgaság lenne. A *Békavadászat* viszont igen, ami egyébként egy vidám, de annál gazdaságibb vetélkedő fedőneve. A *Mannatőzsde* tőzsdei vetélkedő, ahogyan azt senki sem sejtette, és ugyanúgy *Fenyővári Zsolt* tanár úr kezét dicséri, mint ahogyan a gazdasági vadászat is. A *Kedvenc szerelmes verseim* című előadást magam is szívesen meghallgattam volna, régi, és mostani diákok előadásában. Kik azért már régen diákok. A komoly szórakozásról a *Concentus* kamarakórus gondoskodott. A *Longmann* kiadó angol és német üzleti könyvekből rendezett egésznapos vásárt, a *Számítógéppel a Föld körül* című előadás pedig a számítógépes hálózattal ismertette meg a nebulókat. Ne hagyjuk azonban magára Micimackót, akit *Karinthy* mellőzésével, azaz szép, ánglius nyelven állítottak tornateremre a szereplők, természetesen *Aradi Gabriella* angoltanárnő műértő tanácsai segítségével. Könnyű neki. Én viszont nem értettem a művet, valószínűleg azért, mert nem tudok angolul. De ez cseppet sem zavart, mert magyarul ismerem a sztorit, amikor Micimaci megeszi — merő véletlenségből — az ajándék mézet, és *Malacka* eldurrantja a *Fülesnek* szánt lufit. Egyszóval, jó kis előadás volt. De komolyan.

Mivel diákemberekről szólottam vala, meg az ő napjukról, egy nagy tanulságot, a kínai bölcsességek ideológiai magasában szárnyaló, saját empirista módon szerzett tapasztalataim összegzését hadd osszam meg vélük. Ha megint Vasvári-napra mennének — ami előfordulhat, mert jövőre is lesz —, vigyenek magukkal tollat és papírt. És jegyezzék fel a nékik bemutatkozó kedves és ifjú hölgyek nevét. Mert — meg kell valljam — én már csak arra emlékezem, hogy Noémi...

KÉRI BARNABÁS

Volt egyszer egy ifjúsági ház

Hétmilliót kérnek érte

Eladó egy gyönyörű ház Vásárhelyen, a város központjában. Ahogy kell, az önkormányzat meghirdette. Jól tette, hiszen az öreg épület azon túl, hogy szép, értékes is, megidézi a múltat jellegével, s a hajdan volt funkciójával. Magam sajnáltam, hogy lakatlan, de bíztam abban, hogy nem lesz az enyészeté. Megnyugtatott az önkormányzat vállalkozási irodájában *Füvesi Sándor* előadó: új gazdája lesz az épületnek és régi fényében pompázik majd. Ez az épület legutóbb, mint ifjúsági ház funkcionált a Zrínyi u. 1.-ben, de volt az más is korábban.

*

— Vevő jelentkezett-e már és mennyi az ára?

Többen is érdeklődtek. Jelentkezésüket beadták pályázatukat, s azok értékelése után hirdetjük meg a versenytárgyalást. A kikiáltási ár 7 millió forint.

— Kikötötték, hogy mire lehet használni? Netán lehet abból kocsma, vagy étterem is akár?

— Meg kell tartani a legutóbbi jelleget. Hasznosan tölthetik el az időt ott idősek, fiatalok egyaránt, de csak kulturáltan. Értem ezalatt, hogy legyenek különböző klubfoglalkozások, a nagyterem alkalmas filmvetítésre is, rendezhetnek bálokat, táncmulatságokat, lakodalmakat, vetélkedőket. Szóval a művelődést, a szórakozást kell hogy szolgálja.

— Mióta lakatlan az épület?

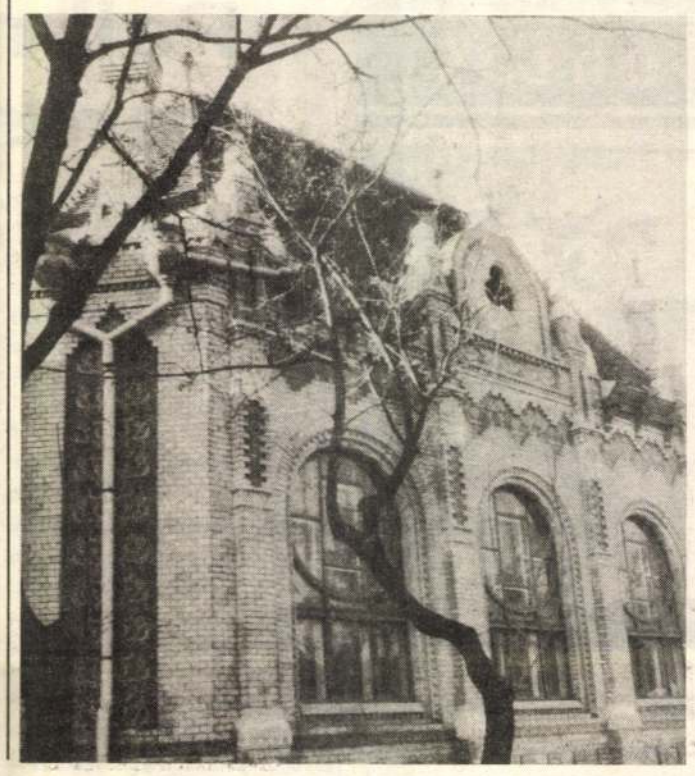

— Tavaly még kiadtuk bérbe kisebb rendezvényekre.

— Meg lehet nézni belülről?

— Semmi akadálya.

*

Meglepődtem, hogy a kívülről nem nagy épület belül milyen tágas. A hat helyiség közül a 100 négyzetméteres nagyterem a legszebb. A boltíves-kupolás belső tere szemet gyönyörködtet. Füvesi úr magánszorgalomból „kikubikolta" az ifjúsági ház történetét. Most ebből a dokumentumból puskázok.

A múlt században a reformkorban különböző társaságok alakultak. Például olvasótársaság, társalgási egylet, de ezek kérészéletűek lettek. A Kaszinó Egylet 1845-ben alakult. Úri Kaszinó néven kezdte működését. A század végére annyira megerősödött, hogy módos tagjai egy székház építését határozták el. A terveket Sándy Gyula készítette a szecesszió magyaros változatában. Ma is így áll az épület. A kivitelezést 1900-ban kezdték, és a következő évben be is fejezték. A Kaszinó Egylet 1945 után megszűnt és attól kezdve az épületet különböző tömegszervezetek használták. Ifjúsági ház gyanánt 1961-től működött bezárásáig.

Ez tehát a 94 éves épület múltja, jövője pedig a pályázatban meghirdetett feltételek betartásával az új tulajdonoson, vagy tulajdonosokon múlik.

ÁCS S. SÁNDOR

A halállégiósok rabolták el Helgát?

(Folytatás az 1. oldalról)

— Farkas úr, ne folytassa, hiszen mindezek feltételezések. A bizonyítékokat emlegette, azokról szeretnék hallani, hiszen jól tudom, hogy ön milliókat áldozott saját információs hálózata kiépítésére.

— Lányom kocsiját csak egyenruhás személy, vagy a hivatali szervnek álcázott csapat, vagy erőszak állíthatta meg. Volt egy tanúm, aki a lányom kocsija körül az elrablása utáni hajnalon látott egy rendőrkocsit. Utánanéztem, erről az autóról a hatóság nem tudott. Máig is homály fedi, hogy abban az autóban kik ülhettek és mit kerestek az algyői hídnál.

— Ön a rendőrséget gyanúsítja a szörnyű bűntettel?

— Szó sincs róla, nem szeretném, ha bárki is félreértené szavaimat. Egyenruhát civil személyek is húzhatnak, egyenruhához könnyű hozzájutni...

— Időben ugorjunk egyet. Hogyan vélekedik sógornője meggyilkolásáról?

— Előre kitervelt, aljas emberölés volt. A Z. Nagy család elpusztításáról nincs információm. Sógornőm és Z. Nagyék megölése között nem találtam összefüggést. A Z. Nagy-gyilkosság a kecskeméti merénylettel függ össze. Én Z. Nagy Bálintot és feleségét személyesen nem ismertem. Sógornőm, Editke sem volt velük kapcsolatban. Az alvilágból szerzett információim szerint Z. Nagyék házát két hete figyelte a hatóság. És az éberség vasárnap este 10 órakor valamilyen oknál fogva megszakadt. Az okokat ne tőlem kérdezze. Információim szerint tavaly december 20-án, a Kecskeméten elkövetett gyilkosság másnapján a hatóság tudta, hogy Magda Marinko a tettes. Ha lefogják, nem öli meg a sógornőmet január 5-én.

— Hihetetlen, amit mond. Nem tételezem fel a rendőrségről, hogy egy gyilkost futni hagy...

— Akkor ne higgyen nekem. Egyébként az egyik kecskeméti áldozat Marinko legjobb barátja volt. A belgrádi bűnüldözési osztályvezetőtől tudom, hogy Editet is ez a társaság ölte meg. Miért hagyták, hogy ez a társaság szabadon garázdálkodjon Dél-Magyarországon? Sok olyan kérdés van — amit lehetséges —, hogy az én fájdalmam felnagyít, de egyszer valakinek erre válaszolnia kell.

— A szabadkai és a belgrádi jegyzőkönyvek szerint valamennyi gyilkosság elkövetője Magda Marinko. Mondja, Farkas úr, nem lehetséges az, hogy a társak mindent Marinkóra kennek?

— Nem. Marinkónak gyilkolási mániája volt. Egyébként most a halállégió lefogásánál több fickó a képbe került, én kapcsolatba hozom őket lányom elrablásával. Egyikük, s ez az én meggyőződésem, alaposan gyanúsítható az emberrablással. Sajnos ő még szabadlábon van. Nevét is mondhatnám, de nem akarok senkit kellemetlen helyzetbe hozni. A halállégió egyik tagja élettársi kapcsolatot tartott fenn azzal az orosházi lánnyal, aki gyanúsítottként szóba jött Helga eltűnésekor. Több közölni valóm egyelőre nincs.

— Miképp rekonstruálná sógornője meggyilkolásának körülményeit?

— Amikor a tippadással gyanúsított *Tamasi Attila* édesapja Szegeden sajtótájékoztatót tartott, illetve, amikor a fia ártatlanságáról szóló vélekedése nyomtatásban megjelent — egyébként, mint apa, teljesen megértem a fájó érzéseket –, felhívtam telefonon és arra kértem, ne tegye nevetségessé magát a város előtt. Értse meg — mondtam —, nagyon jól tudom, egy szülőnek ez rettenetes érzés — hogy a gyermeke bűnös.

— Magánnyomozást végzett ebben az irányban is?

— Bizonyos információkat a belgrádi belügyi szervek életvédelmi osztályának vezetőjétől kaptam. Másrészt az én hálózatom is dolgozott. Tamasi nem tagadhatja le a szerb halállégióval való kapcsolatát. A gyilkosság öt résztvevője külön-külön vallotta be, hogy Tamasi Attila adta a tippet. Január elsején Orosházán járt, a Szinpaty diszkóban szórakozott. Tanúk vannak arra, hogy barátjával elvitette magát sógornőm lakásához és a háza környékén szaglászott. Figyelmét az keltette fel, hogy a sógornőmnek volt egy 850-es injektoros BMW-je és azt kutatta, hogy a kocsi kié lehet. Alaposan felmérte a terepet, de elszámította magát. A halállégiónak azt súgta, hogy Editke lakásában 30 millió forint értékű ékszert, valutát és készpénzt találnak. Feleségem húgát azért kínozták meg, hogy a Tamasi által ígért 30 milliót előadja. Nem hitték el a szerbek, hogy mindössze 1 millió forintnyi készpénze, és valutája van. Vallomást akartak tőle kicsikarni, ezért a kétgyermekes anyát kegyetlenül megkínozták, a talpát zsilettpengével összevágták. Tamasi apukának azt üzenem, örüljön, hogy a fia él, mert a szerb halálkommandó következő áldozata Tamasi Attila lett volna azért, mert rosszul súgott. A sajtótájékoztatón annak idején az ártatlanság vélelmét követelte fiával szemben az apa. Ez érthető is. Én azt mondtam neki a telefonon, „ha az ön fia legjobb esetben elkerüli a jogi felelősségre vonást, akkor is csak vétlen lehet, de erre semmi esélye nincs. Remélem! Ha a törvény nem vonja felelősségre, akkor megteszi azt a Farkas család. Akkor az eljárást mi kezdeményezzük. Tudja, ki az ártatlan?

— Nem értem a kérdését, Farkas úr...

— Az a két gyerek, az egyik 8, a másik 10 éves, aki anya nélkül, árván nő fel. Mert Tamasi Attila aljas üzleti szándéka miatt elvesztették a mamájukat. Azt is mondtam Tamasi Attila apjának, ha ennek a két gyereknek a szemébe tud nézni és kijelenti, hogy a fia ártatlan, akkor talán némileg hiszek az állításában. Sajnos a jugoszláv hatóságok nem erről győztek meg.

— Március közepén újabb gyilkosság történt a Dél-Alföldön, ezúttal Békéscsabán...

— Megölték az egyik ismerősömet, Dudás Zoltán vállalkozót. A razziák és a hatóság nagyobb odafigyelése miatt Szegedről és környékéről a szerb bűnözők elpucoltak és áttették a székhelyüket Békéscsabára és Gyulára. Azt hiszem, ennek az információnak a birtokában senki sem csodálkozhat azon, hogy Békés megye székhelyén szakadt meg az élet fonala. Szerintem idő múltával a jugoszláv alvilág visszamegy Szegedre, hiszen ott érzi jól magát, közel a határ, bármikor le tud lépni. Ne vegye túlzásnak, de jelenleg Békéscsabán és Gyulán a szerb alvilág „kolóniában" él. És közöttük vannak a legrátermettebb bérgyilkosok.

— Mondja, hallott-e arról, hogy mennyibe kerül Magyarországon egy bérgyilkosság?

— A pillanatnyi tarifa, egy emberélet ára 2 millió forint, azaz 30-40 ezer márka, mert hogy a bérgyilkosságok elkövetői elsősorban külföldiek. Ennyiért csinálják meg az ipsét — magyarul ez azt jelenti, ennyiért viszik el a balhét —, a bérgyilkosságot „megcsinálásnak" hívják, és az emberi élet kioltásán túl ebben a 2 millió forintban benne foglaltatik legalább egy heti kukkolás (figyelés), útlevélszerzés, rejtőzködés, elrejtés. Információim szerint a magyar bűnözők pénzért nem gyilkolnak. Honfitársaink, ha kést ragadnak, vagy pisztolyt rántanak, elsősorban érzelmi indíttatásból teszik. A kitervezett, jól megszervezett gyilkosságoknak az elkövetőit a külföldiek között kell elsősorban keresni. Ma már az alvilágban viccesen az egyik haragos ezt mondja a másiknak: megveszem az életedet. Ez a célzás azt jelenti, az illető veszélybe került.

— Három évvel ezelőtt ön azt is mondta, nem a vállalkozók az okosak, akik a vagyont felhalmozzák, hanem azok, akik a gazdagokat kifigyelik, kiraboljják, megölik, stb. Ma is fenntartja ezt a véleményét?

— A jelenlegi helyzet talán még jobban alátámasztja korábbi nyilatkozatomat. A bűnözők ráérzéssel rendelkeznek, megtalálják, hol a leggyöngébb a bűnüldözési ellenállás. Ezért is élnek közöttünk a gyilkosok.

— Nem fél?

— Nem, de azért több oldalról is bebiztosítom magam. Legnagyobb védelmezőmnek a nyilvánosságot tartom.

HALÁSZ MIKLÓS

Köszönjük, Uram!

Hálaadó istentiszteletre jöttünk össze néhányan, akik 50 évvel ezelőtt fejeztük be a 8. és 9. osztályt a szegvári iskolában 1944. húsvét táján. Jó látni ismét az ismerős régi kedves arcokat. Isten jóságos megtartó kegyelmét érezzük, hogy e napot is megérhettük.

Fél évszázaddal ezelőtt, háborús nehéz napok idején zárták be utánunk az iskola kapuját. Többen talán csak most lépnek be ismét oda, hogy a még élő iskolatársakkal találkozzanak. Köszönjük, Uram, hogy ezt is megengedted érnünk, hogy megtartottál, védtél, óvtál bennünket. Köszönjük, hogy adtál életbe indító jó szülőket, akik végig kísérték gyermek-, ifjú- és felnőtt korunk minden lépését, kik aggódtak értünk és csak a jóra intettek, neveltek. Köszönjük törődésüket. Az elhunytaknak örök nyugodalmat, az élőknek adj jó egészséget, nyugodt éveket, még sokáig örüljenek az életnek, gyerekeiknek, szeretteiknek.

Köszönjük, Uram, hogy adtál jó tanítókat, mestereket szellemi-lelki javaink irányításához. Ők vigyázták nyíló értelmünket. Mi még palatáblás időszakban kezdtünk ismerkedni az írás, számolás, olvasás nehézségeivel, ők vezettek be az élet, a tudomány titkaiba. Példát adtak tisztességből, emberségből, fáradtak, törődtek velünk. Munkájukat talán eléggé meg sem tudtuk köszönni, jóságukat viszonozni. Kik pályatársaik lettünk, munkásságukból, példáikból gyakran meríthettünk, kétszeres hálával gondoljunk rájuk. Köszönjük az együtt töltött órákat, a gyakran gyötrelmes tanítói-tanári pálya minden áldozatát, fáradalmát. Köszönjük a szépre irányító szavaikat, az ábrándból a valóságig, melyre nemcsak az abc rendjében tanítottak. Tőlük tanultuk meg az élet szép szavait, melyeket ma is használunk és évtizedek alatt tartalommal töltöttük meg. Köszönjük, hogy megtanítottak velünk, hogy „csak a jóakaratú és jószándékú emberekkel lehet és érdemes elindulni a közös úton". A sok neves és névtelen jó tanító munkáját mi nem feledjük.

Köszönjük, Uram, hogy a hosszú évek tanulásaiban erőt adtál nékünk, hogy az évek küzdelmeiben is megóvtál bajtól, veszedelemtől bennünket, hogy a jó úton vezettél, irányítottál bennünket. Hogy adtál hű férjet-feleséget az élet terheinek elviseléséhez, adtál megértést, szeretetet gyerekeink neveléséhez és sok-sok erőt, újrakezdést a gondok-bajok átvészeléséhez. Akik most 64-65 évesen visszagondolunk a félévszázados küzdésre, hittel és bízva kérünk Istenünk: légy velünk a ké-sőbbiekben is, hogy megtartva bennünket még maradhassunk családjaink körében, békében, akaratodban, sorsunkban megnyugodva.

Áldd meg és tartsd meg Uram a jó szándékú embereket, a munkában lassan elfáradtakat, a tegnap fiataljait, a ma öregjeit, kik ma együtt mondjuk gondviselő jóságodért: Köszönjük létünket, küzdelmeinket, örömeinket és szenvedésünket, könnyebb vagy nehezebb napjainkat egyaránt.

Emlékező öreg diákok
1944—1994

Sulimix

Vidám ünnepség keretében búcsúztatták a telet az apátfalvi Dózsa György Általános Iskola tanulói. A vendégeket a már megszokott műsorok szórakoztatták a művelődési házban. A jelmezversenyre sok lelkes kisdiák öltözött be, s együtt izgultak tanáraikkal, hogy fáradságos munkájuknak meglesz-e a gyümölcse. A jelmezverseny után diszkózenével kedveskedtek a táncoslábúaknak. Végül elérkezett a várva várt pillanat, a tombolahúzás ideje. Fődíjként egy tortát vehetett át a boldog nyertes. Ezenkívül még sok-sok ajándékot kisorsoltak. A rendezvényt végül ismét zenével zárták. Azt hiszem, pár órára mindenkinek sikerült vidám perceket szerezni.

BORBÉLY ÁGNES
8. osztályos tanuló



postabontás

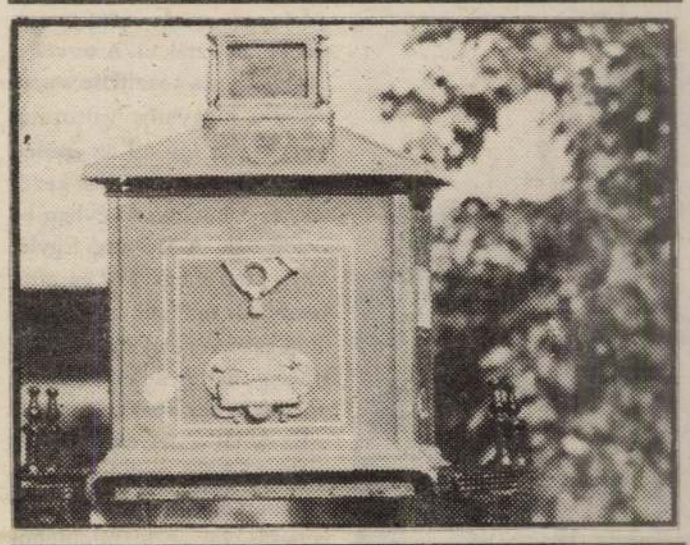

Rovatszerkesztő: Réz Mária

Palimadár kerestetik

A rohanó világnak nem különlegessége a reklám, inkább természetes velejárója. Színes újságokkal árasztanak el bennünket. Az esetek egy részében csak úgy, máskor esetleg névre szólóan. Ha valaki nagykereskedelmi vállalatoktól vásárol valamit, ott a címe már ismerős, és újabb üzlettel próbálkoznak. Ez természetes is. Olyan esetben azonban, ha ismeretlen cég vagy személy keres meg, bárki legyen is az, biztos hogy meglepődik. Mindjárt kinyílik a címzettnek a zsebében a bicska. Az első kérdés: honnan tudják a nevét és címét. Színes fotókkal, körmönfont szöveggel ejtik ámulatba a levél olvasóját? Még ha szeretné is az ajánlott holmit, nem biztos, hogy az anyagi fedezete megvan hozzá. Ilyenkor jönnek a kételyek. A hiszékenység, vámszedői pedig nagyon is jól tudják, hogyan lehet a békát tónak ugrasztani. Persze, hogy tudják. Hiszen az olcsó és gyors meggazdagodás reménye mindenkiben él.

Nemrégiben engem is elhalmoztak különféle brosúrákkal. Akadt azonban közöttük egy, ez formára és tartalomra is kirítt a többi közül. A bélyegző tanúsága szerint Vásárhelyen adták fel postára. Kézzel volt írva, de alig olvashatóan. A levél így szólt: „Tisztelt ... levelét megkaptam..." Csak azt nem tudom, hogy kinek, mikor, és mit írtam. Nagy nehezen sikerült kiókumlálnom, hogy írója mit is akar. A gyors meggazdagodással és a sikeres folytatással kecsegtetett. Igen ám, csak az ismeretlen ismerősnek voltak megkötései. Ha be akarok szállni a „buliba", fizessek be a mellékelt csekken ennyi meg ennyi pénzt, aztán majd megadja az instrukciókat. A következő megint valami ügynökösködési feladat lett volna. Ki tudja, meddig pénzelhettem volna a semmiért. Ígéret volt bőven, csak legyen egy palimadár. Aztán még jöttek mások, hasonló szisztémákkal. Egy része levélben, a másik a sajtóban hirdette magát. Vásárhelyen valóban sok hirdetés jelenik meg ilyen ügynöki munkakör betöltésére, de az anyagi vonatkozású biztonságát senki nem garantálja. Odáig pedig nem fontos eljutni, mint a világhírű amerikai író „Az ügynök halála" című regényének főhőse.

ALMÁSI ÁRPÁD
Vásárhely

Orvosetika

KEDVES HALÁSZ MIKLÓS! Nagy érdeklődéssel olvastam a lila Délvilág március 30. számában, a menekült orvosnőről szóló cikket. Az eset azért volt számomra megrázó, mert ugyanaz az orvos vezette a szülését a fiamnak 2 évvel ezelőtt. Akkor én pont ugyanígy jártam. A doktor úr felém sem nézett órákig, majd a szülés végén a nagy kapkodásban olyan súlyosan sérült a kisfiam, hogy azóta is rendszeres kezelésre szorul. Akkor én nem tudtam semmit sem tenni, de ez a fokú orvosi lelkiismeretlenség, hanyagság nagyon nagy kárt okozott nekem. Most azt fontolgatom, hogy én is a menekült orvosnő példáját követem, és kártérítést kérek. Bár a kisfiam egészségét senki sem adhatja vissza.

Nem értem, miért csak a lila Délvilág foglalkozik ezzel az üggyel, és a Délmagyarország miért nem. Úgy tudom, ez a lelkiismeretlen doktor most képviselőjelölt is Szegeden. Miért nem tudatja a szegedi újság a választókkal, hogy a képviselőjelölt úr ellen büntetőeljárás folyik. Vagy ma már mindenkiből képviselő lehet, akinek politikai barátai vannak? Higgye el, nagyon elkeserít, hogy most esetleg olyan képviselője lesz elsősorban nekünk, aki a mindennapi munkájában ennyire lelkiismeretlen. Hogy tudja ő majd a lakosság érdekeit képviselni. Írtam a Délmagyarország levelezési rovatába is, de ők még nem is reagáltak rá. Kérem Önt, tisztelt Halász Miklós, akadályozza meg, hogy ilyen emberek képviseljék a szegedi embereket, vagy legalább a nyilvánosságot kellene jobban tájékoztatni, hogy kellő információ birtokában dönthessenek. Mivel jelenleg is ápolónő vagyok, és félek a megtorlástól, ami sajnos napjainkban sem ritkaság.

A nevem nem írhatom le, fel kell a megnyomorított fiamat nevelnem.

Bűnözőknek mesterkurzus

Nem vagyok biztos benne, de könnyen lehet, hogy az én ízlésem végleges kisiklásáról van szó, amikor az utóbbi években egész egyszerűen nem tudok bemenni a mozikba, ahol igen sok a mindent elárasztó durvaság, primitívség, erőszak. Mindez engem nem tud meghódítani". Az is elképzelhető, hogy a hiba mégis énbennem van, mert semmiképpen nem tudok hódolni az ilyenféle „ízlésdiktatúrának". Azért vagyok kénytelen használni ezt a szót, mert valamikor a '60-as évek mozijának a műsorplakátja legalább három, de nemegyszer négyféle filmet kínált, ami mind más és más volt. Éspedig: volt francia vígjáték, volt olasz kalandfilm, angol film, esetleg egy szovjet háborús film is. Ma pedig három filmből választhatok: (a legtöbb esetben): amerikai filmet, amerikai filmet vagy amerikai vígjátékot nézhetek. (Ez utóbbi attól vígjáték, hogy tele van trágár kifejezésekkel, amin „illik" nevetni). Nem is volna semmi kifogásom a mai amerikai filmek ellen, ha jók volnának! De a legtöbb mai amerikai filmhez fölösleges pld.: forgatókönyvet írni, mert ez történik: fék csikorog, a néger lő. Az autó már fölfordulva, lángokban ég, mindenki lő mindenkire! Ez egy mai „tucatfilm". Nem vagyok egyedül a véleményemmel, mert Jack Lemmon, a világhírű színész is tett nemrég hasonló kijelentést: „A mindent elárasztó erőszakot látom a mai filmekben!"

Ezek után mégis félve föltennék egy kérdést. Egy-egy nagyvárosban ha lenne egyetlen „nosztalgiamozi" és régi filmeket játszana, pld. a '30-as évektől a '60-as évekkel bezárólag. Ez sem menne? A '30-as és '60-as években az emberek nevetni, szórakozni jártak a moziba. Van néha egy olyan rögeszmém, amitől nem tudok szabadulni, éspedig az, hogy az 1930-as évek filmjeiben Kabos Gyula, Salamon Béla, Gózon Gyula, Páger Antal stb. egy-egy jelenete többet ér egy-egy mai mozi egész évi műsoránál!

A mai világban annyira „üldözött" humor, nevetés, úgy gondolom ráférne az emberekre, és nem szakmai továbbképzés (mesterkurzus) lenne bűnözők részére, mint a manapság divatos filmek többsége!

SZÁSZ MIHÁLY
Szeged

Kié lesz a miénk?

Nevezetesen a Maros-parti üdülő Makón. A Makói Gépgyár dolgozóinak üdülője. Mert úgy hírlik, hogy eladó. De ki, vagy kik árulják, ki vagy kik veszik meg? Kinek fizetnek érte, mi lesz a pénzzel, hová teszik, mire költik? És még sok-sok kérdés, amelyeket a gépgyár nyugdíjasai, munkanélkülijei és aktív dolgozói — így együtt több százan — kérdezik, kérdezzük egymástól. Igen, csak így, és egymástól, mert nem tudjuk, hogy ki az illetékes, és mely szervhez forduljunk? A jussunkért. Mert ki mást illethet e létesítmény, mint azokat, akik azt előállították. Vagy megszerezhetik, elvehetik (mint pl. 1945-ben) és majd esetleg egyszer kárpótlást fizetnek? Kinek, unokáinknak?

Mert hogy is jött létre ez a létesítmény. 1945 előtt az SZCSV (Szeged Csanádi Vasút) makói járműjavító műhelyének lelkes dolgozói az úgynevezett ingyenstrandra, a jelenlegi gépgyári strand területére, egy kiselejtezett, favázas vagont lecsörlőztek és beállítottak kabinnak. Az ötvenes évek elején (1952-ben lett az SZCSV Makói Gépgyár) sok-sok társadalmi munkanappal áttelepítették a nagy strandról a favázas és deszkaborítású csónakházat, két oldalán egybeépített kabinsorral. Az 1960-as években épült a jelenlegi alsó középület, melynek pl. a négy dupla ablakát egy gyári dolgozó vette. A lebontott téglákból, természetesen szintén társadalmi munkával, nyári délutánokon, hétvégeken, vasárnapokon: téglapucolás, alapozás, malter- és cementkeverés, falfelhúzás. A hulladékból vasajtógyártás, tusolók és mosdók építése, hozzájuk állványra víztartály, a gyerekeknek homokozó, padok, asztalok, székek, napozók stb.

1970-ben kezdtük építeni a jelenlegi főépületet, csónakházat. Hatalmas lelkesedéssel, a gyár brigádjainak egymást felülmúló társadalmi munkájával, nagy-nagy vidámsággal, jókedvvel épült, és lett a dolgozók nyári rezidenciája. Na de miből? Először is abból a bontásanyagból, amit a gyár korszerű csarnok építéséhez készült felvonulási épületként lebontottunk. A téglák tizezreit a maltertól megtisztítottuk, sok köbméter törmeléket és földet hordtunk az épület szintjének feltöltéséhez gépek nélkül, kétkezes talicskákkal nagy-nagy ambícióval. Természetesen nem készült minden hulladékból. Akkor miből? Tudni kell, hogy a Makói Gépgyár évtizedekig nyereséget termelő vállalat volt. Évenként rendszeresen sok millió forintot fizettünk az állam (és a törzsgyárak) kasszájába. Emellett nyilvánvaló volt, hogy a nyereségből bizonyos anyagiakkal a létesítményt szolgáltuk.

Hosszú lenne a sor a részletek felsorolására, de gondolom, elfogadható képet ad arról, hogy miért is érdekel minket, gépgyáriakat ez az eladás, árverés vagy privatizálás. A sok kérdés egyetlenére sem tudunk megfelelő szervtől vagy személytől megnyugtató, hiteles választ kapni.

Jó lenne remélni, hogy ezek a nyilvánosan feltett kérdések hozzásegítenek bennünket a miénkhez.

KERESZTESI JÓZSEF
a Makói Gépgyár nyugdíjasa

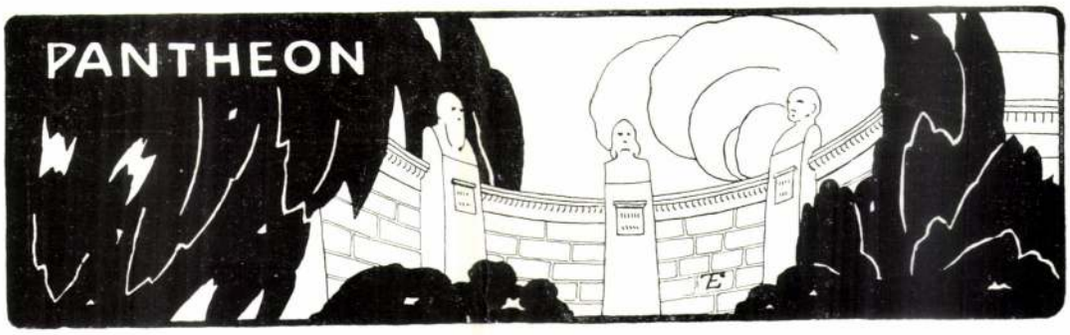

Töry Emil fejléce.

Sándy Gyula.

Pollák Mihály élete és művei.

A XVIII-ik század közepétől a XIX-ik közepéig a művészetek történetében egy külön korszakot tudunk megkülönböztetni, mely a maga sajátos bélyegét rányomta a művelt világrészeknek minden e korban keletkezett képzőművészeti alkotására.

Nem maradhatott hatás nélkül a művészetekre az a nagy világtörténelmi mozgalom, mely a politikai, társadalmi és gazdasági viszonyokban annyi változást hozott létre — amidőn fényüző királyság, forradalmi rémuralom, hódító császárság és csöndes restauráció váltogatták egymást — amidőn sorra megváltoztak országok határai és Napoleon csodástettei a nagy Róma világuralmát látszottak feleleveníteni . . . Ehhez a történeti multhoz vont párhuzam, a mozgalmas időkben az elméleti tudományoknak és az archeológiának fölvirágzása — népeknek egymással való szorosabb érintkezése adja magyarázatát annak, hogy a képzőművészet a csöndes multhoz fordult vissza — és a rokoko mámorának reakciójaképp fellép a klasszicizmus: az antik műveknek szentimentális, édeskés formákban való felélesztése.

Az építészet és a díszítő művészet elhagyja a rokokónak formákat tagadó kicsapongásait, egyenes vonalak, sík felületek és nagy arányok lépnek előtérbe,; a tarka naturalisztikus dísz helyett az ó-kor finoman stilizált formáihoz térnek a művészek. Amily sajátos szemüvegen látták a reneszánsz kor nagymesterei a görög és római műemlékeket, épp oly sajátszerű egyöntetűséggel halmozták az antik oszlopállásokat a copf és az empir művészei épületeikre, melyekről élénken lerí a két kor különbözősége és a bármely vidéken létesült műveknek egymáshoz való rokonsága. Mintha csak a levegőben lett volna az a művészi szellem, ami létrehozta ezeket az épületeket, pedig akkor sem láto-



POLLÁK MIHÁLY ARCKÉPE.
THÁN MÓR FESTMÉNYE UTÁN.

Magyar Építőművészet
1907. 12. sz.

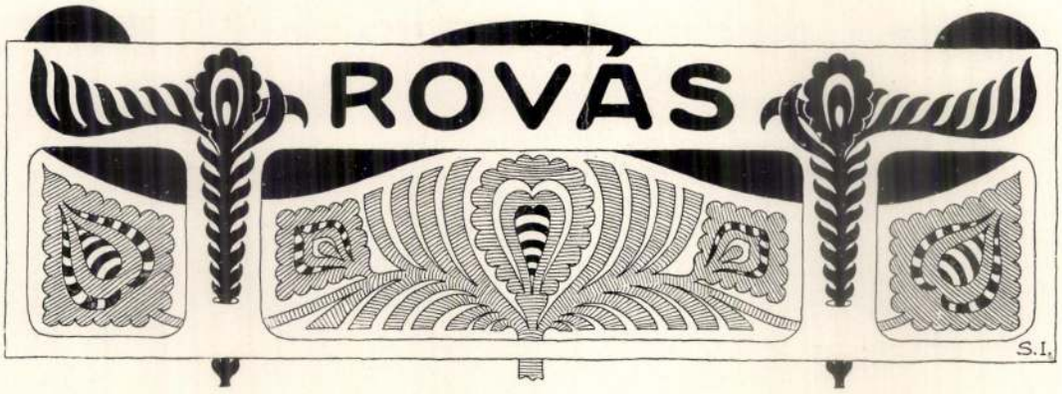

Búcsúzó.

A „Magyar Építőművészet"-nek szerkesztésemben ez az utolsó füzete. programmot, amelyet magam elé tűztem, külső okok következtében lehetetlenné vált betartanom. Nem az anyag hiányzik hozzá, mert hiszen büszkeséggel mondhatom, hogy művészeti íróink szine-java tüntette ki cikkeivel a lapot és munkatársaim sora füzetről-füzetre növekedett. Nem is olvasóinak érdeklődése vagy jóindulata csökkent meg. Hiszen mindenfelől a buzdítás szavait hallottam a kezdés nehéz napjaitól mostanáig. De szilárd meggyőződésem is, hogy ilyenféle publikációra, amely a hazai műemlékeket és építőművészeti új alkotásokat kívánja bemutatni, szükség van minálunk. Ez a meggyőződés vezetett ennek a lapnak létesítésére és ez élteti azt a reményemet, hogy amit nekem nem sikerült tartósan megvalósítanom: kedvezőbb időben, nálam szerencsésebbnek sikerülni fog. És bizonyára tökéletesebben is, bár szerénytelenség nélkül mondhatom, hogy a törekvés nálam sem hiányzott.

Csalódtam azonban két támogatásban, amelyekre nem kis mértékben számítottam vállalkozásomban. Az építőipar és a hivatalok támogatásában. A mentséget mindkettőre megtaláltam az ipar nehéz helyzetében, amely minden erőt annak segítésére joggal követel.

És most, amidőn mindazoknak, kik támogatásukkal kitüntették a lapot, köszönetet mondok jóindulatukért, egyben kérem őket, tartsák meg azt a jövő füzettől kezdve a régi keretekben és a régi szerkesztők vezetése alatt folytatódó lap számára is.

Kabdebó Gyula.

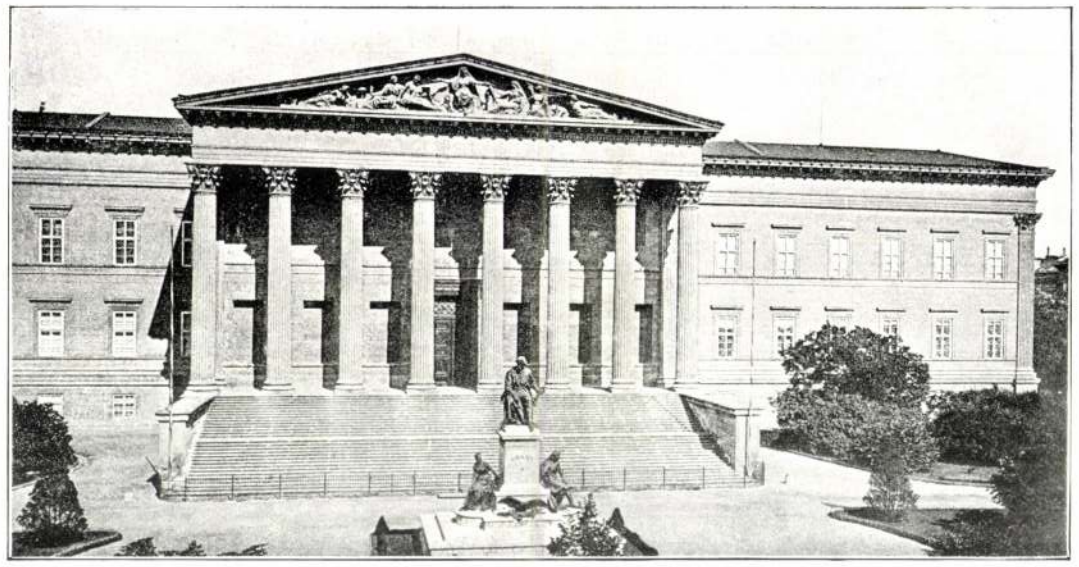

A NEMZETI MÚZEUM.

középületek egész sorozatában érvényesíthették tudásukat, addig nálunk a mostohább viszonyok között *Pollák* és *Hild* részére csak elvétve akadt egy-egy középület, míg tevékenységüket számos lakóépület létesítésében fejthették ki.

És ők mind a ketten eltalálták azt a helyes fokot, melyet a mi viszonyaink között kifejteniök lehetett és szabadott. Helyes érzékkel és önmérséklléssel egyeztették össze a szerény anyagi viszonyokat a nemes arányokban megnyilvánuló nagyszabású művészi ösztönükkel.

* * *

Pollák Mihály Bécsben született 1773-ban. Atyja építőmester volt s így már zsenge gyermekkorában alkalma volt fejleszteni az építészet iránti előszeretetét. Megkapta a megfelelő művészi nevelést a bécsi képzőművészeti akadémián, majd később külföldi gyakorlati működésében.



A NEMZETI MÚZEUM LÉPCSŐHÁZA.

Ebben az időben igen sok építész foglalkozott Olaszországban egyes műemlékek építkezéseinél, így különösen a milanói dóm befejező munkálatainál, melyre jelentékeny évi dotáció állott rendelkezésre. Sok külföldi erő dolgozott ott. Ezek sorába állott az ifjú Pollák is, annyival inkább, mert e munkálatok vezetése atyjának egyik közeli rokonára volt bízva.

Gyakorlatban és magasabb művészi koncepciókban megerősödve tért vissza Bécsbe, honnan működési terét csakhamar alkalma nyílt Budapestre helyezni át.

Bemutatója minden valószínűség szerint gróf *Sándor Móric* budai palotája volt, melyet 1804—1806-ban épített. Ez a palota (a mai miniszterelnökség) nemes formáival mai nap is — egy század mulva — egyik legszebb palotája fővárosunknak. Monumentális alapelrendezése, szép termei — egyszerűsége dacára — méltóan fogadják be az ország első — sok tekintetben reprezentatív — hivatalát.

Pollák megtelepedése első éveiben nem csak önálló munkákat végzett, de mint építőmester közvetítette egyes bécsi építészek budapesti működését, ezeknek tervei alapján eszközölve a munkák végrehajtását.

Így készítette *Ámon* udvari építész tervei alapján az első pesti német színházat, a mai Haas-féle palota helyén. (Színháztervek beszerzése dolgában azóta sem sokat haladtunk!) A színház 1812-ben nyílt meg és ehhez csatolta Pollák 1830-ban már saját tervei alapján ugyancsak kiváló alkotását, a régi vigadóépületet. 1849-ben Hentzi mind a kettőt romba lövette.

Pollák intelligenciája, szerény modora, egyenes jelleme és a köznapiság nívójából kiemelkedő szelleme folytán csakhamar széleskörű és előkelő ismeretségi kört teremtett magának, mely működési terét szokatlan módon kifejlesztette. 1825-ben pesti százas választó polgár és a József nádor által 1808-ban szervezett ***szépítési bizottság*** elnöke lett.

Mint ilyennek nagy befolyása volt Pest város fejlesztésére, amire különösen az 1838-iki árvíz után nyílt alkalma. Elkészítette a város első szabályozási tervét, melyből különösen kiválika Városliget megteremtése és a Lipótváros szabályos utcasora, ahol is a Belváros és a régi Újépület közötti részen úgy ő, mint Hild József számos magánházat épített.

A főúri paloták közül, amiket Pollák épített, kiemelendők a következők:

A gróf Festetich-palota (József-tér 8.); a gróf Almássy-, ma Szapáry-palota (Szép-utca 5.); a Horváth-féle, ma gróf Pálffy-palota (Kossuth-Lajos-utca 3.); mindezekben figyelmet érdemel a nagyszabású belső berendezés is.

De jellemzők azok a nemes arányú bérházak is, melyekhez hasonlókat e korból hasonló rendeltetéssel Európa egy városában sem találhatunk.

Nagyon valószínű, hogy a vidéken is kiterjedt munkaköre volt. Ő építette át József főherceg alcsúthi kastélyát, létesítette gróf Festetichnek déghi palotáját, a gyömrői Teleki grófi kastélyt és másokat, melyeket mind számbavenni mai nap már nem is lehet, annyival kevésbbé, mert nagy azoknak is száma, melyeket az ő szellemében kortársai, neveltjei létesítettek. Nála dolgozott 1831—1835-ik években Ybl Miklós is.

Számottevők és a szerény anyagi viszonyokat tekintve, igazán művészi monumentalitásuak azok a középítkezések, melyek Pollák nevéhez füződnek.

Mindjárt művészi pályafutása kezdetén közreműködött a pécsi dóm helyreállításán, ami azonban — valószínűleg pénzhiány miatt — sokra nem haladhatott, de a hozzátartozó püspöki paloták és szárnyépületek az ő egyéni felfogásáról tesznek tanúbizonyságot.



A NEMZETI MÚZEUM ELŐCSARNOKA.

1829—1835-ig a pesti régi vigadóépítkezéssel egyidejűleg létesítette a Ludovika akadémia épületét. Ennek a két épületnek terveit bemutatva, a bécsi akadémia tagjává választotta meg és *K. K. Architekt*-té avatta.



A NEMZETI MÚZEUM ÜLÉSTERME.

Ő építette az üllői-úti Jozefinum-épületet és a Deák-téri ágostai hitv. ev. templomot is.

Legnagyobb alkotása azonban feltétlenül a ***nemzeti múzeum.*** Ez az akkori időben rendkívüli terjedelmű palota méltóságos nyugodtságával és életerős arányaival ma is első helyen áll fővárosunk középületei sorában.

Az épület 108 *m* hosszú, 70 *m* széles; két nagy belső udvarral bír. Az alaprajzi elrendezésnél a művész szeme előtt lebeghetett a müncheni *Klenze* Leó építette *gliptotheka;* de az eredeti alapeszmét a nagy terjedelem és a két emeletsorra terjedő gyüjteménytermek sorozata miatt bővíteni kellett. A középszárnyba szervesen illesztette be Pollák a főlépcsőt, mely előtt köralakú csarnok közvetíti a fővesztibulumhoz és a gyüjteménytermekhez a közlekedést. A nagyarányú helyiségek, az előttük elhúzódó tágas körfolyosó, a hatalmas oszlopcsarnok és impozáns lépcsőfeljárat és díszterem nemcsak emlékszerű alapelrendezést mutat, de jó megvilágítású helyiségei méltó keretet alkotnak nemzeti kincseink számára. A főbejárat fölötti oromzat szobormüvei Halbig müncheni szobrásztól valók, dísztermében tartotta évek hosszú során a magyar főrendiház üléseit.

Az épület 1837. és 1847-ik évek között készült. Szépen írta róla H. Gaal Adorján, hogy: „A körüle elterülő terjedelmes park minden tavaszszal megújuló üde pompájával friss életerőt lehel, virágainak illatával üdvözölve az éltető napsugarat, mely téli álmából a ragyogó életre serkenté. S mintha a sors rendelése lett volna, ehhez az épülethez, a nemzeti múzeum épületéhez fűződik újabbkori történelmünk egy dédelgetve szeretett korszakának: a szabadság megszületésének jelentős mozzanata is. A nemzeti múzeum monumentális lépcsőzetéről hangoztatta Petőfink lángoló hazaszeretettől áthatott szózatát, biztatva, buzdítva, önmagunk megismerésére sarkalva.

Itt ölelkezett össze szabadság és művészet két géniusza, hogy egyesült erővel hozzák létre szellemi újjászületésünk nagy munkáját.

Emlékezet a hála adója; de hazafias kötelesség az emlékezet elhunyt úttörőinkre, kiknek küzdelmes munkája gyümölcseit mi, utódok élvezzük.

Pollák is ezek közé tartozik!“

Pollák Mihály csendes magábavonultságban hunyt el 1855. január 5-én, 82 esztendős korában. Emlékét legszebben méltatták tanítványának, Ybl Miklósnak szavai: „Szigorú, egyenes jellemű, nagy tudású ember volt s én mindig örömmel emlékszem vissza a nála töltött időre. Ő szíves barátsággal viszonozta hozzá való ragaszkodásomat, s amit tőle tanultam, az megmaradt nekem egész életemre!“



A MINISZTERELNÖKI PALOTA.

gatott tanszékű iskolák, sem ezerszámra elterjedt folyóiratok nem voltak.

Hazánkban is feltalálhatjuk e kor művészi nyomait, talán jobban, mint bármely más korét. Az a nemes egyszerűség ugyanis, ami lehetővé tette szerény viszonyok között is az építkezést, hivatva volt számos művet hozni létre abban a korban, melyben az ország kezdte kiheverni a török hódoltság folytán szenvedett vér- és anyagi veszteségeket.

Budapest — dacára, hogy 1810-ben tűzvész, 1838-ban rettenetes árvíz pusztította el nagy részét — oly rohamos fejlődésnek indult, mint amilyent abban az időben Európa egy városa sem tudott felmutatni.

A munkatér tehát megvolt, melyre hivatott művész itthon kevés akadt. Amily büszke önérzettel tekinthetünk ma végig magyar művészgárdánk sorain, épp oly igazságérzettel kell elösmernünk, hogy a mult század elején szükségünk volt fejlettebb szomszédaink művészi támogatására, amint igaz viszont az is, hogy akik — látva a kínálkozó alkalmat — eljöttek tudásukat érvényesíteni, nemcsak hiú kapzsiságból tették azt, hogy szerzeményeiket külföldre vigyék, hanem végleg megtelepedtek közöttünk és a mostohább viszonyokat felfogva, nem az anyagi jólétre, de a művészi hírnévre törekedtek; velünk éreztek, művészeti fejlődésünket minden téren előmozdították.

Ezek közül a megtelepedettek közül két név magaslik ki: ***Pollák Mihály*** és ***Hild József.***

Mindkettő bécsi származású *magyar* építész, kik egész tudásukat ***nekünk*** szentelték, mindketten hű követői voltak annak az iránynak, melyet fentebb jellemeztünk.

Amíg külföldön *Schinkel, Klenze* és más nevezetes művelői e kor építészetének hatalmas koncepciójú



A MINISZTERELNÖKI PALOTA DÍSZTERME.

Pesti Hirlap 1925 /XLVII/ jan. 25. 35o. Rozgonyi Sándy Gyulaépitész, müegy. tan.: Az épülő Krisztina köruti postapalota homlokzati tervrajza.16x9.

U. o. Felvétel az épitkezésről. 16x9.

Pécs

Tér és Forma, 1929

II. évf. 344-349.

K. M.: Lándy Gyula munkái.

Pohorella

Tér és Forma, 1929

II. évf. 344-349.

K. M.: Lándy Gyula munkái.

Kaposvár

Tér és Forma, 1929

II. évf. 344-349.

K.M.: Láday Gyula munkái.

Nagykörös

Tér és Forma, 1929

II. évf. 344-349.

K. M.: Kádár Gyula munkái.

Bresnóbánya

Tér és Forma, 1929

II. évf. 344-349.

K. M.: Lányi Gyula munkás.

Darnay

Tér és Forma, 1929

II. évf. 344-349.

K. M.: Fáry Gyula munkái

Kassa

Tér és Forma, 1929

II. évf. 344-349.

K. M.: Sándy Gyula munkái.

Zágrák

Tér és Forma, 1929

V. évf. 344-349.

K. M.: Lányi Gyula munkái.

Kisgöd

Tér és Forma, 1929

E évf. 344-349.

K.M.: Lányi Gyula munkái.

Képes Pesti Hirlap 1932 ápr. 15.3.

Sándy Gyula müép.: a székesfehérvári uj ev. templom

6x8.

A Magyarországi

PROHÁSZKA KÖRÖK

alakuló ülése 1935. október 2-án, (szerdán) délután 1/2 5 órakor a SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT díszter-mében. (Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. szám.)

Felelős kiadó: Kézai Béla. Stephaneum r. t. Budapest.

Sándy Gyula

vod
2

Az idszinkár

66, 67. l.

Sándy Gyula

ivad

Schuler Dezsőd

Budapest szerestőváros
1927. évi kislakásépítkezése

MAGYAR-EPITOMUVESZET

1928. 3 sz. 7. l.

VASÁRNAP **2** Kat. Regate Prot. Zsigmond	
HÉTFŐ **3** Kat. Sz. † feltal. Prot. Irma	☾ Utolsó negyed 19 ó. 37 p.
KEDD **4** Kat. Monika Prot. Flórián	
SZERDA **5**	

Sándy Gyula

Könyve

() Szabványosítás az építőiparban.

A Műegyetem Mérnöki Továbbképző Intézetének kiadványa.

értelmében további eljár
mellett visszaadatnak.

Kelt Bpesten 1906 é
az I-III ker. kir. jb

Gépelte „vallomási jegyző

Egy:

Olv:

ellenőrizve 62

Sándy Gyula

A zágrábi postaház kibővítésének terve-zésével fentit bir-ták meg 1917-ben, de ennek végrehajtá-sára nem került sor-

Bierbposta

80-C.

Sándy Gyula

Vaisd
z

Bierbposta

14. l.

Krisztina telefon
központ és vezér-
igazgatósági épület

Sándy Gyula

lásd
z

Bierbporta

37. P.

à" (A) és a hegy tetején lévő „la Fortezza"
la Corona d'Vngheria" (B). A köfallal bekeri
'ungheri" (C) és a „Chiesa delli Cattolici" (D)
balra a „li Capuccini" (E) és a „palazzo
ülönfelé hazsoportok vannak; a hátteri he-
a „Danubio fiume" hasitja. A város ka-
na" (G) látható. Felirata fölül
á"
at kezdete: „A. la Città" s befejezése: „H.

vonalkeretnek 8.7: 13.8 c/m.

Lapa T. 2491.

Sándy Gyula

l

Közlezrktáll
1380. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Sándy Gyula

versenyen kívüli
jury-tag a képrösz.
Coop-ban

Közlezrkiall

1265. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Patria" r.-t. Budapest — 485618

Sandy Gyula

mucegyetemi assistens

(: csop (építési ipar)

ryjenek megválasz-

ott tagja -

Körlevskiáll

1177. O.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,

Sándy Gyula
épitém

wod.

Lechner Jenő dr.:
Földült tüzhelyeinkért.
Bp 1915. 6. l.

Sandrucek Jenő.

Grafikai munkával szerepel az
UME első budapesti kiállításán,
a Nemzeti Szalonban.

Magyarság, 1928. febr. 19.

Sándy Gyula műegyetemi tanár

Rákóczi út 11. a jelenlegi épületet négyemeletesnek tervezte 1900-ban Francsek Imre. Az 5-ik emeleti ráépítést 1926-ban Sándy Gyula tervezte. A helyén előzőleg állott épületben volt a lírikus Vajda Jánosnak egyik lakása. /rész-repr./

Barkóczi Péter: Séta a Rákóczi út páratlan oldalán.

Budapest, 1975. 7. 35. old.

SÁNDY GYULA

TKM 481. 14.0.

Bp. XI. ker.

FAIX JACQUES (Faix Jakab) (Arad/ Arad vm.,1
február 26.) zongorakészítő, műkedvelő fotográfus,
A századforduló környékén Arad a magyar piktorali
számított. Matusik Márton, Bohus László, Faix és a
fényképezés története nem írható meg. Zongoragyár
zongora raktár, Arad, Batthyány u. 25.) élte mindeni
Arad kulturális és társadalmi életében, a városba lát
néhány dedikált fényképet őriz a család például Pab
fotográfusként a festői stílus kiemelkedő alkotója le
Kezdetben Aradon és környékén fényképezett, de s
csinált. Nemcsak a művészi képek előállításában jel
népszerűsítésében is élen járt, számtalan előadást ta
közül a Faix által tartottak: jan. 14. Különböző célo
magyar gyártmányú diapozitívek bemutatása és mél
Március 4: Pigment másolás. Április 3. Gummi-más
Trianon után Arad is az egyik napról a másikra roma
kedvezett a művészi fényképészeknek sem, a fotókl
fényképezgetett. Életművének egy része került még
Fotográfiai Múzeum őriz a család jóvoltából..
Kiállításai:1905. A Photo Club I. Orsz. Művészi Fé
1907. I. Országos Művészi Fényképkiállítás, Arad, (
(elismerő díj), 1909. Nemzetközi Fényképészeti Kiá
Club Országos Kiállítása, Budapest, (1.díj a diapozi
Díjpályázati Fényképkiállítása, Budapest, 1910. MA
Budapest (ezüstérem,) 1911.II. Országos Művészi F
Művészi

SÁNDY GYULA
építész

Nyíregyháza
Minorita temp.
TKM 56

Scheiber um 1484-85 in

anciscus Iunius den Corvina-
ticinio somniorum
t Bibl., 2. Aug. 4°), und
ex Priscianus Lydius
t Bibl., Cod. 10. Aug. 4°).

enaiss. in Ungarn 1458-1541
n 1982;
onyi, Bibliotheca
;
rica II, Bp. 1993, Nr 2793

Sándy Gyula

Kovács Márkus: A pestiéjhelyi
ev. templom. = EvÉ 1996. okt. 20.
3. pell

1933.

SÁNDY Gyula

Kovács Mária: A Budafoki ev. templom. = Evél, 1996. jünius 30. 3., el

wö: A Lipesti evangélikus templom. = jünius 14. 3., el

wö: A rákoskeresztúri ev. templom = jünius 21. 3., el

A **SANTA MONICA-*i* KAMA

az MTA KONGRESS.

(Budapest, I ker. Or

2004. Július 29

Műsor: *MOZART: "La finta giardinera", K*
J.S.BACH: 1. Brandenburgi versen
MARIA NEWMAN: "Lux Aetern

J.M.MOLTER: 2. Trombitaversen
DVORAK:"Two Cypresses" (vonós
J.HAYDN: C-dúr Szimfónia No.6

Szólisták: *MICHAEL EMERY, Hegedűmű*
MARK WAMHOF, Trombitamű

Vezényel: ALLEN ROBERT GROSS

Sze

Belépés ingyenes!

SÁNDY Gyula

Kovács Mária: A mátyásföldi ev. templom. = EvÉ 1996. IX. 29. 3., ill

uő: A pesthidegkúti ev. templom = okt. 6. ~~6~~ 3., ill

RAZENEKAR *KONCERTJE*
ZUSI TERMÉBEN
rságház u. 28.)

-én. 19^{30}-kor

K. 196. nyitány
y, C-dúr
a" hegedűverseny

y, D-dúr
zenekarra átírta Allen Robet Gross)
53. "La Roxelane"

vész
vész

ervező: ARTS and ARTISTS MANAGEMENT
Tel/Fax:3400-081

SÁNDY Gyula

1937

Kovács Mária: A rákosszentmihályi ev. templom. = EvÉ 1996. VIII. 25. 3., ill

uő: Az angyalföldi ev. templom.

= EvÉ, 1996. IX. 1. 3., ill – 1937

uő = A rákoskeresztúri gyülekezet temploma.

EvÉ 1996. IX. 8. 3., ill

Liget
Hegy
Csaba

RAZENEKAR *KONCERTJE*
ZUSI TERMÉBEN
:ságház u. 28.)

-én. 19^{30}-kor

:. 196. nyitány
y, C-dúr
a" hegedűverseny

y, D-dúr
zenekarra átírta Allen Robet Gross)
3. "La Roxelane"

ész
ész

rvező: ARTS and ARTISTS MANAGEMENT
Tel/Fax:3400-081

Sándy Gyula

Mogfagyott Muzsikus

1924. 17. l. 38. l.

(S. karszaturáival)

Sándy Gyula

Megfagyott Mursikus

1931. 45. l. kari-
katurával

Il Comm. Barroni mi
ha gentilmente comunicato
l'offerta da parte del
Ministero della stampa
e propr. una bellissima
pittura di Severini destinata per il museo di
Belle arti di Budapest
e i libri donati gene-

Sándy Gyula

tervezte a kaposvári
ev. templomot.

MAGYAR·EPITOMUVESZET

1928-7. sz. 11. l.

18
Kat. Ilona cs.
Prot. Ilona

CSÜTÖRTÖK
19
Kat. Lajos pk.
Prot. Huba

PÉNTEK
20
Kat. Sz. Ist. kir.
Prot. István kir.

SZOMBAT
21
Kat. S. Franciska
Prot. Sámuel

Izr. S. Ki Thezel

34. HÉT • 1937. AGUSZTUS HÓ • 31 NAP.

Sándy Gyula

vöd
2

MAGYAR. EPITOMUVESZET

1928. 2. sz. 5. l.

(A szegedi Fogadalmi templom-tér környéke vendéseinek szerv-pályázata.)

VASÁRNAP
18
Kat. Jubilate
Prot. Ilma

HÉTFŐ
19
Kat. Emma
Prot. Kocsárd

Izr.: Seni bőjt

KEDD
20
Kat. Tivadar hv.
Prot. Tivadar

SZERDA
21

Sándy Gyula

serverte a Székesfehér-
vári ev. templomot
1932

rád

Biertempl

V. 1-

IRODALOM

— Czányi: Muz. és Könyvt. Ért.-bere. A kehelykiállítás tanulságai. 126 old. 3 ább. VII. köt.

JEGYZET

Sándy Gyula

tervezte a rákosligeti
ev. templomot.

Svéd

Biertempl

III. l.

Ugyanó a kispesti,
hatvani, kaposvári
ev. templomokat

u. ott

IRODALOM

– Csángi: Mus. és Könyvt. Ért. 129 old. 12 ábr. VII. K. a kehelykiáll. Famulságai.

JEGYZET

Sándy Gyula

servezte a budafoki (1935), rákoszentmihályi, nagytarcsai (?), tengelici (Tolna vm.) ev. templomokat

irod

Biertempl

V. l.

HELYSÉG

MUZSNA.

VÁRMEGYE

ŐRZÉSI HELYISÉG

àg. ev. egyhàz

TULAJDONOS

SZAKCSOPORT

Ötv

KOR

150

MÉRET

m: i

TÁRGY

Kehely.

LEIRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS)

Aranyozott ezüst. Yl
áll, recés drót által osztott
és sídronyzománcos stilizá
hasonló diszű, a rotullusok
felülete recés dróttal, gyöngyös
osztott és ékkövek diszitik, le
csészéje öblös.

FÉNYKÉP, RAJZ

SÁNDY GYULA és FOERK ERNŐ építészek

Szegeden a Fogadalmi templom építésére 1904-ben pályázatot hirdettek. Az első dijat nem adták ki. A III. dijat Sándy Gyula és Foerk Ernő együttes pályamüvének itélték oda. - Sem ahelyét, sem a stilusát nem kötötték ki, csupán azt kérték hogy történelmi stilusban tervezzék. 12. old

VARGA JÓZSEF: Adatok a Szegedi Fogadalmi Templom építéstörténetéhez 7. old

A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve, 1972/73. I. Szeged, 1974.

Sándy Gyula

karácsonyára

Megfagyott muzsikus

1922. 24. l

Sándy Gyula

az Épületmesteri Képzettség Megvizsgálására Kinevezett Bizottság tagjává nevezték ki.

MMÉE Közl.
1943. 46. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Sándy Gyula

Kari Katuraja

repr.

Megfagyott Muzsikus

1921. 44. l.

Sándy Gyula K

281 **Edvi Illés Aladár.** Búzahordás. Vízfestmény. Eladó.

282 **Edvi Illés Aladár.** Aratók. Vízfestmény. Eladó.

283 **Vadas Béla** építész. Tanulmány egy színház lépcsőházához. Pasztell. Magántulajdon.

284 **Förk Ernő és Sándy Gyula.** Breznóbányai toronyterv. Építészeti rajz. Magántulajdon.

285 **Sándy Gyula és Förk Ernő.** Breznóbányai toronyterv. Építészeti rajz. Magántulajdon.

286 **Förk Ernő és Sándy Gyula.** A fiumei tengerészeti akadémia pályaterve. Építészeti rajz. Magántulajdon.

287 **Förk Ernő.** A Szt. György-tér lezárása. Vízfestmény (építészeti). Magántulajdon.

288 **Förk Ernő.** Vasúti indóház. Építészeti rajz. Magántulajdon.

289 **Förk Ernő és Sándy Gyula.** Előtanulmány a budapesti Erzsébet-örökimádás templomához. Építészeti rajz. Magántulajdon.

290 **Sándy Gyula és Förk Ernő.** Előtanulmány a budapesti Erzsébet-örökimádás templomához. Építészeti rajz. Magántulajdon.

291 **Sándy Gyula és Förk Ernő.** Előtanulmány a budapesti Erzsébet-örökimádás templomához. Építészeti rajz. Magántulajdon.

292 **Sándy Gyula és Förk Ernő.** Előtanulmány a budapesti Erzsébet-örökimádás templomához. Építészeti rajz. Magántulajdon.

XV. TEREM.

293 **Nagy Lázár.** Virágos kert. Olajf. Eladó.

294 **Telkessy Valér.** Virágok. Olajf. Eladó.

295 **Neogrády Antal.** Besnyői erdőből. Olajf. Eladó.

Műcsarnok 1904. tav. Kiáll.

260 **Vágó László és Vágó József.** B. I. úr bérháza. Achitektura. Magántulajdon.

261 **Vágó László és Vágó József.** Kovásznay Szöts Kata siremléke. Épít. rajz. Magántulajdon.

262 **Benkó István.** Szt. Gellérthegyi pantheon. Vízfestés. Eladó.

263 **Benkó István.** Árúház. Pastell. Magántulajdon.

264 **Szirmai Tony.** Plakettek és Érmek. Bronz. Eladó.

265 **Benkó István.** Árúház belseje. Rajz. Magántulajd.

266 **Benkó István.** Forrás temploma. Egyiptomi tanulmány. Színes rajz. Eladó.

267 **Benkó István.** Szt. Gellérthegyi pantheon. Rajz. Magántulajdon.

268 **Benkó István.** Park-kapu. Vízfestés. Eladó.

269 **Wellisch Alfréd.** Gresham épületének pályaterve. Vízfestmény. Magántulajdon.

270 **Wellisch Alfréd.** Gresham épületének pályaterve. Vízfestmény. Magántulajdon.

271 **Wellisch Alfréd.** Gresham épületének pályaterve. Vízfestmény. Magántulajdon.

272 **Edvi Illés Aladár.** Kalotaszegi falurészlet. Vízfestmény. Eladó.

273 **Edvi Illés Aladár.** Templomba menet. Vízfestm. Eladó.

274 **Edvi Illés Aladár.** Alföldi táj. Vízfestm. Magánt.

275 **Frecskay Endre.** Szolnoki füzes. Pastell. Eladó.

276 **Frecskay Endre.** Őszi táj. Pastell. Eladó.

277 **Frecskay Endre.** Pityó-parton (szolnoki táj). Pastell. Eladó.

278 **Edvi Illés Aladár.** Kalotaszegi varró asszony. Vízfestmény. Eladó.

279 **Edvi Illés Aladár.** Kilátás a temetőből. Vízfestmény. Magántulajdon.

280 **Edvi Illés Aladár.** Kalotaszegi menyasszony. Vízfestmény. Eladó.

Sándy Gyula

1925-ben tervezte a
Kisperti ev. templomot
Felszentelték 1927-ben

wód
~
Lad Pestszent

134. l.

A vallás és közoktatásügyi m. ki

15584/908 számv. szám

III/c. ü. o.

A Műemlékek Orsz
tekintetes Elnökségéh

Az állami számvitelről
tására vonatkozó utasítás
alkalmazottak törzskönyvé
feladatává tette.

Sándy Gyula

felsőmagyarországi reve-
rendus stilben tervezte
a kaposvári ev. templomot

Láttam 1948. febr. 10.

Sándy Gyula
Török Ernő
cjukrek

Tovább
2
l.

Műv. Krónika

1904. 6. n. 7. l.

Biztosító Társulat
ni Generali
1831-BEN
ÖSSZEGE 1 MILLIÁRD 400 MILLIÓ LIRÁN FELÜL
GI IGAZGATÓSÁG

SÜRGÖNYCIM: GENERALI BUDAPEST

Budapest, 1933. május 19.

V., DOROTTYA-UTCA 10.

Gyula urnak

B u d a p e s t.
Lenke tér 7

fenti ügyben irt folyó hó 1-én kelt b. sorait,

ából való elköltözés folytán a biztositás ér-

Sándy Gyula

l.

Tér és Forma

1927. 9. sz.

2, 3. l.

ÉKESFŐVÁROS
ALMI HIVATALA

Budapest IV.
Harisbazár 1. (Váci-utca sarkán)
félemelet 2. sz.

BIZOTTSÁG!

S TANÁCSA megfelelően értékelni
nelyet jelenleg nemzetünk, hazánk
barátságos hajlandóságban élő
amely idegenforgalmi érdekeink
teszi kötelességünkké: a Törvény-
ásával s a Nagyméltóságú m. kir.
ásával Idegenforgalmi Hivatalt
ául tűzte ki többek között azt,
öldi, mint a külföldi közönséggel
művelődési és egyéb értékeinket,
yobb számát tudják idevonzani,
a, hogy az itt megforduló s még
kodó utas előnyösen ismerje meg
tt, hogy az idegenforgalmat bár-
oló jelenségek gyors és gyökeres
a ténykedéseiben álljon az utas-
el és díjtalanul rendelkezésére.

nyesített útiszámlája kiegyenlítése
pengőt a 127.689.sz.kiadási csekk-

ó 21-én.
megbízásából:
enyhért s.k.
tálytanácsos



dr. Takács Menyhért s.k.

miniszteri osztálytanácsos

A kiadvány hiteléül:

Bátonyi

min.s.hiv.igazgató k.



Sándy Gyula

l.

Tér és Forma

1927. 14. sz.

1. l.
2. l.
3. l.
9. l.

itelül:

Dr Majowszky O

miniszteri tanácos.

Sándy Gyula

1898. az ujpesti Községháza Szerepályázatán II. díj.

Ugró 66 d.

3443 Kor 31 fillér –

[illegible]ány, 1907 november 26

[illegible]

[illegible]

~~Török Ernő~~

Sándy Gyula

A tricsti zsinagoga pályatervei –

MMÉE Közl

1905. 33, 34.

2 rajz mellékletted.

~~Toerk Ernő~~

mnc
léd
2

Sándy Gyula

a pozsonyi ker.
postaigazgatósági és l. n.
városi postahivatal
épületének első tervpály á-
zatán 1902-ben II.
díj.

Bierbauer Y: M.
Bierbpostabárak
65. l. épít
80 tőt

1930
Gép. bérirat
Mob kot
2309. fr

~~Tocsk Emő cs~~

mina
céd
1

Sándy Gyula

Terverték fentrek

MIMÉE kösl

1905. XII. füzet.

(A Tűkőry-kastély
Diosszentpálon, ~~kép~~
ekkel ci műszaki rajzokkal.)

Dupl

Vadászkés, XVIII. sz. VI. 139

~~Fock Ernő~~

Sándy Gyula

nincs
céd

a zágrábi ker. posta-igazgatósági és vármi 1. sz. postahivatal szerep. I. díj és kivitel. 1901. Épült 1902-4.

Bierbposta
80-l.

~~ásvíva~~

~~Toerk Ernő~~

és Sándy Gyula

A Tüköry-kastély
Diószentpálon.
MMÉE Közl
1905. 501–505. l.
rajzokkal és Ré-
vekkel fentiek
tervezték

Tányérka ezüst, plasztikus virágkerettel, átm 13.5 cm. Augsburg, XVII. század.

Az Ipolyi-gyűjteményből. —

Gerevich PA, 260 l.

Sándy Gyula

erőd
2

Megfagyott Muzsikus

1920. 54. l. kari-
katurával

egy millió koronát alatt k

mert mi tagadás, nagy n

Nyugdíj ügyem még mi

legfelsőbb közig. bíróságnál

E hó 26-28 ka körül Deb

Sürgető sorainért nive

Szívünyt Ovul. –

Riváló Sintele

Debrecen 1928 III/17én

Limen!

Gundelfingen Aladár

Szönyeij Kálmán alegredes úr

leveleivel

Debrecze

Varga utca 1

Sándy Gyula

neki van ajánlva
az alábbi év-
könyv, fem. arc-
képével

Megfagyott Muzsikus

1927.

Budapest, 1930. julius hó 17.

n t i v á n y i Gyuláné urnö

B u d a p e s t.

Horthy Miklós ut 63.sz.

intésével látjuk, hogy b. folyószám-

s mutatkozik, miért is tisztelettel

et a mellékelt befizetésilap szives

.-

megtisztelö látogatásának, s va-

nel készen

teljes tisztelettel

BELVÁROSI VASZONÁRU R. T.

Sándy Gyula

cvod
v
Megfagyott Muzsikus
1927.27. l.
Karikatorrával

1928/2.

Áramszolgáltatás

1. **Áramszolgáltatás.** *a)* Az elektro
hacsak az áramhasználat korlátozására nézve külö

b) Tűzveszély, vis major vagy más kör
hatalmában, felmentik az Elektromos Műveket
következményei el nincsenek hárítva.

c) Nehogy az áramszolgáltatásnak m
keztében baleset, vagy anyagi kár származz
szükségét érzi — megfelelő tartalékvilágításról
dezésekről, amelyeknek feladata a balesetet, va

d) Áramszünetelésből és áramszolgálta
tásért, bármely okból származzék is, sem felmerül

e) BFEM-nek joguk van, hogy sajá
vagy azon célból, hogy új létesítményeket bek
vagy részben szüneteltessék.

f) BFEM az áramszolgáltatást csak az
és kizárólag BFEM hálózatából történik; más ener

2. **Csatlakozások készítése.** A közt
a fogyasztói helyekre, házakba, telkekbe stb.
BFEM által történik. Az azokon fellépő hi
elektromos művei feladata.

3. **Fogyasztói berendezések.** A fog
helyén hatóságilag engedélyezett berendező cég
és Építészegylet, valamint az Elektrotechnikai Eg

Az áramfogyasztó- és kapcsolókészü
kapcsolók, indító ellenállások stb.), amelyek a
nak kell megfelelniök és ellátva kell lenniök

Sandy Gyula

vrod

Kertész 1940

216. l

Sándy Gyula

rod
r Schlosser

Beil Lajos

bir. biz.
ÁRPÁDFÖLD

BUDAPEST
42 III. 27-7.
62 Ta



Sándy Gyula

Nagy Virgil halála után (1921. nov.) fenti vette át az alábbi templom helyreállitásának irányitását.

Schlosser János:

A gyöngyösi kent Betalan templom. Gyöngyös, 1922. 16. l.

ékkődisszel, boglárokkal és a nyerg
Magyar, XVII. sz. v. — Sattel und F
dekor, Schmucksteine, Bockeln und ar
Ungarisch, E. XVII. Jh.

785. KIS GYERTYATARTÓ OLTÓ KUPA
mit Löschkapsel, Silber. Ungarisch,

786. OVÁLIS KOSÁRKA, ezüst, áttört
Silber, die Wandung mit Palmetten

787. TOILETTDOBOZ FEDŐVEL, köszörí
sz. e. f. — Toilettedose mit Deckel,
Erste H. XIX. Jh.

788. SÓTARTÓÁLLVÁNY, ezüst, triposz
form. Wien, empire.

789. ÜLŐ MÁRIA, ezüst, részben aranyozv
Silber, teilweise vergoldet, ein getrie

790. TÁNYÉR, ezüst, levelesdiszü, tagozo
liertem Rand. Wien, XIX. Jh.

791. POHÁR FEDŐVEL ÉS KEREK T
und Untertasse, Silber und Glas. XI

olt. Magyar, XVII. sz. v. — Gehänge und zwei Ohrgehänge, Ungarisch, E. XVII. Jh.

, kihajló oldalán trébelt három csigás medaillonban fekvő Magyar, XVII. sz. — Becher, Silber, teilweise vergoldet. Auf illone mit Tierfiguren. Ungarisch, XVII. Jh. M.: 12·5 cm.

elt akantuszleveles indák közt virágok. C. M. mesterjeggyel. r, reich mit getriebene Akanthusblätter und Blumendekor.

zva, oldalán trébelt virágszál és puttó váltakozik. Három l. Lipcse, XVII. sz. — Willkomm, Silber, teilweise vergoldet, üte und Putto, auf kugelige Fütse. Leipzig, XVII. Jh.

elt diszitéssel. Alsó részén ferde gerezdek sora, felső részén . J. mesterjegy. Augsburg, XVIII. sz. e. — Halbkugeliger or. Auf der unteren Wandung schräg gestellte Rippenreihe, terranke. Augsburg. A. XVIII. Jh. M.: 5·1 cm.

talppal és foglalatban. Hatgerezdes talpán trébelt diszités. -egy szárnyas angyalfejjel. Boltozatos födelén álló férfialak uspokal, gedeckelt, mit Silberfuss und Fassung. Am Deckel I. Jh. M.: 24·8 cm.

Sándy Gyula

épitész

l.

Thirfelsödmántul

128. l.

Roma Nicephor VI. 975

Sándy Gyula

MAGYAR·EPITOMUVESZET

1930. 3. sz. 22-23. l.

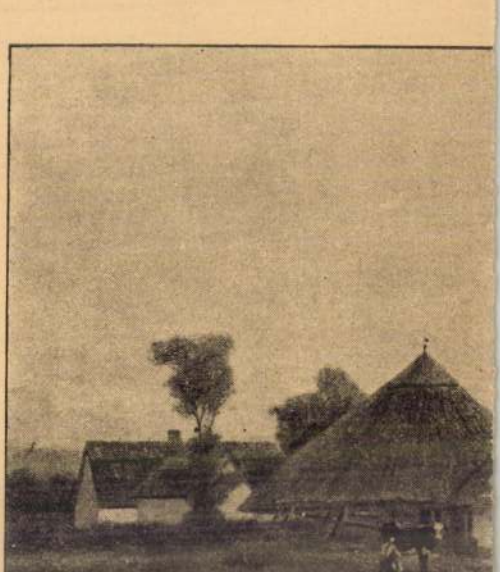

TÖLGYESSY A

Sándy Gyula

wód

Kertész Bouw

283.1

Vésö köböl, öskori VII. 96.

Sándy Gyula

az alábbi pályázaton megvétel

MAGYAR. EPITOMUVESZET

1930. 7-8 p. 40-l

(Az Erzsébet sugárút tervpályázata.)

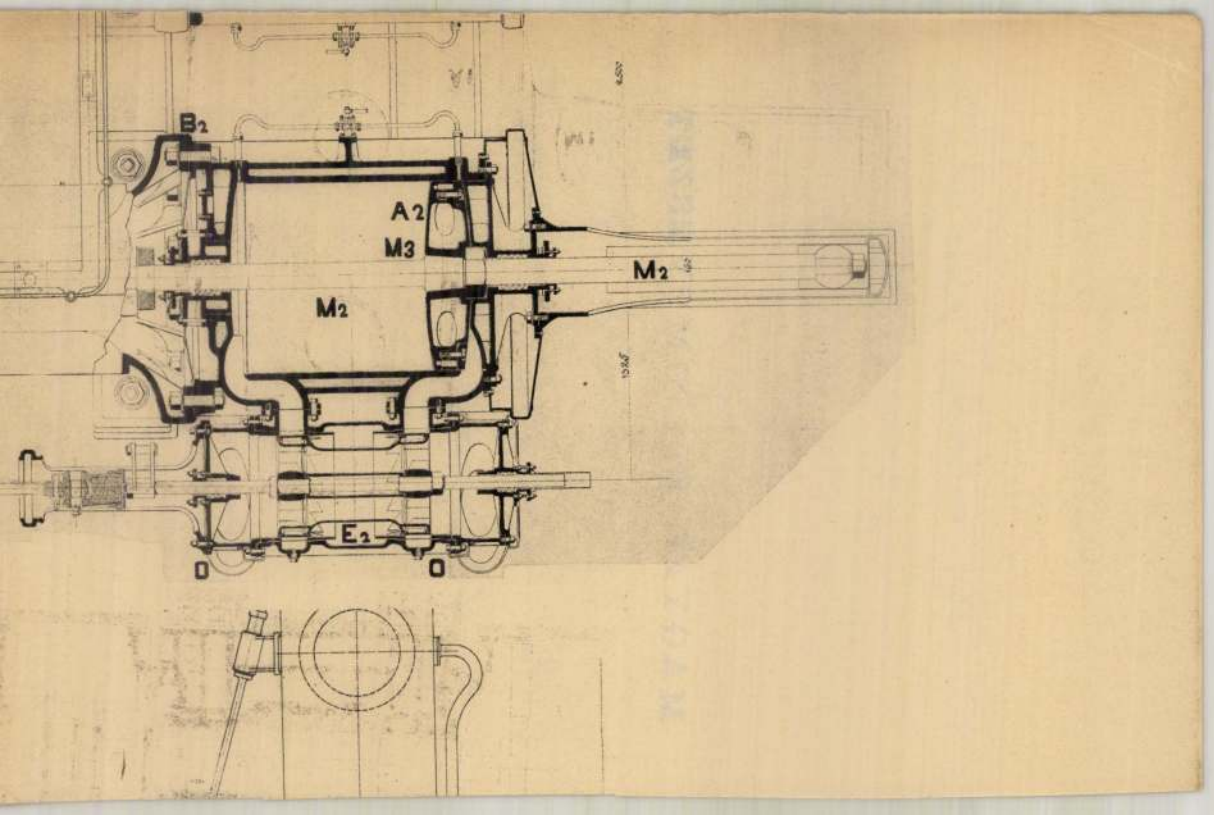
B2
A2
M3
M2
M2
E2
D
D

Történelmünknek és egész műveltségünk multjának egyik jellemző vonása, hogy legszerencsésebb korszakaiban a mindig jótékonyan ható olasz befolyás kísérte. Legyen ez ma is jó jel, a szebb magyar jövő megingathatatlan hitében.

GEREVICH TIBOR

MAGYAR·EPITOMUVESZET

vészet kérdéseit, anélkül, hogy az újítás bátorságáról lemondott volna. Hatása és példája Európaszerte terjed s formai méltóságával és szellemi emelkedettségével, technikai tisztaságával és a művészet mesterségi részének megbecsülésével nagymértékben járult hozzá, hogy az egyetemes művészet ma már megtalálta az anarchoid káoszból kivezető utat. A mai olasz művészetnek nagy része van abban, hogy az új európai művészet beteg látása meggyógyult. Ebben rejlik nemzetközi jelentősége és hivatása. Olaszország ma újra az európai művészet élén halad, mint művészete gazdag történetének legszebb korszakaiban.

A modern olasz művészet s ez a kiállítás, amely oly méltó módon képviseli, nemcsak gyönyörködtetni fog, hanem művészeti életünk számára sok hasznos tanulságot is szolgáltatni. Őszintén kívánom, hogy tanuljunk és okuljunk belőle s meg vagyok róla győződve, hogy hozzá fog járulni a magyar mű-

Sándy Gyula – vól

Készült karikatúrák az alábbi
minben

Vállalkozók Lapja
1937. ápr. 29. (K. M.:
A „Megfagyott Muzsikus".)

1903 IV. 29.

~~Keszthely~~

A balatoni muzeum egyesület elnökségének. (A néprajzi gyűjtésre 500 K. javaslatba ~~kozatok és~~ kozatolával; az egyesület ~~elnöke~~ részéről, Sági János meg fog hivatni a néprajzi tanfolyamra. (156/903.)

Sándy Gyula

IX. Boráros tér
9432 hrsz. 4 emeletes
Hangya szövetkezeti
ház

Vállalkozók Közl.
1905. aug. 9.
(Magánépítési engedélyek Budapesten.)

Sándy Gyula építész

Műegyetem Műcsarnok

1930/31. jub. kiáll 495 – 499

vagy ha van, pontos évszámot,

emplom

ogy az illető mü mit ir az emlék-
minimálissá zsugorodik.
inden ingó és ingatlan müemléket,
akár, ha külföldre került is.
ános jellegü, rövid említést, mely
árgyról.

Sándy Gyula

wód

Müllépinod

589. l.

592. l.

MŰEMLÉKEK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

Sándy Gyula

cróa

Az Ért

57, 58-l



T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Sándy Gyula

pród

MÉ. 1921. 1–6. sz.

(Kisgarda otthona és
mintagazdasága,
művári rajzokkal.)

E. Ny.

Sándy Gyula

készítette 1911-ben
a nagykanizsai új
városkőzkorház tervét,
amelynek azonban csak
csekély rész valószult
meg.

Barbarits
130 l.

Szászok IV. 175, 176

Sándy Gyula

cikksorozata
a füzetek mellik-
letekeit, mint
az előző esfolya-
mokban is.
Gyulesszekeretek
ennen
1944-ben is
megjelent.

résult emlékiadas.

I. – LXXX. + 1. – 233. ll.,
39 képes tábla, 3 melléklet

Budapest
Franklin-Társulat
1906.

Sándy Gyula

építész

egy ideig Pecz Samu

irodájában dolgozott.

Pecz önéletrajza

BULLETIN DE LA REVUE BIBLIOGRAPHIQUE HONGROISE.

TROISIÈME ANNÉE

< Sándy Gyula >
cikke

< > Evangelikus
templomok.
Technika.
1939. 182–187.
l. képekkel és
műszaki rajzok-
kal.
A cikk szól a diós-
győr-vasgyári és a
pestujhelyi ev.
templomról (utóbbi
épült 1933), melye-
ket fenti tervezett.

folyóir.

9 61

8°

Erdély.

Honismertető folyóirat.

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület értesítője.

Szerkeszti: Marza Gyula.

XIII. évf (1904.). 1.-188. ll. ——— Kolozsvár 1904

XIV. évf. (1905). I.-IV. + 1.-188 ll. m. o., 1905

< Sándy Gyula >
cikke

< > Dr. Möller Károly:
Építési Zsebkönyv.
I–II. k. Bp. 1938
Közgazdasági Technika.
1938. 391, 392.
l.

Vegyes

1 köt, 8r

Kazsinczky Bálint

Pannonia és Dácia.

(A Magyar Nemzet Története I. kötet.)

< Sándy Gyula >

cikke

<) Evangelikus templomok. Technika. 1939. 224-228. l. képekkel és mintaki rajzokkal.

Ról a székesfehérvári és budafoki ev. templomokról, mégeket fenti tervezett.

<Sándy Gyula>
cikke

<> Ujévi bekö-
szöntő, ÉIÉM
1-2. sz.

ngjuk nem tud megtévesztemi. A mai
datok, leletek és emlékek ugyszólván
ek össze a történeti formaváltozások
szi üzem lerögzitésére elegendő ter-
templomalapitása óta egészen a török
rtelen törésig, tehát a magyar gotikus
hullámaik kifejezésteljes és aránylag
k elé, akik a romok és leletek lapidá-

ósabban értesülünk a domonkosrendü
ának rendszeréről és részletformái-
visszamegy a budai Szent Domonkos-
, kik a rákövetkező időkben okmányi-
bb kapcsolatban állottak a margitszi-

Sándy Gyula K

483. Ifj. RADNAY REZSŐ: Nyári zivatar. A Harkányi-díj nyertese.
484. RAINERNÉ ISTVÁNFFY GABRIELLA: Pihenő angórák. Magántulajdon.
485. RAINERNÉ ISTVÁNFFY GABRIELLA: Évike.
486. FAYL FRIGYES: Megnyugvás.
487. KLAMMER MARISKA: Erzsébet királyné terme.
488. MÉRŐ ISTVÁN: Női arckép. Az állami kis arany-érem nyertese. Magántulajdon.
489. JUSZKÓ BÉLA: Ködös este Tóváros on.
490. MÉRŐ ISTVÁN: Az öregek. Magántulajdon.
491. MÁRTON FERENC: Erdőrészlet.
492. MÜLLER ÁGOSTA: A nehéz probléma. Kitüntető elismerés nyertese.
493. KLAMMER MARISKA: Régi szalón.
494. BARDÓCZ DEZSŐ: Önarckép. Magántulajdon.

XI. TEREM.

Olajfestmények, vízfestmények, rajzok, építészeti tervek. Az eladó művek árai a terem sarkában vannak kifüggesztve. A magántulajdonnak jelzett művek nem eladók.

ÉPITÉSZETI TERVEK:

SÁNDY GYULA:

495. A genfi népszövetségi palota pályaterve. A társulati építészeti nagydíj nyertese. Magántulajdon.
496. Az Erzsébet sugárút torkolatának pályaterve. Magántulajdon.
497. A Szabadság-tér déli homlokzatának pályaterve. Magántulajdon.
498. A budai postapalota.
499. A beledi evangélikus templom. Magántulajdon.

Műcsarnok 1930/31. jub. kiáll.

X. TEREM.

Olajfestmények, vízfestmények. Az eladó művek árai a terem sarkában vannak kifüggesztve. A magántulajdonnak jelzett művek nem eladók.

459. HORVÁTH JÓZSEF: Komámasszony. Vízfestmény. Magántulajdon.
460. RÖKK KÁROLY: A kalocsai székesegyház télen.
461. HEINTZ HENRIK: Éneklő leányok.
462. GIMES LAJOS: Parasztudvar.
463. SZÁNTHÓ MÁRIA: Modern Vénusz.
464. GIMES LAJOS: Pékudvar Szentendrén.
465. KÖVÉR GYULA: Álom.
466. KLAMMER MARISKA: Dürnsteini részlet.
467. EDVI ILLÉS ÖDÖN: Havas tájkép. Magántulajd.
468. Z. HADZSY OLGA: Kis fiam arcképe. Magántulajd.
469. SZÁNTHÓ MÁRIA: Kisfaludi Liptay Ervin arcképe. Magántulajdon.
470. KEMÉNY NÁNDOR: Fésülködés.
471. KAMPIS JÁNOS: Álmok kertje. Magántulajdon.
472. BENCZUR BÉLA: Olasz mosókonyha.
473. HUBER ISTVÁN: Gschwindt Ernő arcképe. Magántulajdon.
474. Z. HADZSY OLGA: Immaculata. Magántulajdon.
475. VESZPRÉMI RÓZSI: Tanulmány. Magántulajdon.
476. GIMES LAJOS: Tabáni hangulat.
476 a. GIMES LAJOS: Piranoi részlet.
477. BENCZUR BÉLA: Határfák.
478. BERKES ILI: Szegényember.
479. KISS KÁLMÁN: Őszi délután a Kuruczlesi úton.
480. KÖVÉR GYULA: A sztár. A Lipótvárosi Kaszinó díj nyertese.
481. NEOGRÁDY ANTAL: Vetélytársak. Magántulajd.
482. BARDÓCZ DEZSŐ: A kis prímás.

Sándy Gyula

1926-ban alelnöke
a Mérnöki Kamarának.
Alpár kamaraper-
ben Alpár ellen tanús-
kodott.

Nagy Mp. IV.
287, 288. l. 290.
291.

Hitelesítő:

A miniszter rendeletéből.

Dr Majorszky Ó[illegible]

miniszteri tanácsos.

Sándy és Orbán

---

epitemek Bpest

vod

Magyar Építőművészet

1911. 1 sz. (I Fehér-
vári uti iskola, Buda-
vest)

K.

..... *műhely.*

yfőnökség!

év ..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

tam.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Sándy Gyula

Építő Ipar – Építő-
Művezet. 1928. máj.
15. számában csatolva
fenti genfi terepá-
lyázata, mely a
Képzőművészeti Tár-
lat nagydíját nyer-
te.

1/2 éves előfizetés ára	15.— Ft
1 éves előfizetés ára	30.— Ft
Közületek és vállalatok előfizetési díja egész évre	48.— Ft

Kérem itt levágni

Megrendelem a

SZOVJET KULTÚRÁT

1/4 évre ... 8.— Ft
1/2 évre ... 15.— Ft
1 évre ..... 30.— Ft-os*

árban. Az előfizetési díjat az első számhoz mellékelt postai befizetési lapon 61.049. sz. egyszámlájukra beküldöm.

* (Nem kívánt törlendő!)

megrendelő neve

pontos címe

Üzleti válasznyomtatvány

Ez a küldemény bérmentesítés nélkül is feladható. Az esetleges díjakat kézbesítéskor címzett fizeti

ÁLLAMI LAPKIADÓ N. V.
IV. Kiadóhivatal

BUDAPEST 62.
Postafiók 353.

Felelős kiadó: az Állami Lapkiadó N. V. vezérigazgatója
151.50 Hungária Hírlapnyomda Budapest, V., Bajcsy Zsilinszky út 34. Felelős: Duka István.

Sándy Gyula

[illegible] és [illegible] Közl. 1929. nov. 24. 3o3 l.

Magy. Tech[illegible] 3o3. l.

xcxcxcxcx ...

MDK

Sándy Gyula ép.prof.

ÉIÉM 1928. dec. 1. 177. l. MMÉE ankétje...

MDK

Sándy Gyula

L-r: MMÉE-ből. Vállalkozók Közl. 1905. nov.22. 6.l.

MDK

Sándy Gyula

építész professzor

A mozsgói Biedermann-kastélyt restaurálta ill. átépitette.

Dr. Kismarty-Lechner Jenő: Lechner Ödön. Bp. 1961.

49.1.

MDK

Sándy Gyula

Képzőművészet, 1935. 12.o. kép

M. D. K.

SÁNDY Gyula építész

Kecskemét régi postaépület

Rados Jenő: Magyar építészettörténet Bp. 1961. 316.

M.D.K.

Sándy Gyula, építésze

bírták a hódmezővásárhelyi kasinó terveinek elkészítését, mivel a Reppmann Gyula aradi építész tervei alapján hírt árlejtés eredménytelen maradt.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1899. XX. évf.

máj. 3. sz. 6. old.

MDK

Sándy Gyula

Micsarnok 1899. 13. sz. 191.l.

Sándy Gyula

M.D.K.

és Fverk Ernő közös terve megvételben részesült a bécsi hadügyminisztérium pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1908. XXIX. évf.

jun. 3. sz. 12. old.

Sándy Gyula, építész

M.D.K.

Orbán Ferenccel körös terve harmadik díjat nyert a szegedi felsőipar-iskola és technológiai muzeum pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1909. XXX.évf.

máj. 12. sz. 12. old.

Sándy Gyula, építész M.D.K.

terveri a soprani
koresolya cegiet pavil-
lonját.

Vállalkozók Lapja, Bp.1909. XXX.évf.

febr. 24. sz. 12. old.

MDK

Sándi Gyula

Mücsarnok 1904/5. téli kiáll. kat. 61.l.

MDK

Sándy Gyula, építész.

51. Budai postapalota. Kép.

Liber Középisk. 53. sz.

Sándy Gyula MDK

A nagykörösi ev.ref.templom tornya, vizf.

Műcsarnok 1907/8. téli kiáll.

Sándy Gyula MDK

Vidéki üzlet és lakóház, épitészeti rajz

Műcsarnok 1907/8. téli kiáll.

Sándy Gyula

MDK

A Rudasfürdő pályaterve, rajz

Műcsarnok 1907. tavaszi kiáll.

MDK

Sándy Gyula, épitész ill. ep. mester

az ipartestület által munkavezetőknek rendezett
II. tanfolyam 1907. nov. 11.-én kezdődik és 1908 febr.
16.-án fejeződik be. Előadók közé tartozik fentnevezett

Fővárosi Hirek.- Epitőipari szaktanfolyam.
Vállalkozók közlönye. 1907. okt. 9. 8.l.

Förr és Sámy, építészek MDK

a pozsonyi vigadó pályatervein résztvett.

Magyar pályázatok. IV. k.
Budapest, 1906. 434.l.

M.D.K.

Sándy Gyula: építész

Első díjat nyert a Krisztina-körúti postapalota tervpályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1923. XLIV. évf.
jun. 20. sz. 5. old. +
jul. 4. " 2. "

M.D.K.

Sándy Gyula, építészmérnök

tervei és Bodnár Pál helybeli építészmérnök felügyelete alapján végezték a nyírbátori minorita-templom restaurálási munkáit, melynek átvételét 1925. április 4-én tartották meg.

10

Hidegkuti Mihály: A nyírbátori minorita-templom. Szeged, 1941. 10.old.

Sándy Gyula MDK

Szombathelyen a Báró Mikos-féle ház telkén épitendő vármegyei bérház terve, vizf.

A győri uj városház pályaterve, toll

A zentai templ.távlatképe, vizf.

Műcsarnok 1896.százados kiáll.

Sándy Gyula, MDK

irod

Népszerü Tudományos és Technikai Napló
A Pesti Napló ingyen melléklete. 1932.jul.13.

Sándy Gyula, építész M.D.K.

Förk Ernővel közös terve 600 koronás nagyvételt nyert a zágrábi bankpalota pályázatain.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1903. XXIV. évf.
febr. 18. sz. 9. old.

Sándy Gyula, építész M.D.K.

Foerk Ernővel közösen második díjat nyert a pozsonyi póstapalota pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1902. XXIII évf.
szept. 24. szl 9. old. és okt. 1. n. 3.

MDK

Sándy Gyula és Foerk Ernő

A Rudasfürdő pályaterve, épitészeti rajz

KMT. 1907. tav. kiáll. kat. 34.1.

SÁNDY Gyula

mint Foerk Ernő munkatársa

GERLE János - KOVÁCS Attila - MAKOVECZ Imre: A századforduló magyar építészete. Bp. : Szépirodalmi, 1990 51-52.p.

Kisszékely /Tolna/

R.k.templom, homlokzati toronnyal alapú szentéllyel. Épült 1823-ba

/Stippek József, 1945/

MDK

Sándy Gyula bpesti épitész-tanár

Mozgófényképszinház épitése Kassán.
Vállalkozók Közl. 1909, márc. 17. 4 l.

Sándy Gyula építész

1902. Zágráb, postaig. (Foerk Ernővel)
1924. „Budai Postapalota" (Krisztina Kt.)
1928. Újpest I. postalivatal

Poép 34. és ill
50-52. és ill
56. és ill

KERÜLE

FILMAJÁNLÓ

Mr. és Mrs. Smith



Mi tagadás, az alkotóknak sikerült a föld felnőtt lakosságának egy jelentékeny részét a moziba csábítani. Melyik férfi ne lenne kíváncsi *Angelina Jolie* gömbölyded idomaira, nem beszélve *Brad Pittnek* a nőkre gyakorolt hatásáról. És ha már ilyen szemtelen módon az érzékeinkre apellálva becsalnak a filmre, akkor joggal várhatjuk el e két szép emberpéldánytól, hogy tegyen ki magáért a filmvásznon. Egy olyan sztori keretében, ahol a második perctől kezdve nem érzünk késztetést a kezünk ügyébe akadó kólás- és popcornos dobozok vetítővászonhoz való hajigálásához.

Doug Limannak, a Bourne-rejtély rendezőjének sikerült a feladat. John és Jane Smith hétköznapi, amerikai, kertvárosi házaspár, akikkel egy házassági tanácsadáson találkozunk először. Ötévnyi házasságuk nehéz időszakához érkezett...

Nem csoda, hiszen életük tökéletesen unalmas. A nap fénypontja a feszélyezett hangulatú, hétórás vacsora, közös programjaik csúcsának pedig a szomszédnál eltöltött grillparti bizonyul.

Igaz, a munkájukban sikeresek. Óramű pontossággal vonják ki a forgalomból a veszélyes bűnözőket. Ugyanis mindketten titkosügynökök, s mint ilyenek, a titkaikat a házasságukban is féltve őrzik. Egészen addig a pillanatig, amíg nem ugyanazt a küldetést kapják, és fény derül valódi énjükre. Ettől fogva – mivel első a karrier – egymás életére törnek.

A film nem veszi komolyan önmagát, sőt adott esetben még rá *is játszik a képtelen helyzetekre.* Egy-két eredeti poén is beférkőzik, amin nevetni is tud az ember. Pitt és Jolie azon jelenete pedig, amikor kéjes élvezettel verik össze egymást idillikus házuk nappalijában, mindenképp megér egy mozit.

(benitez)

LETÜNK

HITVILÁG

Templombemutatás

Az angyalföldi evangélikus templom

Kerületünkben egyetlen evangélikus templom található a Kassák Lajos utcában.
Alapkövét 1937-ben helyezték el, de a gyűjtés már 1923-ban elkezdődött.
A templom Sándy Gyula tervei alapján épült, és a következő év őszén fel is szentelte Raffay Sándor püspök. Még abban az évben, a Láng család jóvoltából, harangot is kapott a templom. Fél évvel később elkészült a parókia épülete is. A háború a templomot sem kímélte, összesen tíz légi akna érte, a parókiát pedig négy, de viszonylag hamar eltüntették a pusztítás nyomait.



Fotó: archív

A templom nagy hibája volt, hogy az alagsor folyamatosan beázott, de mára ez is megoldódott. Tetőzetét 1988-ban kicserélték, és azóta is folyamatosan végzik a karbantartását. Új orgonát is vásároltak 1992-ben.
Lelkésze Kende György, aki vasárnaponként a Frangepán utcai református templomban is tart istentiszteletet, 1989 óta szolgál kerületünkben.
A népszámlálási adatok szerint több mint 2500 evangélikus él a kerületben, de csupán 100-an járnak rendszeresen istentiszteletre. Ennek ellenére a parókián rendszeresek a hittanórák, a felnőtteknek szánt bibliaórák és a szeretetvendégségek. Mindemellett a templom gyakran ad otthont orgona-koncerteknek, és több énekkar is fellépett már benne.

<Sándy Gyula>

cikke

<> Az „Építő Ipar"
50 éves jubileuma.
Építő Ipar – Építő Mu-
vészet. 1926. 4. l.
Archeppel

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
782/1910.
ér: IX. 6.

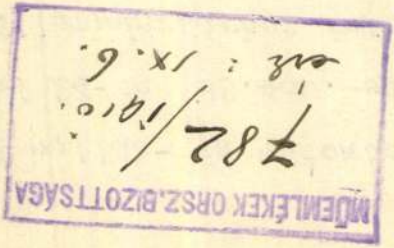

A vallás- és közoktatásügy

hó 24-én 86.480. sz.a. ke

állampénztárhoz intézett r

Müllner János fé

Bizottsága részére felajá

Sándy Gyula építész (1864–1953),
a magyar századforduló építészet emlékei I. rész

1. Máramarossziget (Sighetul Marmatiei), közművelődési palota (Sándy Gyula, 1911)



1. Máramarossziget (Sighetul Marmatiei), közművelődési palota (Sándy Gyula, 1911)

Magyar Építőművészet, 1986. 2., 54–old.

Szövetségének bizottsági tagja, a Magyarhoni Földtani Társulat hidrológiai szakosztályának alelnöke, a Horthy Miklós-Kollégium igazgatótanácsának elnöke, a II. oszt. Magyar Érdemkereszt, a kormányzói elismerés (Signum Laudis) és a II. osztályú polgári hadi érdemkereszt tulajdonosa, a vízépítéstani tanszék adminisztrátora és helyettes tanára. Nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1923. október 11-én, nyugalomba vonult 1938. július 1-én. XI., Budafoki-út 17/c. Távbeszélő a lakáson: 258—324, a tanszéken: 259—502.

Sándy Gyula, okl. építész, az épületszerkezettan nyug. ny. r. tanára, a M. Kir. József-Műegyetem mérnöki és építészi osztályának az 1922/23—1923/24. tanévekben volt dékánja, a Műemlékek Országos Bizottságának, a Szerzői Jogi Szakértő Bizottságnak, az Építőmesteri Képzettség Megvizsgálására Szervezett Országos Bizottságnak, az Országos Iparügyi Tanácsnak tagja, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács tiszteletbeli tagja, a M. Kir. Kúria szabadalmi tanácsának ülnöke, a Magyar Képzőművészek Egyesületének, a Magyar Anyagvizsgálók Egyesületének, az Iparművészeti Társulatnak tagja, a Magyar Képzőművészeti Társulat örökös törzstagja, a Budapesti Mérnöki Kamara volt alelnöke, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet alapító tagja, volt alelnöke és műépítési szakosztályának volt elnöke, a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetségének tiszteleti tagja és volt alelnöke, a nagytarcsai ág. hitv. evangélikus egyház felügyelője, a budai ág. hitv. evangélikus egyházközség tiszteletbeli felügyelője, a Luther-Diákotthon kormányzóbizottságának elnöke, a polgári Signum Laudis és a TESz díszjelvény tulajdonosa, az épületszerkezettani tanszék adminisztrátora és helyettes tanára. Nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1914. augusztus 5-én, nyugalomba vonult 1938. szeptember 1-én. II., Toldy Ferenc-utca 20. Távbeszélő a lakáson: 152—517, a tanszéken: 258—637.

Gépész- és vegyészmérnöki kar.

Plank Jenő dr., okl. vegyészmérnök, műszaki doktor, műegyetemi c. ny. rk. tanár, laboratórium-vezető, a gazometriás módszerek magántanára, továbbá az analitikai gyakorlatok II. f., meghívott előadója, a Kir. Magyar Természettudományi Társulat kémiai szakosztályának jegyzője és a Magyar Chemiai Folyóirat szerkesztője, helyettes tanár az általános kémiai tanszéken. XI., Lágymányosi-utca 17/a. Távbeszélő a lakáson: 268—704.

Weiner Emil, okl. gépészmérnök, műegyetemi adjunktus, a hadiékítményes bronz Signum Laudis, az ezüst Signum Laudis és a III. oszt. katonai érdemkereszt tulajdonosa, rendőrhatósági műszaki szakértő, a „Géptan" című tárgy meghívott szakelőadója, helyettes tanár a IV. Gépszerkezettani tanszéken. VII., Damjanich-utca 12.

Pr József műegy 1938/39 - II -

Bánya-, kohó- és erdőmérnöki kar.

BÁNYA- ÉS KOHÓMÉRNÖKI OSZTÁLY.

Diószeghy Dániel, okl. vaskohómérnök, egyetemi adjunktus, helyettes tanár a tüzelés- és anyagvizsgálattani tanszéken. Sopron, Zrínyi-u. 38.

Ulbrich Hugó, okl. gépészmérnök, nyug. áll. vasgyári műszaki főtanácsos és h. gyárigazgató, a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetsége igazgatóválasztmányának tagja, a Budapesti Mérnöki Kamara és a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet tagja, a Magyar Aeroszövetség intézőbizottsági tagja, a Magyar Cserkész-Szövetség országos társelnöke, a Cserkészrepülők országos vezetőtisztje, a „Hungária" Magyar Technikusok Egyesületének dominusa, helyettes tanár a kohógéptani tanszéken. Budapest, XI., Ernő-u. 5. Távbeszélő a lakáson: 140—331., a tanszéken (Sopron): 509 (19).

ERDŐMÉRNÖKI OSZTÁLY.

vitéz Bokor Rezső dr., okl. erdőmérnök, bölcsészettudományi doktor egyetemi adjunktus, „A magyarországi szikes és homokos erdőtalajok bakteriológiája, különös tekintettel erdőgazdasági vonatkozásaira" című tárgykör magántanára, emléklapos t. főhadnagy, az I. oszt. ezüst vitézségi érem, a bronz vitézségi érem, a Károly-csapatkereszt, a kardokkal és sisakkal díszített háborús emlékérem tulajdonosa, Sopron vármegye és Sopron sz. kir. város Vitézi Széke Társadalmi Bizottságának elnöke, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet soproni osztályának választmányi tagja, helyettes tanár az erdőhasználattani tanszéken. Sopron, Frankenburg-út 17.

Mezőgazdasági és állatorvosi kar.

ÁLLATORVOSI OSZTÁLY.

Mócsy János dr., egyetemi ny. rk. tanár, a gyógyszertani és méregtani tanszék helyettes tanára, (l. 2/a. pontnál).

Közgazdaságtudományi kar.

KÖZGAZDASÁGI ÉS KERESKEDELMI OSZTÁLY.

Nizsalovszky Endre dr., egységes bírói és ügyvédi oklevéles jogtudományi doktor, a budapesti Kir. M. Pázmány Péter Tudományegyetem

Sándy Gyula, okl. építész, az épületszerkezettan nyug. ny. r. tanára, a M. Kir. József-Műegyetem mérnöki és építészi osztályának az 1922/23—1923/24. tanévekben volt dékánja, a Műemlékek Országos Bizottságának, a Szerzői Jogi Szakértő Bizottságnak, az Építőmesteri Képzettség Megvizsgálására Szervezett Országos Bizottságnak, az Országos Iparügyi Tanácsnak tagja, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács tiszteletbeli tagja, a M. Kir. Kúria szabadalmi tanácsának ülnöke, a Magyar Képzőművészek Egyesületének, a Magyar Anyagvizsgálók Egyesületének, az Iparművészeti Társulatnak tagja, a Magyar Képzőművészeti Társulat örökös törzstagja, a Budapesti Mérnöki Kamara volt alelnöke, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet alapító tagja, volt alelnöke és műépítési szakosztályának volt elnöke, a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetségének tiszteleti tagja és volt alelnöke, a nagytarcsai ág. hitv. evangélikus egyház felügyelője, a budai ág. hitv. evangélikus egyházközség tiszteletbeli felügyelője, a Luther-Diákotthon kormányzóbizottságának elnöke, a polgári

Signum Laudis és a TESz díszjelvény tulajdonosa. Nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1914. augusztus 5-én, nyugalomba vonult 1938. szeptember 1-én. *II., Toldy Ferenc-utca 20.* Távbeszélő a lakáson: 152—517.

Gépész- és vegyészmérnöki kar.

GÉPÉSZMÉRNÖKI OSZTÁLY.

Herrmann Miksa, okl. gépészmérnök, m. kir. titkos tanácsos, a gépszerkezettan nyug. ny. r. tanára, a M. Kir. József Műegyetemnek az 1933/34. tanévben volt rektora, gépészmérnöki osztályának az 1918/19—1919/20. tanévekben volt dékánja, volt m. kir. kereskedelemügyi miniszter, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet tiszteleti tagja, az Országos Természettudományi Tanács és az Országos Közlekedési Bizottság tagja, a Magyar Érdemrend, a finn Fehér Rózsa-rend és a lengyel Polonia Restituta-rend nagykeresztjének tulajdonosa. Nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1911. szeptember 29-én; m. kir. kereskedelemügyi miniszterré kineveztetett 1926. október 15-én. Tanszékét újra elfoglalta 1929. szeptember 1-én, nyugalomba vonult 1939. július 1-én. *I., Fém-u. 2.* Távbeszélő a lakáson: 152—066.

E) A M. Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem nyugalmazott tanárai.

o Civerchio.

lik felében. Működött 1493 és
közt.

l hozza a lépcsőn lefelé a
orított ágyon fekvő Máriát,
gyék a sírbolthoz. Fölül az
elhelyezést, balról pedig, a
áll, mely fölött monogramm
I. VCENCIVS CIVERCIVS FCIT.«
lében: »M. D. XXX. I.«.
tei 352:400 cm. — Lelt. sz.
ber 15-én L. Resiminitől 7000
tott 1894 deczember 17-én
nézve lásd az 1895 márczius
s 10-iki 22919 sz. min. elő-
elfogadta az 1900 november
1901 augusztus 26-iki 373

jstr. 6. l. — Verzeichniss Nº 82.

III
43 (1142)
606 (100).

43

Sándy Gyula

építész

igen bő életr-

l.

Karczagmagyállam

834, 835, 836. h.

volt. Itt felváltva tanitotta csaknem az összes szaktárgyakat, főképen az épitési szerkezeteket és a gazdasági épületek tervezését. Közben órákat adott a budapesti épitőmesterek által rendezett pallértanfolyamok rövidebb kurzusain is. 1908 óta tagja az épitőmesteri képzettség megvizsgálására szervezett orsz. bizottságnak. 1912 óta a Kereskedelmi és Iparoktatási Tanácsnak és az Orsz. Középitési Tanácsnak, a Képzőművészeti Tanácsnak és a Müemlékek Orsz. Bizottságának. Az 1896. évi ezredéves kiállitás épitőipari csoportjának rendező és a jury tagja volt. Több külföldi tanulmányutat tett. 1896-ban és 1902-ben az I. és II. orsz. technikuskongresszusokon mint jegyző és mint szakelőadó, az 1930-iki nemzetközi XII. épitészkongresszuson. mint tárgyalási elnök vett részt. Tagja a Magyar Anyagvizsgálók Egyesületének, a szerzői tulajdonjog megvédésére szervezett biróságnak. A m. kir. Kuria szabadalmi tanácsának ülnöke. A Magyar Mérnök és Épitészegyletnek 9 éven át szakosztályi jegyzője, 3 éven át szakosztályi elnöke, ez egyesületnek, valamint a Mérnökök és Épitészek Nemzeti Szövetségének alelnöke volt. A budapesti mérnöki Kamara ezidőszerinti alelnöke. A Magyar Képzőművészeti Társulat díjnyertes törzstagja. A TESz diszjelvényének tulajdonosa. 1914-ben a m. kir. József Műegyetemen a II. épületszerkezeti tanszékre nyilv. rendes tanárrá nevezték ki. 1922-ig a mérnöki és épitészeti osztály dékánja volt. Nyilvános tervpályázatokon több mint 50 izben nyert pályadijat vagy kitüntetést. Jelentősebb nemzetközi tervpályázatok: a Bécsben megjelenő „Neubauten und Konkurrenzen" cimü folyóirat boritékpályázata, a szófiai vásárcsarnok és igazságügyi palota, a trieszti zsidótemplom, a zágrábi Jelzálog- és Hitelbank, a bécsi hadügyminisztérium és a hágai békepalota pályázata, ahol terveivel, külföldi pályázókkal szemben is sikereket aratott. Tervezői működését ipariskolai tanárkodása alatt Foerk Ernő, illetve Orbán Ferenc tanártársával karöltve végezte. Számos ideális és gyakorlati tervei közül több, mint 30 budapesti és vidéki magánház és nyaraló emlithető fel, továbbá a daruvári Tüköry-kastély, a Magyar Köztisztviselők Fogyasztási Szövetkezetének üzletháza, Heinrich A. és Fiai raktárépülete. A nagykomjáti, izai, hódmezővásárhely-ujvárosi, kövegyi, pohorellai, kispesti, gödi, kaposvári, beledi templomok, a breznóbányai, nagykőrösi, rimaszombati templomtornyok, Bánffy Dezső, Lánczy Gyula siremlékének, a nagykőrösi Arany János szobornak épitészeti részei, a Bocskay-nevelőintézeti hősi emlékmü, a hódmezővásárhelyi gimnázium, szemkórház, kaszinó, a nagypénteki ref. társaság budaörsi Erzsébet-háza, a marosvásárhelyi agrártakarékpénztár és még számos vidéki és budapesti közés magánépület. A napi- és szaklapokban közölt cikkein kivül önálló szakmunkái is megjelentek: „Ujabb és különleges épületszerkezetek", „Épitési encyclopedia", „Épületek költségvetése és leszámolása", „Az épületek falairól", „Fejezetek az épületszerkezetek köréből" cimen. Számos tudományos és társadalmi egyesület vezető tagja.

Santelli Itallo (lovag), okl. vivómester. Született Masa-Carrara (Olaszország), 1866-ban. Középiskolai tanulmányait Olaszországban végezte, azután az olasz katonai vivóakadémiát látogatta. Iskolája által rendezett versenyen első dijat nyert és ezért az Akadémia vivómesterévé nevezték ki. 1896-ban, a világkiállitás idején járt először Magyarországon, majd budapesti vivóklubok meghivására végleg a fővárosban telepedett le és 1897-ben nyitotta meg vivótermét. Az iskolájából kikerült vivók minden versenyen a legelsők közé kerültek és maga S. is mindegyik versenyen, amelyen mint hivatásos mester indult, értékes helyezést ért el. A vivásoktatás körüli érdemeiért a III. osztályu magyar érdemkereszttel, az olasz Tiszti Lovagrend érmével, az olasz Korona Lovagrenddel és a román Korona Lovagrenddel tüntették ki. Olaszországi lapokban gyakran jelennek meg cikkei, amelyek a magyar vivósport kérdéseivel foglalkoznak. Több mint három évtizedes vivómesteri működése alatt a magyar vivógenerációnak sok jeles bajnoka került ki keze alól.



Sárközy Jenő dr., ügyvéd, a Kecskeméti Kereskedelmi, Ipari Hitelintézet és Népbank elnöke, városi tb. főügyész. Született Kecskeméten, 1887-ben. Középiskoláit Kecskeméten, jogi tanulmányait a kecskeméti jogakadémián és a kolozsvári tudományegyetem jogi karán végezte, ahol jogi doktorrá avatták. Ügyvédi vizsgát Marosvásárhelyen tett. Ügyvédi gyakorlatát 1915-ben Kecskeméten kezdte meg. Svájcban hosszabb tanulmányutat tett. Kecskemét város törvényhatósági bizottságának tagja. Számos nagy vállalat ügyésze. A Szőlősgazdák Szövetkezetének és a K. T. E.-nek elnöke, a Szőlősgazdák cimü lapnak munkatársa, az ipar- és tanonciskola felügyelőbizottságának tagja, az Egységespártnak ügyvezető elnöke. Számos vállalat igazgatósági tagja. Több nagyobb mezőgazdasági kiállitáson vett részt, ahol számos első dijat nyert.

Sarlay János *(nagysarlói)*, Máv. állomásfőnök-helyettes. Született Szarvason, 1857-ben. Középiskoláit Szarvason végezte, majd

katonai önkéntesi évének leszolgálása után, egyetemi tanulmányokat végzett és a szakvizsgát sikeresen letette. Hivatali pályáját Fiumében kezdte meg, onnan Zágrábba helyezték át. Később Ceglédre, onnan Esztergomba, majd Párkánynánára került, ahol mint állomásfőnök tett szolgálatot. Később Budapest-nyugati pályaudvar állomásfőnök helyettesévé nevezték ki. Az 1904. évi nagy feltünést keltő vasutas sztrájk vezetésében vett részt, amelynek következménye ennek az ugynevezett 13. sztrájkbizottságnak bíróság elé való állitása volt és amely a köztudatban ugy szerepelt, mint a „Sarlay János és társai" elleni per. A nagy per kimenetele ismeretes. S.-t és társait felmentették és ezekután S. az üzletvezetőséghez lett szolgálattételre beosztva. 1918-ban nyugalomba vonult. A Vasutasok Szövetségének alelnöke volt, a Terézvárosi Kaszinónak alelnöke. A vasutasság érdekeinek szociális és erkölcsi előhaladásának bátor és önfeláldozó harcosa volt.



Sárói-Szabó János dr., belgyógyász. Budapesten született, 1899-ben. Középiskoláit és egyetemi tanulmányait Budapesten végezte és 1922-ben orvosdoktori diplomát nyert. Tanulmányainak befejezése után az Uj Szent János-kórház belgyógyászati osztályán müködött 1925-ig, 1926 óta pedig az Országos Társadalombiztositó Intézet szakorvosa. 1930-ban a székesfővárosi Horthy Miklós Leányotthon vezető orvosa lett. Az O. T. I. Orvosi Tanácsának és önkormányzatának rendes tagja. A Közkórházi Orvosok Társaságában számos előadást tartott. Orvosi szaklapokban több cikke jelent meg. Tagja a Kir. Orvos Egyesületnek a MONE-nak és számos kari és tudományos egyesületnek.



Sárospataky József, kir. főügyész, a pestvidéki ügyészség elnöke. Benkőfalván született, 1870-ben. Középiskolai tanulmányait Kassán, a jogot Kassán és Budapesten végezte. Igazságügyi szolgálatát mint joggyakornok 1893-ban a rozsnyói járásbíróságon kezdte meg, majd Sátoraljaujhelyen és Bpesten az igazságügyminisztériumban szolgált. 1897-ben Vácra került albirónak, onnan Szekszárdra, majd Sátoraljaujhelyre ment alügyésznek, ahonnan 1907-ben Pécsre vezető ügyésznek nevezték ki. 1915-ben főügyészhelyettesi cimmel és jelleggel a pestvidéki kir. ügyészség vezetője lett. 1919-ben elnyerte a főügyészi cimet. 1922-ben a birói ügyészi státus III. fiz. csoportjába a budapesti főügyészséghez főügyészhelyettessé főügyészi cimmel, majd jelenlegi poziciójába a pestvidéki ügyészség elnökévé nevezték ki. Ügyészi pályáján számtalan nagyarányu bünügy nyomozását irányitotta és képviselte azokban a közvádat. Annakidején résztvett a még ma is ismeretes felsőzempléni katonaszabaditási bünügy kivizsgálásában, a kommunizmus után sok nagy bünügy nyomozásának irányitásában és tárgyalásában.



Sas Ede, ny. földmüvelésügyi miniszteri osztálytanácsos. Született Nagybecskereken, 1856-ban. Középiskoláit Nagybecskereken és Budapesten, müegyetemi tanulmányait Münchenben végezte. Oklevelét a József müegyetem 1880-ban nosztrifikálta. Hivatali pályáját 1879. évben a közmunkaügyi minisztérium vizi szakosztályában kezdte meg és a földmüvelésügyi minisztériumban folytatta több folyammérnöki hivatalnál. Számos uj szerkezetü folyamszabályozási müvet épitett házi kezelésben. Különösen felemlitésre méltók a vedresházi kanyar elzárása, a törökkanizsai faboronás partvédmü, a rácsai uszószabályozási müvek. Elkészitette a Tisza Törökbecse-torkolati, a Duna Ujvidék-zimonyi, a Száva Bródzimonyi szakaszának, valamint a Dráva és Mura folyók szabályozási terveit. Mint külön kirendeltség főnöke 1895-től 1900-ig vezette a Ferenc-csatorna tiszai torkolatának áthelyezési munkálatait, nevezetesen az uj hajózási csatorna, valamint a torkolati kettős hajózási zsilip épitését. Ezen hidon ingaszerüen felfüggesztett, két oldalra záró nagyméretü, villamosan mozgatott tolókapukkal ellátott zsilip európai viszonylatban is kiemelkedő és az 1900. évi párisi kiállitáson ezüstéremmel lett kitüntetve. 1900—1908-ig az általa készitett tervek szerint nagy részben házi kezelésben vezette a Béga folyó alsó szakaszának csatornázását és az écskai, valamint Béga-torkolati duzzasztók és hajózási zsilipek épitését. 1908-tól kezdve Budapesten, mint külön kirendeltség főnöke, vezette a Kulpa folyó felvételét és a Károlyváros-sziszeki szakasz csatornázásának és az ezzel kapcsolatban nyerhető vizierők tervezését, továbbá kerületi felügyelői hatáskörrel a Sajó folyó Miskolc-torkolati szakaszának csatornázási terveinek elkészitését irányitotta. 1916-ban nyugalomba vonult, azonban

lalkozott, felszólalásai mindig általános figyelmet keltettek. Hosszu ideig pártokon kivül állt, megalakulásakor azonban ő is csatlakozott a balpárthoz. Az országgyülésbe a Budapest északi kerület küldötte be lajstromos szavazással, e párt programmjával. Számos közgazdasági, társadalmi, kulturális és jótékonysági egyesület vezető tagja.

Sándor Tibor, okl. gépészmérnök, részvénytársasági igazgató. Született Ungváron, 1900-ban Középiskoláit szülővárosában, gépészmérnöki tanulmányait a budapesti kir. József müegyetemen végezte, majd 1925-ben oklevelet szerzett. A világháboruban a cs. és kir. 66. gyalogezred kötelékében vett részt és zászlósi rangban szerelt le. A gépészmérnöki oklevél elnyerése után Sanghaiban telepedett le. Két évig egy ottani hajógyár gépészmérnökeként dolgozott, majd egy amerikai müszaki cég alkalmazásába állott, melynek részvénytöbbségét egy mérnöktársával együtt később megszerezte és igy a vállalat társigazgatója lett. A társadalmi életben vezető szerepet visz; tagja több előkelő klubnak. A tenisz- és lovassport terén értékes eredményeket ért el.



San Marco Nákó Miléva hercegné. Született 1838 augusztus 13-án, Budapesten, meghalt 1926 február 3-án, Nagykomlóson. Nákó János és Vuchetich Anasztázia egyetlen gyermeke volt, aki a Torontál vármegye északi részén fekvő Nákó-birtokokból a mintegy 12.000 katasztrális hold, „Mária földei" uradalmat örökölte. A birtok Nagykomlós, Vizesda, Kunszöllős, Nákófalva, Máriafölde, Nagycsanád községek határában terült el. A hercegasszony 1856-ban lépett házasságra Capecce Zurlo San Marco herceggel, amely frigy 32 évig zavartalan boldogságban, utód nélkül tartott. A nemeslelkü és igen mélyen vallásos nő harmincnyolcéves özvegységét teljesen a jótékonyságnak szentelte. A hercegasszony Franciaországban tanulmányozta a katholikus szervezetek szociális intézményeit és életcéljául fogadta, hogy azokat Magyarországon is megvalósitja. A jótékony nagyasszony egész vagyonát e nemes cél szolgálatába állitotta. Sokat foglalkozott a falvak lakosságának életével és mivel azoknak életerkölcsét a jó anyákban látta, igy alapitja meg a nagykomlósi, nákófalvai és máriaföldei leányiskolákat és zárdákat, ahol a vallásos nevelés biztositotta az élethez szükséges erkölcsi felkészültséget. Érző szive szánalommal fordult a gyógyithatatlan betegek felé, azoknak épiti föl Budapesten a San Marco-utcában az „Irgalomházát" majd néhány év mulva ugyanott alapitja a „Jó pásztor" házát, a hajótörött leányok gyámolitására. Erős gazdasági érzéke a hercegasszonyt azonban arról is meggyőzte, hogy alapitványainak életereje uradalmaiban gyökeredzik és ezért birtokait mindig a legnagyobb szeretet gondosságával ápolta. Teljes visszavonultságában szerény évi járulékokkal elégedett meg, hogy a többletet gazdasága üzemi fejlesztésére fordithassa. Uradalmait részben intézményei megtartására és további alapitványok szolgálatára szánta, ebben a szándékában azonban a nagy felfordulás, háboru, forradalom megakadályozta. Birtokait a francia, szerb, román megszállás kizsarolta, majd a szerb és román uralomnak berendezkedése teljesen tönkretette a virágzó gazdaságot, amely valaha a kincses Bánát gyöngye volt. A történelmi katasztrófa sietteti az alkotó lélek nemes életének elhervadását, mig 88 éves korban bekövetkezett a halál. A jótevő hercegasszony, régi kivánságához hiven, a budapesti „Jó pásztor" házában lévő családi kriptájában nyugszik, férje mellett. San Marco herceg feleségének hüséges segitőtársa és nagy mübarát volt. Értékes mükincseit a hercegné Magyarországnak szánta és igy került minden, a végrendeleti óhaj szerint, Esztergomba, a primási muzeumba.



Sándy Gyula, műegyetemi ny. r. tanár, müépitész. Eperjesen született, 1868-ban. Középiskolai tanulmányait a budapesti II. ker. kir. főgimnáziumban végezte 1886-ban, majd a kir. József müegyetemen 1891-ben épitészi oklevelet szerzett. Mint műegyetemi hallgató a Középitéstan köréből hirdetett pályakérdés sikeres megoldásáért a vallás és közoktatásügyi miniszter pályadiját nyerte el. Műegyetemi tanulmányai közben, a nyári szünidők alatt, a székesfővárosi mérnöki hivatalban, majd az állandó Országház épitő-irodában, Steindl Imre mellett dolgozott. Főiskolai tanulmányait elvégezve, Pecz Samu műegyetemi tanár Középitéstan I. tanszéke mellé tanársegéddé nevezték ki. Egyidejüleg Pecz Samu épitési irodájában is dolgozott, itt részt vett több pályamunkán, a budai ref. templom és a Központi Vásárcsarnok épitésében. 1895—1899-ig a m. kir. állami felső épitőipariskolán óraadó szaktanár, majd 1899—1914-ig rendes tanár



Rát Str.

Sándor Béla dr., a soproni kir. ügyészség volt elnöke. Született Kecskeméten, 1883-ban. Középiskoláit szülővárosában végezte, ezután a kecskeméti jogakadémián és a kolozsvári egyetemen folytatott tanulmányokat és itt doktorátust nyert. Birói működését a szegedi kir. törvényszéknél mint joggyakornok kezdte meg. Ezután járásbiróvá lépett elő és Nagykikindán nyert beosztást, majd áthelyezték Sopronba a kir. törvényszékhez. Utóbb a birói szolgálatból az ügyészséghez lépett át, ahol később mint ügyész és végül mint ügyészségi elnök működött 1931-ben bekövetkezett haláláig. A kommunista uralom bukása után a vezetése alatt álló ügyészséget ujjászervezte és ennek régi tekintélyét helyreállitotta. A világháboru kitörésekor bevonult katonai szolgálatra. 1918-ban mint hadbiró-főhadnagy szerelt le. Tulajdonosa volt a Signum Laudis-nak és több más katonai kitüntetésnek. Sopron város társadalmi életében vezető szerepet vitt. A róm. kath. egyház képviselőtestületének conventtagja volt.



Sándor Hugó, vezérigazgató. Született Ungváron, 1892-ben. Középiskoláit szülővárosában, a kereskedelmi akadémiát Wienben végezte. Ezután Budapesten egy nagyobb müszaki cégnél vállalt tisztviselői alkalmazást. 1914-ben bevonult a 66. gyalogezredhez, melynek kötelékében az orosz hadszintérre került, ahol háromszor megsebesült. 1916-ban a Bruszilov offenziva alkalmával orosz hadifogságba esett. Huszhónapos fogsága idején idegen nyelvekkel foglalkozott és gazdasági tanulmányokat folytatott. A fogságból megszökött, de nem sikerült hazajutnia és ezért Szibériában az amerikai I. M. C. A.-nál helyezkedett el. Másfél évi működése után innen mint titkár távozott, majd beutazta Japánt, Kinát és Mandzsuriát. Végül Sanghaiban telepedett le és egy amerikai pénzintézetnél vállalt alkalmazást. Egy ideig intézete egyik leányvállalatát vezette, majd visszatért Sanghaiba, ahol amerikai, angol és kinai munkatársakkal négy vállalatot alapitott, amelyet jelenleg mint vezérigazgató vezet. A sanghai társadalmi életben vezető szerepet visz; a Rotary Club alelnöke.



Sándor Mátyás, ny. ezredes, a Magyar Textilfestőgyár Rt. igazgatója. Született 1877-ben. Középiskoláinak elvégzése után a wieni hadapródiskola növendéke volt. 1896-ban a cs. és kir. 38. gyalogezredhez került, mint hadapród-tiszthelyettes. Ugyanezen ezred kötelékében teljesitett szolgálatot a háboru kitöréséig, amikor századosi rangban a géppuskás osztag parancsnokaként a szerb frontra vonult. 1915-ben az orosz harctéren zászlóaljparancsnok volt, majd az olasz frontra vezényelték. A háboru végén résztvett a nyugati harcszintér ütközeteiben is. Itt a Verdun körüli harcokban 1918 szeptemberben francia hadifogságba esett és csak egy év mulva térhetett haza. 1921-ben mint ezredes nyugállományba vonult. Háborus kitüntetései a katonai érdemkereszt III. osztálya, amelyet két izben nyert el, az ezüst és a bronz Signum Laudis. Nyugalomba vonulása után a Magyar Textilfestőgyár Rt. igazgatója lett.

Sándor Pál, országgyülési képviselő. 1860-ban született, Hódmezővásárhelyen. A középiskolát a budapesti református gimnáziumban végezte, majd Budapesten a kereskedelmi főiskolán érettségit tett. Kereskedelmi tanulmányait Drezdában egészitette ki és hazatérve, a Schlesinger és Polákovics-cég szolgálatába lépett, amely Antwerpenbe tanulmányutra küldte. Visszatérve, rábizták a cég vezetését és annak 1912-ig főnöke volt. Ekkor a Budapesti Közuti Villamosvasut Rt. igazgatója lett. 1920-ban, amikor a villamosvasutakat közüzembe vették, állásáról lemondott. Hosszu idő óta tekintélyes szerepet játszik a közgazdasági és kereskedelmi életben. 1914-ben ő alakitotta meg az Országos Magyar Kereskedelmi Egyesülést, melynek ma is elnöke és szellemi irányitója. Tagja a budapesti Kereskedelmi és Iparkamarának s elnöke a Lipótvárosi Polgári Körnek. Az 1896-iki választások alkalmával lépett fel először a Lipótvárosban, de Mezei Mórral szemben kisebbségben maradt. 1901-ben és 1905-ben szabadelvüpárti programmal, 1906-ban és 1910-ben pártonkivüli programmal választották meg országgyülési képviselővé a Lipótvárosban. Az 1910-iki választások után csatlakozott a Nemzeti Munkapárthoz. A forradalom kitörésekor teljesen visszavonult a politikától, a kommün alatt pedig üldözőbe is vették és mint tőszt, előbb a Markó-utcai, később a gyüjtőfogházban zárták el. Az első nemzetgyülésben a főváros V. kerületében választották meg pártonkivüli liberális programmal. Több izben szót emelt a szabadkereskedelem és a zsidóság érdekében. A második nemzetgyülésben Budapest II. kerületének egyik képviselője volt liberális programmal. Különösen kereskedelem- és gazdaságpolitikai kérdésekkel fog-



Sándy Gyula

Sándy Gyula, okl. (
József-Műegyetem mérnö
tanévekben volt dékánja,
Jogi Szakértő Bizottsági
Szervezett Országos Bi
Oktatási Tanácsnak tag
tiszteletbeli tagja, a M. K
Képzőművészek Egyesüle
az Iparművészeti Társul
örökös törzstagja, a Bu
Mérnök- és Építész-Egyl
osztályának volt elnöke,
ségének tiszteleti tagja é
egyház felügyelője, a bu
felügyelője, a Luther-Diá
Signum Laudis és a T
tanárrá kineveztetett 19
Telefon a lakáson: 1—5

rendkívüli tanár
tanárrá 1928. j
lakáson: 2—681—

Sváb Gyula,
kir. vallás- és k
ruházott miniszte
Nyilvános rendes
Miklós-út 41. Tel

Csányi Károl
Országos Irodaln
Tanács, az Országo
csának tagja, a k
rendes tanárrá ki
Telefon a lakáso

Csonka Pál d
ságtan ny. rk. tar

Programmja, a m. kir. József nádor műszaki és gazdaságtud. egyetem az 937/38. tanév első féléve. 9. l.

e remano fuori d'Italia.

Országos Felsőoktatási Tanács elnöki tanácsának tagja, a Steindl-céh elnök-céhmestere, az Országos Középítési Tanács volt elnöke, a Mérnöki Tanács volt alelnöke, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet volt alelnöke, a Magyar Képzőművészek Egyesületének tiszteleti tagja és volt elnöke, a Magyar Képzőművészeti Társulat művész-alelnöke, a Benczúr-Társaság tiszteleti tagja, a Magyar Iparművészeti Társulat tiszteleti tagja, igazgatóságának és választmányának tagja, a londoni „The Royal Institute of British Architects" tiszteleti levelező tagja, a Műegyetemi Athletikai és Football Clubnak, a Műegyetemi Sportrepülő Egyesületnek és a Műegyetemi Lövészegyesületnek örökös tiszteletbeli tanárelnöke, a Corvin-láncnak, a Magyar Érdemrend középkeresztjének és a Corvin-koszorúnak tulajdonosa, a Ferenc József-rend lovagja és a Vöröskereszt II. oszt. hadiékítményes díszjelvényének tulajdonosa. Ny. r. tanárrá kineveztetett 1913. július 28-án, nyugalomba vonult 1940. szeptember 1-én. XI., Rezeda-utca 5.

Gépész- és vegyészmérnöki kar.

Gépészmérnöki osztály.

Hermann Miksa, okl. gépészmérnök, m. kir. titkos tanácsos, a gépszerkezettan nyug. ny. r. tanára, a M. Kir. József Műegyetemnek az 1933/34. tanévben volt rektora, gépészmérnöki osztályának az 1918/19—1919/20. tanévekben volt dékánja, volt m. kir. kereskedelemügyi miniszter, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet és a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetségének tiszteleti tagja, a Magyar Érdemrend, a finn Fehér Rózsa-rend és a lengyel Polonia Restituta-rend nagykeresztjének tulajdonosa. Ny. r. tanárrá kineveztetett 1911. szeptember 29-én, m. kir. kereskedelemügyi miniszterré 1926. október 15-én. Tanszékét újra elfoglalta 1929. szeptember 1-én, nyugalomba vonult 1939. július 1-én. I., Fém utca 2.

Bánya-, kohó- és erdőmérnöki kar.

Bánya- és kohómérnöki osztály.

Vitális István, okl. középiskolai tanár, bölcsészettudományi doktor, a földtan és telepismerettan ny. r. tanára, a M. Kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskolának az 1919/20. tanévben volt rektora, bányamérnöki osztályának az 1924/25. tanévben volt dékánja, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, az Országos Természettudományi Tanács tagja, az Energia-Világkonferencia Magyar Nemzeti Bizottságának egyéni tagja, a Felső Oktatásügyi Egyesület igazgatósági tagja, az Orsz. Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület, a Magyar Földtani Társulat tiszteleti tagja, a Természettudományi Társulat választmányi tagja, a kormányzói elismerés (Signum Laudis) tulajdonosa. Főiskolai rk. tanárrá kineveztetett 1912. október 26-án, főiskolai r. tanárrá 1914. április 1-én, egyetemi ny. r. tanárrá 1934. július 18-án, nyugalombavonult 1941. szeptember 30-án. Sopron, Felkelő-út 28., Budapesten, XI., Otthon-utca 6.

Mezőgazdasági és állatorvosi kar.

Állatorvosi osztály.

Magyary-Kossa Gyula, egyetemes orvosdoktor, a gyógyszertan és méregtan nyug. ny. r. tanára, m. kir. udvari tanácsos, a legfelsőbb dicsérő elismerés többszörös tulajdonosa, a Kir. M. Pázmány Péter-Tudományegyetem c. ny. rk. tanára, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, az Országos Közegészségügyi Tanács rk. tagja, a Magyar Orvosi Könyvkiadó Társulat tiszteleti tagja. Állatorvosi főiskolai ny. r. tanárrá kineveztetett 1896. január 10-én, egyetemi ny. r. tanárrá 1934. július 18-án, nyugalomba vonult 1935. július 1-én. XIV., Szent Domonkos-utca 19.

Marek József, állatorvos, bölcsészettudományi doktor, az állatorvosi tudományok tiszteletbeli doktora, a belorvostan nyug. ny. r. tanára, a II. oszt. Magyar Érdemkereszt, a Ferenc József-rend tisztikeresztje, a II. oszt. polgári hadi érdemkereszt és a legfelsőbb dicsérő elismerés tulajdonosa, az utrechti, a lipcsei és a szófiai egyetem, valamint a hannoveri állatorvosi főiskola tiszteleti állatorvosdoktora, a Magyar Tudományos Akadémia matematikai és természettudományi osztályának tiszteleti tagja és osztályelnöke, a Szent István Akadémiának rendes tagja, az Országos Állategészségügyi Tanács elnöke, a görög, a svéd, a finn és a jugoszláv állatorvosi egyesület, az angol Royal College of Veterinary Surgeons, az American Veterinary Medical Association és az Académie Vétérinaire de France tiszteleti tagja, a Magyar Országos Állatorvos-Egyesület alapító, tiszteleti és választmányi tagja, a Budapesti Kir. Orvos-Egyesület és a Magyar Dermatológusok Egyesülete levelező tagja, az Országos Felsőoktatási Tanács, az Országos Gazdasági Szakoktatási Tanács, az Országos Természettudományi Tanács és az Országos Magyar Gazdasági Egyesület tagja, a Kaiserlich Deutsche Akademie der Naturforscher in Halle tagja. Állatorvosi főiskolai ny. r. tanárrá kineveztetett 1901. január 31-én, egyetemi ny. r. tanárrá 1934. július 18-án, nyugalomba vonult 1935. szeptember 1-én. XII., Németvölgyi-út 35.

Közgazdaságtudományi kar.

Közgazdasági és kereskedelmi osztály.

Fellner Frigyes (németvölgyi), okl. ügyvéd, jog- és államtudományi doktor, a közgazdaságpolitika és pénzügytan nyug. ny. r. tanára, a Kir. M. Tudományegyetemi Közgazdaságtudományi Karnak az 1921/22. tanévben volt dékánja, a M. Kir. József Nádor Műegyetemnek az 1934/35. tanévben volt választott prorektora, a budapesti Kir. M. Pázmány Péter-Tudományegyetem jog- és államtudományi karának címzetes nyilvános rendkívüli tanára, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, az Institut de France (Académie des Sciences Morales et Politiques) levelező tagja, a Société de Statistique de Paris tiszteletbeli tagja, az Institut

Darányi Ignác Agrártudományos Társaságnak, a Hajózási és Kikötőügyi Tanácsnak, a Magyar-Német Egyesület igazgatóságának tagja, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet tagja, a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetségének tiszteleti tagja, a Vízépítési Kutatás Nemzetközi Szövetségének tiszteleti tagja, a Vízépítési Kutatás Nemzetközi Szövetségének tagja, a Magyarhoni Földtani Társulat hidrológiai szakosztályának tiszteleti tagja, a II. oszt. Magyar Érdemkereszt, a kormányzói elismerés (Signum Laudis) és a II. osztályú polgári hadi érdemkereszt tulajdonosa. Ny. r. tanárrá kineveztetett 1923. október 11-én, nyugalomba vonult 1938. július 31-én. XI., Budafoki-út 17/c.

Kossalka János, okl. mérnök, műszaki doktor, a hidépítéstan ny. r. tanára, a M. Kir. József Műegyetem mérnöki és építészi osztályának az 1924/25—1925/26. tanévekben volt dékánja, a Mérnöki Kamara volt elnöke, az Országos Felsőoktatási Tanács Tagja, a Magyar Érdemrend középkeresztjének tulajdonosa. Ny. r. tanárrá kineveztetett 1916. június 28-án, nyugalomba vonult 1941. szeptember hó 1-én. XI., Mészöly-utca 5.

Építészmérnöki osztály.

Sándy Gyula, okl. építész, az épületszerkezettan nyug. ny. r. tanára, a M. Kir. József Műegyetem mérnöki és építészi osztályának az 1922/23—1923/24. tanévekben volt dékánja, a Műemlékek Országos Bizottságának, a Szerzői Jogi Szakértő Bizottságnak, a Építőmesteri Képzettség Megvizsgálására Szervezett Országos Bizottságnak, az Országos Iparügyi Tanácsnak tagja, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács tiszteletbeli tagja, a M. Kir. Kúria szabadalmi tanácsának ülnöke, a Magyar Szabványügyi Intézet Egyesület levelező tagja, a Magyar Képzőművészek Egyesületének, a Magyar Anyagvizsgálók Egyesületének, az Iparművészeti Társulatnak tagja, a Magyar Képzőművészeti Társulat örökös törzstagja, a Budapesti Mérnöki Kamara volt alelnöke, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet alapító tagja, volt alelnöke és műépítési szakosztályának volt elnöke, a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetségének tiszteleti tagja és volt alelnöke, a nagytarcsai ág. hitv. evangélikus egyház felügyelője, a budai ág. hitv. evangélikus egyházközség tiszteletbeli felügyelője, a Luther-Diákotthon kormányzóbizottságának elnöke, a polgári Signum Laudis és a TESz díszjelvény tulajdonosa. Ny. r. tanárrá kineveztetett 1914. augusztus 5-én, nyugalomba vonult 1938. szeptember 1-én. II., Toldy Ferenc-utca 20.

Hültl Dezső, okl. építész, műszaki doktor, az újkori építéstan nyug. ny. r. tanára, a M. Kir. József Műegyetemnek az 1930/31—1931/32. tanévekben volt rektora, mérnöki és építészi osztályának pedig az 1917/18—1918/19. tanévekben volt dékánja, az Országos Felsőháznak a műegyetem mérnöki és építészmérnöki kara által választott volt tagja, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, a Szent István Akadémia rendes tagja, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács társelnöke, a Fővárosi Közmunkák Tanácsának, a Műemlékek Országos Bizottságának, a Magyar Nemzeti Múzeum Tanácsának, a Szerzői Jogi Szakértő Bizottságnak, az Országos Ösztöndíjtanácsnak, valamint e tanács intézőbizottságának, az

nek és az egyiptomi Nilus-rend nagy tiszti kitűntetésének tulajdonosa, a Szent István Akadémia rendes tagja. Állatorvosi főiskolai ny. r. tanárrá kineveztetett 1897. április 2-án, nyugalomba vonult 1921. február 28-án, mint helyettes államtitkár nyugalomba vonult 1938. január 1-én. IX., Üllői-út 25.

Fettick Ottó, orvos- és állatorvostudományi doktor, a tejhigiéne nyug. ny. rk. tanára. Állatorvosi főiskolai ny. rk. tanárrá kineveztetett 1919. szeptember 30-án, az állatorvosi főiskolai ny. r. tanári címmel felruháztatott 1924. február 8-án, nyugalomba vonult 1934. június 30-án. XII., Bognár-utca 3.

D) A volt Kir. M. Tudományegyetemi Közgazdaságtudományi Karon.

Bernát István (korláti), jogtudományi doktor, az agrárpolitika tb. nyug. ny. r. tanára, m. kir. titkos tanácsos, a Magyar Nemzeti Bank volt alelnöke, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, a Magyar Kálvin Szövetség elnöke, a Szerzői Jogi Szakértő Bizottság tagja, a kormányzói teljes elismerés tulajdonosa, a „Hangya" Szövetkezet elnöke, a Magyar Mezőgazdák Szövetkezete és a Gazdák Biztosító Szövetkezete alelnöke, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület tiszteletbeli tagja. Nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1919. december 30-án, az egyetemi tiszteletbeli nyilvános rendes tanári cím adományozásával nyugalomba helyeztetett 1925. június 12-én. IX., Ráday-u. 2. Meghalt 1942. január 19.

Karch Kristóf dr., a magángazdaságtan nyug. ny. r. tanára, a Törvényszéki Hites Könyvszakértők Országos Egyesületének elnöke. Ny. r. tanárrá kineveztetett 1919. december 30-án, nyugalomba helyeztetett 1934. június 30-án. II., Fenyves-u. 7.

E) A M. Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem nyugalmazott tanárai.

Mérnöki és építészmérnöki kar.

Mérnöki osztály.

Rohringer Sándor, okl. mérnök, a vízépítéstan nyug. ny. r. tanára, a M. Kir. József Nádor Műegyetemnek az 1934/35. tanévben volt rektora, a M. Kir. József Műegyetem mérnöki és építészi osztályának az 1932/33—1933/34. tanévekben volt dékánja, volt földmívelésügyi miniszteri tanácsos, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, a Pestvármegyei Dunavölgy Lecsapoló és Öntöző Társulatnak az 1925—1935. években volt miniszteri biztosa, az Országos Felsőoktatási Tanács elnöki tanácsának, az Országos Természettudományi Tanácsnak, az Országos Természetvédelmi Tanácsnak, az Energia-Világkonferencia Magyar Nemzeti Bizottságának, a

Vas. Ujs. 1863.

Bártfa (németül Bartfeld) igen régi szabad királyi város a Tapoly vize mellett, Eperjeshez 5, Kassához 9 mérföldnyi távolságban. A belváros hajdan igen erös kőfallal volt körülvéve, melynek nyomait még ma is láthatjuk, e kőfal körüli sánczok pedig kertekké alakittattak át. Az egész városon régiség tiszteletreméltó jelleme vonul át, mely az utast meglepi, s mintegy külföldi ó német városba varázsolja. Átalában az egész benyomás kellemesnek mondható, különösen itt uralkodó rend és tisztaság miatt. Utczái jól kövezettek és tiszták, a piaczon levő házak pedig mind emeletesek.

E város története a legrégibb időkig megy fel; már 1242 előtt nevezetes és virágzó város vala, midőn a tatárok elpusztitották, IV. Béla király szép szabadalmakkal látta el, hogy ismét oda édesgesse a megfutamodott lakosságot, és az uj telepitvényeseket. Szabadalmakat nyert továbbá Róbert Károlytól 1320-ban, és Nagy Lajostól 1376-an, ki is királyi várossá emelvén, ugyanazon kiváltságokkal ruházta fel, melyekkel Kassa és Buda birtak.

Hogy a képünkön látható régi várszerü falak és torony hajdan királyi vár vagy kastély volt, bizonyitja Zsigmond királynak egy 1412-ben kiadott, s e város levéltárában létező okmánya, mely világosan mondja, „hogy Bártfa város polgárainak királyi kegyességből az ott levő királyi várat tornyostól és udvarostól együtt saját várnagyunk kezeiből visszavévén, ugyanazon kedvelt polgárainknak kormányzására, fenntartására és óltalmazására bizzuk, és megengedjük, hogy azok a nevezett várat saját hasznuk és kényelmük szerint felnyithassák és bezárhassák, ahogy és a hányszor nekik tetszeni fog, jelen levelünk értelmében azt mindig szabadon tehessék és élhessenek vele. — Magáról a városról és az itteni hires fürdőről nemsokára bővebben fogunk emlékezni. *Z. G.*



Bártfa egy része. — (*Sándy* Gy. rajza után.)

Kéjutazás a Dunán.

A mult nyáron gyakrabban volt emlitve a lapokban gróf Széchenyi Ödön azon hosszabb dunai utja, melyet egy, Angliából hozott csolnakon Bajorországból Pestig, aránylag elég rövid idő alatt s férfias kitartással végzett be.

Mellékelt rajzunkon látható az amerikai fenyőből készült ama kis hajó, melyen gr. Széchenyi Ödön m. é. julius havában ezen utat Wilshofentól Pestig evezve megtette, s melyen alólirt őt társként kisérte.

A „Sympathy“ nevü vékony kis hajó Londonban készült; — gőzösön a continensre szállitani könnyü volt, a nehézség csak a vasuti szállitásnál kezdődött; a csolnakot t. i. hosszusága miatt magas állványon kellett a vaggonon elhelyezni, hogy a többi kocsik alatta szabadon mozoghassanak. A csolnak Bajorországban *Wilshofen* mellett bocsáttatott először a Dunára, innen Linczig gr. Széchenyi az utat egészen magánosan tette, én csak itt találkoztam vele. Jul. 21-kén reggel 4. órakor először voltunk együtt és magunkra hagyatva, egyedül, a nagy folyamon.

Utunk szakadatlanul folyt; a reggeli csendet csak az evezők egyforma csapdosása szakitá félbe; néha kis kutyánk ugatott egyet, ha a parton embert, vagy a maga fajtáját pillantotta meg.

A folyam e vidéken keskeny és sodró; a vizből kiálló sok szikla egy-egy természetes vész-jel; a sziklák később eltünnek, s a folyam akadály nélkül szélesbül; most zátonyok, — a dereglyések és tutajos tót atyafiak rémjei — apró és nagyobb szigetek váltják fel egymást, és a mükedvelő hajós, a táj szépsége által elkábitva, könnyen a szigetek labyrinthusába téved, melyből néha bajos kiszabadulni. Bécs felett két óráig tévelyegtünk igy, mig a nagy folyam medrébe vissza tudtunk térni.

Ott, hol a viz, — megvetve a tulajdoni jog szentségét — partot mos, az emberi kéz nagy négyszeg kövekkel rakja ki a gátot; a viz itt boszankodva iramlik tovább, és ily helyeken röpülve haladtunk, talán egy lovas sebességével is versenyezhettünk volna.

De nemcsak a tutajos tótoknak vannak, — nekünk is voltak rémjeink. Ha néha egy bajor gőzös, (a miéink udvariasabbak voltak) rémséges patent kerekével a csekély vizben part felé szoritott, közel voltunk ahhoz, hogy nádszál könnyüségü járművünkkel egy kis hajótörést szenvedjünk. Fenyegettük is a kapitányt, hogy ha utólérjük jaj neki: de az óriás gálya parancsnoka ereje önérzetében, legfölebb egy kis mosolyal válaszolt, s annak látszott örülni, hogy bennünket megijesztett!

Utunk s megérkezésünk napja a bécsi és magyar lapok által már előre tudva levén, mindenütt szivesen fogadtatánk. Ha hajónkat, esti nyugalomra a partra vittük, (miután az oly könnyü jószág, hogy az éjjeli hullámok önkénytes hatalmának ki nem tehettük) segitett mindenki szives örömest, a gyermekek pedig kiváncsian tapogatták, vajjon e kis csoda mü vasból van-e, vagy üvegből.

Mölkön a toronyóra épen a délutáni hármat ütötte, eléggé lankadtan, mintha az akkori nagy hőséget ő is érezné, midőn e regényes fekvésü kolostor falai alatt haladtunk el. A nagyszerü látványba voltunk elmélyedve, midőn egyszerre a magasból hatalmas torokhang kiált félénk: „*Where are you going gentlemen?*“ (Hova utaznak, uraim?) Felpillantva három kedélyes arczu tisztelendő urat láttunk egy párkányra dülve, felénk inteni. Alig hogy reá értünk, annyit válaszolni: „*No english man, hungarian, we are going to Pesth.*“ (Nem angolok, magyarok vagyunk, megyünk Pestre). És ezzel tovább eveztünk. Könnyü is volt nektek ott fenn, hüvös szellőben, tán épen fekete kávé mellett siestát tartani, mig mi lenn a Dunán a nagy forróságban ugyan csak pörkölödtünk!

Este *Steinba* értünk. Szintén nehéz szivvel távoztunk innen, oly nyájasan, kedvesen fogadtak a város szépei; hajónk orra — diadaljelként — virágbokrétával volt diszitve! — Egy pár sohaj, . . . kendő-lobogtatás, . . . egy néma „*fare well*“ (Isten veled!) és Steint és szépeit többé nem láttuk. *Bécs* előtt tiszta lelkiismerettel haladtunk el a „Verzehrungssteuer-Kommissär“ előtt, midőn azt kiáltotta felénk: „Halt! nichts Steuerbares?“ Szintén jól esett azt a bizonyos utólérhetlen bajor hajós-kapitányt itt megboszulhatni. — *Pozsonyban* a hajós-egylet szivesen fogadott; *Komáromban* az ottani derék kávés vendégszeretetéből herczegi módon láttattunk el holmi selyem-dunyhás ágyakkal, a mi egé-

hazánkba, — jövőjét biztositsa; — mi végre sok küzdés után sikerült. — Most már a vidéki városok is meghaladták e tekintetben az akkori fővárosi hirlapviszonyokat. — Lássuk, a már rég feledékenységbe ment lapok időrendi sorozatát.

A jelen század elején a politikai magyar lapok következők voltak :

„*Magyar Kurir*“. 1787-ben keletkezett Bécsben, s ott folytatta pályáját; hetenkint két száma jelent meg kedden és pénteken nyolczadrétü íven. 1801-ben szerkesztették *Decsy Sámuel*, *Albisi Pánczél Dániel*. 1810-ben alakját megváltoztatván 4-rétben jelent meg. — 1815-től Decsy Sám. betegsége miatt (1816-ban meghalt), a lapot — melynek 1818-ban 1200 előfizetője volt — Pánczél Dániel maga szerkeszté; 1821-ben társul *Igaz Sámuelt* vevén maga mellé, a szerkesztés egész terhe ennek vállaira nehezült. — 1825-ben Igaz Sámuel kilépvén a szerkesztőségből, ismét egyedül vitte a szerkesztést Pánczél Dániel 1827 dec. 15 ig; — ekkor, miután a Kurirt 36 évig szerkesztette, Bécsben nagy szegénységben meghalt. A már haldokló hirlap folytatását *Márton József* tanár vette át s melléklapjával együtt szerkesztette. A Kurir és melléklapjának ára egész évre Bécsben 20 ft., postán küldve 28 ft. volt váltó cz.-ban. Nyomatott Haykul Antalnál. Az uj kiadó-szerkesztő az 1828-ik év elejével megjelent programmját ezen szavakkal végzi : „reménylem, hogy ezen ujság a „Hazai és Külföldi Tudósitások“ és az „Erdélyi Hazai Hiradó“ mellett is uj életre kaphat, és erre, s személyemre nézve bérekesztésül, alkalmaztatva, még csak azt mondom, a mit Esau mondott vala az Attyának Isáknak (I. Mos. XXVII. sz.) midön ez ő helyette, tévedésből, Jákobot áldotta meg: Kedves Hazám! avagy csak egy két áldásod vagyon e Tenéked? áldj meg kérlek — valahára — Te fijadat, engemet is, Márton Josefet. (Tud. Gyüjt. 1828. II.). — A lap — beltartalmát illetőleg — leginkább külföldi hirekkel foglalkozott, a hazai ügyeknek alig szentelvén nehány sort; mind a mellett hazánkban igen el volt e lap terjedve leginkább a fraczia háboru alatt, ugy hogy mai nap sem ritkaság ezen hirlapot — azon időből, midön czimképül trombitás száguldó huszár diszité homlokát — vidéki porlepte könyvtárakban feltalálni. (Tud. Gyüjt. 1818 I. köt. 119 lap. X. köt. 113 lap. Pannonia 1848 II. félév 1. sz.) — — — — — A Kurir melléklapjai : az Igaz Sámuel által 1824-ben szerkesztett „*Kedveskedő*,“ mely sok csinost, hasznost és érdekest ada; kár, hogy nagyobb elterjedésben nem részesült. (Tud. Gyüjt. 1826. X. 105. Élet és Literatura 1826 I. 309, 1828-tól kezdve a „*Sokféle*“ vegyes encyclopaedicus tartalommal. Ez is mint az előbbeni, hetenkint kétszer, nyolczadrétü iven jelent meg.

A „*Magyar Hirmondó*.“ Politikai lap, melyet *Görög Demeter* és *Kerekes Sámuel* 1792. elejével alapitottak és irtak Bécsben. Kerekes Sámuel 1800-ban meghalálozván, a lap szerkesztését *Sándorffy Józzef* orvos doktor folytatta egy ideig. Ez alatt a Hirmondó szerkesztéséhez ketten hivattak meg : u. m. Munkácsról *Kömlei István* ref. lelkész, és *Márton József* a lőcsei gymnasium tanára. Kömlei 1800 őszén Bécsbe jövén, a lap szerkesztését átvette, de csakhamar elbetegesedett, ámbár Görög mindent elkövetett, hogy Kömlei orvosok segélyével egészségét visszanyerhesse, rajta segiteni nem lehetett; az orvos tanácsára 1801 ben családjához Munkácsra visszatért, hol kevés nap mulva meghalt. Kömlei betegsége sulyosodván, a Hirmondó szerkesztését Márton József vette át, a ki Lőcséről 1801-ben januárban érkezett Bécsbe; minthogy azonban a Görög Demeter által kiadott *Magyar Atlasz* készittetése körül volt elfoglalva, a Magyar Hirmondó szerkesztésére *Császár Józsefet* hivta meg Görög, ki akkor a göttingai egyetemben tanult, a honnan visszajövén, a hirlap szerkesztését 1802-ben átvette, s azt mintegy másfél évig folytatta, mig annak 1803-ban — midőn ő felsége Görögöt udvari nevelővé kinevezte — időközben meg kellett szünnie, a lap 1300 előfizetői a M. Kurirnak átadatván, kik junius végeig ezen lappal kárpótoltattak. — A M. Hirmondó is 8-adrétben jelent meg, hetenkint kétszer hozván egy-egy ivet; ezenkivül kedveskedésül a kiadó „*Magyar Atlasz*“ térképeit (1803-ig 40 készült el) küldözé szét előfizetőinek. Ezen lap sem foglalkozott sokat hazai ügyekkel, mégis többet találunk ebben megyei közéletünkről — egyes tudósitóktól beküldve — mint a Kurirban, jóllehet nem részesült aránylag oly nagy pártolásban, mint a Kurir. Nyomatott Bécsben, Hummel J. D. betüivel. (Márton József : Görög Demeter Életirása Bécs, 1834. 21—25. lapok.)

Midőn a Magyar Kuriron kivül többi hirlapjaink elnémultak, *Kulcsár István* tanár alapitá Pesten, szerkesztése mellett, a pozsonyi Hirmondó után Magyarországon az első rendes hirlapot, mely „*Hazai Tudósitások*“ czimmel 1806 jul. 2-án szerdán megindult 4-edrétben, hetenkint kétszer szerdán és szombaton adván egy ives számot. Nyomatott Trattner nyomdájában. — Ez volt Pesten az első magyar hirlap, és átalában az első magyar lap, mely negyedrétben jelent meg. — 1808-ban a külső országokat érdeklő tárgyakat is felvevén, czimét „*Hazai s külföldi Tudósitások*“-ra változtatá. Teljes czime a czimlapon ez : *Nemzeti Ujság, vagyis Hazai s külföldi Tudósitások. A Magyar Nemzetnek közjavára. Irta s kiadta Kultsár István.*“ — A Tudósitásokhoz toldalékul adatott a „*Neuwiedi Ujság*,“ akkor hires német lap kivonata, itt ott annak modorában készitett eredetiekkel, melyet 1810-ben *Szemere Pál* szerkesztett, ki akkor Pesten tartózkodván Kulcsár mellett segédeskedett. (Toldy : Magyar Irodalom kézikönyve II. 130) Ezenkivül csatoltatott a lap mellé 1810 óta tudományos vagy gazdaságbeli „*Toldalék*“ is fél iven, mint rendkivüli melléklet. (Tud. Gy. 1821. XII. 65.) 1817-ben már uj magyar müveket és irókat jutalmakban is részesitett a kiadó, s ezen év kezdetével alapitá a kiadó-szerkesztő társlapját „*Hasznos Mulatságok*“ czimmel, mely 8-rétben hetenkint egyszer jelent meg egy iven, hozván sok ismeretterjesztő egyveleg, költemények-, nyelvészeti czikkek- és talányokon kivül apróbb történeti értekezéseket is, különösen Horvát Istvántól többet; első kötetei 1817—1819-ben Tóth László gondviselése alatt azt tevék, mit Ragályi akart tenni *Segitőjével*. (Tud. Gyüjt. 1826. X. 104.) „A szépnem várakozásainak nem mindenben felelt meg, hogy azt tanitván mulattatta volna. (Laura. 1824. I. 41.) — E két lapnak 1818-ban 750, 1821-ben 850 előfizetője volt 16 fttal. (Tud. Gy. 1818. X. 113. Schams. Beschr. Pest. 1821. — Tud. Gyüjt. 1822. IV. 64—80.) — Kulcsár István 1828. marcz. 30-án meghalálozván, a lap tulajdon joga özvegyére, szül. Perger Anna aszszonyra szállott, a szerkesztést pedig *Kovács Tamás* bölcsész- és jogtudor vette át, ki Pesten 1831 maj. 16-án halt meg, kora 32-ik évében. (Nagy Iván. Magyaror. Családai. VI. 412.)

A Magyarországon megjelent magyar lapokon kivül ez időközben keletkezett Erdélyben a legelső magyar politikai lap „*Erdélyi Hiradó*“ czimmel, melyet *Pethe Ferencz* alapitott és szerkesztett Kolozsvárott. Megjelent az első szám 4-rétben 1828. jan. 1-én, folytatván pályáját hetenkint egyszeri megjelenéssel. — (Kritikai Lapok. 1831. I. 49.) Társlapja, melynek teljes czime : „*Nemzeti Társalkodó. Irták az olvasók, a lehetőségig rendbeszedte és hetenkint kiadta Kisszántói Pethe Ferencz Kolozsváron.* — 1830 elejével jelent meg, melyből a szerkesztőség 200 példányt küldött szét ingyen megismertetés végett. (N. T. II. 224. Jelenkor Encyclopaedia. 1858. 81. lap). — Mindkét lap ára 10 ft. p. p. volt egy évre, külön a N. T. 5 ft. p. p. — „A Nemzeti Társalkodó tudományos és mulattató tartalma közkedvességüvé, Erdély legjelesebb iróinak közremüködése becsessé tette, mig Nagyajtai Kovács Istvánnak történetnyomozó, Nagy Ferencznek utazásai, Kemény Zsigmondnak történeti czikkei, a benne elszórt számos historiai adat olykor kutfői fontosságot kölcsönzének neki.“ (Szilágyi S. uj Magyar Muzeum 1860. II. 18.)

Szaklapok, melyek rendesen jelentek meg ez időközben, a következők voltak :

„*Nemzeti Gazda*, vagy a Magyar Nemzet Nemzeti gazdasága, s ebbeli kereskedése virágzásának elömozditása, melyet a Nemzet szorgalmatos Fiainak segedelmekkel, Hetenként készitgetett T. Kisszánthói *Pethe Ferencz*, a Pallérozott mezei gazdaság irója, kiadója.“ Ugyanaz, ki 1796-ban a „Gazdaságot czélzó Magyar Ujságot“ szerkeszté. — 1814 elejével jelent meg először a „Nemzeti Gazda“ Trattner János Tamás kiadásában Pesten, nagy 8-rétben hetenkint egy iv, — és 1818 junius végével pártolás hiányában, — 180 lévén ekkor előfizetője — megszünt. 9 kötet sok technologiai rajzzal jelent meg belőle. Munkás részt vett annak szerkesztésében *Kerekes Ferencz*. Az egésznek ára 12 ft. p. p. (Tud. Gy. 1821 XI. 65. Uj Ismeretek Tára V. 61. — Jelenkor Encydopaedia. Pest 1858. 81. — Eggenberger : Magyar Könyvek. Pest 1829. 46.)

„*Mezei Gazdák barátja*.“ Egy gazdasági Folyóirás, melylyel a két Hazának szolgálni kivánt *Angyalffy Mátyás* András, több mezei gazdasági Társaságoknak rendes és valóságos tagja.“ — 1824-ben alapitva Pesten hetenkint kétszer jelent meg, folytattatott a következő évben kedvezőtlen körülmények között. 1826-tól 1828-ig szünetelt. — 1829-ben ujra folytatta Angyalffy a lapot, mely 1831 jun. 30-án a 12-ik kötettel megszünt. (Básthy Magyarok Emléke. Budán 1836. I. 233. — Tud. Gyüjt. 1824. XII. 127. 1828. XII. 140. 1829. III. 127.)

„*A természeti gazdasági és mesterségi Esmeretek Tára*“ szerzőjök és kiadójok *Lánghy István* és *Lencsés Antal*. Megjelent 1828. második felében, hetenkint kétszer Füskuti Landerer Lajosnál Pesten. (Tud. Gyüjt. 1828. XII. 140)

(Folytatása következik.)

Bártfa egy része.

Midőn Sárosmegyének ez igen régi szabad királyi városát, illetőleg annak csak egy festői részét mutatjuk be: meg kell jegyeznünk, hogy e város kedvező helyzeténél fogva egyike hazánk azon kevés városainak, mely történeti adatokban igen gazdag levél- és okmánytárral bir, és azért minden történet-buvárt, ki e város régi eseményeit kutatja, azon kedvező állapotba helyez, hogy ezek segedelmével csaknem kimeritőleg adhatja elő Bártfa történetét.

Mi itten inkább csak a rajzban közölt egyik részét kivánjuk magyarázni, a város történetére vonatkozó adatokat akkorra hagyván fenn, midőn az ódon város több nevezetes részének rajzát is fogjuk hozni.

*

Sándy Gyula

Vas. Gyj. 1863. 32. l.

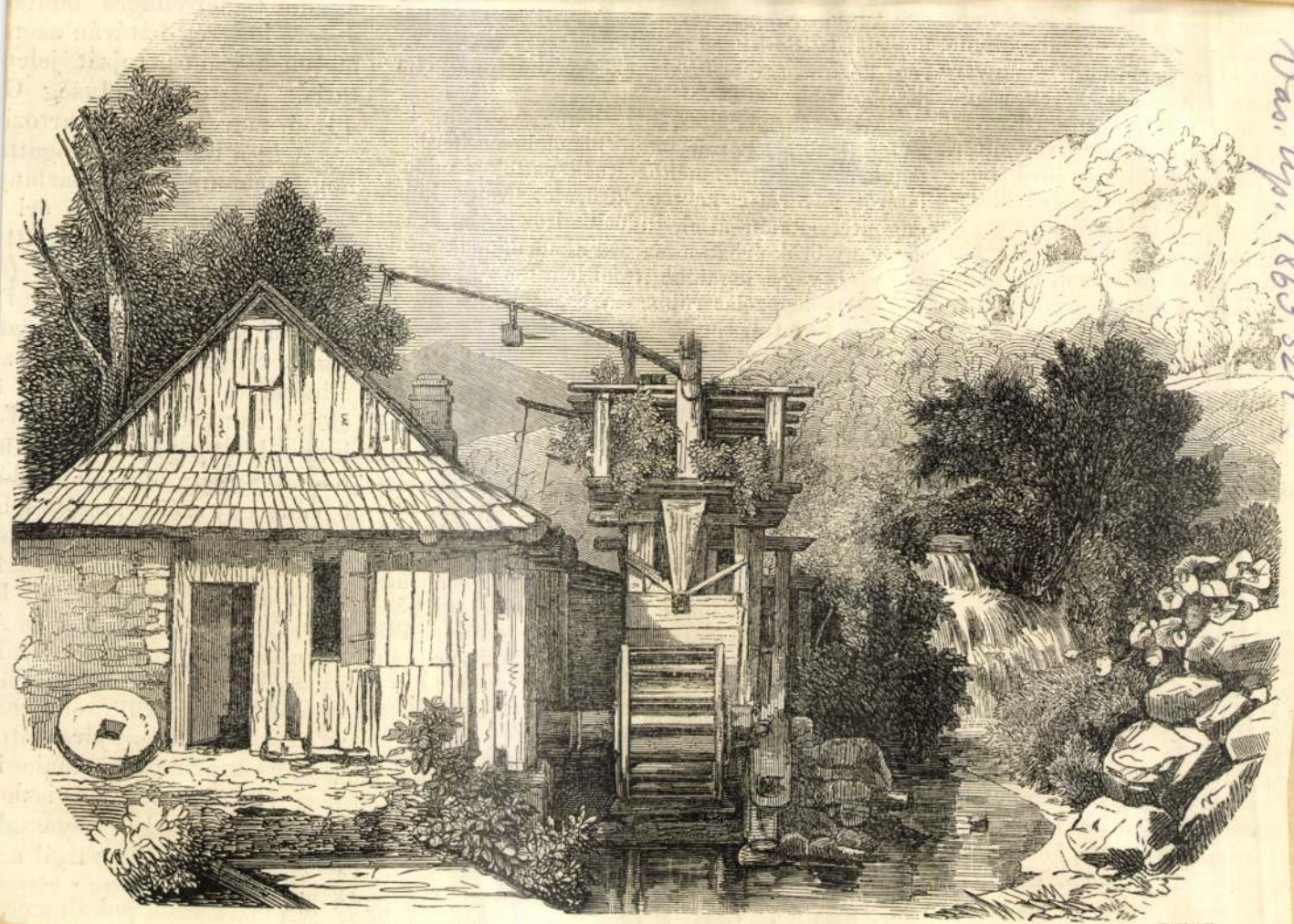

Jósafői malom. — (Sándy Gyula rajza után.)

Tiszt. Paal Neszti, palo-
gyében, arról tudósitott,
bőlcsészethallgató, egy
nek tartalmát a kenyér-
a tette.
en bátor vagyok, bár
ui bizodalmas kéréssel
tatnék e dolog miben-
kéziratot vagy kinek
dósitani; sőt, ha lehet,
gyar akademiának által-
tteni leiratás vegett biz-
n a cs. diligence által,
másik esetben a Kegyed
ség előtt megemlitve.
bármint van is az, bő
lalommal kérnék, maga-
. — Pest, oct. 24. 1853."
k gondolt egyetlen utat
; azonban minden után-
n. Benedek Istvánt, mint
találta a forradalom. A
zázadosságig vitte fel
e vagy elhalt? nem tud-
allám, mintha őt 1854-
olna meg; de ő sem álli-
z egész alakhasonlaton
Ha valóban annak is-
nem szólitani. Hihetőleg
ildomosbnak tartá, az
ereszteni. Az idők sze-
sznos dolgot mivelne a
en van s e jószándéku
ik hirlap-szerkesztőség-
e pár sorában felvilágo-

tésemre *t. Toldy F.* ur
4. ezt irta: „A kenyér-

mindjárt napvilágra bontal
Jósafő helység határán azon
melynek csinos rajzát jelen
tatja. Aggtelek helység G
Jósafő már Tornához tartozi

A ki a Baradlát látogatt
hogy nem messze a barlang
csontház nevü üregben éri
betóduló viz által képződött
itt *Acheronnak* neveznek (a
alvilági folyamának nevéről)
togatói azután sétájok közb
ismét találkoznak, mely sz
elbuvik a sziklarepedések
előjön kanyargós utjain. Tá
lang „*kis templom*" nevü ü
meredek hegy oldalán lefelé
ösvény egy széles lapályra, h
de széles nyiláson egy más
be a barlangba. Ezt *Styxnek*
tén a régi mythologiából k
vel). Nem messze innen az A
egyesül és egy patakká vál
nyargó medrén át sok helye
vezetnek keresztül, sőt a ba
utjában, itt ott annyira kite
csak csolnakokon történheti
rás. Helyenkint, a viszha
élénk csörgéssel és zugással
ját, s eszünkbe jut Virgil an

„Hangzik benn az üreg s hézagj

A vizek ezen pokoli zaja

... magyarok, Dobsinán alig van magyar, lakossága német és $^1/_4$ részben tót; Rimaszombat körül gazdag gabona terem, gyümölcsös és szőlőkertek környezik, határa legnagyobb részben róna, — Dobsina mélyen fekszik völgyben, körülötte hegyek és azokon erdőség terül el; Rimaszombat népe földmives és iparos, — Dobsináé bányász.

Dobsina legrégibb városaink egyike; 1326 óta lakják és épitgetik szorgalmas német polgárok, kiknek szorgalmát a hegy jutalmazza meg, hátáról fával, kebeléből érczczel. Régebb inkább csak a vasércz fizetett; nagyon régen, a mint hire van, volt ezüst is. A vasat most is mivelik szorgalmasan, de főjövedelmöket nem az adja, mert mig abból csak 63,000 ftnyi bevétel van évenkint, a kobalt és nickel megadnak 370,000 forintot. Mióta ez utóbbi érczek állandó piaczra találtak, azóta gyorsan emelkedik Dobsina; meglátszik rajta mindenütt a jóllét s a jóllétet növelni törekvő szorgalom. Az erdők, melyek régebb Isten számába voltak hagyva, most rendbe szedettek és szakértő kezelés által vannak jövedelmezővé téve;



Rimaszombat. — (*Sándy* Gyula rajza után.)

az ipart. Rimaszombat, polgárainak eme jozansága által biztosan emelkedik.

Akár régi történeteikből, akár életmódjuk ujabb folyamából sok érdekest mondhatnánk el e két város felől; de ez alkalommal elégnek tartottuk e rövid ösmertetést, mert mentől hamarább — már jövő számainkban — élénk és részletes leirásokat fogunk közleni mindkettőről a természettudósok gyülésén résztvevő tudósitóinktól. —*i.*

---

a fény valami rendkivül ... világitó test kiáraszt — a jelenségek, melyeket azóta a tudomány kifürkészett, felkutatott, nagyrészt meg is magyarázott, azt tanusitják, hogy ő csalódott s mindjobban erősitik azon mai nap csaknem általánosan elfogadott véleményt, hogy a fényt valamely finom, ruganyos anyagnak (az éthernek) roppant szapora rezgései idézik elő, olyformán, mint a húrnak rezgései a hangot. S valamint a húr annál magasabb hangot ád, minél gyorsabban rezeg, ugy hogy a rezgés kisebb-nagyobb gyorsaságától függ a hang magassága — hasonlókép a fénynél a rezgések kisebb-nagyobb gyorsaságától függ a fénysugár *szine*. A leglassúbb rezgéseknek a *vörös* szín felel meg, a leggyorsabbaknak az *ibolya-szín*. E kettő között sorakozik rendben a narancs, sárga, zöld és kék.

A fénysugár, a távol égi testek egyedüli hirmondója, nemcsak létezésöket adja tudtunkra, de mivoltukról is képes felvilágositást nyujtani. A különböző testeket különböző fénysugarak jellemzik. E különbségeket sok esetben közvetlen is

Vas. Ujs. 1867. 409 l.

fogtak hozzá a természetbúvárok, hogy kikutassák, mily fénycsíkok jellemzik az egyes elemeket, névszerint a metallokat. S ily módon az utóbbi években a vegytan egy uj hatalmas fegyverhez jutott, melylyel már is sokat hóditott a testek alkatrészeinek kipuhatolásában. Mily elemeket rejteget ez a test? a vegyész lángra lobbantja, s a mi rejtve volt, a színkép elárulja. S ily módon napfényre kerülnek uj elemek, melyekről eddig nem volt tudomásunk. 1861-ben az angol *Crookes* s egy évvel később *Lany* franczia tanár egy anyagnak színképét vizsgálván — mely anyag a kénsav gyártásánál fordul elő eselék gyanánt — egy szép zöld csíkot vesznek észre, a milyen az ismert fémek egyikében sem fordul elő. Honnan jő ez? elemzik az anyagot s egy uj metall kerül napvilágra, mely a fémek közt leginkább az ólomhoz hasonlit s melyet elkeresztelnek *thalliumnak*. Ha egy ezermilliomod latnyi van belőle a lángban, már a színkép megjelenti. Ily jelenségekkel szemközt szabad-e aztán nagy fennen kicsinyleni a kicsinyt? Alig mult el néhány év *Bunsen* és *Kirchhoff* kisérletei óta, melyek e téren a fordulópontot jelzik s már is több ily uj elem födöztetett fel (ilyenek a rubidium, caesium, indium) s a testek vegyi elemzése fokozva gyarapodik biztosságban s finomságban.

Amde az ember sohasem éri be a földi dolgokkal, neki az ég is kell, ő ismerni akarja azt is, a mi a föld gőzkörén messze túl esik. Nap, hold, bolygók, álló csillagok nem hiába küldik hozzánk a hírmondó fénysugarat: az ember kikérdezi, megnézi színképét, hogy megtudhassa, ki küldi. Sőt még a ködfoltoknak rengeteg távolból ellankadtan ide érkező sugarait sem kiméli. Kérdőre vonja még ezeket is. S hogy itt nagyobb világosságra tehessen szert, a sötét (Frauenhoffer-féle) vonalokhoz folyamodik. Honnan erednek ezek? onnan, hogy oda nem jut sugár; azon sugarak tehát, melyeknek a sötét vonalok helyén kellene megjelenni, a hozzánk érkező sugár-nyalábban nincsenek meg. Vagy nem küldte le a nap, vagy a föld légköre tartóztatta, elnyelte. S most előfogják a nap színképét, vizsgálják reggel, este mikor a sugarak útja a légkörben hosszabb, és délben mikor rövidebb, kutatják száraz és nedves időben, síkon és hegytetőn, a hol a levegő ritkább, s a

nyeli, ha önhitten vagy hitetlenül rohan neki. Térjünk vissza kedélyes földünkre s fejezzük be szines beszédünket egy-két megjegyzéssel, mely különösen a szín mestereit, a festészeket érdekelheti. A sós borszeszláng sárga világánál csak a sárga, narancsszin s valamennyire a viola mutatkozik világosnak, a többi szín mind sötétnek látszik; ha tehát valamely festmény rajzát akarjuk kivált feltüntetni, csak ily világitást kell használni; a színek ekkor eltünnek, csak világos és árnyas helyek maradnak a képen, s a körrajzok kiválnak. Ellenkezőleg az égő magnesium világa, mely a fényképezéshez is mint nap helyettes alkalmazható, a színekre nézve is közel jár hozzá, azaz, hogy ily világitás mellett a színek csaknem ugy tünnek föl, mint nappal, a mi — mint tudjuk — a gáz, gyertya stb. sárgás világánál nem történik. Ha ez igaz, akkor a festészek megnyujthatják drága napjukat — kisértsék meg, igaza van-e a franczianak, a ki az imént emlitetteket kisérlet alapján bizonygatja. *G.*

Természetrajzi képek.

A róka.

Mindenesetre elsőbb is a rókakomát látogassuk meg; ezt sokan ismerjük, sokan beszélünk róla, ép azért csak feltünőbb sajátságairól szóljunk. A róka bizonyos időjós, zivatar és nagy hideg beállta előtt kemény vontatott hangot hallat; szükségben dörmög, vagy panaszkodni látszik, örömében nyöszörög. Kölke 10—14 napig vak, egy hónap mulva elébujik, s első tápláléka egér. A család juniusban kijár a tanyáról, juliusban elhagyja, s bokor-, nádas-, vagy sásba költözik; őszszel megválnak, s nyulat, egeret, szöcskét s mindennemü bogarat összefogdosnak.

A róka nagyon vonzódik gyönge sarjadékához. *Eckström* beszéli: hogy Stockholm vidékén rókatanyát födözvén föl, nagy ügygyel-bajjal elfogtak egy fiatal rókát, lánczra verték, s egy ablak alatti fához kötötték. Reggel körülnéznek, a fiatal róka nagyon szomoru és levert, de előtte egy leharapott pulykafej hevert. Bámulva körülnézik a baromfias ólakat, s ugy találják, hogy az öreg rókák 14

és csendes, a cseppek vigan hullódoznak a galyakról, a jóllakott földek párolognak, mindenfelé üde élet kinálkozik. A nyomott pillangó előbujik, a lombok alól elősietnek a madarak, s meg-meg hangicsálnak; a rovarok megindulnak, a mókus ágról-ágra ugrál, a nyul futos, a róka is jót sejt, és szabadba gondol.

Elsőbb tisztogatja, czirogatja magát, most körülvizsgálja tanyája bejáratait, s a főajtónak indul. Itt ovatosan megállapodik, hegyzi füleit, s jobbra balra kacsintgat ravaszul, orrával szimatól, majd meg szemlét tart, vajjon nincs-e ellenség közel? Orra kisérletét most szem és füllel is megbirálja, s hiuzként tekint szerte.

Mily csinos most külalakja! mily megadás, mennyi szelidség ragyog tekintetéből! Mily gyönyörüen nyujtogatja nyakát, mily kellemesen forgatja szemeit, fejét, mily szépen billeg füle jobbra-balra, majd meg lefelé. Lyuka körül nem látván ellenséget, az ágakat, bokrokat veszi szemle alá, vajjon nem lappang-e ott valami? A léget tisztának, a kört biztosnak találván, most egyet ugrik, s a tapintatos kémlelő a szabadban van. Igen de a balhák nagyon zaklatják, hogy ezektől is meneküljön, tisztogatja magát ujra, s hogy szép is legyen, ha netán bajtárs akadna, oldalszőreit még farkáról is lesimogatja. Erre egyet gondol, legföllebb kettőt hunyorit, szétnéz, és sajátságos hangot hallat. Ez jeladás.

Három-négy fiatal róka azonnal ott terem, s egy ugrással mindannyija szabadban van. Most jobbra-balra futosnak, azt hinnők czéltalan, pedig dehogy! egerésznek, s mihelyt előbukkan a bünös: martalék; ha pedig menekül, lest áll az ügyes egerész, vár, vár, ha ez is haszontalan, ás, váj, mig ismét előugrik, ekkor nyakon harapja, s elereszti; az egér kinjában egyet fütyölt, odább ugrott, de a róka meg-meg elkapta, s nyakán megint csak harapott egyet, s ismét eleresztette. Igy folytatja kinzó játékát, mig étvágya fölébred, ekkor egy harapással vége a játéknak.

Az ifjak irigyelve nézik a szülők eme vérengző játékát; vetettek is egy-két szomoru pillantást az elszalajtott konczra, mozdultak is utána, de sem elég ügyesek, sem elég gyorsak nem valának. Most ők is étvágyat kapnak, s vadászatra indulnak: az öregek pedig gyönyörköd-

Vas. Ujs. 1863

az erdők és gyümölcsfák tenyésztői kárára, oly gyakran történik! — A hernyóknak, az éneklő madarakon kivül, a rovarok közt is vannak számtalan ellenségei, ezek közt pedig első helyen állnak a *fürkész-darázsnemüek* (ichneumonidae), melyek petéiket az élő hernyók testére vagy testébe rakván, kikelt pondróik azokat fölemésztik. Hányszor járta meg sok rovarász, hogy valamely kitünő hernyót, vagy már kész hernyóbábot találva, haza vitte, szorgalmasan ápolta, és alig várta az időt, hogy kiváncsiságát a kifejlődő pillangó elégitse ki. És mi történik? a pillongó helyett a hernyóból vagy illetőleg bábjából apró, légyforma, néha igen számos rovarkák bujnak elő, melyek többnyire a darázsnemhez tartoznak és fürkészeknek neveztetnek. Ezek valóságos ellenségek ellenségei, ha a hernyókat átalában az erdőknek, gyümölcsfáknak s veteményeknek ellenségeiül tekintjük, mert ezen, többnyire igen apró fürkész darázsok sok millió hernyót elpusztitanak. A nösténye ugyanis a hernyót, minden fajta a magáét, mely fiai eledeléül szolgáland, kiszemelve, petéit vagy a hernyó testére vagy szörére ragasztja, vagy bőrét átlyukasztva, testének belsejébe bocsátja. A petékből kikelt apró darázspondrók a hernyó nedveiből élődnek, de annak nemesebb belső részeit nem sértik. A hernyó él, táplálkozik, de nem a maga, hanem hivatlan belső lakói javára, mert ezek gyarapodnak, s tökéletes nagyságra fejlődnek; ekkor átlyukasztják a hernyó bőrét, mi által ennek vesztét idézik elő, és vagy mint kész darázsok szállnak tova, vagy elébb befonják magukat apró kis gubókba, s itt várják meg tökéletes átváltozásukat, a mikor aztán édes anyjuk természetét fölvéve, tulajdon kisdedeik számára prédát keresnek. E darázsnemüek nagykiterjedésü befolyása az állat- és növényország háztartásába abból tünik ki végtére, hogy az eddig ismert fürkész fajták száma 15,000-re megyen.

De minek szaporitsuk még tovább a példákat, melyek, ha a nagy természetben figyelmesen körültekintünk, a végtelenségig kiterjeszthetők. Tegyük fel inkább végül azt a kérdést, vajjon hogyan történik az, hogy ily átalános és sokféle pusztitás mellett, némely állat vagy növényfajok végképen ki nem vesznek, de feltünő csorbát sem látszanak szenvedni létszámukban? — Itt is a természetnek bizonyos törvényeire akadunk, melyek szerint minden földi lény léte legalább annyira van oltalmazva, hogy, habár egyesek sokszor áldozatul esnek is mások fönntartásáért, a fajta mégis fennmaradjon. A természet nagy szinpadán annyi a müködő, annyi ezerféle czélok felé irányozvák az erők, hogy e tömkelegben némi rendet föltalálni, csak bővebb kutatás után sikerült. A nagy világtusában többnyire az erősbbet vagy fortélyosabbat látjuk a gyöngébb felett diadalmaskodni, de az erősebb e győzelmében is magasabb czéloknak szolgál önkénytelenül. A természet nagy háztartásában mindennek kijutott a maga kötelessége, melyet eszmélve vagy öntudatlanul, szinte ösztönszerüleg kényszerül teljesiteni.

A föld kerekségén egy porszemnek sem szabad elveszni, ez egyik főtörvény, mely az ásványország vegyészeti harczaiban az elemek fönntartását biztositja. — A növényfajták fönntartását eszközlik:

1-ször felosztásuk külön világrészekre, külön éghajlatra és külön földminémüségekre, mit a növények geographiai elhelyeztetésének nevezünk, s ez a növénytannak egy külön, igen érdekes tanulmányát képezi. E szerint minden világrésznek, minden éghajlatnak, minden különnemü fölvegyüléknek a maga tulajdon növényzete, florája van. Csak kevés növényfajtát sikerült egy világrészből a másikba átültetni ugy, hogy az minden hazájabeli tulajdonait megtartsa, mert ha sikerül is némelyeknek termesztése, azok mégis elébb-utóbb, többé-kevésbbé elfajulnak, mint ezt a mezei gazdák s kertészek bőven tapasztalják. A növényfajták elpusztulása tehát ótalmat nyert abban, hogy a külön világrészekben külön-külön el vannak osztva; itt is valamely egyes világrészben az éghajlat és földvegyülék ujabb eszköz, hogy a sokaság egymásra ne gyüljön, hanem majdcsak minden fajtának a maga helyisége kijusson.

2-szor a növényfajták fönnmaradása nagy szaporaságuk s felette könnyü elterjedésükben rejlik. A szaporaságot látjuk a magok nagy sokaságában, melyet minden növény évenkint előhozni és megérlelni képes. Vágjunk szét egy mákfejet és a magok sokaságát alig vagyunk képesek megolvasni. Ha pedig egy mohtokcsát fölnyitunk, pornemü sporái épen megszámithatlanok. De nemcsak a magból szaporodik a növény, hanem tudjuk, hogy annak majdnem minden egyes részei a szaporitásra alkalmatosak. A gyökereket szétosztva, a hajtásokat külön-külön elültetve, egy-egy uj plántát nevelünk, a füzfának egyes ágait lemetszve; a földbe dugjuk s tovább növekszik, egy szőlővenyigét 5—6 darabra vágunk s mindegyik fogamzik. A szaporodást a magok könnyü elterjedésétől is föltételeztük, s ezt a természetben nyári időben és őszkor naponkint észlelhetjük. Igen sok növénymag magában oly könnyü, hogy a legkisebb szellő elhordja; mások különféle szárnyakkal, sörtékkel, ernyőként képzett finom körkörös hajakkal vannak ellátva, s ezek segedelmével lebegnek s röpülnek a világ minden része felé, a merre a szelek szeszélye ringatva viszi.

3-szor meg kell még emlékeznünk arról is, hogy a növények, ugyszólván, minden ágaikban külön egyedi életet élnek; ha egyes leveleket vagy több ágat is valamelyikről letörünk, azért a növény tovább él és uj hajtások által pótolja a veszteséget. Ha tehát azt mondtuk, hogy a tölgyfán 200 rovarfaj élődik, azt nem ugy kell érteni, mintha mind a kétszáz ellenség egyszerre szállna meg egyes tölgyfát, s igy elhihetjük, hogy ily sok kosztosnak képes táplálékot adni, anélkül, hogy azért mindjárt egészen kimerüljön életerejéből, mert ha egyes rovarfajták, leveleinek nagy részét leragják, ujakat hajt s a veszteséget pótolja, ha egyes ágakat eltorzitanak, azért még a megmaradtakban tovább folytatja életét, ha kérgének egyes részeiben kár történik, s az éltető nedvek hullámzása gátoltatik, megelégszik a fa, ha csak fél oldalán épen marad. Minden nap látunk ilyes csodákat vagy inkább monstrumokat a füzfáknál, hol az egész törzsök ki van égetve, s csak egy kis része a kéregnek ép, és egy darabka a fából, tavaszkor a fa koronája mégis élénk zöld hajtásokkal ékeskedik, s a pajzán pásztor gyerkőczöket, kik a mult őszkor vagy télen kandallót csináltak belőle, kigunyolni látszik. Tehát a növényvilág véghetetlen szaporasága, gyors növése, és könnyü elterjedése által könnyen türheti azt, hogy dúsan teritett asztaláról az állatok nagyobb része élődjék, mert mindannak daczára buján zöldel liget, erdő, s kifogyhatlan az eleven mezők tarka viránya. Az állatok fajtái, melyeknél az egymás közti harcz s ellenségeskedés még feltünőbb, hasonló védtörvények által oltalmaztatnak a végenyészettől. Azokban szintén a világ külön részeire való felosztás védő eszköz, valamint az éghajlat befolyása, hogy egyes fajták egy helyen tul ne szaporodjanak. Sokaknál a vándorlás teszi lehetségessé, hogy oly helyet odahagyhassanak, hol táplálkozásukra az anyagok megszükülnek, s igy képesek legyenek boldogabb hont

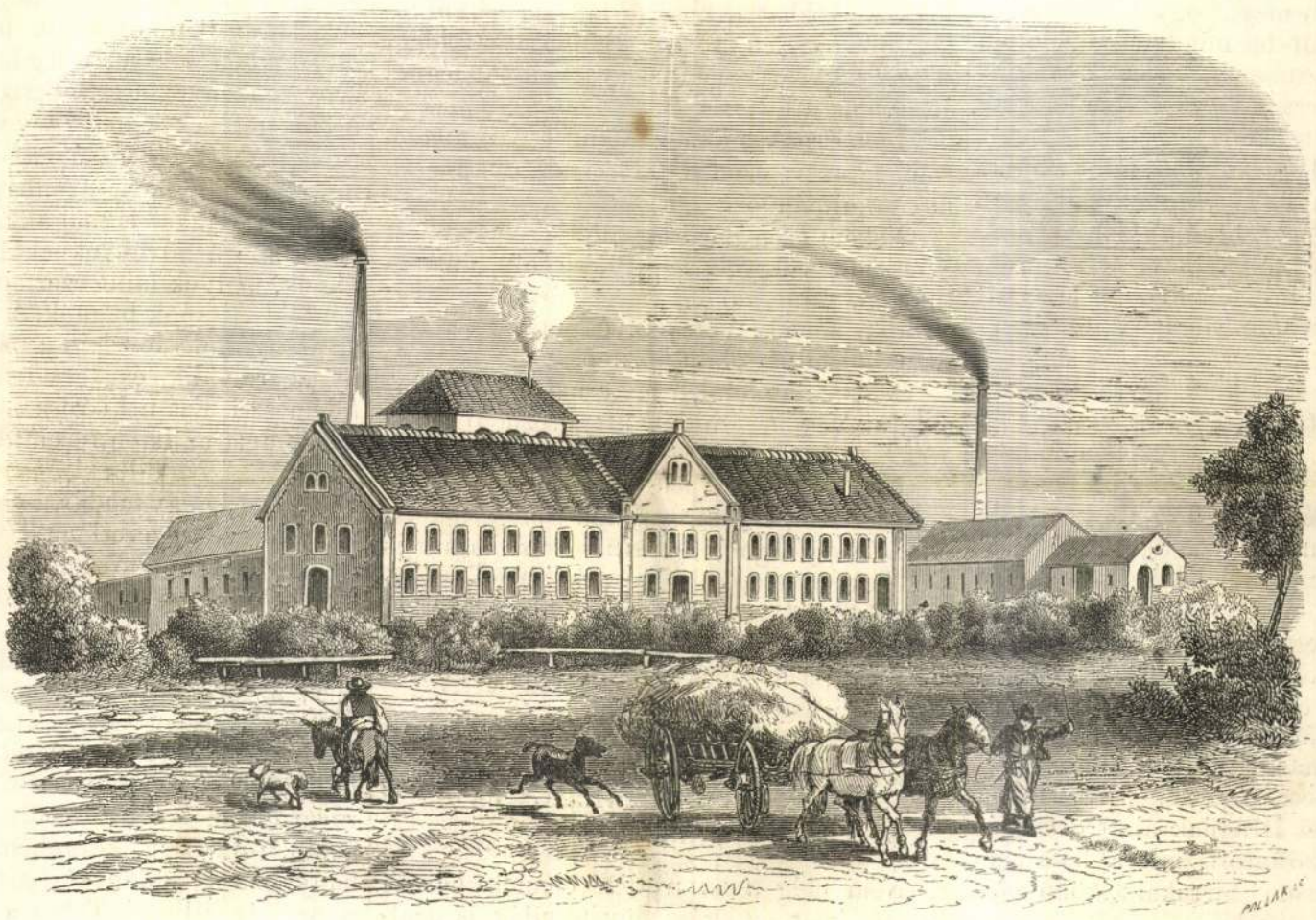

Debreczeni czukorgyár. — (*Sándy Gy.* rajza után.)

völgyes vidékét, hol folyásának annyi szirten és gáton kellett megtörnie.

A kedves eleven tekintetü folyó épen a velünk szemben fekvő hegyek lábánál simul el, melyek kezdő pontjai azon nagyszerü hegytömbnek, mely Máramarost Szatmártól elválasztja, zöldpetykő (Grünsteinporphyr) sziklái között innen kezdve egész a távol Láposbányáig a hazának azon vidékei közé tartozván, melyeken a teremtőkéz e hazát még a föld mélyében is kifogyhatatlan gazdagsággal áldá meg.

E hegysor végbetüje látképünknek épen középpontját képezi, jobbra balra egyegy nem messze futó völgyet nyitván meg, melyeket mind két oldalon, egyegy hajdan hatalmas sasfészek romjai koszoruznak; jobbra a már Ugocsa megyéhez tartozó *Nyaláb vagy királyházi vár*, balra a komor tekintetü *Huszt*.

Csodálni lehet, hogy Mezei barátunk, ki e vidéken többször megfordult, e gyönyörü tájképet meg nem örökitette, holott ez annál, melyet a pesti mükiállitás megvett s mely ha jól emlékezem a viski Várhegyről való kilátást tárgyazza, jóval szebb.

Nem állhatnám meg, hogy a nyájas olvasóval e táj rajzát ha mindjárt tökéletlen alakban is ne élveztessem, ha ezt a Vasárnapi Ujság ezer forrásu szerkesztője már régebben nem közölte volna.

A nyalábvári hegy valóban mint elejtett nyaláb fekszi át a Tisza völgyét, melyet az egykor e teknőben felgyült viztömegnek iszonyu erőfeszitéssel kellett átszakitnia, hogy aztán gáttalanul rohanhasson le az áldott alföldre, pusztitani és gazdagitani egyszerre.

A nyalábvári romokból kevés áll már; a létezők azt mutatják, hogy a vár három nagyobb részből állott s helyzeténél fogva az egész völgyet jobbra és balra annyira uralta, hogy tetszése nélkül sem fel sem alá nem járhatott ellene a Tiszavölgyön.

Nyaláb vára ugyan jelenleg Ugocsához tartozik, de a régi Ugocsa és Máramaros területi viszonyai egész az Anjou családból való királyainkig oly bonyolódottak, hogy a foglalás után két első századból Mármaros inkább csak mint Máramaros, vagy Bogdánfölde szerepel, termékeny részei a most csekélyre apadt területü Ugocsához tartozván, ellenben a hatalmas Drágfiak alatt e vár is Máramaroshoz csatoltatott, mit a hatalmas főispánok bizonyosan birtokaik könnyebb kezelhetése végett tettek.

Wenzel Gusztáv idéz egy okiratot, melyben az áll, hogy 1378-ban Balk és Drágh máramarosi főispánok Kirvai László és Ladomértől Kirvát és Taraczközt Nyalábvárához foglalták. Taraczköz pedig épen a mai Mármaros közepén s Nyaláb várától majdnem egy napi járóra esik.*)

Ez adat egyszersmind tanuságul szolgál arra, hogy a hajdani Nyaláb-vár azon sasfészkek közé tartozott, melyekben hajdan hatalmas oligarchák idejében, gyakran reá lehetett a galamb-tollakra akadni. Feje egy hatalmas uradalomnak, uralkodva a Tiszavölgy felett alkalmas is volt az ilyes szerepekre.

De mit ereszkednénk e gyönyörü látvány előtt történelmi fejtegetésekbe. A vidámabb tekintetü Nyaláb épen ugy, mint a komor Huszt, ma rom s mi völgyben ülök a költőkint csak „szédelegve pillantunk fel őseink saslakára.“ Én még azt is hozzáteszem, hogy nem minden melancholia nélkül ugyan, de kevés szivbeli bánattal.

A képzeletnek jól esik e várak tornyait felépülve látni s kakasait csikorogva hallgatni; de azt hiszem, hogy e rajongást az első alárepülő golyó vagy nyil, melylyel itt egykor az utazót nem egyszer fogadták, eloszlatná.

Hagyjuk hát romnak a romot; okuljunk a történet tanuságán s — haladjunk tovább.

Az a táj, mely itt terül előttünk, a természetes határok szerint még nem Máramaros s nem is bölcsője már a Tiszának.

Az L alaku völgy egy külön kis könyökterület s mintegy neutrális földet képezhetett hajdan a két szomszéd megye között, mely felett verekedhetett a két szomszéd vár népe eleget.

A völgyben magában csak két helység van : lábainknál a hegyoldalon egy, föként zsidó üzérek által lakott hely *Veresmart* (legelső ismeretes okmány, melyben előfordul 1437-ről szól); alant pedig csaknem Nyalábvárral szemben a Tisza tul-oldalán *Velejte*.

Kitünő karban tartott országuton ereszkedünk alá a huszti határra. Az országut a Tisza áradásai miatt magas töltést képez s részint ez, részint a Huszton alól Tiszánkba szakadó Nagy-Ág ridegebb havasi légmérséklete okozhatja, hogy e táj szél nélkül talán soha sincsen. Télben kiállhatatlan ridegséggel fagyasztva; forró nyárban üde léggel éltetve az utast.

Igen érdekes lenne valami ügyes meteorologra nézve ezen tiszai szorulatok tüneteinek tanulmányozása.

Nekem ezen pár száz öllel egymás felett emelkedő völgyek légürülése oly formán tünt fel, mint valami bérczi forrás, melyet hazánk némely vidékein egymás fölé tett válukból folyat alá a köznép.

A szorulatoknál, vagy a hasonlat szerint a váluk végénél mindenütt érezhető a lég erős csapása.

Ily szorulatok például a huszti, técsői, hosszumezői, lonkai és rahói.

A Nagy-Ágon, a Tisza egyik hatalmas mellékfolyamán költséges hid vezet keresztül s előttünk terül azon igénytelen városka, melynek jelene alkalmasint a mult romjaiból épült; a három völgynyilat között fekvő koronaváros *Huszt*.

(Folytatása következik.)

*) Lásd „Kritikai fejtegetések Máramarosmegye történetéhez“ 45-ik lap. Pest, 1857.

Az ellenségek ellenségei.

(Vége.)

Nem elég a szervetlen elemek harcza egymás közt, az egész növényvilág is uralmát gyakorolja fölöttük. Minden egyes füszál, minden bokor, minden fa főtáplálékát a földből szija A növény tehát a göröngy felett uralg, mert tápszerül annyit vesz föl belőle, a mit s a mennyit megkiván. De a növények közt is tapasztalunk ellenségeskedést. Nehány példa szolgáljon bizonyitékul. Képzeljünk valamely kisebb s gyöngébb növényt egy erősebb mellett, például egy csalánt a gyöngéd ibolya tőszomszédságában. A csalán buján nő és szétgyökerezik s ez által a gyönge ibolya tápnedveit is magához szija, mi által az ibolya csak ugy teng a csalán mellett, mig végre egészen kivesz. Hasonló történik a vetéseknél, ha belőlök a gyomot ki nem irtjuk. A csalán tehát uralg az ibolya felett, mint az elszaporodott gaz a vetéseken. Nagyszerübb példáját ily kényuralomnak látjuk a tölgyfa-erdőkben, hol a sürü lombok okozta szünetlen árnyék és a messze elágazó tölgygyökerek hatalma miatt igen kevés egyéb növényeket találhatni. Még kitünőbben észleljük ezen kizáró egynemü növényzetet a fenyős-erdőkben. Nagyszerü benyomást tesz a vándor keblére a fenyős-erdőnek szemlélete, és ha benne tovább halad, ezen megható benyomást nem annyira a sudarak fölséges magassága és az ágak rémletes kiterjedése s alakja, hanem azon egyformaság, azon szinte kisérteties hallgatagság és siri csend hozza létre, melyet egy fenyős erdőben átalánosan tapasztalunk. Mert csaknem kizárólagos uralmat gyakorol a fenyő és azért apróbb éves növényeket igen ritkán, más nemü fákat, mint néha a nyirfát, csak elszórva lehet benne találni.

A növények országában tehát, melyet a szende, ártatlan nevezettel szoktunk megdicsérni, szintén tapasztaljuk a zsarnoki hatalmat, melyet az erősebb vagy fortélyosabb a gyöngébb vagy ügyetlenebb fölött gyakorol. Ez utóbbiakról az ugynevezett élősdiek és kacsnövények világos példát nyujtanak, az élősdiek közöl a fünyüg-fajták s különösen a lenfojtó-fünyüg eléggé ismeretes s a mezei gazdáknak boszantója; a kacsnövények a forró égöv alatti ős rengetegekben számos fajtákban láthatók, és itt fa-keménységet öltvén, oly annyira összeszoritják a fákat, melyeket körülfonnak, hogy ezekben az életnedvek mozgását akadályozni vagy végkép megakasztani képesek, mi által az anyafát tulajdonképen megfojtják. Az utazók leirásaiban olvassuk, hogy a melegövi őserdőkben sokszor a legderekabb fákat ily erős repkények által átkarolva s elölve láthatni, melyek aztán hosszat zuhannak a rengetegbe s a lassu enyészetnek lesznek martalékai, a hová azonban gyakran gyilkos álbarátjukat is magukkal sodorják.

Ámde a növényeknek is vannak ellenségeik, melyek mint ezerfejü hydra kényúrként pusztitanak bennök. A csalán elnyomta az ibolyát, de levelein a páva-pillangó hernyója rágódik, és társaival néha egészen fölemészti. Ezt neki rosz néven venni nem lehet, mert az Isten teremtette e hernyót is, melynek egyedüli tápláléka a csalán; de röpkedve jö egy madár, a *tövisszuró örgébics*, mely nagyon szereti az ilyen hernyókat, és fölkapva elviszi fészkéhez és rendre a tövisekre fölfüzi, éteti fiait velök és maga is fölemészt annyit, hogy jól lakjék. Ez kegyetlenség, fogja valaki mondani; épen nem, mert az örgébics csak azért öli meg a gyönyörü pávaszem hernyóját, mert evvel tartja fenn tulajdon és övéi életét. A tölgyfa, bármily nemes és nagyszerü, szintén 200-féle rovarnak szolgál tápszerül, melyek levelein, ágain, törzsében, kérgében, sőt elhalt porhanyában is élődnek; hasonlót lehet a fenyöről is állitani. Tehát a büszke tölgy, a fenyő, melyek oly kirekesztő uralmat gyakorolnak gyöngébb növénytársaik ellenében, kénytelenek eltürni, hogy velök száz meg száz féreg táplálkozzék. Ezen állatkák, melyek csak sokaságuk által válhatnak iszonyatosakká, a nevezett fanemek urainak tekintik magukat, zsarnoki hatalmuk pedig néha igen világra szóló, midön t. i. mód felett megszaporodnak, mert nem egyszer történt, hogy némely hernyók által (milyen *a tölgy-iloncza, bucsús pohók, fenyüs bagolypille* s egyéb) egész erdök, ugy tölgyesek, mint fenyvesek, több mérföldre elpusztittattak.

De ezen hernyóknak a bölcs természet szintén rendelt urakat. Első helyen állnak itt az *énekes madarak*, melyek kiválólag hernyókkal élnek s igy milliókat tisztitanak le a fákról. Mellesleg legyen szabad itt komolyan szólani az illetökhöz. Az éneklő madarak fennevezett tulajdonságukért szeretetünket s kiméletünket nagy mértékben kiérdemlik. Ne engedjük tehát mesterkélt gyönyörüség végett vagy épen haszonlesésből a madarak fogdosását, a fészkek, s illetőleg tojásaik vagy fiaik elrablását oly nagy mértékben üzetni, mint az némely helyen,

*

Vas. Lap. 1863.

mikép alkot magának *istenházat*, a föld mélyében is; s csodálkozásunk ámulattá változik át, midőn előbbre lépve az üreg közepén *egy oltárt* látunk a templom talajáról fölemelkedni, melyet óriási alakok, mint megannyi szentképek, vesznek körül. Ugy, hogy önkénytelenül is imára hajolnak térdeink az oltár zsámolyához. Oldalt van a *kathedra* könnyü feljáróval.

A templom elején van oszlopok közé csepegve a *Szt.-Háromság szobra* — mintha csak faragták volna.

Innen egy tágas nyilás vezet a *Denevérbarlangba* (7) melynek belsejében tömérdek denevér tanyázik, s egymásba kapaszkodva, vastag csomókban csüngenek az üreg boltozatáról, egy lövésre azonban pokoli zsibajjal támadnak fel, s oly sűrűségben röpkedik be keresztül-kasul a levegőt, hogy jobb kifordulnunk, mielőtt szemünket kivernék, vagy fáklyánkat eloltanák; különben is az ég tudja, mióta rakásra halmozódott trágyájuk büzét alig lehet egy pár percznél tovább kiállani.

E denevérodú fenekén taliganyomok láthatók. Azt beszélik, hogy mintegy nyolczvan évvel ezelőtt, a barlang ez ága kőfallal volt berakva, melyet midőn széthánytak, tűzhelyet, állatok csontjait, szekrényeket, edénycserepet és elrothadt csizmákat találtak benne.

A nagytemplom oltárától, egy góth ajtón jutunk a *Kis templomba*, hol a *szüz Máriát* meglepő hasonlatossággal ábrázoló státua — és az *apró szentek* csepegőkő szobrai előtt ujra megállit bennünket a csodálkozás.

Ösvényünk innen egy széles lapályra kanyarodik, melyet a *Styx* vize hasit s balra nyilik tőle a *Paradicsom* (10.) közepén egy terebélyes *almafával*, a mely mellett két oldalon álló két szobrot *Ádám* és *Évának* hivják; továbbá van egy terjedelmesebb öböl, melyet a benne összetörve egymáson heverő oszlopokról *Palmyra omladékának* (11.) kereszteltek.

A *szent István tornyát* balra hagyva, agyagos lejtőn kell leereszkednünk, s mintha tudta volna a természet, hogy fáradtan érünk alá, talapzatra jutva egy pad kinálkozik alánk pihenőnek. A barlang itt 16 öl magas, és 20 öl széles, feneke pedig oly sima, hogy benne tánczolni lehet, sőt szoktak is, mert nyári ünnepnapokon a környék fiatalsága ide jár mulatni. — E hely neve *Tánczterem* (12.) A viszhang benne oly nagy, hogy egyetlen hegedü a legerősebb zenekarral vetekszik, s egy pisztoly elsütése ágyudörgéssel felel vissza.

Itt áll a viz partján a *sz. János* szobra, s ettől csuszós, nyirkos ut visz a *Virágos kertbe* (13.) hol a csepegések egymással érintkezésbe jött habjai oly bámulatos alakokká jegeczültek össze, hogy végig tekintve ragyogó felületökön, azt gondolnád, valóban nyilt virágok himes táblája terül előtted.

A viz folytában előbbre haladva csakhamar elérjük a csepkövekkel ékesitett mennyezetes *Trónust* (14.) melyen tul egy tágas üreg nyilik, boltozatával a három öl vastagságu magas *nádor oszlopra* (15.) támaszkodva. Az oszlopon emez évirat: „IosephVs, archIDVX aVstrIae, regnI hVngarIae palatInVs, pater patrIae, Latebras sVbterraneI AntrI baraDLa VIDIt.“ (1806.)

Ezentul nagyobbodik az üreg s a csepegő kövek szebb szebb alakokat képeznek. Itt egy *szárnyas angyal*, ott egy *veres barát* vonja magára figyelmünket, s a *Ferdinánd oszlopa* (16.) megett egy *pánczélos lovag* áll elénk, tul azon *kökoporsó* s beljebb egy egész csapat *méhkas*, mely után következik a 10 öl széles, 20 öl hosszu *Nagyterem* (17.) melynek végén ama szép domb emelkedik, mit a rajta levő statio-oszlopokról *Kálváriának* neveztek el.

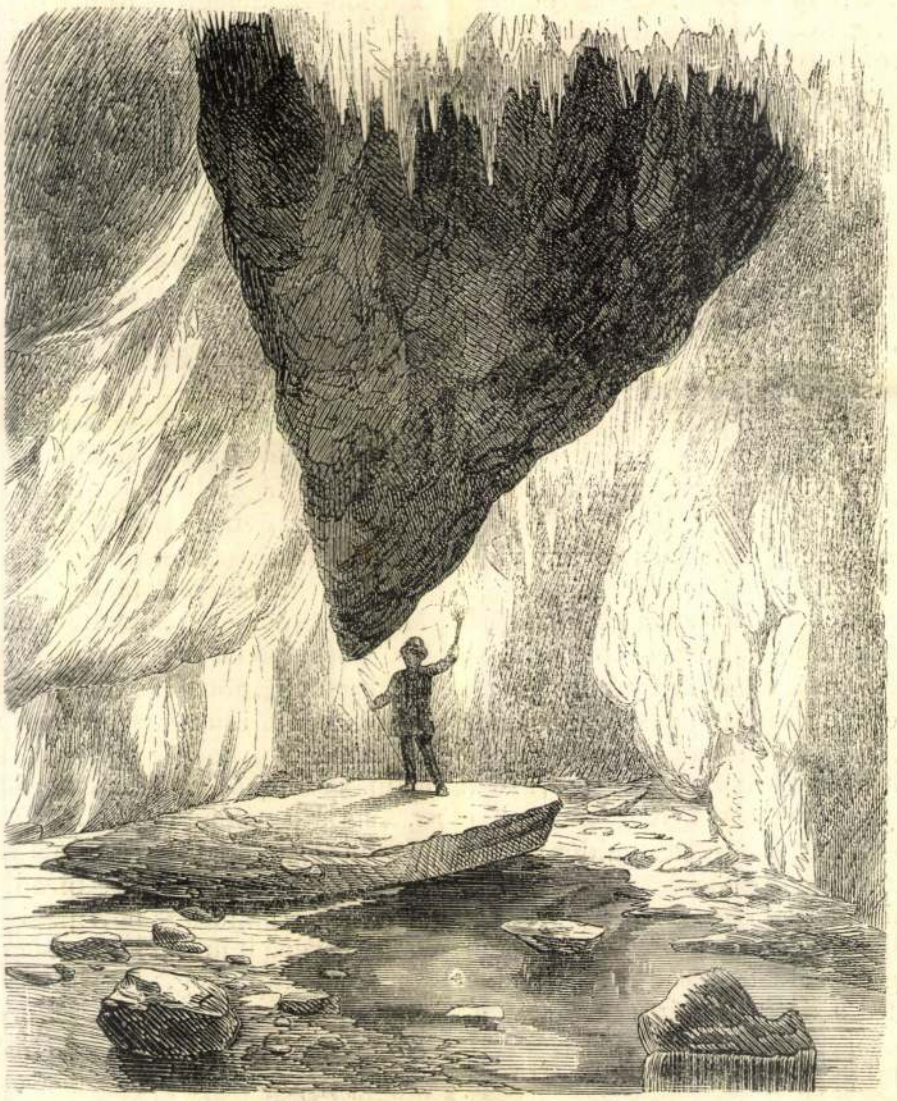

Az aggteleki barlang belseje : Nagy függöny.

Az ösvény hovatovább bajosabb, de a csepegőkő-alakzatok folyvást érdekesebbek. Itt érjük a *Mária-hegyét* (18.) mely egy nehezen megmászható összerogyott kőhalom. Egykor emberi csontvázat találtak rajta. A *zsidó-templomba* (19.) egy kémény forma lyukon kell lebocsátkozni, s ott látjuk az imádkozó zsidópapot, vagy a folyót jobbra hagyván, grádicsokon mehetünk fel a szép *Parnassusra* (20.); visszatérve pedig utunkba esik a *Törökfürdő* oszlopokkal körül rakott medenczéje, a honnan már beláthatni a *viaszpalotába*, melynek oldalai, teteje, és padozata is sárga fénylő szivárgással van bevonva, s folyosója bálvány oszlopokkal ékesitve, melyek sorát a *Gyémántkőnek* (21.) nevezett ragyogó fehér oszlop zárja be.

Mögötte kell menni a *Szalonnás boltba* (22.) melyben ugy áll sorban a szalonna (-formáju sok kődarab), mint a magyar gazda kamarájában szokott. Balra innen van az *Orgona*, a *Retekkert* és amaz oszlop (23.) melyre „Ferdinandus coronae princeps“ saját kezével irta föl nevét.

Beljebb már igen keskeny az üreg, s jobb visszatérni a viz partján, hol nemsokára egy oszlopon álló s sétálóval is ellátott *Galambház* (24.) tünik szembe, hova a kiváncsi, hágcsón fel is mehet. Idább érjük a ragyogó fehér *Hóhegyet*, s mély lyukak és hegyomlások szélén a *Hóreb* hegyét (26.) a melyen tul aztán egészen elzordonul a táj.

A barlang oldalához támaszkodó szikladarabok tövében haladva, a jobb oldalon egy *ezer ránczu szoknya* (27.) függ, alatta nehéz, sáros, kapaszkodós az ut egész a *függő oszlopig* (28.) Tul ezen egy kősziklára csepegett tornyok és bástyák képezik *Murány várát* (30.) melyet elhagyva jutni a barlang régebb idő óta ismert részének legvégébe, hol meredek partok közt tünik el a viz a leszakadozott sziklák ölébe.



Az aggteleki barlang belseje : Pizai görbetorony. *Sándy Gyula* rajza után.

Az ezentul ismertetendő részek 1825-ben fedeztettek fel Gömörmegye egykori derék mérnöke *Vas* Imre által.

Az eddig leirt ágak hossza, a bejárástól a most érintett sziklahalomig 850 folyó öl. E kőrakás nyilásain csuszva mászva, néhol egyik sziklárol a másikra ugrálva, juthatni el a *Vaskapuhoz* (31.), mi nemcsak azért érdemli meg e nevet, mert

volt, hogy a madarak a földre hullottak, s utána oly nagy éhség Németországban, mint 851-ben, hogy a szülék megették gyermekeiket, ezek is amazokat. — 1534-ben, mind a két testvér magyar hazában, oly rendkivüli nagy drágaság és éhség volt, hogy emiatt mindenfelé csak halvány ábrázatokkal lehetett találkozni és félig holt emberek ténferegve zörgettek ajtóról ajtóra, egy falat kenyérért, de az alamizsna helyett, csak az éhség áldozatait látták egymás mellett kivitetni a temetőbe és különösen a felsővidékeken — Apáczai Csere János Magy. Encyclopaediája szerint — mint 1233-ban és 1239-ben a döghalál és drágaság miatt az anyák gyermekeiket ették meg!

Ennél még szomorubb emléket hagyott hátra az 1570. esztendő Magyarországon, midőn a levegő, a föld, a szárító szelek, mintegy összeesküdtek a mindennemü plánták és növények elpusztitására, rendkivüli inséggel boritták be a termő magyar föld területét, mi miatt a szokatlan és meg nem emészthető plánták és növényekből készitett főzelék, liszt és kenyér evése következtében kifejlett rémitő döghalál, az emberek mindenik osztályának legnagyobb részét, ezrenkint döntve rakásra, néptelenitette meg a hazát!

Az 1583-ik év semmivel sem volt szerencsésebb, mert mig Pozsonyban a legzavarosabb országgyülésen a szabadságától megfosztott nemesség hangosan követelte volna jogainak visszaállitását : addig lábai alatt a földön, a hitel-feletti éhség és döghalál megemésztette a rajtalevő lakosok nagyrészét, ugy a Tisza és Duna vidékén, mint tul a Királyhágón.

1590-ben mind a két hazában a földingás okozott temérdek kárt. Brassóban a megingott tornyokban a harangok megszólaltak, nagyszerü épületek leomlottak. Pozsony, Nagyszombat és Zeng városában a romok közé temetett sok ezer szerencsétlennek egetverdesö jajgatásától szétfutott nép kétségbeesve kiáltozá: „hova menjünk, az itélet napja jelen van!“

1601-ben november 15-én, éjszaka oly irtózatos hóval vegyes zivatar dult a kanizsai táborban, hogy annak következtében 1500 közlegény és 300 ló fagyott meg, és mint 1126-ban, 1234-ben s 1400-ban, a madarak seregestől hulltak alá. — Az 1603-ki esztendő megkimélte Magyarországot, de a testvér Erdélyt annál érzékenyebben sujtotta drágasággal, melyet lehet gondolni, minő magas fokra felcsigázott Székely Mózes és Radula egymással villongása, majd pedig a rettenetes Bástának dulása, ki ugyan már kevés pusztitani valót talált, azért is a nyomor közöl, sok kinos sohajtól kisérve, Magyarországba hivatott.

1604-ben Buda-Pesten, midön Altheim esztergomi várparancsnok, nagy kisérettel ment volna át Pestre szabad utlevél mellett a törökök sátorába, a békepontok felett alkudozni, oly rettenetes vihar támadt, hogy az a hidat nemcsak izzé porrá törte, hanem magát a Dunát is kitolta, mely miatt ezernél többen a hullámok közt lelték sirjokat. April vége felé pedig Kassán és vidékén, és Nagy-Váradon volt borzasztó földrengés, mely a várat némely részeiben romba döntötte, minek következtében a katonák, a lakosokkal együtt, az Isten szabad ege alatt két nap folyvást imádkoztak.

Az 1663-ki esztendő ujra, mint egy öldöklő angyal, felüté sátorát Erdély felett, átváltoztatván azt gyászolók, és sirások honává, a döghalál rémuralmában, mely szomoru körülmény, a megdöbbent jámbor és jószivü Bethlen Istvánt, könyörgésbeni időtöltésre szoritá; a merész és bátor Rákóczy Györgyöt pedig helyette, a hős Kemény János karjain, a fejedelmi székbe emelte.

Erdélytől egyidöre bucsut véve, az egymást követő elemi csapás 1639-ben átjött Magyarországra, és oly végtelen nagy szárazság következett az 1638-ki kielégitő termés daczára is, hogy az egész hazai föld területe, nem egyéb volt por és hamunál, melyből elviselhetetlen drágaság vette kezdetét. — A napszámos ennivalójáért sem kapott munkát; mert a dolgoztató osztálynak sem volt kenyere. A férges kerti vetemények és káposzta, a beteges állatok husa, mind a császár, mind pedig Rákóczy katonái közt veszedelmes nyavalyát idéztek elő, ugy annyira, hogy az 1643-ban kiütött döghalált is Magyarországon, a katonák közt pusztitott betegség kifolyásának tulajdonitották, mivel lappangva bujdosott az ország egyik szélétől a másikig, és itt-ott magát huzamosabb ideig meg is fészkelte.

I. Rákóczy György, midön ez évben a száraz és sovány vidékeken keresztülvezette volna seregeit, Forgách Ádám kassai parancsnok és Eszterházi Miklós nádor ellen, a Hernád partjain, sok oly pocsolya és kopolyára talált, melyek csak ugy nyüzsgöttek a nagy szárazság miatt oda szorult csuszó mászó állatok seregétől. Rákóczy a kopolyák körül tétovázó katonáinak szomjuságát látva, megállt azok előtt, és Cato példáját követte, midön az Caesar előtt Pompejus hadaival, a száraz pusztákon szaladva, ott kigyós forrásokra akadt. Itt is a szomjuság miatt elepedt katonái nem mervén inni, a források mellett sokan szomjan haltak meg, sisakját ragadja, s a kiszáradt Hernád kopolyáiból azt teli meritvén, igy szólt katonáinak : „Vitézek! hajdan Cato, ama hires római hadvezér, épen ilyen körülmények közt volt, mint most mi vagyunk, azon különbséggel, hogy ő menekült, mi pedig győztesen haladunk előre. — A forrásoktól megdöbbent katonáit igy lelkesité : Ne féljetek — ugymond — ezen forrásoktól ; mert a kigyónak mérge a fogában van, csak marásával árthat az embernek, ha mérgét a vér közé bocsátja, de a viz, melyben hever, semmit nem árt, — épen ezt mondom én tinektek.“ — Ezzel ő is, a vizet, melyet katonái haláltokozónak lenni hittek, felhajtotta, és katonái szeme láttára megitta. És az igy neki bátorodott katonák mind ittak és szomjuságukat csillapitva, kevés idö mulva Kassát a fejedelem birtokába keritették!

1650-ben nagy áradások és jégesők pusztitották az egész országot. A Duna, Tisza, Vág mentében egész barom-csordák sodortattak el. A Csepel szigetében a nyulak tömegesen, rókák, disznók, a fák lombjai közé sodortatva, bő zsákmányul szolgáltak a ragadozó madarak ezreinek. Az erre következő 1652 és 1653 mind Erdély, mind Magyarországban rettenetes éhség pusztitott. A köles kenyérből is kifogytak az emberek, mely a gyomorban megkeménykedve, a bajt csak nevelte, -- a barmok bögve futottak, egyik határról a másikra, nem találva semmit, az inségben nyalták a földet, a port, mely pusztulásukat csak elősegitette. — A Sárréte oly borzasztó nagyszerüségben égett, hogy ijesztö vörössége a magasan csapkodó lángoknak az ég boltozatán, ugy látszott a távol sik földön, mintha egész Debreczen városa égett volna.

1650—1661-ig folytonosan száraz időjárás volt. — 1660-ban junius 12-kén iszonyu vihar hömpölygése közt, a villám lecsapott Kanizsa várába, mely oly rettenetes pusztitást vitt véghez, hogy mind a várban, mind azonkivül, mindennemü élelmi czikket felemésztett, a vár kőfalait szétrombolta, a lőeszközöket fölolvasztotta, melyek szerte szétszóratván, 500 törököt és 300 keresztyént öltek meg.

1661-ben ismét rendkivüli szárazság sujtotta, különösen Erdélyországot. Julius és augusztus napjaiban kiállhatatlan höségben Komárom alól kimozdulva, vonult Erdélybe a császári hadsereg, járatlan utakon, és erdőségeken keresztül, és a nagy inség miatt, inkább vázak mint emberek érkeztek romokban Kolozsvárra, mivel utközben sem enni, sem inni valót nem találtak, vagy ha sok fáradság után szerttehettek is egy kis gabonára, nem volt sem vizi, sem száraz, sem félkézbeli ma om, melyen azt megörölhették volna. Sok fötiszt 3—4 napon keresztül sem kapott egy falat kenyeret, igy aztán a közkatonákkal éretlen szilvát, keserü vadalmát és körtvét, fojtós szölöszemeket, izetlen kemény gubókat, szokatlan tövis-bogyókat, hogy éhen meg ne haljanak, valának kénytelenek enni, miből természetesen oly betegség fejlödött ki, mely halomba döntötte a katonaságot. A lovak, az abrak s széna nem léte miatt, mint a gabonakévék, oly sürün feküdtek dögölve az utszéleken, melyeken a varjak, sasok ezrei vigan lakmározva, oly fülhasitó lármát csináltak, hogy attól a szerteszét vánszorgó katonák megijedve, hasadékok, s erdők sürüjébe bujtak el, nem ismert ellenséget gondolván nyomukban lenni.

Ezen szomoru időben egy font kenyeret egy birod. talléron lehetett venni, egy itcze bort pedig két aranyon, de igy is keservesen lehetett hozzá jutni. Csak husban nem volt fogyatkozás; mert egy nagy ökröt, egy birod. tallérért szivesen adtak, egy tehenet 1 forintért. Szegény Erdély, mit nem szenvedett ekkor, azt csak a jó Isten tudja! — Azonban temérdek inségében is, azon egyben vigasztalását találta, hogy a mit maguk nem eszközölhettek, azt végrehajtá helyettük az elemi csapás; mert a nagy éhség, mind a német, mind pedig a török hadsereget kihajtotta földükről. A kik pedig a várakba szorultak, azok lovat, kutyát, macskát, egeret, gólyát, gémet és egyéb efféle, megenni nem szokott állatoknak husá, valának kénytelenek megemészteni.

A német hadseregnek azonban ezen kivonulása Erdélyből, a jószivü debreczeni birónak, érdemes Balyik András uramnak életébe került, mert a váradi basa maga elébe parancsolván, minden kihallgatás nélkül a vártéren fölakasztatta, és pedig azért, mivel a nemzet haderejét, mindenütt hova vonult, felfedezni megtiltotta, a jó lelkü biró uram pedig, a törökök iránti gyülölségből, mint becsületes magyar ember, azt honfiainak megmondta, kik közöl egy pribék, Ali basának bérbefogadott zsoldosa, kinek nagy szálka volt szemében a derék biró szigorusága és igazságszeretete, azt elárulva feladta.

(Vége következik.)

Az aggteleki barlang.

(Vége.)

A *vártól* a folyó partján visszafelé tartva, a fáklya világánál egy ránczba szedett óriási kőlap tünik szemünkbe, mely a boltozatról ugy függ alá, mint valami *függöny*, a honnan, a képünkön látható csepegőkő-alakzatot igy nevezték el az utasok.

A viz folyása jobbról mély gödröknek visz, melyeket csak nagy szárazságban lehet bejárni; hanem a bal partra átlépve, egy meredek ösvény nyilik előttünk, s annak végén egy roppant üreg, melynek magas boltíveit nem képes bevilágitani a fáklyaláng. E hely neve *Nagytemplom* (6.) Mielőtt a vezető kimondaná előttünk a nevet, már érezünk keblünkben valami magasztost, valami felemelőt, a mit csak szentegyházban szoktunk érezni: csakhogy itt a benyomást fönségesebbé teszi azon való csodálkozásunk, hogy a Mindenható keze

*

ják. Ugy látszik, hogy *Pfister* zágrábi katonai mérnök találta meg eddig rá a legkönnyebb eljárást, a mit e hó 18-ikán Fiume mellett, Portorében a magyar kormány megbizásából be is mutatott. A gépezet a tengervizet egyszerű fatörzsön sajtolja át és néhány pillanat alatt élvezhetővé teszi. A jelen volt szakértők megelégedéssel nyilatkoztak a találmányról.

HALÁLOZÁSOK.

Dr. Hyrtl József, a nagyhirű osztrák tudós, a bécsi orvosi egyetem büszkesége, meghalt julius 17-ikén a Bécs melletti Perchtolsdorfban, a hol az utóbbi években lakott. A hires embert szélhüdés érte, s reggelre ágyában halva találták. Előtte való este még egészen jól érezte magát. Az elhunytban utolsó nagy alakja tünt el a bécsi orvosi egyetem ama nevezetes korszakának melyet Rokitanszky, Skoda, Arlt, Hebra alkottak. Hyrtl a sopronmegyei Kis-Martonban született 1810-be.. Keresztapja Haydn, a hirneves zeneszerző volt. Már két éves korában Bécsbe került és később, mint tizenöt éves fiu, a császári udvari zenekarba vétette fel magát, de csakhamar odahagyta ezt a pályát és beiratkozott az orvosi egyetemre, és maga is orvos lett. Volt tanár a prágai egyetemen, 1845-ben nevezték ki a bécsi egyetemre, hol 1874-ig tanitott, a mikor nyugalomba vonult. Mint tudós rendkivül nagy érdemeket szerzett preparatumaival és mondhatni, hogy ő volt az első, aki a preparatumok nagy fontosságára felhivta az orvosi pályára készülő fiatalság figyelmét. Tudományos művei egész könyvtárt tesznek. Mintegy félmilliónyi egész vagyonát a mödlingi árvaháznak hagyta. A vagyon haszonélvezője holta napjáig a tanár neje marad. Rokonairól és a szolgaszemélyzetről a professzor nagyobb hagyományokkal gondoskodott.

Lecomte de Lisle, a francziák nevezetes költője meghalt e hó 18-án, 76 éves korában. Egy ideig vezére volt az ifju franczia költőknek, az ugynevezett «pogányok»-nak, a kik tárgyukat többnyire a görög, római, indiai és skandináv mithológiából vették. De aztán a modern irók leszorították őket. A forma mestere, a hangulat művésze volt. Lirai költeményei mesterművek, de az epika terén is szép műveket alkotott. Műfordításai a franczia irodalom legjobb termékei közé tartoznak Született 1818-ban, Reunion-szigetén s 1847-ben telepedett le végkép Párisban.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: Veréczy Lajos, 48-as honvédszázados, a vármegyei árvaszék elnöke, Máramaros-Szigeten. — Cserépy István, Losoncz város volt pénztárnoka és 48-as honvéd, 63 éves, Losonczon. — Bloch Mór, fővárosi nagykereskedő, az izr. hitközség előljáró helyettese, számos jótékony egyesület tagja, 71 éves, Bécsben, a hová üzleti ügyekben utazott. — Illyés Sándor, kir. járásbiró, Illyés Károly kuriai biró és Illyés Lajos nyug. min. osztálytanácsos testvére. Mezőbándon. — Id. Sándy Gyula, főgymn. nyug. rajztanár, 67 éves, Budapesten. — Br. Győrffy Elemér, br. Győrffy Géza erdélyi nagybirtokos fia, fiatal éveiben, Kolozsvárott. — Koppányi Háry József, földbirtokos Nemes-Apátiban. — Bernáth Mihály, aszódi köztiszteletben álló polgár, 82 éves. — Godina János, jeles gazdász s a flandriai gróf nyug. számtartója, 74 éves, Nagy-Kanizsán. — Tariczky Antal, karczagi tanító s 48-as honvéd, 62 éves. — Rosos Lajos, Rosos Gyula veszprémi káptalan ispánjának 25 éves fia, Magyar-Óvárott.

Bellaágh Imréné, szül. Korcsek Leopoldina, Pestmegye főügyészének neje, ki hosszu évekig a nemzeti szinház operájának kisebb szerepeit igen jól betöltötte s az intézet legbuzgóbb tagjai közé tartozott, 61 éves korában, Leányfalván. — Nachtnebel Ödönné, szül. Csiky Ilka, a néhai jeles drámairó Csiky Gergely testvérhuga, Aradon. — Doppler Ilka, a magyar operaszinház volt tagja, ki mint ilyen kisebb szerepeket énekelt, Doppler Ferencz zeneszerzőnek leánya, ki róla nevezte el «Ilka» czimű operáját, 34 éves korában, hosszas szenvedés után, Bécsben. — Id. Bun Józsefné az egy. bpesti főv. takarékpénztár nyug. vezérigazgatójának neje, 71 éves, Budapesten. — Győrffy Alajosné, szül. Kéler Irma, posta- és távirda-számvizsgáló főnök neje, 34 éves, Kassán. — Vajda Sándorné, szül. Kalocsay Erzsébet, Debreczenben. — Kiss Jánosné, szül. Deutsch Jeanette, a Phönix bizt. társulati kárbecslő neje, 33 éves, Budapesten. — Szmrecsányiné, sz. Farkas Mária, Szmrecsányi István kamarás és huszárezredes édesanyja, 75 éves, a Bécs melletti Badenben. — Szinta Teréz, fővárosi tanitónő, 47 éves.

Szerkesztői mondanivalók.

Egy anya a népből. (Elbeszélés). Nem volna épen rosszúl megirva, habár a benne szereplő börtönőr és felesége olyan párbeszédeket folytatnak, a melyek sehogy sem illenek az ilyen müveltségi fokon álló emberek szájába. Az elbeszélés meséje nagyon vékony és meglehetősen valószinütlen, mert olyan anya mégis csak alig képzelhető, a ki kést adjon bünös gyermeke kezébe s azt rábeszélje, hogy a becsületért ölje meg magát, azután pedig, mikor a fiu rá határozza magát az öngyilkosságra az anya még végig is nézze annak a végrehajtását. Ilyen jelenet, még költői műben is, nemcsak valószinütlen, hanem visszataszitó is.

Por. (Elmélkedés). Mély érzésre és gyakorlott tollra vall ugyan, mindazonáltal nem eléggé érdekes tartalmu arra nézve, hogy közölhető legyen.

Baráti szó. A párbeszéd ügyesen van szőve, bár itt-ott kényes tárgyakat érint; befejezése azonban nem sikerült. Szerző valószinüleg azt akarja mondani, hogy a barátság hatalmasabb a szerelemnél, versét mégis igy végzi:

«Nem veszthet az, kinek barátja én vagyok.»

Ez nagyon is fenhéjázó hang s alig érthetünk alatta mást, mint hogy a költő, ki magáról igy beszél, oly kiváló egyéniség, hogy a föld legnagyobb boldogságát éri el az, a kit barátságára méltat.

SAKKJÁTÉK.

1846. számu feladvány. Healey F.-től.

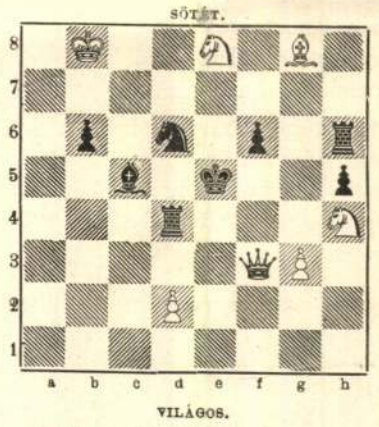

Világos indúl s a harmadik lépésre matot mond.

Az 1837. számu feladvány megfejtése

Schwede C.-től.

Megfejtés.

Világos.	*Sötét.*	*Világos.*	*a.*	*Sötét.*
1. Fc7—d8	Kf5—e6 : (a)	1.		Hc6—a5 : (b)
2. Fe2—g4 †	Ke6—e5	2. Be6—e8		t. sz.
3. Va5—e1 mat.		3. H v. F mat.		

Világos.	*b.*	*Sötét.*
1.		Hc6—e5
2. Va5—c1		t. sz.
3. Fe2—g4—d3 mat.		

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Eördögh János. — *Kecskeméten:* Balogh Dénes. — *A pesti sakk-kör.*

KÉPTALÁNY.

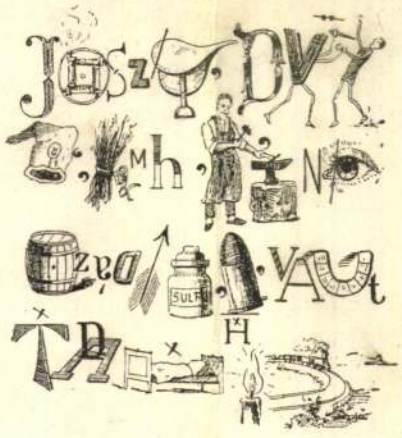

A «Vasárnapi Ujság» 27-ik számában közölt képtalány megfejtése: *Jobb a szinbor, mint a lőre.*

Heti naptar, julius hó.

Nap	*Katholikus es protestáns*		*Görög-Orosz*	*Izraelita*
22 V.	G 10 Mária	G 9 Magdolna	10 B 5 Leonbz	18 T. elf.
23 H.	Apollinár	Appolinár	11 Eufémia	19
24 K.	Krisztina	Krisztina	12 Proklusz,	20
25 S.	Jakab apostol	Jakab	13 Szab. Istv.	21
26 C.	Anna assz.	Anna	14 Priszczilla	22
27 P.	Pantáleon	Pantaleon	15 Quirik	23
28 S.	Incze pp.	Incze	16 Antenogén	24 S. P.

Holdváltozás. ☾ Utolsó negyed 25-én 10 óra 7 pk. este.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(L. Egyetem-tér 6. szám.)

Egész selyem, mintázott Foulardokat (mintegy 450 különböző fajban), méterenként **75 krtól 3 frt 65 krig** — valamint **fekete, fehér és szines** selyemszöveteket **45 krtól 11 frt 65 krig** — sima, koczkás, csíkos, virágos, damaszolt minőségben (mintegy 240 féle dispositió és 2000 különböző szin és árnyalatban) szállit **póstabér és vámmentesen a privátmegrendelők lakására Henneberg G.** (cs. k. udv. szállitó) **selyemgyára Zürichben.** Minták póstafordulóval küldetnek. Svájczba czimz. levelekre 10 kros és levelezőlapokra 5 kros bélyeg ragasztandó.

Magyar királyi államvasutak.

Hirdetmény.

Legolcsóbb utazás Budapestről Abbazia és Rohics fürdőkbe.

Az utazó közönség figyelmébe ajánltatik, hogy Budapestről a legolcsóbb utirány **Abbaziába:** Dombovár—Fiumén át és **Rohicsba:** Zágráb—Krapinán át vezet.

Ezen fürdőhelyekre a fenti utirányokon át érvényes menetjegyek árai a következők:

1. **Budapest keleti pályaudvarról** Dombováron át **Fiuméig** vasuton gyorsvonattal I. oszt. 9 frt 60 kr. II. oszt. 7 frt, személyvonattal I. oszt. 8 frt. II. oszt. 5 frt 80 kr. III. oszt. 4 frt.

Fiuméból Abbaziába való hajóátkelésért személyenkint 50 kr jár.

2. **Budapest keleti pályaudvarról Rohicsba** Zágrábon át **Krapináig** vasuton gyorsvonattal I. oszt. 11 frt 10 kr. II. oszt. 8 frt 20 kr, személyvonattal I. oszt. 9 frt 60 kr., II. oszt. 7 frt, III. oszt. 4 frt 75 kr. **Krapinától** kocsin Rohicsig 4 frt.

Budapest, 1894 julius 12-én. **Az igazgatóság.**

Uj árudijszabás életbe léptetése a Vinkovce-brčkai h. é. vasuton.

A m. kir. államvasutak kezelése alatt álló Vinkovce-brčkai h. é. vasuton a gunja-brčkai vonal megnyitása napjával uj árudijszabás (II. rész) lép életbe, mely által a nevezett h. é. vasuton 1890 junius 1. óta érvényes árudijszabás hatályon kivül helyeztetik. Ezen dijszabás példányai a magyar kir. államvasutak dijszabási szakosztályában példányonkint 30 krért kaphatók.

Budapest, 1894 julius hó.

A m. kir. államvasutak igazgatósága.

Menetdijleszállitás Vajdahunyad és Kalán-Zeykfalva között.

A m. kir. államvasutak igazgatóságától vett értesülés szerint f. é. julius hó 15-től kezdve a **vajdahunyad—kalán-zeykfalvai,** illetve kalánfürdői viszonylatok a távolsági forgalom II. vonalszakaszából ugyanannak I. vonalszakaszába declassificáltatnak, minélfogva emlitett naptól kezdve a személyvonatoknál az I. osztályban 50, a II. osztályban 40 és a III. osztályban 25 krnyi menetdij lesz fizetendő. — Budapest, 1894 julius 7.

A m. kir. államvasutak igazgatósága.

Magyar-olasz körutazási forgalom.

A m. kir. államvasutak igazgatósága figyelmezteti az Olaszországba utazó közönséget, hogy **Budapestről** a rendkivüli olcsó **Impresa-Fiume-Veneczia** hajóvállalat fiume-anconai és fiume-velenczei járatainak felhasználásával Anconán vagy Velenczén át szóló 60 napig érvényes mérsékelt áru I. és II. oszt. magyar-olasz körutazási jegyek létesittettek, melyek az olasz vasutakon meghatározott utirányon át érvényesek ugyan, de annyi különféle utirányra vannak összeállitva, hogy azokkal a legváltozatosabb körutak tehetők meg és Olaszország legérdekesebb városai látogathatók meg. Egyike ezen körutaknak pl. Budapest-Fiume-Ancona-Bologna-Milano-Torino-Alessandria-Novi-Genova-Pisa-Firenze-Livorno-Civitavecchia-Roma-Foligno-Ancona-Fiume-Budapest, melynek ára az I. o. 215·10 és a II. o. 158·10 frank.

Ezen jegyek a gyorsvonatok használatára is jogositanak. Ezen körutazási jegyeken kivül még oly magyar és olasz csatlakozó jegyek is adatnak ki, melyek az Alpesektől északra terjedő nemzetközi körutazási jegyekkel combinálhatók. A felsorolt összes jegyek Budapesten a keleti pályaudvar személy-pénztáránál és a m. kir. államvasutak városi menetjegy-irodájában (Hungária szálloda), valamint a Cook-féle utazási irodában (József-tér) adatnak ki, hol minden további felvilágositás is nyerhető. Budapest, 1894 julius 6.

Az igazgatóság.

Menetdijmérséklés a lembergi országos kiállitásra utazók részére.

A m. kir. államvasutak igazgatóságától vett értesülés szerint a lembergi országos kiállitás látogatásának megkönnyebbitése czéljából a kiállitás tartama alatt a cs. k. osztrák államvasutak által **Lawoczne és Mező-Laborcz** határállomásokról minden **vasárnapon** Lembergbe és vissza szóló, 5 napig érvényes mérsékelt áru menettérti jegyek adatnak ki, a következő árakon, u. m. Mező-Laborczról I. oszt. 9 frt 58 kr., II. oszt. 6 forint 52 kr. és III. oszt. 3 frt 46 kr. Lawocznéről I. oszt. 7 frt 76 kr., II. oszt. 5 frt 30 kr. és III. oszt. 2 forint 86 kr. — Miután ezen menettérti jegyek csakis minden **vasárnapon** a Mező-Laborczról reggel 12 óra 25 p.-kor induló 2013. sz. vonathoz és Lawocznéről reggel 3 óra 25 perczkor induló 1711. sz. vonathoz adatnak ki, ennélfogva figyelmeztetik az utazó közönség, hogy utját a m. kir. államvasutakon az imént emlitett vonatokhoz csatlakozó vonatokkal tegye meg s hogy menetjegyet csakis a fentemlitett határállomásokig váltson, onnan pedig a menettérti jegyeket vegye igénybe.

A Budapestről utazókat különösen figyelmeztetjük, hogy az osztrák államvasutak fentemlitett vonataihoz ugy Lawoczne, mint Mező-Laborcznál a Budapestről délután 2 óra 25 perczkor induló 404. sz. gyorsvonat csatlakozik. Végül megjegyeztetik, hogy minden menettérti jegyhez egy szelvény adatik, mely a kiállitásba való egyszeri dijmentes belépésre jogosit.

Budapest, 1894 julius 4.

A m. kir. államvasutak igazgatósága.

1894
67
1827

amelyen eddig csakis egy-két kiváltságos művész alkotó erejét bámulhattuk, lehet kiváló munkákat várnunk a fiatalabb nemzedéktől is.

Wekerle miniszterelnök e hó 13-ikára tanácskozást hivott össze a hazai képzőművészetnek az ezredéves ünnepélybe való bevonása tárgyában, melyen *Eötvös* báró közoktatási miniszter s számos festő és szobrász vett részt. A miniszterelnök, a ki főleg annak szükségét hangsulyozta, hogy ezen kérdésben a kereskedelmi miniszternek véleménye és elhatározása is beváraszék, mivel épen a képzőművészeti kiállításban fog leginkább összpontosulni a hazai képzőművészetnek részvétele a millenáris ünnepélyen, a tanácskozás végén általánosságban hozzájárult a felmerült eszmék legtöbbjéhez; nevezetesen ahhoz, hogy a millenium alkalmából, a kormány pártfogásába vegye a magasabb stilü, monumentális, illetőleg történelmi festészetet, ugy hogy p. o. a törvényhatóságok felszólittassanak nagyobb történelmi festmények megrendelésére, e megrendelések előzetesen benyujtott vázlatok alapján történjenek és vonatkozhassanak történelmi képekre vagy történelmi tájképekre is és történelmi szoborművekre; a festők és szobrászok, a magyar történelem bármely köréből vagy időszakából választhatják a tárgyat. E vázlatok legkésőbb október hó 1-én volnának benyujtandók és e vázlatok felülbirálására küldessék ki egy 12 tagu jury, a melybe a kormány 6 tagot, a képzőművészeti társulat és a képzőművészek egyesülete egyenként szintén 3 tagot küldjön ki.



A KOREAI KIRÁLY ATYJA



A KOREAI KIRÁLY ÉS FIA.

Hozzájárult ahhoz is, hogy a kormány azonkivül tegye lehetővé, hogy a képzőművészeti kiállítás sikere biztositassék, ha máskép nem, *egy nagyobb összeg rendelkezésére bocsátásával.* Ez az összeg, kész művek megvásárlására fordittatnék. A miniszterelnök fenntartotta magának azt a jogot, hogy ez ügyben még egy tanácskozást hivjon össze, a mely után a kormány a részletekre vonatkozólag végleg dönteni fog.

A miniszterelnök, később bizalmasan mondta, hogy 200,000 frtot vesz föl a kormány. Az összeg két harmadrésze kész művek vásárlására fordittatnék, másik harmada pedig megrendelt műveknek jutna. Az erre vonatkozó törvényjavaslatot a kormány még az ősz elején terjeszti a képviselőház elé.

Magyar miniszterek a galicziai országos kiállításon. *Wekerle* Sándor miniszterelnök és *Lukács* Béla kereskedelmi miniszter augusztus 9-ikén Lembergbe mennek, a galicziai országos kiállítás megtekintésére. A miniszterelnök előbb jelen lesz Nagy-Bányán a bányászati kongresszuson és Máramaros-Szigeten találkozik Lukács miniszterrel.

Gr. Festetich Andornak földmivelési miniszterré kinevezése hir szerint e hét végén fog megjelenni a hivatalos lapban. Gr. Festetich szombaton készült Ischlbe, hogy ő felsége előtt letegye az esküt, Wekerle miniszterelnök jelenlétében.

A közoktatási államtitkár. A hivatalos lap julius 17-iki száma közölte, hogy dr. *Pulszky* Ágost, volt képviselő és egyetemi tanár a közoktatásügyi miniszterium államtitkárává neveztetett ki. Pulszky e hó 18-ikán foglalta el hivatalát. Az összegyült tisztviselők nevében *Gömöry* Oszkár miniszteri osztálytanácsos üdvözölte, a mire az államtitkár hosszabban válaszolt, hangoztatván, hogy mig az államtitkár egyrészt politikai jellegü állást tölt be, másrészt egyszersmind hivatalnok a szó legszorosabb értelmében. A hivatalnokoknak és az államtitkárnak is mint hivatalnoknak kötelessége, hogy saját egyénisége eltünjék azon nagy szervezet munkásságában, a melynek tagja, a melynek szellemét kell hogy megalakitsa. Később az államtitkár *Szüry* Dénes miniszteri tanácsos kiséretében körüljárt az ügyosztályokban és egyenként bemutattatá magának a személyzetet.

Országos közoktatási tanács. A hivatalos lap közli, hogy a király dr. *Heinrich* Gusztáv tudományegyetemi nyilvános rendes tanárt az országos közoktatási tanácsnál viselt ügyvivő-alelnöki állásától, hű és buzgó szolgálatainak elismerése mellett, felmentette, egyelőre azonban további intézkedésig még dr. Heinrich végzi az alelnöki teendőket.

Rudolf trónörökös emlékszobra. A királyné luganói tartózkodása alatt megbizta *Chiatone* szobrász testvéreket, hogy a boldog emlékezetü Rudolf trónörökös emlékszobrához vázlatot készítsenek. A királyné Korfuban levő kastélyában akarja fölállítani fia szobrát. A vázlat elkészült, megnyerte a királyné tetszését is, s megbizta a szobrászokat a márvány szobor elkészítésével.

A kiállítás faluja. Az eszme, hogy a milleniumi kiállításon hazánk néprajzi állapotának bemutatására falut épitsenek, ugy látszik testté válik.

A faluban 25 lakóház és udvartér, templom, iskola, községháza, csárda és mintakórház lesz. Három utczáját 4 alföldi magyar ház, 1—1 palócz, dunántúli, kalotaszegi, toroczkói, székely, 6 német, 3 román, 1—1 sokácz, tót, szerb, vend, bolgár és ruthén ház fogja alkotni. A falu vásárterére épül a templom, ennek közelében az iskola, községháza és kórház. A lakóház felépítésére és berendezésére a megyei törvényhatóságokat kérte fel a kiállítás elnöke. Házak építésére eddigelé a következő megyei törvényhatóságok: Nyitra, Borsod, Somogy, Jász-Nagy-Kun-Szolnok, Csongrád, Torontál, Bács-Bodrogh, Temes, Hunyad, Zala, Vas, Szabolcs, Torda-Aranyos, Nógrád és Bereg megyék, továbbá Meczenzéf község tettek kötelező igéretet. A ház formájának megválasztása a ház-tájhoz tartozó szobaberendezések és érdekes népviseletek megválasztása tekintetében a kiállítás elnöke a helyszinén eszközölt tanulmányok alapján mindenkor az illető megyei törvényhatósággal egyetértőleg határoz. Az előkészületek megindultak, a falu épitését azonban csak a jövő év nyarán kezdik meg. A helyszini tanulmányokat dr. *Kovács* Gyula muzeumi aligazgató, *Fittler* Kamill műépitész és dr. *Jankó* János ethnografus teszik. Az általuk eszközölt rajzok és fényképfölvételek alapján készülnek a tervek és rendeltetik el az építkezés. Az iskola-épület felállítását Pest megye vállalta el, a mintakórház épitését a belügyminiszter. A csárdát magánvállalkozó emeli, a templom végül a kiállítási alap terhére fog felépittetni. A templom egyuttal kiállitási épületül szolgál az ország házi-ipari tárgyaknak befogadására. Környékére a kiállítási igazgatóság csinos vásári bódékat tervez, melyekben kizárólag házi-ipari tárgyak árusitása folytattatnék. A faluvégi czigánysátor sem fog hiányozni. Ezen festői részletről József főherczeg gondoskodik. A felvidéki juhászélet bemutatására is találkozott hazafias vállalkozó. Breznóbánya városa ugyanis a juhturó készitésére teljesen berendezett kunyhót jelentett be. Az ország szebb népviseleteit a lakóházakban különféle csoportokban összeállitott bábukon mutatják be s e mellett lehetőleg az illető vidék viseletében járó házaspár fogja az egyes házak felügyeletét és tisztán tartását végezni.

Kossuth szobrára e hó 18-ikáig az országos bizottságnál 153,592 frt volt együtt.

Kossuth-ereklyék. Kossuth turini lakása egészen kiürült már. A Via dei mille 22-ik számu házán majd csak a márványtábla fog emlékezteztni a nagy magyar hazafi egykori lakására. Kossuth Ferencz a mult héten inditotta utnak Budapestre atyja butorait. Ezeket ideiglenesen gr. Károlyi Gábor képviselő lakásán helyezik el. Később a többi Kossuth-ereklyékkel együtt külön gyüjteményben fogják őrizni valamely alkalmas helyen.

Világhirű utazó a Herkules-fürdőn. Stanley, a világhirű afrikai utazó jelenleg Herkules-fürdőn időz. Stanleyt a sok utazás már erősen megviselte, megőszült és lesoványodott. A fürdő és környékének szépsége nagyon meglepte a világlátott angolt.

Vasut a Gellérthegyre. A Gellérthegy ültetvényei a mint árnyasabbá válnak, annál több a látogató. Ha majd a czitadellát lebontják egészen üdülő helylyé alakítják át a pompás kilátásu helyet. Vasutat is épitenek rá, melynek tervét Wein János mérnök készítette, s ez év őszén már épiteni is kezdik. A gellérthegyi vasut a legmeredekebbek egyike lesz. Az alsó állomás a Döbrentey-utczában fog épülni, a felső állomás pedig a Gellért-hegy tetején. A kocsikat vizierő hajtja s a felvonó-kocsik drótkötéllel lesznek összekötve, ugy mint a várbeli gőzsiklónál. Az inditás ugy történik, hogy az alsó kocsik vezetője telefonon jelenti, mennyi utas van a kocsiban s erre fön annyi vizet bocsátanak a viztartóból a fönlevő kocsi alján elhelyezett tartóba, a mennyi a tulsulyra elegendő s igy a felső kocsi azután sulyánál fogva felvonja az alsót.

Látogatás a Ferencz-József-földön. Julius 13-án indult el Angliából a «Windward» nevű gőzösön Frederick *Jackson* kapitány a maga csapatával legujabb északsarki expediczió előkészitésére. A hajón mindössze 33-an vannak eddig: huszonnégy matróz s a többiek, Jackson kapitánynyal együtt, a kutatók. A «Windward» először is *Arkhangelbe* megy, a hova tizennégy nap alatt ér. Ott három napig fog időzni s orosz ponykat vesz föl, meg egy szétszedhető faházat. Arkhangelből *Harbarovába* viszi utja, ahol egy szamojéd embert meg egy falka orosz kutyát vesz föl. Az utolsó hirt a «Windward» Arkhangelből fogja magáról adni, s azután, Harbarovát elhagyva, egyenesen a Ferencz-József-föld déli partszéléhez igyekszik. Ott kirakja a készletet, fölépiti a faházat, elhelyez benne kellően mindent s visszatér Angolországba, hogy 1896 nyarán folytassa, azaz igazában megkezdje az expedicziót, melynek ez a mostani Ferencz József-földi kirándulás csak előkészitője.

Egy másik éjszaksarki expedicziónak, melyet a *William-testvérek* vezettek, nyoma veszett. A norvég kormány a tavaszszal egy yachtot küldött ki keresésére s ez most eredménytelenül tért vissza Tromsőbe. A yacht kapitánya jelentette, hogy az expedició egyik tagját *Oyent*, az ugynevezett dán szigeten találta, hol társaitól elmaradt. Egy északtengeri halász annak a gyanujának adott kifejezést, hogy az expedició hajója bizonyosan jég közé szorult és talán veszélyben forog. *Oyen* vonakodott visszatérni, mert meg akarja várni visszatérő társait. Ellátták tehát bőven élelemmel.

Succi koplalása. A mű-éhező Succit most többen megnézik napjában. Még mindig jól érzi magát és élénken társalog. E hó 17-ikén, koplalása tizedik napján vett be másodszor elixirjéből 30 cseppet 20 gramm vizben. Olykor viv is, e hó 17-ikén reggel pedig az ellenőrző bizottság tagjaival kikocsizott Wulff czirkuszába, hosszabb ideig lovagolt, a mit másnap reggel ismételt. Wulff felszólitotta, hogy nehány este a közönség előtt lovagoljon. Az ellenőrző bizottság ezt megengedte a kellő felügyelet mellett.

Iható viz a tengerből. A tenger sós vizének ivásra alkalmas átváltoztatását már régen próbál-

Sándy Gyula

Sóvár romjai, fenti-
rajza utáni készült
fametszet

repr. -

Nagy Magyarkép

II. r. 302. l.

HELYSÉG

BUDAPEST.

VÁRMEGYE

SZAKCSOPORT

Dombor

KOR

XV. sz.

ŐRZÉSI HELYISÉG

M. Nemz. Mús. Kápt. alani szekrétye.

TULAJDONOS

MÉRET

TÁRGY

Dombormű.

LEIRÁS (ANYAG, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS)

Dombormű a Szép Juhászné

FÉNYKÉP, RAJZ

Sándy Gyula

Műcsarnok
1907. tav. Kiáll 213
1907-8. Téli Kiáll. 440

Nurnbergi f.

1818. *Jézus ostoroz*

Pilátus elbocsátá Bara
roztatta. A ruháitól megfos
Jézus arczélben látható, b
feje körül dicsfény ragyog
kendő takarja. A kötél vé
közűl a szőkehajú és csupa
bácscsal, a kopaszodó rőt f
a Megváltót. Az előbbi zöld
zött. A háttérben négyen va
botra támasztotta, narancss
köntöst hord; a mellette l
szeme látszik; a harmadikn
negyediknek hegyes zöld k
előtornáczban vesszőköteg, ki
fekszik a földön.

Fa, méretei 90 : 40 cm.
Ébner Lajos ajándéka 1900 jú
ajándékozást jóváhagyta az 190
Kifüggesztésére vonatkozó
a) Az Orsz. Képtárban. 1
bergi iskola a XVI. sz. elejéről
b) A Szépművészeti Múz
Nürnbergi festő: Krisztus ostor
M. 701. *Maître inconnu de N*

III.

Aj. 1900
Deák-Ébner L.

Sándy Gyula

928. Sándy Gyula.

Működött a XIX. században.

Ferenczy István.

Mellig látható, kissé jobbrafordult, de visszanéz. Göndör haja, szemöldöke és barkója fekete, szeme szürke, bajusza és szakálla leberetvált. Ingének gallérja széles, zsinóros fekete kabátján a gombolók aranyból valók, rojtos fekete nyakkendőjében ékköves tűt hord, míg a nyakába vetett kettős aranyláncz elől lelóg. A háttérben az égbolt könnyen felhőzött. Jelzése a vászon hátán: »*Ferenczy István fest. Sándy Gyula 1864*«.

Vászon, méretei 64·8 : 51·8 cm. — Lelt. sz. 928. — Értéke 580 K. — Özv. Jánosdeák Andrásné adománya 1902 június 5-én. — Átvétetett az 1899 deczember 4-iki előterjesztés (649–899), továbbá az 1900 február 10-iki 95256–899 (58–900), az 1900 február 24-iki 15505 (82–900) és az 1900 márczius 26-iki 17294 (157–900) sz. utasítás szem előtt tartásával. — Az átvételt tudomásul vette az 1904 április 22-iki 15970 sz. leirat (269–904). — Bejelentetett 1903 július 18-án (469–903).

Kifüggesztésére vonatkozó adatok. 1907: VI. 40. *Sándy Gyula:* Ferenczy István szobrász.

Magyar Naiv Művészek Múzeuma

A Kecskeméti Katona József Múzeum kiállítása

A Magyar Naiv Művészek Múzeumának létrehozása nem máról holnapra született elhatározás, ellenkezőleg hosszú, s korántsem zökkenőmentes folyamat eredménye. Századunk második felében Európa-szerte megindult a naiv művészek újra felfedezése. Ezt jelzi egyrészt a 60-as években megnyíló nemzetközi kiállítások sora, másrészt reprezentatív katalógusok, összefoglaló kiadványok megjelenése és nem utolsósorban e mindenkor problematikus műfaj körül az elméleti viták megélénkülése.

Hazánkban némi késéssel a 60-as évek közepén észlelhető hasonló folyamat. Ezt tükrözik a szórványos, majd szaporodó kiállítások, megjelent írások, katalógusok, és főként a naiv művészek felélénkülő alkotó tevékenysége. Csakhamar mód nyílt a naiv művészet hazai öröksége, a század első felében született alkotások felmérésére. Erre tett első ízben kísérletet a székesfehérvári István király Múzeum kiállítása (1967). E kiállítás azonban nemcsak a múlt, hanem a jelen alkotóira is, s általánosságban a naiv művészetben rejlő értékekre hívta fel az érdeklődők figyelmét. Mindez egyrészt jó alkalmat teremtett a rendező számára a magyar naiv művészet fejlődés menetét követő, s azt az európai fejlődés folyamatában ágyazva szemlélő, — fontos műfaji és eredet-kérdéseket tisztázó — tanulmány megírására; másrészt lendületet adott a magángyűjteményekben lappangó anyagok feltárásának, az ún. „klasszikus" és élő naiv művészet közgyűjteményekbe mentésének.

Ilyen előzmények után vetődött fel az évtized végén a „Magyar Parasztfestők Múzeuma" megalapításának Moldován Domokos nevével összefonódott gondolata. Gyűjteseit, — a naiv alkotásokat, a művek keletkezésének hátterét, s az alkotók életútját vizsgálva, filmre véve — még egyetemi-főiskolai hallgatóként kezdte meg 1965-ben, s már hivatásos rendezőként fejezte be. Mindazt a műtárgy, fénykép, film, magnoszalag stb. dokumentumanyagot, amelyeknek a gyűjtőmunka folyamán birtokába jutott 1969-ben egy kisebb kamarakiállítás megnyitása alkalmával ajánlotta fel Kecskemét városának.

A következő évek váltakozva reményekkel és kudarcokkal teltek, amíg végülis az épület kiválasztása és helyreállítása után, 1976 szeptemberében, a Naiv Művészek Múzeuma kiállításának megnyitásakor véglegesen sor kerülhetett az adományozott gyűjtemény — közel 100 db műtárgy és ennek sokszorosát kitevő dokumentációs anyag — átvételére. A létrejött szerződés keretében a Bács-Kiskun megyei Tanács joggal vállalta az új múzeum fenntartásával, továbbfejlesztésével közművelődési és tudományos publikálásával járó terheket, hiszen ekkorra rendelkezésre állt a gyűjtemény elhelyezésére, bemutatására szánt korszerűsített műemléképület, s a gyűjtemény megalapozásához mind számban, mind értékben a felajánlottakkal egyenértékű műtárgyvásárlásokkal járult hozzá.

Az előnyösnek látszó körülmények ellenére azonban korántsem volt gondoktól, vitás problémáktól mentes az új múzeum első kiállításának rendezése. Mindez annak ellenére fennáll, hogy a Magyar Nemzeti Galéria kevéssel megelőzően mutatta be a XX. századi magyar naiv művészet teljességre törekvő nagyszabású kiállítását (1972), s közvetlenül megelőzve a kecskeméti kiállítást, az elmúlt év derekán a naiv művészeknek állandó kiállításában is helyt adott, így e bemutatók számos tanulsággal szolgáltak.

E művészet megítélésében azonban még ezután is számos ponton eltérőek maradtak a vélemények. Így pl. mind határainkon belül, mind azokon túl a naiv művészet jó néhány értője vallja, — és nem teljesen alaptalanul — hogy e művészeti ág mindenkor párhuzamosan követte a „nagy művészetet", s a XX. század naiv művészetének előzményeit a névtelen alkotókban kell látnunk. Úgy éreztük azonban, egyet kell értenünk az ezzel az állásponttal szemben felhozott ellenvetésekkel, azzal, hogy az elmúlt századok fogyatékos művészi készséggel született, valóban naiv hatású alkotásai (illusztrációk, kegyszobrok, portrék stb.) elsősorban alkalmazott jelleggel keletkeztek. Létrejöttükben alighanem a szükséglet és a funkció volt elsődleges, — amely jobb kvalitású művek híján, azok pótlására hívta életre ezeket —, s nem az önkifejezés, az alkotás vágya, amely a naiv művek elengedhetetlen feltétele. Így nemcsak helyszűke miatt és nagyobb anyaggyűjtés hiányában, hanem a keletkezés alapvetően különböző volta miatt nem tértünk ki az időben távoli, hovatartozásukat illetően bizonytalan alkotások bemutatására.

Hasonlóképpen törekedtünk az ugyancsak alkalmazott jellegű népművészet és népi díszítőművészet, valamint a képzőművészet eszközeit és eredményeit elsajátítani törekvő amatőr és autodidakta alkotások kiszűrésére, nem mindig sikerrel. Válogatásunknak azonban nem a művészi iskolázatlanság, hanem elsősorban az alkotó látásmódja, a kor művészetétől független, szabályokat nem ismerő, és nem kereső, az önkifejezését megtaláló felszabadult szemlélete képezte alapját.

A kiállítás alkotói két nagyobb csoportra különülnek el. A század első felét vezetik be a mikrovilágot, s a világegyetem felfedezését misztikusan kivetítő Mokry-Mészáros Dezső alkotásai, őt követi a 30-as években „őstehetségek"-ként felfedezett művészek csoportja, közülük nem egy naiv képekkel indult, s utóbb képezte magát művésszé, de legtöbbjüket, az ún. nagyművészet igazán sohasem fogadta be. Az uszódi Benedek Péter, a haduböszörményi Káplár Miklós éppúgy festői tehetség, mint a geszterédi Gajdos János.

Korai műveik naivitása azonban (pl. az ismert nagy művek mellett Gajdos „Geszterédi utca" című képe) aligha vitatható, s a tiszaladányi Győri Elek képzett festő korában is újra és újra visszatér a naiv ábrázolásmódhoz. „Felfedezésük" korántsem jelentette, hogy helyüket megtalálták volna, s ez nem egy egyéni tragédiához, temérdek hányattatásukhoz vezetett. Így történt ez a naiv művészet kimagasló alakja, a rövid ideig dolgozó algyői Süli András esetében is, akinek képei jelentős teret kaptak a kiállításon. A korszak faragóit Markovits Horváth Antal szobra képviseli.

A kiállítók másik népes csoportját a 60-as évek alkotói képezik. Közülük talán legkorábban vált ismerté a leánykorában festegető, rajzolgató s majd évtizedek múltán újra dolgozó Vankóné Dudás Júlia, aki Galgamácsán szinte iskolát teremtett, számos követőre talált. Orisekné Farsang Erzsébet munkái realisztikusan idézik a népmesék hangulatát, s a paraszti hétköznapok eseményeit, élményeit, beszélik el a népművészet egyszerűségével, tömondatos sokat mondásával Pozsgai Pálné, Pető János, Budai Sándor és Nyergesi István festményei. Ugyanezt a hangot üti meg a faragók közül Kollár Pál, Bakos Lajos és Orbán István vagy a Bács-Kiskun megyeiek közül Szőrös József és Polyák Ferenc.

A 80-évesen faragni kezdő Gyovai Pál rusztikus kövei szinte az ősidők bálványait idézik, míg a jól ismert salgótarjáni festő Balázs János, vagy Török Sándor, Czene Jánosné, Tóbiásné képei egyéni képzelet és érzelemvilágukat kivetítéséről tanúskodnak, s a naiv művészet legfiatalabb, a modern képzőművészethez közelítő csoportjával állnak rokonságban.

Bár a felsorolás már így is hosszadalmas, a kiállítás közel 100 bemutatott alkotása mégsem adhat teljes képet a hazai naiv művészetről. Ennek oka egyrészt az ismert alkotók a felsoroltnál jóval nagyobb száma, másrészt jelentős életművek lappangása, ill. hozzáférhetetlensége. Így a múzeum első kiállítása elsősorban szerény, de nem méltatlan tiszteletadás a műfaj rögös útjait járó elődöknek, s emellett egy futó kitekintés a közelmúlt és a ma alkotóira. A műfaji és szemléleti csoportosítás, a kvalitásbeli erősítés és a teljesség megközelítése a kiállítás továbbfejlesztésének, évenkénti megújításának feladata.

E mellett azonban szerény keretek között, de bizonyosan helyet tud adni a múzeum az épület XVIII. századi szárnyában egy-egy kamarakiállítással a már most szép számmal jelentkező új alkotók megismertetésének, bemutatásának. A nagyobb összefoglaló kiállítások rendezésére viszont a múzeum szomszédságában levő, ill. a tervezett kis művelődési intézmények adhatnak lehetőséget. Így válhat a magyar naiv művészet is panteonja változó, állandó, gyakori kamara-, és időszaki kiállításaival, együttműködve a nagy köz- és értékes magángyűjteményekkel, alkotókkal e műfaj elevenen élő, az őszinteség művészetét egyre gazdagabban, teljesebben bemutató műhelyévé.

Horváth Attila
megyei múzeumigazgató

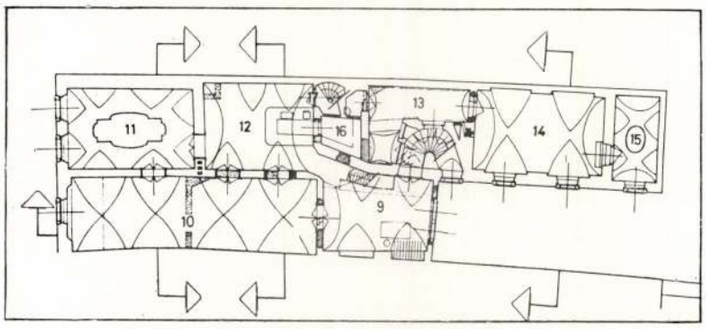

5



6



7

8



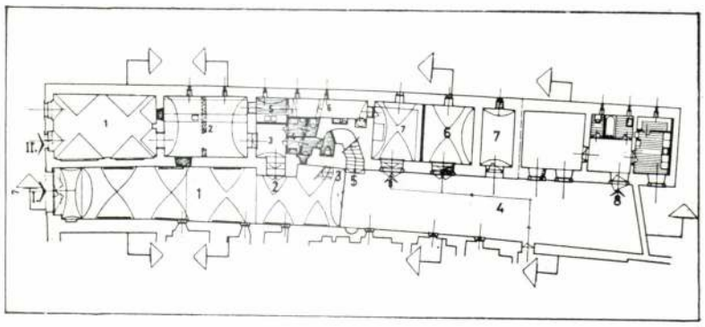

1

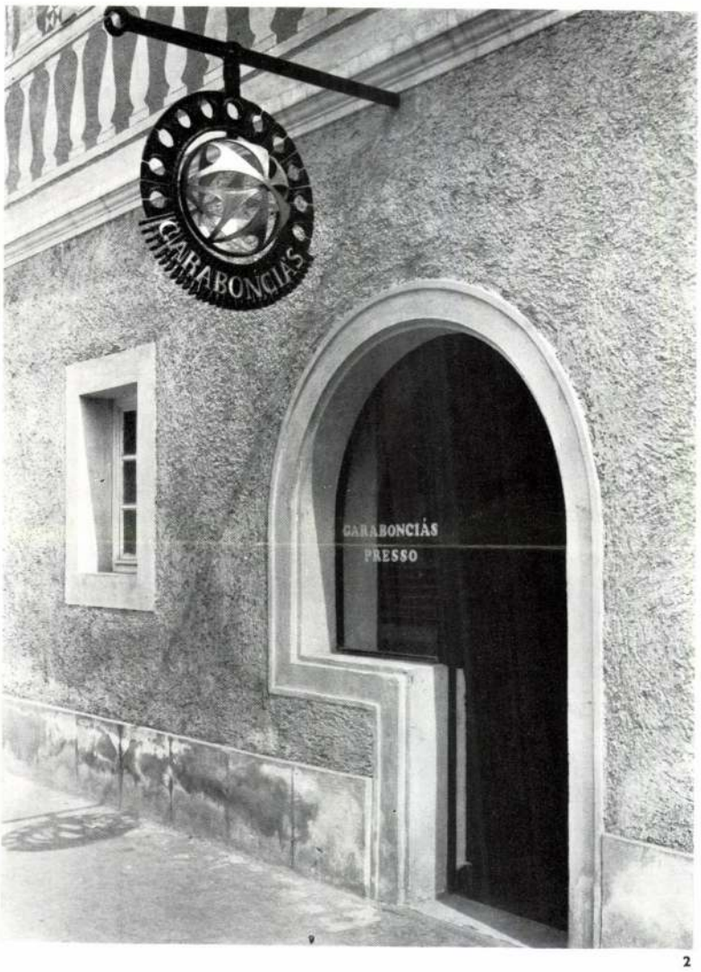

2



4

3

1. A Jurisich tér 7. számú ház földszinti alaprajza, M=1 : 500

I. Ifjúsági Ház bejárata

1. Előcsarnok, kiállítás
2. Bejárat az eszpresszóba
3. Az ifjúsági klub feljárata
4. Az ifjúsági klub udvara
5. Az ifjúsági klub udvari feljárata
6. Bútorraktár
7. Felszerelések raktára
8. Gondnoki lakás

II. Eszpresszó bejárata

1. Ülőfogyasztás
2. Elárusító- és fogyasztótér
3. Közlekedő
4. WC-csoport
5. Mosogató
6. Raktár-folyosó
7. Raktár
8. Árufeltöltés

2. A Jurisich tér 7. szám alatti eszpresszó bejárata az új cégérrel

3. A Jurisich tér 7. számú ház lépcső-feljárata

4. A Jurisich tér 7. számú ház kapualja

5. A Jurisich tér 7. számú ház emeleti alaprajza, M=1: 500

9. Emeleti előcsarnok, ruhatár
10. Előadóterem, keskenyfilm-vetítő
11. Díszterem
12. Társalgó, dohányzó, büfé
13. Kiállító folyosó
14. Játékterem
15. Az Ifjúsági Ház vezetőjének szobája
16. Büféraktár
17. Feljárat a WC-csoportokhoz

6—7. A Jurisich tér 7. számú ház lépcső-házi részlete

8. A Jurisich tér 7. számú ház emeleti nagyterme a restaurált stukkódíszes boltozatokkal és a menynyezetfestménnyel

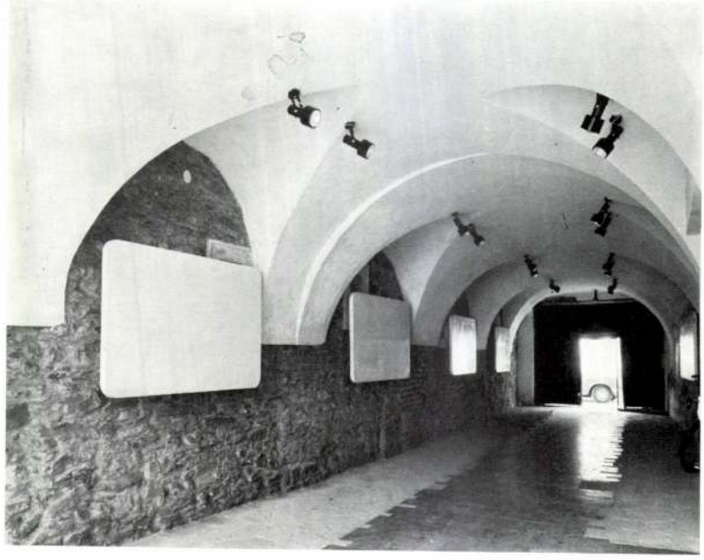

1. A Jurisich tér 5. számú ház földszinti alaprajza, M=1 : 500

1. Üzlethelyiség
2. Önkiválasztó raktár + hanglemez-hallgató
3. Kéziraktár
4. Öltöző-mosdó-WC
5. Kéziraktár
6. Raktár
7. Udvari árufeltöltés
8. Olajtüzelésű tömbkazánház (Jurisich tér 5—7—9.)
9. Fűtő helyiségei

2. A Jurisich tér 5. számú ház emeleti alaprajza, M=1 : 500

1. Fűtött előcsarnok — gyermekkocsitároló (fsz.)
2. Előtér — váró
3. Gyermekváró, vetkőztető
4. Beteggyermek-vizsgáló, kezelő
5. Fertőzőbeteg-elkülönítő
6. Gyermekgondozó, váró — terhesgondozó, váró (váltakozó rendelési időben)
7. Gyermekgondozó, terhesgondozó vizsgáló-kezelő
8. Védőnők szobája
9. Gyermekfogászati váró
10. Gyermekfogászati vizsgáló-kezelő
11. Női-leány WC
12. Férfi-fiú WC
13. Orvosi WC
14. Terhesgondozó WC
15. Személyzeti öltöző-mosdó felé

3. A Jurisich tér 5. szám alatti könyvesbolt belseje

4. A Jurisich tér 5. számú ház emeletén levő csecsemővédő rendelő

5. A Jurisich tér 5. szám alatti könyvesbolt portálja, az új cégérrel

5



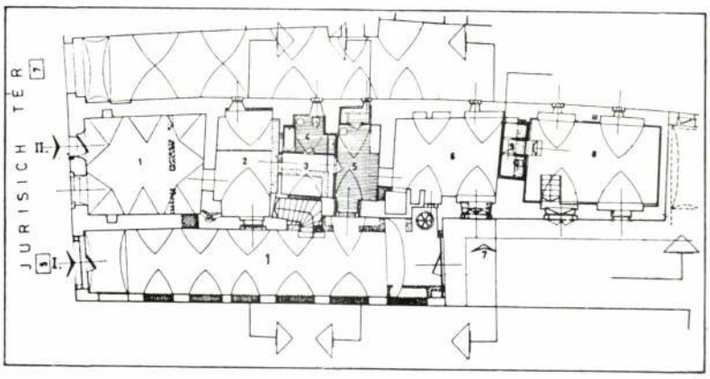

1

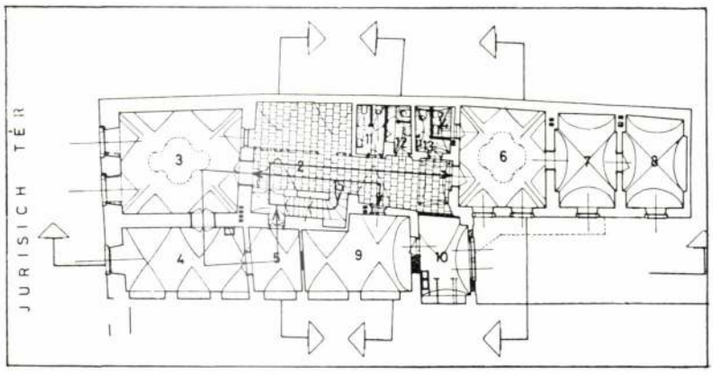

2

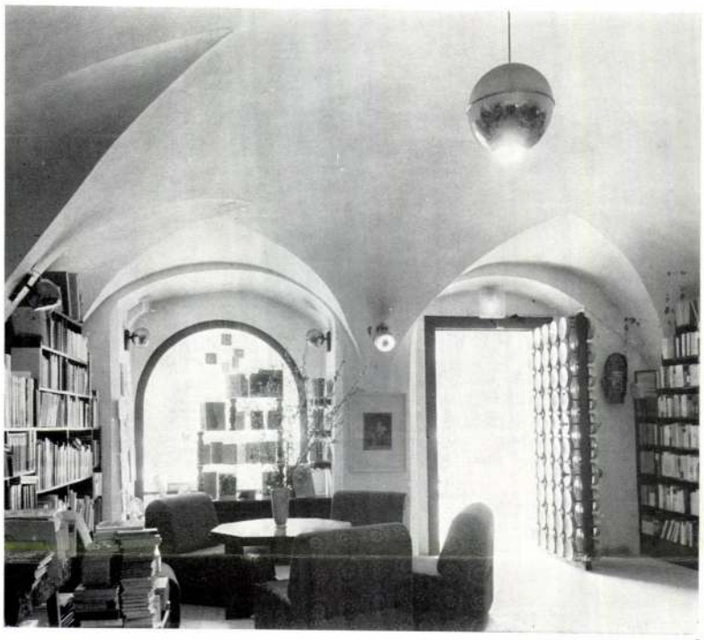

3

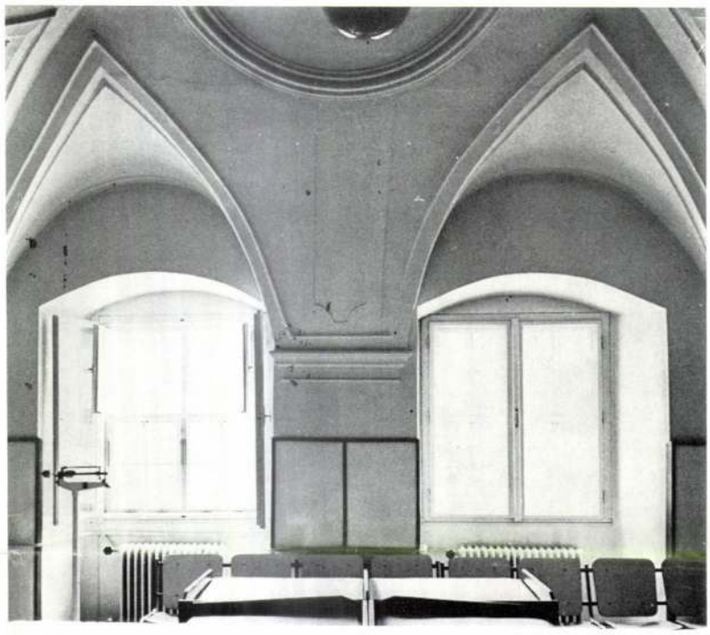

4

nül egyúttal nagyszerű tanúja a mai Magyarország műemlékhelyreállítási módszer sikerének is.

A Jurisich tér 7. számú épület ugyancsak átesett mindazon a vizsgálaton, kutatáson, felmérésen, amelyen szomszédja. Az épület fő építési periódusa itt is a XVI. és XVII. század. Az eredetileg sgraffitos homlokzatát később bevakolták. Szép hullámos oromzatát a barokk időkben kapta. A tervező javaslatára a Városi Tanács döntése itt is az volt, hogy ne lakóházként állítsák helyre, hanem, hogy a városi Ifjúság Klubja kapjon benne helyet.

Az épület alaprajza a szomszédoséhoz hasonló, földszintjén a mély kapubejáró mellett eredetileg üzlethelyiség és raktárak sorakoztak, amelyeket legutóbb lakásnak használtak. A XVI. századi lépcső jelenleg a kapualjból, a XIX. századi lépcső az udvar sarkából indul. Az emelet egyik ékessége az utcai szoba, amelynek épségben maradt boltozatát egykor és ma újra stukkókeretbe foglalt mennyezetkép díszítette. Az emeleten hét helyiség foglal helyet. Ezeknek a boltozata megmaradt.

A földszinti kapualjból a klub előcsarnokát alakította ki a tervező úgy, hogy ez egyúttal kiállítási helyiségként is használható legyen. A régi földszinti üzletből, majd lakószobából utcára nyíló hangulatos eszpresszót alakított ki. Az emeletre vezető lépcső előcsarnokba és társalgóba vezet, amelyben a földszinti eszpresszónak „fiók eszpresszója" is helyet foglal és amely így az emeleti klubéletnek is rendelkezésére áll. A társalgóból az előadóterembe (amely keskenyfilmek vetítésére is alkalmas), a díszterembe, egy kiállítási folyosón át pedig a játékterembe juthatunk be.

A homlokzatot gazdag sgraffito díszíti. A földszinten hasonlít a nyíláskialakítás az 5. számú házéhoz, de az emeletről itt egy balluszterosos erkélykorlátot utánzó díszes övpárkány választja el. A főpárkány frízén felirat olvasható:

„NON EST VOLENTIS, NEQVE CURRENTIS SED MISERENTIS DE MDCLVIII"

Ennek a Pál apostol rómaiakhoz írt levele (IX. 16.) idézetének felajánlási jellege van. Jelentése: „Nem azon múlik, aki erősködik, vagy aki törtet, hanem az irgalmas istenen. 1658."

Az épület emeleti dísztermének boltozatán több réteg alól feltárt mennyezetkép a XVIII. század első felében készülhetett. A kép „a dúsgazdag és a szegény Lázár" példabeszédének megjelenítése (Lukács Ev. XVI. 19—31.). Az emeleti boltozatok és homlokzat íves oromzata is ekkor keletkezett.

Meg kell említenünk, hogy mindkét épület szerkezetéhez is hozzá kellett nyúlni, mivel a fedélszék és egyéb faszerkezetek gombásodása ezt szükségessé tette. A nedves falakat és padlókat szigetelni kellett. A szigeteletlen ősi falak szárítására különleges szellőző rendszer épült. Az épületek szárazon tartását és fűtését egy közös tömbkazán végzi, amely még a 9. számú ház fűtését is biztosítja. A helyiségek szellőzését a régi kémények felhasználásával oldották meg. Ezzel a fűtési rendszerrel a régi kapualjak fűtése és szárazon tartása is lehetővé vált, hiszen pl. a gyermekorvosi rendelőnél, a kiállítási előcsarnoknál ez fontos előfeltétel volt.

Azt, hogy a két épület helyreállítása városképi szempontból mennyire emelte a Jurisich tér, egyúttal Kőszeg város esztétikai értékét, azt nem kell különösen bizonyítanunk. Erről az itt bemutatott képek beszélnek. Az a tény azonban, hogy ez a helyreállítás az épületek belsejébe is behatol, tehát nemcsak homlokzati „kulissza architektúrát" létesít, nagyszerűen bizonyítja annak az útnak a helyességét, amelyet műemlékvédelmünk jelenleg követ.

Mint C. Harrach Erzsébet területi műemléki előadó kritikájában írja, a városméretű műemlékvédelem a két házban erőteljesen előremutató, mert a két újra felfedezett üzlethelyiség hasznosításával élettel telíti a tér ezen — eddig halott — oldalát. A helyreállítások, tehát az épületek egyedi értékén túl, várost rendező, városi életet kialakító szerepük miatt lényegesek.

A tervezőknek érdeme nemcsak az, hogy rendkívül gondos és szeretetteljes munkát végeztek, hanem az is, hogy az érdekelt hatóságok egyetértését megszervezve, a legkorszerűbb műemlékhelyreállítási ideológiának is sikerült érvényt szerezniük. Ennek helyességét már be is bizonyították.

Bizonyos, hogy az épületekben megjelenő kulturáltság kötelező erővel hat majd azok használóira is.

Dr. Radnai Lóránt



4

Így történt ez a Jurisich tér 5. és 7. számú házainál is, ahol a helyreállítás előtt történeti és műtörténeti kutatás folyt. A két háznál Dávid Ferenc és Dercsényi Balázs az Országos Műemlék Felügyelőség megbízottjaként végezte azt a munkát, azzal a céllal, hogy lehető teljességű képet kapjunk a házak építéstörténetéről. Bár az ilyen kutatás írott, vagy nyomtatott forrásokra támaszkodik, az pedig rendszerint igen hiányos, különösen lakóházak múltjának felderítésénél, mégis ebben az esetben néhány múlt század végi megmaradt fénykép tájékoztatást adott az épületek korábbi, a barokk korig visszanyúló állapotáról, a térképanyag pedig a XIX. századi beépítési módokról.

Méginkább világossá vált az épület története a vakolatrétegek, majd a falazatok anyagának kutatásakor. Ezeket a vizsgálatokat kezdetben csak kívülről lehetett elvégezni, mivel a házak lakottak voltak. A lakók kitelepítése után az épületek belsejében is elvégezhetők voltak a kutatások és így lassanként fény derült az épületek egyes részeinek építési korszakára is. Ekkor azután lehetővé vált az épületek tervbeni és gyakorlati helyreállítása is.

Amikor a Városrendezési Tudományos és Tervező Intézet Műemléki és Építéstervezési irodája elvégezte az épületek pontos és részletes felméréseit és felhasználási javaslatot adott, mód nyílott arra, hogy Kőszeg Város Tanácsa döntsön az épületek jövőbeni felhasználásáról. A Tanács, látva az épületek műemléki értékét, úgy határozott, hogy az épületeket nem lakóház céljaira állítja helyre, hanem közcélú intézményeket létesít bennük.

A Jurisich tér 5. számú ház programját úgy állapították meg, hogy abban egy egészségügyi tanácsadó, gyermekorvosi rendelő, iskolai fogorvosi rendelő, valamint a földszinten egy könyvesbolt épüljön.

A VÁTTI erre a programra készített vázlattervét 1970. október 31-én elfogadták, megindulhatott a kiviteli tervek készítése.

A földszinti üzlethelyiséget eredeti XVII. századi formájában állították helyre. Itt foglal helyet a Művelt Nép Könyvterjesztő Vállalat könyvesboltja. Portálkiképzése újszerű módon, híven tükrözi a középkori, utcára kinyitható, és szabad árusítást biztosító üzletek formáját, amilyeneket a Földközi-tenger partvidékein fekvő városokban még ma is találhatunk, és amilyenek a feltárások igazolása szerint akkoriban nálunk is divatban voltak.

Az emeleti helyiségekben helyet foglaló orvosi rendelő megközelítése a régi kapualjon és lépcsőn át történik. A kapualj fűtött előcsarnok és gyermekkocsitároló szerepét tölti be. Az emeleti váróból valamennyi rendelőhelyiség jól megközelíthető. Ezzel az elrendezéssel az emeleti régi boltozatos helyiségeket is rekonstruálni lehetett.

A homlokzaton feltárt régi falnyílás keretek, boltozatok kiegészítése, a sgraffitok rögzítése, az elpusztult felületek semleges színnel történt bevonása alkotja azt, amit homlokzati restaurálásnak mondhatunk. Mindez azonban olyan tiszta és nemes egyszerűséggel készült, hogy éppen a restaurálás szerény eszközei hívják fel magukra a szemlélő különös érdeklődését.

Új homlokzati elemként kell megemlítenünk, a földszint bal oldalán képzett üzletbejáratot, amelynek puritán egyszerűsége jól illeszkedik a homlokzat többi régi eleme közé és jól jellemzi korunk építészeti szellemét is.

Az 5. számú ház belső és külső kialakítása a tervező kiváló ízlésének tanúságtételétől függetle-



3

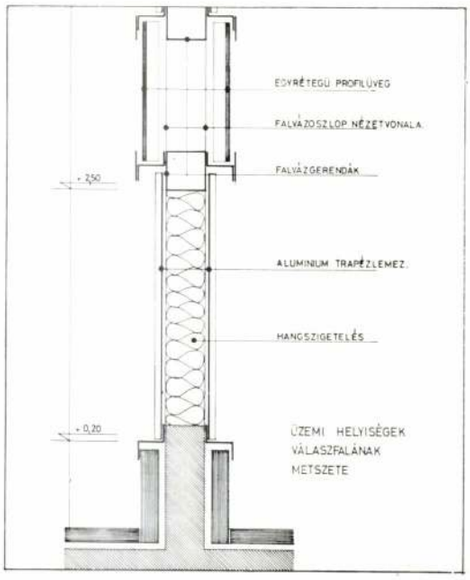

4



5



7 6

Fenti okok miatt lényegesebb a tartó- és épületszerkezeti megoldások ismertetése.

Az alapozás Magyarországon előregyártott vasbeton kehelyalapok, monolit talpgerendákkal.

A tartószerkezet „DVK-12 × 18" típusú acél vázszerkezet 12 × 18 m-es pillérállásokkal, 12 m fesztávolságú rácsos fő- és 18 m fesztávolságú tömör gerinces fiókgerendákkal. A fiókgerendák között 3 m fesztávolságra acél trapézlemez hordja a hőszigetelő (poliuretán hab) és a vízszigetelő (neoacid) héjazatot. A tartószerkezeti kapcsolatok túlnyomó része csavarozással vagy szögbelövéssel készült.

Homlokzati falszerkezet

Tartószerkezete hidegen hajlított profilokból készült, 3 m-ként elhelyezett függőleges falvázoszlopok, változó osztásokban levő vízszintes gerendákkal. Köztük 1,9 m magasságig alumínium trapézlemezek közé behabosított poliuretánhab hőszigetelésű falpanelek (irodahelyiségeknél mélyen üvegezett betétekkel), fölöttük 60 cm magas szellőztető ablaksáv, 2,5 m magasságtól kétrétegű, sárga színű profilüvegezés. A választott megoldás ipari jellegű kellemes osztásarányú homlokzatot eredményezett.

A válaszfalszerkezet a homlokzati sávval megegyező raszterosztású acél vázszerkezet, amely a 2,5 m magasság felett profilüvegezéssel készült. Az üvegsáv alatt az alábbi anyagok kerültek betétként alkalmazásra:

— üzemi helyiségeknél: alumínium trapézlemez (a lakatos műhelyeknél salakgyapotbetétes expandált lemezborítással),
— irodákban, öltözőkben: forfa lemez, tapétázva,
— vizes helyiségekben: eternit borítású forfa lemez, csempézve,
— ügyfélforgalmi helyiségekben: vakkeretre szerelt falburkolat,
— étteremben: porplaszt műanyagburkolat.

Az épületszerkezeti csomópontok és kapcsolatok szerelő jelleggel, csavarozással készültek.

A gépészeti vezetékek szabadon, szigorúan megszabott szerelő sávokban helyezkednek el. A szabad szerelési móddal és a szerelvények színezésével és elhelyezésével jellegzetes belső architektúrát sikerült kialakítani.

Az épület megvalósulása utáni megrendelői elismerés, valamint a megnövekedett külföldi érdeklődés hasonló épületek létrehozására a célkitűzés és a megvalósítás helyességét igazolták.

A. Z.

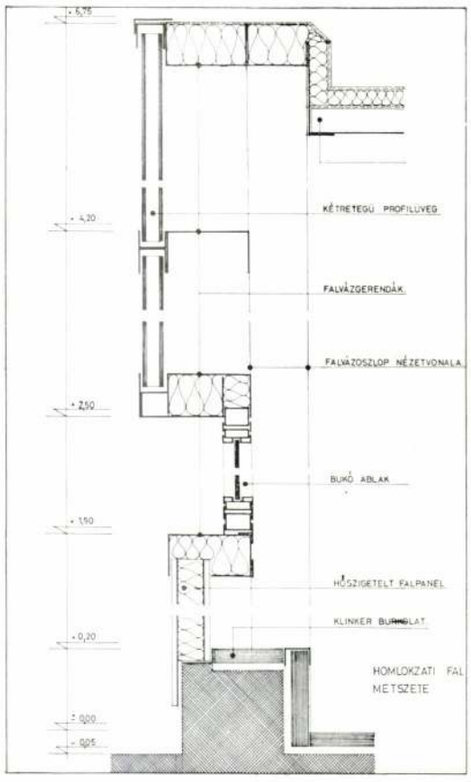

8

Sándyné Wolf Katalin

Megújult házak a kőszegi Jurisich téren

Építész-tervező: Sándyné Wolf Katalin (VÁTTI)



1



2



3

Statikus: Dr. Urbán István
Gépészek: Arendt Lajos
Heller Károly
Léránt József
A könyvesbolt belsőépítésze: Szenesné Róna Eszter
A cégérek tervezője és kivitelezője: Lehoczky János (konzulens Sándy Péterné)

1. A Jurisich tér 7. számú ház a helyreállítás előtt
2. A Jurisich tér 5. számú ház a helyreállítás előtt

3—4. A két épület a helyreállítás után

Ékkövek látása mindig örömet okoz. Ezért mutatjuk be most Kőszeg városának két ékkövét, melyeknek csiszolása csak nemrégen fejeződött be.

Két öreg házról van szó, amelyek a város középkori főterén, a Jurisich téren állanak, és mindeddig a történelem szőtte sokrétegű fátyol alá rejtették igazi arcukat. Műtörténészek, építésztervezők, beruházók, kézművesek, iparosok összefogásával, tisztes munkájával varázsolódtak újjá mindannyiunk örömére.

Megtartották, tiszteletben tartották a már korábban értelmesen és átgondoltan megfogalmazott tennivalók sorát és ezeknek szellemében cselekedtek is.

A korábban elkészült alapos kutatások után meghatározták Kőszegnek azt a városrészét, amelyet történelmi és műemléki szempontból mindenképpen meg kell óvni a jövő számára. Ez a terület a kőszegi Várat és a középkori falakkal övezett középkori eredetű várost foglalja magában. A körülhatárolt városrész természetesen nem képezhetett holt zárványt a város testében. Megóvásáról úgy kellett gondoskodni, hogy az ismét élő szervként, sőt központi, irányító testrészként élhesse tovább történelmi szerepét.

Amikor ennek a területnek határvonalai kialakultak, az elkészített rendezési tervnek a közvetlen környezetét, sőt az általános városrendezési tervet is figyelembe kellett venniök.

Így a bemutatott szabályozási tervbe beépültek azok a forgalmi, területfelhasználási, beépítési és közművesítési tervtanulmányok eredményei is, amelyek az egész város korszerű életének biztosításához időközben elkészültek. A tervezők Kőszeg Belváros részletes rendezési terve:

Sedlmayr Jánosné (VÁTTI) 1964; Kőszeg egyszerűsített általános rendezési terve:

Márkus Dóra (VÁTTI) 1971, így gondoskodtak arról, hogy a belváros harmonikusan illeszkedjék be a város egészébe.

A Városi Tanács az elfogadott terveket betartotta, betartatta és ezzel elősegítette megvalósulásukat.

A Jurisich vár helyreállítását már 1958-ban megkezdték. A történelmi nevezetességű vár addig kiöregedett cselédek lakása, laktanya, majd magtár, raktár volt. Az új építési program alapján feltárták, kutatták az öreg falakat és végül is kulturális célokra használták azokat a termeket, helyiségeket, amelyek még megmenthetők voltak.

A belváros régi polgári épületeinek helyreállításánál is ugyanez a tudományos, a múlt iránti tisztelettel és szeretettel teljes munka vezette a hatóságok, a megrendelők, a tervezők és a kivitelezők kezét.

Magyar Építőművészet 1977/2



1



2

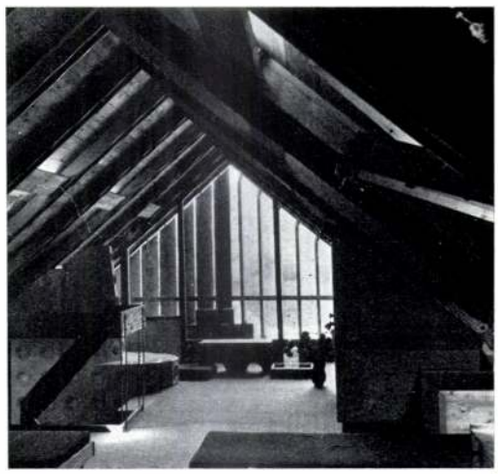

4

20 ÉVES AZ ORSZÁGOS MŰEMLÉKI FELÜGYELŐSÉG TERVEZÉSI OSZTÁLYA



3



5

Gondolatok egy évfordulón

Húsz esztendő az emberi élet dimenziójában már olyan idő, amelynek súlya és meghatározó jelentősége van. Ennyi idő az élet minden területén elég arra, hogy egyéniségek, gondolatok, irányzatok kibontakozzanak, megérjenek és ha a társadalom számára valamit jelentettek, az megmérhető legyen. Ennyi idő telt el a magyar építészet egy kis sajátos területén dolgozó tervező gárda: az Országos Műemléki Felügyelőség Tervezési Osztálya életében 1961 óta. Ennek a húsz évnek eredményeit a Szövetség falai között már közszemlére tettük, amennyire egy kamarakiállítás keretei között ez lehetséges volt, és most — szándékom ellenére — nekem jutott az a megtisztelő, de nem könnyű feladat, hogy erre írásban is visszatekintsek.

Némileg megkönnyíti ezt az a körülmény, hogy ez a húsz esztendő számomra már befejezett múlt, amelyre így kívülről és bizonyos távlatból tekinthetek vissza, megnehezíti azonban, hogy e két évtized elindítója, és nagyobb részén át mozgatója, összetartója és felelős irányítója lévén, a visszatekintés egyben számadást is jelent.

Megnehezíti a visszatekintést az is, hogy amikor ez a kis együttes 1961. január 1-ével megalakult, a magyar műemlék-helyreállítások építészeti tervezése már évszázados múltra tekintett vissza s így számot adni és értékelni is csak ebben a történelmi összefüggésben volna reális.

A historizmus korában, amely újonnan emelt épületeit is történelmi stílusokban tervezte, a műemlékben inkább a műalkotást vagy annak illúzióját mint a hiteles történetiséget őrizték, s a történeti stílusokat legjobban ismerő és alkalmazó építész volt a legjobb restaurátor is. A XX. század ezzel szemben a tárgyilagos konzerválás elvét hirdette meg, a modern építőtechnika rejtett vagy őszintén megmutatott szerkezeteivel mintegy múzeumi tárgyakként védelmezve a hiteles értékeket. Magyarország már a századforduló óta élen járt a XIX. sz. tévedéseinek megtagadása és a modern tudományos alapon álló konzerválási elv megvalósítása terén.

A második világháború kegyetlen pusztításai Európaszerte egy időre újra felkavarták az elveket és érzelmeket, és a romok felett nem annyira a konzerválás, mint az eredeti stílusban való újjáépítés látszott ismét felülkerekedni. Hazánkat a városméretű pusztulások szerencsére elkerülték, így az elvek megrendülése is kevésbé volt érezhető. A háború után elsősorban a Főváros és a budai Várnegyed vált az erőfeszítések központjává, s a tudományos kutatások, valamint a helyreállítások módszerei is itt formálódtak, fejlődtek tovább.

Mint ahogy a magyar építészet egészének, úgy a magyar műemlék-helyreállítások fejlődésének sem használt az ötvenes évek újabb historizáló hulláma. A tudományos kutatások és módszeresség fellendülésével párhuzamosan ismét kísérteni kezdett egy történelmi illúziókat kereső irányzat, mely a nemzeti öntudat általános hanyatlását nem tudta ellensúlyozni, sőt azzal együtt bizonyos mértékig hozzájárult a műemlékvédelem átmeneti hanyatlásához. A megújuló modern építészet aztán egy időre kiábrándulni látszott a műemlékekből, amelyek egy kalap alá látszottak kerülni a szocreállal és a nikotex-házakkal.

Időközben új generációk kapcsolódtak bele a munkába, a nemzeti megújulás ösvényeit keresve, tisztuló történelmi tudattal, a valódi értékek iránti őszinte érdeklődéssel, és az építészeti környezet alakításának új, modernebb szemléletével közeledve a minket körülvevő épített világhoz, felismerve annak eredendő történetiségét, térbeli és időbeli összefüggéseit.

Az ötvenes évek végén — ma már ez is történelem — így tudtam a Fővárosi Műemlékfelügyelőség élén néhány kitűnő építész segítségével csatát nyerni a Várnegyed elpusztult házai helyén mai nyelven megformált modern házak építésével. A közvélemény akkor aggályosan vitatta az első épületeket, de egy évtizeddel később ezekért a házakért és ezzel a témával kapta meg Magyarország az 1972. évi ICOMOS közgyűlés rendezésének jogát.

Még javában folytak a Várnegyed új házairól rendezett viták, amikor az Országos Műemléki Felügyelőségen hatodmagammal az akkori legfiatalabb generáció tagjai közül megkezdtük ugyanennek a szellemnek a műemlék-helyreállítások területére való átplántálását. Hatunkból azóta öten vagyunk Ybl-díjasok, és hatan lennénk, ha a hatodikat el nem ragadja közülünk a halál.

A magyar műemlékvédelmet irányító hatósági szervezeten belül önálló tervező apparátus megteremtésének kétféle célja volt. Az egyik: biztosítani, hogy a magyar műemlékvédelem olyan sajátos építészeti feladataihoz, amelyek természetüknél fogva tervezőirodai keretek között nem oldhatók meg a kívánt tudományos és műszaki színvonalon, saját kvalifikált tervezőgárda álljon rendelkezésre. A másik cél az volt, hogy ez a saját tervező apparátus egyben kísérleti és tanulmányi műhely is legyen, amely alakítója, és megvalósított munkáin keresztül terjesztője a korszerű műemlék-helyreállítási elveknek és módszereknek.

Ami az elveinket illeti, azok a magyar műemlékvédelem múltjának legjobb hagyományaiban gyökereztek, és arra törekedtünk, hogy amint magukon az épületeken is, úgy gondolkodásunkban is a múlt értékes hagyományait továbbörökítve „éljünk a mi időnkben" és megpróbáljuk építészi munkánkban ennek a mi mai életünknek és időnknek a múlthoz való viszonyát kifejezni.

Feladatunkat tehát kezdettől fogva sajátosan szép és felelősségteljes építészi alkotó munkának tekintettük, amely éppúgy alkotó módon szolgálja az emberi környezet építészeti alakítását, mint az új épületek tervezése, hiszen múlt és jelen alkotásai együttesen fejezik ki egy-egy nép, város, település egyéniségét, formálják történelmi és nemzeti tudatát. Ugyanakkor tisztában voltunk azzal, hogy a társadalom pótolhatatlan értékeket bízott ránk, amelyeket „hitelességük teljes gazdagságában" kell továbbörökítenünk, mint ahogy ezt a Velencei Carta kifejezi. Egyrészről tehát mindazt, amit az építészeti alkotás gesztusával hozzáteszünk a műemlékhez, a mai ember múlthoz való viszonyának művészi kifejezéseként tesszük, másrészt viszont tudatában vagyunk annak, hogy éppen a múlthoz való viszonyunk egyszersmind korlátja is az alkotó szabadságának. De vajon nem minden művészi alkotásnak a szabadság és felelősség kettős dimenziója szabja-e meg keretét?

Mivel ez a fajta alkotó munka elválaszthatatlan az építészeti múlt emlékeinek tudományos színvonalú ismeretétől, a tervezők az évek során többé-kevésbé az építészettörténeti tudomány művelőivé is váltak. A műemlék-helyreállítás építészeti munkájában minden igazán jó megoldás csak a műemlék építészettörténeti összefüggéseinek alapos megismeréséből és megértéséből születhet meg. A helyreállítás egyszersmind az építészettörténeti tudományt is szolgálja s a tervező — tudományos munkatársaival szoros együttműködésben — legtöbbször maga is hozzájárul egy-egy műemlék történetének feltárásához és az eredmények tudományos értékeléséhez, feldolgozásához.

A magyar műemlék-helyreállítások évszázados fejlődésének összefüggésében nézve ennek a két évtizednek egyik legfontosabb eredménye a szemlélet és a módszerek továbbfejlesztése és kiérlelődése. Láttuk, miképp küzdöttek egy évszázadon át a tudományos megismerés és megismertetés racionális törekvései az építőművészet emlékeiben rejlő esztétikum és érzelmi



5

tennivalók sorrendjének megismerése után a látogató felkerül az officina boltozatának tetejére. Innen körülnézve már emberi léptékű a padlás és könnyebben elképzelhető, mint a XVIII. századi patikus munkahelye. Az officina feletti boltozat tető mellett, annak teljes hosszában egy gyógynövény szárító polcrendszer bemutatását terveztük meg, amelyen most valóságos gyógynövények vannak szakszerűen szétterítve, felirattal ellátva. Ez a kiállítás fenntartása szempontjából nagyon nehéz megoldás, de azt hiszem megéri a fáradtságot, mert az érkezés előtt a lépcső közepén járót a látnivalót megelőzően, egy nagyon vonzó gyógynövényillat-orgia „támadja" meg.

A padlásról visszaérve, az officinát még mindig körbejárva sorakoznak a kiállítási helyiségek. Ezeket előzi meg a nyári hónapokban a gyógynövénykert is. A XVIII. században nem szokásos megoldást (a gyógynövény házon kívüli gyűjtés során kerül az „üzem"-be) a látogatók kedvéért terveztük így.

A jelenlegi kiállításon, a körforgalom következő helyiségeiben gyógyszerésztörténeti és gyógyszertári eszköztörténeti kiállítás van.

Az épület rekonstrukció az udvari szárny még további két helyiségét is kapcsolhatóvá tette a kiállítási terekhez. A későbbiekben ez a variálhatóság lehetőségét nyújtja.

Jelenleg a kiállítás az összes tudnivaló megmutatása után a főélményhez: az officinába vezeti az érdeklődőt.

A tervezés idején a helyiség bútorhoz tartozó korának visszaállítása több gondot jelentett, mint ami ma az eredmény után már elképzelhető. 1910-ben a helyiség oldalait 2 m magasságig kicsempézték. Itt a vakolat nem maradt meg és nem lehetett tudni, hogy fölötte egyáltalán megmaradt-e. Az Iparművészeti Múzeumban a nagyjából megfelelő nagyságú terem mennyezetét Csányi professzor tervei alapján egy késő barokk stukkódíszes rabic mennyezettel látták el.

A csempesor fölötti és a mennyezeti vakolatkutatás hozta meg azt az eredményt, hogy a stukkó mennyezetet nem a helyszínről másolták le; itt ilyen sohasem volt. Helyette azonban először az oldalfalon jelentkezett egy pompei vörös festékkel egyszínre festett felület, körben érdekesen végződő, a bútorzat kontúrját utánzó határral. Később kiderült — és ma is látható —, hogy a bútor mögött kilátszóan továbbfestett felülettel, a bútort kiemelő, egyfajta árnyékhatást elérő felület van felfestve. A mennyezeten felfestett opeionon architektúrával kinyíló felhős ég látszik, melyen repkedő angyalok tekintenek a helyiségbe is.

Természetesen a megtalált al secco technikájú helyiség festés helyreállítását javasoltuk a visszatervezett stukkókeretes bemutatás helyett.

A két megoldás közötti különbséget a közölt képek alapján talán el lehet képzelni.

Igazán csak az tudja meg, aki látta az Iparművészeti Múzeumban bemutatott enteriőrt és mostanában meglátogatja a Kőszegi Patikamúzeumot.

A felsoroltakon kívül ezúton köszönöm a résztvevő segítők munkáját, a Semmelweis Múzeum munkatársaiét és dr. Szigetváry Ferencét, a megvalósult múzeum igazgatójáét.

S. W. K.





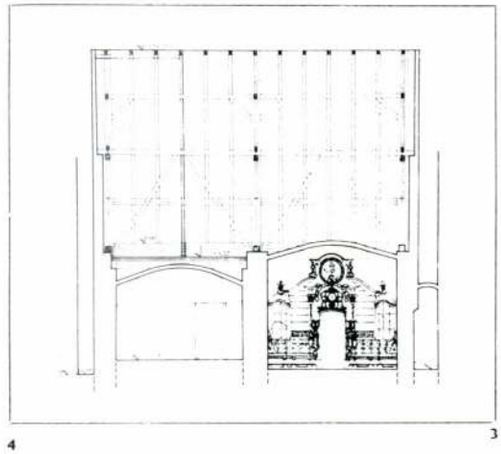



1. Patikamúzeum bejárata
2. Mennyezetkép az officinában
3. Metszet
4. Gyógyszerész-történeti Kiállítás
5. A visszahelyezett jezsuita bútor

1. Entrée du musée
2. Plafond dans l'officine
3. Coupe
4. Exposition de l'histoire pharmacologique
5. Ameublement replacé des jésuites

hűtéses klímaberendezés készült. Mindez az udvaron, egy süllyesztett fogadó kazánházban elrejtve.

A berendezés a téli max. 20 °C, nyári max. 26 °C hőmérséklet mellett 55% állandó páratartalmat biztosít ±2,5% max. ingadozással. Működése teljesen rejtett, a padlócsatornában érkező kevert levegő a bútor alatt terelőlemezes befúvón, több nyílásra elosztott módon érkezik a helyiségbe és a bútor jobb oldali ajtaja felett távozik. Az érzékelő a bútor mögött van.

Az egyébként zárt megoldást a homlokzati patikabejárat rekonstrukciójának kirakatszerű bemutatása segítette elő.

A bejárat helyén, a „kirakat"-on át, kívülről látható az officina teljes képe, az a kép, amely az egykori látogatót érte, mielőtt a patikába belépett. Annyi a különbség, hogy a „kirakat"-ban látható kép most a Kőszegre látogató turistát hívja be a múzeumba. (Talán ez is hozzájárul a nyári hónapokban számolt, átlag napi 400 fős látogatottsághoz.)

Helyreállításunk végcélja a gyógyszerészettörténet bemutatása volt, ennek érdekében úgy gondoltuk, hogy a látogatót egy tudtán kívüli kényszer úttal vezetjük át a házon. A kényszer út a kirakat melletti reichniben kezdődik, melyből balra nézve még egyszer bepillanthat a korabeli oldalajtón a látnivaló végcéljára: a Bútorra. A reichni építészeti adottságának felhasználásával a csoportok „sorba" osztását segítettük elő, a hangulati szembeállításon kívül.

A szűk bejárati folyosóhoz — amely a padlástérbe vezető emelt helyzetű vasajtón keresztül látható elforduló lépcsőhöz vezet — balra nyitottan kapcsolódik az udvari boltozatos loggia, az üveg mögötti gyógynövénykert látványával.

A bútor, a padlás, a kert, mint bevezető benyomás megadása után a kényszer út már a megtanulni való szerinti sorrendben megy. A padlásra felvezető, valamikor egy személy által használt boltvállba „dugott" tölgyfalépcső újabb izgalmat jelent az érkezés során kapott meglepő látvány miatt. Az emeletre a legalacsonyabb ponton érkező ugyanis innen egy óriásira növekvő teret lát be és ha rájön, akkor a csalást is: az épület emeletén padlás van *(5. kép)*.

A padláson a gyógynövénnyel kapcsolatos



2



3

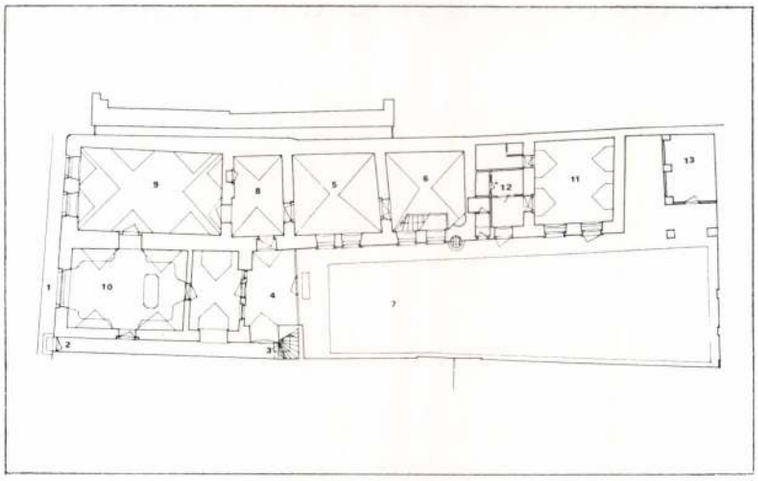

6

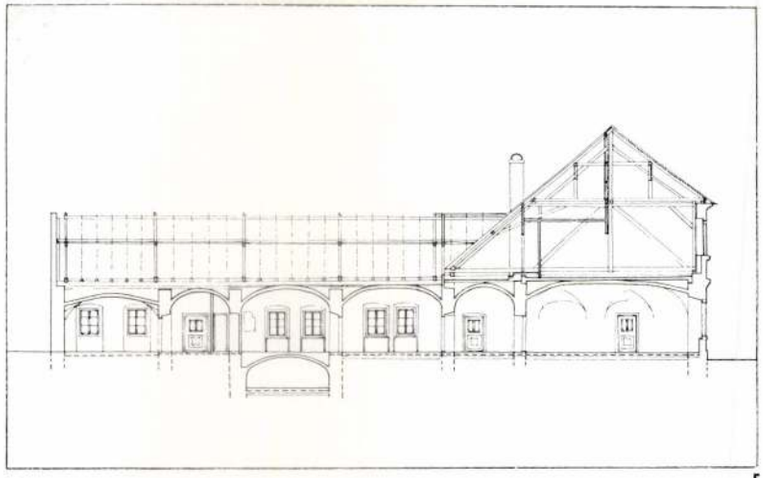

7

5

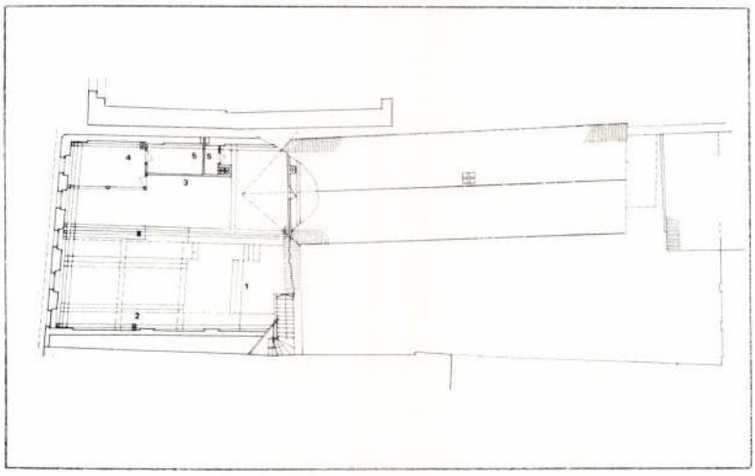

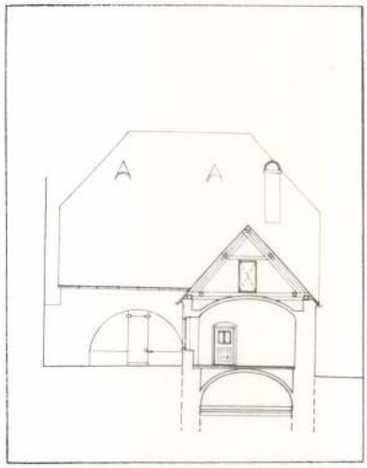

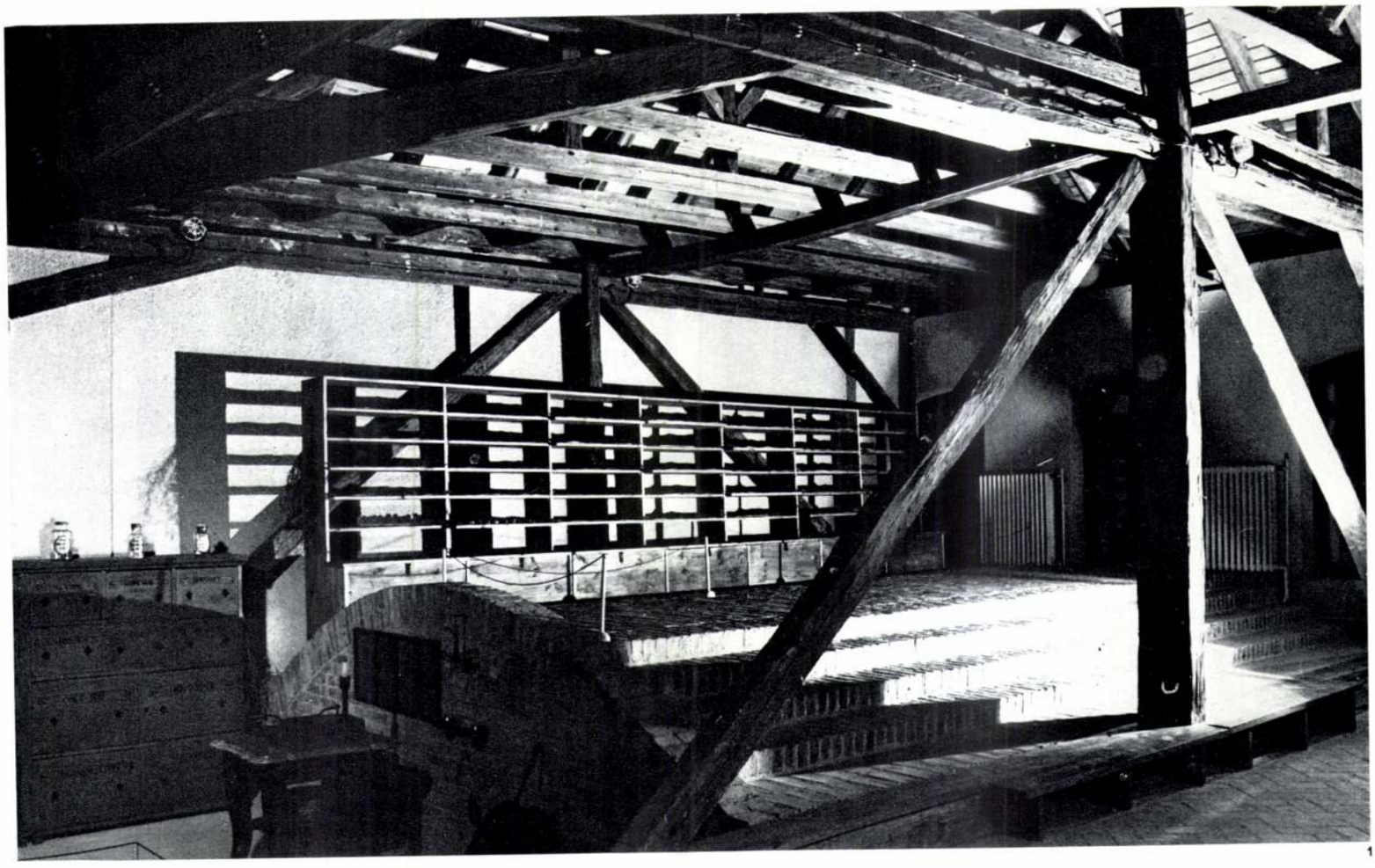

1

A felmérés, a vizsgálat és a kutatás során kiderült, hogy a fésűs beépítésű telek északi oldalán álló teknőboltozat-soros, volt lakóházból Svalla Mátyás a következők szerint építtetett Patikaházat.

Az utcai szobát a teknőboltozat kibővítésével úgy nagyobbította meg, hogy a mai 13. sz. házzal azonos beépítési vonalat, a 9. sz. házéval azonosra húzta meg. A megvásárolt jezsuita bútorzattal berendezendő díszes officina helyiség számára pedig a volt lakóházi kapualjat használta fel új, a bútornak megfelelő magasságú és formai kialakítású fiókos dongaboltozat-rendszer beépítésével.

A ház két oldalán reichni volt, ezekből a jobb oldalit a házhoz kapcsolta és mivel a bútorzaton jobbra is volt ajtóhely, a reichniből tároló kamrát alakított. A drogszárító padlást nagyon szellemesen oldotta meg az épület utcai front felé eső álemelet ráépítésével. Az asszimetrikus tetőmegoldással elérte azt, hogy a drogszárító padlás az udvari loggiaboltozat vállába beépített, viszonylag rövidkarú lépcsővel közelíthető meg, az udvar felől földszinten tartott párkánymagasság következtében. A padláson a további szintkülönbségeket egyszerűen a boltozatok tetején járva küzdötte le.

Az officinából balra nyíló ajtón a megnagyobbított fogadószobába lehetett bejutni az akkor szokásos patikus közélet tevékenység gyakorlására, például a vasárnapi mise utáni összejövetelre.

A fogadószoba és az officina mögött volt a patikus vegykonyhája és az egytraktusos teknőboltozatos helyiségsorban a többi, egykori „üzemi"-helyiség.

A patikus lakása a telek keleti végén, a mai Kelcz—Adelffy utcára néző, későbarokk építésű, háromsejtes (szoba, pitvar-konyha, hálókamra) lakóházból, fedett kapualjból és szénapadlásból álló együttesben volt.

A helyreállítási terv készítése során a legnagyobb nehézséget a bejárat „visszaállítása" okozta, mivel a hentesüzlet 1910-es vasredőnyös csúnya kialakításából az 1895-ös, egykori levelezőlap céljára készült fénykép alapján rekonstruálni akartuk a reprezentatív későbarokk patikabejáratot.

A bejárat-bemutatás végül a tégláról-téglára vezető belső falkutatás, az alapozás megkutatása, a bútor és a fénykép együttes vizsgálatával sikerült.

A másik nehéz követelményt jelentette a bútor túlszáraz léte, amely az 1913-ban az Iparművészeti Múzeumba bevezetett központi fűtés miatt következett be. Ugyanis az eredeti, nedves közegben tartózkodó bútor erre a szárazlevegőjű térben való életre egyszer már átállt és a szakvélemények szerint a visszatérése nem történhetett volna meg károsodás nélkül.

Klímaberendezés beépítését javasoltuk, három osztrák cég ajánlata közül kiválasztott licenc megvétele alapján. A Jurisich tér 5. sz. épületben korábban megépített tömbkazánházra kapcsolt központi fűtés készült az épület többi részében. Az officinához a licenc alapján gyártott HKS/VIII-típusú friss levegős, lég-

1., 2., 3. Drogszárító padlás
4. Földszinti alaprajz
1. Kirakat 2. Bejárat 3. Drogszárító padlás feljárati ajtaja 4. Tornác 5—6. Jelenleg múzeumi gyüjtő és tároló helyiségek 7. Gyógynövénykert 8. Gyógyszerésztörténeti kiállítás 9. Vas megyei Gyógyszerésztörténeti kiállítás 10. Officina 11. Igazgató szobája 12. Mellékhelyiségek 13. Kertészkamra
5. Hosszmetszet a boltozatos épületszárnyon át
6. Drogszárító padlás alaprajza
1. Gyógynövény-aprítása Kiállítás 2. Gyógynövény-szárítása kiállítás 3. Gyógynövény-osztályozó kiállítás 4. Restaurátor műhely 5. Mellékhelyiségek
7. Keresztmetszet és udvari homlokzat

1, 2, 3. Séchoir de drogues
4. Plan du rez-de-chaussée
1. Étalage 2. Entrée 3. Séchoir de drogues, porte d'accès 4. Portique 5—6. Locaux servant actuellement à la collection et au magasin du musée 7. Jardin de pharmacie 8. Exposition de l'histoire de la pharmacologie 9. Exposition de l'histoire de la pharmacologie du Comitat de Vas 10. Officine 11. Bureau du directeur 12. Dépendances 13. Loge du jardinier
5. Coupe longitudinale à travers l'aile de bâtiment voutée
6. Plan du séchoir
1. Mise en pièce des plantes médicinales — exposition 2. Séchage des plantes médicinales — exposition 3. Divisiondes plantes médicinales — exposition 4. Azelier de restauration 5. Dependances
7. Coupe transversale et façade de la cour



2

1. Kőszeg középkori főtere 1895-ben a Jezsuita templom tornyából fényképezve
2. Jurisich tér 9. (lakóház) és Jurisich tér 11. (Patikamúzeum)

1. Place principale médiévale de Kőszeg en 1895, photographiée de la tour de l'église des jésuites
2. Place Jurisich n° 9 (maison d'habitation) et Place Jurisich n° 11 (musée de pharmacie)

kor hasznos ismeretfejlesztő az ifjúság számára is, különös tekintettel a kémiai és a fizikai oktatás történeti részéhez."

Idézet dr. Szigetváry Ferenc múzeumi ismertetőjéből.

A Múzeum létrejöttének története

A kőszegi Jurisich tér keleti, páratlan számú házsorának helyreállításából már készenlét előtt állott az 5., 7., 9. sz. épületegyüttes, amikor elkezdtünk foglalkozni a 11. sz. magántulajdonban levő, leromlott állagú épület sorsával.

Az épület történetéből tudtuk, hogy Svalla Mátyás Morvaországból származó patikus, a jezsuitáktól, rendük feloszlatása után megvett patikaberendezéssel együtt, 1777-ben költözött át a rendházból a Jurisich térre, a mai 11. sz. házba.

A patika itt működött Szent István vértanú, majd Apotéka az Arany Egyszarvúhoz és végül Magyar Király néven egészen 1910-ig. A házat Pontyos hentescsalád vette meg és az officina helyén hentesüzletet nyitott. A jezsuita fráterek által remekbe készített patikabútorzatot az Iparművészeti Múzeum vette meg. A homlokzati patikabejárat helyén új, kétnyílásos, vasredőnyös hentesüzlet portál készült.

A tervezés megkezdése idején ebben a volt hentesboltban működött a Vas megyei Gyógyszerészeti Központ kihelyezett Gyógyszertörténeti Kiállítása. A jezsuita bútor csak fekete-fehér fotókon volt bemutatva, miközben az eredeti Budapesten, az Iparművészeti Múzeum egyik emeleti termében volt kiállítva. A látogató-útvonal azon keresztül vezetett.

Miközben mi a Jurisich tér páratlan oldalának építéstörténeti folyamatával foglalkoztunk, a Semmelweis Múzeum, Vas megye Tanácsa és az Iparművészeti Múzeum között egy olyan megállapodás történt, amely szerint a bútor visszakerülhetne Kőszegre, ha a megfelelő körülményeket maradéktalanul biztosítani tudják. A Semmelweis Múzeumnak amúgy is volt egy Gyógyszertörténeti Kutató Központ felállítására irányuló terve. Ezt egy olyan vidéki városban akarták megvalósítani, amelynek nevéhez kettő-, vagy több ismert történeti patika fűződik és ahol ezek rekonstruálhatók, a helyet adó épületükkel együtt. A kijelölésre kitűzött versenytárgyaláson Kőszeg városa lett a győztes.

Szerencsére így elmúlt házunk feje felől az a veszély, hogy anyagiak híján a Városi Tanács egy híres és vagyonos alkotóművészt segít az épület megvásárlásához és ezzel annak egész más célra való átépítéséhez.

A ház sorsa tehát eldőlt. Ezután reánk várt a feladat, hogy olyan rekonstrukciós helyreállításban részesüljön, ami a legutóbbi hentesüzletből és a tulajdonos lakásából álló házat a patikaház állapotába állítsa vissza. A visszaállított patikaház múzeumként jól működjék és gyógyszerésztörténeti központnak is helyet adjon.

Meglehetős nehézségeket jelentett a helyreállításhoz szükséges, a valamikori patikuscsalád lakóházából és a jezsuita bútorral berendezett patikájából álló, funkcióra 1777-ben átépített, eredetileg XVI. századi lakóház építéstörténeti folyamatának felállítása.

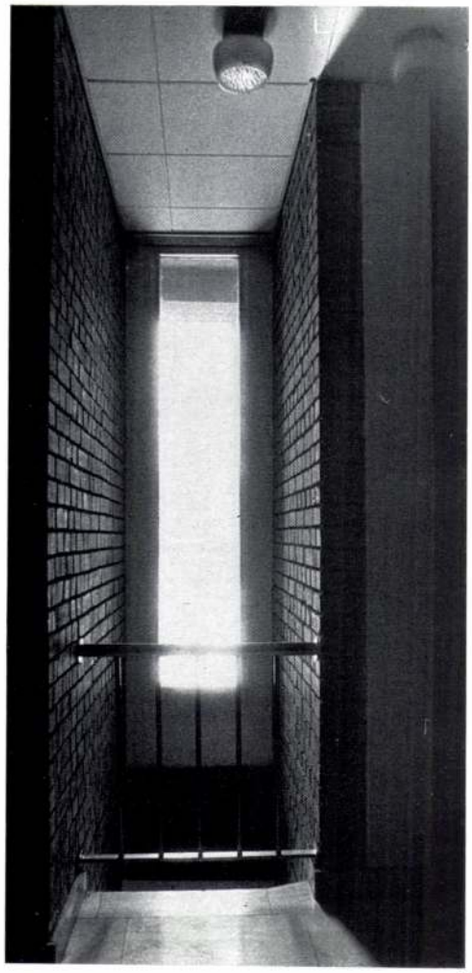

10



9

8



11

1. Drawing-room
2. Sè jour au plaford vitré
3, 6, 10. Détails de la cage d'escalier
4. Espaces de réception
5. Jardin d'hiver
7. Eclairage du vestibule de l'étage
8, 9. Communication des drawing-rooms
11. Espace du bassin
12. Sauna



7





12

delmes nagy fogadószobáik itt részletek nélkül jelennek meg. Az erősebb hatás a régi bolgár egyházi építészet volt. A mozgalmas templomtömegek, jellegzetes hajlású tetőik, köríves szentélyeik, a kolostorudvarok s falazati textúrájuk meleg vörös színű mustrázata volt a legerősebb inspiráció. Mindezek villanásnyi emlékek voltak csupán egy távolabbi építészeti kultúra jelzéseinek. Hogy mennyire sikerült megtalálni a környezetbeillesztés mellett a bolgár építő szellemiség reprezentálását, s ez mennyiben juthatott át a viszonylag hosszú és bonyolult tervezési és egyeztetési eljárások szűrőjén, azt majd csak évek múltán, az élőnövényzet oltalmazó-rejtő indáinak, bozótjainak, lombjainak kibontakozása után tudjuk megítélni.

N. E.

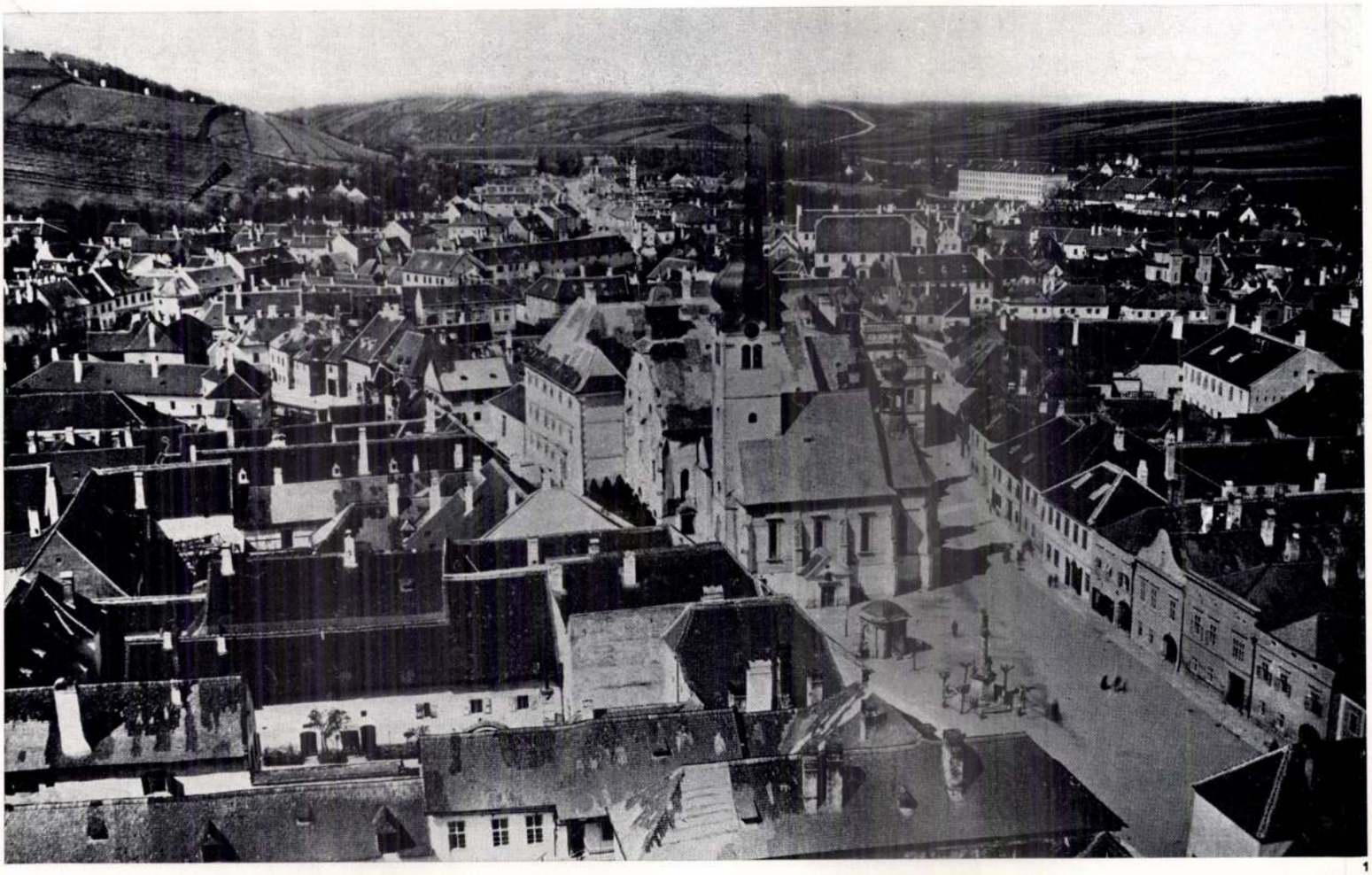

1

Patikamúzeum, Kőszeg

Építésztervező: Sándyné Wolf Katalin (VÁTI)

Előkészítés: építész: Sándyné Wolf Katalin (VÁTI); épületgépész: Szabó Lajos (VÁTI); művészettörténész: Dercsényi Balázs (OMF); régész: Mezősiné Kozák Éva (OMF); program: Semmelweis Múzeum megbízásából: dr. Szigetváry Ferenc (Gyógyszerészeti Központ, Szombathely)

Tervezés: építész: Sándyné Wolf Katalin; statikus: Péntek Viktor; épületgépész: Szabó Lajos, Ovács Attila; elektromos tervező: Sebestyén József, Lakos Imréné; talajmechanika: Várkonyiné Domján Vilma (VÁTI); falszigetelés: dr. Zádor Mihály (BME Építéstörténeti- és Elméleti Intézet)

Megvalósulás: beruházó: Kőszeg Város Tanácsa V. B. Művelődési Osztály megbízásából: VASBER; kivitelező: OMF Szombathelyi Építésvezetősége, építésvezető: Rozinek Ernő, művezető: Petz Gyula; alvállalkozó: Kőszegi Műszaki Ktsz; klímaberendezés: megvásárolt Ö. K. G. licenc alapján készítette: CSŐSZER Vállalat Bp.; falképrestaurátorok: Felhősi István, Král Éva; bútorrestaurátorok: Bencze Sándor, Dombrádi István; kivitelezési év: 1978—80; kiállítás megnyitása: 1980. október 28.; beépített kubatúra: 1451,5 m³; hasznos alapterület: 394,4 m²; megvalósulási költség: 3 183 631,— Ft; beépített kubatúrára jutó költség: 2644,— Ft/1 m³; hasznos alapterületre jutó költség: 9726,— Ft/m²; fotók: MTI; OMF Mihalik Tamás

*

„A Kőszegi Patikamúzeum a Vas megyei Múzeumok Igazgatóságának önálló múzeuma.

Első részlege, az „Arany Egyszarvú" patikaház a Jurisich tér 11. sz. épületében található. Ez a ház lett az otthona 1777-től 1910-ig a kőszegi jezsuita rend feloszlatása és a patika elárverezése után...

A Jurisich tér 11. sz. épületben az érdeklődők megtekinthetik az Európa-hírű jezsuita patika bútorzatot régi edényzetével. Különös értéket ad a helyiségnek a rekonstrukció során felfedezett és restauráltatott szekkó falkép, amely a patika ideköltöztetésekor készült. Stílusjegyei alapján egy, a bécsi iskolához tartozó mester munkája.

A múzeum egyik kiállítóterme a patika és a ház történetével, a másik megyénk gyógyszerészetének — országos viszonylatban is — gazdag emlékanyagával ismerteti meg a látogatót a XVII. századtól kezdve.

Az anyag csoportosítása: a patikai gyógyszertároló edények fejlődése: a mérőeszközök; régi gyógyszerek, gyógyszerkészítő eszközök; a gyógyszerek vizsgálatának, kiszolgáltatásának eszközei, gyógyászati segédeszközök.

Az épület padlásán a látogató megismerkedhet a XVIII. századi gyógyszerkincs nagy részét kitevő gyógynövények feldolgozásával. Itt válogatták, tisztították, aprították, szárították és tárolták a gyógyításban használt növényrészeket.

A ház kertjében tavasztól őszig kb. százféle, a XVII. században használatos gyógynövényben gyönyörködhetnek a látogatók.

A múzeum felállításakor szakmai igényességre törekedtünk, hogy a gazdag gyűjtemény ne csak az átlag múzeumlátogató, hanem a gyógyszerészettörténeti oktatás és a kutató szakemberek igényeit is kielégítse. Ugyanak-

Sándyné Wolf Katalin

Ybl-díjat kapott
1981-ben

Magyar Építőművészet
1981/4



Sándyné Wolf Katalin

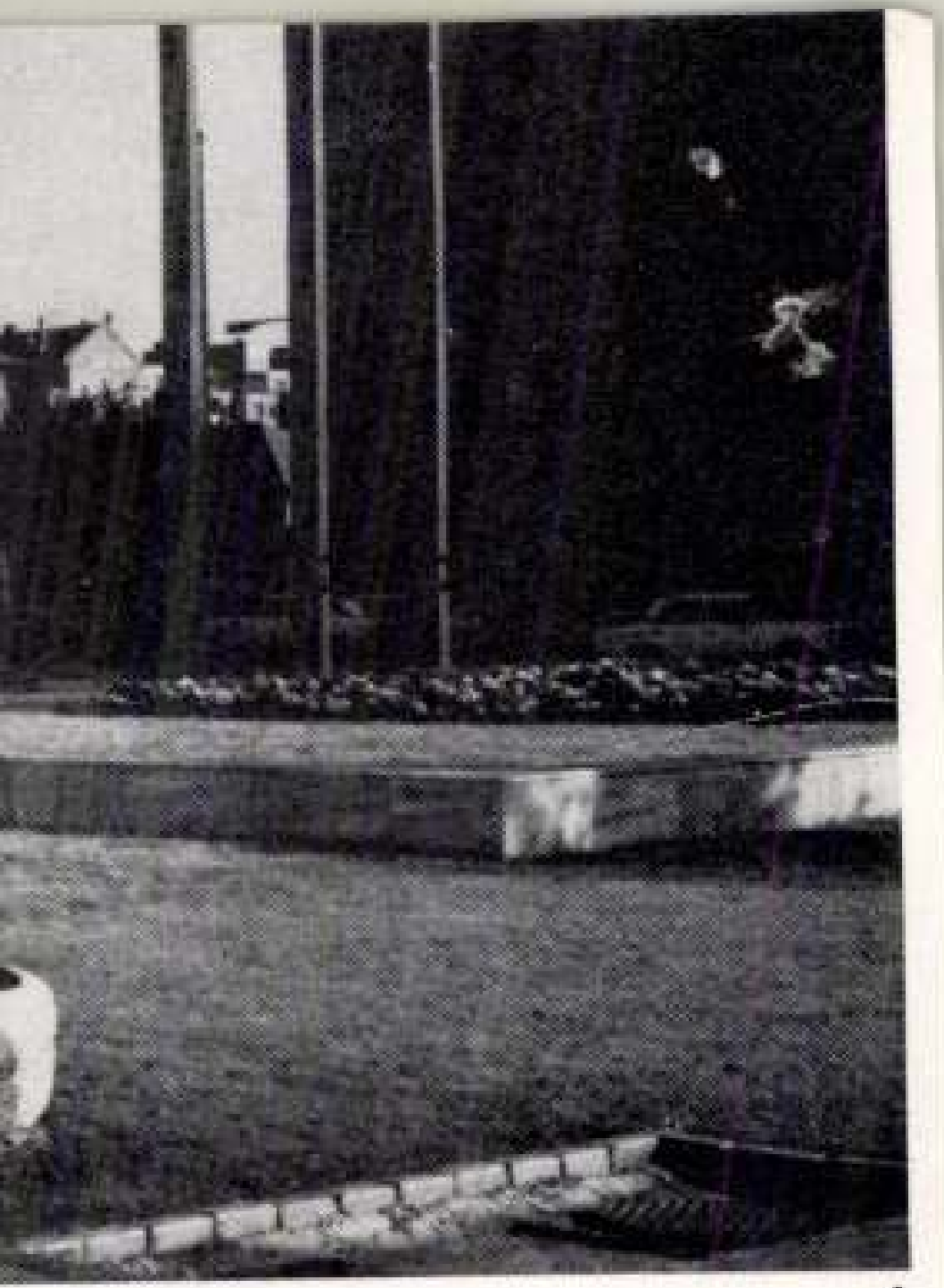

1

Sándor Katalin, építész
Pályázók, 1986.

Sándor Katalin

1982 decemberében diplomáztam az Építészkar Középülettervezési Tanszékén, Török Ferenc irányításával.

A panelos-felújításos pályázatot egyedül csináltam — próbának szántam. Ezután két pályázatot — a Somogy megyei kastélyokat és a „B" tömb rehabilitációs pályázatát társakkal csináltam. Ezenkívül összesen két pályázaton vettem részt. A fontosabb: az 1984-es Central Glass International Architectural Design Competition „A Glass Tower". Nem nyertem.

Minden pályázatot azért csináltam, mert a mindennapi feladatok nem elégítettek ki. Úgy éreztem, meg kell próbálnom magam „szabad" mezőnyben.

Bár világosan látom az ilyen pályázatok honi korlátait, arra mégis jónak tartom őket, hogy ambiciózus emberek valamiféle agytornának használhassák azokat, de rövid idő után meglehetősen kiábrándító az a tény, hogy a valóságos haszon (nem az egyéni, hanem a közösségi) majdnem a nullával egyenlő. Még mindig vágyakozva gondolunk arra a pályázati formára, amiből megbízások származtak. Ragaszkodnánk az anyaghoz, a kőhöz, a téglához — még most is. (Szomorú tény, hogy a gondolatok ma ilyen keveset érnek. Ez persze visszahat. Már nem törekszünk olyan nagyon, hogy többet érjenek. Több az egészségesnél a felszínes, elnagyított gondolat — terv.)

Először a FIMÜV Műemléki Tervező Osztályán dolgoztam. Most a MATERV-ben, ősz óta. Sok munkám van. (Az első három év tespedése után egy robogó vonatra szálltam.) Mindig nagyon érdekelt a régi és új épület kapcsolata. Izgat az a változás, ami a történelem folyamán végbement kettőjük kapcsolatában. Izgalmas kihívásnak érzem, ha ebbe a kapcsolatba bele kell szólnom. (Eddigi munkáim is ezt tükrözik: Vigyázó Ferenc utca 4.; Lengyel Gyula u. 6. műemlék lakóépületek teljes felújításának tervezése; beruházási programtervként a Frankel Leó útra szálloda, a Kacsa u.—Ganz utcai tömbbe lakóházak és penzió tervezése; 34—35-ös tömb rehabilitációs vállalatközi pályázat; a Lánchíd műemléki felújítása — tervezésének beindítása).

Magyar Építőművészet, 1987. 4-5 szám, 89-old.



HA MEGSZÓLALNA A CSÖND

Az egészségesek sokféleképpen reagálnak, amikor rokkanttal találkoznak. Akadnak szánakozók is, cinikusak is, de nagyon kevesen értik meg, hogy a testi fogyatékosok — a bénák, mozgássérültek, a vakok, a süketek és némák — jótékonykodás helyett megértést kérnek. Legtöbben az első ingerült hangra, jelre befelé fordulnak, mások viszont görcsösen vágyódnak az elérhetetlenre.

Teljesítményük nem csoda
(A vakok világa)

A Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége nemrégiben ünnepelte megalakulásának hatvanadik évfordulóját. A szervezetnek ma mintegy húszezer tagja van, ám a tényleges szám — akik havonta kapják a 910 forint járadékot — 34 ezer, de sokan nem kérik felvételüket a szövetségbe. A főtitkár az ötvenesztendős dr. Bódi István.

— Életemben úgy peregtek az évek — mondja —, hogy soha nem láttam a napot. A reménytelennek tűnő helyzetben sem adtam fel a tervem, tanulni akartam. Először Braille-nyomdászként dolgoztam (a vakok olvasását segítő pontírás), majd a munka mellett jelesen érettségiztem és diplomát szereztem — 1962-ben — a jogi egyetemen. A főtitkári teendőkkel tíz esztendővel később bíztak meg. Szeretném hangsúlyozni: nem tartjuk szerencsés kifejezésnek, ha azt mondják ránk — világtalan. Vakok vagyunk, nincs ezen semmi szégyellnivaló, de nekünk is van világunk. A sajnálkozás számunkra megalázó, hiszen képességeinkhez, adottságainkhoz mérten igyekszünk teljes értékű munkát végezni, kedveljük a zenét, a könyveket, a sportot.

— Mi történik azokkal, akik vakon születnek?

— Biztosítjuk a különleges óvodai, majd iskolai nevelésüket, ahol kifejezetten erre a célra képzett pedagógusok foglalkoznak velük. Az általános iskola elvégzése után dolgozhatnak mint telefonkezelők, kefe- és seprűkötők, kosárfonók, zongorahangolók, gyógymasszőrök; érettségizhetnek és egyetemre is mehetnek. Mint tanárok, jogászok, írók, költők vívják ki a társadalom elismerését és széles körben ismertek egyes vak zenészek.

●●

Erhartné dr. Molnár Katalin elsőként végezte el nappali tagozaton a jogi egyetemet, de ennél is büszkébb a háromesztendős kisfiára.

— Péter lát, de természetesnek veszi, hogy az anyukája és apukája is fehér bottal jár. Amikor vele megyek, ő vezet, fogja a kezem. Otthon pedig mindig úgy viselkedik, mintha figyelnénk. Gyereket vállalni, amikor mindkét szülő vak, a szokásosnál nagyobb felelősség, ám az örökös sötétség miatt nem feltétlenül szükséges lemondani az anyaság öröméről.

●●

Dr. Szabó Miklós termelőszövetkezeti jogtanácsos kitartó küzdelemmel ért el minden eredményt.

— Kamaszkoromban vesztettem el a látásomat, de kesergés helyett tanultam, kerestem az utat, hogy ne érezzem kevesebbnek magamat másoknál. Jeles érettségivel jelentkeztem egyetemre, ahol nagy feltűnést keltett, hogy a látók kollégiumában akartam lakni. Az évfolyamtársaim segítettek mindenben, és külön konzultációkat tartott velem dr. Vass Tibor professzor — szintén vak ember —, s végül is „summa cum laude" diplomát kaptam, majd termelőszövetkezeti jogász lettem. Munkába lépésem első hónapjait megnehezítette, hogy nem álltak rendelkezésemre a szükséges technikai eszközök. Ahogy javultak a körülmények, külön irodát és adminisztrátort biztosítottak számomra. Jelentős szerepet vállalok az ifjúsági mozgalomban, mert csak az képes tartalmasan élni, aki szüntelenül tevékenykedik.

●●

— Sorstársainkat is érdekli a külés belpolitika, az érdekesebb események — mondja dr. Vass Tibor professzor, az egyesület elnöke, a Vakok Világa című folyóirat főszerkesztője. — Művelődési igényüket a több ezer darabos hangos könyvtár szolgálja. Neves színészek olvasnak magnóra prózát, verset és sok könyvet nyomtatunk Braille-módszerrel. Most két könyv kiadását tervezzük. Egyikben a látásfogyatékos gyermekek szüleinek adunk tanácsokat. Úgy tapasztaljuk ugyanis, hogy vagy agyontédelgetik, vagy „úgysem lesz belőle semmi" alapon, elhanyagolják ezeket a gyerekeket. Holott az a helyes, ha két-három évesen bekerülnek a vakok óvodájába, mert később már nehezebben illeszkednek a közösségbe és lassabban sajátítják el a tudnivalókat. Másik könyvünkben a rehabilitációval foglalkozunk.

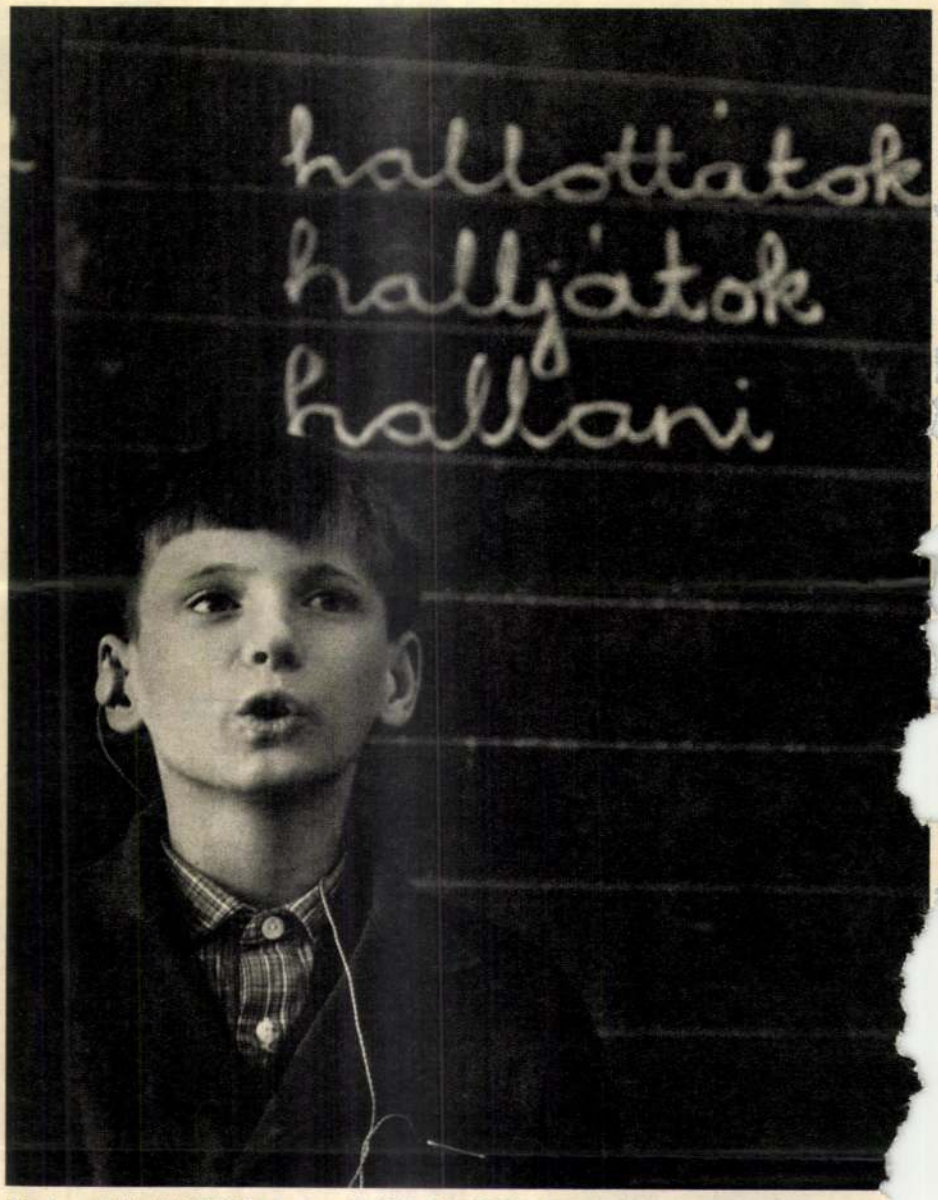

Laci nyelvtanból felel a nagyothallók új iskolájában

A láthatatlan fogyatékosság
(Süketek és némák)

Amikor nehezen tudok elaludni, vattát dugok a fülembe, mégis hallom a zajt. „Milyen jó lehet a süketeknek" — gondolom ilyenkor, s kicsit irigykedem rájuk, mert őket nem idegesíti a nagyváros lármája, nem kapnak dührohamot, mert rossz a telefon, nincs vonal. Bár a statisztika szerint az átlagnál lényegesen kevesebb közöttük a neurotikus, ritkábban kapnak infarktust, sorsuk mégis nehéz, s nem is hasonlítható össze más testi fogyatékosokéval; míg azok magukon viselik a betegségük — állapotuk — jegyeit, addig a süketek külsőleg épek, egészségesek. Ez gyakran okoz nekik kellemetlenséget; beszédüket nehezen értik, fogalmazási zavarokkal küzdenek. A vakoknak, mozgássérülteknek szívesen segítenek az emberek, a süketeket számtalan esetben kinevetik. Emiatt sokan magukba zárkóznak, sértődékenyek lesznek.

A Siketek és Nagyothallók Országos Szövetségének főtitkára — Illésfalvi Béla — először arra hívja fel a figyelmemet, hogy a süketnéma kifejezés helytelen. A helyes megfogalmazás: süket és néma; ritkán születik valaki úgy, hogy képtelen hangot kiadni. A hallásfogyatékos kisgyerekek azért nem beszélnek még három-négy éves korukban sem, mert a süketségük miatt nem hallják a szavakat. Négyesztendősen kerülnek óvodába, majd hattól nyolcéves korukig az úgynevezett előkészítőbe járnak, s tizenhat évesen fejezik be az általános iskolát. Utána képességeiknek megfelelő szakmát szerezhetnek. Elméletileg 54 lehetőség közül válogathatnak, ám a gyakorlatban más a helyzet. A divatos szakmákra: autószerelő, karosszérialakatos, fényező stb. mostanában nem veszik fel őket, és hiába jelentkeznek orvosi műszerésznek is. A másik fő probléma: ha kikerülnek a hallók közé, lényegesen nehezebben sajátítják el az elméleti anyagot, hiszen a pedagógusok, oktatók nem mindig magyaráznak úgy, hogy olvasni lehessen a szájukról.

●●

A hallássérültek információcseréjének fő formája a „jelelés". Igaz, képesek szájról is leolvasni a mondatokat, de számukra a gesztikuláló jelnyelv a könnyebb közlésrend-

SÁNDYNÉ, WOLF KATALIN építész
ÚJ TÜKÖR 1980 (XVII.) 8. m.

Felfedező út az időben



SIKER, 1980

Mi az a vastüdő, és mit jelent abban rajzolni, festeni, megrendülve láthatta mindenki a Siker című tévésorozat második adásában. És szeme előtt rezegtek az addig láthatatlan alfarészecskék, amelyek dr. Somogyi György neutrondetektorjában az urán lelőhelyeit jelzik. Elképedve hallhatta dr. Figus Albert eredményeit a gyomorrák korai felismerésében, akárcsak kudarcait az egészségügy szervezetében. És a lélegzete elállhatott a szombathelyi vezérigazgató házától, amelyet három hét alatt húztak föl gyára betonip nevű újdonságából.

Csak az ötödik siker nem volt hozzájuk foghatóan szenzációs. Egy fiatal asszony, Sándyné Wolf Katalin építész föltárta és eredeti szépségében, de új célokra építette újjá Kőszeg két műemlék házát. Nem partizánakcióban, nem valakik ellenére, nem huszáros bravúrral. Munkahelyi feladatként, öt év alatt, kitartón, csöndesen, kitűnően. Ahogy kell.

Ilyesfajta sikerekre pedig ritkán figyelnek fel.



Sándyné Wolf Katalin építész-tervező

— Ki ajánlotta szereplőnek ebbe a műsorba?

— Mint kiderült, Koós Tamás, az építésügyi minisztérium propagandaosztályának a vezetője. Pedig alig ismerjük egymást. Állítólag sokat hallott rólam, azaz nem is rólam, hanem Kőszegről, a házakról. Most is ő hívott föl elsőként gratulálni. Borzasztóan jólesett.

Vasárnap délelőtt van; a műsort tegnapelőtt este sugározták. Színesben nézte egy rokonánál; amiatt is izgult, vajon hogyan fest a képernyőn a kék alapon tarka mintás ruhája. Abban ül az ágy sarkán most is, a fotós tiszteletére. A két fotelt nekünk engedi át; több ülő-, sőt állóhely sincs a szűk szobában. Tárgyak zsúfolódnak padlón, polcon, falon: csupa fontos, régi, szép darab, munkák emlékei. Kő angyalfej, kiszínezett madonnaszobor, intarziás asztalka, egy templomablak színes darabjai, köcsögök, ládikók, régi óra, zár, kilincs, lámpa, gyertyatartó. Az íróasztala, amit tervrajzok, levelek kazla borít, reneszánsz díszű egykori liszteszsáda.

Izgatott, feszült, kapkodó, boldog. Félórája vagyunk nála, azóta harmadszor csöng a telefon.

— Egy szombathelyi tervező! — teszi le ragyogva a kagylót. — Milyen kedves! Pedig féltem egy kicsit, mit szólnak majd a kollégák.

— Gondolja, hogy a tévében megadott telefonszámát is fölhívták? Hogy magára szavaztak?

A nevetéstől is, a kétkedő fintortól is ráncokba szalad az orra töve. — Őszintén mondom, nem nagyon drukkolok, hogy megnyerjem azt a szobrot. Az már talán túl sok lenne, talán már irigységet kelthet. Ugyanakkor tudom, hogy a barátaim és azok az emberek, akikkel együtt dolgoztam, nagyon örülnének, ha én kapnám. A kőszegi művezetők, a brigádvezetők, a munkások, vagy akár az ifjúsági háznak berendezett épület takarító nénije. Őt ugyan nem érdekli, hogy az a ház műemlék, de óvja, mintha a sajátja lenne, annyira tetszik neki.

— Visszajár a házaiba azután is, hogy elkészült velük?

— Mint a bűnös a tett színhelyére. Az orvosi rendelővé alakított épületben az orvosokat faggatom, az ifjúsági házban elolvasom a vendégkönyvet, kérdezgetem a vezetőt, nincsenek-e gondjai. Mert ha bármelyik helyiséget nem lehet jól használni, ha nem tudják a gyakorlat igényeihez alakítani, akkor hiába a homlokzatok, a boltívek szépsége, nem végeztem jó munkát. De még egyikük sem panaszkodott.

— Most is Kőszegen dolgozik?

— Most is, ezután is, ezelőtt is — húsz éve. A szerencse az ölembe pottyantotta ezt a csodás kis várost, és remélem, nem is veszik el többé tőlem. Pont megfelel az én női méreteimnek.

— Az óbudai lakásától viszont egy kissé messze esik. Milyen gyakran kell odautaznia?

— Senki sem szabja meg — megyek, amikor csak lehet. Mondtam a tévében is: egy ilyen építkezés sikere az ott töltött napjaim számától függ. Nem mintha a távollétemben nem dolgoznának. De egy műemlék föltárása felfedező út, amit nem a térben, hanem az időben teszünk meg. Naponta adódhatnak váratlan, izgalmas helyzetek, visszahozhatatlan pillanatok, amikor dönteni kell. Ha nem vagyok jelen egy falréteg leverésénél, a legfontosabb információktól eshetem el. Ha nem sikerül elég gyorsan restaurátort szerezni, előfordulhat, hogy le kell vakolni egy falfestményt.

— Ki sietteti ennyire a munkát?

— Mindenki, akinek érdeke, hogy minél hamarabb befejezzük. A tanács, a leendő tulajdonosok, üzemeltetők — és a saját szemszögükből igazuk van. Kőszeg középkori központja egybesik a maival, nem nélkülözhetik sokáig. Én viszont szeretnék apróra átvizsgálni minden kis beugrót, stukkódarabkát, festékréteget, szobrot, kilincset, elfalazott nyílást. Minél régibb a ház, annál többször építették át, annál nehezebb földeríteni az eredeti állapotot. Az ember húsz év után persze nemcsak a kutatásaiban, hanem a tapasztalataiban is bízhat. Amikor például az ifjúsági ház dísztermének mennyezetén egy nagy, barna lefestett foltot találtunk, nem kételkedtem, hogy alatta freskó rejtőzik. A legutolsó lakó ugyan szecessziós csillárt csavarozott a közepébe — mit tudta ő, hogy reneszánsz palotában él, amit valamikor városbírók laktak. Hozzáláttunk a festékrétegek lehámozásához, és a hatodik réteg alól elő is bukkant az a késő reneszánsz freskó, aminek ma minden Kőszegre látogató a csodájára jár.

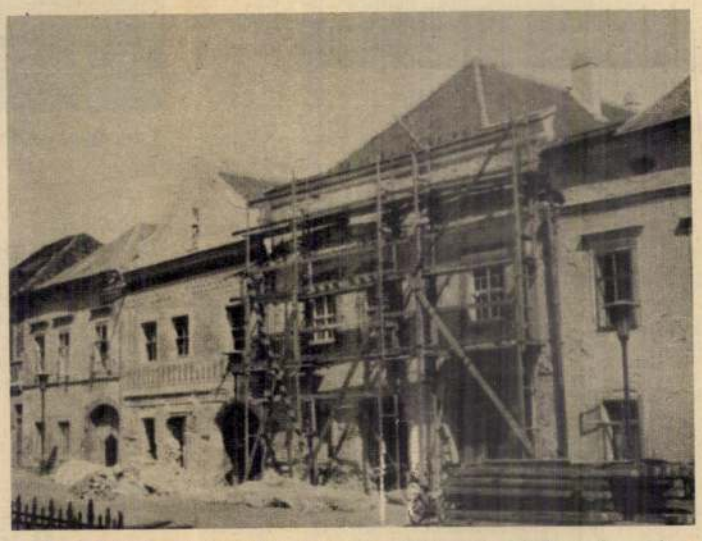

A két kőszegi műemlék ház az újjáépítés közben és utána



— Egy kisebbfajta szenzáció...

— Hát persze! Az én munkám teli van szenzációkkal. Hisz már az is megdöbbentő, hogy Magyarországon reneszánsz lakóházakat, sőt egész városközpontokat találtunk. Holott a szakirodalom a legutóbbi időkig úgy tartotta, hogy egy-két faragványon és Mátyás király néhány építkezésén kívül ez a stílus nálunk nincs jelen. Engem persze ennél sokkal kisebb fölfedezések is boldoggá tesznek.

— Ebben a mesterségben nincsenek kudarcok?

— Néha túl sok is. Egy otrombán megbontott fal, pénzhiány, kapkodás, a tudásom hézagai... Ha nagyon összeszaladnak, este nekivágok Kőszegnek, sétálok, amíg a lábam bírja. Reggelre mindig optimistán ébredek, a munkatársaim még nemigen láttak lógó orral. Talán ezért is ragadt rám, hogy „megszállott" vagyok.

— Talán nem az?

— De, azt hiszem, igen. Csak ez nem mindig és mindenütt erény — néha mintha kilógnék a sorból. Talán ezért is éreztem annyira jól magam a tévéstúdióban, a műsor felvételén. Ott ültünk öten, öt különböző korú, szakmájú ember, nők, férfiak. Beszélgettünk, és én hirtelen ráébredtem, menynyire hasonlók vagyunk.

R. SZÉKELY JULIANNA

Sándyné Wolff Katalin, tervező művész (VÁTI).

4. Az óbudai Fő tér felújított lakóházai (Sándyné Wolff Katalin, Cifka Anna és munkatársai, VÁTI). Fotó: Szathmáry Zoltán

4



MÉ 86. 1.

Magyar Építőművészet, 1986. 1. 6-old.

Sándyné Wolf Katalin

1981-ben Ybl dijat kapott

Sándyné Wolf Katalin, a VÁTI építésze a köszegi patikamúzeum és a Jurisics téri épületegyüttes rekonstrukciós tervéért:

Magyar Hirlap 1981/4/3/8

szoktam segiteni az üzemeltetés megindításakor. Ilyenkor ténylog megszállottá válok, és talán az utolsó hamutartó ig is elmegy vagy az utolsó teritőig is elmegy a gondoskodásom. Es valamiféle olyan izgalom, ami egy háziasszonyi izgalom, amikor vendégeket vár, a befejezés előtt.

- Nem gondolt arra, hogy idejöjjön lakni?

- De igen, volt egy időszak, amikor gondoltam, de akkor tul kicsik voltak ahhoz a gyerekeim, hogy ezt megtudjam valósitani.

- Sándi Péterné tervezőmérnök, Budapest Krisztina körut 99. Kedves Elvtársnő! Több, mint tiz év óta végzi városunknak müemléképületeinek kutatását és tervezését. Kiemelkedő szerepe van a város kis középületeinek, müemléképületekben való elhelyezésében. Engedje meg, hogy ezért a munkáért Kőszeg Város Tanácsa, Végrehajtó Bizottsága nevében, Jurisics Miklós Emlék-Plakettel jutalmazzuk meg!

- Kedves Sándiné Wolf Katalin! Tulajdonképpen egy éremmel függ össze az én első kérdésem. /További müsor nincs véve!/

visszaállitani nem lehetett, a mai rendeletek szerint, igy kirakatként állitottuk helyre. Ez a ház arról nevezetes, hogy a jezsuita patika butora kapottitt helyet, amikor a Jezsuita Rendházban megszünt a patika. Mosta butor, az európai értékü, nemcsak magyarországi értékü. A jezsuita asztalosok utolsó érett munkája. Az egésznek a végső határideje, gyógyszerészeti konkresszus, amit Magyarországon fognak tartani, ez lesz az attrakció, amit mutatni akarnak.

- Nem elég megmutatni csak az épületeket, azt élettel kell megtölteni. Mert, hogy müemlék, az, az egy semmi, lehet mondani. Az, hogy kivülről megnézzük, hogy nahát ez egy müemlék, ez kevés. Abba valami életet kell vinni! Vagy lakást, vagy valami közintézményt. És ez véleményem sze rint az, amit egy jó tervezőnek jól meg kell választani, és hogyha egy ilyen szép házban, mint ez is, hát az ifju ságot betudja hozni, és ez a Ház jól tud funkcionálni, akkor már ő is jól dolgozott.

- Ő milyentervező? Most nem kell dicsérni,

- Mondjam, azt, hogy egy mozgékony. Soha nem lehet tudni, mikor érkezik ide, és reszkethet az a kivitelező, aki nem ugy végzi a munkát, amit ő előirt! És, azért érti a dolgát, szóval otthon van ezen a területen, a szakmai berkekben talán igy fejezném ki a dolgot!

- Nekem azt mondták Önről, hogy mániákus ember.

- Igen, ezt igy, pontosan nem hallottam, de a megszállott szó, majdnem szinonimájával, már hallottam. És büszke vagyok, ha ilyeneket hallok. Ez a megszállott szó, például innen a Vas Megyei Tanácstól való, és nagyon örültem, amikor visszamondták!

- És megszállottnak is érzi nagát?

- Igen, igen.

- Mi ennek a titka? Szóval nehéz megfejteni, de mi a titka?

- Igen, igen, de most gyorsan végiggondoltam, nem minden esetben vagyok olyan, amire azt lehet mondani, hogy megszállott, nem minden munkámban, Hanem a véletlen adódóm, vagy hosszu éveken át adódó kapcsolatokkal együtt. A város, a házakkal, az emberekkel való kapcsolatok, juttatnak el azt hiszem odáig, hogy minden kőszegi munkámmal együtt, és munkám kapcsán megszállottként szoktam viselkedni. Általában

1980. febr. 8. Televízió 20.20 /Vgné/.
Siker

hozzá az egyik az, amiben az Ifjusági Ház van, és amásik az orvosi rendelő van. Mert ezek felujitásként indultak, és ezt én egy kicsit erőteljesebb energiám is benne van, hogy ez középület lett.

- Itt viták jobban az épületek funkcióváltásánál adódnak. Ennél az épületnél is, ami mondjuk lakóépület felujitásnak indult, és akkor átváltottunk Ifjusági Ház létrehozá sára.

- Ezt a váltást ki javasolja itt? Vagy hogy történik ez?

- Az épület megkutatása után, általában tervező több változatot ad.

- Nagyonis akartam, hogy ezekből, akár az Ifjusági Háznál, akár az orvosi rendelőnél, hogy valami olyanféle köztélu létesitmény legyen, ami a háznak megfelel, ami értékének megfelel, és az ide járó embereknek ez közért célu dologgá válik azáltal, hogy mindenki láthatja.

- Melyik házat tervezte először?

- Először a Jurisics tér 5.számu házat, amelyk, ha szembenézünk, a jobboldalon van a három ház közül. Erre valamilyen középület funkciót kerestünk, és ugyanakkor az Anya- és Csecsemővédelmi Intézet áthelyezésére volt a városnak szüksége, igy találkozott a megbizás és a funkció. Balra, a mellette lévő ház, az un. Grafitos ház. Először lakóháznak indult, a boltozatos szerkezete az épületnek olyan szép, hogy azokat megbontani, kamrára, fürdőszobára, Wc-re, szinte nem is lehet. A nagyteremben, ahol a freskó van, a freskóra koncentráltunk, és a freskót keretező stukkóra.

- Mit ábrázol ez a freskó?

- A gazdag és szegény Lázár történetét, azt ábrázolja, 17oo körüli a freskó. Valószinüleg olasz mester müve, de egy török turbános vendég ül az asztalnál. A már előkerült értékes freskóhoz kerestük a stukkókeret formáját, és találtunk egy fülkét, egy tékát, és a fülkébe be volt falazva a stukkókeret három darabja. Mintha valaki az utókornak el akarta volna tenni mintának. Ennek legalább száz éve. Ilyen kőmüves, aki elteszi az utókorra, az csak meghatottságot jelent. Előkerült két Dalmát-rendszerü üzletajtó. Az ajtó itt csak 42 centi széles, ide a vásárló nem ment be, a keskeny nyilásban az eladó állt, és ugy árusitott, hogy mögötte a tolvaj be ne tudjon surranni. Na most ezt sajnos

Sándi Pétené, Wolf Katalin
tervezőmérnök

És hát akkor most a mai utolsó téma, egy magyar városról szól a hamarosan kezdődő film! A magyar városról, akik látták, azok azt hiszem nagyon szivesen emlékeznek vissza rá és egy nagyon, a legszebb emlékük lehet, városainkról. Akik nem látták, azok bizonyára sokat hallottak róla, és mondogatják, szombatonként vagy vasárnaponként, hogy egyszer már elkellene oda is menni. Hát egyszer majd nézzük meg, és lássuk az okok egynémelyét, amiértolyan szép is ez a város!

- Szépek voltak ezek a házak kivülről, de bent vizes volt, dohos. Főleg a földszintek. És bizony hát emlékszem rá, jártam a házakat, hát a néni jó messze huzta a szekrényt a faltól, hogy nehogy megdohosodjon benne a ruha. És hát 1962. körül kezdődött a városnak a müemlékeinek a felujitása.

- Hány év munkája van ebben a városban?

- Hát itt több, mint 15 éve dolgozom, majdnem egyfolytában. Templomokkal kezdtem, a templom homlokzatok helyreállitásával. Az evangélikus templom teljes, ennek esetében teljes szerkezeti helyreállitásit, és azután pedig a házakkal. Még-

Sanftleben Dániel

ötvös.

1720-ban Budán élt.
zorfrt évi övedelme, ~~volt~~
háza, szőleje volt.

Dr. Illésy János: Magyarországi ötvösök 1732-ben. Arch. Ért
1904 évf. 391. l.

Sanhoffer Imre, festő

— IGY LÁTTAM MOSZKVÁT címmel Sanhoffer Imre festőművész grafikáiból és Gink Károly fotóművész felvételeiből nyílt meg tárlat hétfőn Sopronban. Csaknem száz grafika és fotó mutatja be Moszkva műemlékeit és a szovjet főváros mai életét.

— Hír

8

NÉPSZABADSÁG,

Bp. 1975. okt. 7.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Sanó Zoltán (8 éves)

ÉLET ÉS IRODALOM

1973 MÁJ 19

1021



Sanó Zoltán, 8 éves: Anyám tyúkja

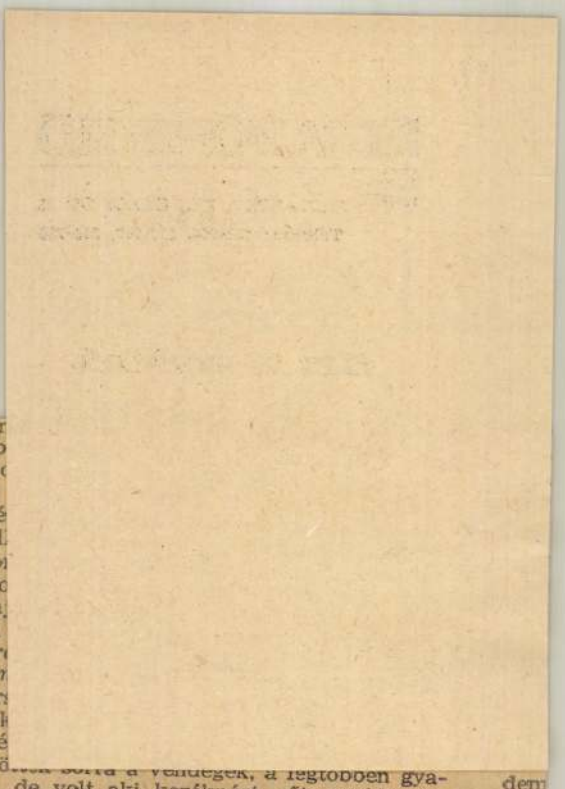

Jöttek sorra a vendégek, a legtöbben gyalog, de volt aki kerékpárt, sőt, segédmotoros Dongót támasztott a tégláig meztelen falnak. Egy vörös fejű, kohászkesztyűs férfi megszorította a kezét. „Emlékszel rám?", kérdezte. „Hogyne emlékeznék még a temetéseden is kint voltam". Ez az ember annak idején két henger közé szorult, s a tükörsima acél laposra hengerelte. Szomráki, az üveges, bambán megállt előtte, és annyira nem előkelően megkérdezte: „Pacal lesz?" Utána cserzett bőrköténnyel odalépett egy sörgyári kocsis, aki még ökrös társzekeret hajtott annak idején. „Loptam neked egy láda Portert!" Nagyon furcsán keveredtek az emberek, már nem lehetett tudni, ki az élő és ki a halott, és *ő jattolt* mindenkivel. Oldalt mellette állt a felesége, csakhogy ez nem *az* a felesége volt, aki valóban van, hanem a *másik*, aki a pilleágyon fekszik, és mégsincs jelen.

Az urak repetáztak a marhagulyásból, a hölgyek megittak egy-egy nagyfröccsöt, két pohárköszöntő is elhangzott, hogy lám a Gyenis, hiszen a vak is látta, ez még sokra viszi az életében, mert nem ismer se ünnepet, se más szünnapot, és a keze meg pláne nem ismer ilyet. Az egykori telepi prédikátor, aki valamikor ingyentejet osztogatott, külön áldást mondott a kezére, melyet íme, megszentelt a munka, s egy szakszervezeti bizalmi, ma már szakszervezeti lapszerkesztő, külön kiemelte a proletárököl kemény-

SANSOVINO ANDREA (1460—1529) után.
Bacchansnő, XI., Kelenhegyi-út 47.

Medvey . [redacted] . l.
131.

Verhandlungen der 42. Philologenver-

sammlung VI. 211.



Sánta Csaba: Kompozíció (fa, fém, 32X12 cm)

Sánta Csaba



SÁNTA CSABA
1964 április 6-án született Szovátán
1982-ben végezte a Képzőművészeti Líceumot Marosvásárhelyen
1990-ben államvizsgázott a kolozsvári Ion Andreescu Képzőművészeti Főiskola szobrászati karán.
Kiállítások:
1981: Csoportos kiállítás Marosvásárhelyen
1986, 1988: Csoportos kiállítás Kolozsvárott
1990: Csoportos kiállítás Franciaországban
1991: Médium 2. Sepsiszentgyörgy

SA'NTA Csaba

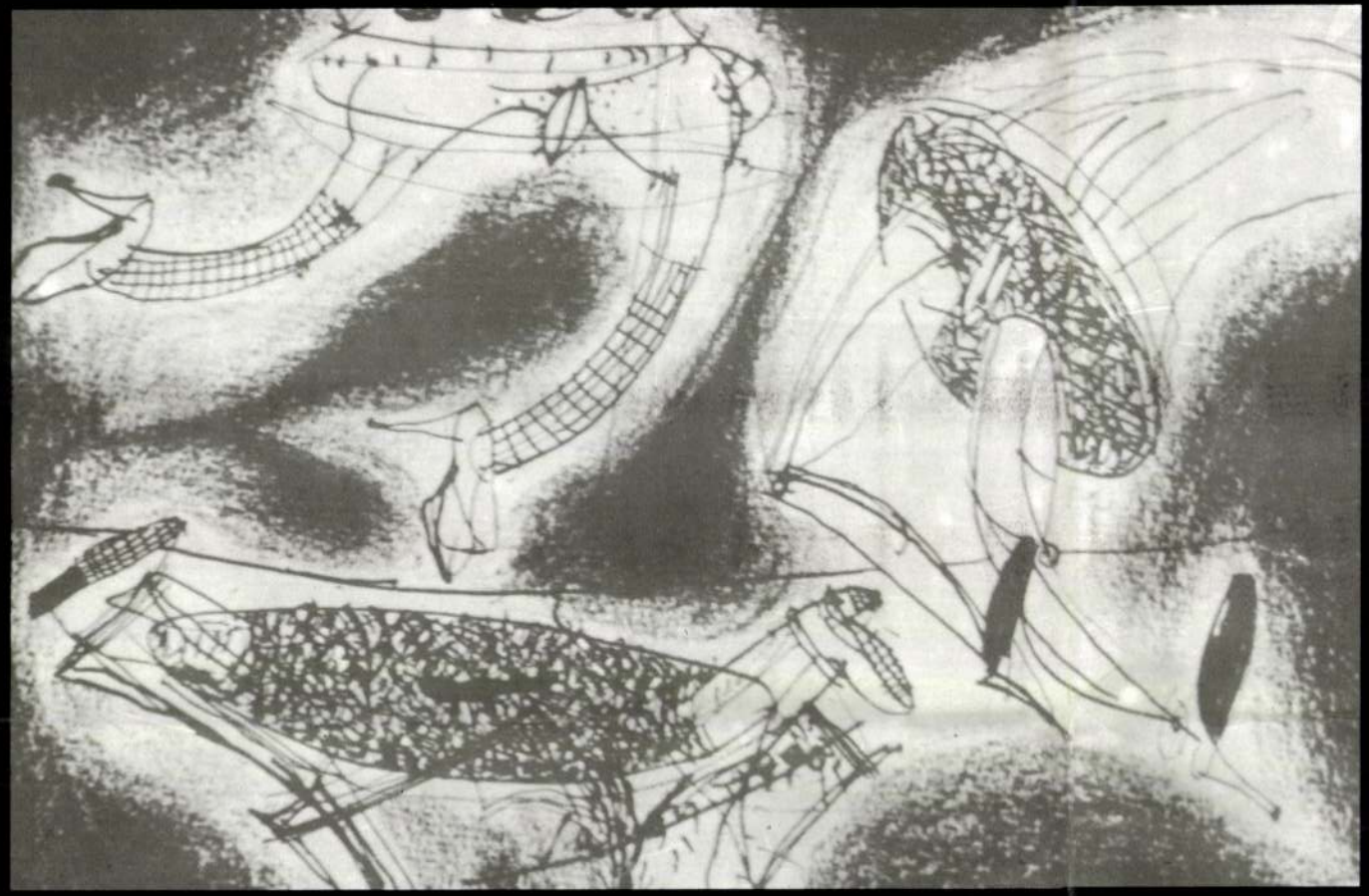

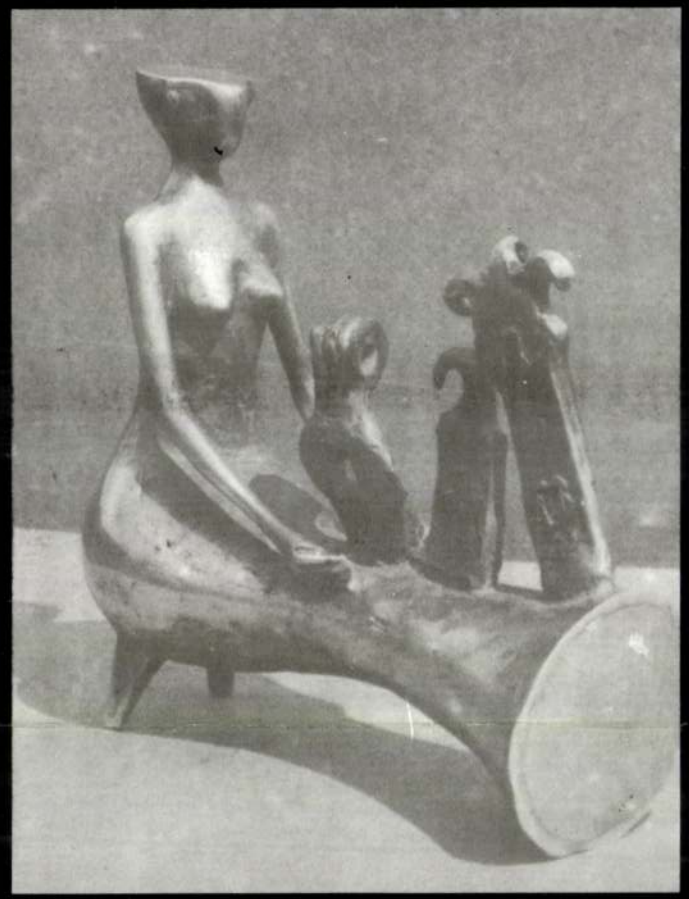

SÁNTA CSABA

1964. április 6-án született Szovátán.
1982-ben végezte el a Képzőművészeti Líceumot Marosvásárhelyen.
1990-ben államvizsgázott a Ion Andreescu Képzőművészeti Főiskola szobrászati szakán. Jelenleg Szovátán él és alkot.

Kiállításai:

1981: Csoportos kiállítás Marosvásárhely
1986, 1988: Csoportos kiállítás Kolozsvár
1990: Csoportos kiállítás Franciaország
1991: Médium 2. Sepsiszentgyörgy
1992. Csoportos kiállítás Marosvásárhely
1992. Szovátai képzőművészek kiállítása Százhalombatta
1994. Médium 3. Sepsiszentgyörgy





MULTI-PRESS



SÁNTA CSABA

MEGHÍVÓ

Szeretettel meghívjuk
október 15-én 17 órakor
a Barátság Művelődési Központ társalgójába

SÁNTA CSABA

képzőművész kiállítására

A kiállítást megnyitja:
CHIKÁN BÁLINT
művészettörténész

A kiállítás megtekinthető
október 15-től november 3-ig, naponta 15-18-ig.

A kiállított művek megvásárolhatók.
Előzetes bejelentés esetén csoportokat más időpontban is fogadunk.
Tel: 355-488 B. Nagy Rozália szervező.

A Szovátán élő, s jelenleg általános iskola igazgatójaként tevékenykedő
művész kiállítását
Százhalombatta Város Önkormányzatat támogatásával
az Erdélyi Kulturális Alapítvány és a
Barátság Művelődési Központ hozta létre.

Gheorghe Mureşan

1949 szeptember 12-én született Kolozsvárt. Tanulmányait 1974-ben fejezte be a kolozsvári Ion Andreescu Képzőművészeti Főiskola szobrászati karán, ahol Virgil Fulicea volt a tanára. 1970-től rendszeresen részt vesz a megyei és az országos tárlatokon. Egyéni kiállításai: Déva (1977, 1982). Több hazai és nemzetközi csoportkiállításon szerepeltek alkotásai: Déva (1975, 1977, 1979, 1980), Kovászna (1977), Bukarest (1978, 1980), Marosvásárhely (1979), Hyvinkää (Finnország 1981), Moszkva (1988).

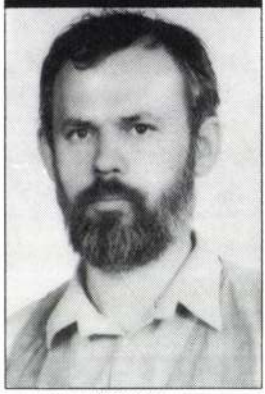

Adress
4300 Tirgu Mureş
Marosvásárhely,
B-dul Pandurilor
nr. 25/17
Tel: 954—47733
Romania

Ereklyetartó
fa
32x28x25 cm

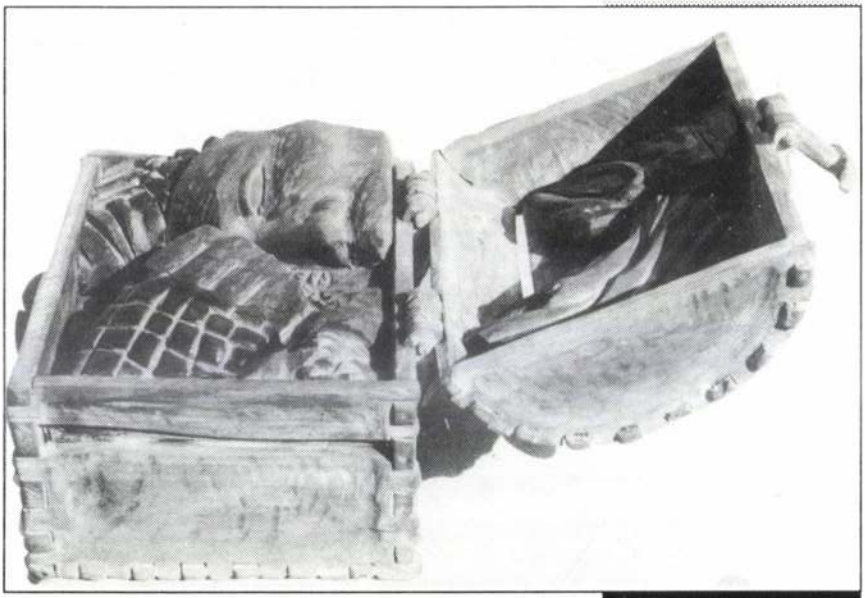



Address
3995 Sovata
Szováta
str. 1 Mai Nr.58
Tel. 954-78116
Romania

Sánta Csaba

1964 április 6-án született Szovátán (Maros megye). 1982-ben végezte a Képzőművészeti Líceumot Marosvásárhelyen. 1990-ben államvizsgázott a kolozsvári Ion Andreescu Képzőművészeti Főiskola szobrászati karán és szülővárosában telepedett le. Csoportos kiállításokon részt vett: Marosvásárhelyen (1981), Kolozsvárt (1986, 1988), Franciaországban (1990), Sepsiszentgyörgyön a második nemzetközi kortárs művészeti kiállításon (1991 Médium 2) és Százhalombattán (1992).

12 Erdélyi Képzőművész
Dr. 1992



Kompozíció
Fa, fém
32x45x12 cm

Sanftleben (Sovontlebim, Somtlib) Dániel — Buda. Ar.

Szül.: Boroszló. Említik 1713—1739. 1713. VIII. 25-én kapott polgárjogot. 1716. XII. 20. mester. 1726. céhmester. *Inasai:* 1716. XII. 21—1721. VIII. 20. Zambrun Simon; 1719. VII. 9—1721. Hacker János; 1721. III. 9—1727. Groschnik Ignác; 1731. VI. 8. Matkowischz Miklós Mátyás; 1735. VI. 11. Ambrosi Fülöp; 1739-ben felszabadult Asambis József Éliás.

Művei:

Kehely
1731
Budai pestistemető kápolnája.
Elveszett

Pest-Buda 1977

Monstrancia
1734
Krisztinavárosi kápolna. Lappang

Szentháromság csoport
1734
(Ebből 1799-ben cibórium készült)
Krisztinavárosi kápolna. Lappang

Kehely
1735
Krisztinavárosi kápolna. Lappang



8

XVIII. század vége
Egykor Tóth János tulajdonában.
Lappang



10

Gyertyatartók
1800 körül
1936-ban Várpalotai Palotay Ödönné tulajdonában. Lappang



8

Sótartók
XVIII. század vége
Egykor Tóth János tulajdonában.
Lappang



10

Evőkészlet
1800 körül
Egykor Pilinszky Ferenc tulajdonában



15

Sótartó
1805 körül
Bp. Tört. M.

Irodalom:

Bp. Tört. M.; Jungenbuch 1775. VI. 18., 1775. V. 25., 1779. V. 30., 1785. XII. 25., 1790. VI. 13., 1792. VI. 22.; Németh: A budavári főtemplom kincsei (Arch. Ért. 1884.); Expos: 1935:34.; Kőszeghy; Mihalik: Versuch; Mihalik hagyaték. 39. p.; Dombi; Földes; M. Nemz. M.; Iparm. M.; Bp. Tört. M.

Cibórium
1735
Krisztinavárosi kápolna. Lappang

Irodalom:
Bp. Tört. M.; Jungenbuch 1716. XII. 2., 1719. VII. 9., 1721. III. 9., 1731. VI. 8., 1735. VI. 11., 1739.; Illyefalvy—Pallós; Kapossy 1934.; Schoen; Kovács L.: A budai pestistemető, Bp. 1932.; Mihalik hagyaték: 43. p.; Dombi.

Schenpeter (Schenbetter, Schenbeder) János György Buda

Szül.: Nápoly. 1752. IX. 1. mester. 1753. VII. 23. polgárjogot kap. *Inasa:* 1753. VI. 21—1758. V. 28. Keit Kristóf.

Művei:
Nem ismertek.

Irodalom:
Bp. Tört. M.; Gesellenbuch 1753. VI. 21.; Illyefalvy—Pallós; Kapossy 1934.; Mihalik hagyaték: 80. p.; Dombi.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Sánta Ferenc
TURBÓ

1966. JÚNIUS 30. TUR

1021

Képzőművészeink

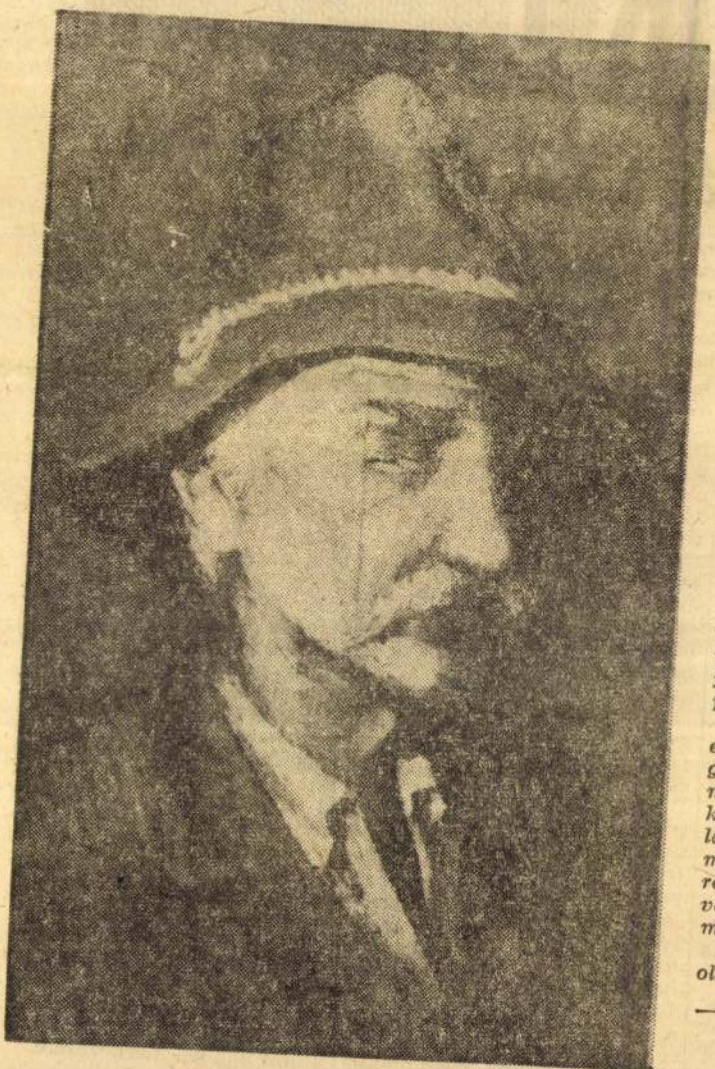

Sikeres kiállítás Baján

Szabad órájában délutánonként, esténként festészettel foglalkozik a Bajai Készülékgyár két dolgozója, Sánta Ferenc és Jenei László. Több szép, jelentős művet alkottak. Felvetődött ott az a gondolat, hogy műveiket kiállítják. A Bajai Készülékgyárnak nincs megfelelő kultúrterme — és ez elég sajnos —, ezért a szomszédos, Férfifehérneműgyár kultúrtermében rendezték meg a kiállítást, melyet három nap alatt körülbelül ezren látogattak meg. Sánta Ferencnek 18, Jenei Lászlónak pedig 21 munkáját állították ki. Az alkotások általában hazánk szép tájait tükrözik, de nem egy portré akad köztük. Például: a díjnyertes, illetve a zsüri által legjobbnak tartott Tsz-paraszt portré.

A zsüri megállapította, hogy e két dolgozó alkotása nagyobb nyilvánosságot érdemel, ezért valószínű, hogy a közeljövőben Baján, a város lakossága részére rendezik meg a kiállítást. A zsüri törekvését bajai gyáregységünk vezetősége is helyesli és támogatja.

Reméljük, ott is éppen olyan sikere lesz műveiknek.

Sánta Ferenc portréja: Tsz-paraszt

SPORT

Félévi számadás a KISZ Kupa bajnokságról

A KISZ Kupa Bajnokság eddig lejátszott mérkőzései a vártnál jobb eredményt hoztak, mert a versenybizottság a jelentkező 12 csapatot az erőviszonyok figyelembevételével két csoportba osztotta, így a mérkőzések mindvégig kiegyensúlyozottak voltak. Az A-csoportba a következő csapatok kerültek: Készülékgyártás, Szerszámgyártás, Ellátó Üzemek, Üzemfenntartás, Nagygépgyártás, Középgépgyártás. Voltak mérkőzések, amikor az indulatok és kedélyek eléggé magasra csaptak, de végül is lecsillapodtak. Az A-csoportban végig kiegyensúlyozott és egyforma teljesítményt a *készülékgyár* csapata nyújtott, mely mind játékban, mind sportszerűségben a legjobbat adta. A lejátszott öt mérkőzésből 8 pontot szerzett, és ezzel megszerezte a tavaszi fordulóban az első helyet. A második helyen az *üzemfenntartás* csapata végzett, mely a lejátszott öt mérkőzésből 7 pontot ért el. A harmadik helyen a *szerszámgyár* csapata végzett 5 ponttal. A szerszámgyáriak szereplése nagy meglepetés, mert ebben a csapatban javarészt rutinos labdarúgók szerepeltek, akik higgadt, magabiztos szereplésével szerezték meg az előkelő harmadik helyet. A negyedik helyen mérsékeltebb teljesítménnyel a *nagygépgyáriak* végeztek, akik azonban fogadkoznak, hogy az őszi fordulóban jobb eredményt fognak elérni. Az ötödik helyen jobb gól aránnyal a *középgépgyár* csapata végzett, míg a hatodik helyre az *ellátó üzemek* csapata került. A középgépgyáriak szereplése eléggé hullámzó volt, talán jobb szervezéssel sikeresebb is lehetett volna a szereplés. Az ellátó üzemek csapata szereplése nagy csalódást keltett, mert ez az együttes többre képes, s talán, ha jobb lett volna a kollektív munka, akkor az eredmény is másképp alakult volna.

A B-csoportban, ahol kisebb gyáregységek csapatai szerepeltek, a mérkőzések nagyobb és lelkesebb játékot hoztak. A B-csoportba a következő csapatok kerültek: Szigetelőanyaggyár, Trafógyár, Próbaterem, PKC, GYGO és központi igazgatás. A csoportban legjobban szerepelt a *szigetelőanyaggyár* csapata, mely minden mérkőzését megnyert, így fölényesen lett a tavaszi forduló első helyezettje. Ezt a jó teljesítményt elsősorban a jó szervezésnek és a jó kollektív munkának köszönhetik, és nem utolsósorban a min-

sportszerű játéknak. A második helyen a GYGO *csapata* végzett, amely bár két gyáregységből tevődött össze, mégis jól összekovácsolódott. A harmadik helyre a *központi igazgatás* csapata került, amely a bajnokság folyamán jobban is szerepelhetett volna, mert lehetőségei nagyobbak voltak, mint a többi csapaté. A negyedik helyen a *Trafógyár* áll. Az ötödik és hatodik helyen a PKC és próbaterem csapatai végeztek. Az előbbi kis kollektíva, dacára gyenge szereplésének, mégis dicséretet érdemel, elsősorban azért, mert minden mérkőzésükre sportszerűen kiálltak, ezzel biztosították a kupamérkőzések folyamatosságát. A próbaterem csapatáról sajnos semmi jót nem tudunk mondani, mert a dolgozók sportolási lehetőségeit lebecsülték, s nem jártak ki a mérkőzésekre. Ezúton hívjuk fel a próbaterem szakszervezeti sportfelelősének figyelmét, hogy az őszi fordulóra nagyobb gondot fordítson a szervezéssel kapcsolatban.

Mindent összevetve az őszi forduló nagy küzdelmeket és szoros eredményeket ígér, mert minden csapat az eddiginél komolyabban fog felkészülni minden mérkőzésére.

Szeder István

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1972 SEP 21

Keletmagyarország

Sántáné Ferencné
iparművész

KELET MAGYARORSZÁG

NAP HÍREI

1021

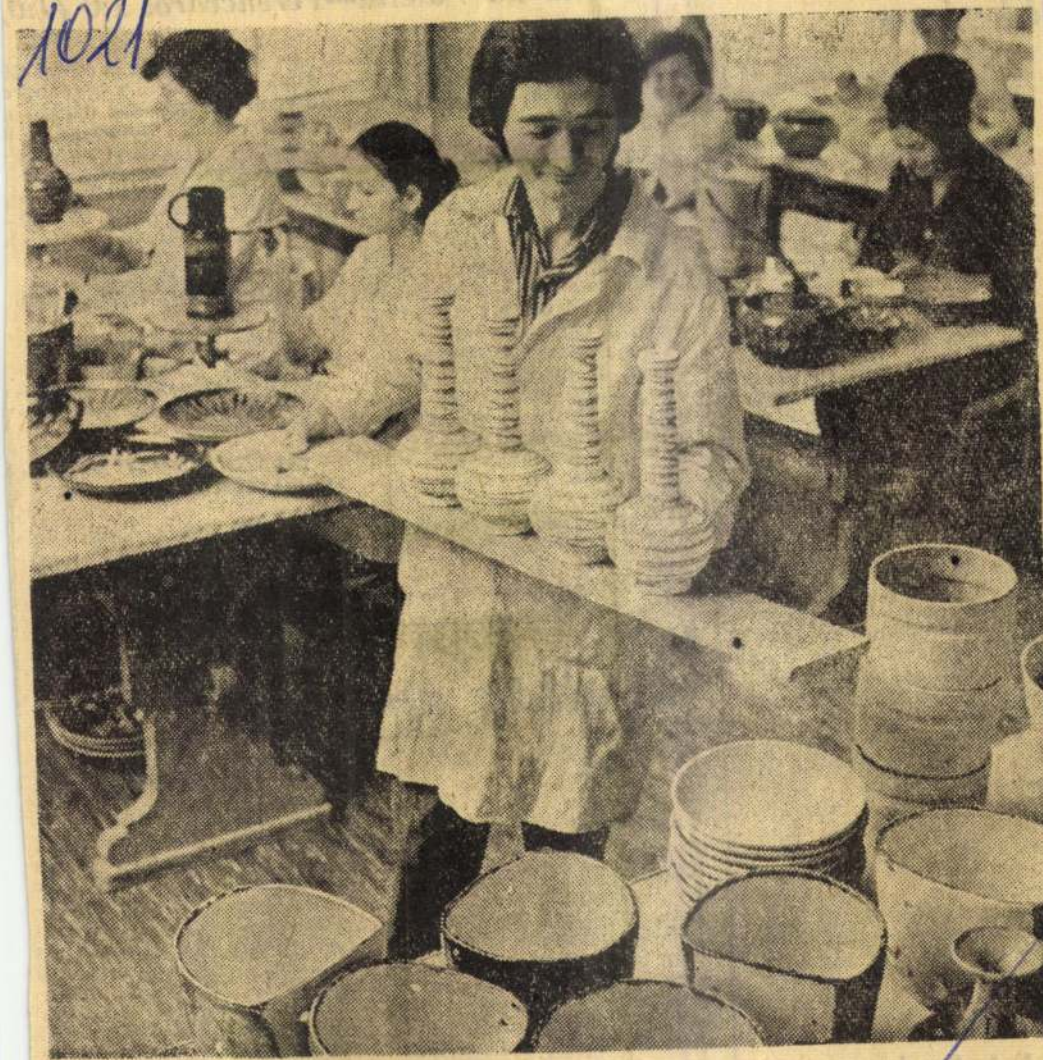

A LAKÁS DISZEI. A Budapesti Kerámiaipari Szövetkezet sok hagyományos laskerámiákon kívül matyóföldi motívumok alapján ún. paraszttányérokat is készít. De készülnek díszlámpák is. Képünkön: Sánta Ferencné iparművész és Löfler Jánosné kerámikus falidíszeket fest. (MTI foto — Hadas János)

stnevelési áról

öksége

Az elnökség felhívta a figyelmet, hogy a szakszervezeti bizottságok és az alapszervek is következetesebb álláspontot képviseljenek a sportmozgalmat illetően. Ellenőrizzék a sportcélokat, a tömegsportot szolgáló céltámogatások felhasználását.

Foglalkoztak az MTS megyei Tanácsával való kapcsolattal, a KISZ-szel, és más társszervekkel való együttműködéssel. Megállapították, hogy ezek a kapcsolatok jók, a feladatok sikeres megoldását szolgálják. Ezért az összehangoltabb együttműködésre a jövőben is szükség van. Napirendre kerültek a személyi és tárgyi feltételek biztosításával kapcsolatos feladatok is. Megállapították, hogy a vezetőképzés megoldott, a szakszervezetek sportfelelősei minden évben kéthetes tanfolyamon vettek részt, megfelelő tájékozottsággal bírnak. A sportbizottságok megfelelő számú aktivahálózattal rendelkeznek.

Ami a tárgyi feltételeket illeti, itt van javítanivaló. Kevés a munkahelyek melletti sportpálya és ez akadályozója az egyre fejlődő tömegsportnak. A pályaépítési mozgalmat ezért támogatni kell. A tárgyi feltételek javítását szolgálja, hogy az SZMT létrehozta a sportszerkölcsönző állomását. Ezt egyre többen veszik igénybe és ezért indokoltnak látszik további fejlesztése.

Feladatok — új munkabizottság

A testnevelés és sport

Megtépetés a KEK-ben: Kikapott a Ferencváros

Floriana La Valetta—Ferencváros 1:0 (1:0)

A Ferencváros labdarúgócsapata Valettában lépett pályára szerdán a KEK-mérkőzésen. 3 ezer néző volt kíváncsi a találkozóra, amelyet a görög Vamvacopulos vezetett.

Balszerencsésen kezdődött a zöld-fehérek számára a mérkőzés. Az első percben Géczi és Árpa rajtolt egy labdára, a máltai csatár előbb érte el, és a tehetetlen kapust kicselezve gurított néhány lépésről a hálóba, 1:0. A gól után nagy fölénybe kerültek a magyarok, egymás után alakították ki helyzeteiket, de gólt nem sikerült lőni. A 19. percben Szőke beadását Branikovits 17 méterről kapásból küldte a kapu mellé. A 31. percben Horváth 30 méteres hatalmas lövése a felső kapufán csattant.

Fordulás után sem változott a játék képe. A közel 30 fokos melegben, a keményre döngölt és agyagos pályán a zöld-fehérek támadtak, a máltaiak 11 emberrel védekeztek.

A Ferencvárosból Füsi, Páncsics és Horváth Á. játszott jól. (MTI)

BARÁTSÁGOS LABDARÚGÓ-MÉRKŐZÉS

Olaszország—Jugoszlávia 3:1 (0:0). Torino, 60 000 néző. Góllövők: Riva, Chinaglia és Anastasi, illetve Agroppi (öngól).

VILÁGBAJNOKI SELEJTEZŐ MÉRKŐZÉS:

Románia—Finnország 1:1 (0:0). Helsinki 5500 néző, góllövők: Nunweiller (51. p)., illetve Fissanen (86. p.).

A világ sportja — sorokban

Befejezték a XX. sakkolimpia első fordulójában függőben maradt játszmákat. A 3. csoportba sorolt Magyarország 3,5:0,5 arányban győzött Indonézia ellen, miután Sax megnyerte a Turalekey ellen függőben maradt játszmát. A 3. csoport eredményei: Magyarország—Indonézia 3,5:0,5, Lengyelország—Bolívia 3:1, Libanon—Norvégia 0:4, Skócia—Marokkó 2,5:1,5.

★

A nyugatnémet kormány és

nak ismertetésére. 2. Az izraeli tuszok kiszabadítását célzó erőfeszítések, tárgyalások részletezésére. 3. A fürstenfeldbrucki repülőtéren lezajlott tűzharc körülményeinek leírására. A dokumentáció összeállítói felsorolják mindazokat az okokat, amelyek megakadályozták a túszok kiszabadítását és hangot adnak következtetésüknek, mely szerint helyesen jártak el a szövetségi hatóságok, mégha sikertelen volt is ak[illegible]

Magyarok Velencében az építészeti biennálén

Először 1980-ban, a képzőművészeti világesemény mellett rendeztek építészeti szekciót. Ekkor a manierizmus újrafelfedezése volt a trend, amely a „másképpen modern" építészekre is hatott. A posztmodern részévé lett az az installációs ötletparádé, amelyet a lenyűgöző léptékű, többszáz éves, klasszicizáló ipari téglacsarnokban, az *Arzenál* régi kötélverőüzemében rendeztek az akkor legrangosabbnak tartott építészek meghívásával. Ez látványosságszámba ment, és így az építészet és a képzőművészet újra egymásra talált, azóta önálló biennáléja van az architektúrának Velencében. Az előző négy rendezvényen azt tapasztalhatta a közönség, hogy a modernizmus ismét feljövőben van, ahogyan a hollandok kiállításuk címében találóan fogalmazzák meg: „dogmák nélkül". Éppen ez lenne az az aktualitás, amelyen az építészeknek e kiállítások kapcsán gondolkodni nyílna lehetőségük, ám mindeddig ez nem jellemezte a biennálékat. Most, éppen a magyar „organikus" pavilon kényszeríti erre a teoretikusokat és gyakorló építészeket egyaránt.

A hatvanas években a Római Klub megfogalmazta világhírűvé lett jelmondatát: „szép, ami kicsi." A felelősségérzettől indított maxima mögött az ipari társadalmak túlzó nyersanyag-felhasználása, a presztízsfogyasztásra ösztökélt „gazdag" társadalmak pazarlása és a nyomukban kibontakozó ökológiai katasztrófa körvonalai érződtek. Lassan kialakult a környezetvédő mozgalom, amelyből inkább lett politika, semmint építészet. A környezetvédők a majd' százötven éves organikus építészeti irányzatban kerestek társat. Lehetőségét látták annak, hogy egy regionális hagyományok alapján és a helyi természetes építőanyagok felhasználásával dolgozó architektúra szembeszálljon a gigantomániás és technológiára orientált építészeti modernizmussal.

Amikor ezt a rokonszenvet az építészet organikus ága viszonozta, fogalmi zavar keletkezett. Az organikus és az ökoépítészet jelentése összeolvadt és valamiféle alternatív, ellenzéki értelmezés alakult ki. Ezt az átfedést mind a mai napig nem sikerült tisztázni, és a mostani magyar kiállítás sem próbálkozott ezzel. Kérdés lett, hogy mit nevezzünk organikusnak: a természetelvű építést, ezen belül az antropomorf, a biomorf és a zoomorf alkotó filozófiát? Vagy a panteista gondolkodásmódot, netán a teremtés szentségét tisztelő, a mai természettudományokkal szembenálló antidarwinista kiindulást? A regionalizmus építészeti megjelenésével a zavar csak fokozódott, mert a népi hagyományok megnövekedett becsülete, a művészetbe történt erőteljesebb beáramlása tovább szélesítette azt az eredetileg szűkebb kört, amelyet még a prerafaelliták, a szecesszió néhány alkotó építésze, majd a modernek közül elsősorban Frank Lloyd *Wright* fogalmazott meg organikus építészetként.

A magyar organikus építészetnek is van két, egymástól inkább szellemében, semmint formájában eltérő vonulata. Az egyik csoport *Csete* György körül alakult ki, akit inkább a népi kultúrából merített indíttatás jellemez és aki mégis keresi a komromiszszumot a technika adta lehetőségek beépítésére. Olyan kísérletekre is emlékeztetnem kell, mint amit a paksi tulipános házak jelentettek és a legújabbak közül a természetes hőenergiák hasznosításával megkonstruált balatonszentgyörgyi vendéglátóipari együttes (Gulya-csárda) „napháza". Az ő Pécs-csoportjának alkotói szétszóródtak az országban és munkásságukat később alig tudták egymással koordinálni. *Makovecz* Imre építészetét filozófiai alapokról indította, nevezetesen Rudolf *Steiner* antropozófiáját és építészetét tekinti követendőnek. Ebben a szellemtudományos rendszerben meghatározó szerepe van a Jó és a Rossz szellemi energiák küzdelmének, és az építészetnek a Jót kell szolgálnia. A szimbolikus terek nála inkább kötődnek az emberi formákhoz, és az anyagban való megjelenés „szabályait" is igyekszik kidolgozni az a ma is prosperáló, fiatalokból álló tervezőgárda, amely Makovecz köré tömörült. *Kistelegdi* István, *Nagy* Ervin, *Rácz* Zoltán, *Salamin* Ferenc és *Sánta* Gábor nevét emelem ki, hovatartozás nélkül.

A két csoport munkáit eddig egyetlen alkalommal lehetett csupán együtt látni, az 1984-es BNV organikus építészeti pavilonjában, amelyet az a *Koppány* Zoltán tervezett, aki ma egyik társuláshoz sem számíthatja magát. Ilyen kiemelkedő organikusnak nevezhető a tervezők közül *Dévényi* Sándor is. Vannak viszont többen, akik valaha résztvevői voltak valamelyik irányzatnak, de munkáikat ma már nehéz ide illeszteni. A magyar építészet organikus ágát egy szűkebb, rokonszenvező nemzetközi építészfigyelem eddig is övezte, Makovecz Imre munkásságára pedig az egész világon felfigyeltek.

Ebben a világban véleményem szerint nemcsak az építészek, de az egész emberiség számára is kulcskérdés, hogyan alakul tovább az arc-

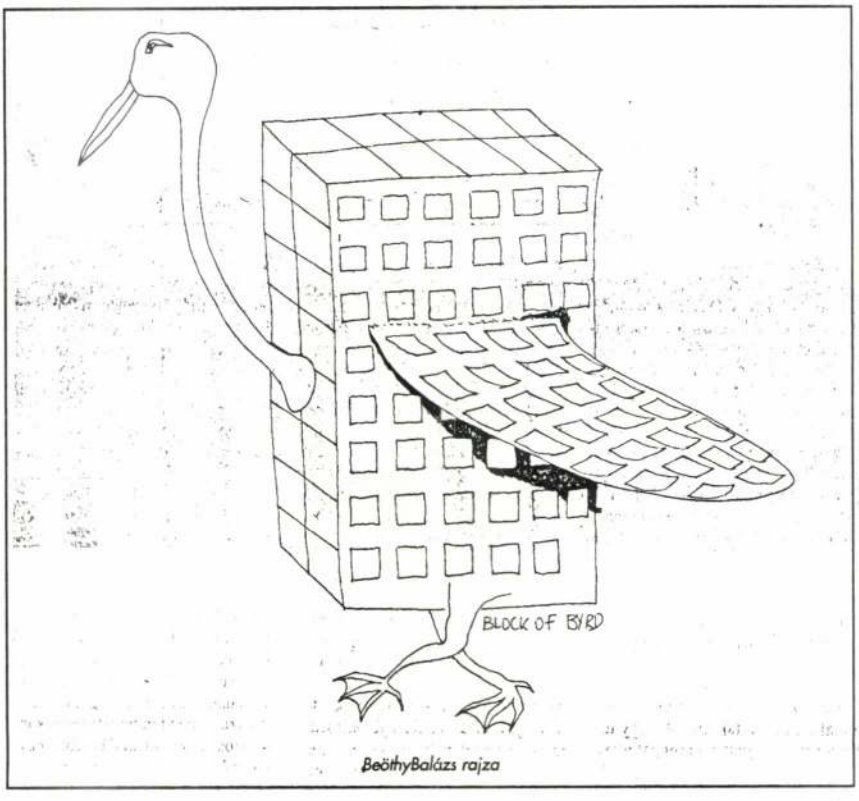

BeöthyBalázs rajza

hitektúra. A modernizmus válsága múlni látszik. Hiábavalók az ökológusok, a városvédők, az általában a humán értékek szószólóinak intelmei, a korábban ellenzéki vagy egyenesen avantgárd építészek is élnek a kecsegtető léptékű megbízások lehetőségével. Azaz visszaélnek azzal, mert az általuk eddig oly' sokat kritizált modernizmushoz hasonlóan támaszkodnak arra a nyugati *high-tech* ipari kultúrára, amely mögött a hadiipari fejlesztés és a nyomában járó „békés felhasználók" profitérdekei húzódnak. A nagy nevek által tervezett vas- és acélcsodák pedig mintául szolgálnak a világ bármely bankjához, kereskedelmi centeréhez. Közben azok az ökológiai károk, amelyekkel ezek az (építő)ipari technológiák összefüggenek, lassan lakhatatlanná teszik a Földet, miközben maguk a csodavárosok sokszor már most is lakhatatlanok.

A legnagyobb számban és súllyal ez a fajta építészet látható az október 6-ig nyitva tartó építészeti biennálén. Az amerikaiak Peter *Eisenman*nal és Frank *Gehry*vel képviseltetik magukat; a japánok egy kyotói kultúrközpont nem túl gondolatébresztő tervpályázatával, amelyen többek között Arata *Isozaki* és Maki *Fumihiko* munkái is egyenesen az ötvenes-hatvanas évek modernizmusát idézik. Különösen gigantikusak a spanyolok barcelonai tervei, amelyekhez képest az osztrák Wilhelm *Holzbauer* vagy Hans *Hollein* új, posztmodern épületkolosszusai egészen emberléptékűen hatnak. James *Stirling* és Michael *Wilford Electa könyvpavilonját* fel is építették a parkban. A szinte organikus miniépület egyenesen megbukott funkciójában, mivel nem tudta befogadni a vásárlók rohamát. Egységes, szép kiállítással jelentkeztek a franciák, a románok, az izraeliek és a szovjetek.

Ebben a közegben így, együtt, a magyar „organikus" anyag igen jelentős ellenvéleményt, sőt, vétót képvisel és komoly figyelmet vonz. Csak üdvözölni lehet ezt a közös fellépést, amelyet eddig – talán a hatalom által egymás ellen kijátszott organikus építészeknek – nem sikerült megvalósítaniuk. Itt most nem egyszerűen „csak" a magyar kultúra megmutatásáról van szó, hanem az architektúra művelőinek felelősségvállalásáról, amelyre, úgy tűnik, most nekünk kell a világ építészeit figyelmeztetnünk. Ha a feladat teljesült, márpedig ez történt, akkor csupán apróságnak számít az, hogy az organikusokhoz nem számítható művek, vagy egyszerűen csak gyengébb alkotások is szerepelnek, és hogy ezek és a jelentős épületek között a hangsúlyok összemosódnak. Talán baj, hogy az anyag szinte teljességében csak fotódokumentációból áll, de az ezekből szerkesztett reprezentatív katalógus mégiscsak hiánypótló szerepet tölthet be, addig, amíg egy monográfia végre meg nem születik.

(Zárójelben kell megemlítenem, hogy a biennálé magyar pavilonja – *Maróti* Géza páratlan alkotása – jelenlegi állapotában csonka, torzó, és a közelgő biennálé-centenárium alkalom lehetne arra, hogy az épületet Magyarország helyreállítsa, illetve szűkebb környezetét rendezze.)

Szegő György

SANTA Gaibor epitén



SZABÓ ERVIN
1877 - 1977

fővárosi szabó ervin könyvtár

sánta lászló
és
m. kiss józsef
grafikai kiállítása 1977

Sánta László született 1933-ban, Poroszlón. A Képzőművészeti Főiskolán 1958-ban végzett. A Képzőművészeti Alap tagja. A Budapesti Tanítóképző Főiskolán docens.
Egyéni kiállításai: 1970-ben Pesterzsébeten, 1974-ben Sárospatakon. Kollektív kiállításokon szerepelt: 1959 - Budapest - Ernst Múzeum, 1971 - Pesterzsébet, 1974 - Nyíregyháza, 1975 - Megyei Ünnepi Tárlat - Nyíregyháza, 1977 - Óbudai Tavaszi Tárlat.
Iskolák és művésztelepek: Nagylózs, Kisújszállás, Miskolc, Karcag, Miskolc, Pocking, Tainach, Kisújszállás, Gyöngyös, Miskolc, Budapest, Sztálinváros, Máta, Veszprém, Pécs, Győr, Balatonfüred, Keszthely, Békéscsaba, Sárospatak, Kecskemét.

M. Kiss József 1936-ban született Marcaliban. Könyvtáros, festő, múzeumi restaurátor, grafikus, nyomdász, szerkesztő. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban csoportvezető-szerkesztő.
Egyéni kiállításai: 1962-ben és 1966-ban Keszthelyen. Kollektív kiállításokon szerepelt: 1962 - Veszprém, 1963 - Veszprém, 1964 - Tihany, 1965 - Veszprém, 1966 - Veszprém, 1971 - Balatoni Kisgrafikai Biennálé - Keszthely, 1975 - Országos Kisgrafikai Kiállítás - Cegléd, 1976 - Budapest - Nemzeti Múzeum, 1977 - Óbudai Tavaszi Tárlat.
Tanulmányúton járt 1964-ben Leipzig, Drezda, Berlin, Halle, Erfurt városokban.
A Zebegényi Nyári Szabadiskolán hét éve vesz részt.

Felelős kiadó a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár igazgatója
Készült a FSZEK sokszorositójában
Terjedelem: 1,25 A/5 iv Táskaszám: 77/277 Példányszám: 500

sánta lászló
és
m.kiss józsef
grafikai kiállítása 1977

FŐVÁROSI SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR
1904
BUDAPEST

Mostanság sokat emlegetjük a közművelődést. Törvényünk is van érte. Keressük a jó és új módszereket, néha azt is keressük, ami ott van a kezünk ügyében. Például, hogy egy könyvtár valamely alkalmas helyén kiállítást csinálunk.

Magam nem vagyok híve a túlzottan sok szokványos kiállításnak, még kevésbé lelkesedem az oktató jellegű kiállításokért. Az egymástól alig különböző sok kiállítás előbb-utóbb csömört és unalmat okoz, nem pedig vágyat kelt a mélyebb megismerésre. A szüntelen oktatás is igencsak terhes lehet, annak meg kellene legyen a helye és ideje, - ha e téren minden rendben volna. Nincsen, és két kiállítóművészünk közül az egyik fontos bizonysága annak, hogy elhivatott és rátermett szakember volna a jó vizuális nevelésre.



A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár megpróbál, /a Kisduna Galéria is ezt mutatja/ jót és jól csinálni, ez a kiállítás, melynek ürügyén elgondolkoztam a közművelődés néhány kérdésén, az újabb sorozat nyitánya.

(FELDER Katalin:) Művészetszociológiai bibliográfia. (Összeáll.: - -) /Közread. a/ (TIT Szervezési és Szaktudományi Oszt. Művészeti választmány.) Bp. 1971. (TIT soksz.)131 l.

FRANCASTEL, Pierre: Művészet és társadalom. Válogatott tanulmányok. (Vál. és /bev./ Németh Lajos. Ford. Lontay László, Nagy Géza.) Bp. 1972, Gondolat. 497, /3/ l.

FRANK János: Szóra birt műtermek. /Interjúk./ Bp. (1975), Magvető. 355 l., 24 t.

GOMBRICH, E/rnst/ H/ans József/: Művészet és illuzió. A képi ábrázolás pszichológiája. (Ford. Szabó Árpád. Utószó: Zádor Anna.) Bp. 1972, Gondolat. 401, /3/ l.

GYERTYÁN Ervin: A múzsák testvérisége. Összehasonlító esztétikai vázlat. Bp. 1966, Gondolat. 263 l.

GYERTYÁN Ervin: Művészet és szubjektivitás. Tanulmány. Bp. 1966, Magvető. 286 l. /Elvek és utak./

HOFMANN, Werner: A modern művészet alapjai. Bevezetés a modern művészet szintdikus formáinak világába. (Ford. Tandori Dezső, Utószó: Szabó Júlia.) (Bp. 1974,) Corvina. 432 l., 20 t. /Művészet és elmélet/

KAMPIS Antal - NÉMETH Lajos: Képek és nézők. /Reprodukciók és antológia. Összeáll. - -/ (Bev. Németh Lajos.) Bp. 1973, Gondolat. 254, /2/ l.

KARÁTSON Gábor: A festés mestersége. (2. kiad.) (Bp. 1975), Corvina. 48 l. /Műhelytitkok. Festészet 2./

KISS Pál, M.: Művészetről mindenkinek. /Bp./ 1966, Corvina. 393, /1/ l.

LYKA Károly: Vándorlásaim a művészet körül. /Visszaemlékezések./ Bp. 1970, Képzőműv. Alap. K. 363, /1/ l., 16 t.

MAKSAY László: A műalkotás születése. Bp. 1966, Gondolat. 145 l., 16 t.

MÜVÉSZETPSZICHOLÓGIA. A vál. készitette, a bev. tanulm. irta: Halász László. (Ford. V. Binét Ágnes - Deák Ágnes.) /stb./ Bp. 1973, Gondolat. 518, /2/ l., 13 t.

MÜVÉSZETTÖRTÉNET - tudománytörténet. Főszerk. Aradi Nóra. (Kiad. a Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Csoport.) Bp. 1973, Akad. Kiadó 228 l., 32 t.

OELMACHER Anna: A szocialista képzőművészet nyomában. /Tanulmányok, kritikák./ (Bp.) 1975, Kossuth Kiadó. 391, /9/ l., 24 t.

PASSUTH Krisztina: Magyar művészek az európai avantgarde-ban. A kubizmustól a konstruktivizmusig. 1919-1925. (Bp. 1974), Corvina. 203, /4/ l., 46 t.

PÁTZAY Pál: Alkotás és szemlélet. /Utószó/: (Végvári Lajos). Bp. 1967, Magvető. 262 l.

READ, Herbert: A modern festészet. (Ford. Gottschlig Ferenc. 3. jav. kiad.) (Bp. 1972), Corvina. 364, /4/ l.

SOLYMÁR István: Hagyomány és lelemény a képzőművészetben. Bp. (1972), Magvető. 222, /2/ l., 16 t.

FÜLEP Lajos: Magyar művészet. Művészet és világnézet. (Utószó: Németh Lajos.) /Bp./ (1971), Corvina. 278, /1/ l., 44 t. /Művészettörténet forrásai./

NÉMETH Lajos: A művészet sorsfordulója. Bp. 1970, Gondolat. 332, /3/ l., 16 t.

Első helyt illesse köszönet és elismerés a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárat azért, amiért saját közvetlen feladatát nem a hagyományos, megszokott módon látja el, - hanem keresi az élménytadó, sokoldalú módszereket.

Könyvtárba könyvért, olvasni járunk. Csakhogy akár tudományos ismereteket keresünk, akár irodalmi élményeket, már a könyv kézbevételekor akaratlanul is egy másik művészet vonzásába kerülünk. A mesteri fokon tipografizált könyv esztétikai élmény.
Az illusztráció, - legyen egzakt tudományos ábra, kisérő megjelenítés, vagy már-már a szövegtől elszakadó szuverén grafika - mutatja, milyen széles és gazdag az irodalom, a könyv és a vizuális művészetek határterülete.

Vajon, aki könyvért megy el egy könyvtárba, tudja-e ezt?
Sokan igen, még többen nem. Jó tehát megmutatni nekik: ezt is keressék a könyvben.
Jó, ha mindenki megtudja, hogy ami ma önálló, klasszaikus művészeti ág, a grafika, valaha a könyvben született meg, könyv nélkül fel sem nőtt volna, igaz, a könyv sem nélküle. A könyv a tudott dolgok rögzítése a többiek és az utódok számára. A tudásunk átadását a képírással kezdtük! Miként és mi minden történt azóta, erre most nem térhetünk ki.
De jó volna újra megtalálni azt a természetes, egységes látást, amely valaha sajátunk volt; hogy a képet, szobrot, rajzot ugyanúgy "olvasni" tudjuk, mint a betűket.
Valamiképp újra meg kell lelnünk azt a képességünket, hogy a dolgokat egy nagy élményként fogjuk fel, - ha azok tudnak lenni. Ha szinházba megyünk, elsősorban a drámát és a színészt figyeljük. De vajon a diszlet és jelmez, vagy maga a szinház belső tere nem járul-e hozzá a teljes élményhez?
Ha kiállításra megyünk, igenis fontos a kiállított művek elhelyezése, a plakát, a katalógus milyensége, beleértve az írott szöveg kerekdedségét, értelmességét, esetleg szépségét is.

faj, az adott tárgyra mindenképp utalnia kell, gúzsbakötve táncol, aki műveli. Szépen és dekorativ erejükben megőrizve metszette grafikává a kőreliefet, egyszerűen, markánsan összefogva oldja meg tenyérnyi portréit. Személyes élményeit, a vizet,felhőt és eget pedig valóban igen tömören, mégis napot, levegőt, fodrozódó viztükröt vagyis atmoszférát idézve ábrázolja. Ilyen szigorúan kevés eszközzel, kisgrafikában ezt elérni nagy dolog.

Sokoldalú művész, tipográfiával is foglalkozik, mindeme munkáját éppen nem könnyű körülmények között végzi. Nehéz utat választott, és őszintén remélem, hogy személyes vágyai közül sosem fogja kivetni azt a legnemesebb értelmű népművelői tartást, amely lehet, hogy eredetileg sorsának kényszerhelyzeteiből bontakozott ki. De úgy látszik, hivatássá lett, magas fokon és a legnagyobb igénnyel. Szakadatlan önfejlesztése a művészet,a múzeum és a könyv világában való képzett eligazodása olyan érték ma, amelyet nem használni nagy vétek lenne! Úgy hiszem,

saját művészeti munkássága sinylené meg elsősorban.

Másik kiállító művészünk Sánta László. Gyakorló rajzpedagógus, vagyis éppenúgy a művelődés, a tanítás a hivatása, mint társáé. Ő is amatőr, ha ezt a fogalmat nem diplomához viszonyítjuk,



"Nem hiszem, hogy jól tenném, ha megkísérteném magam egy magasabb rendbe férkőzéssel, vagy ha sokat változtatnék jellememen. Még sok élményben kell részesülnöm, sokat kell tanulnom, mielőtt éretté válok; ez azonban csak az idő, valamint a további munka kérdése."

Van Gogh



AJÁNLÓ BIBLIOGRÁFIA
A
KÉPZŐMŰVÉSZETEKRŐL

ARADI Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei. /Bp./ 1974, Kossuth Kiadó - Corvina. 383, 40 l., 4 t.

BERGER, René: A festészet felfedezése. (Bp.) 1973, Gondolat.
1. köt. (A látás művészete.) (Ford. Vajda Endre) 398 l.
2. köt. (A megitélés művészete.) (Ford. Kamocsay Ildikó.) 369, /3/ l.

DÉSI HUBER István: A művészetről. Szerk. és sajtó alá rend. Oelmacher Anna. Bp. 1959, Gondolat - Képzőműv. Alap K. 132, /3/ l. /Művészettörténet forrásai./

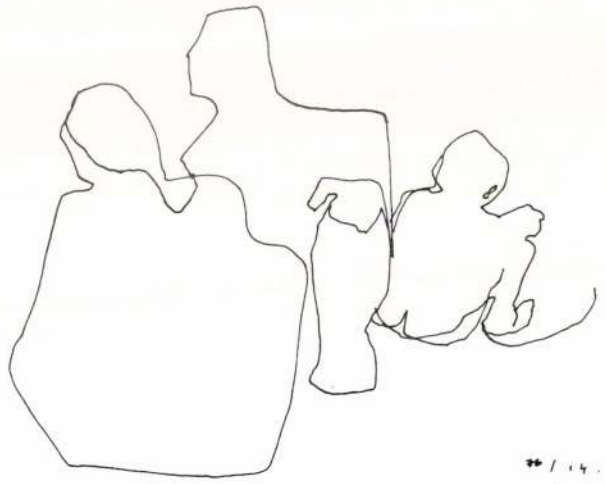

Az egyik kiállítónk M.Kiss József maga is vérbeli népművelő szakember. A kiállítás-sorozat gondolata is tőle ered. Ő maga közkeletű szóhasználattal élve: amatőr-művész, vagyis megfelelő képességek birtokában örömét és gyönyörűségét leli abban, hogy grafikákat készít. Munkájához is szükséges, hiszen restaurátor és könyvtáros, gazdag múzeumi munkássága során bizonyára nagyszerűen megtanulta, amit előbb emlegettem: hogyan keltsük fel az emberekben mindig bennükrejlő befogadási készséget, amit általában csak a tartós unalom és érdektelen befogadnivaló lohaszt le.
Bizonyos, hogy aki maga is megpróbálta a művészetet gyakorolni, sokkal többet és jobban tud adni, mint népművelő. De a maga örömét, a produktiv, valóságos művészeti munkát is másként csinálja az, aki nem csupán az önkifejezésre törekszik.



M.Kiss József metszetei jól mutatják ezt. Témái szorosan kötődnek hivatásbéli, szellemi köréhez, választott területe a kisgrafika. Kisgrafika, de nem könnyű grafika - megköveteli az emblematikus tömörséget, mivel alkalmazott mű-

pozició váratlan, kiélezett egyensúlyi viszonylatai adják meg. Néhány tiszta vonallal bizony meg lehet idézni a napfényben tikkadva ülőket, a vihar előtti feszültséget, a régi ház emlékét, egy derűs órát, - örömet, biztonságot, földet ad Sánta László talpa alá, naponta megújuló emberformáló munkájához a szükséges teljességet.

Két olyan művész kiállítását látjuk tehát, akik hivatásuk szerint a közművelődés munkásai, két-évtizede gyakorolják és tapasztalják szépségeit, eredményeit, nehézségeit, - ha odaadásuk mai napig töretlen, azt csak annak tulajdoníthatjuk, hogy az állandó önművelés, alkotómunka az életük szerves része.

Aba-Novák Judit







"- Aki a természet gazdagságából minél többet magáévá tud tenni, annál kevesebbel tudja művészetében azt kifejezésre hozni."

Egry József

"- Az igazi realizmus követli a legjobban a hitet a művészetekben.
- A látottakat ismertté, az ismerteket tudottá, a tudottakat élménnyé, az élményeket magasztossá kell tennünk, hogy művészetet hozhassunk létre."

Egry József



hanem életformát látunk benne. A munkanapot keményen végigdolgozó múzeológust vagy könyvtárost éppenúgy a teremtő öröm keresése készteti, mint az őrlő pedagógusmunkát végző tanárt. Energiái, képességei legjavát a tanítás emészti fel, - mert embertformáló, teremtő munkát végez. Napról-napra meg kell önmagát újitania, és telik még arra is, hogy művészeti alkotómunkát végezzen.
Tehetség, hivatástudat, kemény önfegyelem kell ahhoz, hogy valaki az egész embert követelő pedagógusmunka mellett rajzoljon, dolgozzon, saját emberi élményvilágát átélve alkosson, gazdagodjon, - hogy másnap még többet tudjon adni a növendékeinek. Akik meg tudják tőle tanulni a látást, a látottak ábrázolását, megértik a vizuális élményeket és meg fognak tudni majd másokat is tanítani rá. Ijesztően kevés mai tanterveinkben a vizuális nevelésre szánt idő, szinte reménytelen feladat ezen belül valamit is akarni, - Sánta László nemcsak akar, de tud is élni ezzel a szűkös lehetőséggel. Első-

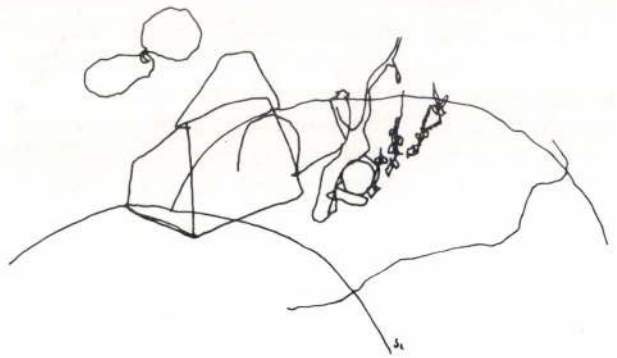

sorban önmaga belső tartalékait halmozza fel, és szilárdan vállalja a hivatását.
Rajzait nézve meg kell éreznie még a kevésbé járatosnak is, hogy nagy önfegyelem, zártság, tisztaság és érzékenység a jellemzőjük. Csak vonallal rajzol, a testek körvonalai mégis a tömegesség feszültségét tudják kelteni, ezt a kom-

Sánta László rajza



M. Kiss József metszete

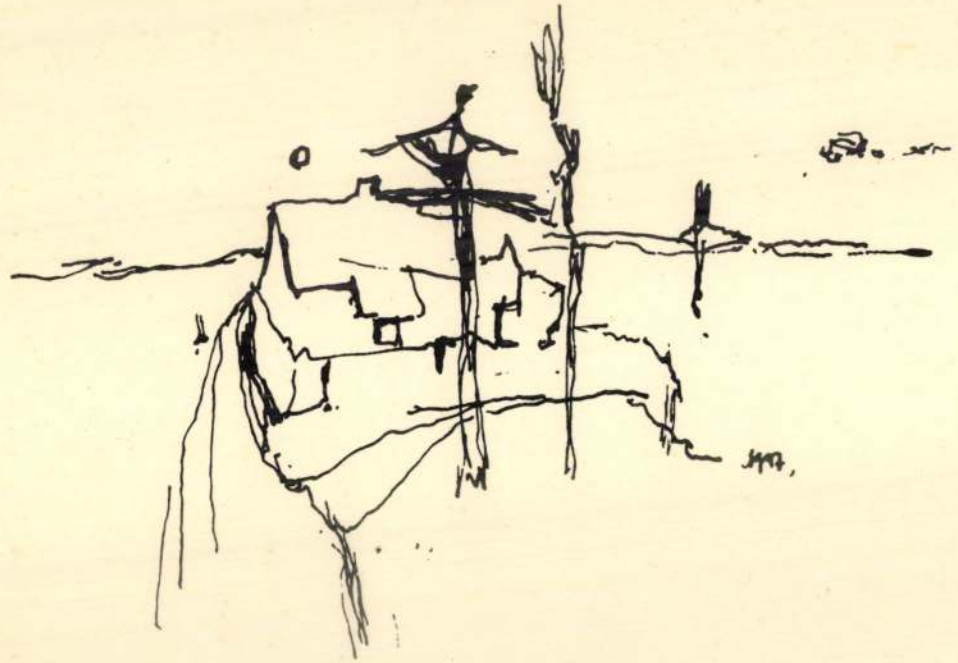

Sánta László

SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NÉPSZAVA
Budapest
1970 MÁR 8

Március 8—14.

A jövő hét műsoraiból

A *Fővárosi Művelődési Házban* 14-én kerül sor a Nyugdíjas Színház rendezvényeként a vasasszakszervezet Központi Szimfonikus Zenekarának hangversenyére, *Asszonyok, lányok...* címen.

A *Pinceszínházban* ugyancsak 14-én, de este 7 órakor mutatja be *Hubay Miklós: Három csésze tea* című művét a HVDSZ színjátszó együttese, s vele egy műsorban kerül sor *Radványi Ervin* szerzői estjére is, *Ez kell nekünk* címen. A szatírákból álló műsort a Danuvia „Gorkij" Művelődési Ház „Pódium" együttese mutatja be.

A csepeli *Radnóti Miklós Művelődési Házban Surányi Ibolya* és *Egressy István* közreműködésével tartanak irodalmi estet 14-én 20 órakor. A verskedvelő közönség 25 év lírájából kap ízelítőt.

Végül a grafika barátainak figyelmét hívjuk fel arra, hogy *Sánta László* grafikusművész *30 rajz Pesterzsébetről* című kiállítása március 9-én 16-tól 20 óráig lesz utoljára nyitva a *Csiliben.*

A *Csepel Művek Munkásotthonában* március 8-án délelőtt 11 órakor új műsor indul. A címe: *Csepeli vasárnapok,* s jeles művészek, tudósok szerepelnek benne, népszerű tudományos, művészeti témákkal, esetenként művészeti alkotásokkal is. Márciustól kezdve minden hónapban egyszer jelentkezik a Csepeli vasárnapok. Ugyancsak 8-án délelőtt mutatja be a Munkásotthonban *A bűvös tűzszerszám* című mesejátékot az *Állami Bábszínház.* A kezdés időpontja délelőtt tíz óra.

M. I.

bronzérmet nyertek. ... díjnyertes alkotásokat 39 országból beérkezett félezer kép közül választották ki.

Bőséges gyermekáldás

Maria José Ferreira 38 éves brazil asszony pénteken, házassága 24. évében világra hozta 25. gyermekét.

Megnyílt a Rákóczi-emlékek kiállítása

A Rodostóból származó Rákóczi-emlékek kiállítását szombaton nyi-

ván 42 éves segédmunkást. Surányi a kórházban belehalt sérülésébe. Kapás ellen büntető eljárás indult.

Legfiatalabb városunk

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa április elsejével várossá nyilvánította Százhalombattát. Pest megye hatodik városának első tanácsülését március 28-án tartják. Ezen a napon kapja meg Százhalombatta várossá nyilvánításának okiratát.

A világ legnagyobb garázsa

Chicagóban megkezd-

Körzőkezű Edvárd visszatér

Az invenciótlanság nem ismer határokat. Megszületett, felépült, életre hívták, elkészült és átadták az éppen huszadik ugyanolyan kinézetű irodaházat Budapesten. Az Alkotás utca elején (17–19.) áll, és éppoly kevély domborodással türemkedik, mint korábbi társai. A Király utca 16. bankközpontja, a Kempinski portálja, az MNB Hold utcai számítóközpontja vagy a Mozsár utcai OTP-irodaház, hogy csupán néhányat említsek a pazar választékból.

Építészeink manapság, akárha Ollókezű Edvárd mutánsai lennének, körzőkezet viselnek. Formakísérleteik legelemibb megnyilvánulásai minduntalan egyazon ívre találnak rá. Ha papírboltom lenne – építész vevőkben bízva – körzőkkel tölteném föl a raktárt vagy íves vonalzókkal; azokkal is pompás puffanatok szerkeszthetők.

A posztmodern újdagályosság sematikus formakészlete mostanra a semmitmondás ékesszóló attribútuma lett. Különösen igaz ez itt, ahol a látványosnak akart homlokzat mögött egyetlen építészetileg értékelhető megoldást nem találni. Sajnos a két tervező, Sánta Enikő és Elekffy Ákosné semmi újat nem talált ki. A csaknem átriumtágasságú világítóudvar hiába idézi föl az antikvitás óta számos alakváltozáson, tartalmi és funkcionális átalakuláson keresztülment térbeli megoldást, annak gazdagságából semmit nem idéz ide.

A XX. század építészete a legváltozatosabb formák kialakításának lehetőségében tobzódik. A vasbeton soha nem ismert fesztávú átíveléseket, korábban elképzelhetetlen tágasságú felfüggesztéseket, korlátlan szabadságú tömegformálást tesz lehetővé. A ház külső oldalait ma már nem kötelező térelrekesztő falakkal zárni. Az évezredeken át megkerülhetetlen vastag téglafalak



Furcsa kor bizarr tüneménye VELLEDITS ÉVA FELVÉTELE

üvegfelületek is lebeghetnek. Alapjaiban módosulhat a kint és a bent viszonya. Rafinált eszközökkel izgalmas terek nyerhetők a köz számára, finom, árnyalt megoldásokkal pedig a magánszféra jelölhető ki. Szinte minden megvalósítható, amit a tervezői fantázia kitalál, s amit a kulturális környezet elfogadni képes. És vannak is olyan térségek a föld kerekén, ahol ez a modern építészet iránti megkésett lelkesedés nevetséges önismétlésként hatna. Csak itt, az Alkotás utcában állva van érvénye közhelyeken gondolkodni. Olyan elveket ismételni csöndben, amelyeket a hazai építészeti irodalom a világ élvonalával egy időben, századunk húszas-harmincas éveiben csiszolt keményre.

Ez a ház beteg ló. Tervezői mintha fordítva gondolkoztak lokzatot, s tégy mögé bármit, amit a megbízó kér vagy megenged. (A gyarmatosító hozzáállással nálunk működő osztrák befektetők szűk marokkal mérnek, viszont semmit nem adnak. Tizenöt éve még Ausztria testesítette meg nálunk a jól működő, igényes nyugati minőséget, ma onnan érkezik az építészetet szellemi sivárságba kényszerítő gazdasági nyomás. A monarchia idején szellemi együttélés, kölcsönhatás volt jellemző, a mai Budapest alávetettként, ajándék gyanánt fogadja a felelőtlenül ránk mért vizuális szemetet.)

A Déli Point névre keresztelt épület utcai homlokzata fölidéz a kifejezésformák sokféle lehetőségéből. Csakhogy, mint a főváros utcáin sétálva látható, ugyanazt, mint már annyi más épület. Belső feszültség tolja ki

nabb képzettársítással ne éljek – jókora réssé tágul, mint egy virág kelyhe. Tán egy üvegdoboz igyekszik a ház tömegéből kifelé? Belül alig módosuló méretű, tagolatlan terek nyújtóznak szélesen. Ezek korántsem indokolnak homlokzati mozgást. Az üveglábakon lebegő világos bolgár mészkőfalak (amely nem a tervezők választása) első éle pedánsan illeszkedik a szomszédok zárópárkányaihoz. Ám láss csodát, fölötte még két szint húzódik a tetőtérben. Azaz – s itt akár az építészeti modern mozgalom csúfos végét is sirathatjuk – magastetőszerűen álcázott lapostető alatt.

Furcsa kor bizarr tüneménye ez a ház. Egy olyan zavaros időszaké, amelyben bár keveset tanulunk, minden tudás feledésbe vész.

LAPOZGATÓ

Régi-új utcanevek: Grozából Görgey, Kosciuszkóból Koronaőr

Előterjesztés készült néhány I. kerületi utca nevének megváltoztatására – írja a Várnegyed, az I. kerületi önkormányzat lapja, amely hozzáteszi: a döntést a Fővárosi Közgyűlésnek kell jóváhagynia. A lap *Kiszely István* alpolgármestert kérte fel, adjon tájékoztatást a változtatások indokairól.

– A Kosciuszkó Tádé utca visszakapja a Koronaőr utca nevet. Miért?

– A névváltoztatást a lakók régóta kérik. A magyar Szent Koronát 1791-ben hozták a budai Várba, őrzésére – királyi jelölés alapján, vallási megkülönböztetés nélkül – az Országgyűlés két világi rendű őrt választott. A korona mellé a honvédség tényleges állományából egy őrcsapatot rendeltek ki, amely éjjel-nappal őrszolgálatot adott. A koronaőrség épülete a mai Kosciuszkó Tádé utcai iskola helyén volt, a mellette lévő mai tűzoltólaktanya pedig a koronaőrség lóistállójaként szolgált. Az udvari épület nagy boltíves kapui még az istálló megmaradt részei. A koronaőrség 1905 tájékán átköltözött a Váraljai utcai új laktanyájába, az utcanév azonban 1948-ig használatban maradt.

Kosciuszko Tadeus (1746–1817) eredetileg festő, majd lengyel forradalmár és szabadsághős volt, aki 1776-tól 1783-ig részt vett az amerikai függetlenségi háborúban. A volt Koronaőr utcát 1948-ban részben a lengyelek iránti baráti gesztusként keresztelték át, részben azért, mert Rákosi Mátyás igen érzékeny fülét sértette a koronaőrségre, mint intézményre való utalás.

– A Petermann bíró utca a Lotharingiai Károly utca nevet kapja.

– Ezt a Magyar Tudományos Akadémia már másodízben kéri. A kis utca eredeti neve Szombathely utca volt, majd Ferdinánd utca, később Nádor utca lett. Ezt változtatták 1953-ban a Petermann bíró névre. A XIV. században élt – amúgy jellegtelen és alig ismert – bíró nevéhez egyetlen esemény fűződik: pápai kiátkozása 1367-ben. Ez jól beleillett az 1950-es évek antiklerikális ideológiájába. Lotharingiai Károly a törökellenes felszabadító háború hadvezére volt. Budavár 1686-os visszavételének döntő rohamát éppen ezen utca felől vezette.

– A Farkas bíró utca Kapucinus utca lesz.

– Igen, mégpedig a víziváro-siak és dr. Vígh Béla, az előző polgármester kérésére. A Víziváros egyik legrégebbi egyházi intézménye a kapucinus rendház és a kapucinus templom. Az utca hajdani neve is ez volt. Csak a Rákosi-időkben keresztelték át, amikor buzgón igyekeztek megszabadulni az istenhitre utaló kifejezésektől. Farkas bíróról csak annyit jegyzett fel a történetírás, hogy a XIII. században, 1235 körül „Buda derék bírája" volt.

– A Groza Péter rakpart Görgey rakpart lesz.

– Ezt a tabáni polgárok javasolták. Ennek a rakpartnak gyakran változott az elnevezése. 1956 után a szocialista Románia iránti „hála" jegyében nevezték el Petru Grozáról, aki egyébként politikusként nem volt fogékony a magyar érdekek iránt. Mivel a Lánchíd és a Margit híd közti rész Bem tábornok nevét viseli, illő volna, ha Buda egyik legszebb rakpartját a '48-as honvédtábornokról, Görgey Artúrról nevez-

HANGVERSENY

BARTÓK BÉLA EMLÉKHÁZ (II., Csalán út 29.) 1-jén 18 órakor a Weiner Leó Szimfónikus Zenekar szólistáinak hangversenye. Művészeti vezető: Déri András, közreműködik: Sudár Gyöngyvér (ének), Karácsony Gabriella (zongora). Műsoron Bartók: Zongoraötös, Nyolc magyar népdal, Három csíkmegyei népdal, Négykezes zongoradarabok (Mikrokozmosz). Beethoven: a-moll szonáta hegedűre és zongorára Op. 23., Sextett Op. 71., Dalok. Válogatás a Neues Volksliederheftből, Zongoraötös Op. 16.

ÓBUDAI TÁRSASKÓR (III., Kiskorona u. 7.) 1-jén 19 órakor Farkas Ferenc-est. Közreműködik: Tobe Malawista (ének), Körmendi Klára, Richard Lalli (zongora). 3-án 18 órától az Óbudai Albert Schweitzer Kamarazenekar hangversenye. Műsoron J. S. Bach: a-moll hegedűverseny (Korondi Teréz). Mozart: D-dúr divertimento, K. 136. Weiner: I. divertimento vonószenekarra. Vezényel: Kenessey László. 4-én 19 órakor Fűzfa Júlia ária- és dalestje. Zongorán kísér: Freymann Magda, közreműködik: Kurucz Orsolya (oboa) és Eguchi Masako (zongora). Műsoron Händel, Vivaldi, Rossini, Ravel, Kodály művei, Alexander Knapp szefárd feldolgozásai. Műsorvezető: Zelinka Tamás.

ZENEAKADÉMIA (VI., Liszt Ferenc tér 8.) Kisterem: 2-án 19.30-kor Sárközi Gergely lantestje. Műsoron Händel, Purcell és Bach művei.

GALÉRIA

ASSMANN-IDEA-S BEMUTATÓTEREM (VI., Lázár u. 7.) Murányi Éva keramikus és Murányi István ötvös munkái.

BOCSKAI GALÉRIA (XI., Bocskai út 47.) E. Rácz László szobrászművész, Gallyas Mária, N. Takács László és Rigó Mária festőművészek kiállítása.

BUDATÉTÉNYI GALÉRIA (XI., Budatétényi u. 1.) Kiss Ferenc festőművész kiállítása.

FERENCVÁROSI MŰVELŐDÉSI KÖZPONT (IX., Haller u. 27.) Xia Zhen Guo kínai sárkányépítő művész kiállítása.

FERENCVÁROSI PINCETÁRLAT (IX., Mester u. 5.) Bellérdi Magdolna képzőművész kiállítása.

FLAMENCO MINIGALÉRIA (Flamenco Szálloda, XI., Tas vezér u. 7.) Olescher Tamás festőművész kiállítása.

FMK GALÉRIA (VI., Andrássy út 112.) Becsey Zsuzsa grafikusművész kiállítása.

IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM (IX., Üllői út 33–37.) Művészet és mesterség. Historizmus és eklektika. XX. századi magyar keramikusok – válogatás a múzeum gyűjteményéből. Múzeumalapítás – műalkotások a kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdióból.

JÁTÉKSZÍN (VI., Teréz krt. 48.) Gerzson Pál festőművész kiállítása.

KEMPINSKI GALÉRIA (V., Erzsébet tér 7–8.) A debreceni Déri Múzeum vendégkiállítása.

KORINTHOSZI TEREM (Műjégpálya, XIV., Olof Palme sétány 5.) Kagyló-, csiga- és korallkiállítás.

KÖZLEKEDÉSI MÚZEUM (XIV., Városligeti krt. 11.) A közúti közlekedés története. A városi közlekedés fejlődése. 100 szat. XX. századi festészet, szobrászat és éremművészet. Munkácsy Mihály és Paál László művészete. Habsburg nádori



MISSION ART & HAAS GALÉRIA (V., Falk Miksa u. 13. fsz. 2.) Párizs – Nagybánya – Szentendre, modern magyar képzőművészet a XX. században.

MŰCSARNOK (XIV., Hősök tere) Szarajevó, ostromállapot.

NÉPRAJZI MÚZEUM (V., Kossuth tér 12.) A magyar nép hagyományos kultúrája. Szakrális emlékek a Dél-Dunántúlon – Lantos Miklós fotókiállítása. Antik enteriőr '95 – II. Magyarországi Régiség Kiállítás és Vásár.

OTP BANK (XV., Pestújhelyi út 66.) A korona története 1900–1926.

PANDORA GALÉRIA (VIII., Népszínház u. 42–44.) Gábor Áron festőművész kiállítása.

PITYPANG ISKOLAGALÉRIA (II., Pitypang u. 17.) Szalay Pál és dr. Halász Géza kiállítása.

RÉT GALÉRIA (XI., Törökugrató u. 9.) Szacsvay Varga Ferenc festőművész kiállítása.

SCH-GALÉRIA (XII., Böszörményi út 3/D) Kortárs művészek alkotásai (Szász Endre, Deák B. Ferenc, Szegvári Péter, Radnai

VIGADÓ GALÉRIA (V., Vigadó tér 2.) Bernáth Aurél emlékére rendezett kiállítás volt tanítványai műveiből.

VILLÁNYI ÚTI KONFERENCIAKÖZPONT (XI., Villányi út 11–13.) Mesterművek másolatban.

VÍZIVÁROSI GALÉRIA (II., Marczibányi tér 5/A) Táblaképek, zászlók és animációs film – Kardos Bolgár kiállítása.

ZEG-ZUG ZUGLÓI GYERMEKHÁZ (XIV., Hermina út 3.) Turcsán Miklós festőművész kiállítása.

ZSIDÓ MÚZEUM (VII., Dohány u. 2.) A zsidó vallás kegytárgyai. A második világháború magyar zsidótörténete. A varsói gettó, 1941 (ahogy Willi Georg látta). Kamaraterem: Tugomir Brukner Bruno (Belgrád) és Szilárd Gyula iparművész mutatja be a zsidó folklór hagyományára épülő festett és faragott alkotásait.

BARANGOLÓ

Lépcsőmászás a Róka-hegyen

A csillaghegyi HÉV-állomás felől nézve a róka-hegyi bánya nem más, mint egy kopár, sárga sziklafal. Nem túl biztató látvány, mínusz öt fokban az embernek el is megy a kedve egy kicsit a kirándulástól. De aztán győz a kötelességtudat, elvégre ezért indultunk el, hát akkor nosza!

Az állomás mögött követni kezdjük a piros jelzést, házőrző kutyák hörgésétől kísérve mászunk felfelé az épülő-szépülő villák között. Aztán egyszeriben rájövünk, hogy már kis híján megkerültük a hegyet, útban vagyunk a Nagy-Kevély felé. Visszafordulunk hát, találomra nekivágunk a meredeknek, és láss csodát, éppen itt, két rendkívül kifejező nevű utca, a Hegymászó és a Bérctető utca között minden külön értesítés nélkül ott lapul a bánya bejárata.

Aki nem szeret lépcsőt mászni, az inkább ne kiránduljon erre. A róka-hegyi bánya környékén tett túra ugyanis nem áll másból, mint egyre hosszabb és meredekebb lépcsősorok megmászásából. Igaz, kitartásáért cserébe az ember egyre magasabbról és egyre teljesebb képet kap a békásmegyeri lakótelepről. A második szint után aztán egyszer csak kanyarodik egyet az út, és hirtelen feltárul a bánya hátsó katlana. Itt nincsenek a távoli párába vesző paneltornyok, innen nem látszik a Kiscelli utcai hőközpont kéménye, viszont csend van, a szikláktól fala szinte függőlegesen futnak le a mélybe, az ívet csak egy robusztus tömb töri meg.

Órákig lehet itt bóklászni, nézelődni, sziklamászóknak pedig kifejezetten ideális a terep. Egy tanácsot azonban hadd adjak az idelátogatóknak: ne engedjenek rögvest a csábításnak az első szint kellemesen hívogató, nemrég helyreállított pihenője és a szalonnasütő hely láttán. A lépcsősorok hosszúságának ismeretében ugyanis ajánlott előbb letudni a kirándulást, s csak aztán nekiállni a falatozásnak.

N. K. J.

A róka-hegyi bányakatlan a HÉV csillaghegyi megállójától közelíthető meg néhány perces sétával. A piros jelzésről a Bérctető utcánál kell balra feltérni.

PÓDIUM

MŰVÉSZETEK PALOTÁJA (XIV., Hősök tere) 1-jén 19 órakor Kocsis Zoltán zongoraestje. Műsoron Bartók: Román népi táncok, Szonáta, Szvit, Mikrokozmosz. Chopin: Mazurkák, Keringők, Ballada, Scherzo, Etűdök. Debussy: Arabeszk, Gyermeksarok, Képek, Etűdök. 2-án 19 órakor Kocsis Zoltán zongoraestje. Műsoron Bartók: Román népi táncok, Szonáta, Szvit, Mikrokozmosz. Chopin: Mazurkák, Keringők, Ballada, Scherzo, Etűdök. Debussy: Arabeszk, Gyermeksarok, Képek, Etűdök. 3-án 19 órakor Kocsis Zoltán zongoraestje. Műsoron Bartók: Román népi táncok, Szonáta, Szvit, Mikrokozmosz. Chopin: Mazurkák, Keringők, Ballada, Scherzo, Etűdök. Debussy: Arabeszk, Gyermeksarok, Képek, Etűdök. 4-én 19 órakor Kocsis Zoltán zongoraestje. Műsoron Bartók: Román népi táncok, Szonáta, Szvit, Mikrokozmosz. Chopin: Mazurkák, Keringők, Ballada, Scherzo, Etűdök. Debussy: Arabeszk, Gyermeksarok, Képek, Etűdök.

BÁRKA SZÍNHÁZ (III., Szentendrei út 1.) 1-jén 19 órakor Kovács Dániel és Kovács Lehel koncertje.

BELVÁROSI SZÍNHÁZ (V., Hercegprímás u. 2.) 1-jén 19 órakor Kovács Dániel és Kovács Lehel koncertje.

PATAKY MŰVELŐDÉSI KÖZPONT (X., Szent László tér 7-14.) 1-jén 2-án és 3-án 15 órakor A Pál utcai fiúk. 2-án és 3-án 11 órakor Hófehérke a Harlekin Gyermekszínház előadásában.

BULI VAN

ALMÁSSY TÉRI SZABADIDŐKÖZPONT (VII., Almássy tér 6.) 2-án Ladánybene 27 születésnapi koncert, 3-án Sirtos görög táncház, 4-én Rece-fice táncház.

ANGYALFÖLDI GYERMEK- ÉS IFJÚSÁGI HÁZ (XIII., Dagály u. 15/A) 1-jén hagyományőrző görög klub, 2-án Angel Klub: Brillant Brigád – rock and roll.

BUDAVÁRI LABIRINTUS (I., Úri u. 9.) 1-jén Privát vonalak.

E-KLUB (X., Népliget) 1-jén kisterem: Seneca koncert, nagyterem: Wallstreet, Carmen koncert. 2-án kis- és nagyterem: disco & rockcirkusz.

ELSŐ KERÜLETI MŰVELŐDÉSI HÁZ (I., Bem rakpart 6.) 1-jén Téka táncház, 2-án Bluesrock koncert: Török Ádám és a R. A. B. B.

FERENCVÁROSI MŰVELŐDÉSI KÖZPONT (IX., Haller u. 27.) 4-én Rock 'n Roll graffiti.

FIATAL MŰVÉSZEK KLUBJA (VI., Andrássy út 112.) 1-jén Rémember koncert.

KISPESTI VIGADÓ (XIX., Fő u. 22.) 2-án Mikidizsi, sztárvendég a Republic együttes.

KOSZTOLÁNYI KULTURÁLIS KÖZPONT (IX., Török Pál u. 3.) 1-én Tara – irish-celtic club, 2-án Total Metal club.

KŐBÁNYAI SZABADIDŐ KÖZPONT (X., Előd u. 1.) 1-jén Vörös István és a Prognózis koncert, vendég a Lord együttes.

KÖZGÁZ JAZZ KLUB (IX., Kinizsi u. 2–6.) 1-jén Dresch Mihály és együttese.

MADE INN MUSIC CLUB (VI., Andrássy út 112.) 2-án SNF Party, 3-án Görög tűz.

PETŐFI CSARNOK (XIV.,

Sántha László

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

1970 FEB 20

ESTI HÍRLAP

Budapest

HARMINC RAJZ PESTERZSÉBETRŐL című kiállítás nyílik február 26-án a Csillagban. Sántha László grafikáit dr. Simon Gyula, a Magyar Pedagógiai Társaság főtitkára mutatja be az érdeklődőknek.

1021

1971 ÁPR 21

1021

Sántha László

A határban...

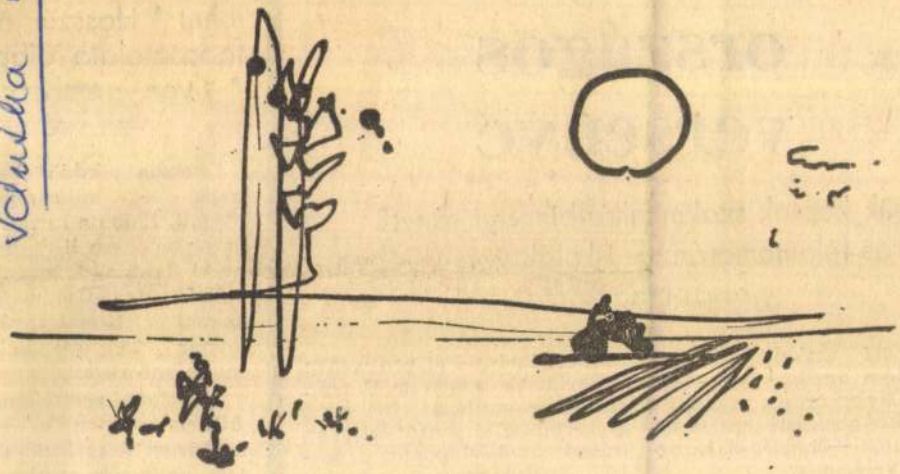

Sánta László rajza

A győztes: Parais Jolán

Szakmunkás tanulók országos versenye

Kik kaptak szakmunkás-bizonyítványt? Zárás félautomatán — Iskolák versenyében első: Nagykőrös

A MÉM szakoktatási felügyelősége április 5—6—7-én ismét Nagykőrösön rendezte meg a konzervipari szakmunkástanulók — immár XIII. országos versenyét.

A népes mezőnyben a budapesti, szegedi, kaposvári, debreceni, nagykőrösi „anyaiskolák" és kihelyezett osztályaik legjobb tanulói — összesen 31-en — vettek részt. A versenybizottság elnöke *Koncz Imre*, helyettese Tóth

Az eredményeket pontozták; a maximális pontszám 60 volt. Ennek megoszlása: 30 pont gyakorlatból, 6 pontot ért el az írásbeli és 8—8 pontot a szóbeli. Eredmény:

1. *Parais Jolán*, 57 pont (Nagykőrös I.);
2. *Pintér Györgyi*, 54,5 pont (Budapest);
3. *Nagy Julianna*, 53,5 pont (Debrecen)

MAGYAR KONZERVIPAR
SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

...yen emberekről van szó

Gyorsan pördül, kanyarodik a villástargonca. Megáll. Előbb a kívánt magasságba emeli terhét, majd lerakja. A gépet *Hovodzák Magdolna*, a Kecskeméti Konzervgyárban immár 25. éve dolgozó munkásnő vezeti.

— *Bizony, nemsokára jubilálok* — mondja. — *Tizenhárom éves kislány voltam, amikor a gyárba beléptem. Itt dolgozott az apám is: gépkezelő volt az öreg szárítóüzemben. Nyolcan vagyunk testvérek, s négyen még most is a gyár dolgozói közé tartozunk. A*

...yar Hirdető
...AJTÓFIGYELŐ
...est V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Sánta László
KÖZNEVELÉS
1966 MÁR. 4
1021

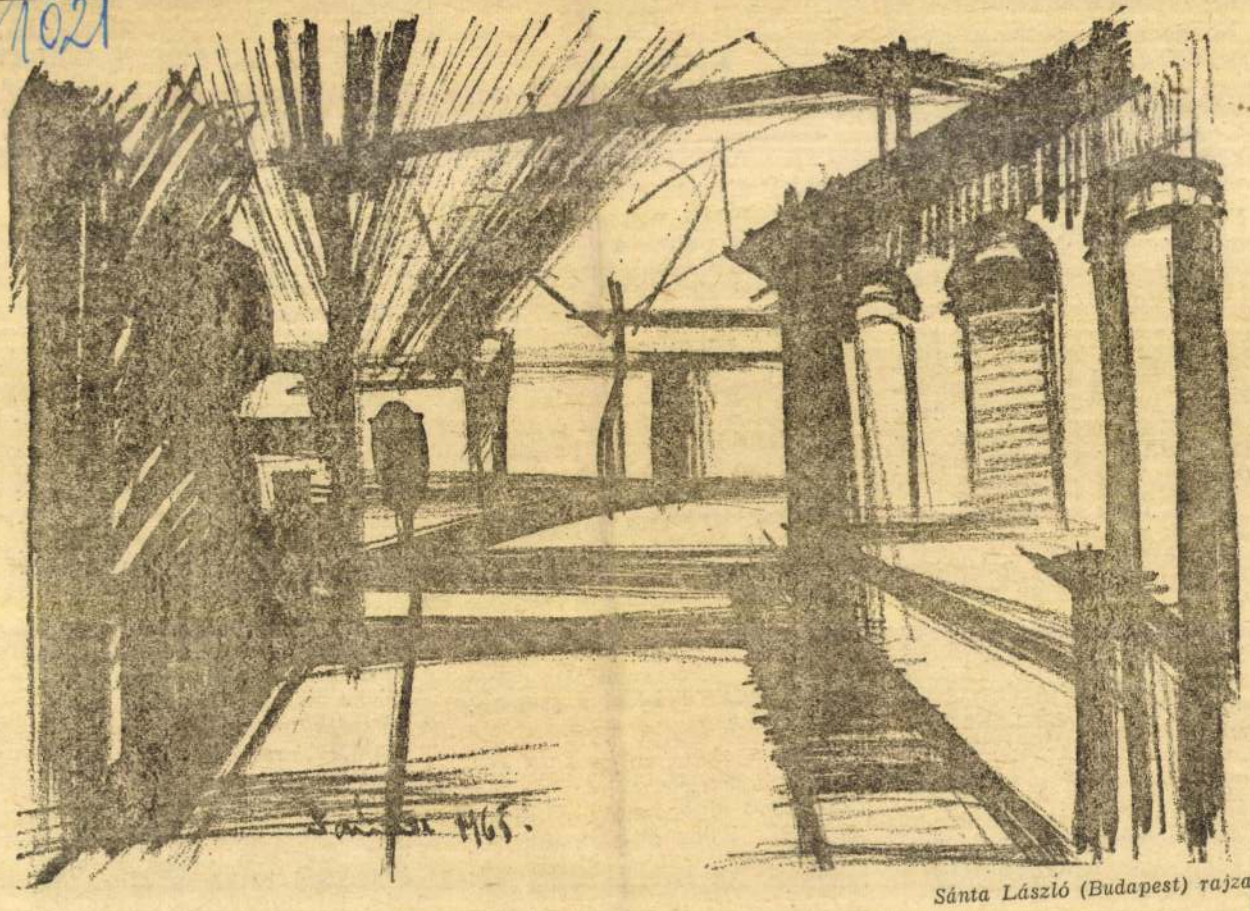

Sánta László (Budapest) rajza

dani. Pedig különben van köztük egy-két szórakoztató fej, de ilyenkor nem lehet rájuk ismerni, teljesen meggárgyulnak.

No de mondjuk, hogy ez formai dolog, nem erről van szó. Mi az, hogy tervszerű nevelés, mikor maga az élet is tervszerűtlen. Már az alaptéma tulajdonképpen contradictió in ... hogy is mondják? No mindegy!

Nézd szívem, az én apám vármegyei tisztviselő volt, tehát afféle jobb családból való úrilány volnék. Megfelelő családi környezet, valláserkölcsi nevelés, költséges nőnevelő intézet, ésatöbbi, ésatöbbi. Szóval tervszerűen készültem tizennyolc évig, hogy úrinő leszek, férjhezmegyek egy katonatiszthez vagy egy szolgabíróhoz.

Akkor jöttek a negyvenötös dolgok. A papa meghalt, a vőlegényem ott maradt valahol a Tiszánál, Jóska bátyám meg, különben ezt úgyis tudod ... Hát mondd, lehetett ezek után ott folytatni, ahol az Isteni Megváltó Leányai nőnevelő intézetben abbahagytam? Nem drágám. Egyedül maradtam anyámmal és valamiből élni kellett. Elmentem krumplit válogatni a KÖZÉRT raktárakba és elfelejtettem mindazt, amire tizennyolc éves koromig tervszerűen tanítottak. Hála istennek, sikerült. Átalakul-

II. díjat nyert pályamű

azért szívesen felvettek, mert nagyon lanyha volt a kínálat. Mit mondjak? Mire a férjem hazajött a műszakból, én már szerződéses alkalmazott voltam. Kaptam egy csoportot és fél évig minden simán ment. A gyerekek, persze, kis fenevadak, de én tudtam bánni velük. Minden napra kitaláltam valami újat és érdekeset. Délelőtt álltam a konyhában, kevertem a rántást és nem tudtam másra gondolni, csak a gyerekekre. Meg arra, hogy mit találjak ki délutánra. Mit mondjak, gyönyörű volt! A lányok is nagyon megszerettek, és cserében még a leckét is hajlandók voltak megtanulni. Meg voltak velem elégedve. Azt mondták, hogy hozzá tudok férkőzni a gyerekek lelkületéhez.

Most már tudom, mindez csak úgy volt lehetséges, hogy egy rövid időre elveszítették a biztonságukat. Exlex állapot állt be. Fél év alatt aztán teljesen magukhoz tértek. Áttanulmányozták a megfelelő irányelveket, elol-

szá
azt
fel
Ne
dol
kül
len,
Teh

● *Véd- és vádbeszéd*

Tanácselnök:

K. J. bűnperében a tárgyalást megnyitom.

Ügyész:

Vádolom K. J. ötven éves, nős, kétgyermekes nevelőt, mert életét igénytelenül elpocsékolta, nem mert érdekesen, tartalmasan élni, eldobta magától az örömöt és tanítványaiba is a maga életszemléletét igyekezett elplántálni. A legsúlyosabb büntetés kiszabását kérem.

Vádlott:

A vádat megértettem, nem érzem magam bűnösnek. Tizenkilenc éves korom óta megszakítás nélkül tanítok. Jutalmat, kitüntetést, rendkívüli előléptetést nem kaptam, fegyelmi eljárás nem folyt ellenem. Soha, egyetlen órámról sem késtem el, és nem távoztam csengetés előtt. A tanügyi hatóságok és feletteseim intézkedései ellen soha tudatosan nem vétettem.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1966 JAN 7

KÖZNEVELÉS

Sánta László

1021

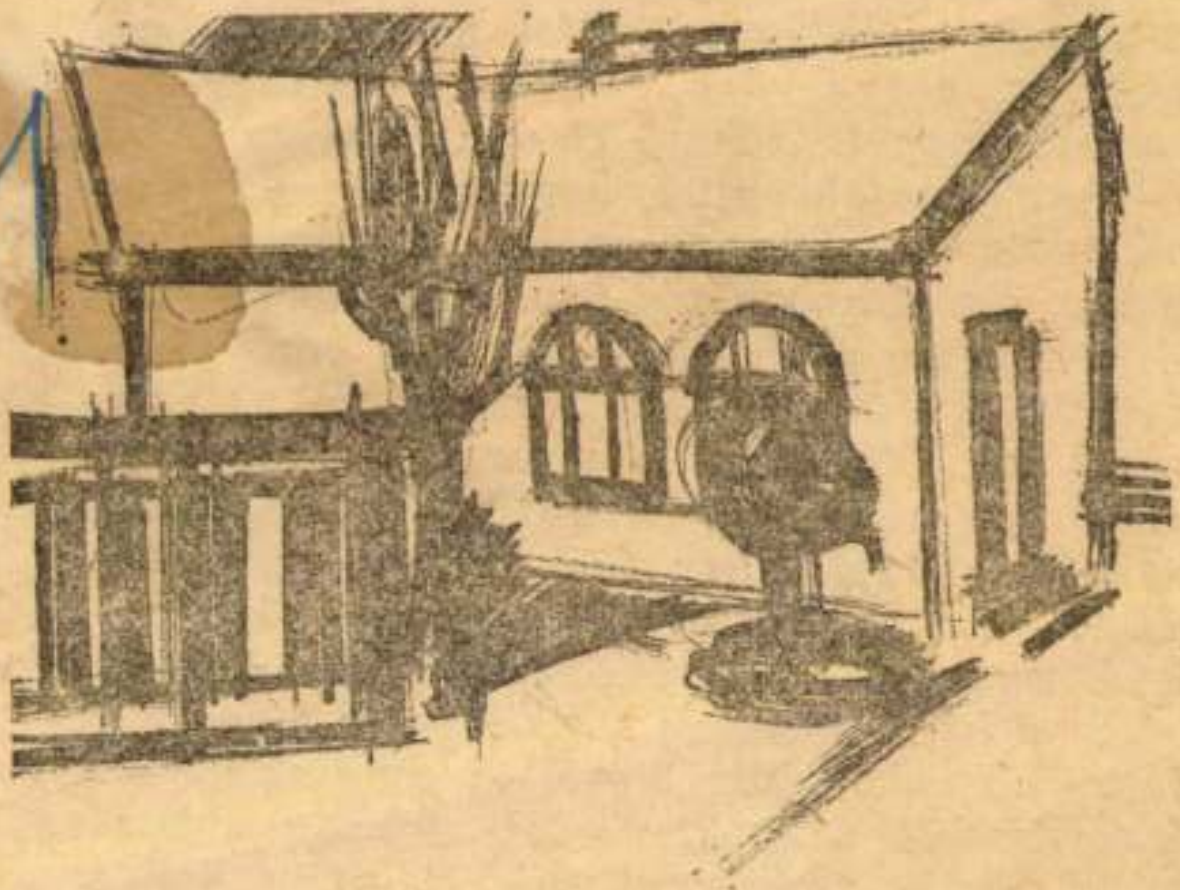

Sánta László rajza (Budapest)

háta mögött, megk
ximalista" kérdést
nulókat, s így —
sorozat nem fogadl
— Azt is megtehet
elkérjük az utolsó
tanár, s a számonk
lítunk össze 5—6
hogyan tanulta az
adott anyagot, va
órán megmagyarázni a leckét. (Az írásbeli felmérés kérdései a szaktanár órán feltett számonkérő kérdései: ezekre nyilván az egész osztálynak felelnie kell, nemcsak a felszólított felelőnek kell tudnia.)

Ha a beszélgetésnek a cikkben is ajánlott óra végi formáját választjuk, beszéljük meg akkor is előre a főkérdéseket a szaktanárral, nehogy akkor szóljon majd közbe, amikor gyermekei után hallgatnak.

A beszélgetéseket, a felméréseket tehát nagyon ta-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Sánta László

KÖZNEVELÉS

1966 Jan 7

1021



Sánta László rajza (Budapest)

telések és gyűlölködések mergezik a külső, formális összetartozásra nagyon sokat adó családok belső életét.

EMMENTHALBAN — az Emme folyócska híres sajtkészítő völgyében — láttam példát arra, hogyan oldják fel a parasztok a generációk anyagi és gondolkodásbeli ellentétét. A parasztudvarok végében, távol a nagy háztól, egy házikó, a „Stöcklein" áll (ezt a szót emeletecskének, de tuskócskának is fordíthatom). Az öregek, amikor arra elérkezettnek látják az időt, átadják a nagy házat és ezzel az egész gazdaságot a fiataloknak ők maguk pedig kiköltöznek a Stöckleinbe. Azt persze keményen kikötik, hogy mi jár nekik életük végéig, és meg is követelik maguknak. Az Emmenthal a legősibb svájci néphagyományok vidéke, itt élt Jeremias Gotthelf, a svájciak Mikszáthja, vagy inkább Reymont-ja (itt most Mikszáthot említve elsősorban a Jó palócokra és

a defektet megjavítani és közben fáradhatatlanul beszélnek, nevetnek, akkor is ha a német-svájci gyerekek alig értik, hogy mit mondanak nekik. (Sok olasz dolgozik Svájcban és küldi haza a pénzét a családjának Olaszországba.)

SVÁJCBAN vannak a világ legjobb iskolái, de a legjobb svájci iskolák Bázelben vannak — így tartják ezt a bázeliek. (Itt élt és tanított Erasmus, Paracelsus, a reneszánszt felfedező Burghardt, Wagner és Nietzsche, a legutóbbi években pedig a jelentős egzisztencialista filozófus: Jaspers...) S ezért aztán nem nagyon szíve-

1971 MAI

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

PEDAGÓGUSOK LAPJA
Budapest

Sánta László pedagógus-festőművész

A békéscsabai szülők parlamentje

1021

Az iskola ma már egymagában nem közvetítheti az ismeretek teljességét és a tudást, hanem az alapok lerakásában, a tanulók gondolkodásának és az információkat kiszűrő képességének kialakításában és fejlesztésében határozható meg a korszerű feladata. Egyre nő tehát a közművelődési intézményeknek, valamint a családoknak a szerepe.

Ebből a felismerésből született az a tanácskozássorozat, melyet a Hazafias Népfront békéscsabai városi bizottsága és a városi tanács vb. művelődésügyi osztálya a pedagógusokkal összefogva indított el a múlt évben. A most áprilisban, immár másodízben megtartott békéscsabai szülők parlamentjén a jelenlevő több mint háromszáz szülő élénk érdeklődése és tevékeny részvétele igazolta a kezdeményezés helyességét és hasznosságát.

Remélhetően az évenként sorra kerülő rendezvények — amint azt *dr. Becsei József*, az MSZMP városi bizottságának titkára is hangsúlyozta — szerves segítői lehetnek mind az oktatáspolitikai, mind a közművelődési párthatározat végrehajtásának.

Bencsik Endre, a Szarvasi Óvónőképző Intézet igazgatóhelyettese Követelmény — teljesítőképesség — értékelés a nevelésben című előadásában ehhez kapcsolódva szólt annak fontosságáról, hogy a szülők se többet, se kevesebbet ne követeljenek gyermekeiktől, mint amit azok el tudnak végezni, csak így biztosíthatjuk a társadalmi és az egyéni igények találkozását.

A tehetség mai, humánus értelmezésével kapcsolatban *dr. Simon Gyula*, a Magyar Pedagógiai Társaság főtitkára kiemelte, hogy szakítanunk kell azzal a régi szemlélettel, amelyik csak azt a gyereket tartotta tehetségesnek, aki kitűnt a verbális ismeretek reprodukálásával. A képesség, a tehetség korszerű felfogása éppen abból indul ki, hogy minden fiatalnak megvan a képessége és a felkészültsége valamilyen munka, tevékenység jó elvégzésére. A családi és az iskolai nevelés egyik legdöntőbb kérdése: fel kell fedeznünk ezt a területet, mert csak így bontakoztathatjuk ki a tehetséget.

A tanácskozás a plenáris ülést követően szekciókban folytatódott, ezeken az óvodás korú gyermek személyiségfejlődéséhez szükséges szokások kialakításától a munkahely nevelőhatásának biztosításáig számos időszerű pedagógiai kérdést vitattak meg.

A tanácskozó terem falát *Sánta László* pedagógus-festőművész szép, a gyermeki élet gazdag világát tükröző portréi díszítették.

Török Imre

jontos szakmai kérdés is, hogy milyen lesz a holnap családja. Több vagy kevesebb lesz-e az iskolákban a meggondolatlan házasságokból származó, feldúlt családokból érkező, bűnösen elhanyagolt, lelki sérülések nehezen hegedő nyomait viselő gyermek? Helyes mederbe terelődnek-e végre a családok igényei az iskolával szemben, vagy tovább tart-e az a könnyelmű csodavárás, amely minden családi mulasztás orvoslását az iskolán, a pedagóguson akarná számonkérni? Fontos igazságot mondott ki az országgyűlés ülésszakán Sebesi Lászlóné általános iskolai tanítónő, Békés megyei képviselő, amikor hangoztatta, hogy az iskola mind nagyobb szerepet vállal a nevelésből, de ez nem mentheti fel a szülőket saját kötelezettségeik alól.

Ugyancsak Sebesi László-né mutatott rá arra, hogy az iskolák, a pedagógusok nevelőmunkája csak a családi neveléssel összhangban válhat teljes értékűvé. Más szavakkal: az iskola munkájának meghatározó jelentősége van a nevelésben, de ez a munka csak arra a fundamentumra épülhet, amelyre az egész társadalom közösségi élete, A családra. Van, aki azt mondja: amilyen a ma iskolája, olyan lesz a holnap társadalma. Alighanem közelebb járunk az igazsághoz, ha inkább ezt mondjuk: a holnap társadalmát mai életünk megszámlálhatatlanul sok tényezője formálja, s ezek között megkülönböztetett helye van elsősorban a családnak, másodsorban pedig az intézményes iskolai nevelésnek.

Nagy

1932

Még mindannyiunk emlékez hallottuk, *Nagy Miklós* tanévn ügyi miniszter első megnyilatk lát és köréje az egész országot gyermeket szárnyra bocsátó pec nevelő iskolák örökségét, a g egyetemi oktató pedagógiai gya lárdságát és mindenütt, minden tét, áldozatkészségét, közvetlen

Ennyi érték láttán joggal hit ügy kitűnő gondviselőt kapott den megadatott neki ahhoz, ho valami hiányzott: az egészség. után tragikus hirtelenséggel sz ívelő pályája.

Idő előtt, váratlanul távozott lekvő, áldozatos élete bizonyság.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

MAGYAR KONZERVIPAR
Budapest

1970 JUL 1-

MESÉK ÉS EMLÉKEK...

1021

1970 JUL 1-



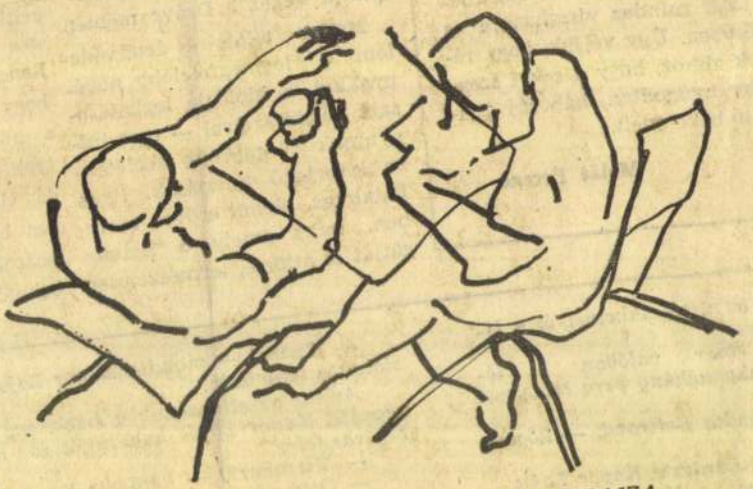

SÁNTA LÁSZLÓ RAJZA

Sánta László

k és társainak nem tetszik a
politikája, s az ellene indított
erült is újabb híveket szerezni
tartományi választásokon. A
foglalkozó parlamenti ülésen
llenzék kijelentette, hogy ő is
ején Moszkvával, de nem fo-
kat" a Szovjetuniótól. A rága-
szolt, s a szópárbaj majdnem
régi és az új kormányfő kö-

apesten befejeződött szocialista
értekezlete a biztonsági érte-
megtárgyalandó kérdéseket il-
latokat tett. Nem rajtunk mú-
talál mindez visszhangra a
körében. Úgy véljük, hogy ré-
elek ahhoz, hogy a sokat szen-
égre nyugodtan, háborús gon-
emtő béke éveit.

Molát Ferenc

Védekezés

A keleti országrés
vízkatasztrófa az idé
kább kiemeli jelentő
nak a két év óta tartó kutató-
munkának, amelyet a Keszt-
helyi Agrártudományi Főisko-
la növényélettani tanszékének
irányításával szakemberek cso-
portja végez a Dráva mentén.

Meder-, töltés- és ártérvéde-
lem a legmegfelelőbb növé-
nyekkel, a biológia leghatáso-
sabb módszereivel — erre irá-
nyulnak a legapróbb részletek-
re kiterjedő kutatások. Ilyen
hatalmas elemi erővel szem-
ben, mint amely a Szamos
gátját is áttörte, természetesen

rendkívül
nagy összegeket áldozunk, s a
védekezés hatását, tartósságát
is csak nagy erőfeszítések árán
tudjuk növelni. A növények
mint élő, építő anyagok jöhet-
nek számításba ennél a költsé-
ges és folyamatos munkánál.
Rendkívül nagy gond azonban,
hogy nem találták meg azokat
a növény együtteseket, ame-
lyek elbírnák az áradás és apa-
dás ellentétes hatásait, a gyak-
ran bekövetkező élettani vál-
tozásokat. Ennek megoldására
beható kísérletek kezdődtek.

jem az újságcikkeivel és a lé-

ján már valóban a lé-
nak alig néhány perc hiányzott
zte.
— mondta Bertrand. — Rögtön

n? — kérdezte Kapor Lajos.
ertrand. — Most megkapja tő-
lálkoznak Rév Ottóval és úgy

— Gyere! — mondta Kapor Lajos a feleségének és sietett a lány után.

Amint az előcsarnokba értek, egy jegyszedőnő megragadta Kapor Lajos kabátujját és húzta a nézőtéri bejárat felé.

— Mit akar?! — kérdezte Kapor Lajos.

— Ottó várja magukat — mondta a jegyszedő.

Bent a nézőtéren semmit sem láttak, csak a jegyszedő zseblámpáját. Követték a fényt, ami hirtelen elfordult, átmentek egy lefüggönyözött ajtón és egy sötét

Sánta László

GRAFIKAI kiállításoknak is helyet ad ezentúl a Pataki István Művelődési Központ könyvtára. A „vendégtárlat"-sorozatot szombaton két amatőr művész: Kiss József könyvtáros-szerkesztő és Sánta László rajztanár tárlatával nyitották meg.

Magyar Hirlap 1977/161/13

Santelli Flóra

— **Rozgonyinál 3 kabinetkép 8 pengő.**

— **A római Magyar Intézet termeiben ma** mutatták be a sajtónak az intézet növendékeinek művészeti kiállitását, valamint a *Pannonia*-kiállitást is, amely a Magyarország területén talált római emlékek gyüjteményét mutatja be. Az intézet növendékei közül festményeket állitott ki: *Chiovini* Ferenc, *Santelli* Flóra, *Gách* Magda, *Winkler* László, *Másori-Varga* Béla, *Antal* Lóránt, *Iván* Konstanitn; szobrokat. *Horváth* Adorján, *Buzy* Barna, *Vincze* Pál és *Győry* Dezső, mig *Hadrán* Imre, *Gerő* László, valamint *Olgyay* Viktor és Aladár épitészek terveket és vázlatokat mutattak be. Az olasz sajtó nagy érdeklődéssel fogadja mindkét magyar kiállitást.

N.U. 936. V. 16

N.U.936.V.16.
P.N.936.V.24.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

MAGYAR KONZERVIPAR
Budapest
1971 NOV 3

VÖRÖS OKTÓBER

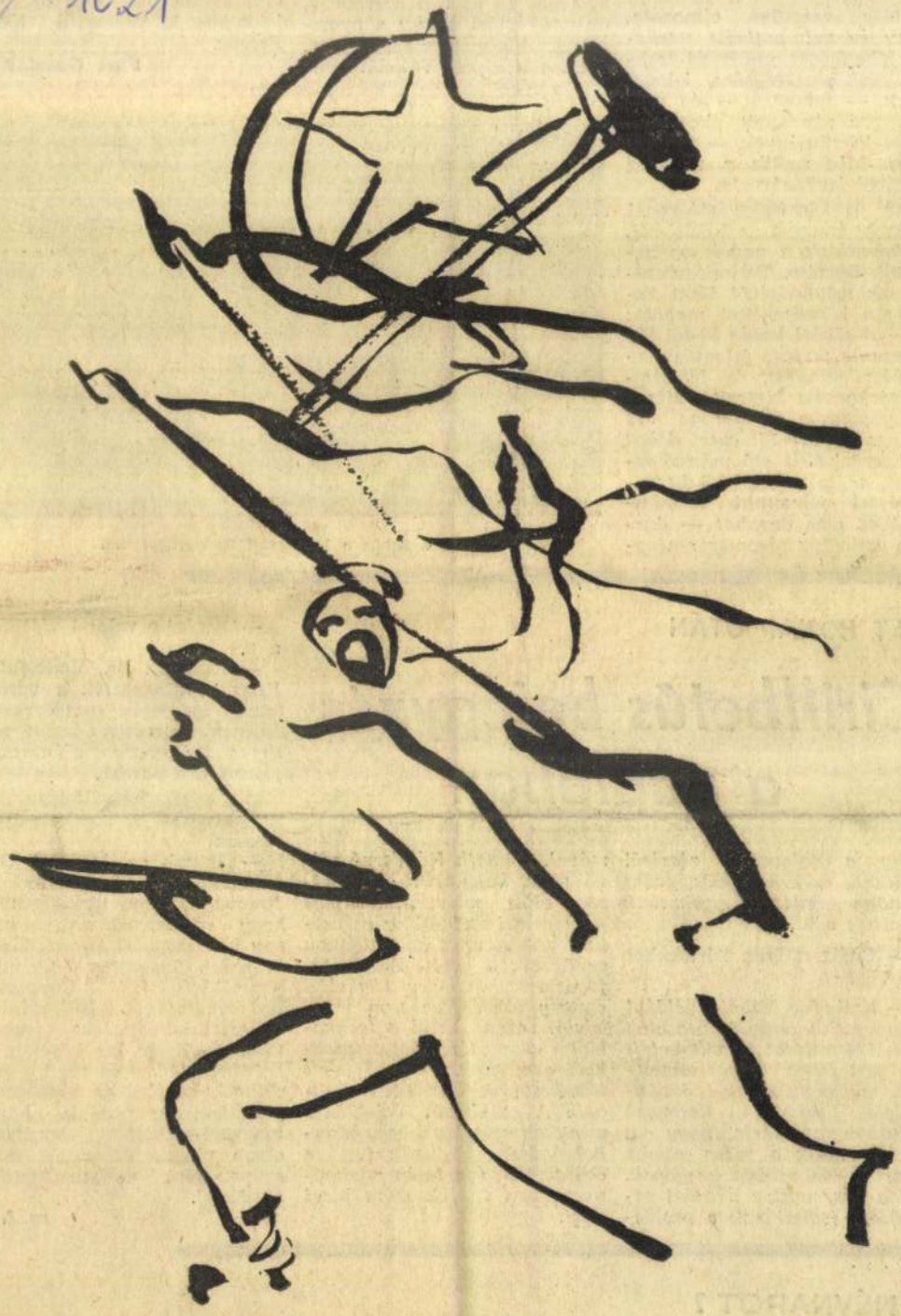

Sánta László

...ig is ooven
. Budapesti
de a jelek
még hátra-
Kuti Ferenc,
vezető.
készítmények
ségét kilenc
ártották. A
a citrom- és
n kívül sza-
ából pulpot
idén kevés
a hiányt
, és így eb-
égből is tel-
előirányzott
pulpokat ko-
készítették,
ont a mani-
vásártelepen
gzik a buda-
lelő hűtés
yt hordóba
24 órán be-
, hogy minél
n a német,
cia megren-

várt meny-
éka érkezett
nnak jó mi-
némi vigaszt

ket ember oránként 8 mázsa húst aprít fel. A LUBECA automatizált sterilezőt szeptemberben vették át, mellyel jelenleg a gyár és a KPKI szakemberei kísérleteznek. Ezzel kapcsolatosan a termelési osztály vezetője elmondta, hogy *az automatizált sterilező lehetőséget nyújt új technológiák bevezetésére,* kényes áruk — tubusba — és műanyagba csomagolt konzervipari készítmények — gyártására. Mód nyílik a minőség további javítására is.

Az új készételgyártó-vonal nemrég érkezett az NSZK-ból, a műszakiak a napokban helyezik üzembe. Teljesítményéről és működéséről Kuti Ferenc a következőket mondta:

— *A töltési határ 50-től 500 grammig terjed, jelentős termelésnövekedést és létszámmegtakarítást biztosít. Míg a hagyományos vonalakon 15 dolgozó 12—15 ezer doboz konzervet állít elő műszakonként, addig a DEMAG berendezéssel feleannyi létszámmal 48 ezer darabot — durván számítva háromszor-négy-*

A gyár vezetői úgy
zik, hogy a hagyomány
rendezéseket tovább ü
tetik, és így a DEMAG
produktumával a ter
növelik. Bár a készétel
nyiségét az új gép gyar
de a gyártási határt a
anyag előkészítése szab
mert a Húsipari Vállala

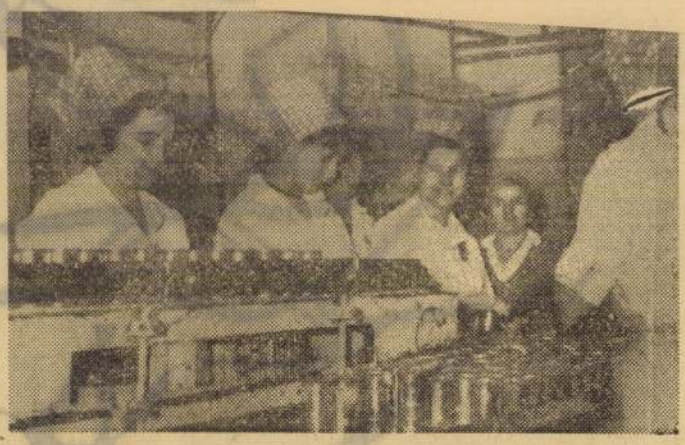

Készül a K/hús a Budapesti Konzervgyárban

HAT HÓNAP UTÁN

Cirillbetűs bejegyzés a naplóban

esztendő a
yar—Szovjet
szocialista
igád életé-
szorgalma-
sorok.
at nagyon
— mondja
rigádvezető.
t teszünk a
dül nevelő
tegi László
vegyen ma-
yermekével
egy kőmű-
ze a félbe-
Bolháson
egyik fiatal
Anna csa-
apja nem
, elhanya-
rú gyerme-

ottuk, hogy
ő szerdáján
igyi tanács-

állalásunkat
llátjuk. Kár,

hogy a dolgozók részéről csökkent az érdeklődés, pedig minden kérdésre igyekszünk feleletet adni.

— Eddig milyen kérdéseket kaptak?

— *Szabados Mihály például elpanaszolta, hogy 86 óra után csak 124 forintot kapott, holott 196 járt volna. Ügyét elintéztük, megkapta a jogos különbözetet. Vojkovics Ferencné legutóbb azt kérte, hogy a gépkönyvelők a zajos munka miatt külön szobát kapjanak. Igaza van, most a vállalat vezetősége foglalkozik a problémával. Németh Nándorné szóvá tette, hogy szülési szabadsága alatt miért nem kapott fizetésemelést, amikor az osztály valamennyi dolgozójának rendezték a bérét. Azt is kifogásolta, hogy a termelési osztály szervezése nem megfelelő, ezen belül a technológiai csoport feladatai meghatározatlanok. Észrevételeit tolmácsoltuk az illetékeseknek. A csökkenő érdeklődés miatt elhatároztuk, hogy munkahelyükön keressük fel a dolgozókat, így talán eredményesebben tudjuk szóra bírni őket.*

— Történt-e valami változás a brigádban?

— *Kettő is. Dr. Madosfalvi Ferencet kinevezték a városi tanács igazgatási osztályvezetőjének, Horváth Lászlót pedig a brigádunk ajánlására felvették a pártba.*

Mit tettek fő vállalásuk, a magyar—szovjet barátság ápolásáért?

— *Irtunk az MSZBT Országos Elnökségének és a Pravda szerkesztőségének, hogy szerezzenek számunkra egy konzervgyári kommunista brigádot. Augusztus 6-án megyeszékhelyünk, Kaposvár testvérvárosából, Kalinyinból érkezett küldöttséget fogadtunk.* — Kárpátiné kinyitja a brigádnaplót, elém teszi a cirillbetűs sorokat és a magyar fordítást: „Szeretnénk, ha a magyar—szovjet barátság olyan világos és meleg maradna, mint az augusztusi napfény".

m. f.

NNEPLI A NÉVNAPOT?

Májusban alakult a November 7. brigád

II.

SZOBROK, PLAKETTEK

Ferképzomfolskyk
1933-34. 44.6

Santelli Fiorenza II. é.

Az Első Magyar Általános Biztosító Társaság

BUDAPEST, IV., VIGADÓ-TÉR 1. SZÁM
ALAPÍTTATOTT 1857-BEN

Elfogad a legméltányosabb feltételek mellett:

Élebiztosításokat

haláleseti tőkebiztosításokat, járadékbiztosításokat, jelzálogkölcsönnel kapcsolatos életbiztosításokat.

Tűzbiztosításokat

lakóházak biztosítását lakberendezésekre és egyéb háztartási tárgyakra, árukészletekre; mezőgazdasági átalánybiztosításokat, gyárak és ipartelepek tűzbiztosítását, üzemszünetből keletkező kártalanítási biztosításokat, házbér elleni veszteségbiztosításokat.

Betörésbiztosításokat

lakberendezésekre és egyéb háztartási tárgyakra, árukészletekre, pénztári kiküldöttek rablás elleni biztosítását.

Jégbiztosításokat

kalászos terményekre, szőlőre, dohányra és egyéb

1976 JAN 2

Sántha László



Sántha László rajza

MAGYAR HÍRLAP

SAJTÓFIGYELŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-008, 337-735, 340-726

Helg

Mit akarhat
amelyik t
szexuális f
vállalja, és első perceiben —
premier planban — azt mutat-
ja meg, hogyan bújik elő anya-
ja testéből a gyermek; vérben,
kínban, s mégis a legszebb
boldogságot hozza magával?
Akarhat-e rosszat?

A Helga és Michael című
filmről van szó. Bemutatása
napjaiban néhány pedagógus
telefonon tiltakozott az Okta-
tási Minisztériumban részint
az egész film, részint egyes je-
lenetei ellen. Tették ezt az iz-
lés és az erkölcs nevében, az
ifjúság védelmében. Igazuk
volt-e?

Az 1970-ben bemutatott Hel-
ga című, azonos tematikájú
filmre sokan emlékeznek. S
arra is, hogy akkor sem ment
simán a dolog. Akkor is akad-
tak tiltakozók, fölháborodók.

Ezen a ponton tört ki a vita.
A lányok hevesen tiltakoztak:
hogyan lehetséges undorítónak
minősíteni, undorítónak érezni
a gyerek világrajöttét? A fiúk
szabadkoztak: nem tehetnek
róla, de így vannak vele. Azt
valamelyikük hozzátette: a
filmbeli szülést látván, bár ót
is az iszonyat fogta el, nagyon
megerősödött benne az anyák
iránti tisztelet és megbecsü-
lés. A vita nem zárult ered-
ménnyel. A fiúk elgondolkodó
tekintetében megjelent ugyan
egy csöppnyi kétely a maguk
igaza iránt, de maradt a szi-
lárd bizonyosság: a szülés
szörnyű dolog.

Nem a film nyomán alakult
ki bennük ez az érzés. Meg-
győződésüket már vitték ma-
gukkal a moziba. Honnan?

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1976 JAN 2

KÖZNEVELÉS

Sántha László

Sántha László rajza



MAGYAR NEMZET
SAJTÓIGAZOLÓ

így hangzik: Kié
lal gyűjti, őrzi, d
múzeum gyűjte
múzeum tehát, el
gásban elsősorba
lődési intézmény.

— Mivel járul
zeumpedagógia az
tatáshoz?

— A múzeumpe
ja — az alap- é
oktatásra építve —
teni a permanens művelődésre, a múzeumot pedig alkalmassá tenni, felkészíteni az igények kielégítésére.

Fontos feladat a látogatók szervezett foglalkoztatása, melynek egyik módszere a tárlatvezetés, amit differenciáltan alkalmazunk a látogatócsoportok műveltségi szintje szerint. Eltérő módon kell foglalkozni egy óvodás csoporttal, mint a magyar szakos, továbbképzésen részt vevő tanárokkal. Más példával: egy vidéki iskolás csoport esetében arra törekszünk, hogy lehetőleg az intézmény egészét

[redacted]

A múzeumban tartott óra felborítja az iskola életritmusát, óracseréket, átcsoportosítást kell végrehajtani. Ezen túl, a tanártól előzetes tájékozódást, felkészülést kíván, több idejét kell rááldozni, mint a szokványos felkészülésre.

A vidéki iskolák bekapcsolása sokkal nehezebb, velük kapcsolatban már annak is örülnénk, ha minden iskolatípusban a tanulók legalább egy alkalommal eljutnának hozzánk.

CENTGRAF KÁROLY

Sánta László, grafikus

□ GRAFIKAI KIÁLLÍTÁST nyitnak szombaton a 12. számú kerületi Szabó Ervin könyvtárban a Pataky István téren. Sánta László és M. Kiss József munkáit állítják ki.

□ – : Grafikai kiállítást . . . 2

Esti Hírlap, Bp. 1977. júl. 8.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1976 APR 2
Köznevelés

1021 Sántha László °/.



Budapesten, 76.2
Felelős vezető: Bolgár Imre vezérig
Terjeszti a Magyar
Index

A szerkesztő bizottság elnöke:
dr. Gosztonyi János

A szerkesztőség munkatársai:
Vati Papp Ferenc főszerkesztő-helyettes
P. Kovács Imre olvasószerkesztő
Szoboszlay Béla tördelőszerkesztő
Csontos Magda rovatvezető
Győri György rovatvezető
Kulcsár Ildikó
Rácz-Székely Győző
Tibor Klára

A szerkesztőség címe: Budapest V., Vörösmarty tér 1. sz. Levélcím: 1368 Budapest, postafiók 182. Telefon: 129-622 (közvetlen), vagy 128-650, 129-460, 328-390, 329-580. A kiadóhivatal címe: Budapest VI., Révay utca 16. sz. Telefon: 116-660. Előfizethető bármely postahivatalban, a kézbesítőknél, a posta hírlapüzleteiben és a Posta Központi Hírlapirodában (KHI Budapest V., József nádor tér 1. sz., levélcím: 1900 Budapest) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215-96 162 pénzforgalmi jelzőszámára. Előfizetési díj: évi 86 forint.

Kéziratot nem őrzünk meg és nem küldünk vissza

A címlapon:
Sántha László rajza

A lap belső rajzait a budapesti Egri József úti általános iskola tanulói készítették.

E számunk szerzői

Csulák Mihály újságíró, Budapest; **Dóra Zoltán** tanár, Kisköre; **Gábor István** újságíró, Budapest; **Kiss Ferenc** tanár, Tapolca; **Kőszegi Kontra György** újságíró, Budapest; **Maróti Zsuzsa** újságíró, Győr; **Medvegy Antal** igazgató, Sárvár; **Papp Ferenc** egyetemi tanár, Debrecen; **Rét Rózsa** tudományos munkatárs, MTA: **N. Sándor László** újságíró, Budapest; **Szalai Katalin**, a Pest megyei Pedagógus Továbbképző Intézet igazgatóhelyettese; **Toma András** tanár, Debrecen.

tük elhinni, hogy vala
losok roncsai csúfkodta
tetemek bűzét. Minde
hazavárt katonája, táb
külözött hozzátartozója
el a szabadságot. Néh
szilaj táncaikat, messz
táplált — jókedvüket,
tőlük: nem értettük a
értettük egészen, amit

Legalább arról tu
kéntes Ezred, h
csy-Zsilinszky Endre,
szavát hallottuk volna
rangozó megkongatott!

Csoda-e, hogy nem
jünk: hőskölteméný ír
mi mindnyájan társsz
meglepő! Hiszen olyan
a költővel szólva, oly
azt sem tudta, hogy őt
va, s ráadásul még b
históriájának új korsza

Bizony, mi csak r
sírtunk, legfeljebb épe
legfeljebb elhittük a
romot kell takarítanun
tunk arra, hogy az a p
galmazta, kinyomtatta,
szólít a napfényre min
tervek diadalaira vezet
olyan csúcsait is látja
amelyeket az itt élő ti
lióinak becsülése, tiszte

Hogy eljutunk ma
vait a világ sorsát m
fogják meghallgatni, n

Ámbár lehet, hogy
hogy új világ kezdődik
talanság volt a fejünk

A fontos az, hogy
téglákra, hevenyészve
földekre, úgy-ahogy h

Milyen is volt az
temetőben pih
gammal, puskás-szuro
előszedte susztterszersz
írással tudtára adta a
nemű javítását ismét
már lehozta a padlásr
jön az unokája, tudjo

Tavasz volt, micso

Foszló hullák bűz
szerre hozta a szél.

Tavasz volt — ily

A hőskölteméný k

1021 Sántha László

Pedagógus festő tablói a Csili színháztermében

A művésznek fogalmakat kellett a tablókra álmodni; fehér, kék és piros színekből „kirakni" a békét, az internacionalizmust, a munkát, a pihenést, a művészeteket és az üdülést. Absztrakt-fogalmak, mind díszítőelemek egy újjávarázsolt színházterem falán.

Miről is beszélek? Pesterzsébeten, a Csiliben, csaknem háromnegyed milliós költséggel nagyszerű technikai feltételeket biztosítottak a 100 ezres kerület színházrajongóinak. *Sántha Lászlót*, a kerület Kossuth gimnázium „Művészet-szemlélet" című tantárgyának tanárát kérték fel a fenti feladat megoldására. A vizuális pedagógia országosan tevékenykedő, kísérletező, nyugtalan, mindig újat, művészit teremtő embere vállalkozott e munka elvégzésére. Pedig nem könnyű fába vágta a fejszéjét: az adott, szerény lehetőségek között kellett az elvont fogalmakat 4×1,20 m-es tablókra festeni úgy, hogy ezek színháztermi dekorációk is legyenek, ne vonják el a figyelmet túlságosan, s minél kevesebb ábrával — minél többet mondjanak. Szinte csak a fehér és kék tempera él, a pirosat csak akkor használja és ott, ahol gondolatilag fontos pontokat akar kiemelni. Aztán: ügyelni kellett a képszerűségre, a hangulatra, tartózkodni a túlzott modernkedéstől — helyette a közönségre gondolt a művész, amikor halvány színeivel, a képek izzó hangulatával a gyönyörködést kiváltja. A művész érezte — s nagyon jól megérezte: a környezet hatását, fontosságát, s a tudat összefüggését a közérzettel. A képek — a két szembelevő oldalfalon kaptak helyet — szinte „viszik" a figyelmet a színpad felé...

Egyes fogalmak pedig nagyon kísértettek szokványos megoldásra. S a művész: tökéletes kerülőt tett. A sorozat a békével kezdődik: a galamb nem plakátszerű, a békességet a nagyformátumú tablón az elterülő táj hömpölygése tölti ki, s a kék már-már messze mutató perspektívának tűnik. Az internacionalizmus megjelenítése is telitalálat: maradt alavető motívumnak a vörös csillag, de egy madarat is szerepeltet a művész a képen, s ezt a varázslatot — világmindenséget — szórják be a sugarak. A munka: néhány vonalas gyárrészlet, egy fa, felvonuló tömeg — így, ez az egység, rendkívül tömören fogja össze a gondolatot. S együtt ez a három tabló: nem külön-külön kép, hanem gondolatformáló képsor, s világnézeti szerepét még csak nem is kell „belemagyarázni": a béke, az internacionalizmus és a termelés fogalmak szorosan kapcsolódnak össze.

A másik falon: néhány vonallal a pihenés, Vadgesztenyeágon madár, virágzás, felhők; szemlélődő jellegét az utánakövetkező — a művészeteket illusztráló — tabló oldja fel. Az álarcok, paletták, a film sugaras megoldásban rendkívül diszkrét hatású. Az üdülés: balatoni part, dombok — ismét perspektívát nyújt, szinte szugerálja a megújhódást a további munkához...

A tablókat látni kell, úgy hisszük, ritka-szép sorozat került az új színház falára. Ha a műfajt kellene megfogalmazni, talán ezt mondhatnánk: a velencei panno-műfaj korszerűsített változata farost-lapokon, temperafestékkel, belakkozva. A képek szolíd realizmusukkal, bizonyos nagy foltokba egyszerűsítve egyensúlyt teremtenek, s rendkívüli nevelőhatást sugároznak. A művészt láthatóan az a cél vezette, hogy élményt, örömet adjon képeivel a közönségnek — s így, tudatosan is részévé, kiegészítőjévé válik a kultúrotthonnak.

Kísérletezőnek, küldöttnek hisszük Sántha Lászlót, olyannak, aki megpróbálja egységbe fogni a művészet pedagógiai funkcióját és a pedagógia művészeti jellegét. Mindez nagyon komoly alkotópályát ígér.

(szentgyörgyvölgyi)

Sántha László rajza



Választások elő++
a szakszervezeti tc

A szakszervezeti tanácsok igen mozgalmas időszakban kezdték meg munkájukat. A szakszervezetek megnövekedett társadalmi szerepe, felelőssége, valamint a korábbiaknál lényegesen nagyobb vállalati önállóság rengeteg tennivalót adott és ad a vállalati, üzemi szerveknek.

kapnak a kisebb kollektíva speciális érdekei (sőt ezt alátámasztja bizonyos szervezeti elkülönültség is), de helytelen ennek a nézőpontnak az eltúlzása.

Erősödik a szakszervezeti tanácsok vezetőszerepe. Ezt a tendenciát leginkább a hatáskörök megosztása mutatja. A vállalatok többségénél a dolgozók élet- és munkakörülményeit érintő jelentős kérdésekkel a tanács foglalkozik, előkészítésükkel, a végrehajtás megszervezésével pedig a szakszervezeti bizottság. A helyes munkamegosztásra való törekvéstől tapasztalni mindkét irányban eltérést.

Az egyik, ha a tanács helyett a szakszervezeti bizottság, vagy az szb-titkár foglal állást, s erről a tanácsülésen csak tájékoztatást ad. Ily módon formálissá teszi a tanács szerepét. Hasonló eredményhez vezet, ha az előterjesztést rövid idővel a tárgyalás előtt kapják kézhez, s nincs mód alapos tanulmányozásra, esetleges konzultálásra. Viszonylag kevés még az alternatív javaslatok száma, pedig erre a vállalati gyakorlat széles körű lehetőségeket biztosít és közismert, hogy a több változatú javaslat növeli a testület határozó szerepét.

A másik eltérés, mikor a részletkérdésekkel is a tanács foglalkozik. Ez a módszer elaprózza a testület munkáját, s egyik okozója a túl gyakori ülésezéseknek.

Annak ellenére, hogy általában dominál a testületi munka — a szakszervezeti bizottságok és tanácsok vonatkozásában — szükséges a munkamegosztás fejlesztése a szakszervezeti bizottságon belül is. Mert igaz, hogy a szakszervezeti bizottság feladata az előkészítés és végrehajtás szervezése, valamint más operatív ügyekben való állásfoglalás, de gyakorlatilag a szakszervezeti bizottság — testületileg — csak e munka fontosabb fázisaival tud foglalkozni, s ebből eredően sok tennivaló (és felelősség) hárul az szb egyes tagjaira személy szerint, különösen pedig az szb-titkárra. *Mozgalmunk jelenlegi gyakorlata az szb-titkár és a reszortfelelősök egymás közötti munkamegosztását ismeri el általánosan — a szakszervezeti bizottságon belül. Azonban helyenként ez a „felállás" egyre több gondot okoz.*

— Az elég nagy számú reszortfelelős egyidejű irányítása az szb-titkár túlzott leterheléséhez vezet.

rülő előterjesztés[illegible]
ak (például közgazdasági-, [illegible] politikai-, kultúr- agitációs és propaganda jellegűek stb.) tehát meghaladják az egyes reszortok területét. Igaz, hogy az szb nevében terjesztik elő a jelentést, de „kivitelezése" általában egy tisztviselő irányításával történik. A jelenlegi választási lehetőség vagy az szb-titkár, vagy egy, az érintett reszortfelelősök közül.

— A döntések előkészítése és végrehajtása során együttműködő gazdasági szakvezetők száma általában nem haladja meg a 3—4 főt (műszaki-, szociális-, személyzeti vezető stb.).

— A reszortok között elég nagy az átfedések lehetősége, (például a termelési-, a műszaki-, a munkavédelmi reszortok között stb.) ezek koordinálása az szb-titkárra hárul.

A felsorolt problémák elsősorban a nagyvállalati szerveknél jelentkeznek, továbbá ott, ahol a gyáregységek területileg széttagoltak (az ún. „országos nagyvállalataknál"). Itt tehát *igény mutatkozik a reszortok bizonyos fokú integrálására, a szakszervezeti munka 3—4 alapvető területe alapján, hogy például a közgazdasági-, a kulturális, valamint a szociálpolitikai területet (az szb-titkár mellett) egy-egy „titkár" (vagy kiemelt reszortfelelős) fogja össze.* Ilyen munkamegosztásra már van törekvés. Véleményem szerint lehetőséget kellene adni, hogy néhány nagyvállalatnál kísérletként bevezethessék, annak ellenére, hogy számolhatunk esetleges hátrányos következményekkel is, mint például, ha a hatáskörök helytelen elhatárolása miatt csökken az szb szerepe, a szakszervezeti munka kollektivitása.

A szakszervezeti munka kollektivitásával szorosan összefügg az a kérdés is, hogy milyen munkamegosztás alakult ki a vállalati szintű szervek és az üzemi szervek között, más szóval, hogyan fejlődött a szakszervezeti hatáskörök decentralizálása vállalaton belül.

Az új körülmények között főleg vállalati szinten sűrűsödtek azok a feladatok (kollektív szerződés, egyéb szabályozások, döntések stb.), amelyek megoldására koncentrálni kellett. Ez a szakszervezeti munkában bizonyos fokú vállalat-centrikussághoz vezet, nem mindenhol, de elég sok helyen. A hatáskörök decentralizálása tapasztalataink szerint nem halad kielégítően. A vállalatok egy részénél jelentős mértékben növelték az üzemi szervek hatáskörét, a

1021 Sántha László

A CSILIBEN

folyó építkezésekről

Az utóbbi időben igen sokan érdeklődtek a Csili igazgatóságán, milyen építőmunka folyik intézményünk falai között és az építkezés befejezése után az újonnan kialakított helyiségekben lesz-e valami újabb, korszerűbb lehetőség a művelődésre, szórakozásra.

Kedves látogatóink érdeklődésére rövid tájékoztatást adunk a jelenleg folyó munkákról és a közeljövő újabb lehetőségeiről.

A korszerű népművelőshez egyre több speciális célt szolgáló teremre és felszerelésre van szükség. Ennek a célnak elérése érdekében tervszerűen kell fejlesztenünk is a különleges rendeltetésű helyiségeinket.

Több évre előre meghatározott terv szerint hamarosan befejeződik a természettudományi előadóterem kialakítása. Itt kapnak majd helyet a kémia-, a fizika- és a biológiaszakkörök. Laboratóriumként tudják majd használni a helyiséget a tudományos diákfoglalkoztató növendékei és a dolgozók gimnáziumának tanulói is.

A sokoldalúan használhatóvá váló teremben működik majd a „Magnósok klub"-ja is. Részükre speciális beépített kapcsolási lehetőséget teremtünk, ami jobb minőségű vételi lehetőségeket biztosít majd a klub tagjai számára.

A régi épület földszintjén is komoly átalakítások kezdődtek. A volt igazgatói lakásból és a hozzákapcsolódó helyiségekből még a nyár folyamán olvasóklub és televíziós szoba alakul ki. Az olvasóklubban mintegy 100 napilap és folyóirat, kézikönyv és lexikon áll majd a látogatók rendelkezésére. Itt helyet biztosítunk olvasóinknak a nyugodt tanulásra, a különböző típusú oktatásban részt vevők felkészülésére is. Az önálló televíziós szoba pedig régi elképzelésünknek megvalósulását jelenti majd. Az olvasóklub melletti helyiség változatlanul az Ifjúsági Klub tagjai részére áll rendelkezésre új berendezéssel, otthonosabban és csinosabban, mint a múltban.

A legnagyobb változást a nagyteremben tapasztalják majd látogatóink. Sok gondot okozott számunkra és látogatóinknak a színházterem rossz akusztikája és a téli hónapokban a kifűthetetlensége. Szakemberek véleményének kikérése után úgy kívánjuk a hallási viszonyokat megjavítani, hogy a nézőtéren 14 rejtett hangszórót helyezünk el, valamint hangterelő táblákat építünk be a terem két oldalán. Ezenkívül a terem jobb oldalán még egy sor ajtósor készül. Új világítása is lesz a teremnek és természetesen ki is festetjük a helyiséget. Sántha László festőművész nyolc nagyméretű grafikájának elhelyezése, valamint az új takaró függönyök pedig a terem esztétikusságát kívánják emelni. Feltétlen csinosabbá kívánjuk tenni az éttermet is.

A Csili csinosításához és korszerűsítéséhez szükséges anyagi fedezetet a Vasas Szakszervezet biztosította számunkra és az építőkapacitás ugyancsak megoldott.

Reméljük, az új idény megindulásakor már sok új lehetőséggel és kulturáltabb környezetben tudjuk fogadni kedves látogatóinkat.

Fábián Zoltán



CSILI
Budapest

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRKÖZLŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1970 JUL 1

SZÍNHÁZ A PINCÉBEN ÉS A PRESSZÓBAN

Eredményes évadra tekintett vissza társulati ülésén irodalmi színpadunk. Egész évi folyamatos fejlődésük egyre nagyobb és nagyobb feladatok megoldására tette alkalmassá az együttest. A Csili közönsége színvonalas matinékon, az egész évben folyamatosan rendezett presszóműsorokon mérhette le fejlődésüket. Céltudatos munkájuk eredményeit vendégszerepléseik is fémjelezték.

Sikeres rádiófelvételük, majd a Pinceszínház „Guzmi" című műsorában való közreműködésük után az „ÜNNEPELJ VELÜNK" vetélkedő sorozatán a budapesti döntőn harmadik helyezést értek el. Dévényi Róbertet, az együttes vezetőjét kértük meg, ismertesse a vetélkedőt a Csili olvasói részére. — A verseny hazánk felszabadulásának 25. évfordulója tiszteletére került megrendezésre. Húsz budapesti csoport három fordulóban (előd öntő, középdöntő, döntő) vetélkedett a helyezésekért. Csoportunk bekerült a döntőbe, ahol a harmadik helyet sikerült megszerezni. Úgy érzem, a vetélkedő az értékes helyezésen túl is elérte célját, a fiatalok között „téma lett" irodal-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

MAGYAR KONZERVIPAR
Budapest

1971 AUG 18

1021

Sánta László

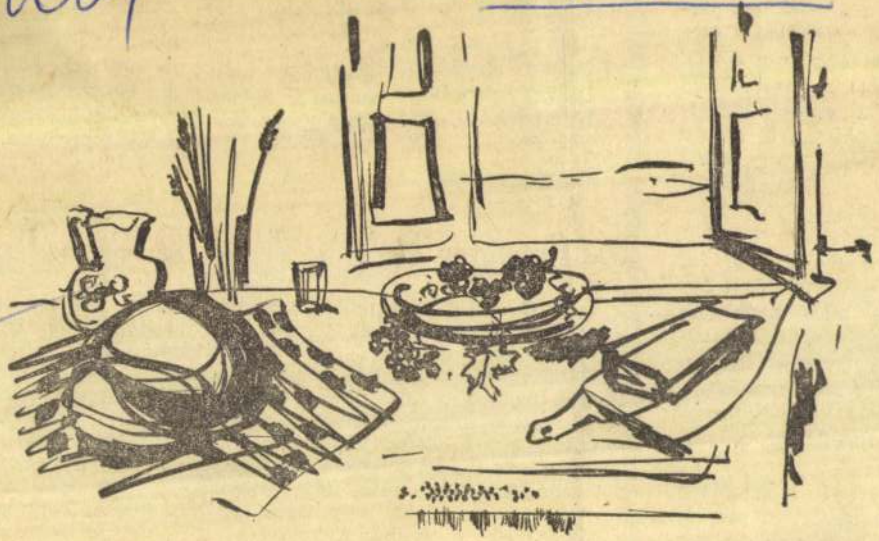

Sánta László rajza

résének módozataival is. *Az erkölcsi elismerés formái: a nagy jelentőségű újítás szerzőjének a miniszter, az Országos Tervhivatal elnöke és a SZOT együttesen a Kiváló újító kitüntetést adományozhatja.* A kitüntetésnek három fokozata van: *arany, ezüst és bronz.* A nem hivatásszerűen műszaki fejlesztéssel foglalkozók 1 000 000, 500 000, illetve 250 000 forint hasznos eredményt hozó újítás után kaphatják meg a kitüntetést. A hivatásszerűen műszaki fejlesztéssel foglalkozók az említett összeg dupláját kell hogy eredményben felmutassák.

Az erkölcsi elismerésen kívül természetesen megtaláljuk a szabályzatban *az anyagi elismerésre vonatkozó paragrafusokat is.* Alapbéremelés például csak olyan újítói tevékenységre alkalmazható, amely magas színvonalú, rendszeres alko-

magu
életmó
emelk
szokás
hobby
Az
Hobby
lyóirat
lyamá
számá

Országos Biológus Napok — Szegeden

● Sajtótájékoztatóra voltunk hivatalosak az elmúlt héten: — olyan témakörben, amely a konzervipart közelről érinti. A *TIT Biológiai Választmánya* tizenegyedszer rendezi meg legrangosabb összejövetelét, az évente ismétlődő országos biológus napokat. A találkozó az idén Szegeden, a biológiai oktatás és kutatás egyik központjában lesz.

1958 óta az OBN-eken 124 előadás hangzott el, 26 tudományágban adtak tájékoztatást —, hogy csak néhányat említsünk meg közülük: biokémia, biofizika, cönológia, a civilizáció hatása az élőlényekre, immunbiológia stb. Biológusaink találkozóira a külföld is felfigyelt.

Az idei háromnapos tanácskozási sorozat a nemzetközi biológiai program, a világméretű bioszférakutatás jegyében zajlik, s ilyen jellegűek lesznek a megrendezendő kiállítások, a vetítésre kerülő filmek és a

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1970 JÚN. 24

MAGYAR KONZERVIPAR
Budapest

UTAK 1021 Sánta László

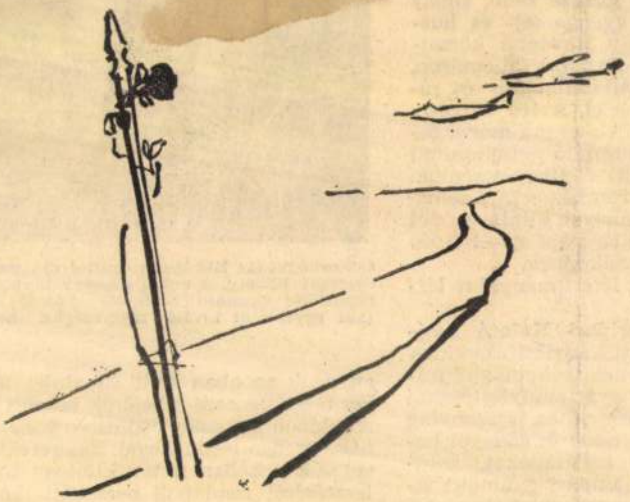

Sántā László rājzā

tékunkon a különböző gyümölcssa
nagykiszerelésű kockázott vagy k
ananász-, levek, narancslé, sűrítmény
egyéb, nálunk még ismeretlen trór
mölcsalapú készítmények. Vásárolná
ezenkívül szarvasmarhahúst, illetve
geket és a hazai ízlésnek megfelelő
geket is. És itt mindjárt kitérnék a
igen fejlett állattenyésztésére. Mar
nyuk kb. 8 millió, ennek jórésze ze
rendkívül igénytelen, de gyenge te
hozamú állat. Járt unk egy Havani
beli mesterséges megtermékenyítő
ahol világszínvonalú az állatállom
gyogó eredményeket érnek el. A 150 tenyeszbikával végzett keresztezésekkel ma már a zebukat sokszorosan felülmúló tejhozamú szarvasmarha-félét sikerült kitenyészteniük. Ugyancsak korszerűek baromfikeltető állomásaik és tojófarmjaik is, amelyek általában évi 8 millió naposcsibe-, illetve napi 80—100 000 darab tojáskapacitással működnek.

— *Milyen konzervipari létesítményeket láttak?*

— Talán az Élelmiszeripari Kutató Intézethez tartozó konzervipari kísérleti üzemüket említeném elsőnek, amelynek technológiai felszerelései megfelelőek a gyártmányfejlesztési és választékbővítési kísérletekhez. Viszonylag korszerű amerikai, angol, olasz és spanyol berendezésekkel különböző ketshupokat, zöldség- és gyümölcsleveket, trópusi gyümölcsökből készített vegyes befőtteket, gyümölcsalapú zseléket, ízesítőket készítenek. (Az érdekesség kevéért megemlíteném, hogy *Koncz Imre*, intézetünk választékbővítési és csomagolási osztályának vezetője itt végezte néhány évvel ez-



Cukornádvágás Kubában: ezúttal magyarok végz
Szigethy Károly, a kubai magyar kereskedelmi l
rendeltség vezetője és Sudár László első titk
(aki egyébként kiváló mélytengeri halász is . .

anyaguk azonban kritikán aluli minőségű
így természetesen a belőlük készült termék
Általában jugoszláv Jedinstvo vonallal dolgo
nak, gyenge technológiai ismeretekkel. Elké
zelésük azonban a tartósítóipar további fe
lesztéséről rendkívül perspektivikus s ebb
— mint már beszélgetésünk elején mondotta
— hazánk hathatós támogatást nyújthat.

Fidel Castróval az élen

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

MAGYAR KONZERVIPAR
Budapest

1971 SEP — 1

1021

Eső...

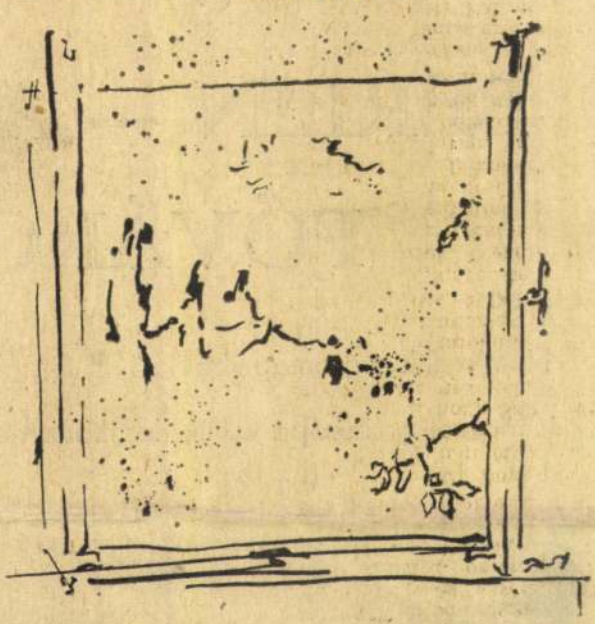

Otthon...



(Sánta László rajzai)

Sánta László

ORSZÁGOK KÖZELRŐL: (I.)

BERLIN — AZ FŐVÁROS

Nem nyílik a csomagmegőrző • Éjszaka a

Európa egyik legmodernebb

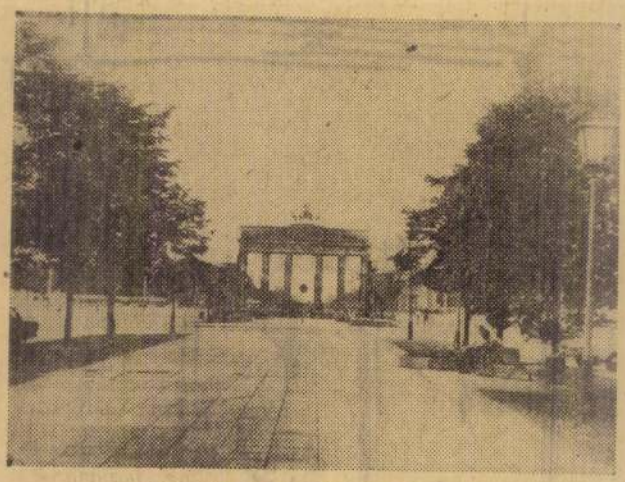

Szemben a Brandenburgi Kapuval

A MALÉV lökhajtásos utasszállító gépe egyenletesen, szinte észrevétlenül emelkedett levegőbe a Ferihegyi repülőtér betonpályájáról. A stewardess miután a kapitány és személyzete nevében üdvözölte az utasokat — tájékoztatóul elmondta, hogy Berlinig kilenc-tizezer méter magasságban tesszük meg az egy óra tíz perces utat.

A magasságot fokozatosan busszal utazhattunk a légikikötő épületébe.

A hivatalos tennivalók után S-Bahnnal jutottunk el a város közepén levő főpályaudvarra. Úgy döntöttünk, hogy csomagjainkat az állomás kulcsos megőrzőjébe zárjuk, ám csak jó félórás keresgélés után sikerült üres szekrényt találni. De ekkor gyorsan kiderült, hogy ötvenpfenni-

A Béke Galéria
szeretettel meghívja
Önt és barátait

SÁNTA LÁSZLÓ

és

FÜRJESI CSABA

festőművész

"EGYIRÁNYÚ ÚT"

című kiállításának
megnyitójára
1998. május 28-án 18 órára

A tárlatot megnyitja
SZENTIRMAI LÁSZLÓ

Közreműködik:
PINTÉR GÁBOR
színművész

SÁNTA LÁSZLÓ



Radisson SAS
BÉKE HOTEL BUDAPEST

1067 Budapest, Teréz körút 43.
Tel.: 301-1600 Fax: 301-1615



A PITYPANG GALÉRIA
tisztelettel meghívja Önt

Dréher János, Forster Jakab, ifj. Gajzágó Sándor,
Gábor Áron, G. Heller Zsuzsa, Horváth Judit, Mayer Berta,
Mészáros Mihály, Pázdán Zsuzsa, Sánta László,
Szinte Gábor, Várdeák Csilla, Végh András,
Vörösmarty Magda

kiállításának megnyitójára
1994. október 7-én, 18 órára.
(Budapest, II. ker. Pitypang u. 17.)
Általános Iskola

Megnyitja
Csillag Katalin művészettörténész

A kiállítás október 20-ig látható.

SÀNTA LÀSZLÓ



▸ *városnak. Pécs felajánlja ugyanezt Budapestnek?*

– Biztosan szükség lesz Pécsnek és a fővárosnak az együttműködésére ahhoz, hogy sikeres évet rendezzünk kulturális fővárosként 2010-ben, s abban is biztos vagyok, hogy ez előnyökkel járhat mindkét városnak. A hónapokra történő felosztást én nem tartom igazán érdekes szervezési gondolatnak. A főpolgármester-helyettes úr nemrégiben tett másik javaslata viszont, hogy a címet 2010-ben viselő városok kulturális központot nyithatnak Budapesten, rokonszenves kezdeményezés.

– *Kész lesz-e az autópálya, a nemzetközi repülőtér időben?*

– Az autópályának a kormányzati ígéretek szerint 2008-ban már működnie kellene. Az első nemzetközi repülőjárat pedig 2006-ban indul Pécs–Pogányból.

– *A cím elnyerése azt is jelenti, hogy már nem kell bezárni a múzeumaikat, mert nincs a fűtésre pénz?*

– Ezt a múzeumok fenntartójától kellene megkérdeznie.

– *Túl sok mindent kellene mástól megkérdeznem.*

– Így van, jól látja a problémát. A kulturális főváros-pályázatok elkészítésének egyik fontos tapasztalata volt, hogy a sikeres kulturális várostervezéshez meg kell változnia a szabályozási és finanszírozási környezetnek is. A sikeres kulturálisfőváros-évhez is szükség lesz erre a változásra.

– *Vagyis kínosan cseppfolyós minden?*

– Sok-sok nyitott kérdés van, amit ezután kell megtárgyalnia a kormányzatnak és a nyertes városnak.

BÓTA GÁBOR

Egy ausztrál fenegyerek versei drogról, családról, éjszakai utazásról

KÖNYV

Ilyen egyszerűen csak az ír dalszöveget, akinek mindegy, hogy sanzon, soul, ballada, blues, rock and roll vagy folk-rock, mindegy, hogy vers vagy dal, utazás vagy héderezés, éjjel vagy nappal. Nick Cave az a zenész, aki aligha ringatja álomba magát, ringatja a világ úgyis.

Dalszövegei szókimondóan egyszerűek: „Volt egy álmom, Joe / Egy üres úton ácsorogtál a záróvonalon / Volt egy álmom, Joe / karjaid felemelted és / Habos nyál csorgott le az álladon." Képi világuk olykor emberien démoni:

„Ő az, akiért a cseresznye vérzik / Akiért tejben-vérben fürdik a hold / Akiért szerelme oltárára / Rájárok lopni / Ó, pénzautomatám! Ó, nőnemű patás!" A szavak máskor verssé állnak össze: „Nehezek, úgy igaz, a bűnak láncai / És a zárakat semmi se nyitja meg, / nincs olyan kulcs a földön / Foglár, sorsod láthatatlan börtön / Elviszem terheid, ha kell."

Jó döntés volt egybegyűjteni Nick Cave dalszövegeit. Jó döntés volt felkérni fordítónak Babiczky Tibort, Eörsi Istvánt, Havas Attilát, Háy Jánost, Kemény Istvánt, Müller Péter Sziámit, Nádasdy Ádámot, Parti Nagy Lajost, Peer Krisztiánt, Szijj Ferencet, Tóth Krisztinát, Varró Dánielt. Örök kérdés persze: mennyire nyúlhat bele a fordító egy versbe, mennyire értelmezheti szabadon az amúgy is szabadon gondolkodó énekes szavait. A kötet mindezt nem bízza a képzeletre. Bal oldalon állnak a versek angolul, a jobbon a magyar nyelvű fordítás. Bárki összevetheti, ki érti és ki nem az ausztrál fenegyereket. A kötet ugyanakkor adós marad Nick Cave életrajzával. Nem evidens ugyanis, mitől ilyen villoniak ezek a versek. Pálinkás Szüts Róbert „halálrajza" Nick Cave-ről korrekt, de jóravaló elemző aligha elégedhet meg az énekes producerének 1994-es intésével, nevezetesen: nem lehet őt kérdezni drogról és családról. Hiszen épp a kettőt összekötő úton lett Nick Cave az a gondos ausztrál családapa, akit tizenkét éves korában nemi erőszakért kirúgtak az iskolából.

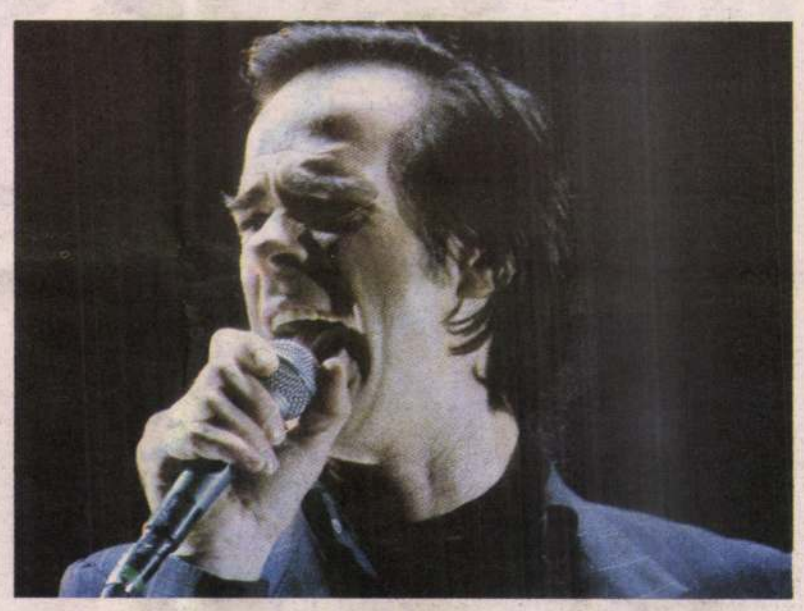

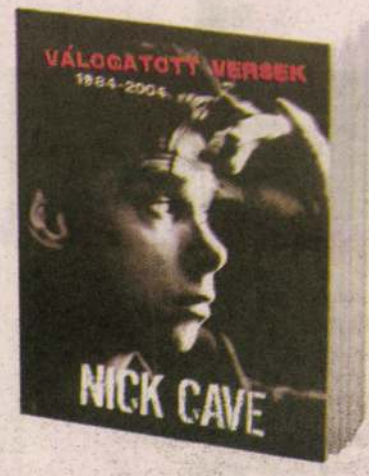

Várható volt, hogy Nick Cave szövegei előbb-utóbb kötetté érnek
FOTÓ: SOÓS MILÁN

A most negyvennyolc éves Nick Cave több mint húsz éve ringat bennünket dalaival, várható volt, hogy szövegei előbb-utóbb kötetté érnek.

F. TÓTH BENEDEK

Nick Cave: Válogatott versek (1984–2004)
Jonathan Miller kiadó, 2005
229 oldal, 2480 forint

A pénz mégis boldogít

TÉVÉ

Olyan országban élünk, ahol minden lehetséges: erre bizonyíték a Tv2 új kvízshow-ja, a Buzera. Ékes bizonyságát adja annak, hogy a pénz igenis boldogít, ráadásul segít leszámolni a lelkiismerettel is. Sosem gondoltam volna, hogy ebben a péniszekkel és vaginákkal teleragasztott országban még egy asztalnál láthatom Verebes Istvánt, Havas Henriket és Torgyán Józsefet egy szórakoztató műsorban – és lám, a pénz ezt is megoldja.

A Buzera készítőinek elég volt az aranyszabályt követniük: ha az egy képernyőre jutó híres emberek száma megközelíti a kettőt, nagyot bukni már nem lehet. Sőt még ötletelni sem kellett, hogy miről szóljon a műsor, a nézőre bízták ezt is, törjék csak a fejüket ők bruttó százezerért. A Buzera egy olyan kvízshow, amelyben a szereplőknek a nézők által beküldött, mindennap használatos szavak, közmondások, szokások eredetét kell megfejteniük. Na bumm. Elkezdődött Tv2 Heti hetese, csak épp hírek helyett közmondásokat kommentálnak a „megmondóemberek", most éppen Havas Henrik, Verebes István, Marjai Judit – akit nagyon viccesen fotóművészként konferáltak fel, de valami egészen más miatt ismert –, Torgyán József és Para-Kovács Imre. Ha nagyon rosszmájú lennék, mondhatnám: most a jobb- és a baloldal hülyéi térdüket csapkodva együtt örülhetnek, például annak, hogy megtudták, Einstein felesége miért adott trombitát a szomszédjának. Azonban hiába a sziporkázónak szánt válaszok, a kvízműsornak nincs íve: egyhangúan jönnek a kérdések, hiányzik a ritmusváltás, a meghökkentés. (Ez utóbbi csak a meghívottak arcán látszott, hogy már megint mihez adták a nevüket.)

S hogy miért kellett a Buzera címet adni ennek a kvízműsornak? (A buzera egyébként egy biliárd-szakkifejezés.) Gondolom, mert arra utal, hogy a szereplőknek egymást kellene kellemetlen helyzetbe hozniuk, a Tv2 metanyelvén: egymást kéne „buzerálniuk". De ilyet jó érzésű ember nem mond, és nem ad ilyen vagy ehhez hasonló címet egy műsornak.

MÉZES GERGELY

Buzera – Tv2

HIRDETÉS



SÁNTA JÁNOS BOTOND

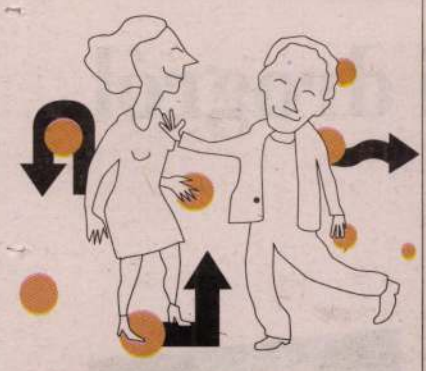

PROGRAMOZÓ

18⁰⁰ Cseh Dalma csembalózik
Johann Sebastian Bach művei
Magyar Rádió Márványterme
(Bp. VIII., Pollack Mihály tér)

19⁰⁰ Budai tangó
Tánctanítás Budai Lászlóval
Fonó Budai Zeneház
(Bp. XI., Sztregova u. 3.)

19⁰⁰ Webber–Elton–Bródy: Volt egyszer egy csapat
Madách Színház
(Bp. VII., Erzsébet krt. 31–33.)

19⁰⁰ Pannon freskó – Karnevál
Km.: Magyar Állami Népi Együttes
Művészetek Palotája, Fesztivál Színház
(Bp. IX., Komor Marcell u. 1.)

19⁰⁰ Schiller és Goethe barátsága – Lehr Edit dalestje Schiller halálának kétszázadik évfordulóján
Km.: Simon Izabella (zongora)
Óbudai Társaskör
(Bp. III., Kiskorona u. 7.)

19⁰⁰ Bernstein: West Side Story
Thália Színház
(Bp. VI., Nagymező u. 22.)

19⁰⁰ KFT-koncert
Debrecen, Lovarda (Kassai út 26.)

19³⁰ A Szombathelyi Szimfonikus Zenekar koncertje
Vez.: Pál Tamás
Szombathely, Bartók Terem
(Rákóczi u. 3.)

20³⁰ Trio Midnight-koncert
Tagjai: Oláh Kálmán (zongora), Egri János (bőgő), Balázs Elemér (dob)
Columbus hajó (Bp. V., Vigadó térnél)

APRÓHIRDETÉS

INGATLAN

XVII. Madárdombon 130 m²-es sorházi lakás garázzsal, 250 m²-es elkerített telekkel sürgősen eladó. Irányár: 26,4 M.
Érd.: 06-209-665-692

Lapunkat rendszeresen szemlézi Magyarország legnagyobb médiafigyelője az
»OBSERVER«
BUDAPEST MÉDIAFIGYELŐ KFT.
1084 Budapest, Auróra u. 11.
Tel.: 303-4738, Fax: 303-4744
E-mail: marketing@observer.hu
http://www.observer.hu



Sánta János Botond és egyik alkotása: a lebontott budapesti épületekből kimentett gipszstukkókat használja fel installációihoz FOTÓ: SOÓS MILÁN

Botond nappalija a Tűzraktárban

TÁRLATOLGATÓ

A ferencvárosi Tűzraktárban nyílt meg az erdélyi származású fiatal szobrász-grafikus, Sánta János Botond kiállítása. A szimbolikus jelentésű szobrok alkotója a tizenegy napos kiállítás idejére műtermét – a kiállítás angol címe (My Livingroom) alapján: nappaliját – osztotta meg az érdeklődőkkel.

Kő, véső, kalapács, egy lomtalanított erős jancsi a nehezebb kőtömbök emelgetésére, és persze egy kényelmes kanapé a fűtetlen műteremben – ennyi a gondtalan alkotás feltétele. Meg némi inspiráció, amelynek a húszéves, sepsiszentgyörgyi származású képzőművész egyébként sincs híján Budapesten. Bontanak itt szebbnél szebb épületeket, gondolkodás nélkül dózerolnak a földbe évszázados gipszmintákat, cirádákat, vízköpőket, csak össze kell gyűjteni őket, ha valakinek ez az érték. „A falon csillag és kereszt, I love you Budapest" – idézi egy felirat erejéig Hobót a művész a lebontott épületekből kimentett gipszstukkók installációi előtt.

Botondnak elhiszem: megjárta ő már a fővárost minden értelemben. Tizenöt évesen jött ide dolgozni, aztán találkozott egy lánnyal, aki némileg marasztalta. Szülei nem ellenkeztek, különbözeti vizsgák és egy év gimnázium után már a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskolában találta magát. Bár sűrűn nem látogatta az intézményt, mint mondja, túl friss hús volt ő Budapestnek. Előbb graffitizni kezdett, néha lógott is az órákról, aztán rendbejöttek a dolgok. Húszéves korára már több kiállítással, és díjakkal is büszkélkedhet. Szereti a letisztult formákat, témái ősiek: Násztánc, Teremtés, Bujdosó, Imádkozó asszony, Szoptató Madonna – olvasgatom a téglahalmokon, ácskapoccsal összeszegecselt nyers deszkákon kiállított szobrok címeit. „A 21. századi Vénusznak például azért negatívak az idomai, mert az aerobic-termek sugallta nőideált szimbolizálja. Nem kell ma már minden asszonynak 8-10 gyereket szülni..." – kalandozik el Botond, de ide már nem követjük, akad még elég látnivaló a Tűzraktár műtermeiben.

BORSOS ROLAND

My Livingroom
Sánta János Botond kiállítása a Tűzraktárban (IX. Tűzoltó u. 54–56.)



✓	NÉMÁN FIGYELVE	SZÁRÍTOTT	VÍZ-PARTOK!	L	NEDŰ / TÁMASZ-TÓSZÖVET	VESE, LATINUL	TÚL KIS RÉSZEKRE BONT	... DEREK; SZÍNÉSZNŐ	EGYESÜ-LET	É'	MAGAM / FELMÉRÉS, PRÓBA	RÓMAI 45-ÖS	PEDIG	✓
A POÉN 1. RÉSZE	N	A	V	E	G	R	E	B	E	N	T	V	A	N↓
ÉRTELMI KÉPESSÉG	E	S	Z	FÖLDRE CSÚNG / CSÍKOS RAGADOZÓ	L	E	L	O	G	HÍRES OROSZLÁN-ANYA / ... IPSO	E	L	Z	A
NÉMÁN ZÚZÓ!	Z	Z	... TURNER; ÉNEKESNŐ / ÍZÜLETI BETEGSÉG	T	I	N	A	IGEN, ANGOLUL / ERŐS PÁLINKA	Y	E	3	KUTRICA / TÖLTÉNY-BE TESZIK	O	L
KÜLÖNFÉ-LE, LATINUL / ELŐTAG: KÖZÖTT-	V	A	R	I	A	ZÁPTOJÁS / ANGOL DI-ÁKVÁROS	P	A	L	O	Z	S	N	A
✓	VAS MEGYEI HELYSÉG	KELMÉT KÉSZÍT	TRAKTOR-MÁRKA	FORRÓ / SERTÉS HÍMJE	M	E	L	E	G	EBBE AZ IRÁNYBA / OPA PÁRJA!	E	R	R	E	NAGYOBB SZÁMÚ / APOSTILB, RÖVIDEN	T	Ö	B	B
SZÍNÉSZ (PÉTER)	E	S	E	K	E	FINOM ÉDESSÉG / OPUS, RÖVIDEN	T	U	R	O	T	U	R	T	A	RADIÁN, RÖVIDEN / UTAZÁS RÉSZE!	R	A	D
VÍZBEN TARTÓ	A	Z	T	A	T	B	NEBÁNCS-VIRÁG / IMAGINÁRI-US EGYSÉG	M	I	M	O	Z	A	SZÁLAS-TAKAR-MÁNY / AMPER	S	Z	É	N	A
NEM KÜ-LÖNLEGE-SEN	K	Ó	Z	N	A	P	I	A	S	A	N	TÉLI RUHA-DARAB	K	A	B	A	T	✓	!

Santelli · Florenza.

SANTELLI FLORENZA

112	Kilátás a Collegium ablakából, olajf.	250.—
113	Római részlet II., tusrajz	100.—
114	Római részlet I., tusrajz	100.—
114/a	Önarckép, olajfestmény, mgt.	

Nemzeti Szalon
Tavaszi Szalon
1936.

FARKAS ZOLTÁN

IGAZGATÓ:

HUBAY ANDOR

PÉNZTÁROS:

LEHEL BÉLA

FŐTITKÁR:

KÉZDI-KOVÁCS ELEMÉR

Santelli Fiorenza

138	Önarckép	tempera	mgt.
139	Tanulmányfej	„	50.— P
140	Önarckép tanulmány	„	mgt.

Nemzeti Szalon
Tavaszi Szalon 1937

1345

1345. Jean

Sz. Tournusban 1725 aug
márc

Randon de Boisset

Tojásdad medaillonb
nézve van ábrázolva. Gön
döke barna, bajusza és sz
selyem kabátja magas, ir
csipke szegélyezi. Jelzése a

Vászon, méretei 73 : 58 cm. — Lelt. sz. 1345. — Vétetett 1894 okt. 22-én Gebr. Bourgeoistól 2450 Márkán vagyis 2915·50 K-án (131–95). — Elszámoltatott 1895 jún. 24-én (153–95). — Az elszámolásra nézve lásd a 34149–95 és az 1895 november 28-iki 61301 sz. min. előadmányi ívet. — november 28-iki 4561 (635 373 eln. sz. leirat (464–90

Kifüggesztésére vonatk
a) Az Orsz. Képtárba
Greuze: Randon de Boisset k
b) A Szépművészeti M
Greuze: Randon de Boisset ké
J. B. Greuze: Portrait de Ra
Jegyzet. L. az 1896-iki
— Preisliste N° 255.

Vét.
1894.

SAJTOFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726
1976 41
Társadalmi Szemle

1021 Sántha András



Sántha András: Április 4.

TÁRSADALMI SZEMLE

VILÁG PROLETÁRJAI, EGYESÜLJETEK!

A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT
ELMÉLETI ÉS POLITIKAI FOLYÓIRATA

4

XXXI. ÉVFOLYAM, 1976 ÁPRILIS

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Sántha András,
grafikus

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

102

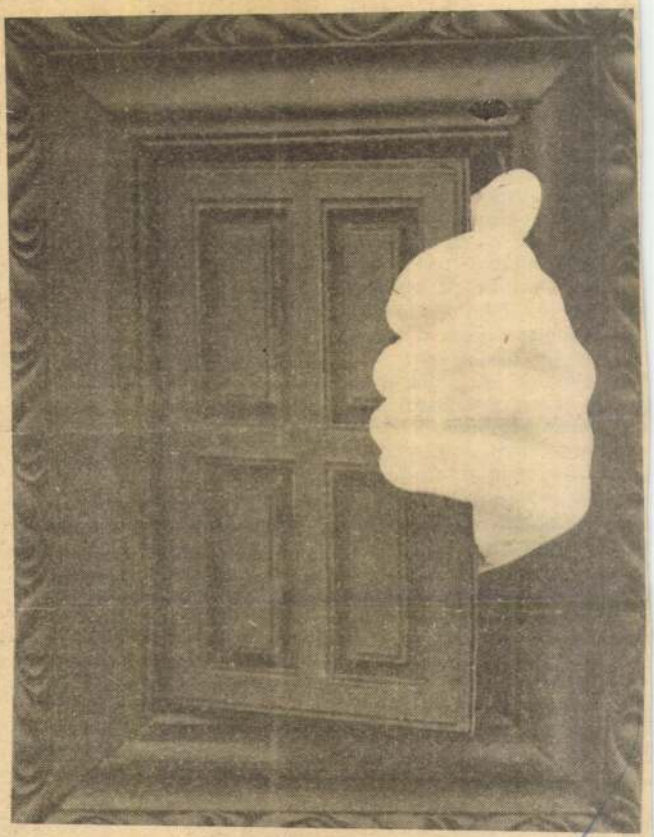

Sántha András: A látogató című műve a Stúdió '82 kiállításon

...bon belül, s nem
..., mint 408 forint
...lát ezt már nem
...ezni kétforintos
...nek személyesen k
...ni! Szeretem a po
...fogtam az én ke
...bantomat, és ell
...e a tetthelyre, ahol azt a
...nya adósságot elkövettem.
...lves, szép kisasszonyka fo-
...lott — nem is tudom, ahol
...tni kell, mindig olyan csi-
...nőket ültetnek az ablakok
...gé! — és fehéren feketé-
...bizonyította: igen, a tarto-
...valódi, itt fizetni kell!
Nem támadt közöttünk vita,
...jes és józan belátással tár-
...t a kötelességtudás, s zseb-
...nyúltam, mint egy magyar
...s leszámoltam a darázsde-
...ú, bogárhajú, ívelt szájú,
...ggyanó blúzú, elefántcsont-
...ikú kisasszonynak a summát.
...pen, lassan, megfontoltan,
...venként négy darab százast,
...gy darab kettest és egy ma-
...tos tízfillérest. Úgy voltam
...e, ha már fizetni kell, hadd
...tson minél tovább az esz-
...kai élvezet, s minden pénz
...n emeltem a szemem vo-
...át, a bokától a térdig,
...két mérje!

Nem vagyok szégyellős, rezzenés nélkül fogtam hát, s a rózsaszín újjak közül kiemeltem a pénzt, mint az oltáriszentséget, majd gondosan a tárcámba rejtettem, s fordultam és köszöntem. De a kisasszony most már dühös volt, s utánam szólt.

— Megmondaná végül, mért csinálta ezt a cirkuszt azzal a két fillérrel?

Megfordultam, mint egy balettmester, belenéztem mély, barna, meleg szemébe és így adtam okát:

— Tetszik tudni, én még életemben sosem láttam ilyen váltópénzt! És el sem igen hittem, hogy van ilyen!

Sz. Simon István

Növényvédelem

Sántha András, tipográfus

VADAS JÓZSEF:

Képzőművészet

Mondja, tehén, mért oly bús?

Ha reklámfotó, akkor *Tóth József*. Nem minden felvétele műremek, nem minden műfajban brillíroz. De ő a mai magyar reklámfotográfia központi figurája. Megkerülni nem lehet. Nem is szabad. A *Vigadó Galériá*ban rendezett tárlata, amely válogatás az életmű jellemző darabjaiból, látványos tanulságokat hordoz.

Ami a legkellemesebb: Tóth József kiválóan fotografál. Nem mondanám, hogy nincsenek problémái. Éppenséggel az a bravúr titka, hogy észreveszi és megoldja őket. Úgy fényképezi le a rézágyat, hogy az eredetivel szembesítve is hívogatóan csillog. Úgy örökíti meg a festékesdobozt, hogy a kék alig érzékelhető árnyalata is tökéletesen látható. Úgy színezi a sajtot, hogy a csillogó fólián keresztül is érezni nemes illatát. Technikai bravúr? Igen. Ha hozzátesszük: ebben az objektív minősítésben, a szubjektív tényezőt kiiktatni látszó kifejezésben egy nem mindennapi felkészültségű mesterember munkája rejtőzik. Tóth József úgy érti a megvilágítás, az anyagválasztás, a színszűrés és az általam még csak nem is sejtett fényképészeti manőverek technikáját, ahogy megtanulni nem lehet. (Mint ahogy a legnagyobb festők ecsetkezelése sem elsajátítható külsődlegesség.) Innen a színek életereje, az anyagszerűség varázsa, a tökély gusztusa.

Ami a legbosszantóbb: Tóth József hadilábon áll a grafikával. Mint a katalógusban olvasható: plakátjainak és falinaptárainak tipografizálásához értő segítőtársakat választott Sántha András és Nagy András személyében. A felirat ezért illeszkedik a fényképhez, a szövegek elhelyezése nem bántó. De mindez kevés. Tóth József ugyanis fotósként grafikázik. S nem jól. Nem étvágygerjesztő asztali csendéletet örökít meg, amilyen a kivételnek számító *Ezt nem lehet megunni*, a tejesüveg, sajt és tojás hangulatos életképe. A grafikusként fotózó Tóth Józsefre egészen más felfogás, a *Vigyázz! Kész! Sajt!* vagy a *Tehéntúró* plakátja jellemző. A sajtból és a túróból maga alkot szuverén kompozíciót, és ezt fotografálja le. Káprázatóan tökéletes stílusban, plakátszerűen tömör előadásban, de hiába. Kijózanítóan elkedvetlenítő, hogy a károgó sajt idétlen madárra, a bús marha, ahogy szétfolyik a túró, báránnyal keresztezett ökörre emlékeztet. A szlogenek is nyelvropogtató jópofáskodások. Ha ezek a fotók karikatúrák volnának, azt mondanám: jó az ötlet, a rajz azonban ügyetlen, a poén pedig túl direkt. A humor nem annyira mély, mint inkább zaftos. Akármilyen gyönyörű is az *Ági nektár* modellje, amint piros epret vesz a szájához vékony ujjaival, nem kívánatos. A kép majdhogynem szenvtelen, semmit nem érzünk a szép nő érzéki lényéből. Ezt a hűvös érzéketlenséget nem ellensúlyozzák, ellenkezőleg, csak felerősítik a fülbemászó feliratok és a heherésző motívumok.

Ami a legfájóbb: Tóth József plakátjai észrevétlenül mennek feledésbe. S ez nem a művész hibája, hanem a reklám gyermekbetegségének tünete. Pojácáskodónak tartom azt a Videoton-plakátot, amely rézágyban vigyorgó honpolgár fehér hálóinges alakjában reklámozza a távirányítós televíziót. Mégis sajnálom, hogy a jelenet nem lett közismert. Hogy eleve nem volt esélye a népszerűségre. Az efféle plakát nagy méretet és illő helyet kíván, hogy az autóbuszban ülve mindennap lássuk az utcasarkon. Így lesz — lehetne — belőle szenzáció. Tóth Józsefből pedig sztár, akinek éppúgy vannak követői, mint riválisai. Míg egy napon el nem pártol tőle a közönség, hogy helyét elfoglalják azok a fiatalok, akik új programmal jelentkeznek. Még vagánvabb darabokkal. De nem folytatom az ábrándozást. A hiánygazdálkodás körülményei között a reklám jövője merő fantáziálgatás. A nyomtatványkiállítás (pár éve láttam a Nemzeti Galériában) legszebb darabjai szinte egytől egyig idegen nyelvűek voltak. Reklámra csak külföldön van szükségünk. Ez tévhit, de tény. Elszomorító.

12.

XXX/45.

indulóskor van jelen. Crescence, a feleség is halvány őrangyallá válik, nem testi valóságában, csupán Széchenyi gondolat-visszhangjában él.

Az első könyvben a cenki gróf 32 éves (1823-ban vagyunk). Sokat látott, megélt világutazó, szerelmi kalandok kissé már fásult hőse. Semmi nem érdekli igazán. Túlfűtött, energiákkal teli, mint a gőzkazán, de nincs, amit mozgasson, vigyen elérjen. Kocsis jól érzékelteti a folyamatot, ahogy az önvádra, önmarcangolásra hajlamos, túlérzékeny, testi bajaival nyűglődő, merész fantáziájú férfi keresi a neki megfelelő terepet. Végül megtalálja népe vezetőjének magasztos hivatásában: „Az adatott meg nekem, ez ad létzésemnek értelmet, hogy magyar-Mózesként nemzetemet minden erőmmel hivatásának igaz útjára rávezessem."

Széchenyi itt még ellenfél nélküli, és nem eszmepárbajokban rák ház legyőzhetetlennek látszott, a külföld — mint mindig — kongó szavú ígéreteknél többet nem adott. Az egyetlen járható út a kiegyezés volt — de ehhez 19 év kellett. 1848 érintetlen visszaállításáért küzdeni lehetett hősi gondolkodás, erkölcsi nagyság jele, de nem vallott reálpolitikusra. Vezető és vezetett (lehet, hogy kényszerből) elszakadt, azután az érvényesülés húsosfazeka apránként elfeledtette az ellenállás erkölcsét.

Széchenyi 1861-ben az emberi nagyság ragyogó tisztaságában, áldozatként halt meg. Halálával talán egyengette a békülés útját. A kor már a Deákoké, az Andrássyaké, egy felemásan megvalósult reformkorszaké. Széchenyi sorsa a Mózeseké volt: vezetni a történelem pusztájában, csak meglátni, de el nem érni a Kánaánt.

Rozsnyai Jenő

ása. Grezsa óvatos pozi-
ssal kezeli ezt a művet is;
ség igényével gyűjti ösz-
gozza fel mindazt, ami ró-
többi Németh-alkotással
atban föllelhető, ezúttal
ásodik kötetben bocsátva
hatalmas Németh-monog-
egy-egy korszakot felölelő,
n is megálló részeit. Amit
ott: kiemelkedik a Né-
odalomból, amely pedig, ha
tszórt kritikákat, tanul-
at s az utóbbi években
nt önálló műveket össze-
, hovatovább terjedelem-
vetekszik magával az élet-

m a *Kisebbségben* kemény
m a csodálat, sem a meg-
s — akár a Grezsáé, akár
Iváné, akár az enyém —
egít, de nem viszi előre a
ttelies műveket „leleplező"
kritika, a Fenyő Istváné
Ungvári Tamásé sem. Mert
yes" téma mindenkit tartóz-
ra késztet. Márpedig hang-
an szólni kell Németh faj-
életéről, asszimilációellenes-
ségéről, mély-magyar és hígmagyar elméletéről, antiszemitizmusáról és 1919 elleni elfogultságáról.

És mégis: a műben a hősiesség dominál, s több az igazság benne, mint a kétségkívül súlyos tévedés. És a tévedés sem okvetlenül az említett „botrányos" tételekben van. Hanem elsősorban abban, hogy Németh — igaz, ebben osztozik vele irodalmunk nagy része — túlbecsüli az irodalom történelmi-társadalmi jelentőségét. Az egész újkori magyar fejlődést a „szellem" felől közelíti meg. Ezért áll a *Kisebbségben* középpontjában egy új irodalomtörténeti értékelés, csakhogy ezen meg átüt a történelem (akkor) újfajta megítélése, ezt viszont szubjektíve a közvetlen német megszállástól való rettegés indukálja. A német megszállás a *Kisebbségben* megjelenésével egy időben csakugyan be-

Külföldi nyakkendő-, sál-, házi-kabát-, pizsama-különlegességek BLUM ÉS TESTVÉRE IV., Váci-u. 33 Piarista-palota

NOTESZ

1.

Stockholmi hiradás szerint *a svéd katonai bizottság hivatalos közleménye* az orosz-finn háboru *december 22-iki* erőviszonyait a következő számadatokkal világitja meg: Az *összes tartalékok* behivása után a finn harci alakulatok kereken *400.000 főre* becsülhetők. Ehhez járul az ujonnan felállitott u. n. *„védőhadtest"*, amely a husz éven aluli és ötven éven felüli férfilakosságból regrutálódott és *meghaladja a százezer puskát.* A hadtápszolgálat nagyobb részét és a segédszolgálatot *175.000 önkéntes nő* látja el. Az orosz támadó hadsereg a hadjárat elején *23 hadosztályból* állott, kb. *400.000 emberből.* A december 10-én megindult általános támadást már *hatalmas megerősitéssel hajtották végre, hat uj hadosztályt dobtak a karéliai frontra, hét uj hadosztályt. Finnország keleti határára és kilenc motorizált ezredet Petsamo vidékére.* Mindezeken kivül a szovjetvezérkar Leningradban *négy hadtestet* központositott, amelyeknek csapatrészeit tartaléknak, felváltásra dobják a frontra.

* Smart perfumery, az ott vásárolt ajándékot átcseréli.

2.

Albrecht főherceg és felesége — mint a *Notesz* értesül — az ujesztendőtől boldog családi öröm érkezését remélhetik.

* A Semler cég közismerten kiváló minőségü szöveteiben ma is igen nagy a választék.

3.

A multkoriban az egyik előkelő budapesti szálloda különtermében tea-bemutatót rendeztek. Magyar füvekből főzték a teát, azok vigasztalására, akik képtelenek a mai árakat megfizetni a különböző indiai, ceyloni és kinai teákért. A bemutatónak sikere volt, *a magyar tea izlett a hölgyközönségnek, amelynek sorában a miniszterelnök felesége, gróf Teleki Pálné is jelen volt.* A rendezők elsősorban természetesen az ő véleményére voltak kiváncsiak s igy a kegyelmes asszony a kérdések pergőtüzébe került. Felelete igy hangzik:

— A tea jó és izletes, *de mi minden másodnap köménymagos rántottlevest reggelizünk...*

* Hangulatos Szilveszter-est a Metropole éttermekben.

4.

A legnépszerübb magyar vivómesternek, *Santelli Italonak* egyik leánya egy olasz ezredeshez ment feleségül, aki most Addis-Abebában teljesit szolgálatot. A mester másik leánya, *Santelli Fiorina,* aki kiváló festőművésznő, karácsonyi látogatóba az abesszin fővárosba utazott. Fiorina kisasszony mestere, nagy művészünk, Fényes Adolf, tudvalevően arról is nevezetes, hogy ősidők óta, fagyban és hőben egyaránt minden délben a *Váci-utca és a Türr-utca sarkán* tart inspekciót. Santelli Fiorina Addis-Abebából gyönyörü látképes lapot küldött karácsonyi üdvözlettel Fényes bácsinak, a következő cimzéssel: „Nagyságos Fényes Adolf festőművész urnak, Budapest, *a Váci-utca és a Türr István-utca sarkán, a cukrászda előtt.*" Csodák csodája és a magyar posta dicsősége: *pénteken délben egy postás állott meg a Váci-utca és a Türr István-utca sarkán és az ámuló Fényes mesternek kikézbesitette az addis-abebai levelezőlapot...*

Legszebb ajándék a VÁRADY NYAKKENDŐ. N., Váci ucca 5

5.

A napilapok karácsonyi számainak hiranyagában valósággal elsikkadt egy háromsoros rendőri hir, amely szerint jó családból való, de kevésbé ismert nevü, volt színésznő, aki egy bankfőtisztviselő már régebben elvált felesége, öngyilkos lett és meghalt. Az öngyilkosságnak a maga nemében példa nélkül álló előzménye van: *az elvált asszony, mielőtt a halálba indult volna, többszáz budapesti címre elküldte tettének sokszorositott indokolását, amely — ha nem is céloz a bekövetkezendőkre — egészen fantasztikus állitásokat tartalmaz.* Igazságot tenni itt nem földi feladat többé s igy a *Notesz* csupán regisztrálja a tragikus esetet...

* Utánozhatatlan a Kosztelitz Levendula.

6.

Walenius finn tábornok, a karéliai földszoros frontján harcoló csapatok vezére, *a szovjettámadás harmadik napján érkezett haza Helsinkibe a nyugati frontról,* ahol *Gamelin* főparancsnok hadiszállásán mint katonai attasé és — *haditudósító* teljesitett szolgálatot. A tábornok már huszonegy évvel ezelőtt, tehát *harminchároméves korában Mannerheim* paraszthadseregének vezérkari főnökeként *harcolt a bolsevisták ellen és ugyancsak a karélai földszoros frontján akkor is döntő csapást mért az ellenségre.* Walenius egyébként kiváló katonairó és *„A terep kihasználása ellenséges invázióval szemben"* cimü főmüvéről *két katonai világnagyság* irt elismerő kritikát. Az egyik *Ludendorff* volt, a másik *Gamelin,* a mai francia főparancsnok.

* Szilveszterkor Ön lesz a bál királynője, ha divatékszereit *Jolie*-nál, Kigyó-u. 4—6 vásárolja vagy kölcsönzi.

7.

Az idén karácsonykor sokszor hallottuk: *„az első háborus karácsony..."* Már elfelejtettük, hogy *háboru volt az elmult öt esztendő minden karcsonyán. 1935 december 22-én* véres ütközet folyt az olaszok és az abesszinek között Abbi-Addinél. *1936 karácsonyán* harminc bombavető tüzelt Madridra és harcok folytak a polgárháboru minden frontján. *1937 karácsonyán* kezdődött Spanyolhonban a többhétig tartó terueli csata, a japán-kinai háboruban pedig japán repülőgépek tizennégy helyen gyujtották fel Csingtau várcsát. *1938 karácsonyán* törték át Franco tábornok csapatai a cataloniai frontot

* Estélyi ruhák *Szilveszterre* nagy választékban. *Geiger*-szalon, Andrássy-ut 23.

8.

Külföldi hirek: 1. A háboru első három hónapjában *Párisban kétszerannyi volt a házasságkötések száma,* mint tavaly szeptembertől decemberig. 2. *Nádas* Sándor, az ismert iró és felesége, akiket a háboru Amerikában ért, januárban visszatérnek Newyorkból Budapestre. 3. *Ábrahám* Pál *Stolz* Róberttel együtt *váratlan meghivást* kapott Hollywoodba: közösen irják egy Schubert-darab kisérőzenéjét. Február elejére várják őket Newyorkba. 4. *Hevesi* András szinikritikus és köziró, két érdekes regény szerzője: a francia hadsereg regrutája. 5. Lucienne *Boyer,* a világhirü sanzonénekesnő Párisban *bárt nyitott.* 6. *Kálmán* Imre Svájcban befejezte legujabb darabjának partituráját. *A magyar tárgyu zenés vigjáték február végén kerül szinre Párisban.* 7. *Molnár* Ferenc *Nizzában* készült el legujabb szinmüvével, március végére pedig *a princetowni egyetemen kezdi meg előadássorozatát* a modern európai drámairodalomról.

9.

A pesti farsang krónikájában eddig csupán egyszer szerepelt hölgy, mint bálrendezőség vezetője: *Oltay* Marianne, aki néhány év előtt mint a Technikus Táncestélyek rendezőségének elnöknője fejtett ki komoly karneváli munkát. *Eziden hasonló, sőt sokkal „rosszabb" a helyzet: a Közgazdász Bál sikere érdekében husztagu hölgybizottság buzgólkodik, élén Kark Irma bárónővel.*

10.

A hét esküvőjét karácsony másodnapján délben tartották a Kapisztrán Szent Jánosról elnevezett budavári helyőrségi és tábori püspöki székesegyházban. A menyasszony berzeviczei és kakas-lomniczi *Berzeviczy* Editha volt, akit zichi és vásonkeői gróf *Zichy* Gábor vezetett oltárhoz.

ÚJRA MEGNYILT A Kármentő étterem expresso VÖRÖSMARTY-TÉR 6.
Délután 5—8-ig zenés uzsonna. Kitünő meleg konyha, éjjel 2-ig hangulatos zene.

Nagy magyar filmsiker

A „Halálos tavasz" a Forumban

Végre, végre, végre! A Bors István óta vártunk, de hajh, hiába vártunk a jó magyar filmre. Amit közben kaptunk, alaposan lejáratta az igényesebb közönségnél a magyar film hitelét. A Halálos tavasszal már ki mernénk állni akár Párisban, akár Hollywoodban és a legjobb francia vagy amerikai filmmel felveheti a versenyt. Ismét bebizonyosodott az, amit a Hétfő Reggelben hétről-hétre irunk, kiáltunk, amiért ujra, meg ujra rimánkodunk: ostoba, szójátékos, csak egy-egy színész teljesitményére felépitett szövegkönyvből nem lehet filmet csinálni! A „Halálos tavasz" iró- és müvészmunkája első kockától az utolsóig hibátlan és gyönyörü! Zilahy Lajosnak köszönhetjük ezt is, az ő stilusát érezzük minden jelenet beállitásán, a szereplők hangján, a felvételek fényein, árnyain.

A történetet jóformán mindenki ismeri a regényből. Mégsem ugyanaz! Zilahy átirta, megfiatalitotta, minden izében filmszerüvé tette. E sorok irójának egyenesen az a véleménye, hogy a film jobb, mint a tullágy, tullirai regény! Ez az első magyar film, amelyben végig franciás eszközökkel és müvészettel fényképeztek. (Eljen Makay Árpád, az operatőr!) Milyen csodálatosan finom például az öngyilkossági jelenet. Ügyes, hogy a tépelődő Jávornak csak lábát látjuk a félhomályos szállodai szobában. Valóságos kis fotoremekmü Karády Katalin vetkőződő jelenete a hires-nevezetes Ág-utcai legénylakásban.

Apropos Karády! Ez a fiatal színésznő, akit eddig csak egyszer láttunk egy közepes darabban a Pesti Színházban, ezzel a filmmel egyszerre kiugrott és a legeslegelsők közé emelkedett. Eszményi filmarca van és kiforrott kész, nagyszerü színész. Nő a szó klasszikus értelmében, szinte félelmetesen az! Olyan sikere van, hogyha szinpadon játszana, megvárnók a kiskapuban és kifognák az autójából a — benzint. Jávort még sosem láttuk ilyen kevéssé pózolónak. Bihary lezüllött jegyzője egyszerüen beleégeti magát az ember lelkébe. Szörényi Éva pedig kedves, okos, nagyon megszerettük.

A filmnek leirhatatlan sikere van Pesten. Az emberek egymás kezét rázzák, boldogok és büszkék, hogy végre egy magyar film fennmaradás nélkül tetszik.

ŐSZINTE MOZIKRITIKA

***** Tarzan és fia**
Páratlan a maga nemében

Tarzan uj filmjéből egész különös siker lett Pesten. Ahogy a Hétfő Reggel mult héten megjósolta: olyanok is megnézik, sőt rajonganak érte, akik eddig messziről elkerülték a Tarzanos moziknak még a tájékát is. Egészen egyedülálló film a maga nemében. Dzsungelben játszódik természetesen ez is, de egészen más a hangja, hangulata, mint az eddigi őserdei képeknek. Eddig külön volt az őserdő és külön az ember, aki puskával és filmfelvevőgéppel betört vagy belopódzott közéjük. Nem volt semmi kapcsolat ember és vadállat között. (A régi Tarzan-filmeket meg legtöbbnyire gimnazista fantáziával csapták össze...) Itt más a helyzet. Tarzan benneél az őserdőben, szinte azt mondhatnók a dzsungel társadalmában, az állatok maguk közé valónak tekintik, nem félnek tőle s igy egyszerre minden más szinben ragyog fel, a jelenetek élnek, az egész őserdő él, lélegzik, lüktet, öl és szeret. Az eddigi kiragadott mozgó diapozitivek helyett elevenek életet kapunk. Ez a Tarzan-film első érdeme. De ez csak az alapvetés. A mese, meg Tarzan és fia szinészi és akrobatai teljesitménye minden képzeletet felülmul. Olyan képsorozatot, mint a vizalatti hajócska Tarzan, a kisfia, meg egy kis elefántbébi között még valóban nem láttunk! Az öreg és a fiatal Tarzan ugy mozognak a vizben, mint a kopoltyusok: simán, tempó nélkül, szinte csupán derekuk mozgatásával, testük villámgyors elforgatásával. A jelenet eltart jó öt percig. Hogy csinálják — sejtelmünk sincs?! Remek Csita, a mindenes-majom: dajka, szobalány, titkár és liftesfiu egyszemélyben. Minden állatszereplőt külön-külön barátunkká fogadunk, a szelideket és a félelmetesen vadakat egyaránt. A legcsudálatosabb azonban az egész filmben (amelynek a meséje is elég jó) a kisfiu, Tarzan talált gyermeke. Legfeljebb ötéves és pontosan ugyanazt meg tudja csinálni, mint a „papája" Johnny Weissmüller, az exvilágbajnok és az aktiv Tarzan! Emellett a kicsi nem holmi visszataszitó „csodagyerek" — kedves, természetes, ölbevennivaló. A francia filmek és az ujabb amerikaiak mások — de ezt is jó lélekkel ajánljuk mindenkinek. Tessék megnézni, Pesten beszélnek ma az ifju Tarzanról. *(Royal-Apollo.)*

**** Álomkapu**
Külföldön sikere volt

Elcsépelt téma a „világot jelentő deszkákról". Két nagyszerü és egy elég jó szinésszel. Az előbbiek Katherina *Hepburn* és *Menjou,* az utóbbi Ginger *Rogers.* (Jobb szeretjük, ha táncol.) A filmben sok a franciás, müvészi jelenet, de ujat nemigen tud adni. *(Rádius.)*

***** Mária Ilona**
Szivhezszóló

Ha ez a film nem éppen a magyar szabadságharcról szólna, bizonyára maradék nélkül tetszene. Igy is jó, szép, sőt helyenkint gyönyörü — de a negyvennyolcas időket mi mégis másként tanultuk, más emlékek és történetek élnek a szivünkben. Talán nem kellett volna Kossuth és Görgey alakját egyáltalán szerepeltetni a filmen, mindjárt sokkal jobb lett volna! Szó se róla, mégegyszer hangsulyozzuk, a film igy is nagyon szép, esztendők óta a legjobb német film. Igazán érdemes megnézni! Magyar szempontból is a szabadság és a hazaszeretet hőskölteménye és egészében kifogástalan. De egy-két részlet ugy megcsikordul, mintha torta közben zománcdarabkába harapunk. Paula Wessely alakitása felejthetetlen. A nézőtéren — különösen a hölgyek — egyik szemükkel sirnak, a másikkal nevetnek. Érzésünk az, hogy a film történelmi botlásai ellenére is hetekig marad müsoron. (Uránia.)

Baba-mennyország...

Bemutató a City-moziban

Karácsony másodnapján levetitették a Hétfő Reggel filmkritikusa előtt a legujabb Walt Disney színes-filmeket. „Baba-mennyország" cim alatt csokorba szedték az amerikai filmtermés legszebb virágait. Hat kis darab, hat színes filmesoda! Egymásután pergett le előttünk: 1. Baba-mennyország, 2. Donald kedves vendégei, 3. Miki a toronyórán, 4. Strucepolitika, 5. Miki és a papagáj, 6. Kacsa-Karesi. Nem akarjuk Walt Disneyt ujra felfedezni, de megállapitjuk, hogy egyik rajzos trükkfilm ötletesebb és szórakoztatóbb, mint a másik. A City mozi nézőterén csak páran ültünk, akik már előre megnézhettük az uj filmeket és szinte önkéntelenül tapsra csattant a kezünk, amikor elénk tárult az ezer szinben pompázó meseország. Walt Disney kicsinyeknek és nagyoknak készitette a kis-remekmüveket. A kicsik viszik el a nagyokat a filmhez. A bemutató előadás szerdán lesz és a hat képen kivül a „Világ-varieté" cimü artistafilmet játsszák. Ebben az egyfelvonásos darabban felvonulnak előttünk a világ legjobb artistái. Aki szereti az ötletes, érdekes, szórakoztató, müvészi kivitelü filmeket, ne fejtsen el — jegyet váltani a City moziba, amely hosszu időre mentesült minden müsorgondtól. Az utóbbi évek legjobb Walt Disney filmjei előreláthatóan sokáig maradnak müsoron...

—

„Csapda"

Pompás francia film — és egy uj név: Marie Dea

A francia filmrendezők rájöttek egy nagy titokra: ha az ő lelki filmjeiket nem akarják lejáratni a közönségnél, ki kell találni valami ujat. Ez az uj a szerelmi, mint mondottuk „lelki" filmhez a detektivhistória. Nagyon jól keresik! Az utóbbi időben több ilyen filmet láttunk, köztük a feledhetetlen „Párisi ház"-at. Nos, ez a furcsa, de találócimü „Csapda" ugyanolyan jó, mint a „Párisi ház". Ennél több dicséret talán nem is kell! Szellemes, fordulatos, nem olyan vidám, de detektivregényesebb. Női főszereplője pedig veri a „Párisi ház" nagy-nagy sztárjait. Beszéljünk először róla.

Marie Dea-nak hivják. Kissé fellengzős név — dea latinul istennőt jelent —, pedig ez a bűbájos fiatal lány, maga a közvetlenség, az ifjuság, a legjobb értelemben vett mai, modern fiatalság. Hamarjában nem is tudunk más szinésznőt, aki ennyire fiatal lenne a szó legszebb, legtisztább értelmében s ugyanakkor rett, kész, nagyszerü müvésznő. Kihez hasonlit. Senkihez. Egyéniség arcában, müvészetében. Talán még leginkább Luise Rainerre emlékeztet. (Nem rossz „rokonság" ugy-e?) Szép, persze, hogy szép, de ez nem minden. Valami különös varázserő van a játékában, francia müvészethez, amerikaias közvetlenség és sportszerüség. Nagy sikere van Pesten Maria Deanak, alig várjuk a következő filmjét.

Két partnere van: Maurice Chevalier és Pierre Renoir. Chevalier nagy-nagy meglepetés. Az egykori francia naturbursból megrázóan komoly szinész lett.

Pierre Renoir már régóta Harry Baur-i magasságokba emelkedett. Itt talán még jobb, mert emberibb. Az egész film legelsőrangu. Ne haragudjanak ránk, hogy a meséjéből egy kukkot sem árulunk el. Az Önök érdekében történik... (Décsi, Átrium.)

Kutya elveszett

Kedden délben a Guggerhegyen elveszett fekete scotch-terrier **Rusy** névre hallgat. Megtaláló jutalom ellenében adja le: Temple, Andrássy-ut 105. (Telefon: 420—152.)

Szilveszter éjféli premier a Komédiában. A Komédia januári uj revüje: „Nehéz Izsónak lenni" cimmel kerül Szilveszterkor bemutatásra. Medgyaszay Vilma, Radó, Peti, Pártos és uj nemzetközi attrakciók lépnek fel.

KOMÉDIA MEDGYASZAY RADÓ SÁNDOR PETI — PÁRTOS
Szilveszterkor ÉJFÉLI PREMIER: NEHÉZ IZSÓNAK LENNI
KOMEDIA „KI PAPAJA VAGYOK ÉN? UTOLJÁRA 31-ÉN D. U. 3/5 és ESTE 1/9

ZENEAKADÉMIA SZILVESZTERE szenzációs 3 órás müsor Jegy: Rózsavölgyinél.

TEA 7—8-szor kifőzhető, ha feljavitjuk csészénkint egy TEAMIN tablettával, 1 tabl. ára 4 fill. Mindenütt kapható. Forgalomba hozza: Ács József, Budapest, Nürnberg-utca 8.

Háború és béke

a pápa, az államfők, politikusok és hadseregfőparancsnokok karácsonyi beszédeiben

Roosevelt elnök személyi képviselőt küld a Vatikánba

A politikai és diplomáciai élet karácsonyán államfők és kormányfők intéztek szózatokat népeikhez és az egész világhoz.

XII. Pius: Biztositani kell minden népnek a függetlenséghez és az élethez a jogot!

Vatikánváros, december 26.

XII. Pius pápa vasárnap fogadta a biborosi kollégiumot és a Rómában tartózkodó magas egyházi méltóságokat, akik ünnepi jókivánságaikat tolmácsolták a Szentatyának. A pápa az üdvözlésre válaszolva, beszédet mondott és részletesen kitért *a mai nemzetközi helyzetre.* Emlékeztetett a Szentszéknek a béke fenntartása érdekében kifejtett erőfeszitéseire és

előadta, hogyan hiusultak meg a békés kezdeményezések a népek között lévő mély bizalmatlanság következtében.

Rámutatott a háboru erkölcsi és anyagi következményeire, gazdasági és társadalmi kihatásaira. A népek sorsáért felelőseknek — mondotta — a szükséges pillanatban *meg kell határozniok az igazságos és tisztességes béke alapvető pontjait* és nem szabad visszautasitaniok a kinálkozó tárgyalási alkalmat. A Szentatya a következőkben jelölte meg azokat *az alapokat,* amelyekre *az igazságos nemzetközi békét* épiteni lehet: 1. Biztositani kell minden népnek a függetlenséghez és az élethez a jogot, amely

a becsületes és igazságos béke alapvető követelménye.

Egy nemzet élniakarása sohasem vonhatja maga után egy másik nemzet halálos itéletét. *Ha ez a jogegyenlőség eltünik, vagy veszélybe kerül, a jogrend annak helyreállitását követeli, de nem törrel, hanem az igazságosság és az egyenlőség szabályai által.* 2. Hogy az igy helyreállitott rend hosszu ideig tarthasson,

a nemzeteket fel kell szabaditani a fegyverkezés nyomasztó rabszolgasága alól,

valamint az anyagi erők uralmának, mint a jog zsarnok megsértőjének veszélye alól. 3. A nemzetközi életnek közös ujjászervezésében minden félnek számot kell vetnie *a mult hézagaival és hiányosságaival.* Nemzetközi intézmények alapitásánál és ujjáalakitásánál figyelembe kell venni a hasonló intézmények régi kezdeményezéseit és tapasztalatait. Az emberi gyengeségnél fogva lehetetlen mindent előre megmondani és a béketárgyalások idején mindent biztositani;

a megállapodások hü és igazságos alkalmazását biztositó jogi intézmények felállitása

döntő fontosságu egy békeszerződés tisztességes elfogadására és annak elkerülésére, hogy a békeszerződések feltételeit *egyoldaluan* és *önkényesen* értelmezzék. 4. *Ha Európa jobb megszervezését akarjuk, különös figyelemmel kell lennünk a nemzetek és népek, valamint a népi kisebbségek szükségleteire és jogos kivánságaira.* Ezek mintlenképpen *jóakaratu vizsgálatot érdemelnek,* meg kell kisérelni *jogos kielégitésüket békés uton* és ha szükséges,

a szerződések igazságos, bölcs és összhangban történő revizója által.

Ha a nemzetek között igy az igazi egyensuly és a kölcsönös bizalom alapjai helyreállottak, akkor sok olyan okot sikerülne kiküszöbölni, amely erőszakra ösztönzött. 5. A legjobb szabályok is tökéletlenek és nem vezethetnek sikerre, ha *a népek vezetőit é sa népeket nem hatja át mindjobban a felelősségnek az a szelleme, amely*

az emberi jogokat az isteni jog egyszerü és rendithetetlen szabályai szerint mérlegeli,

ha nem hatja át őket *az igazságszomj, amelynek az erkölcsi igazság a lényeges alapja, valamint az egyetemes szeretet.* A Szentatya végül kijelentette a biborosoknak, hogy

Roosevelt elnök személyi képviselőt küld a Vatikánba

és hangoztatta, hogy ez hozzájárulhat az igazságos és tartós béke megvalósitásához és a háboru szenvedéseinek enyhitéséhez.

VI. György: A gonoszság ellen küzdünk

London, december 26.

VI. György király sandringhami kastélyából karácsonyi rádióbeszédet mondott. Ebben többek közt a következő kijelentéseket tette:

— **A béke szeretete mélyen gyökerezik minden szabad nép lelkében. Korunk tragédiája onnan ered, hogy vannak hatalmas országok, amelyek minden törekvésüket és egész politikájukat annak megtámadására és elnyomására alapitják, amit mi az emberiség számára a legbecsesebbnek tartunk. Ez a tényállás inditotta meg népeket és olyan egységet teremtett közöttük, amely egyetlen eddigi háború folyamán sem volt tapasztalható. Szivünk mélyén érezzük, hogy a gonoszság ellen küzdünk és ez a tudat napról napra megadja nekünk a szükséges erőt és kitartást mindaddig, amig nem biztositottuk győzelmünket.**

Az angol király ezután megemlékezett a haditengerészetről és a kereskedelmi tengerészet hősies legénységéről, majd a repülők teljesitményeit ismertette.

— **Különös elismerésem illeti a birodalmi hadsereg tagjait. Feladatunk nehéz. A várakozás próbára teszi az idegeket és a fegyelmet, de ha eljön a cselekvés órája, a hadsereg minden egyes tagja méltó lesz hadseregünk nagy hagyományaihoz. Szivem mélyéből hiszem, hogy az az ügy, amely népeinket és bátor hü szövetségeseinket egyesiti, a keresztény civilizáció ügye. Az igazi civilizációt nem lehet más alapra felépiteni. Erre emlékezzünk azokban a sötét órákban, amelyek ránk várnak és emlékezzünk akkor is, amikor megteremtjük azt a békét, amelyért mindent ember imádkozik.**

— **Uj év közeledik — folytatta VI. György rádiószózatát — s nem tudjuk, mit hoz az ujév. Milyen hálásak lennénk, ha békét hozna. De ha harcot hoz, kitartunk és nem hátrálunk.**

Az angol király rádióbeszédét a békéért mondott imával fejezte be. *(MTI.)*

Roosevelt rádióbeszéde

Washington, december 26.

(Havas.) Roosevelt elnök vasárnap este rövid rádióbeszédet mondott. Szomorusággal tölt el bennünket — mondotta —, hogy ennek az évnek a végén, *amely a háborutól való félelem és aggódás jegyében kezdődött,*

a háboru szenvedései sujtják a világot.

Azoknak a népeknek, amelyek békében élnek, tartózkodniok kell attól, hogy örvendezzenek szerencsés sorsuk felett.

Washington, december 26.

(Havas.) *Roosevelt* karácsony előestéjén három levelet irt: az elsőt *Shellmann* newyorki érsek utján a *pápához* intézte, a másodikat *az amerikai evangélikus egyház fejéhez,* a harmadikat pedig *az Egyesült Államok főrabbijához.* Leveleiben felszólitja az elnök a három nagy vallás fejét, hogy

egyesitsék erőiket a tartós béke megvalósulásának ügyéért.

Roosevelt elnök *Shellbann* newyorki érsek levelében közli, hogy Maron *Taylort,* az *United States Steel Corporation* volt elnökét nevezte ki

személyes képviselőjéül a Vatikánhoz.

Taylor hivatalos nagykövet lesz, de nem lesz diplomáciai rangja.

Hess: Ez a nemzet kész arra, hogy jelenét odaadja a jövőjéért!

Berlin, december 26.

(Német Távirati Iroda.) *Hess* birodalmi miniszter, a vezér helyettese

egy hadihajó fedélzetén mondotta el beszédét,

amelyet a rádió közvetitett mindenfelé.

— Megváltozott a világ képe. A háboru törvényének vasigája alá kerültünk. Jellemzi a dolgok tökéletes megváltozását a hely is, ahol a mikrofon előtt állok; a torpedórombolók egyikéről beszélek. A gyülölet a dolgos, törekvő, megerősödő Németország iránt háborut szitott fel.

Anglia és Franciaország mozgósitotta ellenünk népeit,

hogy összetörje a munka, a szociális igazságosság és az ujjáépités Németországát. Megsemmisitő szándékuknál erősebb a német győzelmi akarat. Az ágyuk tizezereinek torka kiáltja a közeledők felé: *ez a mienk. Ez a nemzet készen áll arra, hogy jelenét odaadja jövőjéért.* A nemzeti szocialista Németország hatalma addig terjed, ameddig tengeralattjáróinak, romholóinak, aknarakóinak és cirkálóinak torpedói és aknái eljutnak, ameddig hajóóriásaink ágyui hordanak, ameddig vadászgépeink, felderitő repülőink és messzetávu bombavető repülőgépeink a harcot viszik. Addig terjed,

ameddig a német katonai szellem elér.

Egész Németország nyugodt bizakodással áll hadai mögött abban a tudatban, hogy biztonsága sérthetetlen.

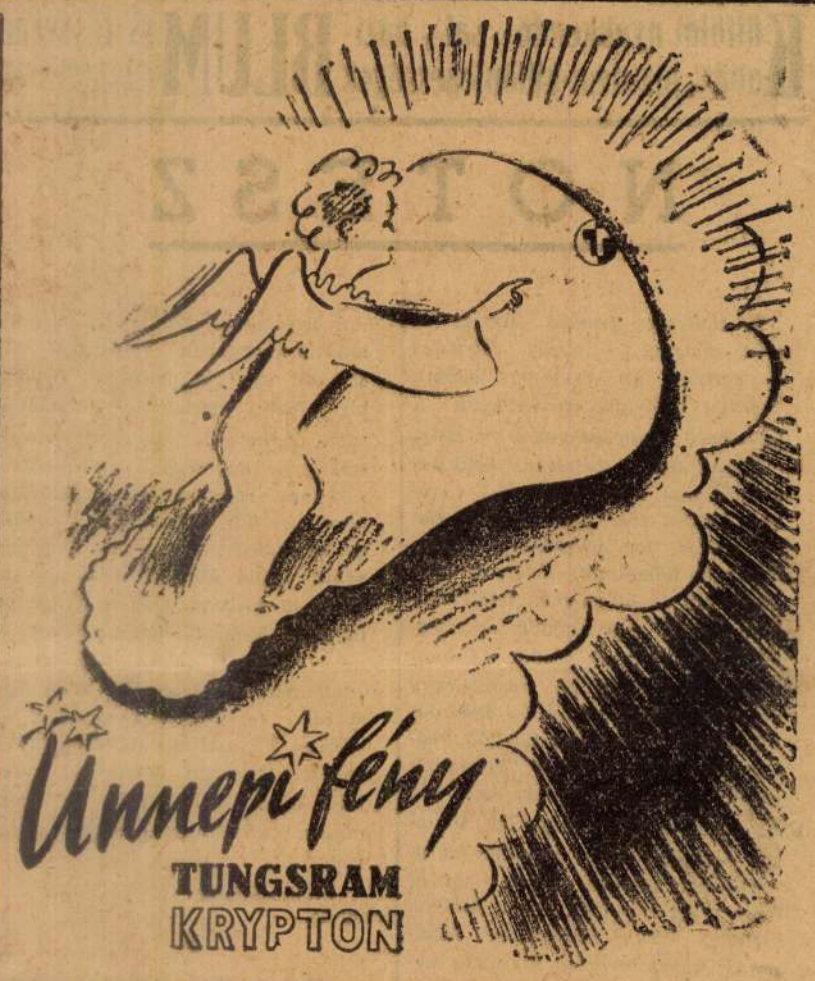

Daladier: A háborut Franciaország biztonságáért, az emberiség szabadságáért folytatjuk

Páris, december 26.

Daladier miniszterelnök rádióbeszédet intézett a francia néphez. Hangoztatta, hogy a háboru elejétől kezdve nem mint kormányfő, hanem mint minden francia barátja beszélt. Utalt a francia kormány által legutóbb kiadott sárga-könyvre, amely szerint a németeket terheli a felelősség a háboruért. Franciaország — folytatta Daladier — eddig nem szenvedett sulyos veszteségeket és mégis a háboru nem egy családra gyászt hozott már. Az ország megőrzi e sulyos áldozatok emlékét és támogatni fogja az özvegyeket és árvákat. A miniszterelnök ezután külön az elzászlotharingiai lakossághoz fordult, hangoztatva, hogy Franciaország hüségesen őrt áll azon a földön. Karácsony éjszakáján azokra a népekre kell gondolnunk, akik a legszerencsétlenebbül jártak.

Gondoljunk a hősi finn asszonyokra és gyermekekre,

akik hó- és jégmezőkön át voltak kénytelenek menekülni az ázsiai barbárság elől, mig e nagyszerü nép katonai szolgaság helyett inkább halálraszántan nekivetik magukat a támadó tömegeknek és világszerte csodált győzelmes ellenállást fejtenek ki. Ami minket, franciákat illet, nem azért harcolunk, hogy bármely nép függetlenségére, életére, vagy méltósága ellen törjünk, a háborut Franciaország biztonságáért, az emberiség szabadságáért folytatjuk.

A német főparancsnok beszéde

Berlin, december 26.

Brauchitsch vezérezredes a harcvonalban az egyik századnál töltötte a karácsonyestét, amelynek során beszédet intézett a katonákhoz. Többek közt a következőket mondotta:

— A közös élmény valamennyiünket megingathatatlan,

acélkemény és elszánt harci közösségben

forraszt össze, amelyet a győzelem vágya tölt el és saját erejének és fölényének szilárd önbizalma. A senki földjén tul és Angliában *Németország összetörését, népünk és kulturánk megsemmisitését hirdetik háborus célként.* Ilyen helyzetben a német nép számára csak *egy feladat* marad:

a ránk kényszeritett haro elszánt végigküzdése

a diadalmas befejezésig.

A francia főparancsnok üzenete

Páris, december 26.

(Havas.) *Gamelin* tábornok vasárnap este a következő üzenetet intézte a csapatokhoz: Az uj esztendő közeledtével a főparancsnok valamennyi hadseregnek legmelegebb jókivánságait küldi. A harcolók pompás vállalkozásai, a mérhetetlen munkálatok

a mi nagy ügyünk szolgálatában állanak és sikerünk zálogai.

A harc terén éppen ugy, mint az ellenség bárminő hadmüveleteinek bevárásában, *az erkölcsi háboruban* éppen ugy, mint a *katonaiban,* ezuttal is megálljuk majd helyünket és *győzünk.*

Az utóbbi évek legnagyobb vigjátéksikere:
Claudette Colbert
A FÉRJ KÖZBESZÓL
Kizárólag CORSO harmadik hétre prolongálva

LEENDŐ ANYÁK!
Visszér és bokasüllyedés megelőzésére
GUMIHARISNYA
és
CIPŐBETÉT
nélkülözhetetlen!
Állapotos hasfüző, párisi modell
KELETI J.
Fetőfi Sándor-utca 17. Telefon: 183-013

Az uj Fiat 1100

KÖZPONT: Aréna-út 61. Tel.: 298 820
MINTATEREM: Dorottya-utca 2. Tel.: 182-428



Helyszín:
Barabás Villa,
Budapest, XII.ker.,
Városmajor u. 44.

Időpont:
2005. november 15.
kedd, 17 óra

meghívó

A kiállítást megnyitja Somody Péter festőművész

Sántha Péter, képzőművész panorámafénykép kiállítására



Budapest Hegyvidék, XII. kerületi Önkormányzat

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR
MEZŐGAZDASÁG

Sántha Tünde

19?1 APR 13

1021

Alvó nő



(Sántha Tünde szénrajza)

a gyepvetőmagvak nagy termést adnak és ezt kísérleteiben *Szabó Lajos* nemcsak az átlagterméssel, hanem a szignifikans differenciával is bizonyította.

A „B" SZEKCIÓBAN hangzottak el az állattenyésztési tanszék diákköröseinek előadásai. Március 24-én délben, *Szabó József* előadása után *Simits Péterrel* beszélgettünk:

— Nagyon érdekes, jó előadást tartott *Szabó Jóska*. Olyan kérdéseket vetett fel, és olyan témát választott dolgozata tárgyául, amely ma az állattenyésztésnek és azon belül a szarvasmarha-tenyész-

(Folytatás a 3. oldalon.)

nosítani kell a későbbiek során. Majd átnyújtotta a pártbizottság és a KISZ könyvjutalmait a forradalmi ifjúsági napok szervezésében és rendezésében kitűnt fiataloknak.

Pénzjutalomban részesültek: *Prieger Károly* tudományos munkatárs, *Vas Attila* tanársegéd, *dr. Kocsis Károly* adjunktus, *dr. Kaifás Ferenc* tanársegéd, *Benczik László* tanársegéd, *Csorba László* adjunktus.

A KISZ K.B. emléklapjával tüntették ki *Csorba Lászlót, Perge Kálmánt, dr. Kocsis Károlyt, Vas Attilát, dr. Kaifás Ferencet, Benczik Lászlót, Koltay Jenőt, Burján Pált,* és *Durucz Jenőt.*

A felszab

Hazánk felszabadu pi
díszbe öltözött új 1. e r.
Petrasovits Imre dékánhelyettes ecsetelte az elmúlt 22 esztendő történetét, vázolta az előttünk álló feladatokat, majd *dr. Kiss Albert* rektor átnyújtotta a mezőgazdaság kiváló dolgozója kitüntetést *Verbényi György* főelőadónak és *Kácsor Károly* csoportvezetőnek. Április 4 alkalmából miniszteri dicséretben részesült *Keresztúri Géza* testnevelő tanár és *Marinkás Mihály* technikus. Rektori dicséretet kapott: *Bátai Jánosné* adminisztrátor és *Sáfrány Gézáné* laboráns. A Magyar Vöröskereszt kiváló dolgozója kitüntetést adományozták *dr. Palócz Istvánné* adjunktusnak.

Gratulálunk valamennyiüknek!

1969 OKT 15

„Szeretem a fényt"

1021

Egy ház és tervezője

A Győr-Sopron megyei KISZÖV mellett működő műszaki kör építőipari szakbizottsága, valamint az ágazati és információs osztály megvizsgálta a családiházépítések körülményeit, és megállapította, hogy a vidéken épülő házak tervezési és kivitelezési színvonala nem megfelelő. A tervezők mintegy „elkényelmeskedtek", sok az egyforma épület, a tervezés nem tart lépést a korszerű lakáskultúra támasztotta követelményekkel. E kedvezőtlen irányzat megváltoztatására a KISZÖV ez év januárjában *pályázatot hirdetett* korszerű, gazdaságos és szép családi házak tervezésére és kivitelezésére. A pályázatra a megye építőipari szövetkezetei 16 házzal neveztek. A KISZÖV november 7-i ünnepségén hirdették ki a végeredményt, miszerint a 15 000 forintos *első díjat a Fertődi Építőipari Ktsz tervező és kivitelező kollektívája kapta.*

Az „aranyérmes" házat *Sánta Lajos* építészmérnök, a szövetkezet műszaki vezetője tervezte. Véleménye szerint miért kapta az első díjat?

— Feltehetően azért, mert a mi házunk elégítette ki legjobban a pályázat feltételeit. A ház megtervezésén kívül jól sikerült tájolni az épületet gazdaságossági szempontból is megfelelő, és nem utolsósorban a kivitelezők, — *Palkovics József* vezetésével — igazán kiváló munkát végeztek — mondja a fiatal mérnök, aki mindössze négy éve kapta meg a diplomáját, és már olyan nagy jelentőségű munka is áll mögötte, mint a ktsz impozáns székházának megtervezése.

A képen látható épület Fertődön a Szabadság utcában áll, nem sokkal a zsűrizés előtt készült el. Van-e valami különlegessége a három szoba-összkomfortos családi háznak?

Az, hogy nagy ablakokat terveztem rá, „régi" vesszőparipám. Nagyon szeretem a fényt a lakásban. Nem is vállalok olyan megbízatást, amelyben az építtető kívánja meghatározni a lakás beosztását, rendszerint régi, korszerűtlen megoldásban. A mi kis környékünkön terjesszük legalább a modern lakáskultúra lehetőségeit!

— A nyertes háznak azonban van egy különlegessége. Az építtető garázst és pincét kért. Igen ám, de hatvan centiméterre a föld alatt már talajvíz van, a lábazatot pedig az utcakép szempontjából nem lehetett kilencven centiméternél magasabbra emelni. Úgy oldottuk meg a kérdést, hogy a lakás hátsó fele annyival magasabbra épült, hogy alatta elférjen a garázs. Kecske is, káposzta is, és még szép is lett — teszi hozzá mosolyogva a fiatal építész.

A Fertődi Építőipari Ktsznek nem profilja a családi házak építése. Sánta Lajosnak sem ez a fő munkája. Azonban a pályázaton díjazott családi házak tervdokumentációját minden résztvevő szövetkezet adaptálhatja. Figyeljenek fel az építtetők erre a tényre, és ne csak Fertődön, hanem szerte a megye falvaiban olyan és ahhoz hasonló házakat építsenek, mint amilyent a Szabadság utcában láttunk.

Cs. A.

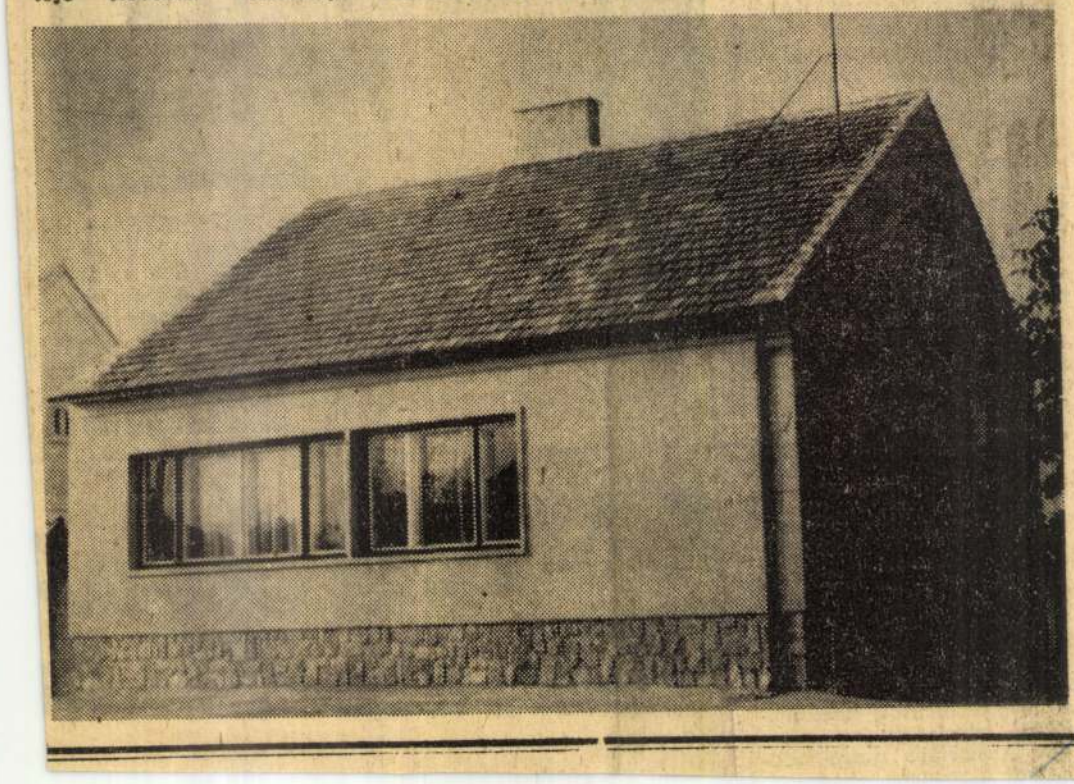

Sánta Lajos

Rokonszenv-tünte

Indira Gandhi me

Új-Delhi (MTI)

Indira Gandhi miniszterelnökasszonyt a kormányzó Kongresszus Párt szerdán tartott vezetőségi ülésén kizárták a pártból. Mint az AP és az AFP rámutat, ez a döntés nem érinti közvetlenül Gandhi asszony miniszterelnöki tisztségét.

A munkabizottság az ülés után kiadott közleményben Gandhi asszonyt azzal vádolta, hogy „a pártfegyelem sorozatos megsértésével — például Giri támogatásával a párt hivatalos jelöltjével szemben az elnökválasztási harcban — terjeszti a fegyelmezetlenséget a Kongresszus Pártban". Elmarasztalták azért is, hogy részt vett egy riváils munkabizottság létrehozásában.

A bizottság felhívta a Kongresszus Párt parlamenti frakcióját, hogy válasszon új vezetőt Indira Gandhi helyett. A párt frakció csütörtökön ül össze. Az UPI amerikai hírügynökség úgy véli, hogy a kizárás a Kongresszus Párt nehezen fenntartott egységének szakadását okozhatja. Ennek továbbgyűrűző hatásaként könnyen kormányválság léphet fel több szövetségi államban, ahol a Kongresszus Pártnak csupán csekély többsége van a helyi törvényhozásban.

Az indiai Nemzeti Kongresszus Párt legfelső vezetőségében kirobbant válság hullámai tovább gyűrűznek. Politikai megfigyelők feltételezik, hogy a párt parlamenti frakciojának csütörtökre összehívott ülésén Indira Gandhi miniszterelnökasszony ismételten felveti a bizalmi kérdést.

A TASZSZ szerint az alsóház (a népi kamarában) jelenleg 283 képviselővel rendelkező parlamenti frakcióból csupán hetvenen fordulnak ellene, a többiek őt támogatják. Ezenkívül Indira Gandhi asszony számít-

hat a ko
több bal
lenek tám

Nyomba
országban
Gandhi saját pártjából történt kizárásának híre, rokonszenv-tüntetések kezdődtek a négy éve miniszterelnök politikus asszony támogatására, s hamarosan országos méretű tiltakozási hullám várható a miniszterelnökasszony ellenfeleivel szemben.

[redacted]
[redacted]
[redacted]

Sántha Nándor.

Sántha Nándor művésznök és aranyozó f. hó 22-én d. e. 5 órakor csendesen elhunyt. Temetése 24-én d. u. 4 órakor lesz a rákoskereszturi temető halottasházából.

Budapesten.

Pesti Hirlap

1938. aug. 23.

(Halálozások.)

ELŐJEGYZÉS AZ 1938. ÉVRE

Január

Február

Március

Április

Május

Június

Sántha Tünde

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

MEZŐGAZDASÁGI MÉRNÖK

1966 FEB. 21.

1021

Tóparton



(Sántha Tünde tusrajza)

Mezö
ME

VII. ÉVFOLYAM 3. SZÁM

Segítsük minta-járássá fe

Oktatóink, dolgozóink eredményes tevék

Az egyetemi pártbizottság legutóbbi ülésén értékelte a termelésfejlesztési osztály munkáját, oktatóink, dolgozóink közreműködését a termelőszövetkezetek gazdasági megszilárdításában.

Rendkívül sokrétű ez a patronáló tevékenység, nehéz felölelni egy rövid beszámoló keretében. Segítséget nyújtottak az új bérezési rendszer kidolgozásában is. Felmérték és ennek nyomán javaslatokat tettek a vonóerő-ellátottságra vonatkozóan, közreműködtek a hideglevegős szénaszárító létesítésében, részt vettek az éves gazdasági terv

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Sántha Tünde

MEZŐGAZDASÁGI MÉRNÖK

1960 JÚN 9

1021



Sántha Tünde tusrajza

ettől azt várja pártja és kor-
ánya, hogy magasan képzett
akembereket neveljen, kor-
erű eljárások kidolgozásá-
l, új fajták kikísérletezésével
jlessze a mezőgazdasági tu-
ományokat és nyújtson sok-
dalú segítséget a termelő-
zemeknek, gazdaságoknak —
gyszóval a szocialista nagy-
zemi mezőgazdaság megszi-
rdítása, továbbfejlesztése,
landó korszerűsítése. Nap-
inkban, amikor a tudomány
gyre inkább termelőerővé
ális, különösen nagy jelen-
ségű a tanárok, diákok cse-
je, a közvetlen tapasztalat-
erzési lehetőség. Ezek az
együttműködési-barátsági
erződések mindhárom egye-
m kollektívájának, mindhá-
om népnek segítséget nyújta-
ak a továbbfejlődéshez, a



Satyilov professzornak szemmel láthatóan tetszik az új állattani tankönyv.

Egy izgalmas teniszmérkőzésen, középen Buttykay Emmi és Muráti Lili

Kölcsönadott élet

Egy frontszolgálatot teljesítő zászlós és egy szegény varróleány között indul meg az a levelezés, amelynek során, — anélkül, hogy ismernék egymást — halálosan szerelmesek lesznek. A zászlós súlyosan megsebesül, egy pesti hadikórházba kerül és a fiataloknak most már meg kellene ismerkedniök. Itt kezdődik az izgalmas filmtörténet, amelynek főszerepét Muráti Lili alakítja. Mellette Ilosvay Katalin kelt nagy meglepetést első filmszerepében és feltűnik egy új férfiszínész: Borsovay Lengyel László is.

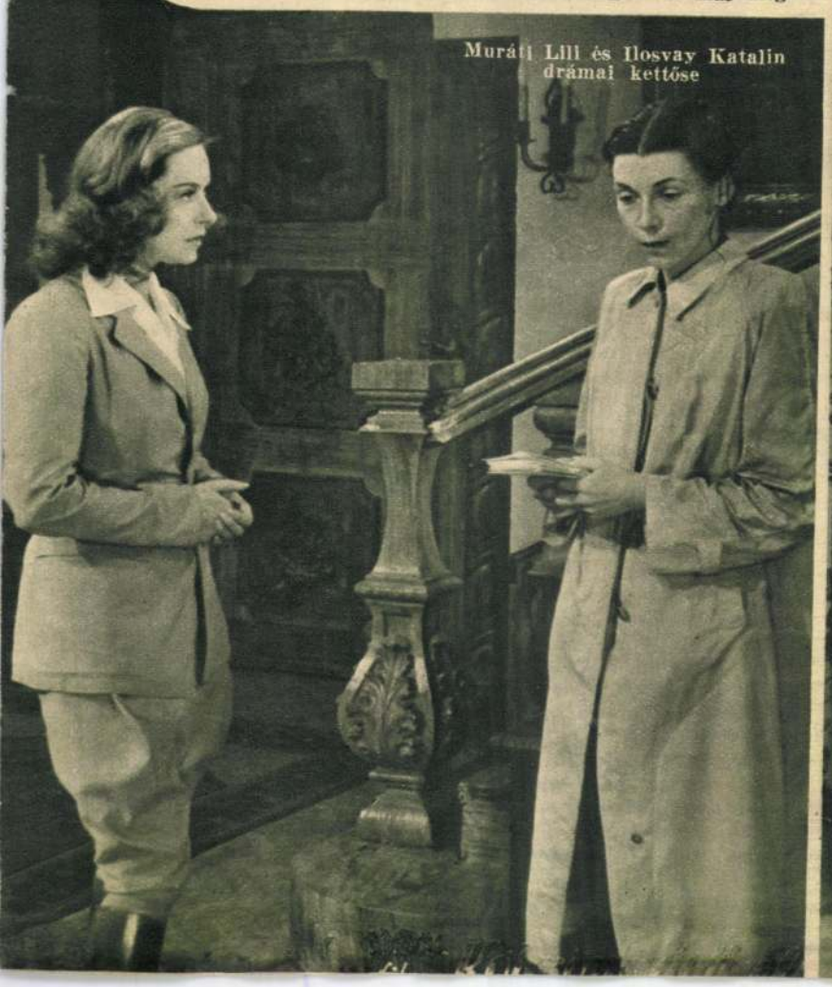

Muráti Lili és Ilosvay Katalin drámai kettőse



A festőművész műteremlakásában (Borsovai Lengyel László és Muráti Lili)

(MFI-film)

PILLANATFELVÉTEL SANTHO IMRÉRŐL, AKI „BEJÁRTA HÉTSZER A VILÁGOT" ÉS MOST HAZAJÖTT HORGÁSZNI



Santho Imre karikatúrája önmagáról

Néhány nap óta érdekes vendége van Budapestnek. A vendég tulajdonképpen nem is vendég: hiszen pesti ember *Santho* Imre, aki húsz évvel ezelőtt elindult Budapestről s azóta a neve az egész világsajtót bejárta. A kitűnő karikatúrista és festőművész a húsz év alatt, mint fényképész is világhírt szerzett nevének, főleg szenzációs divatfényképeivel. Képei úgyszólván a világ valamennyi nagy divatlapjában megjelentek. A Vogue-ban éppen úgy, mint a Die Dame-ban, vagy a Silberspiegel-ben. *Ő maga bejárta Amerikát, Párist, Londont, Berlint, Olaszországot.*

Kedvenc pesti tartózkodási helyén, a Duna-korzón beszélgetünk vele.

— Mi indította el külföldi karrierjét?

— *A női harisnya* — feleli mosolyogva Santho.

— ?

— Először a Kaiser-gyárnak dolgoztam, a reklámjaimnak sikere volt. Egymásután jöttek a többi nagy cégek, az Elbio, Kaloderna, stb. *Londonba kerültem, hat évig »pendliztem« Berlin és London között.* Később huszonhat képügynökséget láttam el képekkel, fotografáltam az összes filmsztárokat is.

— Mi volt a legnagyobb sikere?

— A legnagyobb sikerem az volt, hogy *sokat dolgoztam és sokat kerestem* . . .

— Bejárta az egész világot, hol a legszebbek a nők?

— *Itthon.* Hiába, a legszebb lábakat Pesten lehet látni. Azután itt nem öregszenek a nők, nem győzöm őket nézni. Estére *már szinte fáj a szemem.*

— Kit tart a legelegánsabb asszonynak Pesten?

— Mindegyiket. Az utóbbi öt évben sehol sem láttam ilyen ápolt nőket, mint Budapesten. És a hajuk mindig olyan szép, mintha pont most jöttek volna a fodrásztól.

— Mi a véleménye a divatról?

— Amíg háború van, inkább ízléses öltözködési irányzatról lehet szó, mint divatról. *Ne legyenek felcicomázva a nők, mert az ma egyenesen kellemetlenül hat.*

— Mit csinál Pesten?

— Lakást keresek.

— Fogadja részvétünket. És azonkívül?

— *Adatokat gyüjtök nemsokára megjelenő könyvemhez.*

— Könyvet ír?

— Igen, régi vágyam teljesül ezzel. A könyvet nemcsak írom, *hanem rajzolom és fotografálom is.*

— Miről szól a könyve?

— *Horgászatról és a vadászatról.*

— Ez nem nagyon egyezik a divatszakmával.

— Nem, de »civilben« nagy horgász vagyok.

— Fotografálni nem is fog?

— Dehogy nem, ha szépet látok. A héten például a *Gehringer*-kollekciót fényképezem, amelyet kint is igen sokszor fényképeztem a külföldi lapok számára.



Santho Imre újra pesti lett . . . (Escher felv.)

— Azt mondja, hogy Pesten a legszebbek a nők, ezek szerint nekik sem fog tudni ellentállni.

Titokzatosan mosolyog:

— Még nem tudom.

Közben előveszi fényképezőgépét:

— A Várat a nap minden órájában lefényképezem. *Ennél szebb látvány nincs.* A pestieknek már nem újdonság a Dunakorzó szépsége, de én nem tudok betelni vele. *És felfedeztem egy csodás dolgot Pesten* . . .

— Mit?

— *A Hullámfürdőt!* . . . Nemhiába vágyódtam haza.

Érdekes, *pedig ott nem is lehet halászni* . . .

Kékesi TARKA BARKA

A Kékesen igazgatóválság van, a népszerű Hegedüs »Szipi« (azt hiszem, igazi keresztnevét senki sem tudja) már el is ment — utóda még nincsen. Üres szobáról álmodni sem lehet, sőt: vannak olyan szobák, amelyekben hárman is alszanak. Álomszerűen szép és édes a Kékes. Délelőtiönként még strandolni is lehet, de inkább csak úgy délfelé, mikor a levegő már nagyon meleg, mert egyébként kicsit mindig hűvös van, este pedig különösen, vastag kabát nélkül meg sem lehet lenni. Tiszta alpesi az atmoszféra, a nap is amolyan almapirosító és szőlőérlelő, hogy reggeltől estig rézbőrűre festi a legsápadtabb vásosiakat is . . .

*

Hogy a multkor felhozott magával: revanzsíroztam magamat és most én hoztam fel magammal Maxit, a görbelábút. A gyerekek persze rettentő boldogok voltak, még rettentőbb ricsajt csináltak vele. Maxit imádja gyermek és felnőtt egyaránt, Maxi pedig nagy kegyesen fogadja a hódolatot, mint egy elkényeztetett princ. Sokszor már igazán mérges vagyok rá, hogy elbizakodottságában, miket képzel magáról. A legminimálisabban azt, hogy neki mindent szabad. Fogadott nagybátyja, Sokrates ugyanis halálra kényezteti, a végletekig tűri a kis pimasz szemtelenségeit. Pokoli látvány, amikor Maxi felkunkorítva derekát, mint egy elvetélt ordas farkas, rátámad Sokratesre és rikácsolva megugatja a legfenyegetőbb fonetikai modorban, a hozzá képest óriási Sokratest. Sokrates persze bölcs bonhomiával tűri az egész utcát felverő fenyegetést és ugatást, néha-néha viszszaugat, de egyébként mosolyog a gyönyörű szőke szakállába. Maxi ilyenkor percről percre ádázabb dühbe gurul és belebe'ekap Sokrates fülébe — szakállába . . . Erre Sokrates — csak úgy morikálásból — vicsorítja a fogát, koronként úgy tesz, mintha ő is harapni akarna, de végeredményben mindig az történik, hogy részéről a szájtálás csak úgynevezett heccelődő harapdálásban végződik: Sokrates legfeljebb a szájába veszi Maxi hegyes koponyáját, vagy bőrénél fogva felemeli a levegőbe és elkezd forogni vele, addig, amíg Maxi elszédül és azután Maxit a földre pottyantja. Ilyenkor Maxi dühtől eltorzult szemekkel támad rá Szokira, a szeme kidülled és mindenáron szeretne Sokratesben valamilyen komoly kárt tenni. Már szerinte komolyat. Persze, ez nem sikerül, mert Sokrates négyszerakkora, mint Maxi, ilyenkor a nagy dulakodás azzal végződik, hogy Maxi lefekszik a hátára, — jeléül annak, hogy megadja magát: »hát mit csináljak — nem birok veled!« — és Sok ates ilyenkor végignyalja Maxit. Ilyenkor Maxi boldogan vinnyogni kezd, vagy ő is elkezdi csókolni Sokratest, — mire Sokrates fekszik le a hátára és Maxi nyalja fa'ja végig. Egyszóval ideális a barátság. Igen ám, de nem mindenki olyan jóindulatú, mint Sokrates és nem mindenki szereti úgy Maxit, mint Sokrates. De Maxi, a kis hülye, ezt nem tudja, minden nagy kutyában Sokratest lát és persze, hogy mindegyikkel harciaskodni kezd, nekimegy és megugatja. Ez történt első nap. Chorin Ronka „Koma" nevű vizslájával is: Maxi nekiment a terraszon, vicsorította a fogát és elkezdett maxiszokás szerint fenyegetni. Hogy szószerint mit mondhatott, azt sajnos, nem értettem, de hogy valami nagy szemtelenséget ugathatott Komának, az valószínű, mert a gyönyörű és hatalmas bársonybarna vizsla rettentő mérgesen felelt vissza, majd mikor Maxi beleharapott lábába, ő is visszaharapott és bizony, Maxi füle egy perc alatt csupa vér volt. Attól kezdve persze abbahagyta a Komával való komázást.

Az úrfival persze ezúttal is sok baj volt: mindenki ete.te és azonkívül is teletömte a bendőjét kövekkel, mert ha valaki egy követ eldobott neki, hogy szaladjon utána, ő utána szaladt ugyan, de a követ mindjárt le is nyelte. Harmadnapra már olyan lázas beteg volt, hogy csak az áldott daxlimádó főkutyamama, a szőke Peterlongóné gondos ápolása mentette meg attól, hogy nem kellett a kutyamentőket hívni hozzá.

Egyébként a csibésznek volt egy fogadott barátnője, a tündéri kis R. Zsuzsika, aki a mamájával nagypirulva közölte harmadnap, hogy ő szerelmes a Maxiba és, hogy ő, — majd ha elérkezik az ideje — legszívesebben hozzá menne feleségül.

Hiába, fiatalság — bolondság.

No, de minden szüretnek vége van egyszer, ennek a kékesinek is. Elhatároztam, hogy ezentúl kizárólag külön nyaralunk. Én is egyedül, ő is . . (e. z.)



Maxi és Sokrates bájkolódnak . . .

Színház-Film-Irod. 1943. 34. sz.

Santhó István

Chanteau

Santho magyar grafikus
franciásan ist neve.
több erotikus műve
ilyen signaturával je
lent meg.

Tessék kivágni és eltenni

50.
SZÁM

A FILLÉRES KLASSZIKUS REGÉNYEK
SZELVÉNYE

F 1908. júl. 23.

— **(Hirtelen halál a vonaton.)** Sánthó István műépitész, aki a Személynök-utca 3. sz. alatt lakott, csütörtökön este el akart utazni a nyugoti pályaudvarról a 6 óra 10 perckor induló vonattal Párkány-Nánára. Még a vonat elindulása előtt rosszul lett a szakasz folyosóján és meghalt. Valószinüleg szivszélhüdés érte.

Pesti H. 1908. júl. 24.

Santhó István

Műveszet 1908. 351

Santhó István

épitesz

1907. V. Személnök

u. 1/5.



Budapest Székesfővárosi I. kerületi

Tartozik		Követel	
P	f	P	f

Sánthó István

l. Gereczeraptár

439. h. 440. h.

648. *Honvéd lovasság.*

Olyképen van ábrázol
szürke lovon ülő törzstiszt k
közűl hat lovon ül, kettő j
Máriás lobogót tart, egy áll é
kantárszárát fogja.

Vászon, méretei 54·4 : 68·3
20 K. — Vétetett a gr. Kre
A megszerzésére vonatkozó ad
lelt. sznál. — Átvétetett 1895 ápr
jegyzék 105. — Az átvételt tu
8-iki 14895 sz. leirat (159–96).

Santhó István

jul. 26.

Santhó István †. Vállalkozók Lapja XXIX. 31.

~~354~~

(Műépítő 1908. 357. l.)

Tessedik Sámuel szarvasi ev. lelkész

VIII. 215.

HORVÁTH LUKÁCS
ÉPÜLET és BUTOR ASZTALOS MUNKÁK GYÁRA
Budapest, VII., Hungária-körut 206.

Nem ajánlhatom eléggé minden első rendü epitkezésnél, a sajat szerkezetü **„por és légmentesen záró“** szabadalmazott **ablak, ajtó, redőnyszekrény és portáléim** alkalmazását.

a főbb utvonalak gyalogjáróit aszfalt burkolattal láttatja el a község elüljárósága.

Iskola épités és ártézi kut Okányban. Bihar megyei Okány község tanyai iskola és tanitói lak épitésére 6000 koronát, artézi kut épitésére pedig 5000 koronát szavazott meg és a befektetéseket 20 év alatt törlesztendő kölcsönből fedezi. A község e határozatát jóváhagyás végett már felterjesztette a vármegye törvényhatóságához.

A debreceni kulturpalota épitése ügyében kiküldött bizottság megbizta Aczél Géza városi főmérnököt a tervek kidolgozásával. A kulturpalota a muzeum jelenlegi helyén fog épülni.

Gymnázium épités Karánsebesen. Fialka Károly főispán lépéseket tett a vallás és közoktatásügyi ministeriumban a Karánsebesen épitendő állami főgymnásium érdekében és biztosra vehető hogy ez a kezdeményezés a közel jövőben megvalósulásra is kerül. A ministerhez ez ügyben terjesztendő memorandun kidolgozásával a város polgármestere van megbizva.

Gyáralapitások a vidéken. Rapolti és Tod, valamint Barcsay és Társa Székelyudvarhelyt textilgyárat létesitenek, amely vászonféléket és nyári ruhaszövetet fog előállitani. Temesvárott egy nagy selyemgyár épitését tervezik. Kohn és társa cég létesitené a gyárat. Számos vidéki gőzmalmot kibővitenek és ujakat épitenek. Igy Károlyvárosban nagy gőzmalmot alapitanak, a Mihalovich cég cepini gőzmalmát pedig részvénytársasággá átalakitják.

Villamos villágitás létesitése Pozsegán. Pozsega város tanácsa 63.000 korona költséggel villamos világitási telep felállitását tervezi. Az áramfejlesztő telep gőz- vagy más üzemre rendezhető be. A város szükséglete 20 darab 8 Ampéres ivlámpából, 100 darab 32 és 30 darab 16 gyertyafényü izzólámpából áll; a városháza és a városi iskola szükséglete külön 50 izzólámpa. Bővebb felvilágositások Pozsega város tanácsánál nyerhetők.

Fővárosi hirek.

A fővárosi magánépitési albizottság ez évben nem tart már több ülést. A bizottság legközelebbi ülése 1907. év január hó 7-ik napján lesz.

Eljegyzés. Lapunk néhai kiadójának Várnai Fülöpnek leányát, Várnai Idát eljegyezte Inselt A. dr. ismert fővárosi szakorvos.

Az épitőiparosok országos szervezkedése. A Magyar Épitőmesterek Szövetsége az elhalt Majorossy Géza első megbizott helyébe Kauser Gyula épitőmestert választotta meg az 1907—1909. évre első megbizotta Elhatározta továbbá a szövetség, hogy az eddigi épitőmesteri szervezetet még a tél folyamán kiépiti egy általános épitőipari szervezetté. Ez országos szervezkedés célja a munkások jogos követelményeinek azegész ország területén érvényt szerezni, jogtalan követeléseiknek gátat vetni és a jogtalan támadások által sujtott épitőiparosokat hathatósan támogatni. A szükséges szervezeti munkálatok keresztülvitelére egy szervezőbizottságot küldtek ki.

Épitőmesteri képesitések. Az épitőmesteri képzettség megvizsgálására szervezett bizottság, Ilgner Ferenc nek (Budapest) és Karvaly Gyulának (Budapest) az 1906. évi december hó 18-án letett szakvizsgálat alapján, a képesitő bizonyitványt kiadta.

Kinevezések. A képviselőház elnöke a képviselőházhoz kinevezte a VIII-ik fizetési osztályba épitészszé Santhó Istvánt, gépészmérnökké Bayer Béla földmivelésügyi ministeriumi kir. főmérnököt.

A kataszteri mérnöki állások betöltése. A Magyar Mérnök és Épitész Egylet felterjesztést intézett a pénzügyministerhez, amelyben utalással az igazságügyministernek egyik legutóbbi nyilatkozatára, mely szerint a legközelebbi jövőben három uj kataszteri felügyelőséget s ezzel közel 100 uj hivatalnoki állást rendszeresitenek, azt kéri, hogy ez állások betöltésére nyilvános pályázatot hirdessenek, mert a müegyetem mérnökei csakis ily módon szerezhetnek tudomást az uj állások szervezéséről és feltételeiről. A magyar mérnökök nagy része müszaki foglalkozás hiányában kénytelen kivándorolni, az egyesület helyénvalónak tartja tehát, ha az uj kataszteri állások betöltésénél ezekre gondolnak.

Ózbőr szállitás A m. kir. államvasutak budapest-jobbparti üzetvezetőségénél szükséges ózbőrök szállitására a f. é. november 30-án tartott árlejtés alapján Leopold Adolf tatatóvárosi bőrgyáros nyert megbizást 2 kor. 50 fill. illetve 3 kor. 30 fillér egységáron 280 kor. illetve 158 kor. 40 fillér vállalati főösszeg mellett.

Ajánlható cégek:

GUTTMANN BENEDEK
papir áruháza
Budapest, IV., Muzeum-körut 3.
— a „Királyi József Müegyetem“ átellenében. —
Speciális üzlet épitészeti-, mérnöki-, műszaki- és vasutépitészet nyomtatványokban.
Állandó nagy raktár rajz-, kender- és vászonra huzott rajzpapirokban, ugyszintén másoló-, fénymásoló-papir és másoló-vásznakban. Rajzeszközök gyári főraktára, valódi svájci, valamint eredeti Richter és Riefler leghiresebb gyártmányokban.
Árjegyzéket kivánatra ingyen és bérmentve.

Házak jókarban tartását, légszesz, vizvezeték, csatornázás és háztető bádogos munkát jutányosan elvállalok. — Azonkivül ajánlom dusan felszerelt raktáramat, különféle alaku fürdőkádak, ülő, gyermek, hullám, zuhany, körmelegitő és házi gőz fürdőkészülékekben. Jégszekrény minden nagyságban, legjobb kivitelben. — Villamos világitás, csengővezeték pontosan eszközöltetnek.
WOLLNER M. H. bádogos és szerelő-mester.
V., Arany János-utca 22.
Telefon 36—63.

RELLA N. és UNOKAÖCSCSE
BUDAPEST, VIII., SÁNDOR-TÉR 3. SZ.
Beton és vasbeton.
Gyárépités, vizerőmüvek, hidépités, városok, csatornázása, gazdasági épitkezések.

BINDER és WALTNER
szerszámkészitő telepe
Budapest, V. ker., Váci-út 74. sz.
Gyártják a legprecisebb sajtoló szerszámokat és készülékeket. — Rajz szerint munkálatokat és szabadalmi modellek kivitelét a legpontosabb módon eszközlik.
Telefon: 4—08. Telefon: 4—03.

Telefon: 5—12. Telefon: 5—12.
KOROKNAY GYULA
magán-mérnök
Konsultál és elvállal: szerkesztéseket, tervezéseket, berendezéseket és átalakitásokat, az összes gépészeti, electro-technikai — és automobil-technikai szakokban.
Budapest, Iroda: IV., Kossuth Lajos-utca 13.

SZAKACSICS JÁNOS
ÉPÜLET-, PORTÁL- ÉS BUTOR-ASZTALOS
BUDAPEST, VI., LOVAG-UTCA 7. SZ.

Fürdőberendezést villamos-, légszesz-, vizvezeték- és csatornázási munkát vállal
MÜHLHOFFER SÁNDOR, Budapest, VI., Gyár-utca 24.
a legegyszerübbtől, a pazar kivitelig. Telefon 20—46.

LYONS EDE
BUDAPEST, VI. ker., Izabella-utca 43.
Mindenféle ablak redőnyök, fa gör-redőnyök és jalousia-redőnyök gyára.

ERTL JÓZSEF
ácsmester
Budapest, V., Visegrádi-utca 159. szám.
Elvállal és pontosan teljesit **mindennemü** szakbavágó **ácsmunkát** mérsékelt árak mellett.
Vállalkozik ácsmunkára anyag hozzáadása nélkül is, továbbá ácsmunkák felügyeletére.

Üvegfestészet, Opalezcent müüvegezés:
Zintl János Budapest, IX., Üllői-ut 79. Telefon 61—71
Készit templomablakokat, **disz üvegfestményeket,** továbbá müólmozást rézfoglalatokat és egyéb e szakmába vágó munkákat.

Mázoló-mester
LUDVIG JÁNOS
Budapest, VI. ker., Dalnok-utca 27. szám.
TELEFON 91—05.
Elvállal minden e szakmába vágó mázoló és fényező munkákat helyben és vidéken a legjutányosabb árak mellett.

Koncz Károly és társa
ács- és asztalos üzlet
Budapest, V. ker., Váci-ut 134. szám.
TELEFON 89—14.
Elvállaljuk a szakmába vágó összes munkák pontos és szakszerü kivitelét.

SZABADALMAKAT ÉRTÉKESITŐ VÁLLALAT
PASZTOR (bej. cég.)
BUDAPEST, VII., ERZSÉBET-KÖRUT 17. SZ.
TELEFON: 24—20.
Találmányi gondolatok kidolgozása, szabadalmi rajzok és leirások megszerkesztése, szabadalmak és találmányok értékesitése és finanzirozása. Védjegyek lajstromoztatása, Mustra- és Modell-oltalom megszerzése a világ minden államában. — Felvilágositás dijtalan.

PINTÉR JÓZSEF
Budapest, VIII. Ker., Kőris-utca 31. szám.
Épület, portál és mübutor asztalos telepe.
Vidéki megbizások gyorsan eszközöltetnek.
Telefon 67—51. Telefon 67—51.

KITÜNTETVE:
Budapest, 1896. Kiállitási érem. | Páris 1900. Arany érem. | Torino 1902. Dipl. de mérite
1906. „Országos iparegyesület“ ezüst érme.
Teljes lakásberendezéseket
egyszerü és müvészies kivitelben készit
HORVÁTH ENDRE
specialista faraktári munkákban.
Iroda, műhely és minta raktár
Budapest, IX. ker., Lónyay-utca 25. szám.

Oly **földterületek,** melyek szenet érceket vagy értékesithető anyagokat rejtenek, tapasztalt szakférfiu által lelkiismeretesen megvizsgáltatnak, szabad kihasitások hatóságilag kieszközöltetnek és biztosittatnak, financirozás, esetleg vétel vagy eladás leggyorsabban lebonyolittatik. Megkeresések és minták kéretnek **„Bányairoda“ Budapest, I., Alagut-utca 4.**

Árkai-féle hadfelszerelési gyár
lágyvas- és acélöntöde
BUDAPEST, VI., PALOTAI-UT 1511.
Városi iroda: VI., Csengery-utca 47.
TELEFON 83—53.
VÉDJEGY
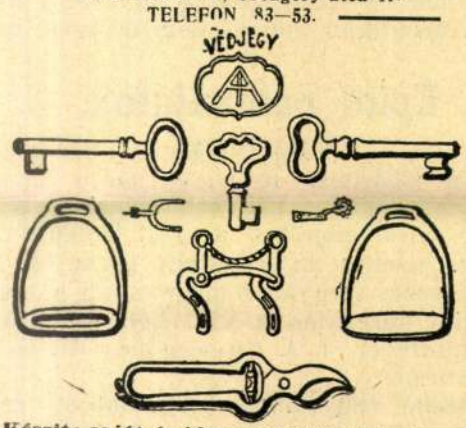
Készit: saját és idegen minták után, tiszta kivitelben első rendü
Lágyvas-, szürke és acél-öntvényt. Tömegáruk. Sarkantyu áruk. Nikkelezés. Csiszolás. Cinnezés. Rezezés. Ezüstözés. Aranyozás.

ELSTER S.
LÉGSZESZGYÁRI SZÜKSÉGLETEK GYÁRA
Budapest, V., Tisza-utca 9.
Gyártási ágak:
Nedves és száraz légszeszmérők, többféle typus szabadalmazva; a legjobb anyagból, több évi jótállás. Gázautomaták, nedves és száraz szerkezettel, bármilyen légszeszárra beállithatók. Gázszivógépek (Exhaustor) teljes felszereléssel. Állomási légszeszmérők, tetszés szerinti nagyságban. Tisztitó berendezések, Jäger-féle szabadalom szerint Városi nyomás szabályozók, suly és automatikus megterhelésre. Önműködő nyomásmérők, szivás és nyomásra, csinos kiállitásban, kézben vihetők. Különleges nyomásmérők (Manometer) állandó vizszinnel. Fényvizsgálati müszerek és kellékek. Gázfőző- és fütőkészülékek, vasalók, takaréktüzhelyek.

„SATORIN"-KŐHABARCS-ANYAG olcsóbb a mésznél, fagymentes, szintartó, kőkemény, plasztikus.
Több szinben szállitja: SÁTORI-GYÁR BUDAPEST, IX., Dandár-utca 25.

cégnek egy-egy iparvasutja és pedig a máriannostrai hercegprimási uradalomban 12 km. hosszban, a Tanc-Ternova közötti iparvágány meghosszabbitása 17.5 km.-re, a tusnádpusztaszentmiklósi iparvasut 12 km. és a Kisküllővölgyi faipar rt. céljaira szolgáló szováta-parajdi iparvasut 15 km. hosszban.

A vágvölgyi vonal épitése. A vágvölgyi második vágány épitését már Melcsicig befejezték és ezen részt is átadták a közforgalomnak. Ezen állomástól a második vágányt jövő évben Trencsénteplátig, esetleg Illaváig épitik ki. Ezen a vonalon egy nagyobb műtárgy a trencseni vasuti hid épitése adja a legnagyobb munkát s ennek befejezésétől függ a vasuti vonal megnyitásának időpontja.

Uj iparvasut Szlavóniában. A nasici hitbizományi nemesi uradalom (gr. Pejacsevics Tivadar) és a Neuschlosz-féle nasici tanningyár és gőzfűrész rt. a susine-gjurgjanica-boskovcesi drávaparti gőzüzemü keskenyvágányu iparvasutjának 105/106. sz. szelvényében epitendő kitérőből kiágazólag a szlavóniai h. é. vasut részvénytársaság Breznica-Njemacka állomásáig keskenyvágányu gőzüzemü iparvasutat szándékozik épiteni. A december 7-én megtartott közigazgatási bejáráson történt megállapodások szerint a vonal a Saptinovac, Klokocevac és Vukojevci községek határában haladva a Buckwick riekát egy 10·0 m. nyilásu, a Nasicki patakot egy 11·0 m. nyilásu és a Lapovac-patakot szintén egy 11·0 m. nyilásu fahiddal áthidalja. A fővonal hossza 12,700 méter; a fővonal 102/104. sz. szelv. körül kiágazó szárnyvonal hossza 3,237 m. A Pejacsevics gróf és Neuschlosz cég által Caglin állomásból kiindulólag a pakai erdőségekbe tervezett gőzüzemü keskenyvágányu erdei iparvasutnak december 13-ára kitűzött közigazgatási bejárását a kereskedelemügyi miniszter 1907. január 25-ére halasztotta el.

Vizépitészet és szabályozás.

A tiszai m. kir. állami kotrások vezetősége Szegeden 1907. évi január hó 8.-án d. e. 10 órakor árlejtést tart vasáruk, faanyagok, kenő és világitó anyagok, kötélnemüek és festékek szállitásának biztositására. A hivatalos kiirás lapunk hirdető rovatában található.

A barcsi téli kikötő létesitésénél előforduló 65.623 m³ kotrási munkára az eszéki m. kir. folyammérnöki hivatalban e hó 18.-án megtartott árlejtésen ajánlat nem érkezett be.

Épitő munkálatok.

A fővárosban.

Fürdő kibővités. Ringer Géza és dr. Ringer Lajos a VII. ker. Nyár-utca 7. sz. a. levő fürdőtelepüket a VII. Dohány-utca 44. sz. telekre kiterjeszteni kivánják. Az engedélyezés tárgyában megejtendő hatósági helyszini tárgyalás a VII. ker. elüljáróság közbenjöttével f. é. december 31.-én fog megtartatni.

Keritésfal helyreállitás. A budapesti csendőrségi kincstári laktanya keritésfalának helyreállitására 1907. január 25.-én d. e. 10 órakor a m. kir. III. sz. csendőrkerületi parancsnokságnál (I., Bőszörmény-ut 21. sz.) árlejtést tartanak. Előirányzott költségvetési összeg 15561 kor. 54 fillér.

Kőpart javitás. A Ferenc József kőpart különösen az alsó részén az idők folyamán annyira megrongálodott, hogy kijavitása sürgőssé vált. A tanács elrendelte, hogy a megrongált részt 8269 korona 16 fillér rendelkezésére álló költség keretén belül állitsák helyre.

A vidéken.

Szakiskola épités Szegeden. Kender- és lenkészitő országos szakiskolát állit fel a földmivelésügyi minister Szegeden. A tárgyalások a város és a ministerium között már annyira előrehaladtak, hogy az uj szakiskola épületének a telke fölött is szemlét tartottak. A polgármester s a földmivelésügyi ministerium kiküldötte három olyan telket szemléltek meg, melyek az intézet felállitására alkalmasak. Az uj szakiskola épitéséhez lehetőleg már a tavaszszal hozzáfognak.

Egyesületi székház Sopronban. A soproni kerületi betegsegelyző pénztár egyesületi székház épitését tervezi. Az igazgatóság ez ügyben előkészitő-bizottságot választott, mely a január 6-án tartandó közgyülés elé viszi az ügyet és felhatalmazást kér a székháznak és kapcsolatos fürdőnek 100.000 korona költségen belül való megépittetésére és berendezésére.

A Nagybocskón emelendő 2 állami iskola épitésére a m. kir. tanfelügyelőségnél M.-Szigeten f. é. december 20-án megtartott árlejtésen Szabados László nagybocskói kőmüvesmester 12·7%, Hofmann Eizik nagybocskói fakereskedő 10% felülfizetéssel pályáztak az 54·482 kor. 98 fillért tevő előirányzatra. Az ajánlatokat döntés végett a vallás- és közoktatásügyi ministerhez terjesztették fel.

A Bátaszéken épitendő kisdedóvoda munkálatai Szél Gáspár bátaszéki épitési vállalkozónak adattak vállalatba 14.120 kor. árban.

Hidépités Máramaros vármegyében. A kassa—jablonicai állami közuton Szaplonca községben levő 77. sz. hid a jövő év tavaszán ujjáépités alá kerül. Ugy az alépitményre mint a vasfelszerkezet szállitására lapunk mai számában árlejtés van kitüzve.

A zilahi vármegyei kórház kibővitése. Szilágy vármegye törvényhatósági bizottsága legutóbbi ülésében elhatározta, hogy a vármegyei kórbázat 300.000 korona költséggel épitendő sebészeti pavillon hozzáépitésével kibővitteti.

Iskola épités Hercegfalván. Fehér vármegye törvényhatósága utasitotta Hercegfalva község előljáróságát, hogy az elemi iskola elhelyezésére alkalmas uj épületet emeltessen. Az utasitásnak megfelelőleg a község elhatározta, hogy az épitést a tavaszszal megkezdeti.

A kaposvári teherpályaudvar kibővitése. A kaposvári máv. teher-pályaudvar annyira szük, hogy annak kibővitése vált szükségessé. Erre való tekintettel f. hó 14-én délelőtt helyszini tárgyalást tartottak.

Tanyai iskolák épitése Debrecenben. Debrecen város a külterületeken a jövő évben 6 uj népiskolát épit és pedig a Nagycserén, Fáncsika, Bánk, Pac erdőkben és a Kösélyszeg, Nagy- és Kishegyes tanyákon 2—2 tantermeset, az Elepen, Szepesen és Ebesen 1—1 tantermeset a tanitók lakásaival és a szükséges mellékhelyiségekkel. A tanács az erdőmestert és a mezőrendőrkapitányt bizta meg, hogy jelöljék ki a népiskolák épitésére a legalkalmasabb helyeket a forgalmas vonalak és lakóhelyek gócpontjain és eljárásukról tegyenek javaslatot. Az iskolák épitéséhez a jövő tavaszon kezdenek.

A szegedi szinház berendezésének átalakitása tárgyában, amely a karzat és a páholy-ülések felszerelését, a földszinti ülőhelyek javitását, a szinpadi gépezetek és a reflektornak beszerzését képezi — a mérnökség az elkészitett tervet és költségvetést beterjesztette a tanácshoz.

Az ungvári szinkör épitésére a f. é. december hó 15-én megtartott árlejtésen egyedül Hámosé-Szuchanek ungvári társvállalkozók ajánlkoztak, még pedig a belső berendezés munkával együtt 60.000 koronával. A villamos világitás berendezése külön 2500 korona költséget igényelne.

A pécsi dohánygyár épitése tárgyában a dohányjövedéki igazgatóság értesitette a várost, hogy a város által felajánlott szerződési pontozatokat elfogadták, sőt a minister a szerződést meg is erősitette és már fel is vették a jövő évi költségvetésbe a gyár létesitésére szükséges egész költséget ugy, hogy a gyár a jövő évben már teljesen el is készül. Amint a pénzügyministeri költségvetést letárgyalták, azonnal kiirják a munkálatokra a versenytárgyalást és tavaszszal már meg is kezdik a munkálatokat.

Illemhelyek felállitása Szegeden. A városi mérnöki hivatal a közillemhelyek ujabbi vállalati föltételeit elkészitette. A föltételek hét illemhely fölállitására vonatkoznak s külön tárgyalják az épitkezést, valamint a föntartást és a kezelést. A mérnökség elkészitette a Stefánia kioszk illemhelyének vizvezetéki berendezésére vonatkozó tervezetét és költségvetését is. Ez a berendezés 550 kor. kerül.

Villamos telep létesitése Debrecenben. A villamos-telep létesitése ügyében hozott közgyülési határozatot a kormány jóváhagyta. A 393,100 koronás vállalatot Ganz és társa cég kapta meg.

Selymérpete készitő helyiség és gubóbeváltó szin épitése Orsován. A szekszárdi m. kir. orsz. selyemtenyésztési felügyelőség az Orsován 48142 kor. 35 fillér összeggel épitendő selymérpete készitő helyiség és gubó beváltó szin munkálataira, valamint a régi petekészitő helyiségeknek 2089 kor. 52 fillér előirányzott összeggel való átalakitására 1907. január hó 3-án d. u. 3 órakor árlejtést tart, mely árlejtésre zárt ajánlatok a fenti nap déli 12 órájáig nyujtandók be.

A Pakson épitendő járásbirósági épület munkálataira a szekszárdi kir. törvényszék elnökségénél f. é. december hó 13-án tartott árlejtésen egyedül Kallós Adolf és Koch Richárd budapesti épitőmesterek pályáztak. A döntés még függőben van.

Mezőgazdasági szeszgyár Gyulán. Békésgyula város memorandummal fordult a földmivelésügyi ministerhez, melyben támogatást kér a város által nemrégiben parcellázott földek jövedelmezőbbé tételéhez szükséges mezőgazdasági szeszgyár felállitásához.

Iskola épités Dombováron. Dombovár község képviselőtestülete 200.000 koronát szavazott meg egy középiskola létesitésére és felépitésére.

Kutak furása Mándokon. Mándok község képviselőtestülete [Szabolcs m.] két furott kut létesitését vette tervbe. A határozatot a megye törvényhatósága jóváhagyván, a munka kiadása árlejtés utján fog megtörténni.

Vizvezeték épités és aszfaltozás Gyergyószentmiklóson. Gyergyószentmiklós község vizvezeték épitését határozta el. Ezenkivül

TURUL
borotvaélesitő kenőcs még a tompa borotvát is élesre feni 1 doboz ára 40 fill. — 60 fill. előleges belküldésénél bérmentve. — Magyar gyártmány, magyar találmány. — Köszörülések a legfinomabb kivitelben 1 kor. — Rendes borotvák 2 és 3 kor.; önborotválók 4 és 6 kor. és minden egyéb szakbavágó cikk.
MAGYAR MŰKÖSZÖRÜLŐ ÉS ACÉLIPAR VÁLLALAT. Budapest, VII P. Rákóczi-ut 34.

tete belevész a messzeségbe, s lelke elszáll messzi távolokba, gondolkodván, figyelvén, őrködvén, nagy eszmékkel terhesen. Ez a Mátyás a mi Mátyásunk, a magyar reneszánsz-fejedelem, az első, aki birodalomról ábrándozott, aki a budai középpontból nagyralátó terveket szőtt, határt tágító vágyakat táplált s hazáját a világ közepének óhajtotta: multunk örök időkön át lelkesítő nagy emléke ő! Áll hatalmas lován, nyugodalmasan, miként paripája, várva a jelt, a kantárszár megmozdulását, áll a kerek bástyafok posztámensén, mely mögött masszív, széles, íves, balusztrád ereszkedik alá, román oszlopokon nyugodva, két-két kis vaslánccal összekötött tornyocskában végződve.

Ebben a felépítésben rejlő nagy ritmus oly egyszerű hangon szólal meg, hogy szavát mindenki megérti. Nem a ritka jelzők halmozása ez: csupa ige, egyszerű tőmondatokba fogva. Pátoszában nincs semmi keresett. A szívéből, érzelmei hevéből fakad, mint a vulkán lávapatakja, forrón, őszintén, ellenállhatatlan igazságban. Mások is megpróbálkoztak már Mátyás látományával, a gondolat, szinte egy század óta kísért, Ferenczy István idejében nagyobbfajta mozgalom indult meg, mely egy Mátyás-emléktervezetben végződött. Gondoljunk csak Ferenczy tervére: egy mauzoleum, melyet reliefek ékítenek s a király lovasszobra koronáz, neki tehát a reliefek egész sorára volt szüksége, hogy kifejezze Mátyás királyt, mert az ágaskodó lovon ülő római hadvezér nem mond eleget. Fadrusz minderről lemondott, lovon ülő Mátyásának tekintetéből, mozdulatából a nagy fejedelem egész leikét kiolvassuk, mert mindent beletett, valamit csak érzett. Mivel sikerült ez neki? Azzal az egységgel, melyet ló és lovas közt megteremtett. A nagy gidrán ló büszke fejtartással, megszegett fejjel, fülét előre irányítva, remegő orrcimpával áll és vigyáz, lesve minden jelt. Áll, nagy tért határolva, mellső lábai merőleges oszlopok, a hátsók hátrairányítva, de nem oly szűken, mint Dürer Szent Györgyének lova, — noha ez Dürer legjobb lova! — Mátyás lova csupa izom és erő, önérzet és büszkeség, remeg a fojtott tűztől, a cselekvési vágytól, de elfojtja azt, mert érzi ura kezét. Mátyás megereszti a kantárt, mert áll és vigyáz, gondolatai a messzeségben kalandoznak, de úgy ül a nyeregben, kifeszített lábbal csak felső csontjával kormányozva, mint ahogy az a korareneszánszban volt divat, mint Colleoni, a velencei szobron, de biztosan, hatalmas nyugalommal. Donatello páduai szobrában nincs meg ez az egység, ott a ló csak postamense a nagy ember alakjának, Verrocchiónak sikerült legelőször ezt a hatalmas egységet, mint egészet összes részleteivel együtt megteremteni. Fadrusz ebben mesteri. Mátyásánál nemcsak ezzel az egységgel tud korhangulatot adni, a reneszánsz-fejedelem éreztetését részletesen is kiegészíti. Látjuk ezt Mátyás hatalmas mellpáncéljának megmunkálásánál, az arc verrochiói részletelemzésénél, a hatalmas kifejező erőben, mely benne megnyilatkozik, de még az olyan finom részletnél is, aminő a ló fonatos és csomóban végződő farka, mely e korban divatos volt, amint ezt Donatello szobránál, de a Kolozsvári testvérek nagyváradi Szent László lovasszobrán is megtaláljuk.[1] Itt, Mátyás szobrán — legalább is a lovas alaknál — teljes az egység. S ez az egység ismét egy vizio megelevenítése, nagy vonásokkal, minden való részletet beleolvasztva a nagy hatóformába, mely képzeletében megjelent.

A ló megmintázásánál később eljut a bravurig a kisbéri Wenckheim szobornál, amely a modern félvér élő képe, az elindulás pillanatában ábrázolva, amikor még áll, körültekint a látóhatáron, ideges és élettel teljes kifejezésben. Csak Tuaillon berlini Amazonjának lova vethető vele össze, ott is a megfigyelés pillanata van ábrázolva. Megkapó realisztikus igazságukkal ez a két modern ló a közvetlenség hatásában utólérhetetlen. Fadrusznál ezenfelül a ló és lovas alakja közt a legszorosabb az egység, (Tuaillonnál nem, ő modern félvérjére antik amazont ültetett, ami nincs minden bizarr vonás híján.).

Nem mondhatjuk ezt a Mátyás-szobor mellékalakjairól, melyekkel ismét áldozatot hozott a kornak, mely az eszmét allegorice akarta illusztrálni, szerencse, hogy ennyivel

[1] Közölve Czakó Elemér, Kolozsvári Márton és György. Budapest, 1904. p. 11. Houfnagel metszete után.



PATAK
SILIGAI FERENC RAJZA

Műv. t. 1913
156. l.

terré lett.» Az országgyűlés zajos vitáiban rendszerint Bach képviselte a miniszteriumot s a baloldal tagjai mód nélkül elcsodálkoztak, midőn már augusztus 22-ikén, a polgári gárda és a munkások közt történt összeütközés után épen ő, a soraikból való, tette ezt a félre nem érthető kijelentést: «Nyiltan ki kell jelentenünk, hogy monarchikus alapon állunk s hogy nem fogunk tűrni anarchista és köztársasági mozgalmakat...»

Abban a mértékben, a mint közeledett reakcióhoz, mind kellemetlenebbé vált reá nézve, ha ellenfelei reá olvasták a forradalmi időkben mondott demokratikus beszédeit. A kremsieri országgyűlésen avval felelt egy ilynemü támadásra, hogy kár túlnagy jelentőséget tulajdonítani az ily «hevenyében készült rögtönzéseknek».

Az 1849-iki katonai diktatura idején már szorosan Schwarzenberg oldalán látjuk. A Schwarzenberg-Stadion miniszterium számára különösen jó volt ő arra, hogy némileg szabadelvű szinezetet adjon a reakciónak. Ezt a czélt szolgálta még mindig, midőn Stadion visszalépte után döntő befolyáshoz jutott a belügyminiszteri tárcza átvállalásával. Még mindig sulyt vetett a szabadelvűség látszatára, pedig Ausztria ekkor már, mint Hartmann Móricz zengette, olyan volt, mint a rabszolgahajó, telve szerencsétlen népekkel, kiket csak akkor lehetne megszabadítani, ha zátonyra kerülne a hajó.

Az egykori forradalmár most már gyors léptekkel közeledett a teljes abszolutizmushoz. Nem lelke szerint — hanem az érvényesülésért s a hatalom megtartása kedvéért. Schwarzenberg volt a helyzet ura s ő Schwarzenberghez alkalmazkodott. 1851-ben belenyugodott az alkotmány és a polgári szabadságok felfüggesztésébe. Magyarországon megkezdődött a czentralizáczió munkája, mely Haynau megbuktatása után nem ismert többé korlátot. Bach megfogadta Schwarzenberg szavát, hogy ragadja üstökön az alkalmat és vessen véget egyszer s mindenkorra Magyarország különállásának. A szíve elég hideg volt s a becsvágya eléggé olthatatlan, hogy e szerint cselekedjék.

Mielőtt teljesen és végképen a reakczió karjába vetette magát, még egy s utolsó kisérletet tett, hogy megmentsen valamit szabadelvű multjának hajótöréséből. Az abszolutizmushoz való visszatérést Kübeck ajánlotta a császárnak. Schwarzenberg, gyengének érezve magát az udvarnál hatalmassá váló áramlattal szemben, habozás nélkül csatlakozott Kübeck eszméihez és az államcsinyhez rendelkezésére bocsátotta magát a császárnak. Ez eldöntötte Bach állásfoglalását is. Egy ideig szabadkozni látszik. Emlékirataiban új alkotmányformát ajánl, valamiféle birodalmi kollégiumot, vagyis tanácsadó birodalmi gyülést, mely hatáskörében körülbelül olyan lett volna, mint a mostani orosz duma, melyet a czár adott alattvalóinak.

Midőn e javaslatát elutasították, még a községek önkormányzati jogát akarja megmenteni. Egy ideig kitart e kivánsága mellett, de november elsején, majd november 25-kén újra császári parancs érkezik a kormányhoz, hogy szüntessék be azonnal a községek szervezését úgy Ausztriában, mint Magyarországon. A második parancsnak aztán megvolt a foganatja. Bach a legalázatosabban bocsánatot kérve a halogatásért, engedelmeskedett, és végképen horgonyt vetett az abszolutizmus kikötőjében. *B. M.*

AZ ANGOL KIRÁLY A LONDONI MAGYAR KIÁLLÍTÁSON.

VII. Edvárd angol király a londoni magyar kiállítást váratlanul meglátogatta a napokban. A kiállítás főbejáratánál, hová motorkocsin érkezett a Buckingham-palotából, gróf Mensdorf nagykövet és a kiállítás igazgatósága fogadta. A főbejáratnál van közvetlenül a kulturális osztály (Educational Section). A nagykövet itt bemutatta az osztály igazgatóját, dr. Erődi Béla udvari tanácsost, a ki aztán átvette a vezetést és végigkalauzolta a királyt az osztályon. Nagy érdeklődéssel nézte az Erzsébet-Nőiskola kézimunka szekrényét és a forgó állványt, melyen az intézet helyiségeit és a tanulók csoportjait ábrázoló fényképek igen tetszettek neki. Csodálkozott, mikor az irodalmi fülkében látta az angol irodalomból magyarra fordított művek nagy raktárát és a magyar Shakespeare kiadásokat.

A király ezután a földmüvelési osztályba ment, hol Krolop Alfréd tanár kalauzolta, a kereskedelmi miniszterium osztályában pedig Tonelli dr. vette át a vezető szerepet s miután ezt is behatóan megtekintette, a székesfőváros szép kiállítását, a királyi palota modelljét és Budapest szép panorámáját nézte meg, élénken jegyezve meg, hogy nagyon ismeri szép fővárosunkat.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Az arany polgár. *Lovik* Károlyt nyilván a *Leányvári boszorkány* czimü regényének sikere vezette arra, hogy n ily kedvező talaj számára a kisvárosi ódon hangulatok s a nyárspolgár-alakok világa. Új regényében a régi, még kisvárosi életet élő Pestből rajzol meg egy darabot. Az «arany polgár» egy roppant gazdag, zsugori öreg pesti polgár, Bauernebel a neve, a kinek vagyona tömérdek, de magától is sajnálja a garast, hogy aztán annál bővebben költsön pöreire. A pörösködés a szenvedélye, különösen fiatal özvegyasszony leányával és a városi hatósággal van sok baja. Jön aztán hozzá a házába lakónak egy fiatal, keményfejű jogász, az ravaszsággal, észszel és erélylyel elintézi a pöröket, barátjának, egy éhenkórász muzsikusnak, a háziúr hajadon leányát, önmagának pedig az özvegyasszonyt szerzi meg feleségül. A regény meséje inkább humoros ötletekre, mint psychologiára van alapítva, de azért megvan benne a hatás legfőbb tényezője: el tudja hitetni velünk olvasás közben az alakjait és ezzel megnyeri a csatát. Előadása élénk, közvetlen, jókedvű, — a mai szomorú irodalomban jól esik olvasni az ilyen egészséges kedélyből fakadó, erőltetés nélküli vidámsággal elmondott történetet. A kellemes elbeszélő hangot, valamint az apró epizódokból összerakodó cselekvény alkotását Lovik Mikszáthtól tanulta, a kinek a mai fiatalabbak közül talán ő a legtanulékonyabb tanítványa. Előadásában minduntalan ráismerünk a mesterre, a nélkül, hogy ez kellemetlenül érintene, mert nem utánzásról van szó, hanem egy tradiczió továbbfejlesztéséről. Az arany polgár alighanem hamarosan épen olyan népszerű lesz, mint a *Leányvári boszorkány* selmeczi alakjai, a kik talán mélyebb árnyalással vannak megrajzolva, de derű és kellemesség dolgában testvérei az új regénynek.

Egy karrier története. *Pakots* József ügyes, fürgetollú ujságíró, jó szeme is van s ehez még nagy irodalmi ambicziója. Novellákkal, versekkel, színdarabokkal ostromolta eddig a közönség szivéhez vezető kapukat — most egy nagyobb terjedelmű regénynyel lépett elő. A karriert, a melynek története a regény, Kondor Jenő csinálja meg. Mint névtelen senki tolakszik be a parlament folyosójára, hogy ügyességgel, stréberkedéssel, lelkiismeretlenséggel s nem egyszer gazsággal is mint rettegett hirlapíró, szerkesztő, képviselő, gazdag és nagyrangú ember s a végén kérlelhetetlen becsületbiró fejezze be pályáját. A regény szemmelláthatólag tendenciával van irva: tükrét akarja adni a mi parlamenti életünknek, még pedig olyan tükrét, a melyben a lehető legsötétebb, szinte kínos kép látszik. Szemtelen föllépéssel, kiméletlen kapaszkodással, skrupulus-nélküliséggel mindent el lehet a politikában érni, — a kit csak egy pillanatra is habozóvá tesz a lelkiismeret, az el van veszve. Egészen bizonyos, hogy ez a kép hamis és egyoldalú, de elvégre ehez az irónak joga van. Sokkal nagyobb baja a regénynek, hogy a tendenczia csak a felszinen mozog, a cselekvényen s az alakokon kívül marad s a cselekvényben nem élet pezseg, hanem az iró kezét látjuk mindig a szín mögött, a mint alakjait igazgatja, akár bábuit a bábjátékos. Egyik alakja sincs emberileg megalkotva, legkevésbbé pedig a főalak. Ennek csak reprezentativ, vagyis a tendenciára vonatkozó tulajdonságait látjuk, soha sem lép elénk emberi vonásokkal, mint olyasvalaki, a ki ép úgy létezik, emberileg érez, haragszik és örül, mint mi többiek. Teljesen elvont figura, papirosból van a lelke, nyomdafestékből a színe. Ezért a történet is, a mely ilyen papir-maché alakokra van épitve, minduntalan összeroppanna, ha a szerző kellő pillanatban oda nem nyúlna hozzá, hogy megtámaszsza. Nem is organikusan fejlesztett, logikusan, jelenetről-jelenetre, alakról-alakra fejlesztett cselekvény, hanem mozgó fényképek egymásutánja, melyeket az esetlegesség vékony szálai fűznek össze. Hogy mégse teszszük le a regényt unatkozva, sőt kevésbbé magas szempontokból olvasók még érdeklődve is olvashatják, az nem annyira az iró érdeme, mint a hirlapíróé, a ki igen jól ismeri a mi parlamentünk minden zegzugát s routineos, élénk tollal is tudja megrajzolni. Egyenkint ezek a parlamenti képek igen ügyes karczolatok, — sajnáljuk olvasás közben, hogy nem tudnak tartalmas, helyes távlatokba sorakozó egységes képsorrá összeolvadni.

Verses könyvek. «Szíve titkaiból» igér verseket kis füzete czímében *Mendlik* Béla. De csak igér s többet igér, mint a mennyit adni tud. Mert a szívének nincsenek titkai, olyan érzései és hangulatai, a melyek másokban nincsenek meg, vagy öntudatlanul szunnyadnak s nem is lát önmagában és a világban olyan jelenségeket, a melyeket meg ne láthatna bármely közönséges ember, a ki nem szokta rímekbe szorított rövid sorokba kötni gondolatait. Mendlik Béla sokat beszél a szerelemről és a környékén tanyázó egyéb érzésekről, fennen dicséri — s nyilván őszintén — Erdély tájképeit, de megindulásait nem tudja átszármaztatni az olvasóra, a ki csak szavakat lát verseiben, melyeknek nem támad gyökerük sehol, sem az iró, sem az olvasó szívében. S a füzetke végén levő két hosszabbacska elbeszélővers is inkább azt bizonyítja, hogy a szerzőnek, ha akad is érdekesebb mondanivalója, nem tudja érdekesen elmondani. — Valamivel több figyelmet érdemel *Zoltán* István még kisebb füzetkéje, a mely az *Annus* czímet viseli. Nagyon zöld kis versecskék, csupa habozás, keresgélés, fiatalos ügyefogyottság, csupa reminiscentia, de ebben az alaktalan forrongásban mintha forrna valami. Persze, húsz esztendős fiatal ember, tehát nagyon, roppantul szomorú és húsz esztendővel, tehát akkor, a mikor az embernek még a fejében van az érettségi vizsgára következő mulatozások fejfájós mámora, — máris megvénültnek érzi magát. De van egy nagy előnye: mi nem hiszszük el azt, a mit mond, de érezzük, hogy ő maga hiszi, nem affektálja az érzéseket, csak képzelődik róluk, de őszintén beszél. Ilyen igen fiatal embernél ez is valami, arra vall, hogy jó úton halad s önmagát igyekszik adni. S van nem egy verse, a mely ha még oly vadócz-ízű is, egyik-másik sorával arra vall, hogy ebben a fiatal emberben fejlődésre képes csirák vannak. Csak az a kérdés, elég erősek-e ezek a csirák, hogy az időjárás viszontagságait kibirják?

Uj könyvek:

Az arany polgár. Regény, irta *Lovik* Károly. Budapest, Singer és Wolfner; ára 4 korona.

Egy karrier története. Regény, irta *Pakots* József. Budapest, Grill Károly könyvkiadó vállalata. Ára 4 korona.

Szivem titkaiból. Versek, irta *Mendlik* Béla. Arad, Flinszky István könyvnyomdája.

Annus. Versek, irta *Zoltán* István. Debreczen város könyvnyomdája.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Santhó István műépitész, az országház műépitője, 49 éves korában Budapesten. Váczon helyezték örök nyugalomra. — Madách Aladár földbirtokos, Madách Imrének, «Az ember tragédiája» szerzőjének fia Alsó-Sztregován, 60 éves korában. — Varga Ferencz dr., nyug. állatorvosi főiskolai igazgató, 74 éves korában Tárnokon. — Szende Ferencz, nyug. magy. kir. államvasuti ellenőr 60 éves korában Temesváron. — Hoffer Ödön, 44 éves korában Nógrádverőczén. — Mári Lengyel Sándor, a rábaszabályozási társulat nyug. pénztárosa 90 éves korában Győrött. — Palugyay Gáspár, járási számvevő, 46 éves korában Liptószentmiklóson. — Cséby Ferencz, 82 éves korában Veszprémben. — Stenczel Sándor, Késmárkon. — Merlák Lajos dr. ügyvéd, Budapesten. — Stefanovics Szilárd, Temesvár városi árvaszéki elnök, Temesvárott. — Rigó Gáspár, róm. kat. tanító, 58 éves korában Nagykátán. — Borovitz Adolf bornagykereskedő 69 éves korában Budapesten. — Hirlina János állatorvos, 70 éves korában Hatvanban.

Özv. Rényi Dezsőné, szül. Dankó Fanny, 73 éves korában Budapesten. Az elhunyt nővére volt Dankó József püspöknek, a híres magyar műgyűjtőnek. Az elhunytban Rényi József dr. műegyetemi tanár édesanyját gyászolja. — Jendrássik Ernőné dr.-né, szül. szuboticzai Kiss Ilona, 43 éves korában Budapesten. Az elhunytban Jendrássik Ernő dr. egyetemi professzor feleségét gyászolja. — Wartha Vilma, Wartha Vincze dr. műegyetemi tanár és neje, szül. Hugonnay Vilma grófnő 20 éves egyetlen leánya Abbáziában. Holttestét a voloszkai temetőben helyezték örök nyugalomra. — Özv. Josephi Gusztávné, szül. Kein Lujza Johanna, 59 éves korában Székelyudvarhelyen. — Sohr Józsefné, szül. Weisz Ida, 56 éves korában Pécsett. — Mauksch Katalin, 77 éves korában Liptószentmiklóson. — Strazimir Milánné, szül. Kerkapoly Jolán, 35 éves korában Budapesten. — Kremnitzky Emilné, szül. Krisztián Teréz, 44 éves korában Budapesten. — Major Melánia. Győrött.

EGYVELEG.

* **Egy svájczi városban** «Kopasz emberek klubja» alakult, melynek tagjai csakis olyanok lehetnek, kiknek koponyája egészen fényes. A tagok

Bach Sándor pályája, külső vonatkozásaiban eléggé ismeretes, a Magyarország történetében neki jutott szerep részben még élő emlék, a köztudatban él. Emlékeiben és hatásaiban ismerjük a Bach-korszakot s tudjuk azt is, hogy e korszak megteremtője forradalmi vezér volt, mielőtt a reakczió feltétlen szolgája és eszköze lett. Tudjuk róla, hogy a bécsi forradalom napjaiban a mozgalom élén álló többi férfiúval együtt összeköttetésben és egyetértésben állott a pozsonyi ellenzékkel s különösen Kossuthtal, kik Magyarország szabadságáért és függetlenségéért küzdöttek — s mégis ő volt az, ki három évvel azután Magyarország feltétlen leigázására, nemzeti megsemmisítésére, germanizálásának őrült feladatára s az egész monarchiának egységes német császársággá való átalakítására vállalkozott.

Ez a három év minden esetre a legérdekesebb e férfi életében; de története, a hogy az osztrák Friedjung legújabb, más alkalommal már említett könyvéből (Österreich von 1848 bis 1860. Stuttgart und Berlin 1908) tárul elénk, tanulságainál fogva nem igen volna illő fiatal politikusok olvasókönyvébe.

Bach Sándor fiatal, de, különösen politikai szerepléséről, eléggé ismert ügyvéd volt Bécsben az 1848 márcziusi forradalom idejében. Paraszt-családból eredt, de atyja már tekintélyes bécsi ügyvéd volt, tőle örökölte irodáját. Jó modorával, eszességével hova-hamarább befolyásos tagja lett a politikai olvasókörnek, mely a márczius előtti kormány szabadelvű ellenzékének középpontja és találkozó helye volt. Koraérett, hidegen számító embernek ismerték, kinek minden kétségtelen tehetségét homályba borítja nem közönséges szervező talentuma. Ő maga is nem egyszer gúnyolódott önmagán, hogy lelkéből teljesen hiányzik a képzelet ereje és minden lendület. Előkelő része volt az alsó-ausztriai szabadelvű rendek mozgalmában, a tartományi országgyűlésben előterjesztendő javaslatukat, mely alkotmányt és

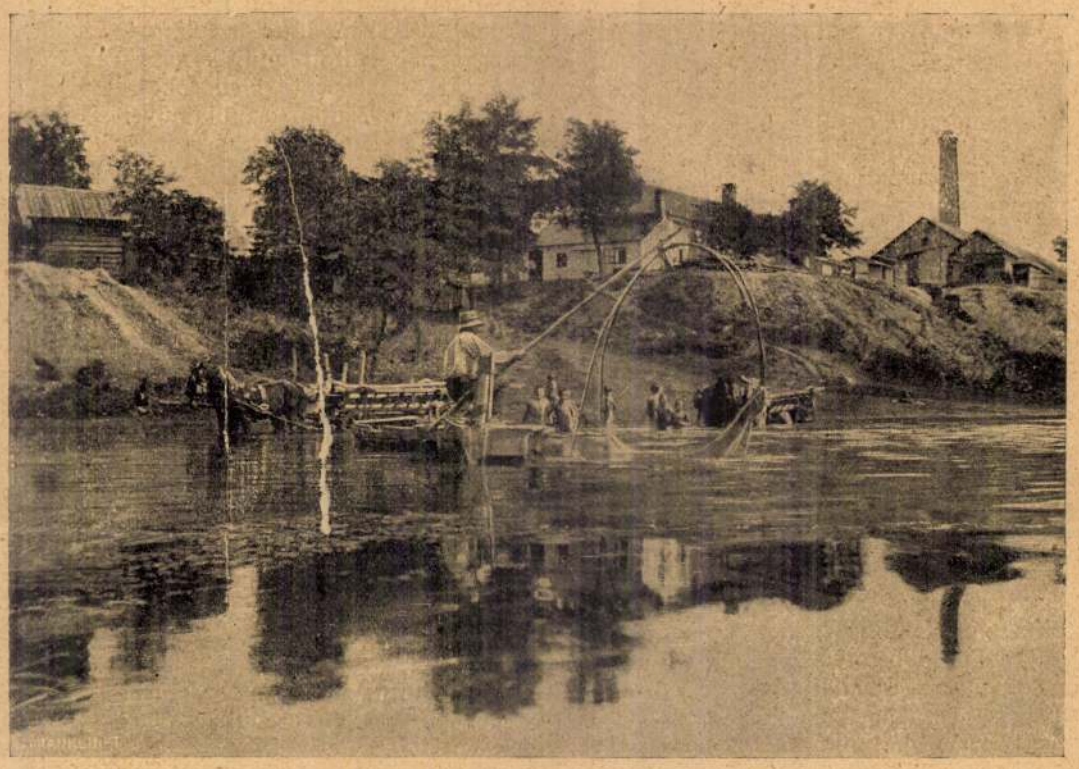

HALÁSZÁS A PART MELLETT.

sajtószabadságot követelt a népnek, kezébe kapva, néhány tollvonással határozottabbá tette és kiélezte. A polgárság kérvényének tervét is ő készítette el, — Bauernfeld, a költő, csak formába öntötte — rendi képviselet megalkotását kérve a birodalom középpontjában. Zsófia főherczegnő és János főherczeg minderről értesülve voltak a szabadelvű nemesség vezető tagjai révén, s helyeselték a mozgalmat.

Márczius 13-ikának délutánján, midőn a bécsi forradalom már megkapta a vérkeresztséget, Bach Sándort a nép szónokai közt látjuk. Egy sarokkövön állva, tüzes beszéddel biztatta hallgatóit, hogy ne érjék be félengedményekkel, hanem álljanak meg szilárdul követeléseik mellett. Egy órával utóbb többedmagával már a városházán izgat s a kényszerítés eszközeivel reábirja a még habozó polgármestert, hogy álljon élökre és követelje Albrecht főherczegtől, Bécs város parancsnokától a katonai csapatok bevonását. Másnap délután egyik tagja volt annak a tizenkéttagú küldöttségnek, mely az udvari lovagló iskola nagytermében tartott első bécsi népgyűlés megbizásából kihallgatást kért, s visszautasítatván, követelt a császár előszobájában. E forradalmi jelenet következése volt, hogy a főherczegek és miniszterek tanácsa ijedtében beleegyezett a sajtószabadság kihirdetésébe. Márczius 15-kének eseményei hajlandóvá tették az udvart az alkotmány megadására, mely kielégítette a szabadelvű rendeket, de nem úgy a demokratákat. Bach a szabadelvű rendekkel tartott, támogatta a jószándékú, de gyönge Pillersdorf miniszteriumának létrejöttét, de látva, hogy a közvélemény mind nagyobb határozottsággal fordul a megoldás e módja ellen, gondolkozóba esett. Miniszteri tárczát ajánlottak fel neki a Pillersdorf-miniszteriumban. Ő látta a jövőt s nem volt hajlandó lejáratni magát. Visszautasította a miniszterséget, cserben hagyta Pillersdorfot s a május 26-ki forradalomban már a demokraták oldalán küzd. És junius 10-edikén úgy ünnepli a bécsi városházán május 26-ikát, hogy a bécsi nép e napon «olvasható barrikád irással» fejezte ki akaratát.

A Pillersdorf-féle hivatalnok-miniszterium csakugyan rövid életü volt és a császár július nyolczadikán megbízást adott Doblhoff bárónak egy tiszta szabadelvü miniszterium megalakítására. Most már elérkezett Bach ideje s rövid, de nem őszinte szabadkozás után elfogadta az igazságügyminiszteri tárczát a kabinetben. Bauernfeld ezt irja e napon a naplókönyvébe: «Nagyobb társasággal voltunk együtt Todesco bankár estélyén. Az én Bach barátom izgatott volt szemmel láthatóan; izgett-mozgott székén — úgy látszik, elérkezett a pillanat, és becsvágya megleli régóta keresett kielégítését».

A becsvágyó emberrel most egyszerre nagyot fordult a világ. Hogy mi történt lelkében, megragadóan jelzi e pár sorban Friedjung: «Sokszor emlegették, bár történelmi igazoltság nélkül, hogy a nagy V. Sixtus pápa, mielőtt megválasztották volna, betegnek és törékeny testünek tetette magát, hogy szert tehessen a kardinálisok szavazatára, de elérve becsvágyának czélpontjához, megvetően sutba vetette mankóit. Ő sem eshetett át gyorsabban a változáson, mint a mily gyorsan kiadta az utat a demokrácziának Bach, midőn minisz-



Gárdi J. utódai fényképe.

NYÁRI KÉPEK. — A KECSKEMÉTI HAJNALI BARACZKPIACZRÓL.

Sándy Gyula

Élotr. arck.

Gell Mad

456. l.

320.

díszszekrény,
XVIII. század I. fele

Prunkschrank,
fte des XVIII. Jahrhunderts

MDK

Sándy Gyula és Förk Ernő

a zágrábi országos jelzálogbank tervpályázatán pályamunkájukat megvásárolták

Művészet 1903. 141.l.

MDK

Sándy Gyula és Förk Ernő

a Pozsonyi Első Takpénztár intézeti házának tervpályázatán II. dijat nyertek

Művészet 1905. 56.l.

MDK

Sándy Gyula, Kriszta /Kisdi/ Pál és Rimanóczy Gyula épitészmérnökök

megbizást nyertek a Hunor utcai épületcsoport tervezésére

A Főváros Közmunkák Tanácsa óbudai kislakásos bérházépitkezései.
Magyar Építőművészet 1943. 103,104.l.

MDK

Sándy Gyula

Vámos Ferenc: A magyar formanyelv építészetünkben.
MMÉKözl 1929. márc. 3. 60.l.

MDK

Urbán Ferenc és Sándy Gyula, építészek

közös tervük: a budapesti fehérvári-uti uj iskola. Képpel és tervrajzokkal.
471, 472.l. tervrajzokkal.
479-482 l. tervrajzokkal.

Epitö Ipar. 1912. 457,458, 459.l.

Sándy professor.

A soproni evangélikus teológiai fakultást épületével hozták meg.

Pesti Napló, 1928. július 29.

Sándy Gyula, építész M.D.K.

nyert megbízást a nagykanizsai városi közkórház tervezési munkálataira.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1909. XXX.évf.

okt. 13. sz. 9. old.

.

M.D.K.

Sándy Gyula, építész

nyert megbízást a nagykanizsai közkórház újjá-építési terveire.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1910. XXXI. évf.

febr. 16. sz. 9. old.

M.D.K.

Sándy Gyula, épitész

Török Ernővel*) közösen készitett terve első dijat (1500 K.) nyert a Zágrábi postapalota pályázatán.

*) az aug. 28. sz. 3. oldalán helyesen: „Foerk Ernő" szerepel

Vállalkozók Lapja, Bp. 1901. XXII. évf.
jul. 24. sz. 7 old.

M.D.K.

Sándy Gyula, építész

és Foerk Ernő pályanyertes tervei szerint megrendtér a Zágrábi póstapalota építését

Vállalkozók Lapja, Bp. 1902. XXIII. évf.

aug. 13. sz, 7. old.

M.D.K.

Sándy Gyula, építész-tanár

három tervvel vett részt a Magy. Mérnök- és Építész-egylet felhívására rendezett közönségi hiállításon

Vállalkozók Lapja, Bp. 1915. XXXVI. évf.
dec. 22. sz. 8. old.

MDK

Sándy Gyula és Vágó I.

A bpesti Sárosfürdő pályatervei. Művészet 1905. 3. sz.

MDK

Sándy Gy. és Foerk E.

A nagykőrösi ev. ref. templom tornya. Vf.

KMT. 1907/8. téli kiáll. kat. 51.l.

MDK

Sándy Gy. és Foerk E.

A nagykőrösi ev. ref. templom tornya, vf.

Képzőm. Társ. 1907/8. téli kiáll. kat. 51.l.

MDK

Sándy Gyula és Foerk Ernő

A szegedi fogadalmi templom pályaterve. Építészeti rajz

A szegedi fogadalmi templom pályaterve. Építészeti rajz

KMTárs. 1906. tav. kiáll. kat. 42.l.

MDK

Sándy Gyula és Foerk Ernő

A Rudasfürdő pályaterve. Építészeti rajz

KMTárs. 1907. tav. kiáll. kat. 34.l.

M.D.K.

Sándy Gyula, építész

1500 K-ás első díjat nyert a budai korcsolyacsarnok terepalyázatán

Vállalkozók Lapja, Bp. 1911. XXXII. évf.

febr. 22. sz. 14. old.

MDK

Sándy Gyula

Olcsó lakások Budapesten. Magyar Építőművészet 1907. 10. sz. 18.1.

MDK

Sándy és Förk

résztvettek a pozsonyi I. takarékpénztár tervpályázatán

Művészet 1905. 142. l. /Magyar Pályázatok, II. 11./

Sándy Gyula MDK

A soproni Erzsébet Tud.Egyet.ev.hittudományi épülete.

Műcsarnok 1933 Klebelsberg Kuno emlékkiáll.

MDK

Sándy Gyula

A szegedi felsőipariskola tervpályázatán III. dijat nyert.

Müvészet, 19o9. 264. l.

Sándy Gyula MDK.

A pozsonyi posta- és táviró-épület tervpályázatán az looo koronás II. dijat kapta.

Müvészet, 19o2 354.l.

MDK

Sándy Gyula

Architectura /Hága/ 1930. Nº 34. /aug.23./

MDK

Sándy Gyula

Előadása a genfi nemzetközi tervpályázatra beérkezett tervekről 1927.okt.17.

Cikk: Egyleti közlm.A mü- és középit.szakoszt. müködése 1927-évi okt.1-től nov.7-ig.

A Magy.Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye LXI.k.47-48.sz.302.o.

Sándy Gyula, építész, tanár M.D.K.

mint Pecz Samu egyik hűséges tanítványa, Rerrich Bélával és Bloch Leóval egyöttesen közreműködött a Szilágyi-Dersö téri Pecz-emlékkút létrehozásában

Magyar Vilmos: Pecz Samu emlékezete

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1929. 63. köt. 270. old. ábra: 275. old

Sándy Gyula MDK

Kitüntetések a Kálvintér beépítésének eszmei tervpályázatán

Művészet 1911. 353.o.

Sándy Gyula MDK

Jubiláris épitészeti kiállitás a Mücsarnokban.
Épitőmesterek Lapja. A Munkaadó. 1934. dec. 13.

MDK

Sándy Gyula épitész

biráló bizottság tagja

Pályázatok tervkészitésre. Vállalkozók Közl.
1909. márc. 10. 4. l.

Sándy Gyula MDK

A biráló-bizottság tagjai

A tizezer munkáséház.
Vállalkozók Közlönye 1908. szept. 2. 1-2.o.

MDK

Sándy Gyula építész

MM és ÉE, 1929. jun 23. 158. l.

MDK

Sándy Gyula — építész, dékán

1922-23

1923-24

József nádor, 1938/39. 113. l.

MDK

Sándy Gyula okl. épitész

1938. IX.1. vonult nyugalomba

M.Kir.József Nádor Müsz. Egyetem nyug. tanárai.
József nádor 1941/42. 92. l.

MDK

Sándy Gyula műegy. ny. r. tanár

Épületszerkezettani táblák. Sándy Gyula műegy. tanár falitáblái után rajzolták a m.kir.József-műegyetem III.éves építészhallgatói.

Építő Ipar - Építő Művészet, 1922.febr.15. 27.lap

MDK

Sándy Gyula

A soproni Erzsébet Tud.Egyet.ev. hittudományi épülete.

Klebelsberg emlékkiáll. 1933. tárgym. 12.lap

MDK

Sándy Gyula, épitész

a III. dijat,/2000 P. jutalmat/ nyerte el tervével.

Kiosztották a Halászbástyához vezetö ut tervpályázati dijait.

Pesti Hirlap. 1941. szept. 21.

Sándy Gyula, építész

M.D.K.

bemutatta a városi tanácsnak a zalaegerszegi közkórház terveit, mely azokat a kivitel alapjául elfogadta.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1912. XXXIII. évf.

jun. 19. sz. 13. old.

MDK

Sándy Gyula

Magyar Mivészet 1934. 2. sz. 55.l.

MDK

Sándy ,müépitész

/Reprezentativ középületek,templomok alkotója;
az elsö szinvonalat képviseli.

Pipics Zoltán dr.:A képzömüvészek egyesületének jubileumi kiállitása. -U.M.1934.dec.8. 21.1.

Műcsarnok.

MDK

Sándy Gyula

a genfi népszövetségi paleta tervéért a Képzőművészeti Társulat épitészeti nagydiját kapta

Aktuális képzőművészeti események. Pesti Hirlap 1928 évi Kincsesháza. 65.l.

MDK

Sándy Gyula

A kispesti ev. templom, repr.

Magyar Építőművészet 1929.XXIX.évf.3.sz.

Sándy Gyula, építész

M.D.K.

Tervei szerint a bódmezővásárhelyi ref. egyházkörség új templomot és lelkészlaket fog építtetni.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1897. XVIII. évf.
szept. 22. sz. 3. old.

MDK

Sándy

Magyar Pályázatok, 1904/5. 11.sz. 9-12.

MDK

Sándy Gyula

Magy.Pályázatok, 1903. 4.sz. 12-14.l.

MDK

Sándy Gyula

Förk Ernő és Sándy Gyula. Pozsonyi posta és távirda épület.

Magyar Pályázatok, 1903. 1.sz. 16-17.l. 33.l.

MDK

Sándy Gyula

Magy. Pályázatok, 1904/5. 2.sz. 10-11.l.

MDK

Sándy Gyula

Sándy Gyula és Orbán Ferenc tervezték a bpesti fehérvári uti uj iskolát.

Épitő Ipar, 1912. 457, 458, 459.l.
Képpel és tervrajzokkal 471, 472, l.
tervrajzokkal 479, 480, 481, 482, l.

MDK

Sándy Gyula

Sándy Gyula és Foerk Ernő. A hágai béke-palota tervpályázata.

Epitő Ipar, 1907. 162.l.

MDK

Sándy Gyula

Sándy Gyula és Förk Ernő. A hágai béke-palota.

Épitő Ipar, 1907. 147.l. Képekkel.

MDK

Sándy Gyula

Förk Ernő és Sándy Gyula a szegedi fogadalmi templom tervp. III. dijat nyertek.

Épitő Ipar, 1904. 239.l.

MDK

Sándy Gyula

A zágrábi posta és távirda épület, Sándy Gyula és Förk Ernó terve.

Épitó Ipar, 1903. 15.sz. Rajzokkal.

MDK

Sándy Gyula

Képzőművészet 1933. 58. sz. 59.l.

Sándy Gyula

MDK

épitész

Evangélikus templom I-II-III

Mücsarnok 1934. dec. 1935. jan.

Jubileumi kiállitás

MDK

Sándy Gyula

Kinevezések. Épitő Ipar-Épitő Müvészet 1918. szept. 21. 252 l.

MDK

Sándy Gyula építészmérnök

A londoni építészkonresszus megnyitása. Vállalk. Közl. 1906. jul. 25. 1.1.

MDK

Sándy Gyula építész

Kinevezték az O. Középitési Tanács tagjait.
ÉIÉM 1927. jul. 1. 99 l.

Sándy Gyula, építész

M.D.K.

terverte Foerk Ernővel együtt örv. Tükóry Alajosné kastélyát a Darnvár melletti diószentpálon.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.

1905. 39. köt. XII. füz. 501-505. old. 8 szöv. á XV.-ik rajzm.

M.D.K.

Sándy Gyula, építész

Foerk Ernővel együtt készített tervével első díjat nyert a trieszti izraelita hitközségnek, 1903 év végén új zsinagóga építésére kiírt pályáratán, mely tervüket azza a kesérü megjegyzéssel ismertetnek a szerzők, hogy ugyanez évben, nálunk-a magyar műszaki kart az a megalázás érte, hogy ez vidéki középület tervéit, minden pályárat mellőrésével, külföldi építészektől szerezték be.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1905. 39. köt. II. füz. 33. old. 2 szöv. ábra
I-II. rajz mellékl

Šaňdy

l.

Lykanemzromantika
118, 140, 212. l.



T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

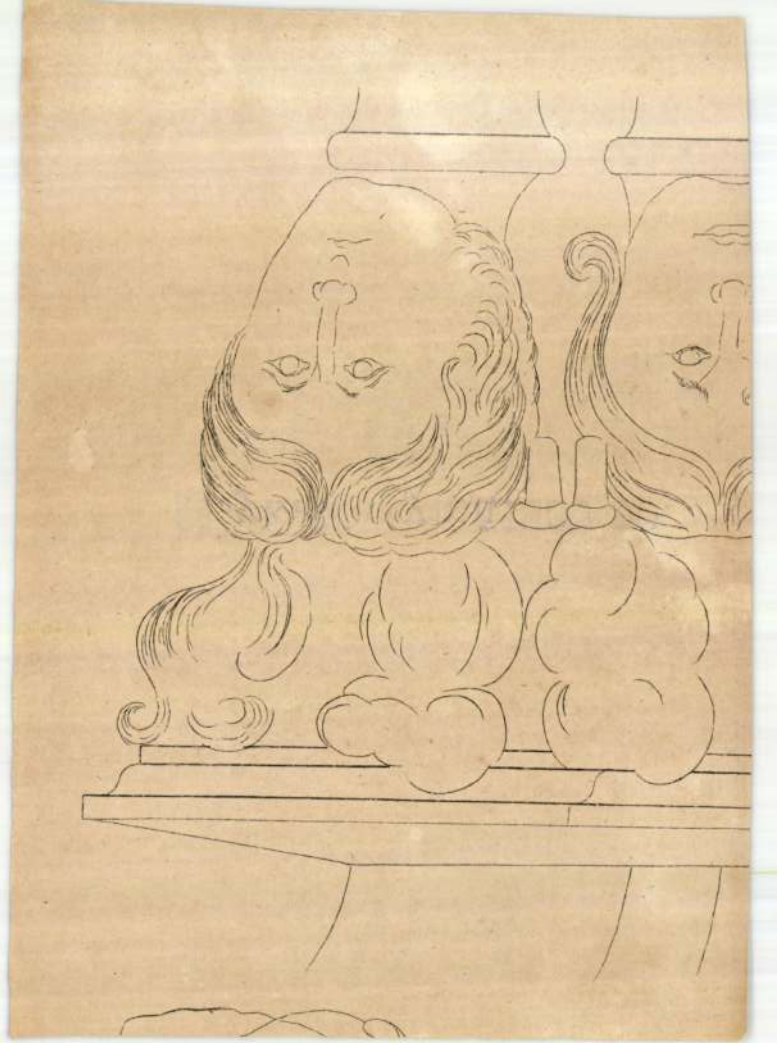

Sándy

l.

LykaMagyműI800-50

232. l.

Sándy Gyula, építész M.D.K.

Förk Ernővel körösen készített tervének ismertetése a hágai béhepalotára kiírt nemzetközi tervpályázaton.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1907. 41. kot. 305. old. XIX. rajzm.

MDK

Sándy Gyula **építész**

Megfagyott Muzsikus extra száma a 39. évford.ra
1898-1937. III.1. torzképpel

Sóndy Gyula

tervezte a bp-i Krisztina körúti postaépületet. 147. sz. reprodukció (1925)

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest, 1970.

741

MDK

Sándy Gyula tervező épitész

Korcsolya csarnok épitése Kassán. Az árlejtési hirdetésre tett ajánlatokat Sándy Gyula tervező épitész tanár irodajaba nyujtjak be az ajánlattevők.

Vállalkozók közlönye 1909.apr.28. 12.old.

MDK

Sándy Gyula

Épitő Ipar Épitő Müvészet 1925. 142, 148 l.

Sándy Gyula, épitész

M.D.K.

az erredéves kiállitás Andrássy-uti főbejáratának kaputerveire kiirt pályázaton második dijat nyert.

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet Heti Értesitője, Bp. 1895. XIV. évf. 78. old.

Sándy Gyula, építész

M.D.K.

a homoroidéri minta-borpincék pályázatán első díjat nyert

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Heti Értesitője, Bp.

1895. XIV. évf. 77. old.

Sándy Gyula, építész

M.D.K.

Első díjat nyert terve szerint épült fel a Budai Tornaegylet szénatéri – az egyszeri Christen-féle téglavető helyén lévő – jégpályájának korcsolyacsarnoka. [Ma: Moszkva téri huzok].

Ismertetés és képek:

Építőipar - Építőművészet. Bp.1914. 38.évf. 27-29.sz. 277-294.old. Elszórtan 1-16. ábra.

Sándy, építész MOK

Megemlíti a cikk: a Széna téri postapalotát tervezte.

Gerő László: A XIX. sz. végi kisőeklektikus építészet jelentősége Budapesten 162-175.

MÜEMLÉKvédelem bp. 1960 dec. 3. sz.

M. D. K.

SÁNDY építész

Széna tér Postapalota

Gerő Lánló: A XIX. sz. végi kisőcklele-
tikus építészet jelentősége Budapesten.

Műemlékvédelem 1960. 3. sz. 166. l

MDK

Sándy épitész

Szőnyi Ottó dr: A szegedi fogadalmi templom. MI.1932.
28 l. Képekkel.

M.D.K.

Saindy Gyula
műépítész

Nagy Virgil halála után Saindy vette át Wälder Gyulával a templom helyreállításának irányítását

Bakó László: A gyöngyösi templomok története. 49 l.
A Szent Bertalan templom

MDK

Sándy Gyula müegy.tanár

Kinek jutottak a középitkezések... Népszerü Tud. és technikai napló. Pesti Napló mell. 1932.jul.13.

Sándy Gyula
építész

M.D.K.

Nyírbátori templomon jávítási munká-
latokat végzett

Szalontai Barnabás: Nyírbátor barokk emlékei.

6 l.

M.D.M.

Dear Mr. Thomas,

Thank you very much for your kind letter

Sándy Gyula

építész MDK

müemléki munkásságában döntő a purifikáló jelleg. -.-

Cserő: ÉpMüe 55.o.

MDK

Sándy Gyula épitész

Középitkezések listája. Pesti Napló mell. 1932. jul. 27. 2 l.

MDK

Sándy Gyula és Förk Ernő

Nagykanizsai főgimn. és társasház tervpályázata.

Művészet, 1904. 278 l.

MDK

Sándy Gyula épitész

Kárpáti A: Magyaros épitészeti ... kiáll. a N. Szal.-ban. Magy. Iparmüvészet. 1930. 161 l.

Sándy Gyula

MDK

építész

Moszkva téri postapalota.

303. o.

Borsos- Sódor-Zádor:Budapest. Bp. 1959.

303

Sándy Gyula

MDK

Müegyetemi tanár

tervei szerint javították meg 1925-ben a nyirbátori minorita templom külsejét.

35.o.

Katz-Szalontai : Nyirbátor. Bp. 1959

MDK

Sándy Gyula, építész
(műegyetemünk új konstrukciót
ismertetni)

MMÉE Közl. - 63 kötet 9-10 sz. - 1929. III. 3. - 67-68. l.
A mű- és középít. szakoszt. ülés. jegyzőkönyve.

MDK

Sándy Gyula, építész

a sajtó bírszolgálatot bírálta.

MMÉE-Közl. - 63. kötet, 9-10 sz. - 1929 III. 3 - 67-68. l.
A mű- és középítk. szakeszt. ülés. - nek jegyzőkönyve -

MDK

Sándy Gyula épitész, prof.

Becz J: A tav. tárl. épitészeti csop. Képzőművészet
1928. 8-9.sz. 98 l.

MDK

Sándy Gyula épitész

a szegedi fogadalmi templom-tervpályázata

Épitő Ipar, 1930. okt. 29. 352 l.

Sándy Gyula MDK

A pozsonyi pasota és táviróház pályaterve, rajz

Műcsarnok 1904/5. téli kiáll.

Sándy Gyula MDK

A marosvásárhelyi agrártakarékpénztár uj épülete, rajz

Műcsarnok 1904/5. téli kiáll.

MDK

Sándy Gyula, bpesti épitész
felsőiparisKolai tanár

a nagykanizsai városi közkórház átalakitására vonatkozó terveknek elkészitésével bizta meg a városi tanács.

Épitő munkálatok a vidéken.
Vállalkozók Közlönye. 19o9.okt.6. 8.1.

MDK

Sándy Gyula

Kispesti munkáslakótelep tervpályázata. Vállalk. Közl. 1908. okt. 21. 6.l.

MDK

Sándy Gyula ép.ip.isk. tanár

Vállalkozók Közlönye. 1908. jan. 29. 7. l.
Kinevezés.

MDK

Sándy Gyula építész

Egyleti közlemények. MMÉKözl 1929. IV.14. 103 l.

MDK

Sándy Gyula épitész

Magyar Pályázatok, 1905-6. 2.sz. 20-21.l.

MDK

Sándy Gyula épitész

Magyar Pályázatok, 1905-6. 1.sz. 19-20.l.

MDK

Sándy

Sándy és Orbán tervezték a bpesti Fehérvári uti elemi fiu és leány, polgári leányiskola és óvoda épületét.

Kabdebo Gyula: A főváros uj iskolaépületei.

Güthi I. Főv.Almanach 1913-15. 131.lap

MDK

Sándy épitész

Magyar Pályázatok, 1905-6. 8.sz. 12-13.l.

Sándy Gyula

Sándy Gyula: A Kaposvári Evang.templom.Repr.

Magy.Építőművészet, 1929. 5.sz. 13.lap

MDK

Sándy Gyula

Förk Ernő és Sándy Gyula, a breznóbanyai harangtorony pályázaton I - II dij.

Magyar Pályázatok, 1903. 11.sz.

MDK

Sándy Gyula műegyetemi tanár

Sándy Gyula műegyetemi tanár és Ruttkay Ödön épitész műve: A rákoscsabai evang. új templom.

Cikk: Felszentelték a rákoscsabai ...

Az Est, 1939.jun.13.

MDK

Sándy Gyula

Sándy Gyula és Förk Ernő: Előtanulmány a bpesti Erzsébet-örökimádás templomához. Építészeti rajz.Mgt.
Sándy Gyula és Förk Ernő: Előtanulmány a bpesti Erzsébet-örökimádás templomához. Építészeti rajz. Mgt.

Képzőm.Társ.1904.tav.kiáll.kat.36.lap

MNK

Sándy Gyula

Förk Ernő és Sándy Gyula: Előtanulmány a bpesti Erzsébet-örökimádás templomához. Épitészeti rajz. Mgt.
Sándy Gyula és Förk Ernő: Előtanulmány a bpesti Erzsébet-örökimádás templomához. Épitészeti rajz. Mgt.

Képzőm.Társ.1904.tav.kiáll.kat. 36.lap

MDK

Sándy Gyula

Förk Ernő és Sándy Gyula: Breznóbányai toronyterv. Építészeti rajz. Mgt.
Sándy Gyula és Förk Ernő: Breznóbányai toronyterv. Építészeti rajz. Mgt.
Förk Ernő és Sándy Gyula: A fiumei tengerészeti akadémia pályaterve. Építészeti rajz. Mgt.

Képzőm.Társ.1904.tav.kiáll.kat.36.lap

MIDK

Sándy Gyula

Magyar Iparművészet 1923. 72.l.

MDK

Sándy Gyula

Kézdi Kovács L.: Egy év története. Évk. KMT. 1929. 18.l.

Sándy Gyula MDK

A hágai békepalota pályaterve, I-IV. rajz

Műcsarnok 1906/7. téli nemzetk. kiáll.

M.D.K.

Sándy Gyula, építész tanár

Hódmezővásárhelyre tervezett „szép magyaros stylü" Kaszinó épületét a napokban adják át rendeltetésének.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1900. XXI. évf.
nov. 28. sz. 5. old.

M.D.K.

Sándy Gyula, építész

tervei szerint épül Marosvásárhelyen az állami Agrár Fakereskedelmi társulati háza.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1900. XXI évf.
Jul. 11. sz. 5. old.

MDK

Sándy Gyula

Fábián G.dr,:Magyarország iparoktatásának története az utolsó száz évben. Épitő-Ipar Épitő Müvészet. 1932. dec. 1. 23-24. sz. 9o.l.

MDK

Sándy Gyula

Vidéki üzlet és lakóház, épitészeti rajz

Képzőm. Társ. 1907/8. téli kiáll. kat. 5o.l.

Sándy Gyula

Az aradi kulturpalota pályaterve, rajz

Breznóbányai torony, rajz

Milánó 1905. tavaszi nemzetközi kiáll.

Sándy Gyula MDK

Breznóbányai toronyterv I-II. rajz

K fiumei tengerészeti akadémia pályaterve, rajz

Szt. György tér lezárása, vizf.

Vasuti indóház, rajz

Műcsarnok 1904. tavaszi kiáll.

Sándy Gyula

MDK

Előtanulmány a bpi.Erzsébet örökimádás templo-
mához I-IV.

Műcsarnok 1904. tavaszi kiáll.

MDK

Sándy Gyula, 1891

A m. kir. József Müegyetemen oklevelet nyert építészek névjegyzéke 1873-1928-ig. Építő Ipar - Építő Művészet 1931. jun. 1. 89.l.

Sándy Gyula, épitész M.D.K.

Vasvármegyének Szombathelyen a Iukos-ház helyére épitendő palotájára pályázatán 400 frt-os első dijat nyert.

Vállalkozók Lapja, Bp.1896. XVII. évf.
jan. 14. sz. 3. old.

Sándy Gyula, építész M.D.K.

Első díjat nyert a szombathelyi bérház-pályázaton és már a részletes tervekre is kapott megbírást. Időközben azonban a vármegyei hatóság Rauscher luksa szombathelyi építésszel is készíthetett terveket, s a bérház ezek szerint fog felépülni.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1896. XVII évf.

aug. 4. sz. 2 old.

gyűjtemények bemutatása volt a Nemz
Magyarországon fogadott külföldi kiállításokra egya
kozik az a természetes, de csak ritkán teljesülő követ
a vendégkiállítás konfrontálódhasson a hazai gyűjter
gával, hozzájárulva ezzel annak pontosabb érteln
(A Thyssen-gyűjtemény bemutatása pl. a Szépművés
ban lett volna indokolt.) Az állandó kiállítások szerv
kell alakuljanak a raktári anyagokat és új szerzemény
san feldolgozó időszaki kiállítások rendszerével. A tud
dolgozás alapvető célja – és itt súlyos lemaradás re
a szakkatalógusok, ill. időszaki kiállítások esetén a
katalógusok elkészítése. Mindezt ki kellene egészí
kiállítások részletes fényképdokumentációja.

Mrávik László Mojzer téziseire reagált. A muzeoló
nyos munka hiányosságait e tevékenység hivatalos e
hiányával magyarázza. Egyetért azzal, hogy szükség
zeumügy és a műemlékvédelem, továbbá ezek n
gazdasági vonatkozásainak egybefogására, de az érin
irányítási rendszerével alig egyeztethető össze. A
együttműködésének az ide tartozó intézmények szak
lódása, működésük feltételrendszerének különbözős
tisztítás nemegyszer káros vonatkozásai következt
szakmailag közel álló múzeumcsoportok között lehe
A szakemberhiányt nem helyes a múzeumok számán
sével kapcsolatba hozni, ezek szervezetileg és anyag
nak az országos múzeumoktól. Nagy múzeumaink ra
va vannak elsőrendű anyaggal; ha ezekből idejében
tára) a jelesebb vidéki városokban komoly állandó ki
volna, ma az emlékmúzeumok száma csekélyebb len
lógushiány egyik lehetséges okát a szervezeti háttérb
dezni, abban, hogy a kutatás múzeumi és akadémia
jának együttes meglétéhez talán nem elég nagy az o
zeumi tevékenység funkciózavarainak okai szerteága
mányos munka nehézségeit személyi és szemléleti, d
anyagi problémák is okozzák. Az előadó végül hiá
nincs művészeti múzeumi közélet.

SÁNDY Gyula, ifj. épitész

RADOS Jenő: Kémeknek néztek bennünket. =
Pavilon, 2/3.sz. 1990. 48 - 5o. p. ill.

Visszaemlékezés egy 1918-as Albániában és
Koszóvóban tett műemlékfelmérő utazásról.
Ezen vett részt.

Sándy Gyula, építész

M.D.K.

é. Förk Ernő tervei szerint bővítik ki a békési kosárfonó-iskolát.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1903. XXIV. évf.

szept. 2. sz. 6. old.

Sándy Gyula, építész M.D.K.

és Fork Ernő közös terve megvételt nyert a Sáros-fürdő pályázatán

Vállalkozók Lapja, Bp. 1904. XXV. évf.

dec. 14. sz. 9. old.

Sándy Gyula, építész M.D.K.

és Fürk Ernő közös terve második díjat nyert a Pozsonyi Első Takarékpénztár intézeti házának pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1904. XXV. évf.

dec. 14. sz. 8. old.

Sándy Gyula, építész M.D.K.

és Förk Ernő közös műve az egyik második díjat nyerte el a fiumei zsidó templomra kiírt pályázaton. (Az első díjat nem adták ki)

Vállalkozók Lapja, Bp. 1904. XXV. évf.

jul. 6. sz. 3. old.

- 1 -

Sándy Gyula, építész

M.D.K.

felszólalását az Egletben, a szinház pályázat ügében eredménytelenül járt deputáció beszámolója után, lelkesen ismerteti a lap: Sándy szerint „vajon bizonyos a küldöttség abban, hogy ezt az elutasító választ csakugan hagaroszág miniszterelnöke adta? ... mert ha igen akkor javasolom, hogy azonnal zárják be a József-műegyetemet ... ./.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1904. XXV. évf.

febr. 10. sz. 3. old.

-2-

M.D.K.

Sándy Gyula, építész

... Ugyanakkor felajánlja egész vagyonát, egy jól díjazott, s nem pusztán akadémikus terv pályázat meghirdetésére. Az értekezlet a nagylelkű ajánlatot nem fogadja el, hanem saját erejéből igyekszik a szükséges összeget összehozni, mely majd „a bécsi cég eddigi fáradozásának nem kívánatos folytatását – véghidágítés – címén fölöslegessé teszi."

Vállalkozók Lapja, Bp. 1904. XXV. évf.

febr. 10. sz. 3. old.

Sándy Gyula, építész M.D.K.

Palóczinak az Országház-tér rendezéséről s a Kossuth-szobor ottani felállításáról tartott előadásához hozzászólva inkább javasolná a szobor helyéül a budai Bomba-teret [Batthányi-tér] - a Parlament tengelyével szemben.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1904. XXV. évf.

febr. 17. sz. 4. old.

Sándy Gyula, építész

M.D.K.

Förk Ernővel körös műve 1500 koronás harmadik díjat nyert a szegedi fogadalmi templom pályázatán.
(Az első díjat nem adták ki.)

Vállalkozók Lapja, Bp. 1904. XXV. évf.

jun. 15. sz. 3. old.

M.D.K.

Sándy Gyula, építész

tervei szerint épül fel
a Csaplovics-könyvkár épü-
lete Alsó-Kubinban 40.127 K.
39 fill. előirányzati költséggel.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1904. XXV. évf.
jul. 13. sz. 5. old.

merés tulajdonosa, az utrechti és a lipcsei egyetem, valamint a hannoveri állatorvosi főiskola tiszteleti állatorvosdoktora, a Magyar Tudományos Akadémia matematikai és természettudományi osztályának, valamint a Szent István Akadémiának rendes tagja, az Országos Állategészségügyi Tanács elnöke, a görög, a svéd, a finn és a jugoszláv állatorvosi egyesület, az angol Royal College of Veterinary Surgeons, az American Veterinary Medical Association és az Académie Vétérinaire de France tiszteleti tagja, a Magyar Országos Állatorvos-Egyesület alapító és választmányi tagja, a Budapesti Kir. Orvos-Egyesület levelező tagja, az Országos Felsőoktatási Tanács, az Országos Gazdasági Szakoktatási Tanács, az Országos Természettudományi Tanács és az Országos Magyar Gazdasági Egyesület tagja. Állatorvosi főiskolai nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1901. január 31-én, egyetemi nyilvános rendes tanárrá 1934. július 18-án; nyugalomba vonult 1935. szeptember 1-én. XII., Németvölgyi-út 35. Távbeszélő: 161—328.

Rohringer Sándor, okl. mérnök, a vízépítéstan nyug. ny. r. tanára; nyugalomba vonult 1938. július 1-én (l. 3. pontnál).

ÉPÍTÉSZMÉRNÖKI OSZTÁLY.

Sándy Gyula, okl. építész, a középítéstan nyug. ny. r. tanára; nyugalomba vonult 1938. szeptember 1-én (l. 3. pontnál).

Gépész- és vegyészmérnöki kar.

VEGYÉSZMÉRNÖKI OSZTÁLY.

Strauss Hermann, okl. középiskolai tanár, a kémiai fizika nyug. ny. r. tanára. Nyilvános rendkívüli tanári címet kapott 1918. július 7-én, nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1926. október 16-án; nyugalomba vonult 1936. július 1-én. Pestszenterzsébet, Erzsébet-u. 49.

Mezőgazdasági és állatorvosi kar.

MEZŐGAZDASÁGI OSZTÁLY.

Kerpely Kálmán dr. lovag (krassai), okl. gazda, a mezőgazdasági tudományok honoris causa doktora, a növénytermesztéstan nyug. ny. r. tanára, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, a Darányi Ignác

Sándy Gyula

életének és munkásságának rövid összefoglaló méltatása

Major Máté: A százéves építész Kar tanárai és a magyar építészet. - Magy.Ép.műv. 1972.4.sz.58-61.l.

Sándy Gyula

1893 ban Schmidt János mellett a magyar-mű. és díszépítészet tanszék tanársegéde lett a Műegyetemen.

Szentkirályi Zoltán: Adatok a magyar építészképzés történetéhez. - Éptud, 1971 /III/, 4.sz. 439-465.l.

452.l.

Sándy Gyula, építész /1868-1953/.
„Körlevelezőlap".

Nagy András építész kb. 1928-ban végzett a Műegyetemen, Sándy Gyula növendékeként.

Magyar Építőművészet, 1986. 5., 15-old.

Sándy Gyula

1914 ben Tandor Ottó utóda lett a Műegyetem 1. középi- ~~középka-~~ ~~[illegible]~~ tés tani tanszékén.

Szentkirályi Zoltán: Adatok a magyar építésképzés történetéhez. - Éptud, 1972 /III/, 4.sz.439-465.1.

454.1.

Sándy Gyula és Orbán Ferenc

tervezte a Bp. XI. Fehérvári út 16. sz.
házat 1912-ben.

Gerle János: Elszámolás a századfordulós épületekről
Budapest 1981/11 17-21.o.

~~Fischer~~

Sándy Gyula, építész.

A budai portapalota
tervezője.

Szécsy Péter: Moszkva tér (3.) 5.

Esti Hírlap, Bp. 1979. dec. 23.

Sándy Gyula, építész

L: Vákár Tibor

33-34

Vákár T. Egy építészmérnök pályakezdése
1930-35

Magyar
Építőművészet Bp. 1983

83/2

Sándy Gyula

épület

Kabdebó Bp.

4. l. 101. l.

103. p.

tekes helyre felterjeszteni mel

2 drb. melléklet.

Sándy Gyula

vrad

Major Máté: A formalizmus az építészetben

Építés-Építészet
1949. I. évf. 4. sz.
Io. l. Keppel.

Átvitel

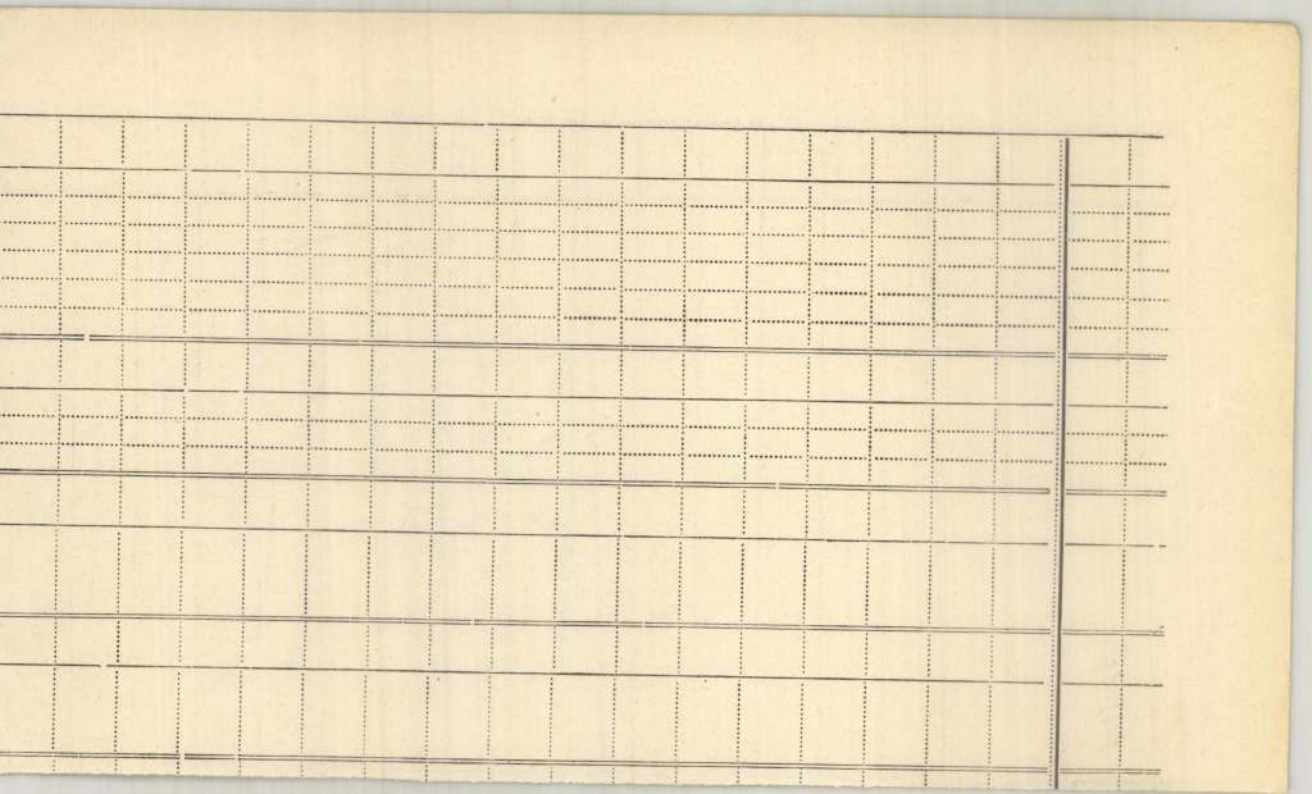

szá-
. Ha
ján
ly
oyd-
rány-
je a
ép-
~~f a~~ Frigyes
veréké-
zőtte.
vé-
chner
Pos-
tben
n a
meri-
vo-

Sándy Gyula ifj
épitész
Szul. 1868., műegyetemi
tanársegéd 1891–99,
felsőépitőipariskolai
tanár 1917-ig, ennen
Műegyetemi tanár.
A festő Sándy Gyula
fia.
Az alábbi intézetben
érettségvizett.

Patonay 261. l.

Sándy Gyula MDK

Tanulmányfő, olf.

Műcsarnok 1883. őszi kiáll. II.

kassai dóm
északi torn
Ha összeha
mal, vagy
megjelenés
rozottan t
a szentség
sai és a b
tekintetbe
motivum és
kákban. A
kettő bald
konstrukci
lékeztetne
rokonságba

Sándy Gyula

az alábbi iskola rajztanára, akadémiai festő 1879-ben festette gróf Pejacsevich János arcképét, sart abban a teremben helyezzék el, a melyben a gróftól ajándékozott értékes ásvány-gyűjtemény nyert el helyezést - 1890-től mint rajztanára volt az intézetnek.

Szalaykirkgimn

168. l.

T I MÚZEUM.

IPARMŰVÉSZETI OSZTÁLYA.

Egyúttal elintézett számok: ----------

Előirat: ----------

Utóirat: ----------

Kiadatott: ----------

Elhelyeztetett: ----------

Határidő: ---------- évi ---------- hó ----------

Sándy Gyula

festő

1.

Perálltörtképes

149.503.l.

und der Reformation nicht selten versucht
nen Zeitstimmung angemessene Lebenshaltur

Das solche Empfindungsspi
nalen, sogar durch antike Schulüberliefer
sind, kann weiter nicht Wunder nehmen. Man
bensäusserungen nicht etwas Unbestimmtes
läre Verwechslung von mystisch und myster
Extreme, an Extatiker und Konvulsionäre de
dem auch an eine hohe spezifische Begabun
wohl bildfremd aber nicht undarstellbar i
Wiedergabe des Innenausdrucks beschränkt,
Fähigkeit.

So bieten den unsere Fragm
dezimierten Denkmälerbestand immer willko
wachs und weisen, wie alle Kunstwerke, ja w
derschläge menschlicher Arbeit, über sich

Sándy Gyula id

rajztanár

l.

Lyka Károly

III. l.

Vasárnapi Ujság IX.
1862. XI.30.- 568 l. Zakariás

A Serédy-emlék Zboró mellett. Fametszet.
Sándy Gyula rajza után.

Vasárnapi Ujság X.
1863. VIII.16.- 292.l. Zakariás

Az aggteleki barlang belseje. Nagyfüggöny, pisai görbetorony. Fametszetek Sándy Gyula rajza után.

Sándy Gyula

raptonár
1872–74. ben
az alábbi intézet-
ben

Hittevanggim
266. l.

MDK

Sándy Gyula

Tört.Képes. műtárgyainak lajstroma. Bp. 19o7.

11o, 195 l.

maskor
hatásban
barok
la/.
edek
l s fő
pittette
tásosan
rályi vá-
uszmann
esszió-
i barok-
öllői és
-paloták,
ly, a
ita-, a
si Tamás
egységes
ger.

Sándy Gyula

Jestő

szül. 1827 Tállya (Zemplen vm.) Münchenben, Bécsben, Olaszországban tanult. A szabadságharcban tüzértiszt. Világos után közlegény 1856-tól az eperjesi kollegiumban, majd a gimnáziumban tanár. 1871-ben került az alábbi intezethez, hol 20 évig tanitott. 1891-92. szabadságon. Meghalt 1894. Kárpáti tájképei emlitésre méltók

Családfája közölve

Patonay 260, 261. l.

MDK

Sándy Gyula, épitész
Prof.

különálló jelenség, a müvészi formálást illetöleg egyedül magamagával tart számadást.
Göd i kis kápolna/?/
Komoly kis monumentum, harmónikusan illik bele a gyönyörü tájba.

K.M.: ?.-Tér és Forma. 1929. II.évf. 9.sz. 349.l.

Sandy Gula

vas. Up 1863 nov

Muster.

Sándy Gula

illustr. Vas Vp

1867 cof

Sándy Gyula

Műcsarnok
1896. mill. Kiáll.
1904. tav. Kiáll. 284-286, 289-292
1904-5. téli Kiáll. 491, 504

1905-6. téli Kiáll. 462-464
1906. tav. Kiáll. 406-410
1906-7. téli Kiáll. 639-642

Kazinczy Ferenc levelei és Rézsiatai

VI. 144.

Gömörvármegyei Múzeumegylet

VI. 197

Sandy Gula

1884. Jan. Eiati

82

Muz. és Kvt. Ert

Sándy Gyula festő IX. 90.

Sándy Gyula

Sándy Gyula

l.

Liber Baptizatorum

367. l.

A Magánfelek terhére k

megtéritésének alakulása az 1935.é

Év	közcső	ö
1935.	63.7o7.21	1
1936.	:87.477.87	1
1937.	129.486.73	1
1938.	114:726.o4	1
1939.	124.725.33	1

6.Rovat. Különfélék.

Több: 229.o18.o3 Pvel.

Sándy Gy. Két feshnénye (Görnörvármegyei múzeum, R-rombat.)

Magyar Minerva III-1903-04.

585.l.

MDK

Sándy Gyula fertő

„Erdő szele"
„Tájkép"
„Tájkép Bypert látványával" c képeit
KT. tárlatra küldi. 1884

MDK-A-I-1/1337.

MDK

Sándy Gyula festő

„Éjjeli táj" c képét eladta 1884. (KT-nek?)

MDK-A-1-1/1287

MDK

Sándy Gyula

Az aggteleki barlang bejárata. Pollak Zsigmond fametszete vsz. Sándy Gyula rajża u,

Vas. Ujs. X. 1863. VIII.9. 284 l.

MDK

Sándy Gyula

Rimaszombat. Sándy Gyula rajza után Russ K. fametszete.

Vas. Ujs. XIV. 1867, VIII.18. 4o9 l.

MDK

Sándy Gyula

Debreceni cukorgyár. Sándy Gyula rajza után Polla
Pollak fametszete. Valószinüleg Vecseny Imre
épitette.

Vas. Ujs. X. 1863. IX.13. 328 l.

MEK

Sándi Gyula

A bártfai bitó. Sándi Gyula rajza, Russ fametsz.

Vas. Ujs. X. 1863, & V.3. 156 l.

MDK

Sándy Gyula

Sóvár és a háttérben Kapi-vár. Sándy Gyula rajza után Pollack fametszete.

Vas. Ujs. X. 1863. III.8. 52 l.

Táblakép. „Éjjeli tag. Sándy

Pesti Hirlap. 1884. apr. 20. 2

a Miecsenekből

Sándy Gyula festő

Pesti Hirlap. 1884. ápr. 20. 2.

a Mitesamtból

MDK

Sándy Gyula futó

„A lomniczi csúcs Ujtátra felől"

c képét KT tárlatról vinnaztasítják 1887.

MDK-A-I-1/1919.

Vályi Gyula, kir. törv. irodatiszt

III. 240.

Sándy Gyula Eperjesen

1859. febr.–márc. kiáll. Műegylet. Arco Constantino Romában, olajf., 150 ft. — Szőlőház, olajf., 84 ft.

1861 = Kassán –

1861. jun.–jul. kiáll.: Arckép, olajf.

1862. jan.–febr. kiáll.: Tanulmány-fő, olajf., 60 ft.

1863. jan.–febr. kiáll.: Ferenczy volt műtelye Rimaszombatban, olajf., 100 ft.

Jaindy Gula

Kassai nur-Eat.

58. C

Sándy Gyula

Kassai mun. Cat. 471.

Sandy Smith

Good

Ko+ 301, 305

Nyugta

azaz: ..... Korona ..... f-r

ly összeget, mint évi ..... K lakpénzemből az 190 . évi .....

bérnegyedre eső részletet, a ..... -i m. kir. posta- és távird

..... pénztárból minden hiány nélkül felvettem.

Kelt .....-n, 190..... évi ..... hó 1-én.

Sándy Gyula

festő

Lád

K Rima 1882

vérd át az egész

füretek

..... nevü munkás igazolta

.....
a művezető aláírása.

lélyezem:

.....
k vagy helyettesének
aláírása.

a. — Endrényi Imre, Szeged.

Az építész és festő
Sándy Gyula
kétválasztása
sok helyen bizony-
talan.

Urbach Ts.

1960. XI.

MINISTRY OF EDUCATION

VICTORIA & ALBERT MUSEUM

SOUTH KENSINGTON · LONDON · SW7

Telephone: KENsington 6371

Reference:
Department of Architecture & Sculpture.

SENT WITH THE

COMPLIMENTS

OF

MR. JOHN BECKWITH.

Sándy Gyula festő

Kassa.

A Kun tövrs. tagja

A magy. orsz-i közönszek neve
lakhelye O M K T évkönyve 1865/6
240-45-1.

Lándy Gyula

Művészet 1902 354

- 1903. 141, 285, 335, 426
- 1904. 61, 142, 209, 289, 278
- 1905. 56, 142, 212.
- 1906. 71, 130, 212, 357, 424
- 1907. 71.
- 1909. 264
- 1910. 269
- 1911. 353

(800),
498
305
(426).
(139).
3421

Sándy Gyula

1883. Budapest.

(203) Tanulmányfő. Olaff.
chagaintul

Őszi kiállítás 1883. II sor

1884. u. ott.

(82). Éjjeli táj. Olaff. 100 fr

Tavaszi kiállítás 1884

MDK

Sándi és Fört

a Palics-fürdő kiépitésére hirdetett pá-
lyázaton III. dijat nyertek

Művészet 1906. 130.l.

Sándy Péterné

cikke: A szigetvári „Oroszlán" étterem-rádió felújítása. Műemlékvédelem 1966. 10. évf. 2. sz. 117-118.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1969. 3.sz. 243-284.l./ 252. l.

Sándy Péterné

tervei alapján állították helyre a parádi kiget n. 10. p. a. házat.

Dercsényi Dezső, Entz Géza stb.: Magyar műemlékvédelem 1963-66. Budapest 1969.

2631

Sándy Péterné

és Waigand Mária tervei szerint ola-
kitották át 1963-ban a parádi sziget
n. 10. sz. a. lakóházat.

Dercsényi Dezső, Entz Géza stb.: Magyar
műemlékvédelem 1963-66. Budapest 1969

2441

Sóndy Péterné

tervei szerint állítják helyre a Cüki Szapáry kastélyt 1966.

Dercsényi Dezső, Entz Géza stb.: Magyar műemlékvédelem 1963-66. Budapest 1969.

2391

Sándy Péterné

tervei szerint állították helyre 1966-ban
a Köszegi Szt. Jakab templomot.

Dercsényi Dezső, Entz Géza stb.: Magyar
műemlékvédelem 1963-66. Budapest 1969.

2371

Sóndy Péterné

Tervei nerint állitottak helyre a büki szapáry kastélyt.

Dercsényi Dezső, Entz Géza, Havassy Pál, Merényi Ferenc: Magyar műemlékvédelem V (1967-68) Budapest, 1970.

358 l.

Gándy Péterné

készítette a Büki volt Szapáry kastély helyreállítási tervét.

Deresényi Dezső, Entz Géza, Havassy Pál, Merényi Ferenc: Magyar műemlékvédelem 1969-70. Budapest 1972

3841

M.D.K.

Sándy Péterné

Sopron, Szeder u. 4. sz. ház felujitása

Tájékoztató, Rövid hirek

Müem ékvédelem, 1965/1. sz. 63. l.

Sándy Péterné

és Waigand Mária tervei szerint állították helyre 1963-ban ~~R~~ Parádon a Sziget u. 10 n. ~~[illegible]~~ alatti, 1800 körülibáró-házat a hozzá tartozó gazdasági épületekkel, kúttal, pozdával együtt tájmúzeum céljára.

Horler Miklós: Az Országos Műemléki Felügyelőség építészeti helyreállításai /1963-1966/. Magyar műemlékvédelem 1963-1966. Bp. 1969. Akadémiai k., 289 l., 369 kép, 229-247. l.

244. l.

Sándy Péterné

(VÁTI) terverbe a Parád, triget u. 10. sz. lakóhár helyreállitását. Kivitelezte: Waigand Mária

Csech István: ~~xxxxxxxx~~ Népi és ipari müemlékeink védelme /1963-1966/. Magyar müemlékvédelem 1963-1966. Bp. 1969. Akadémiai k., 289 l., 369 kép, 269-281. l.

269, 281. l.

Sándy Péterné

terverte a Parád, tiszet u. 10. sz. lakóhár (teljes) helyreállítását. 1963-64-ben készült el.

Csech István: Népi és ipari müemlékeink védelme /1963-1966/. Magyar müemlékvédelem 1963-1966. Bp. 1969. Akadémiai k., 289 l., 369 kép, 269-281. l.

280. l.

Sándy Péterné

tervezte a hőnegi Szt. Jakab templom
(külső) helyreállítását, mely 1966-ban
kérnitt el

Horler Miklós: Az Országos Müemléki Felügyelőség
építészeti helyreállitásai /1963-1966/. Magyar
müemlékvédelem 1963-1966. Bp. 1969. Akadémiai k.,
289 l., 369 kép, 229-247. l.

237. l.

Sándy Péterné

(VÁTERV) tervei nesiut 1966-ban indult meg a büki volt Szapáry-kastély helyreállítása

Horler Miklós: Az Országos Müemléki Felügyelőség építészeti helyreállításai /1963-1966/. Magyar müemlékvédelem 1963-1966. Bp. 1969. Akadémiai k., 289 l., 369 kép, 229-247. l.

239. l.

Sándy Péterné

Kérvitette a parádi Sziget u. 10. alatti lépi lakóház helyreállítási tervét.

Szarka Imre: Az Országos Müemléki Felügyelőség kivitelezési munkái /1963-1966/. Magyar müemlékvédelem 1963-1966. Bp. 1969. Akadémiai k., 289 l., 369 kép, 259-264. l.

263. l.

Sándy Péterné M.D.K.

Bp. Országház u. 5.,
Disz tér 10.
Uri u. 2.
Fortuna u. 8. sz. házak helyreállitása

Műemlékvédelem 1955/3. 178. 1.

M.P.K.

Sándy Péterné épitész

Sopron, Szeder u. 4. sz. ház helyreállitása

A VÁROSTERV Müeml. o. hirei
Müemlékvédelem 1968/3. 178. l.

Sándy Péterné épitész M.D.K.
VÁROSTERV Miemlék o.

Szeged, Oskola u. páratlan oldalának helyreálli tása.
Társtervező: Cser Károlyné, Muszik Lászlóné, U
Urbán István

AVÁROSTERV Miemlék osztályá ak hirei

Miemlékvédelem, 1965/3. 178. 1.

M.D.A.

Sándy Péterné épitész

Szigetvár, Oroszlán Szlló helyreállitása

VÁROSTERV Műeml. o. hirei

Miemlékvédelem, 1965/4. 847. l.

Sándy Péterné M.D.K.

Szigetvár, Oroszlán étterem-szálló müemléki helyreállitási terve.

Müemlékvédelem 1966/2. 117. l.

Sándy Péterné épitész M.D.K.

Pécsvárad, vár teljes müemléki helyreállitása,

Müemlékvédelem 1966/2. 76 . 1.

M.D.K.

Sándy Péterné

Balatongyörök, Becehegy Szántai Gábor pinséjének helyreállitása

Magyar müemlékvédelem 1961-1962, Bp. 1966. 242.l.

Sándy Péterné

M.D.K.

Parád, Sziget u. 10.sz. parsztház helyreállitása

Magyar műemlékvédelem 1961-1962. Bp. 1966 274.l.

M.D.K.

Sándy Péterné épitész

Pécsvárad, vár helyreállitása.

Rövid hirek 1965/2. 126.l.

Sándy Péterné M.D.K.

VÁTI

Pécsvárad, vár helyreállitása

Tájékoztató Rövid hirek
Müemlékvédelem, 1964/4. 249. l.

M. D. A.

SÁNDY Péter építészhallgató

Diplomaterve a Római-part jövő

fejlesztésével foglalkozik

(esztergomi vasutvonal töltése és

a hányás király út közötti szakasz)

G. J. Érdekes, élő témák a fiatal mes-

nőkök diplomaterveiben

Magyar Nemzet 1961. aug. 2. 3. R.

Sándy Péter épitész M.D.K.

A falusi egészségügyi létesitmények tervpályázatán 6ooo Ft-os megvételben részesült.

Magyar Építőművészet 196?/6. 2.l.

M.D.K.

Sándy Péter épitész

Bp. II. Törökvészi ut menti OTP lakótelepre készitett beépitési vázlat. 1965.

Brenner-Kovács M.-Sándy P. terve.

Magyar Epitőművészet 1968/1. 23.

M.D.K.

Sándy Péter épitész

Bp. XXI. Csepel városközpont /II. ütem/ 1966.

Magyar Épitőművészet 1968/1. 25.1.

Sándy Péter

Brenner János - Mester Árpád: Bp,I[I].Törökvész uti OTP lakótelepre készitett beépitési vázlat /Brenner János, Kovúcs Miklós, Sándy Péter épitészek/. - Magyar Épitőmű vászet, 1968.1.sz.22-23.1.

Az 1960.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért. 1971.2.sz.149-182.1.
156. 1.

Vasárnapi Ujság X.
1863. II.22.- 68 l. Zakariás

Bártfa egy része. Fametszet, Sándy Gyula rajza után.

Vasárnapi Ujság X.
1863. I.25.- 32 l.

Zakariás

Jósafői malom. Sándy Gyula rajza után.
Fametszet.

Anyakvi sz.:.....

Név: .....

Lakcim: .....

Szaktárgyak: .....

Évfolyam: ..... Vallás: ..... Szül. év.: .....

Szaktárgyain kivül tud .....

.....

Tanitást vállal: h e l y b e n — v i d é k e n.

Kapott-e már állást a Segitőtől és milyen esetekben: .....

Megjegyzések: .....

Sándy Gyula F.M.19.2.

Bécsben járt 60-a évek. (Ly.N.r.118.)
mint katona Lombardiában áll másozott, és ott lett festővé. /Ly.N.r.140./
Szapólba nepalt -n 212.

Sándyné Wolf Katalin, építés

L: Dobó János

8.

–: Kiosztották az idei Ybl-díjakat

Nep. szabadság, Bp 1981. ápr. 3.

Sándyné Wolf Katalin, építén

L: Dobó János

-: Átadták az idei Ybl-díjakat. 1.

Esti Hírlap, Bp. 1981. ápr. 2

Sándy Péterné, Wolf Katalin

a Központi Garabonciás eszpresszó

épületének helyreállításának és átalakításának

tervezője.

Vendégváró régi házak, Műszaki kiadó Bp. 1979. 186. o.

Sándy Péterné, Wolf Katalin

a buki Kastely-Szálló épülete helyreállításának és átalakításának tervezője

Vendégváró régi házak, Müszaki kiadó Bp.1979.126.o.

Sándy Péterné, Wolf Katalin

a vigetvári Oroszlán Szálló helyreállításának és átalakításának tervezője.

Vendégváró régi házak, Műszaki kiadó Bp.1979.186.o.

Sándy Péterné, Wolf Katalin

a pécsváradi váregyüttes helyreállí-
tásának és átalakításának tervezője

Vendégváró régi házak, Műszaki kiadó Bp. 1979. 186. o.

1986, 4. 24. LOSONCI Miklós: Grafika - alkalmazásban. = Vasárnapi Hírek, 1986. május 2. 11. RIDEG Gábor: Az alkalmazott grafika színei. = Művészet, 27, 1986, 5. 6-9. ill.

1357. Alkalmazott Grafikai Művésztelep, Békéscsaba, 1985 > 1985, 1788. **ism.** IBOS Éva: A békéscsabai művésztelep. = Művészet, 27, 1986, 1. 36-37. ill.

1358. ALKALMAZOTT Grafikai Művésztelep, Békéscsaba, 1986. Bev. Aba-Novák Judit. Békéscsaba, 1986 32 p., ill. **ism.** ABA-NOVÁK Judit megnyitója. = Magyar Grafika, 30, 1986, 5-6. 150-151. ill.

1359. BÁN András: Makofszet'86. = Új Tükör, 1986. október 26. 26. ill.

1360. BOSNYÁK Sándor: Egy grafikai kör 12 esztendeje [Rembrandt Grafikai Kör]. = Színkép, 1986, 1. 10-11. ill.

1361. BUDAPESTI falfirkák, Bp., Fényes Adolf Terem, 1986. április 30 – június 1. Bev. Kiss Mihály. Bp., 1986 10 p., ill. + BUDAPESTI falfirkák. A Műcsarnok és az Országos Közművelődési Központ közös kiállítása, Bp., Fényes Adolf Terem, 1986. A kiállítássorozatot és a kötetet szerk. Kovács Ákos. A kiáll. rend. Feuer Gábor. Bp., 1986 113 p., ill. **ism.** ACSAY Judit: Budapesti falfirkák I. = Új Tükör, 1986. május 25. 3. ill. KENESSEI András: Budapesti falfirkák. Magyar graffiti. = Magyar Hírlap, 1986. május 20. 5. KENESSEI András: Képes kiállítási krónika. = Magyar Hírlap, 1986. június 27. 11. P. SZŰCS Julianna: Szív a kapualjban. = Népszabadság, 1986. május 21. 7. TORMA Tamás: Budapesti falfirkák II. = Új Tükör, 1986. augusztus 17. 3. VADAS József: Firka-irka. = Élet és Irodalom, 1986. május 16. 13.

1362. CSEHSZLOVÁK grafikai kiáll., Bp., Józsefvárosi Galéria, 1986 **ism.** BÁN András: A rend lapjai. = Magyar Nemzet, 1986. április 29. 7.

1363. CSEHSZLOVÁKIAI táj magyar ecsettel, Bp., Cseh-

SÁNDYNÉ Wolf Katalin

Könyv, Tábornakhár, 1977

Fekete Szerenty Patika 1984-1987

Szvetics-ház 1973

Barista 1995 20, 41, 43, 45, 47, 48, 79

81, 117

Szgraffitó-ház, 1974

Batthyány-ház, 1975

Magyar Király-patika, 1979

Haratsius-ház, 1983

Forda-ház, 1974

/Leonhardt **Hiba! A könyvjelzõ nem létezik.**

/Leonhardt **Hiba! A könyvjelzõ nem létezik.**

/Leonhardt **Hiba! A könyvjelzõ nem létezik.**

larnoncourt, **Hiba! A könyvjelzõ nem létezik.**
Goebel and

t, Koopman, **Hiba! A könyvjelzõ nem létezik.**
others

or Berlin, **Hiba! A könyvjelzõ nem létezik.**
égardien,

an **Hiba! A könyvjelzõ nem létezik.**

s, Wilson, **Hiba! A könyvjelzõ nem létezik.**

hi, **Hiba! A könyvjelzõ nem létezik.**
von
aumont, and

SÁNDYNÉ WOLF KATALIN
epitészt

Seregélyes
Kastélyszálló
TKM 280

„Sánta Kőműves" (Kőműves György)

munkásságának és a rá vonatkozó adatoknak részletes ismertetése:

Détshy Mihály: I. Rákóczi György fundálói.
Éptud, 1971./III/, 4.sz.340-378.l.

357-359.l.

Sánta Zöngüves (dési)

a sárospataki tpl. 1647-es építkezésénd

irányítója

– Détsky Mihály írása –

Magyar Műemlékvédelem 1969-70

Akadémiai Kiadó Bp. 1972

91. old.

SÁNTA KÖMÜVES György építőmester

1633 július 11. Pastal

Dötsky 1996. 19, 21-22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 40

SANTA Antonio

427. Brigitte Bardot, pll. 65×111mm.
J.j.l.: Antonio Santa
Brigitte Bardot

— · —

Olaj

Szij Rezső, Gyűjtemény (Katalógus). Temp.
arv. gouache. Bp. 1966. 44

MDK

Szántó Ágnes, gyermekrajzoló

Díjat nyert a Shanker-
versenyen. (Delhi)

—: Hír 8.

Népszabadság, Bp. 1970. febr. 27.

Velenczei iskola a XIV. századból:

Investitura:

A tengeren ábrázolt
~~[illegible]~~ teljes ornatusb
~~[illegible]~~ Kissé előre hajolnak ~~[illegible]~~
melve tartják. Fölöttük
zülök kettő egyenesen áll, ke
oroszlán egy medvének háts
Dombormű, méretei
Ára 179 frt 60 kr.

Ltsa 116

82

449
4
1796

[illegible]

Sanson, Nicolas

l.

Glaser Karlsruhe

131. l.

61, 444, 478, 500,
586, 667. l.

észeti Muzeumban helyeztetett el. (480 97)

[illegible]

SANSON, Nicolas térképe

1665-ben jelent meg műve, majd
1680-ban Nürnbergben, Johann Hoffmann
műhelyében

FODOR Ferenc: A magyar térképirás.
Bp. 1952-1954. 1-3. kötet 52.

Sanson

Magyarország térképe a XVII
Szaiad végén

irod Mr 452 l.

Sanmicheli, Michele, olasz építész

III. 157.

M.D.K.

Sankovits Bertalan
vács

1862-ben a felső torony zsindelytetejét javitottaki.

Bachó László: A gyöngyösi templomok története 104 l.
A Szent Urbán templom története.

19

Műemlékek Orsz

Tárgy:

Dr. Lux Kálmán
[illegible]erzámolása a nag-
[illegible]étényi r. k. temp-
[illegible]om tb.

A be

Mellé

Egyút

Előira

Utóir

Máso

Össze

Sanquirico, Alessandro

festo

l

Zador - Rado

260. l

SANGOTH, Josef, pozsonyi asztalossegéd

J.S.,Tischlergesell,
10 hónapos fia megh. [1844, 127 l.]

Pr.Z.

SANGOTH, Józef, pozsonyi avztalonegéd

J. S., Tischlergesell, 10 hónapos fia meghalt. (1844, 127 l)

Preuburger Zeitung
(Genthon)

SANGOTH, Johann, pozsonyi asztalossegéd

J.S.,Tischlergesell,
7 hónapos fia megh. [1842, 596 l.]

Pr.Z.

SANGOTH, Johann, pozsonyi avztalonnegéd

T. S., Tischlergesell, 7 hónapos fia meghalt. (1842, 596 l)

Preßburger Zeitung
(Zeitthon)

dr.
Pruzsinszky Pál/és Hamar István: A budapesti ref. theologiai akadémia Ráday-Könyvtárának multja és jelene (Könyvism.)

VII. 267 – 268.

Sangallo, Giulio

1.

Hebbler Budapest

37. l.

Giuliano da Sangallo

MDK

olasz építész

Szőreből rezült ki a Baróc-Zárpal

na építésre.

Balogh Jolán: A magyar renaissance

építészete. 22.0.

Giuliano da Sangallo

az általa épített Firenzei Sto Spirito sekrestyéjének görögkeresztes alaprajzú épülete lehetett a Bakócz-Lápolcza építéneti mintaképe.

Zádor Anna: Az esztergomi fénélesegyh
Bp. Corvina 1970 U. old

562



570

Sangallo (da) Giuliano

épitre

l.

Budinio 67. l.

Sangallo /San Gallo/, Giuliana da MDK

épitész 1445-1516.

Az esztergomi Bakócz képolna való szinu mestere.

Magy.Müv. Tört. I. /szerk. Dercsényi/ 275.o.

Sangallo, Giuliano da MDK

épitész

Fabriczy, C.: Due opere di Andrea Ferucci esistenti in Ungheria. L'Arte. XII. 1909. p. 304-307.(A / Bakócz/ kápolna Giuliano da Sangallo vagy Cronaca valamelyik követőjétől.)
/Vö./ Ugyanigy Colasanti A.: Il piu grande monumento del Rinascimento in Ungheria. Famfulla della Domenica. Róma. 1911. XXXIII. No.43. p.1.

Idézi: B a l o g h Jolán: Bakócz kápolna. 123.o.

Sangallóról lásd még u.o.30-33.38. o. 53.o.96jegyz.; 55.o. 136. o.
Kápolna terve(Siena , Bibliotheca comunale). u.o. 122. kép.
Vázlatkönyvei: (Taccuino Senese) u.o. 51o.60.jeg és52.9. 81. jegyz. (Codice Barberiano) 51.o. 60. jegy. és 53. o. 111. jegyz.

MDK

Sangallo, Antonio da, épitész

A váradi ötszögü várban a fenti müvész gondolata valósult meg./részben/

A magyarországi müvészet története I.
Budapest, 1961. II. kiadás. 345.l.

Giuliano da Sangallo

feltehető tervezője az esztergomi bazilika Bakócz kápolnájának

Czeke László: Dunakanyar, Budapest, 1973. 1391

731

M. D. K

SANFTLEBEN ötvös

handtrachtiger tervei szerint
egy mária koronázása szobor

Caras XVIII. 27

Vespasianus császár VI. 106.

Sanfftleben Dániel

budai ötvös

l.

Scholnkrisztinavárosi

5 l. (többszöri)

Maria Josepha:

Egész alakban, állva és ki
és legyezőt tart, baljában
felső sugarát fogja fel. Gör
Ke gyöngy füzér, ~~a~~ kivágott
A háttérben park terül el.

MARIA JOSEP
Archidux Aus

alól jobbra: „C. L. f."
s legalól középütt: „C. W. e

Rézmetszet, mérete

9.

Sanftleben Daniel

1720 Buda

Kapmagyarorszötvösök 28 l.

Zombor h. n. VII. 166.

Sanftleben

aranyemines

1731

l.

Historia

1932. V. 66 l

T. 5218.

ló török csapatok és tábori sát-
g WIEN van, melynek egyes épü-
ü és S. Turckis Keysers Gezelt
li ki. A felhők közt térdelő
n karddal. Felirata alól:

AD WIEN IN ÖSTERREICH VOM TVRCKEN
1529.

6 cm.

Sánek Sándor

Autorterverő

1926–28.

Éimisk 1930. 88. l

Bécs.

Az előtérben az ostromlraik láthatók, a háttérben pedileteit az A. Zum Schotten kezdetbefejezésű magyarázó szöveg emeangyal alakja tünik föl kezébe

CONTERFACTVR WIE DIE HAVPTST
IST BEKEGERT GEWEST. ANNO

fölül középütt: 2.

Rm., mér. a vk. 16.: 26.

140-95

Sánek Samu

műfaragó

1880-81.

Élmisk 1930. 88. l.

1904. deczember 9. 639

A délmagyarországi magyar közművelődési egyesület elnökségének üdvözlett ez évi rendes közgyűlése alkalmából (903/1904.)

Sanek Sámuel

1879/80 I. előkészületi osztály
műfaragó, önkéndiges rajz-
tanár Jelölt. Szül. 1860.
Hosszufalun Brassó m.

1879/80. II. elő-
készületi osztály

~~Csapkovics Lőrinc II. 38~~

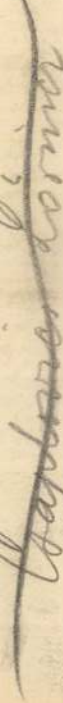

mich ein sonniges Leuchten am Abendhimmel. Es war mir während Jahrzehnten vergönnt, auf dem Gebiete der Wirtschaftswissenschaften des Landbaus und der Agrarpolitik zu schaffen und zu wirken. Dabei habe ich unter den Söhnen des edlen ungarischen Volkes viele Schüler, Mitarbeiter und Freunde gefunden. Als auswärtiges Mitglied der ungarischen Akademie und auswärtiges Ehrenmitglied des ungarischen Landesagrikulturvereins war ich bereits mit ihrem Lande eng verbunden. Nun kommt als neues Glied in der Kette dieser hohen persönlichen Beziehungen zu Ungarn und seinen Institutionen meine Ernennung zum Ehrendoktor Ihrer Hochschule. Sie bedeutet die Krönung eines Entwicklungsganges, der in der Jugend begann, als mein Vater durch die Erzählung seiner Erlebnisse als Adjunkt auf einem ungarischen Gutsbetrieb in Neu-Arad bei mir das Interesse und die Liebe zur Landwirtschaft weckte und so meine Berufswahl entscheidend beeinflusste, und der mich dann später vielfach auf dem Gebiete der Wissenschaft, der internationalen Agrarpolitik und in amtlichen Missionen mit Ungarn in Verbindung brachte. Voll Stolz trete ich heute in den Kreis der Männer,

Sandvoss

Kassai Könyvtár

l.

Magyar Könyvszemle

1909. 382–383 l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedély

.....

a műhelyfőnök vag
aláírá

8. sorsz. Műhelyi minta. —

Sandul

fametrio

1765 – 1776.

Lásd

Erdélyi Múzeum

1910. 322

324

325 lapok

326

347

359

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühely

Miután keresményemnek 191..... é

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ...

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ....., 191.....

.....

tanu.

.....

tanu.

Sandler

läid

Lantz I

rajrolo 2.

MDK

Sandtbichler Márton kőmives

részt vett Buda ujjáépitésében 1686 után

Schoen Arnold: Buda épitőmestereiről töredékek; vázlatok I. Kik épitették ujjá Budát az 1686. évi romokból? Művört 1957. VI. évf. 4. sz. 299. l.

M. D. K.

Sandt Andor harangöntő

1853 ban Pesten öntötte a kaposvári ~~plét~~ r. k. tplom harangját.

Bereczk Sándor: Kaposvár rendezett tanácsu város tört. és fejlődése. Bp. 1925. 139.

~~Balla-barlang leletei IX. 74~~

Sánta József

Árverési Csarnok aukciós kat.

38 sz. 1927 máj.
39 sz. 1927 okt.
40 sz. 1927. dec.

SÁNTA György asztalos

VARGA Gyula: Adatok a debreceni asztalos céh és a népi butor történetéhez.=A Debreceni Déri Muzeum Évkönyve 1988 (1990)

– VENICE. Biblioteca Nazionale di San Marco. MS 3850.

128. BLONDUS, FLAVIUS: Roma instaurata. (Description of the topography of ancient Rome.) 1467. Florence. With void branchwork. With the arms of King Matthias. In a contemporary, blind-stamped Italian Renaissance leather binding. – GYŐR. Püspöki Szeminárium Könyvtára. Armadio. I. No. 1.

129. BONFINI, ANTONIO: Rerum Hungaricarum decades. (History of Hungary.) Only a fragment of three leaves has survived. – BUDAPEST. Országos Széchényi Könyvtár. Cod. Lat. 434.

130. PETANCIUS RAGUSINUS, FELIX: Genealogia Turcorum imperatorum. (On Turkish sultans.) Ca. 1502. Buda. With the sultans' pictures. Contains no arms. Dedication addressed to Wladislaw. Scroll-shaped. It has survived in two, entirely identical copies; it cannot be established which one belonged to the king. – BUDAPEST. Országos Széchényi Könyvtár. Cod. Lat. 378. – MADRID. Biblioteca Nacional. Vitr. 4–12.

131. PETANCIUS RAGUSINUS, FELIX: Historia Turcica. (History of the Turks.) Ca. 1502. Buda. Illuminated. Contains no arms. Made for Wladislaw, it remained unfinished. – NUREMBERG. Stadtbibliothek. MS. Solg. 31. 2°.

132. RANSANUS, PETRUS: Epitome rerum Hungaricarum. (History of Hungary.) 1490. Naples. Wladislaw II's coat of arms is painted over that of King Matthias, and Tamás Bakócz's shield appears as covering that of Beatrice. In a sixteenth-century blind-stamped leather binding. – BUDAPEST. Országos Széchényi Könyvtár. Cod. Lat. 249.

133. THURÓCZY, IOHANNES: Chronica Hungarorum. (History of Hungary.) Printed book. 1488. Augsburg. Ornamentally painted. With the painted coat of arms of King Matthias and Beatrice. In the original leather binding. – BUDAPEST. Országos Széchényi Könyvtár. Inc. 1143.

5. PHILOLOGY

134. ARISTEAS: De interpretatione LXX interpretum. (On the Septuagint-translation of the Old Testament. Translated

SÁLTA Gábor építész

1. sz. 6. p.

Új Művészet 1992

t alább látni fogjuk, az osztály
esztendőt.

álható, az ozorai várra vonatkozó
al és kiemelésekkel gyarapodott.
rgyakkal és munkaszervezettel
észitése megindult 1981-ben.
, valamint Entz Géza kézikönyv
adt előre, Mindössze loo pkl-vél
anyagának átirása történt meg.

tés folyt az Esterházy-család levél-
I-XVIII. századi mecénások levele-
ább folyt az OSZK Kézirattára la-
rténeti szempontu feldolgozása
1848-49-es minisztériumok anyagá-
ból fontos állagok feldolgozása
v terv- és térképgyüjteménye ma-
olgozása (Ressné Ivanics Mária),

SÁNTA Gábor épitén

Művtört Ért. 1989 1-4 182-183.

SANTA FRANCESCO, építőmester

Nadasdy nádor bécsi házának épitését 1559-ben, Jakap mester munkáját Santho-talán "sánta"-Francyscoval vizsgáltatják fölül/ez a korábban emlitett Francesco mesterrel lehet azonos; neve talán nem Szántó, hanem Sarzo, v.ö.pl. emlitését 1562-ben pozsonyban. 218.old. 87.jegy

TÓTH MELINDA: A sárvári vár épitéstörténete 193.old

SAVARIA. A Vas Megyei Múzeumok Értesitője, 1966-1970. 4.sz. Szombathely, 1972

MDK

Sánta Ferenc

Önarckép, of.

A bajai "Fesztivál" Képzőm. Kiáll. kat. Bajai Múzeum 1949. jul. 3.

MDK

Sánta Ferenc

Mulatozók, of.

Kompozició, of.

A bajai "Fesztivál" Képzőm. Kiáll. kat. Bajai Muzeum 1949. jul. 3.

MDK

Sánta Ferenc

Tanulmányfej, szén

Baleset, of.

A bajai "Fesztivál" Képzőm. Kiáll. kat. Bajai Muzeum 1949. jul. 3.

MDK

Sánta Ferenc, 23.é. fölmunkás Baja

Tanulm. szén fej

Ifjusági Képzőm. és Iparm. kiáll. N.Szal. 1950. jun. 9.1.

Sántha Ferenc
író

M.D.K

Önarckép

Írók – költők kirándulásom IV.
Élet és Irodalom, 1963 november 8 – 11 lap

Vondapest
Athenaeum
1889

Sánta Farcsas
András

1740. désaknai
nemes

Kádár Szol Dob

III. 225. l

MDK

Santelli Fiorenza

b.i: Magyar hét a római Coll. Hung.-ban. Pesti Napló 1936. máj. 24. 16 l.

MTK

Santelli Fiorenza festőművész.

Muzeumi látogatás, festm.

Római Coll. Hungarium, Orszöszt. 1935/36. 26 l.

MDK

Santelli Fiorenza festő

/e.a./: A Szinyei Társaság Tavaszi Szalonja. Ujság. 1937. V. 16.

MDK

Santelli Fiorenza

Önrackép, temp.
Tanulmányfej, "
Önarckép tanulmány, temp.

XII. Tavaszi Szal. N. Szal. 1937. máj. 13 l.

MDK

Santelli Fiorenza, festő.

Nemz. Szalónban Szinyei Társ Tavaszi Szalónja
(rendezte Szinyei István és Herman Lipót)
PN 1937 V. 16.

Ministerelnökségi

24–75 Divaldi gral. műint

Santelli Fiorenza

III. č.

fest. nar

Ferk pzomfoisk^vk

1935-36. 71 l.

MDK

S

Santelli Florenza: Kilátás a Collegium ablakából
Római részlet I-II. tusrajz
Önarckép, olf.

Nemzeti Szalon, 1936. ápr.
XI. Tavaszi Szalon

Sánta Pál, kis-
czepcsényi, ötvös
1607-től 1612 ig
Nagyszombban tanulta
az ötvösséget Sain Kris-
tof ötvösnél. Az utóbbi
évben a céh felszabadi-
totta. További tevékeny-
ségéről mit sem tud.

Rómer Flóris Ferenc
Nemes családból való
ötvös-legény (1612-ből.)

A Bihar megyei Ré-
gészeti és Történelmi
Egylet Évkönyve. 1885-8.
Nagyvárad 1888. 76,
77. l

MICHAEL SÁNTA, textilfestőmester

Az eperjesi céh vonzáskörébe 46 helységből 88 mester tartozott. Több galíciai metser is. 1701-1848 között. Mesterjegyzék nem maradt fenn. Levelézés és "Protokol Fabriarskeho cechu 1801-64" alapján ismerjü őket.
E mesterek egyike volt:
21.- Michael Sánta, 1803. Ujhely. 153.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974

MELCHIOR HEFELE-TE
PÜSPÖKI

Sánta Mária iparművész tev.

M. Iparm. 1993. 40. ill

MDK

Sánta Margit

eozinfestő, kivitelező

A Zsolnay-gyár művészeti munkáiban közreműködött 1941-től.

67.o.

NIKELSZKY GÉZA : A Zsolnay-gyár művészete.
Pécs. 1959.

MDK

Sánta Margit

Pompár Szinfestő -osztályán dolgozott

47.o.

NIKELSZKY GÉZA: A Zsolnay-gyár művészete.
Pécs. 1959.

M.D.K.

Sántha Margit
iparművész

Kerzel festi ~~az~~ eozin vázakat.

Harsányi: Az eozin festés művésze
Dunantúli Napló, 1957. febr. 24 - 3 lap

Sántha László

mükedvelő festő

Bp

l.

Ezredevéskiáll

XX. cs. 34. l.

MDK

Sántha László, [festő]

A Csili színházteime falnokolatot kapott. A két oldalra kerülő hat nagyméretű tablót Sántha László alkotta.

—: Ujjúvarázsolt Csili

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. nov. 11.

Sántha László

A nyíregyházi Főiskolán-tanít. Rajztanár. Nagyszerű dekorativ érzékkel, színvilággal és fantáziával rendelkezik.

Korokmay Gyula: Szabolcs-Szatmár képzőművészete.

Alföld 1973/10 68 old.

SÁNTHA László festőm.

ön. Stuha gyuláné, rajz, (repr.)

G. Berend Ilona: Stuha néni

Művelt Nép 1955 II évf. 29. sz. julius 17
4. l.

Bécs.

Az elő- és középtért Bé
melyhez l. Prato di Caualli k
befejezéssel háromsoros magyar
a környékbeli hegyek képezik.

VIEÑA.

és ugyanitt jobbra: T.2. pag.

Rm., mér. a vk. 6.2: 22

140-95

Sánta László

butorterverő

1909–13.

Élmisk 1930. 88. l.

Sárita László

Belső építészeti szak.

Kis aranydíj.

Évmisk 1913-14.-

SÁNTA LÁSZLÓ

Grafikái szerepelnek az alábbi tárlaton.

Losonci Miklós: XX. századi képzőművészek kiállítása.

Művészet, 1970, okt. 8. aug.

MDK

Sánta Lánló, grafikus

1958-ban végezte a képzőműv. főiskolát.

Most tanárként működik.

Nyilatkozott a tanulók vizuális kultu-
rára nevelésről.

Bernáth Lánló: A szem kultúrája 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. febr. 19.

Sańta László, [ ]

L: M. Kiss József

–: Művészeti élményt. 14.

Bp. 1977 júl. 10

Nérszabadság,

Sántha László, pedagógusművész.

Sárospataki művésztelepen dolgozott és pihent két hétet, a pedagógusművész, a nyíregyházi tanárképző főiskola adjunktusa, – a művésztelepet vezette.

Fényi András: Ecsettel, ceruzával.
Pedagógusok Lapja, Budapest, 1973. aug. 23.

Sánta László, grafikus

Vácon nyílt meg Sánta László és M. Kiss József grafikusok kiállítása. M. Kiss József műveihez jól társul Sánta László oldott rajzkészsége, türelme és igényessége.

Losonci Miklós: Őszi tárlatnyitány.

Pest Megyei Hírlap, 1977. szept. 7.

Szinte László
grafikus

grafikai munkáit állította ki
a tárlaton.

Losonci Miklós: XX.kerületi képzőművészek tárlata.
MŰVÉSZET, 1970.augusztus - 35.lap

Sánta László

Szerepel az alábbi tárlaton

F. B.: Pesterzsébeti Képzőművészek
Tavaszi Tárlata

Csili 1970 ápr.

MDK

Sánta László, grafikus

Harminc rajz Pesterzsébetről címmel kiállítása nyílt meg a Csiliben.

– : □ Harminc rajz 2

ESTI HIRLAP Bp. 1970. febr. 20.

VON SANTHO, IMRE

Fotográfia a Lempertz-aukción

Magyar Nemzet, 2000. 07. 22. 33. o.

Santho mester, épitőmester, Francesco

Nádasdy nádor bécsi házának épitését 1559-ben Jakap mester munkáját Santho-talán "sánta"-Ferencscoval vizsgáltatják fölül/ez a korábban emlitett Francesco mesterrel lehet azonos;neve talán nem Szántó,hanem Sarzo.v.ö.pl. említését 1562-ben a pozsonyi várban. 218.old. 87.jegy

TÓTH MELINDA: A sárvári vár épitéstörténete 193.old

SAVARIA. A Vas Megyei Múzeumok Értesitője, 1966-1970. 4.sz. Szombathely, 1972

M.D.K.

Santho

Rajzát bemutatja a lap, mellyel tréfás szójátékot illusztrál.

Rajz tréfa illusztrálására.

" " " "

--- /A tréfákat illusztráló müvész rendszerint a szinészekről, vagy szinpadi szerzőkről készit karikaturákat, vagy majzokat a róluk szóló tréfákhoz./
Szinház és Divat, Bp. 1922. juni. 15. VII. évf 24. sz. 2, 16, 18. lap

M.D.K.

Santho

A lapban megjelenő tréfák illusztrálására készitett rajzokat.

Szinház és Divat, Bp. 1922. juni. 1. VII.évf. 22. sz. 2o, 25. lap

M.D.K.

Santho

Tréfa illusztrálására készitett rajzát hozza a lap.

Szinház és Divat, Bp. 1922. aug. 17. VII. évf. 31. sz. 4. lap

M.D.K.

Santho

A drágasággal kapcsolatos tréfához készitett illusztrációt.

Szinház és Divat, Bp. 1922. juni. 15. VII.évf. 24. sz. 24. lap

M.D.K.

Santho

"Nagytakaritás a müvésznőnél" cimmel két rajzát hozza a lap.

Szinház és Divat, Bp. 1922. május 4. VII. évf. 18. sz. 24. lap

M.D.K.

Santho Imre festőművész

A Művészeti és Kiállitási Részvénytársaság ötszinü plakátját készitette a Fürdőkiállitásra. A müvész vezeti a kiállitást.

Szinház és Divat, Bp. 1922. juni 8. VII. évf. 23. sz. 2o. lap

M.D.K.

. Santho

"Három a kislány" cimmel hozza a lap a müvész rajzát.

Szinház és Divat, Bp. 1922. márc. 9. VII.évf. lo. sz. 7. lap

M.D.K.

Santho

"Kabaré" c. rovatban Szenes Andor: "Üzenet" c. versét illusztrálta.

"Divatlevél" c. rovat fejrajzát készitette.

/Sz.l./: "Felléptem a Népszinpadon" c. irását illusztrálta négy rajzzal.

Szinház és Divat, Bp. 1919. okt. 12. IV.évf. 35. sz. 14, 21, 27-29. lapokon.

M.D.K.

Santho

"Irásokról" c. rovatban a könyvkritikákhoz készitett fejrajzot.

Szinház és Divat, Bp. 1919. okt. 4. IV. évf. 34. sz. 30. lap

M.D.K.

Santho

Rajza Angeloról. "Angelo élőképei" cimmel beszámoló a müvészről: "Huszonhat éves, önálló, nagy, Budapesten első fénykép szalonja van, fest, rajzol, fényképez, élőképeket intéz...Megjárta Párist és a külföldet... most élőképeket rendez a Royal Orfeumban"- méltatja a lap és igen magasra értékeli müvészetét.

Szinház és Divat, Bp. 1919. szept. 27. IV. évf. 33. sz. 25. lap

M.D.K.

Santho

"Kabaré" és "Hangverseny" c. besuámolókat illusztrálta rajzokkal.

Szinház és Divat, Bp. 1919. szept. 2o. IV.évf
32. sz. 3o-31. lap

M.D.K.

Santho

/Guny/: "Meg akarom magyarázni" cimmel tréfát illusztrált.

"Kucséberkosár" c. tréfás rovathoz készitett illusztrációkat/.

Tarkeövi István: "Emlék" c. jelentéhez készitett fejrajzot.

Repr.-ók.

Szinház és Divat. Bp. 1919. ~~xxxxxxxx~~ szept. 6
IV. évf. 3o. sz. 6, 21, 37, lap

M.D.K.

Santho

Balassa Emil verséhez készitett rajzát hozza a lap.
/Vers cime megállapithatatlan, mert a lap hiányos./

Szinház, Bp. 1919. juli. 6. IV. évf. 27. sz. 13. lap

M.D.K.

Santho

Tréfás, cimnélküli rajzait hozza a lap szöveg között.

Tréfás " " " " "
mellett.

" " " " "

Szinház és Divat, Bp. 1919. aug. 3o. IV. évf. 29. sz. 2, 19, 2o, 24. lapokon

M.D.K.

Santho

"A primadonna felöltözik a szinpadra" cimmel készitett rajzot.
Repr.

Szinház, Bp. 1919. juni 22. IV. évf. 25. sz. 14. lap

M.D.K.

Santho

Németh Juliska szinmüvész portréja.

"Németh Juliska sanzonokat énekel" c. rajz a müvészről.

"És Berlin táncol" cimmel rajz.

"Berlin" cimmel rajz.

Repr.-ók

Szinház és Divat, Bp. 1919. márc. 23. IV. évf. 12. sz. 9,11,15,17. lap.

M.D.K.

Sátori és Földes festőművészek

A cimlap belső oldalán hozza a lap a két művé
által tervezett plakátrajzot Szőke Szakáll:
"Nem akarok katonát látni" c. darabjának rek-
lamirozására.

Szinház és Divat, Bp. 1919. márc.2. IV. évf.
9. sz.

M.D.K.

Santho

A "Találkozás" c. irás illusztrálására készitett rajzot.
Repr. ---

Rajza szöveg mellett, cim nélkül.

" " " " "

Szinház és Divat, Bp. 1919. febr. 23. IV. évf
8. sz. lo, 17, 26. lap

M.D.K.

Santho

Szöveg közti, cim nélküli rajzát hozza a lap.

Tréfás rajz-sorozata szövegek között, azok illusztrálására cim nélkül.
Hat rajz.

Szinház és Divat, Bp. 1919.febr. 9.IV. évf.
6.sz. 4o. lap
" " 16. " "
7. sz. 28,29,3o,31. lap.

M.D.K.

Santho

Rajz-sorozata "A szinházi közönség" főcimmel:
"A szakértők", "A bakfis", "A serdülő ifju"
"A karzat", "Brilliáns parádé" alcimmel.
Repr.-ók

"Dr. Bejáratos Andor" c. rovatot illusztrálta.

Szinház és Divat, Bp. 1919. XV febr. 2. IV.
évf. 5. sz. 15, 16. lap

M.D.K.

Santho /Szánthó/

Rosta: "Márkus Emilia az "Örvény"-ben" c. kritikát illusztrálta "Látogatás az öltözőben" cimmel.

"A jó kritika" cimmel hozza a lap a müvész rajzát.

Szinház és Divat, Bp. 1919. jan. 26. IV. évf. 4. sz. 2o-21, 25. lap

Santho

Páholyban ülő nőt ábrázoló rajzát hozza a lap.
Repr.

Szinház és Divat, Bp. 192o. okt. 3o.
V. évf. 38. sz. 12. lap

Santho

"Spanyol tánc. Egyik varieténk táncujdonsága" cimmel táncoló párt ábrázoló rajzát bemutatja a lap.
Repr.

"Páholyban" c. rajza.
Repr.

Szinház és Divat, Bp. 192o. dec. 11.
V. évf. 44. sz. 15. lap
18. "

Santho

"Amikor a primadonna öltözködik" cimmel hozza a lap a müvész rajzát.
Repr.

Szinház és Divat, Bp. 192o. dec. 18.
V. évf. 45. sz. 17. lap

Santho

"Jön a tavasz" c. tréfás rajzát hozza a lap.
Repr.

Szinház és Divat. Bp. 1921. jan. 29.
VI. évf. 5. sz. 12. lap

Santho

"Modern operett-toalett" cimmel tréfás rajzol
Repr.-ók.

Becker Bäbyről készitett portrét egyik szín-
padi szerepében.
Repr.

Szinház és Divat, Bp. 1921. febr. 5.
VI. évf. 6. sz. 15, 17. lap

Santho

Rajzát -cim nélkül- hozza a lap.
Repr.

Szinház és Divat, Bp. 1921. márc. 12.
VI. évf. lo. sz. 4. lap

Santho

"Kabaré" c. közleményt illusztrálta a müvész.
Repr.

Szinház és Divat. Bp. 1921. ápr. 9.
VI. évf. 15. sz. 16. lap

Santho

"Hangverseny" beszámolóhoz készitett illusztrációt.
Repr.

Szinház és Divat. Bp. 1921. ápr. 26.
VI. évf. 17-18. sz. 17. lap

Santho

"Premier előtt" és "Premier után" cimmel két rajzot készitett.

Repr.-ók.

Szinház és Divat. Bp. 192o. aug. 1.
V. évf. 31. sz. 18-19. lap

Santho

Illusztrációt készitett "Fedák Sári - A puszti gavallér" c. közleményhez.
Repr.

Az Angol Parkban a nyomorgó postások megsegitése céljából a Szinház és Divat "impozáns történeti revüket rendez. A diszleteket és a táblákat a müvész "sokszor méltányolt tudása és müvészete fogja a nézők elé varázsolni."

Szinház és Divat, Bp. 192o. juli. lo.
V. évf. 28. sz. 5, 32. lap

Santho

Öltözködő nőt ábrázoló rajzát Berlinből küld
a müvész, mint a lap közli.
Repr.

Szinház és Divat, Bp. 192o. juni. 5.
V. évf. 23. sz. 16. lap

Santho

Karikaturát készitett Palásti László tréfás cikkéhez, mely Tompa Béláról szól.
Repr.

A müvész tervei szerint készül/-nek/ -Endrődy Béla müvének előadásához a Nemzeti Sport Stadionban- a szinpadképek.
Az előadás cime: "Az Angol Park amerikai látványossága"./Folyt. 2. cédulán./

Szinház és Divat, Bp. 192o. május 29.
V. évf. 22. sz. 14. lap
35. "

Santho

Tyrnauer István: "Belógok" c. tréfás irását illusztrálta három rajzzal.

Karl Ettlinger: "A félreismert vigjáték" c. irását illusztrálta.
Repr.-ók.

Szinház és Diva , Bp. 192o. jan. 31.
V. évf. 5. sz. 11-13, 33. lap.

Santho Imre

Szilágyi László: "A divathölgyek és urak"
c. irását illusztrálta a müvész két rajzzal.
Repr.-ók.

Szinház és Divat, Bp. 192o. jan. 11.
V. évf. 2. sz. 17, 18.

M.D.K.

Santho

"Premier előtt" cimmel rajz.

"Premier után" " "
Repr.-ók.

Rajzát hozza a lap tréfa illusztrálására.

Szinház és Divat, Bp. 1922. márc. 16. VII. évf
11. sz. 25-26. lap
" " 23. " "
12. sz. 2o. lap

M.D.K.

Santho /Szánthó/

"Varieté" cimmel készitett rajzát bemutatja a lap.

Szinház, Bp. 1919. ápr. 13. IV. évf. 15.sz. 17. lap

M.D.K.

Santho /Szánthó/

"Részlet az "Őnagysága ruhája"-ból" c. jelenet illusztrálására készitett rajzokat az alábbi cimekkel:

I.A primadonna megérkezik öltözőjébe
II. " " mindennapi ruhájánál tart
III. " " Már a piyama
IV. " " Majdnem kész
V. " " Teljes gálában a szinpadon.

Ezenkivül a szöveghez fejrajzot is készitett

Szinház, Bp. 1919. juni. 22. IV. évf. 25. sz 13-19. lapokon

Santho Imre

MDK

Vengerkák, filmplakát, 1917

Autókiállitás, é.n.

Elkán Á.-P. 1921

Fővárosi Seffőző Rt. Kőbányán, 1925

Műcsarnok 1960. Magyar plakát-történeti kiáll.

M.D.K.

Santho Imre

Karikaturista és festőművész husz évvel ezelőtt hagyta el Magyarországot, s "..képei ugyszólván a világ valamennyi nagy divatlapjában megjelentek: Vogue, Die Dame, Silberspiegel.
A müvész bejárta Amerikát, Párist, Londont, Berlint, Olaszországot. Látogatóba jött haza Budapestre. Önmagáról készült karikaturáját, valamint a müvész fényképét bemutatja a lap.

20-26

Film Szinház Irodalom, Bp. 1943. aug./~~13-19~~
VI. évf. ~~33~~ sz. 34. sz.

M.D.K.

Santho Imre

"Világhirü divatillusztrátor"-irja a lap "Angelo fotoakadémiájának tanári kara" c. közleményében, ahol az előadó müvészek között szerepel neve.

Szinház, Bp. 1945. aug. 22-28. I. évf. 2. sz. 2. lap

MDK

Santho Imre

Vengerkák, filmplakát

Autókiállitás

Elkán Á.P.

Fővárosi Serfőző Rt. Kőbánya

1885-1960. M. plakáttört. kiáll. Mücs. 1960.

MIK

Santho Imre

"Vengerkák" filmplakát. 1917.

"Autókiállitás" é.n.

~~[illegible]~~ "Elkán Á.p." 1921

"Fővárosi Serfőző Rt. Kőbányán. " ~~[illegible]~~ 1925.

Magyar Plakát-Történeti Kiállitás. Bp. 1960.
36.1.

M.D.K.

Santho Imre

"Őszi, téli és nyári divatbemutató" c. tréfás rajzával illusztrálja a Fészek falait a febr. 8.-ra rendezendő bál tiszteletére. Repr.

Három rajzát bemutatja a lap a "Szinház Divatja" c. rovatban.

Szinház, Bp. 1947. febr. 5-11. III. évf. 6. sz.

Santhó Imre

MDK

Pesti Izé. Naptár Bp. 1948.

MDK

Santho Imre

Fővárosi Serfőző Rt.Kőbanyán. 1925., 126x94.5
OSZK 00390

Magyar Plakát-Történeti Kiállitás.1960.
Műcsarnok. Kat. 36.1.

MDK

Santho Imre

Vengerkák / filmplakát/ 1917., 125.5x95 OSZK 213

Autókiállitás. é.n., 126x95 MNG 58.97

Elkán A.P. 1921., 63x95 OSZK

Magyar Plakát-Történeti Kiállitás.1960.
Műcsarnok. Kat. 36.1.

Santho Imre

"Kémeink jelentik, hogy..." c. tréfás irást illusztrálta.

Fáy Flóra, Magas Béla, Péchy Blanka, Baróti József, Molnár József szinművészekről készitet portré-rajzokat. A müvészek a „VII. parancsolat" c. szindarabban szerepelnek, s ebből az alkalomból készültek a portrék.
Repró-ók.

Szinház és Divat, Bp. 192o. jan. 18.
V. évf. 3. sz. 6, 9. lap

Santho Imre

"A Szinház és Divat művészi vezetője Berlinben járt"s a„Berlini Divat" cimmel beszámol utjáról,- közli a lap a művészről.
"Zariffa ballett Berlinben" cimmel két rajzát bemutatja a lap.

„S.I. kreációi" cimmel hat rajzának repr.-óit is hozza a lap.
Kilenc repr.

Szinház és Divat, Bp. 192o. jan. 18.
V. évf. 3. sz. 18, 19, 21. lap

Santho Imre

Karikaturái a /szén/ sign.-val közölt iráshoz és a "Dr. Bejáratos Andor" c. -az egyes példányokban megjelenő tréfás beszámolókhoz. Repr.-ók.

Szinház és Divat, Bp. 192o. ápr. 3.
V. évf. 14. sz. 3o, 31. lap

Santho Imre

"Nagy, kosztümös képekben lejátszódik az a rengeteg történelmi esemény, melyen Magyarország, különösen Budapest végigment: Hadüzenet...a harctér képei...a forradalom... a kommün...a jelen...az Antánt Missziók munkája... a Nemzeti Hadsereg...a jövő..."
A cikk hosszan tárgyalja az egyes események tartalmát.

Szinház és Divat. Bp. 192o. május 29.
V. évf. 22. sz. 35. lap

Santho Imre

A Szinház és Divat rajzolója a müvész, mint a lap jelenti.
"Meg akarom magyarázni" és "Berlin" c. irásokat illusztrálta öt rajzzal.
Repr.-ók.

Szinház és Divat, Bp. 192o. jan. 4.
V. évf. 1. sz. 14, 16. lap

Sántha Márton ács M.D.K.

Tihamérről

Az 1552-es ostrom idején ahéborus károk helyreállitásán dolgozik

Bótshy Mihály: Munkások és mesterek az egri vár épitkezésein 1893 és 1596 között

Az Egri Muzeum Évkönyve 1964. I. Eger- 1964. 193.l.

M.D.K.

Szántha Szántha Márton, Tihamérból

Aos. Az ostrom alatti derék munkáért 10 forintnyi kósó a jutalma.

Détshy Détshy Mihály: Munkások és mesterek az egri vár épitkezésein 1493 és 1596 között. I. közl. 193.o.

Az Egri Múz. Évkönyve. I. Eger, 1963

SÁNTHA József
Nagyszeben, 1925. április 24.
Tképz. Főisk. Buk., festő és grafikus

Banner Erdély

Központ-ban (Budapest, XIV. Dózsa Gyö
Megrendelés esetén az összeg MNB 149.
ciós Központ számlaszámára utalandó.
tán juttatjuk el T. Cimhez.

Sajtó alatt:

Évkönyvünk 1959-es kötete.

A forráskiadvány-sorozatból "A
mely a terület épitészeti állagának a tör

Mi

Gyg. Saluta József

Kiállít

P. H. 932. XII. 20.

Gy. Sánta József

Szerepelt a Műszarnok téli tárlatán.

PH 1932. XII. 20.

M.D.K.

Sántha Márton, tehaméri ács

az 1552-i ostrom alatt az egri vár védelmén dolgozott.

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál.
Magyarország műemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 394. old.

Sántha Lajos

építési vall. Karcag

l.

Váljubal. 471. l.

~~Nyílhegy csontból~~ V. 34.

Sántha István

l.

Gerecze rajztár

372. h.

SÁNTHA IMRE
keramikus

A kerámia reneszansza. Balogh József beszélgetése Sántha Imrével /csikszeredai keramikus/

Művelődés, XXXVI.évf. 4.sz. 1983 ápr. 34-37.old. képekkel.

Sántha Imre

Herédi Gusztáv:

Pecsétdisz fekete tálakon.
/SÁNTHA IMRE kerámikusról./

Korunk, XXXVI.évf.5.sz. 1977.május.
388-389.old.

J.

Sántha Imre

Kovács Dénes:

SÁNTHA IMRE kerámiái.

/A Korunk Galériában rendezett kiállitás katalogusának előszava./

Kolozsvár, 1977 február. Leporello.

J.

Sántha Imre keramikus

„Kerámia tálak"

Komm 1977/10

859.
824. old

Sántha Imre

– febr. 19-én keramikáiból kiállítás nyílt a Komlói Galériában

(Komlói hírek)

Komló 1977. /3

SÁNTHA IMRE

Sántha Imre csikszeredai keramikusnak a bukaresti Petőfi Sándor Müvelődési Otthonban nyilt kiállitása. /rövid hir./

Utunk, XXXIV.évf. 2. /1576./ sz. 1979. jan. 12. 8.old.

SÁNTHA IMRE

Sántha Imre kerámiáiból nyilt kiállitás a csikszeredai müvelődési napok alkalmából. /rövid hir./

Utunk, XXXIV.évf. 5. /1579.% sz. 1979. febr. 2. 8.old.

Sántha Imre

1910/11 - 1913/14

Ferképzőmfoiskávk

128. 0.

Sántha Gyula

N.L.: Lakóépület, Kecskemét, Széchenyi tér. Építész: Neuhauser László, belsőépitész: Tóth Tamás, statikusok: Sántha Gyula, Tóth Sándor. Képes ismertetés.

Magyar építőművészet, 1969.3.sz. 16-18.l

Saintha Fleuer

festo

U. 602, 605, 623

Sántha Ferenc

Koll. kiállítása Szentesen

Sződ

Szentes és Vidéke

1913. máj. 22.

BUDAPEST,
VIII. CSEPREGHY-UTCA 4



MÜEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

Budapest.
IX., Rákos utca 10.

NYOMTATV

Sántha Ferenc

festő.

1913 májusában koll.
kiállítása volt Szentesen.
Tájképek, balatoni, beregi,
palicsi i szentesi részletek.

Alföldi Ellenzék

1913. 100. szám.
(Képtárlat.)

U. 602.

KÁRMELITA RENDHÁZ

GYŐR.

Sántha Ferenc

festő.

koll. kiáll. Szentesen

Szentes és Vidéke

1913. máj. 18. (Képki-
állítás.)

U. 605.

M.D.K.

SÁNTHA Ferenc festő

1914.-ben Nagybányán a Szabadiskolában dolgozott

Kétis Nagybánya... Kp., 1954. 331.l.

Sántha Ferencz

„Történelem"
„Látogatás X-ben"
Kornuk

1976 IX.

655 oldal
664 "

Sántha András, grafikus

L. Reimholz Péki

Vadas József: Posta del Paradicsom 12.

Élet és Irodalom Bp. 1986. dec. 5. xxx/4

Sánta András

Vadas József: "Grafikák hátán Budapesten" cimmel több kiállitásról, plakátmüvészetről, a magyar grafika és általában a mai grafika helyzetének, szerepének ismertetése mellett, -most a varsói és a krakkói biennálék után- a budapesti, politikai plakátokat, ill. azok alkotóit veszi sorra: Alapfy András, Bakos István, Fekete György, Flohr János, Galántai György, Gazdag Sándor, Heinzelmann Emma, Kemény Éva, Kemény György, Kerényi József, Moholy Nagy László, Molnár Gyula, Sánta András, Schmal Károly, Sós Gábor, Sós László, Tót Endre, Vertel Beatrix munkáját elemzi.
A Vadas-cikket lásd: Sós László nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. aug. 14.
XX. évf. 33. sz. 13. lap.

Sánta András honvéd

Zalaegerszegen nyílt meg a néphadsereg amatőr képző- és iparművészeti kiállítása, melyen plakátjai szerepelnek.

Mérnöly Gábor: Képzőművész katonák kiállítása.

Néphadsereg, 1974. nov. 9.

Sántha András

Grafikusművesek kiállítása a
Poscher János u.i. munkaszállodában

Weprane 1985. XII. 28.

Sántha András

Szuromi Pál: Triptichon
Országos tárlatok szegeden
és Vásárhelyen

Művészet, 1982. január

Sántha András, [ ]

L. Gál Tamás

P. Szűcs J.: Hol a gazda? 7

Nemzetiadság, Bn. 1981 aug. 28.

Sántha András, grafikus

A szegedi Ifjúsági Házban rendezték meg az évi nagy Stúdió '81 kiállítást

Szerepel a kiállításon Sántha András „Ham" c. kompozíciója, melynek zöme egy valódi földgömb. (említve).

P. Szűcs Julianna: Beszámoló a szegedi Stúdió '81 kiállításról.

Népszabadság. 1981. aug. 28. 7. old.

Sántha András grafikus

a Kner Gyula Faipari Szakmunkásképző Intézet és a Szabadfoglalkozású Képző- és Gyakorművészek Pártszervezete Plakátkiállítást rendezett. Az imitáló plakáton fel van sorolva a kiállító művészek neve: Dávas Sándor, Sántha András – összesen kilenc művész, akik a Pártszervezet tagjai.

Néhány szó Tene körben.

1980. ápr. 1. Petőfi 11.30 |M|.

M.D.K.

Sántha /Név nem olvasható tisztán/

Rajzok "Mindenütt táncolnak" c. szöveghez.
A rajzok táncmozdulatokat mutatnak be.

Szinházi Élet. Bp. 1919. szept. 14-20. VIII. évf. 33-34. sz. 20-22.

Santelli Fiorenza

1932/23.

Ferkèpzomfoiskèvk

128.1.

Santelli Fiorenza

l.

Birocnag festőnők

52. l.

Santhó István

az uj országház kineverett
építésze meghalt 1908.
aug. 25-én 49 éves Évá-
ban. Munkátkodásának
java részét Steindl Imre
vodájaban az országház
építésére fordította

Épitő Ipar
1908. 307. l.

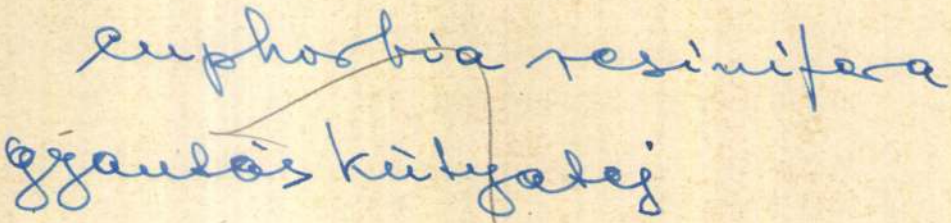
Euphorbia resinifera
gyantás kutyatej

Santho István

A szászsebesi templom
alaprajza

repr.

Steindl Imre

Magyarországi mű-
emlékek
Bp. 1878.
16.17. l.

foeniculum vulgare var. dulce

finocchio

Santho István

építészhallgató

A besztercebányai
pléb. templom oratorium-
ának alaprajza

rajzolta fenti

Repr.

Ugyanott a Borbála-
kápolna, oratorium és
sekrestye hosszmetszete

Steindl Imre. Ma-
gyarországi műemlékek
Bp. 1878. 3. l.
4–5. l.

A besztercebányai
pléb. templom orato-
rium és sekrestye met-
szete. u.o. 6. l.

A Borbála kápolna metszete.
u.o. 7. l.

..... *műhely.*

főnökség!

..... hó..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

m.

évi ..... hó.....

.....

sajátkezű aláírás és munkásszám.

Santhó István

+ 1908. ép. Julius 25 én

49 éves Erdős

1859

– 1908

cod

Épitő Ipar

1908. 307 l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása

Engedély

.....

a műhelyfőnök vag
aláírá

8. sorsz. Műhelyi minta. —

Santho Istvan

epitez

Grod

Epitő Ipar

1890. 110 l. 145 l.

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühelyf

Miután keresményemnek 191..... év

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbiztan

Kelt ....., 191..... é

.....

tanu.

.....

tanu.

Santhó Iván

épitesz

Lvoa

1

Épitő Ipar 1894

451 l. (Kandalló és Kandelaber. Terve)

Santho István

opatrz

wod

Orszag Vilag

1906. 94 l

arcskép

Santho Istvan

Apuban

Irod

Ossorg Vilay

1907. 829 l.

arch

— (Az országház műépitője meghalt.) Santhó István, a jónevü műépitő, az országház és több művészi épület alkotója, szombaton 49 éves korában hirtelen meghalt. Santhó a családjához akart utazni s a nyugati pályaudvaron, a vonat indulása előtt, hirtelen összeesett s mire orvosi segitség érkezett, meghalt. A kitünő műépitő halála nagyszámu ismerősei és tisztelői körében nagy megdöbbenést okozott. Holttestét Vácra viszik s ottan a családi sirboltban helyezik örök nyugalomra.

Santhó István, aki 1888-ban jött a képviselőházhoz, Steindl mellé mint raizoló, idővel Steindlnek valósággal jobb keze lett. Az országház épületének összes alaprajzait és részletrajzait ő készitette el, kiváló művészi érzékkel és páratlan szorgalommal. Amikor Steindl betegeskedni kezdett, Santhó a képviselőházban művezető-helyettes lett, amidőn pedig Steindl meghalt, a képviselőház elnöke az épitési végrehajtó-bizottság mellé művezetőnek nevezte ki. Igy ő lett a képviselőház állandó épitésze, aki állandóan felügyelt az országház jókarban tartására. Amikor az országház épitési végrehajtó-bizottság feloszlott, Santhó Istvánt a király a koronás arany érdemkereszttel tüntette ki. Az országházon kivül Santhó készitette a kassai dóm restaurálásánál az összes részletrajzokat, s restaurálta a soroksári historikus templomot, tervezett számos gyönyörü nyaralót és sok fővárosi palotát. Az épitészi irodalom terén remek pályázataival tette hirnevessé magát. A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet egyik tervpályázatán az első dijjal tüntették ki. Santhó családos ember volt. Több felnőtt árvája siratja.

O. H. 1908. VII. 26.

Sanskrit Ishai

Wed

2

NB. 6.l

Santho István

Cx 33.

Kopire utrodok az nyomtatlan
egyetemi kendettől, mint
ejtetes vezető 1896 tól.

Sándy Gyula

festő

1859. Eperjes.

műegylet.. katalog.

Sándy Gyula, müegyetemi tanár,

Magyarság, 1927. Nov. 13.

* **A kispesti evangélikus templom oltárképe.** *Sándy* Gyula müegyetemi tanár terve szerint épült a kispesti ág. hitv. evangélikus egyházközség szép temploma. A templom oltárképének megfestését farádi *Veres* Izabella nyerte el. A művésznő munkái ismeretesek a Nemzeti Szalon és a Mücsarnok tárlatáról, ahol ugy a kritika, mint a művészek és müértők részéről általános tetszéssel és sok dicsérettel találkoztak. A művésznő unokahuga *Veres* Pálnénak, a nagyasszonynak és huga *Veres* Vidornak, az 1918. évi csehellenes mozgalom első megszervezőjének, vezetőjének és a Felvidéki Liga alapitó tagjának. Iskoláit Balassagyarmaton kezdte, aztán Budapestre jött, hol ösztöndijjal a képzőművészeti főiskolát végezte el. Tanárai nagy jövőt jósoltak neki. *Székely* Bertalan, az iskola igazgatója, arra érdemesitette, hogy külön is oktatta, tehetségét fejlesztette. A neves művésznőt az 1926. évi milánói nemzetközi kiállitás alkalmával a képzőművészeti főiskola kilenc képpel szerepeltette, ezek a képek a magyar pavillon leégésével a tüz áldozatai lettek, 1907-ben a londoni nemzetközi kiállitásra több munkát vittek tőle, 1925-ben pedig ugy Budapesten, mint Balassagyarmaton önálló képkiállitást rendezett, hol Nógrád vármegye tájszépségeit és festői palóc népviseleteit mutatta be, általános feltünés és elismerés mellett. Kedveli a kompoziciót, többnyire drámai témákat választ. Az idén is Nógrádbercelen tartózkodott, hol az ottani palóc népviseletről festett tanulmányképeket. Az oltárkép a jövő év elején készül el és akkor fogják leleplezni.

3

Művészi díj: „Palics fürdő kiépítése"
pályázat III. díj
Sándy Gyula és Toerk Ernő

Művészet V. évf. 1906. 130. l.

Sándy Gyula festő

Pesti Hirlap. 1885. jan. 3. 4

Budapest érdekeresebb pontjainak...

Sánta Margit

DUNÁNTÚLI NAPLÓ, PÉCS

1957 MAR 5

1522 - Jókai

Felemelték az eozinvázák művészének fizetését

A Dunántúli Napló február 24-i számában „Az eozinvázák művésze" címmel riportot közöltünk Sánta Margitról, a Pécsi Porcelángyár rajzoló-művészéről. A riportban kifogásoltuk, hogy a művész csupán hat forint órabért kap. Most arról értesültünk, hogy miközben a riport elkészült — a gyár jelenlegi vezetői saját elhatározásukból, a riport megjelenésével egyidőben — március elsejei hatállyal 8 forintra emelték Sánta Margit órabérét. Ezzel az „eozinvázák művésze" 1700—1800 forintot kereshet majd havonta.

PLO

T BARANYA MEGYEI
TANACS LAPJA

KEDD, 1957. MÁRCIUS 5.

ra kész lesz

állítottak munkába. Az
brigádban 19-en dolgoznak
Tagjai valamennyien régi, ta
pasztalt csongrádi kubikosok.

Ha véglegesen megjön a
idő, újabb munkáskezekre le
szükség az újhegyi építkezése
Mert az újhegyi munkák ut
— jelenleg

Sánta Margit

DUNÁNTÚLI NAPLÓ, PÉCS

1957 FEB 24

... kodexen és megvitatja a va...

401

Az eozin-festés művésze

Olyannak képzeltem Sánta Margitot, amilyennek megismertem: kedvesnek, szerénynek, egyszerűnek. Csak a környezete más. Azt hittem, hogy olyan művészt, mint ő, — tágas, napfényes műterem illet. Ehelyett a gyár festészetéből nyíló szerény kis szobácskában találtam rá, ecsetek, rajzok, tollak, festékek és sok-sok eozinváza között.

A polcok szinte roskadoztak a vázáktól. A legfelső polcon méternyi magas zöld váza, alatta kisebbek. Van itt sima zöld, kék és piros is, de sokkal több az olyan, amilyent a Kossuth Lajos utcai porcelánbolt kirakatában százan és ezren csodálnak, ezen is Sánta Margit virágai pompáznak. A tavasz még csak ezután kezdi csalogatni a rügyeket, de itt, ebben a kis szobában már nyílik a margaréta, a kána, a hajnalka.

Megkérem, rajzoljon valamit a jegyzetemre. Elpirul. Ő nem tud papírra rajzolni, csak porcelánra. S mutatja is. Nézem a mintakönyvbe megörökített virágai nem olyan természetesek, nem élnek annyira, mint a vázákon. Pedig a vázát nehéz tartani, s vigyázni kell, ha elfordítja, hogy ne mosódjék el a kontúr.

Eddig virágokat rajzolt a vázákra. De mert a tavaszt nemcsak a virágok jelképezik — megpróbálkozott a pillangókkal is. Azon a vázán például, amelyet most rajzol, a tíz közül nem találni kettő egyformát. Az egyik pettyes-szárnyú éppen repülni készül, a másik mintha csak most pihent volna meg a cikk-cakos levélen, a harmadik éppen ott repdes, ahol Sánta Margit még egy kis üres helyet talált...

Az eozinvázák művészéről még egy elképzelésem volt. Azt hittem, Sánta Margit annyi fizetést kap, amennyi egy olyan művészt megillet, aki kézzel festett eozin-vázáival gyárának, hazájának elismerést szerez az egész világon. Csalódtam. Két éve hatforintos órabért állapítottak meg számára. Ez nemcsak azért volt kevés, mert ő tartotta el öreg szüleit, hanem azért is, mert nem fejezte ki munkájának értékét. Azóta teljesítménybérben dolgozik. Egy közepes nagyságú vázát sikerül megrajzolnia naponta és így óránként egy forint negyvennel többet keres. De ennél magasabbra, bárhogy töri is magát — nem megy...

Ha négy évig tanulta volna a munkáját, mint azok a festők, akik kel együtt dolgozik — többet kereshetne. De neki nem kellett tanulnia, mert amikor tizenhat évvel ezelőtt belépett a gyárba, már éppen így rajzolt. S így nem lehet belőle jobbfizetésű szakmunkás.

Szakmunkás? — Sánta Margit nem is szakmunkás. Ő művész! A kézzel festett eozinvázák művésze, akit legalább annyira meg kell becsülnünk, amennyire művészetével szorgalmával rászolgál.

(Harsányi)



án a fürdőből hazafelé tart Wohlfarth Viktor, Grauz Antal, ecz Ferenc, Lutcz Kornél és Krasz Ferenc,

„Az egyetemi ifjúság és a munkásság együtt tüntet a rendszer ellen. Vér van a köveken. Egymásra találtunk!"

Akkor, 1937-ben helyesen ismerték fel a pécsi egyetemisták, hogy hol a helyük a munkásosztály igazságos harcában. De akkor még erős volt a tőkésrendszer, meg tudta törni a munkások erejét. A Kommunisták Magyarországi Pártja támogatta a munkások harcát, a sztrájkolók között ott voltak a kommunisták, sokhelyütt ők jelölték meg a harc igazi célját és módszereit. De a brutális terror véget vetett a harcnak, nem volt más út, mint a visszavonulás.

Húsz évvel ezelőtt az éhségsztrájkot szervezték, akik szembeszegültek a burzsoá államhatalommal?

Húsz év távlatából figyelmeztet a bányászok hősies harca: erős fegyver a sztrájk, de vigyázzunk, nehogy önmagunk ellen fordítsuk, azok hasznára, akik húsz évvel ezelőtt büntetlenül ölhették, verhették a bányászokat és asszonyaikat. Az a húsz évvel ezelőtti sztrájk a tőkések ellen irányult, az embernyúzók, az élet-halál felett ítélkező urak ellen. Most ők akarták saját fegyverünket ellennünk fordítani. Nem rajtuk múlt, hogy nem sikerült!

Szita László adatai nyomán

Sándy Gyula

A Képzőművészeti Társulat tárlatain a következő művekkel vett részt:

1883. őszi kiáll. II. tér.: Tanulmányfő, olaj.

1884. tavaszi kiáll.: Éjjeli táj, olaj., 100 ft.